Osnovna šola France Prešerna Kranj
50 let
1968-2018

Zbornik prispevkov s posveta "Ko tradicija trči v sodobnost"

6. 10. 2018 v Kranju

Zbornik prispevkov s posveta

»Ko tradicija trči v sodobnost«

na Osnovni šoli Franceta Prešerna Kranj, 6. oktobra 2018

Zbornik prispevkov s posveta »Ko tradicija trči v sodobnost«;
Različni avtorji, udeleženci posveta;
I. izdaja;
Izdajatelj: OŠ Franceta Prešerna Kranj, zanjo Aleš Žitnik;
Leto izdaje 2019;
Uredile: Elvira Garibović, Tanja Müller, Adrijana Peterlin;
Tehnično uredil in naslovnica: Aleš Žitnik;
Digitalna izdaja http://www.sfpkr.si/PDF/Posvet_Ko_tradicija_trci_v_sodobnost_06-10-2018.pdf
Brezplačno;
Vsebina prispevkov je podvržena priznanju avtorstva-deljenje pod enakimi pogoji CC BY-SA.
Dovoljeno ostalim, da distribuirajo, predelajo (remixajo) ali prilagodijo delo, ter gradijo na njem, tudi v komercialne namene, dokler navedejo kot avtorja izvirnega dela in licencirajo svoje delo pod enakimi pogoji.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=299783936

ISBN 978-961-92116-4-9 (pdf)

ISBN 978-961-92116-5-6 (ibooks)

KAZALO

Sodobni pristopi pri poučevanju – Petra Arnež 9
Metode poučevanja angleščine kot tujega jezika skozi čas – Nika Benedik 14
Športna vzgoja v naravi z medpredmetnim povezovanjem –Tomaž Bernard 18
Vloga učitelja pri uspešni integraciji vizualizacijskih gradnikov v pouk kemije – mag. Natalija Bohinc Zaveljcina 22
Od klasičnih zgodbic do e-knjige – Bokal Jerneja 29
Razrednik – učitelj, svetovalec mentor, mediator – Nevenka Brežnik 33
Poučevanje in učenje angleščine nekoč in danes – Barbara Cankar 38
Matematične igre – Mirnesa Džananović 42
Razvoj osnovnošolske telesne vzgoje na Slovenskem do konca 2. svetovne – Sabina Felc 48
Starši – sodelavci ali nujno zlo? – Suzana Ficko Matko 51
Bilo je nekoč v šoli – Mag. Urška Frelih Meglič 56
Pojem, plešem in igram z Godbo Gorje - aktivni kulturni dan – Melita Gerdej 62
Z mobilnikom po poti dediščine – Barbara Hebar 67
Izobraževanje, ki ti da nekaj več – mediacija – Margarita Jereb 72
Učitelj skozi čas – Alenka Kern 77
Sodelovalno učenje po metodi JIGSAW pri pouku slovenščine – Katarina Klajn 81
Razredni, ki spodbuja učenje vrednot – Klavdija Koman 86
Učitelj kroz vrijeme – Jelena Romčevič, Mirsada Memić, Mira Kosić 89
Učenje in poučevanje skozi čas – Kaja Kosmač 92
Finski čudež – Petra Krajnc Urbanija 96
Utrjevanje matematike s pridihom sodobnosti – Andrejka Kramar 100
Tradicionalni – moderni načini obrazovanja – Branislav Krečković 104
Sodelovalno učenje pri pouku družbe v 4. razredu osnovne šole – mag. Erika Leban Zaletelj 108
Ustvarjalne naravoslovne–kemijske delavnice – Jožica Lešnik, profesorica kemije in biologije 112
Ustvarjalno učenje – Darja Lunder 117
Razred – zrcalo razrednika – Andreja Markuta 121
Dan samostojnega dela – Matija Martinec 128
Ljudska pesem druži šolo in starše – Judita Nemeček 145
Šola nekdaj in danes: potovanje skozi čas. Od kazalne palice do mehke pedagogike – Jožica Lešnik .. 149
Sodelovanje staršev in učitelja pri podpori učencu z učnimi težavami – Sašo Oberski 152
Mozaik, naša dediščina – Darja Polner 156
Raba nemških popačenk v zasavskem narečju – Diana Redl Kolar 162
Kritično razmišljanje s pomočjo e-listovnika – Andreja Sever 168
Model Osončja – Marjana Sitar 172

Poklicna orientacija skozi vrstniško izkušnjo – Anja Smolič Žnidarko 180
Angleški nastop za starše – Špela Elizabeta Soklič 184
Od malih copatkov do velikih nasmehov – Petra Starovasnik Dumić 188
Ko niti tabla in kreda niti vključevanje tehnologije v pouk ne poživita učnega okolja – Brigita Škufca 192
Karo papir namesto računalnika – Janina Šifrer 196
Razrednik in vzgoja za vrednote– Meta Štrumbelj 200
Razrednik – učitelj, svetovalec, mediator – Sladjana Šućur Popović 204
Kompetence 21. stoletja – tradicija ali nova moda? – mag. Urška Šuštaršič 209
Čuječnost v šoli – Deja Tratnik 213
Skozi igro medpredmetno povezujemo in utrjujemo po angleško – Mojca Trček 218
Besedne verige – Brigita Voga 222
Ni treba več, temveč drugače – Petra Žontar 226

VSAK UČENEC JE ZGODBA ZASE 232
Otroci z motnjo pozornosti in hiperaktivnost v šoli – Marijana Benedičič 232
Vključevanje slepe dijakinje v gimnazijski program – Saša Bogataj Suljanović 236
Poučevanje slovenščine učenke s polževim vsadkom v osnovni šoli – Ana Brejc 240
Sistematično prepoznavanje in odpravljanje težav na področju fenološkega zavedanja – Nataša Daca 252
Oči govorijo, usta molčijo – Elvira Garibović 256
Prispevek razrednika na razredni stopnji za napredek učenca s posebnimi potrebami – Metka Hrastnik 260
Kako uspešno izpeljati inkluzijo? Barbara Hudovernik 265
Korak naprej – pomoč otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami na poti v samostojno življenje – Nataša Jakše, prof. def. 270
Bosi, leteči, srčni – Saša Janša 275
Svaki učenik priča za sebe – Verica Kovačević 278
Inkluzija – razvoj modela dobre prakse – Tanja Kozel 281
Uporaba aplikacije kahoot pri delu z nadarjenimi učenci – Matej Kraner 285
Inkluzija v praksi – Anita Kušar 289
Delo z učenci Romi – Balbina Lipič 293
Otrok z Downovim sindromom v rednem vrtcu – Polona Mitar 298
Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v interesne dejavnosti – Darja Murn 301
Inkluzija otrok s posebnimi potrebami v zimski šoli v naravi – Katja Ogorevc Ahačič 305
Učenje je lahko zabavno – Maša Petan Omejec 309
Kreativnost nadarjenih učencev – Martina Podgrajšek 318

Občasno vključevanje deklice z Downovim sindromom v redni osnovnošolski pouk – Mateja Potočnik Poljanšek 323
Delo z nadarjenimi učenci na likovnem področju- ilustriranje slikanice – Helena Poznič Kos 327
Delo z nadarjenimi učenci – od idej do zanimivih turističnih proizvodov – Martina Prejac 331
Sprejemamo drugačnost – Darja Sitar 336
Mali koraki za velike spremembe – Klasja Stankovič 341
Od tekmovanja do znanja – Mojca Štraus Zulu 346
Bodimo prijatelji – Nuška Štros 351
Senzibilizacija otrok za oblikovanje pozitivnega odnosa do otrok s posebnimi potrebami – Snežana Tešić 355
Vedenjske in čustvene težave otrok v osnovni šoli – Urška Ude 359
Otroci s posebnimi potrebami – Janja Vozelj 364
Vključevanj otrok priseljencev v šolsko okolje – Vida Živkovič 368

ZNANJE PRIDOBIVAMO NA RAZLIČNE NAČINE 372
Čustva odpirajo um – Silvan Baša 372
Aktivno učenje v vrtcu na primeru projekta Turizem in vrtec – Sabina Bratuša 376
Tradicija s sodobno žlico – Jasna Cigut 380
Interesna dejavnost in popestritev pouka z Lego® kockami – Gabi Čimžar 386
Neobvezni izbirni predmet umetnost – Klavdija Debelak 389
Medpredmetni projekt ob filmu Roka Bička Družina – Irena Florjančič, ... 394
Okolica šole je odlična učilnica v naravi – Nina Globovnik 398
C.E.L.L. - Cooperative Europe Looking for Learning – Simon Hebar 408
Jenamena počitnice – Tadeja Horvat 412
10 let planinskega krožka na OŠ Frana Kranjca Celje – Metka Irgolič 416
Šolsko gledališče – Barbara Jelenc 421
Uporaba montessori materialov pri pouku matematike v 4. razredu osnovne šole – Vesna Jeromen 425
Interesna dejavnost – Gibanje je življenje – Mojca Jošt 429
Mednarodna jezikovna olimpijada (BEO) – Valerija Karba 434
Učni dan v gozdu – Jasmina Klakočer 440
S plesom v igro – Lidija Klančič 445
Učimo se zunaj – Klavdija Klinar 449
Izdelava uporabnega izdelka pri interesni dejavnosti – Blanka Kojc 454
Tehnična ustvarjalnost v obliki projektnega učnega dela – Andreja Kovačič Kolbl 459
Babi in dedi pripovedujeta ter nas učita – Maruša Krnc 466
Medgeneracijsko učenje in vzgoja za trajnostni razvoj na prostem – povezovanje projektov – Martina Kržič Nagy 469

50 izzivov za 50 let – Alenka Kuhar 475
Šolski dan na gugalnici eksotičnih jezikov. Projektni dan – Biserka Lazar..... 479
Retorika – koristna veščina za življenje – Petra Lesjak 482
Ples kot interesna dejavnost – Mirjam Mandelc..... 486
Erasmus+ projekt – priložnost za gledališke dejavnosti – mag. Blanka Mlakar 490
Od šolskega do mednarodnega praga – Tanja Müller..... 501
Susret tradicionalnog i modernog. Znanje širimo na različite načine – Jelena Palavestrić..... 513
Izbračevanje na domu – primer dobre prakse – Adriana Perič 517
Teden ruskega filma kot jezikovna in kulturna motivacija – Marjeta Petek Ahačič..... 522
Prehrana v šoli – Karmen Podgoršek 525
Vključevanje in povezovanje projektov v podaljšanem bivanju – Tadeja Prašnikar 528
S projektom Različne kulture, različne navade za do razvoja medkulturnosti na šoli – Petra Pugelj Peca 533
Učenje v naravi o naravi-vključevanje učencev in dijakov v naravovarstvene projekte – Nina Ražen, Mojca Čadež 536
Raziskovalne naloge v četrtem razredu – Majda Rojko..... 541
Izbirni predmet Verstva in etika – Alenka Rus..... 546
Digitalna pismenost v učnem procesu – Ana Satler 551
Učenje mestnih vrednosti z montessori učnimi pripomočki – Ksenija Sirk 556
Projektno delo: Dediščina našega kraja – Petra Smrdel..... 561
Znanje za življenje – Stanka Stružnik..... 566
Izbirni predmet Gledališki klub – Simona Špolad 571
Izvedba obveznega dela interesnih dejavnosti, povezanih s programom zdravstvena nega – Maja Štempihar 576
Učenec kot učitelj – Jana Šturm..... 582
Kuhajmo skupaj – Andreja Šuštar Konc..... 587
Učenje v naravi o naravi-vključevanje učencev in dijakov v naravovarstvene projekte – Nina Ražen, Mojca Čadež 591
Mladi gledališčniki – Nina Tomšič 596
Znanje širimo na različite načine: Projekti – Jelena Trošić 600
Učenje v naravi je zabavno – Alenka Vidgaj 604
Pes kot učitelj – Erika Vidrgar 610
Interesna dejavnost v naravi – Mojca Vilić..... 616

Ko tradicija trči v sodobnost

Ideja o izvedbi posveta se je porodila ob 50. jubileju naše šole. Ker smo šola z močno tradicijo, ki v svoje prostore vsakodnevno vnaša sodobne pristope in pripomočke, se je naslov posveta ponudil kar sam. In tako smo staknili glave, določili področja, o katerih bi želeli spregovoriti ter se odločili, da damo priložnost ne le domačim, temveč tudi učiteljem izven meja naše države. Po poslanih vabilih in kmalu po uradni najavi simpozija smo spoznali, da bomo presegli zadane okvirje, kajti zanimanje je bilo na naše veselje res veliko. Priložnost smo dali vsem.

In tako sta si 6.oktobra 2018, ob 50-letnici OŠ Franceta Prešerna Kranj in z res velikim številom udeležencev iz Slovenije, Avstrije, Bosne in Hercegovine, Črne Gore in Srbije, tradicija in sodobnost podali roke.

UČITELJ SKOZI ČAS

Vloga učitelja se skozi čas zelo spreminja. Spreminjajo se metode dela, pristop k poučevanju, učni načrti in nenazadnje učenci sami. Zato je bilo zanimivo slišati, kako so se učitelji s svojo nalogo spoprijemali nekoč in kako to počnejo danes. Udeleženci so nam predstavili primere dobre prakse, kot tudi trud in uspeh, ki so ga pri svojem delu doživljali.

Sodobni pristopi pri poučevanju – Petra Arnež

OŠ Simona Jenka, Smlednik, Slovenija, arnezpe@gmail.com

Izvleček

»Iz dobre šole prirastejo boljši časi, iz slabe pa slabši. Časi so taki, kakršni so ljudje. Boljših ljudi pa ne bo, dokler ne bo bolje vzgojenih otrok.« (Drobtinice, 1862). Pri učnem in osebnostnem razvoju učencev je najpomembnejši dober učitelj oziroma pedagog. Vsak učenec je individuum, naloga učitelja je, da dobro pozna svoje učence in ugotovi, kje so potenciali vsakega od njih in kako s poučevanjem doseči, da jih bo najbolje razvil. V preteklosti učitelj ni bil tako dostopen in dovzeten, bil je tudi bolj strog. Učenci so imeli tablico, pero in črnilo; v današnji časih je vedno več šolskih potrebščin in učne snovi ter raznih tehnoloških pripomočkov. Znanje vsak pedagog podaja na svojstven način, vendar lahko najdemo podobnosti poučevanja med učitelji nekoč in danes. Včasih je manj več, učna ura brez vse sodobne tehnologije pa bolj prijetna in zanimiva. Tradicionalno podajanje znanja je lahko za učence nekaj posebnega. V referatu so opisani primeri iz prakse, ki so se izkazali za izredno zanimive učencem 2. razreda.

Ključne besede: preteklost, sedanjost, tradicija, učenec, učitelj, znanje, poučevanje

Contemporary approaches to teaching

Abstract

»Good times are grown from a good school, bad school brings about bad times. Like people, like times. And there will be no fine people until children are better educated.« (Drobtinice, 1862). In terms of students' didactic and personal development, good teacher or pedagogue is of utter importance. Because every student is an individual, teacher's task is to know his students really well. Thus he can discover their potentials and finds a way of teaching that promotes enhancement of their abilities. In the past the teacher was not so approachable and responsive and he was also stricter. Students used a tablets, pens and ink; nowadays there are more and more school supplies, much more to learn and a lot of technological equipment. Every educator presents knowledge in his own way, but we can find similarities in ways of teaching in the past and in the present. Sometimes it is true that less is more, so a lesson can be more pleasant and interesting without the use of modern technology. Students can find the traditional way of teaching very special. In this paper there are examples of practice which were found extraordinarily interesting to the second graders.

Key words: the past, the present, tradition, student, teacher, knowledge, teaching

Uvod

Danes se v šolah vse več uporablja najrazličnejša tehnologija; od računalnikov do interaktivnih tabel. Zato sem se na podlagi lastnih izkušenj večkrat obrnila na tradicionalno podajanje znanja na sodoben način. Učencem sem želela prikazati, kakšna je bila šola njihov babic in dedkov ter da je pouk brez računalnika in goro pripomočkov tudi lahko zelo zanimiv in prijeten.

Da so si lahko stvari lažje predstavljali, smo obiskali Slovenski šolski muzej in na obisk povabili nekdanjo učiteljico. Pouk smo izvajali na prostem, babice in dedke prosili za njihove stare šolske potrebščine, obiskali knjižnico in se igrali pastirske igre ter si izdelali Čarobno mapo lepega pisanja.

Primeri dobre prakse

V referatu se bom osredotočila na primere iz prakse, ki so se izkazali za izredno zanimive za učence 2. razreda Osnovne šole Simona Jenka, Smlednik.

Obisk Slovenskega šolskega muzeja

Z učenci smo obiskali Slovenski šolski muzej in si ogledali stalno razstavo Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja s strokovnim vodstvom in se udeležili Nedeljske šole – učne ure naših babic in dedkov.

Cilj dneva dejavnosti je bil, da bi učenci pridobili izjemno izkušnjo in na muzejski učni uri sami začutili vzdušje nekdanje šole.

Postali so učenci stare šole in »v živo« doživeli pouk, kakršnega so imeli otroci v preteklosti. Muzejska učna ura je bila poseben izkustveni dogodek o zgodovini šolstva, saj se je prepletalo spontano učenje in zabava. Po starih učnih načrtih je bila za njih prirejena vsebina učne ure, scenarije zanjo so pripravili kustosi muzeja v sodelovanju z izvajalci učnih ur.

Za učence je bilo povsem nenavadno, zanimivo in posebno doživetje sedeti v stari šolski klopi pod ostrim očesom gospoda učitelja oziroma gospoda učenika. S strogim glasom, s šibo v roki, ki v tistih časih ni smela manjkati, in obleko po šolski modi preteklega časa, je pričaral vzdušje preteklosti. Znašli so se v starem razredu, kjer so veljala popolnoma druga pravila, kjer je bilo potrebno sedeti vzravnano, odgovarjati stoje in s celimi povedmi, kjer še pomislili niso na klepetanje. Občutili so zanimivost starih oblik kaznovanja, kot je bilo klečanje v kotu na koruzi, ali pa so si morali oprtati lesenega osla na hrbet, kot tudi pohvale.

Učenci so lahko po končanem dnevu primerjali tak pouk in učitelja s svojimi v sedanji šoli. Vtisi učencev so bili zelo podobni. Spoznali so, da so bili učitelji zelo strogi, da so morali biti učenci nekoč zelo pridni. Vsi pa so se strinjali, da jim je v današnji šoli veliko bolj prijetno. Da pa je bila učna ura prijetna in uspešna, sem učence predhodno primerno motivirala, jih spodbudila k sodelovanju in pripravila na to, da gre za »živo igro zgodovine«.

Stare šolske potrebščine babic in dedkov

Učenci so imeli domačo nalogo, da obiščejo babice in dedke, oziroma prababice in pradedke, jih povprašajo o šoli nekoč ter prinesejo stare šolske potrebščine, oziroma predmete, fotografije/slike, ki jih imajo iz svojih šolskih časov.

V razredu sem pripravila prostor, kjer so učenci razstavili stare predmete. To je bil naš razredni mini muzej.

Učence sem povabila k razstavljenim predmetom in skupaj smo si ogledali razredno zbirko, se pogovarjali, učenci pa so imeli možnost s sošolci deliti pripovedi, kaj so o življenju v šoli nekoč izvedeli od babic in dedkov.

Predmete in slike, ki so jih prinesli, so primerjali s predmeti, ki jih uporabljajo danes. Pogovarjali smo se, kaj vse je bilo v preteklosti drugače kot danes.

Cilji učne ure so bili, da učenci vedo, da je bilo življenje v preteklosti drugačno, spoznajo vidike življenja ljudi v preteklosti in danes.

Obisk knjižnice

Pri urah književnosti sem želela, da bi z učenci čim večkrat obiskali šolsko knjižnico, da bi književna besedila poslušali in doživljali v knjižnici skupaj z gospo knjižničarko.

Skupaj s knjižničarko smo si ob prvem obisku ogledali knjižnico, knjižne police, pogovorili smo se, kako so urejene knjige v knjižnicah, kdo skrbi zanje, kako ravnamo z izposojenimi knjigami, kako si jih izposodimo in ponovili pravila, ki veljajo v vseh knjižnicah.

Z gospo knjižničarko sva se na vsak obisk učencev dobro pripravili. Prebirali sva jim različna besedila, ki so jih z zanimanjem poslušali. Jim predstavile pesnika oziroma pisatelja besedila ter ilustratorja, ki smo ga obravnavali, zatem pa so si ogledali še ostala njegova dela. Poglabljali so doživetja, se igrali s črkami in besedami, reševali različne uganke, pisali pisma, svoje pesmi in zanimive zgodbe. Na koncu smo vse izdelke razstavili v šolski knjižnici.

Knjižnico smo obiskovali z namenom, da bi učenci vzljubili branje in jo sami čim večkrat obiskali ter si izposodili knjigo.

Učne ure v naravi

Šolski vrt ima mnogo prednosti. Lahko ga izkoristimo kot pomemben sodoben učno-vzgojni pripomoček, ki ponuja učencem v dobi virtualnega sveta neposreden stik z naravo in popestri pouk.

Večkrat smo z učenci sedenje v šolskih klopeh zamenjali z učno uro pod krošnjami. Konec šolskega leta 2016/2017 pa smo na naši šoli dobili učilnico v naravi in jo s pridom izkoriščali. Z učilnico smo želeli združiti tradicijo s sedanjostjo, saj je izkustveno učenje v naravi mnogo trajnejše in bolj učinkovito. S sodobnimi pristopi pri poučevanju, ki smo jih uporabljali, smo dosegli, da so se učenci v naravi dobro počutili, bolj so bili motivirani za delo, ki ga niso dojemali kot učenje temveč kot raziskovanje in igro.

Ko so bili učenci nemirni in so potrebovali sprostitev smo pod krošnjami dreves nekaj minut sedeli in gledali premikanje drevesnih krošenj in poslušali različne zvoke iz narave.

Učilnico v naravi smo poimenovali tudi glasbena učilnica, kadar smo jo izkoristili za učenje novih pesmi in prepevanje že naučenih, igranje na inštrumente ter ples.

Pri likovni umetnosti smo ustvarjali različne izdelke iz odpadlih vej, plodov, kamnov, ki smo jih našli v šolski okolici.

Tudi učno uro matematike smo imeli zunaj. Učne liste seštevanja in odštevanja so reševali na prostem in v senci dreves. Ocenili, primerjali in merili smo dolžino z nestandardnimi enotami, po velikosti urejali množico naravnih števil do 100, vključno s številom 0, določali predhodnik in naslednik danega števila …

Branje pod krošnjami je bil učencem največji užitek. Radi so poslušali interpretativno branje besedil in jih dramatizirali.

Pri urah spoznavanja okolja so prepoznavali, poimenovali in primerjali posamezne rastline, drevesa in živali na vrtu, se učili, kako obdelovati zelenjavni vrt, kako skrbeti za sadno drevje. Časovno so raziskovali, opredeljevali in pojasnjevali dogodke in spremembe v letnih časih.

Ure športa smo v lepem vremenu preživeli zunaj. Se sprostili in razvedrili ob igrah, razvijali osnovno motoriko, zadovoljili potrebo po gibanju.

Igre nekoč

V preteklosti ni bilo televizije in računalnika, otroci so se najpogosteje družili doma in se igrali različne igre. Bile so raznolike in preproste, zato hitro učljive. Poskrbele so za dobro vzdušje, popestritev in krajšanje časa. Pripomočki za igre, ki so jih otroci uporabljali, so bili naravni, preprosti in lahko dostopni.

Ob 50-letnici šole, v šolskem letu 2017/2018, smo imeli na dan prireditve različne dejavnosti. Ena od njih so bile tudi pastirske igre na šolskem igrišču. Učenci so imeli na voljo štiri igre: zbijanje koze, metanje podkev, natikanje obročev ter šolo. Rekviziti so bili različne lesene palice in dve podkvi. Učenci so se hitro naučili pravila in potek igre. Ker so bile drugačne od iger, ki jih poznajo, so se jih z zanimanjem igrali. Pripomočke pa smo na njihovo željo shranili, da so se lahko kasneje igrali v podaljšanem bivanju.

Cilj dejavnosti je bil, da učenci spoznajo in se naučijo igre, ki so se jih igrali otroci v preteklosti.

Čarobna mapa lepega pisanja

V današnjem svetu največ pišemo na računalnik, tablični računalnik in mobilni telefon, lepega pisanja so vešči le še redki. Včasih pa je bil lepopis eden najpomembnejših šolskih predmetov, kjer je bil cilj poučevanja pridobitev razločnega in prijetnega rokopisa.

Pri lepopisu so se učenci učili lepega in pravilnega pisanja. Pisali so s peresnikom in urili svoje prste ter zapestje, nato pa s pomočjo lepopisnega delovnega zvezka spoznali posamezne elemente in pravilno obliko lepopisnih črk.

Z učenci smo se pri spoznavanju pisanih črk odločili, da se bomo še posebej trudili pri estetskem, čitljivem in pravilnem zapisu črk. Črke smo potem shranjevali v mapo, ki smo jo poimenovali Čarobna mapa lepega pisanja. Za delo so bili izredno motivirani. Veselili so se vsake nove črke, ki so jo spoznali.

Glasove so zapisovali s pisanimi črkami po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti. Pri pisanju so učenci upoštevali in utrjevali smer pisanja, pravilno držo telesa, položaj roke, ki piše, in roke, ki ne piše, ter pravilno držo pisala. Upoštevali so tudi pravilno postavitev delovnega lista pri pisanju, pisali so z nalivnim peresom.

Cilj dejavnosti je bil pridobitev pravilnega in estetskega ter čitljivega rokopisa.

Zaključek

Preteklost in sodobnost se prepletata tako v vsakdanjem življenju kot tudi v šolstvu. Preprostost, umirjenost, povezanost z naravo pri pouku učence pritegne. Učne ure, ki so drugačne od običajnih, učenci kljub zahtevnosti ne doživljajo kot obremenjujoče, ampak kot intelektualni izziv, ki je vreden njihovega prizadevanja. Učiteljevo poslanstvo je, da ima pozitivni odnos do učencev, da spretno vodi razred in z osmišljenim poukom, ugodno vpliva na njihove učne dosežke in vedenje, pri tem pa uporablja pristope pri poučevanju, ki mu to omogočajo.

Viri in literatura

Slomšek, A. M.: Drobtinice (splet). 1862, letnik 16. (citirano 1. 9. 2018).

Dostopno na naslovu: http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-IAWHGUME.

Publikacija muzeja (brošura), št. 128: Slovenski šolski muzej; Pedagoški programi v šolskem letu 2015/2016. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, junij 2015.

Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja (Elektronski vir) / predmetna komisija Metoda Kolar, Dušan Krnel, Alenka Velkavrh. El. knjiga. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

Dostopno na naslovu:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (Elektronski vir) / člani predmetne komisije, avtorji posodobljenega učnega načrta Mojca Poznanovič Jezeršek … (et al.). El. knjiga. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

Dostopno na naslovu:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.

Metode poučevanja angleščine kot tujega jezika skozi čas – Nika Benedik

Osnovna šola Škofja Loka – Mesto, Slovenija, nika.benedik@ossklm.si

Izvleček

Način poučevanja angleščine kot tujega jezika se je skozi čas zelo spreminjal, še zlasti tekom 19. in 20. stoletja. Prav vsak pristop je imel za sabo neko filozofijo poučevanja oz. didaktična načela in vsakič so strokovnjaki menili, da je to edini pravi oziroma najboljši način poučevanja in učenja tujega jezika. Tako se je angleščino poučevalo po klasični oz. slovnično-prevajalski metodi, direktni metodi, audiolingvistični metodi, leksikalni metodi, po principih sugestopedije, tihe poti, učenja v skupnosti in celotnega fizičnega odziva, naravnega pristopa, vse do danes prevladujoče metode, komunikativnega pristopa. V članku so predstavljene vse te metode in jezikoslovne in psihološke teorije, na katerih so temeljile, podkrepljene z nekaj primeri iz avtoričinega učenja angleščine v času njenega šolanja kot tudi s primeri lastnega poučevanja angleščine v osnovni šoli.

Ključne besede: poučevanje angleščine, tuji jezik, metoda poučevanja, zgodovinski pregled, didaktični pristop

Teaching English as a foreign language throughout time

Abstract

Throughout history, the methods of teaching English as a foreign language have changed a lot, especially during the 19th and 20th century. Each approach was based on a certain philosophy of teaching or didactic grounds and each time the experts claimed their method to be the only right method or the best method of teaching and learning a foreign language. The most prominent methods of teaching English as a foreign language are: the grammar-translation method, the direct method, the audiolingual method, the lexical method, suggestopedia, the silent way, community language learning, total physical response, the natural way and, the method most widely used nowadays, the communicative approach. The article presents all the above-mentioned methods, with some examples from the author's own experience with learning English as a pupil and with teaching English as a teacher in primary school.

Key words: teaching English, foreign language, teaching method, historical overview, didactic approach

1 Metode poučevanja angleščine kot tujega jezika skozi čas

Angleščina je bila že od malih nog moja strast. Sprva sem le kot osnovnošolka opazovala svojo tedanjo učiteljico angleščine in si želela, da bi delala še kaj drugega kot reševala suhoparne slovnične vaje. Knjižna omara z angleškimi knjigami je stala zaklenjena v učilnici in bila sama sebi namen, saj do teh knjig kljub izraženi želji učenci nismo imeli dostopa, v šolski knjižnici, v katero sem pogosto zahajala, pa angleških knjig niso imeli. Tedaj ni bil čas interneta, internetnega radia, neštetih televizijskih programov v angleščini ipd. Glede na zgoraj zapisano se mogoče komu zdi, kot da sem že tik pred upokojitvijo, a daleč od tega. Za mano je 15 let poučevanja angleščine na osnovni šoli, kjer sem se zaposlila takoj po končani fakulteti.

Študij angleščine pedagoške smeri vključuje predmet didaktika angleščine, ki je bil moj najljubši. Kot bodoča učiteljica angleščine sem dobila uvid v različne pristope in teorije poučevanja skozi čas in se spomnila nekaterih metod, ki jih je uporabila moja prva učiteljica angleščine.

1. 1 Zgodovinski pregled

Didaktične metode poučevanja angleščine kot tujega jezika so se skozi čas zelo spremenile. Slovnično-prevajalska metoda je bila prva metoda poučevanja tujih jezikov nasploh in je bila popularna vse do konca 19. stoletja. Bistvo jezika je videla v slovnici, zato so se sprva jezikov učili tako, da so najprej analizirali posamezne iztrgane stavke brez konteksta, se nato učili besede na pamet, potem pa prevajali stavke v materni jezik (Thanasoulas, 2002). Cilj učenja jezika takrat ni bila sposobnost komunikacije v tujem jeziku, ampak razumevanje prebranega.

Konec 19. stoletja sta Gouin in Berlitz trdila, da je učenje tujega jezika zelo podobno učenju materinščine, zato naj bi učeči se potreboval veliko interakcije, spontane rabe jezika brez prevajanja in brez razlage slovnice. Poučevali so le v ciljnem jeziku, saj sta trdila, da se jezika učimo direktno (brez prevoda) in z razumevanjem konteksta (Thanasoulas, 2002). Ta t. i. direktna metoda je bila sicer zelo popularna v tistem času, a hkrati tudi zelo zamudna in draga, saj veliko besedišča ne moreš konkretno prikazati, ker je abstraktno.

Z izbruhom 2. svetovne vojne se je v ZDA pojavila avdiolinguistična metoda, ki se je osredotočila na trening govornih in slušnih spretnosti. Temeljila je na behaviorističnem dojemanju učenja kot povezanosti med dražljajem in reakcijo, zato je bil velik poudarek na vajah iz izgovorjave in na ponavljanju stavkov, posnetih na magnetofonskem traku. Tudi v tem primeru niso razlagali slovnice, ampak so se posluževali »dril« vaj in pomnjenja različnih struktur, besedišče pa se je poučevalo izključno v kontekstu. Po letu 1964 je ta metoda šla v zaton, saj so strokovnjaki ugotovili, da se tako ne moreš naučiti komunicirati v realnih situacijah in da napake pri učenju tako maternega kot tudi tujega jezika niso nujno slabe, ampak so nekaj naravnega (Thanasoulas, 2002).

Okrog leta 1980 je Stephen Krashen uvedel naravni pristop k učenju jezikov z glavnim ciljem usvajati jezik čim bolj naravno v šolskem okolju. Velik poudarek je bil na komunikaciji v sproščenem okolju, učenci pa naj bi se po določenem času izpostavljenosti takemu načinu poučevanja jezika naučili spontano (Krashen in Terrel, 1998).

Lingvist Noah Chomsky je s svojo teorijo o globinskih strukturah jezika pritegnil pozornost jezikoslovcev in učiteljev, v podporo so mu bila spoznanja psihologov, da je učenje jezika tudi stvar afektov in medosebnih odnosov. Posledično se je porodilo kar nekaj različnih metod poučevanja tujega jezika, ki so vse poudarjale pomembnost psihološkega faktorja pri učenju. Te metode so poimenovali tudi »dizajnerske« metode, saj so se vse promovirale kot eden in edini pravi način učenja jezika. Sem sodijo sugestopedija, tiha pot, učenje v skupnosti in celotni fizični odziv (Thanasoulas, 2002).

Sugestopedija je obljubljala odlične rezultate. Njen izumitelj Lozanov je bil prepričan, da smo se sposobni naučiti veliko več, kot si mislimo. Na podlagi sovjetske psihološke raziskave o jogi in izvensenzornih predstav je izumil metodo, ki je temeljila na sprostitveni vlogi glasbe in udobnega učnega okolja. Lozanov in njegovi privrženci so tako poučevali besedišče, besedila in igre vlog ob spremljavi klasične glasbe v ozadju, medtem ko so učenci sedeli na udobnih sedežih in tako postali bolj dovzetni za učenje. Seveda je bilo zaradi tega učenje jezika preko te metode dostopno le bolj premožnim ljudem (Ionica, 2014).

Tiha pot je bila inovativna metoda, ki jo je izumil Caleb Gattegno, in je temeljila na predpostavki, da se najbolje uči preko odkrivanja, lastne kreativnosti in reševanja problemov. Učenci pri tej metodi niso izpostavljeni nobenemu ponavljanju oz. drilu, ampak so postavljeni v tehnološko dobro opremljeno okolje z dostopom do velikega števila informacij, v katerem nato sami iščejo nove pomene in povezave. Pri tej metodi je učitelj večino časa tiho in odmaknjen od učencev, hkrati pa jih nekako spodbuja k čim večji aktivnosti in vključenosti v učenje. Prednosti učenja tujega jezika preko te metode so bile kreativnost, izkoriščanje lastnega intelektualnega potenciala in dolgoročnost pomnjenja, hkrati pa je bilo izrečenih veliko kritik na njen račun, saj tu ni nobene komunikacije, učenec se uči izolirano od drugih (Ionica, 2014).

Metoda celotnega fizičnega odziva temelji na harmoniji med govorom in fizičnim premikanjem. Njen ustanovitelj, J. Asher je namreč trdil, da se jezika lahko učimo le celostno in ne po delih. Najbolj značilno za poučevanje po tej metodi je bilo, da se je slovnica poučevala preko logičnih razlag, večjo težo je imel pomen kot pa oblika besed, učitelj pa je imel zelo dinamično vlogo v procesu poučevanja (Ionica, 2014). Ta metoda se uporablja še dandanes, a le v kombinaciji z drugimi metodami.

Leksikalna metoda, v nasprotju z mnogimi drugimi, poudarja besedišče in učenje smiselnih kombinacij besed v kontekstu ali fraz, manj časa pa porabi za učenje slovnice. Velik poudarek je na samostojnem raziskovanju jezika s pomočjo slovarjev in besedilnih korpusov. Učenci se učijo besedišče kompleksno: obliko (zapis), pomen in morebitne podpomene ter rabo v povedih (Ionica, 2014). Leksikalna metoda je bila uporabna za učenje jezikov predvsem zaradi svojega realističnega dojemanja učenja jezika.

Zaradi vse večje potrebe po komuniciranju v tujem jeziku za različne potrebe in namene (učenci, študenti, turisti, priseljenci, strokovnjaki različnih strok), še posebej v angleščini, se je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja razvil komunikativni pristop k učenju jezika in je še danes zelo aktualen. Le-ta namreč v ospredje postavlja raznolike družbene situacije, prilagojene potrebam, željam, starosti in motiviranosti vsakega individualnega učenca. Pri tem zelo poudarja pomen aktivnosti, ki spodbujajo učenje s pomočjo realistične komunikacije (igre vlog, simulacije), in praktično rabo jezika v govornih situacijah (Ionica, 2014). Cilj komunikativnega pristopa k učenju jezika je tako tekoč govor, v katerem so dovoljene tudi napake.

2 Pogled nazaj v osnovnošolske klopi

Didaktične metode poučevanja angleščine kot tujega jezika so se skozi čas resnično spremenile. V času mojega šolanja na osnovni in srednji šoli, to je od sredine osemdesetih let pa vse do konca devetdesetih let prejšnjega stoletja, se je to področje ravno najbolj poglobljeno raziskovalo. Zdaj, ko gledam nazaj, ugotavljam, da smo bili učenci mnogokrat poskusni zajčki, na katerih so učitelji bolj ali manj uspešno preizkušali nove metode.

Zdaj npr. razumem, zakaj smo vsi učenci v naši osnovni šoli v 5. razredu, ko smo se začeli učiti angleško, dobili angleška imena, s katerimi naj bi se pri angleščini predstavljali skozi celo leto. Izhaja iz ideje, da naj bi se učenec poistovetil s svojim angleškim imenom in se počutil bolj naravno, ko govori angleško – kot da bi bil naravni govorec. Ko bi le bilo tako enostavno! Jaz sem bila Sheila iz Liverpoola. V praksi se to seveda ni izšlo, saj ima človek vendarle svoje ime in ni naravno, da se predstavljaš kot nekdo drug. Spomnim se, da je učiteljica nekje po dveh tednih preizkušanja to metodo opustila, in spet smo imeli svoja prava slovenska imena.

Veliko je bilo še elementov slovnično-prevajalske metode. Učenci smo se morali naučiti lekcije na pamet ter jih znati prevesti v slovenščino. Mnogo sošolcev je to sicer znalo, a ker so se učili na pamet

brez razumevanja ali razčlenjevanja povedanega, je to znanje kmalu izpuhtelo in ga niso znali uporabiti v drugih, realnih situacijah izven lekcij v učbeniku.

Pri pouku ravno tako ni bilo poudarka na komuniciranju v angleščini, veliko večji poudarek je bil na slovničnih dril vajah, pri katerih smo morali glagol v oklepaju postaviti v določen glagolski čas. Le redkokdaj so od nas zahtevali, da smo sami kaj povedali ali zapisali v angleščini. Veliko več je bilo pasivnega razumevanja kot aktivnega znanja.

3 Zaključek

Dandanes je poučevanje tujih jezikov popolnoma drugačno, kot je bilo med mojim šolanjem. Moram reči, da sama pri poučevanju uporabljam različne elemente zgoraj omenjenih in še drugih, novejših metod ter skušam poučevati čim bolj celostno. Uporabljam t. i. eklektičen pristop. Poučujem tako slovnico kot besedišče, pri učencih razvijam vse štiri spretnosti (branje, poslušanje, govor, pisno sporočanje). Hkrati pa v medijih opažam oglas, ki obljublja hitro učenje tujih jezikov v alfa stanju ali nekaj podobnega, in se sprašujem, ali je možna instantna varianta, ki si jo učenci vedno tako želijo. Upam, da ne. Moje mnenje je namreč, da je učenje jezika tek na dolge proge.

4 Viri in literatura

Ionica, L.: Traditional and modern methods in ELT (splet). 2014. (citirano 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwivhZDiw5DdAhVumIsKHZyfCKkQFjAFegQIBRAC&url=http%3A%2F%2Fwww.diacronia.ro%2Findexing%2Fdetails%2FA14593%2Fpdf&usg=AOvVaw04Ty8TvTDOLIFvNaecBjv9 .

Krashen, S. in Terrel, T.: *The Natural Approach: Language Acquisition In The Classroom*. Prentice Hall Europe, 1998.

Thanasoulas, D.: *History of English Language Teaching* (splet). 2002. (citirano 20.9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.englishclub.com/tefl-articles/history-english-language-teaching.htm .

Športna vzgoja v naravi z medpredmetnim povezovanjem –Tomaž Bernard

Srednja šola Jesenice, Slovenija, tomaz.bernard@gmail.com

Izvleček

Dijaki sodobnega časa se vse bolj oddaljujejo od narave, prosti čas pa največkrat preživljajo v zaprtih prostorih, ob računalnikih in telefonih. Naš šolski sistem premalo sledi temu negativnemu trendu in nima učinkovitega sistemskega pristopa. Učitelji športne vzgoje imajo veliko možnosti, da dijake usmerjajo na pot povezovanja z naravo, ki naredi življenje lepše in bolj aktivno. Hkrati pa ta pristop krepi tudi občutek za trajnostni razvoj ter močno vpliva na življenjski slog in odnos do narave tudi kasneje v življenju. Te cilje je najlažje dosegati s pomočjo orientacijskega teka, ki omogoča skoraj neomejeno medpredmetno povezovanje, odvija pa se v spodbudnem naravnem okolju.

Ključne besede: ekologija, gibanje, medpredmetno povezovanje, mladostniki, narava, pedagogika

Sport education in nature with cross-curricular integration

Abstract

Students of modern times are increasingly moving away from nature, and leisure time is mostly spent indoors, computers and telephones. Our school system does not follow this negative trend and does not have an effective system approach. Sports education teachers have many opportunities to direct students to the path of connecting with nature, which makes life more beautiful and more active. At the same time, this approach also strengthens the sense of sustainable development and has a strong influence on lifestyle and attitudes towards nature later in life. The easiest way to achieve these goals is by means of a guidance course that allows for almost unlimited cross-curricular integration and takes place in a stimulating natural environment.

Key words: adolescents, cross-curricular integration, ecology, movement, nature, pedagogy

1 Uvod

Družbeni dejavniki so danes med drugim krivi, da se mladostniki vse bolj oddaljujejo od naravnega načina življenja. Gibalna aktivnost se vse bolj zmanjšuje, ponekod in pri posameznih skupinah pa dobesedno izginja. Moderne tehnologije so »olajšale« življenje, delo in celo igro v smeri vse manjšega fizičnega napora ali gibanja. Delež otrok, mladostnikov in odraslega prebivalstva, ki večino svojih osnovnih dnevnih aktivnosti opravlja sede, še nikoli ni bil tako velik, svoje pa doda tudi sedeče preživljanje prostega časa, predvsem pred televizijskimi sprejemniki ali računalniškimi ekrani. Svet medijev nas je preplavil in posedel. Iz udobnega naročja modernih ležalnikov pa je množice težko priklicati k aktivnosti. Teka ne moremo ponuditi na policah trgovin, hoje ne moremo kupiti preko spletnih strani. Nova potreba je torej sedeči človek, sposoben hitrega razmišljanja in delovanja v zaprtih prostorih pred ekrani in z miško v roki (Pišot, 2004).

Zaradi globalizacije in sodobnega načina življenja čedalje bolj zanemarjamo tudi okolje in naravo. S svojim načinom obnašanja negativno vplivamo na procese v naravi in rušimo naravno ravnovesje, kar povzroča različne »naravne« katastrofe in ogroža človeška življenja. Zato je potrebno mladim pomagati, da se ponovno povežejo z naravo in prilagodijo svoj način življenja, s tem pa omogočijo oz. zagotovijo trajnostni razvoj. Glede na to, da je prihodnost še vedno v njihovih rokah, je potrebno povečati njihov občutek odgovornosti za svet, v katerem živijo.

Številni strokovnjaki, ki analizirajo nastalo krizo civilizacije, opozarjajo na nujnost pravilne obravnave ekoloških, ekonomskih in socialnih sistemov. Med seboj povezani razlogi za krizo zahtevajo tudi med seboj povezane oziroma interdisciplinarne rešitve. Problemi se namreč ne pojavljajo v urejenih kategorijah znanstvenih ved (Sachs, 2008).

Namen in cilj prispevka je predstaviti orientacijski tek kot dejavnost, ki jo lahko vpeljemo v pouk športne vzgoje. Ta odličen šport nam ponuja svežino, pripelje naravo bliže učencem, zasleduje cilje, ki jih želimo doseči pri različnih predmetih in hkrati učence spodbuja, da gibanje na naraven način povežejo z mentalno aktivnostjo.

2 Orientacijski tek

Kot učitelj športne vzgoje pri izbiri športnih aktivnosti zagovarjam pristop, ki pripravlja in navaja mlade ljudi na ukvarjanje s športom tudi v poznejših življenjskih obdobjih. Gre predvsem za aerobne športne zvrsti kot so teki, hoja, kolesarjenje, gorništvo, plavanje in orientacija v naravi. Skupna značilnost teh športnih zvrsti je, da gre za naravne prvinske oblike gibanja in rekreacije, ki so v svojem bistvu enostavne in predvsem brezplačne. Vadeči pri svojem rekreaciji ni podvržen sodobnemu potrošništvu, globalizaciji in ekonomiji.

Orientacijski tek je šport, ki navadno poteka v naravi. Tekmovalec, orientacist, mora s pomočjo karte in kompasa v najkrajšem možnem času poiskati na terenu kontrolne točke. Pot med kontrolnimi točkami si izbere sam, glede na svoje znanje orientacije in telesno pripravljenost (Zorman, 2016).

Orientacijski tek zahteva psihološko trdnost in dobro fizično pripravljenost. Proga ni natančno določena, pomembno pa je, da tekmovalci v določenem zaporedju, s pomočjo zemljevida in kompasa najdejo vse kontrolne točke. Orientacist mora biti vešč navigacije ter med hitrim tekom izbirati premišljene odločitve (Strasser, 2015).

Tekmovalec v orientaciji mora v čim krajšem času le s pomočjo karte in kompasa preteči ali prehoditi svojo pot. Ta je označena na karti s krožci, v naravi pa s kontrolnimi točkami. Vrstni red točk je vnaprej določen, med kontrolnimi točkami pa si vsak sam izbira pot. Na stojalih na kontrolnih točkah je lahko opis nalog, ki jih mora rešiti tekmovalec, ali pa se mora samo vpisati na kontrolni karton in s tem potrdi svojo navzočnost na kontrolni točki. Naloge, ki jih mora tekmovalec opraviti na kontrolnih točkah pokrivajo različna področja kot so šport, biologija in zemljepis. Dolžina in težavnost prog se razlikujejo glede na spol, starost, izkušnje in pripravljenost tekmovalcev po posameznih kategorijah. Pri orientaciji lahko udeleženec uporablja tudi kolo ali smuči.

Orientacijski tek je družinski šport, primeren je za vse starostne skupine in ni naključje, da so včasih na tekmah prisotni prav vsi družinski člani družine. S to dejavnostjo si lahko družine popestrijo vikend izlet v naravo in z njim odkrivajo naravne lepote, ki bi jih sicer zgolj naključno obiskali. Za udeležbo na tekmi ali treningu orientacijskega teka potrebujemo udobno trenirko, močnejšo športno obutev za gibanje po gozdu ter edini dovoljen tehnični pripomoček, kompas. Oprema je na začetku skromna in zahteva minimalni finančni vložek. Dejavnik, ki pritegne veliko ljudi je tudi to, da je to šport brez sodniških

odločitev in brez telesnega stika z drugimi tekmovalci. Pri tem športu sprejemaš odločitve sam, posledično tekmuješ sam in končni rezultat je odvisen izključno od dobrih odločitev na progi, logičnega mišljenja, znanja orientacije, načrtovanja poti ter od trenutne psihofizične pripravljenosti. Seveda pa tako kot pri ostalih športih tudi tukaj včasih odloča sreča.

2.1 Orientacijski tek v šolah

Kristan (1994) orientaciji v šoli pripisuje tri vzgojno-izobraževalne cilje: posredovati učencem temeljno znanje v orientiranju v naravi, narediti aerobno dejavnost mikavnejšo in seznaniti učence z eno od »outdoor« športnih zvrsti.

Orientacijski tek lahko učencem v šolah ponudimo na več načinov. Pri rednem pouku športa je izvedba nekoliko težja, saj je premalo časa. Sama priprava, ki zahteva določen čas, nam tako dejavnost za eno šolsko uro pravzaprav onemogoča. Lahko pa posamezno šolsko uro porabimo za predstavitev orientacijskega teka, pregled kart in legende, pokažemo kakšne so kontrolne točke in rokovanje s kompasom. Naslednja možnost je športni dan. Ta oblika ima idealen časovni interval za organizacijo spoznavnega orientacijskega teka. Odlično izkušnjo z orientacijskim tekom lahko ponudimo učencem tudi v šoli v naravi ali pri obveznih izbirnih vsebinah in interesnih dejavnostih. Lahko ga izvajamo strnjeno več ur skupaj ali pa v obliki tabora.

Ko izdelujemo naloge na kontrolnih točkah, smo pozorni na to, da naloge niso prezahtevne in da njihovo reševanje ne zahteva veliko časa (od dve do štiri minute), saj v nasprotnem primeru sam tek nima nobenega učinka na funkcionalne sposobnosti učencev. Pozorni smo tudi pri dolžini proge v celoti, nujno jo prilagodimo sposobnosti učencev in upoštevamo dejstvo, da učenci vedno tekmujejo v heterogenih skupinah. Kako se bodo gibali, je predvsem odvisno od njihovih sposobnosti in tematike. Vsem velikim učiteljevim naporom navkljub se na koncu izkaže, da učenci vedno najdejo neke svoje rešitve, ki jim močno olajšajo delo in so jim v korist. Ustvarjalnost v vsakem primeru nagradimo, goljufanje kaznujemo.

Preden se učenci odpravijo na pot, preverimo njihovo obutev in obleko, jih opozorimo na morebitne nevarnosti in poučimo o ustreznem obnašanju v naravi. Na kritična mesta postavimo opazovalce, mlajše učence pa, spremlja učitelj. Posebno pozornost posvetimo varnosti, kar vključuje primerno obutev in obleko, ustrezne vremenske razmere, v katerih bomo izvedli orientacijski tek in prisotnost učiteljev na kritičnih točkah. Če vsi našteti pogoji niso izpolnjeni, se stvari rajši ne lotevajmo. Izkušnje so pokazale, da si praviloma nekoliko agresivnejši učenci (ki pa niso nujno tudi bolj sposobni) razdelijo naloge med seboj, drugi pa ostanejo v ozadju. Temu se izognemo tako, da pred začetkom sami določimo, kdo bo opravljal nekatere naloge, kljub temu pa to, kako se bo skupina organizirala med seboj, prepustimo učencem samim. Teren, ki ga izbiramo je lahko zelo različen, pomembno je, da je pot učencev varna in nadzorovana. Če pripravljamo športni dan, v katerega bomo vključili orientacijski tek, je smiselno, da se v pripravi združita učitelj naravoslovja in športni učitelj, pri čemer prvi prispeva vsebinski, drugi pa organizacijski del.

Pri izvedbi orientacijskega teka je lahko dovoljeno, da dijaki uporabijo svoje pametne telefone, na katere predhodno naložijo aplikacijo za spremljanje njihovega teka. Rezultate kasneje pri pouku predstavijo sošolcem.

2.2 Medpredmetno povezovanje pri pouku športne vzgoje

V prvi vrsti je orientacijski tek povezan z učnimi vsebinami pri predmetu šport in sicer na različnih nivojih (tek, vzdržljivost, gimnastika, itd.). Branje, razumevanje in uporaba zemljevida v praksi so tudi

cilji v učnem načrtu za geografijo, prav tako tudi določanje smeri neba pri gibanju v naravi. V orientaciji je veliko uporabne matematike, saj vsaka orientacijska karta vsebuje merilo, merjenje optimalne smeri, krajših poti in razdalj. Vsi cilji pri matematiki, ki zahtevajo hiter, logičen razmislek za rešitev določenega matematičnega problema, so pri orientaciji izraženi v polni meri. Gibanje v naravi lahko obogatimo tudi z vsebinami iz naravoslovja, kemije in biologije (prehrana športnika). Živali, rastline, pestra vegetacija in svež zrak se nam ponujajo na vsakem koraku. Vzporednice najdemo tudi med orientacijskim tekom in učnim načrtom predmeta tehnika in tehnologija, saj lahko učenci izdelujejo orientacijske točke ali pa medalje iz odpadnega lesa (lahko tudi iz vej) za šolski orientacijski tek. Tukaj je tudi računalništvo, ki je v polni meri prodrlo tudi v ta šport s pomočjo merilnikov srčne frekvence in raznih aplikacij za merjenje porabe kalorij, merjenje razdalje, analiz teka in zemljevidov. Tudi pri učnem načrtu za fiziko najdemo številne vzporednice z orientacijskim tekom, saj je sistem za ugotavljanje prisotnosti na kontrolnih točkah (SPORTident) narejen iz vsote več fizikalnih in različnih elektronskih znanj. Fizika je tukaj vključena tudi s hitrostjo teka na določenih razdaljah, pretvarjanjem dolžinskih enot ob spreminjanju merila karte itd. Ob razlagi kako deluje SPORTident, lahko učenci izkusijo povezavo teorije in prakse. Ob natančnem analiziranju karte učenci vadijo branje in urijo koncentracijo.

3 Zaključek

Orientacijski tek je športna aktivnost, ki dopušča možnost medpredmetnega povezovanja predvsem zato, ker se odvija v naravi. Učenci preko zabavne športne aktivnosti odkrivajo zakonitosti, ki veljajo v naravi oz. v različnih ekosistemih in se hkrati zavejo, da za takšno ukvarjanje s športom ne potrebujejo urbanih športnih površin, zaradi katerih bi morali naravo spreminjati. V neposrednem stiku z naravnim okoljem se zavejo njegove vrednosti in hkrati ranljivosti. Ker se dejavnost sama odvija v skupini, učenci razvijajo pozitivne vzorce športnega obnašanja, medsebojnega sodelovanja in pomoči. Naučijo se učinkovite uporabe pripomočkov za orientiranje in kako se z njihovo pomočjo znajti v nekem novem okolju, v katerem se nahajajo. Naučijo se okolje opazovati, spoznavati in tudi v resnici videti, kar je predpogoj, da bodo znali naravo in kulturno dediščino vzljubiti in jo tudi ohranjati takšno kot je, za sebe in za druge.

Orientacijski tek vsebuje vse, kar učitelji želimo privzgojiti učencem: da bi gojili, spoštovali in izvajali gibanje v naravi, čutili šport, bili mentalno aktivni tudi v prostem času, čutili tišino v gozdu, uporabljali klasična znanja v praksi, doživljali zdrav povečan srčni utrip, bili manj v stresu ter imeli posledično več energije za vsakdanje stvari, osmislili odklop od telefonov in drugih komunikacijskih naprav, čutili blagodejen vpliv na psihično in fizično počutje, urili koncentracijo ter sprejemali odgovornost za svoje odločitve itd.

Orientacija v naravi je edinstven preplet telesne in umske dejavnosti človeka, zato je pomembno, da ta edinstveni šport predstavimo širši množici radovednih učencev. To dejavnost lahko v šolo vključimo kot dan dejavnosti, interesno dejavnost ali si jo izberemo v programu šole v naravi.

Glede na napisano ni odveč upanje, da si želim, da bi prispevek koga navdušil, da bo vsebine orientacije vključil v svoje vzgojno izobraževalno delo.

4 Viri in literatura

Kristan, S. (1994). Osnove orientiranja v naravi. Radovljica: Didakta.

Pišot, R. (2004). Vloga in pomen gibalne/športne dejavnosti v šolskem obdobju. Zdrava šola, 1, 24-27.

Sachs, J. (2008). Common Wealth: Economics for a crowded planet. London: Allen Lane.

Strasser, Š. (2015). Odločajo znanje, zbranost in hitre noge. Tekač.si, april maj. 56-59.

Zorman, J. (2016). Orientacijski tek v osnovni šoli. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Vloga učitelja pri uspešni integraciji vizualizacijskih gradnikov v pouk kemije – mag. Natalija Bohinc Zaveljcina

Gimnazija Jesenice

bohinc.natalija@gmail.com

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) je v zadnjih desetih letih izjemno napredovala in postala vse bolj pomembna tudi v izobraževalnem procesu, saj nudi številne možnosti za uporabo vizualizacijskih gradnikov (virtualni modeli in animacije) pri pouku in pomeni dodano vrednost za učence. Ključno vlogo pri integraciji vizualizacijskih gradnikov v učni proces ima učitelj in njegovo prepričanje, da z njihovo uporabo učencem pomaga pri premostitvi težav, s katerimi se soočajo pri povezovanju vseh treh ravni predstavitve (makroskopska, sub-mikroskopska in simbolna). Integracija IKT v pouk kemije za učitelja pomeni dodatno obremenitev tako časovno kot tudi strokovno. Učitelji so načeloma dobro usposobljeni za splošno uporabo IKT pri pouku, v šolah imajo odlično opremo, vendar je uporaba IKT v učnem procesu relativno nizka (Gerlič, 2011). V referatu so predstavljeni izsledki zadnjih raziskav, ugotovitve in smernice za uspešnejše vključevanje vizualizacijskih gradnikov v pouk kemije.

Ključne besede: vizualizacija, učitelji, kemijsko izobraževanje, IKT, vizualizacijski gradniki.

The role of the teacher in successful integration of visualization blocks in chemistry lessons

Information and communication technology (ICT) has made great progress in the last ten years and has become increasingly important in the educational process, as it offers numerous possibilities for using visualization blocks (virtual models and animations) in the classroom, thus adding value to lessons. The main factor of integrating visualisation blocks into learning process is the teacher's belief in them helping students to overcome problems when consolidating all three levels of presentation (macroscopic, sub-microscopic and symbolic). Nevertheless, the integration of ICT into teaching chemistry presents an additional burden on the teacher, in terms of time and professionalism. Teachers are well-trained in the general use of the ICT and schools are well-equipped, however, the use of the ICT when teaching chemistry is not frequent (Gerlič, 2011). This paper presents the results of recent research, explains the findings and offers guidelines for successful integration of visualization blocks in chemistry lessons.

Key words: visualisation, teacher, teaching chemistry, ICT, visualisation building blocks.

Pomen vizualizacije v kemijskem izobraževanju

Kemija je naravoslovna veda, ki preučuje snov, njeno sestavo, strukturo ter lastnosti in snovne spremembe, temelji na opazovanju kemijskih pojavov in procesov in na razumevanju le-teh. Vključuje veliko abstraktnih razlag pojmov in pojavov, ki so zahtevni tako za učenje kot tudi za poučevanje. Za razumevanje kemije so potrebne dobro razvite prostorske sposobnosti, razlaga abstraktnih pojmov in procesov pa pogosto temelji na kompleksnih matematičnih izračunih (Barnea, Dori, 1999).

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) nudi številne razsežnosti predstavitev prikazovanja oz. vizualizacijo kemijskih procesov in pojavov na sub-mikroskopskem nivoju (atomarni in molekularni nivo), kar podpira lažje razumevanje abstraktnih kemijskih pojmov. Izsledki raziskav so namreč pokazali, da imajo mnogi učenci, dijaki in študentje težave pri razumevanju kemijskih vsebin zaradi težav pri dojemanju delčne narave snovi (Haidar, 1997; Kozma, Russell, 1997; Sanger, Greenbowe, 1997; Pinarbasi, Canpolat, 2003; Othman, Treagust, Chandrasegaran, 2008; Ferreira, Arroio, 2010). Za kemijsko izobraževanje je razvoj IKT ključnega pomena, saj so mnoge raziskave potrdile, da smiselna integracija vizualizacijskih gradnikov v učni proces znatno pripomore k boljšemu razumevanju kemijskih pojmov in procesov (Hakerem, Dobrynina, Shore, 1993; Burke, Greenbowe, Windschitl, 1998, Sanger, Phelps, Fienhold, 2000; Stief, Wilensky, 2003; Ardac, Akaygun, 2004; Marcano et al., 2004; Kelly, Jones, 2007; Abdullah, Shariff, 2008; Dasdemir, 2013).

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) v izobraževalnem procesu nudi številne možnosti za uporabo vizualizacijskih gradnikov (Mayer, 2003). Sama beseda »vizualen« izhaja iz latinske besede »visus«, kar pomeni »viden, zaznaven z vidom«. Vizualizacija pomeni navidezno percepcijo realnosti. Vizualizacijske sposobnosti so zelo pomembne v procesu učenja, pomnjenja in razumevanja, pomembne so za lažje razumevanje abstraktnih naravoslovnih pojmov. Ključna funkcija vizualizacije je premostitev prepada med abstraktnimi kemijskimi pojmi ter sposobnostjo zaznave pri posamezniku.

Uporaba vizualizacije stimulira razvoj vizualne pismenosti, poveča razvoj učenčevega konceptualnega razumevanja in zmanjša možnosti napačnih miselnih predstav, ki so posledica slabo razvitega modela mišljenja na sub-mikroskopski ravni (Pernaa, Aksela, 2009). Študije so potrdile, da učenci ob uporabi učinkovitih eksternih (slike, diagrami, animacije) načinov vizualizacije lažje konstruirajo interne miselne vizualizacijske predstave in posledično izboljšajo razumevanje obravnavanih pojmov in procesov (Barak, Dori, 2011).

Vizualizacija in tri ravni predstavitve

Razumevanje in razlaga kemijskih pojmov in procesov združuje tri ravni predstavitve (Johnstone, 1991, 1993; Sanger, Phelps, Feinhold, 2000; Wu, Krajcik, Soloway, 2001; Sevian, Talanquer, 2014; Ferk Savec, 2015):

makroskopska raven (neposredna zaznava rezultatov eksperimentov, opazovanje, izkušnja, opis pojmov in procesov);

sub-mikroskopska raven (razumevanje in razlaga pojavov in procesov na ravni delcev);

simbolna raven (zapis sprememb z uporabo simbolov).

Za učenje kemije je pomembno razumevanje in povezovanje pojmov na vseh treh ravneh, kar pa mnogim učencem in dijakom povzroča težave pri opisovanju pojavov in procesov ter njihovem razumevanju na delčni ravni (Sanger, Phelps, Fienhold, 2000; Ferk Savec, Vrtačnik, 2007; Adadan, Savasci, 2012; de Berg, 2014). Da bi se učenci oz. dijaki naučili in bolje razumeli kemijske pojave in procese, je pri učenju in poučevanju kemije priporočljiva uporaba vizualizacijskih gradnikov na delčni

ravni (npr. virtualni modeli molekul in kristalov, animacije kemijskih reakcij), ki povezujejo omenjene tri zaznavne ravni in ki jih informacijska tehnologija ponuja (Ferk Savec, Vrtačnik, 2007). Elementi interaktivnih multimedijskih sistemov, kot so virtualni modeli, animacije, simulacije, interaktivne sheme in video posnetki itd., lahko v veliki meri pripomorejo k lažjemu razumevanju kemijskih pojmov na abstraktnem nivoju (Pernaa, Aksela, 2009). Za učinkovito uporabo vizualizacijskih gradnikov za učenje in poučevanje je pomembna njihova uspešna percepcija (Marcano et al., 2004; Ferk Savec et al., 2003, 2006; Devetak et al., 2010; Barak, Dori, 2011).

Vizualizacija in učitelji

Razvoj vizualizacijskih možnosti je tesno povezan z razvojem IKT v zadnjem desetletju. Razvita so bila številna učna gradiva, izboljšala se je opremljenost šol, učitelji se strokovno izpopolnjujejo in s svojim znanjem posodabljajo pouk in vizualizacijska gradiva. Šole, ki imajo dobro IKT opremo, ne bodo izpolnjevale svojih ciljev, če je v sam proces izobraževanja učitelji ne bodo aktivno vključevali. Učitelji imajo pomembno vlogo, saj se ravno oni odločajo o primerni uporabi IKT, ki jo bodo vključili v učni proces in učencem tako omogočili doseganje boljših rezultatov (Zhou et al., 2010). Vloga učitelja pri uporabi vizualizacijskih elementov (Ferk Savec, 2015):

učitelj pridobi in izbere ustrezne vizualizacijske elemente oz. gradnike;

uspešno integrira zunanje in notranje vizualizacije v učni proces;

opozarja na pomanjkljivosti vizualizacije na delčni ravni;

preprečuje in odpravlja napačna razumevanja pri učencih;

skrbi za povezovanje med tremi ravnmi predstavitve naravoslovnih pojmov pri učencih;

usmerja učence h kritičnemu pridobivanju in uporabi vizualizacijskih elementov oz. gradnikov;

usmerja pozornost in vodi učence.

Kljub številnim možnostim uporabe IKT pri pouku, v smislu doseganja dodane vrednosti za učence, predstavlja uporaba IKT mnogim učiteljem breme in jo razumejo kot dodatno delo v procesu priprav in poučevanja (Sutherland, 2004). Z vidika doseganja dodane vrednosti za kakovost učnega procesa je pomembno, da učitelji nove tehnologije ustrezno integrirajo v učni proces z namenom podpore in posodobitve pouka (Usun, 2006; Altun, 2007; Gulbahar, 2008; Arnold, Padilla, Tunhikorn, 2009; Ferk Savec, 2015). Učitelji kemije in raziskovalci s področja izobraževanja potrjujejo, da je razvoj IKT pomembno vplival na uporabo vizualizacije v kemijskem izobraževanju (Wu, Shah, 2004). Do sedaj izvedene raziskave na nacionalni ravni med (bodočimi) učitelji o uporabi vizualizacijskih gradnikov pri pouku kemije kažejo, da le dobra polovica učiteljev pri pouku kemije občasno uporablja fizične (tridimenzionalne) modele, ena četrtina pa nikoli, ob tem prosto dostopne virtualne modele uporablja le četrtina učiteljev kemije (Ferk Savec et al., 2006). Učitelji so, glede na raziskavo iz leta 2011, dobro usposobljeni za splošno uporabo IKT pri pouku, vendar je dejanska raba le-te, kljub dobri opremljenosti šol, relativno nizka (Gerlič, 2011).

Z vidika razvijanja razumevanja delčne narave snovi pri učencih je pomembna tudi ugotovitev, da večina učiteljev pouka kemije ne zasnuje v smislu povezovanja med tremi ravnmi predstavnosti (Devetak et al., 2004). Večina učiteljev ne zajame povezav med makro in delčno ravnjo, razlago pojmov največkrat omejijo na abstraktni del, na simbolni zapis (Wu et al., 2001). Učitelji se omenjenih slabosti zavedajo in si želijo več podpore, več gradiv, ki bi jih lahko uporabili in dodatnih izobraževanj

(Aksela, Lundell, 2008). Najbolj pomemben dejavnik pri vključevanju IKT v sam učni proces ni le ustrezna opremljenost učilnice, temveč tudi prepričanje učitelja, da IKT predstavlja dodano vrednost in obogati sam pouk (Zhou et al., 2010; Podgoršek, 2014). Razumna uporaba IKT omogoča fleksibilne, multiple in efektivne metode v poučevanju (King-Dow, 2008). Ob premišljeni integraciji IKT v pouk kemije, ob smiselnem povezovanju treh ravni predstavitve kemijskih pojmov, učitelj pri učencih razvija znanje z razumevanjem in hkrati popularizira kemijo kot vedo (Ferk Savec, 2015).

Ena novejših raziskav (Bohinc Zaveljcina, 2016) je pokazala, da se učitelji kemije in bodoči učitelji kemije zavedajo pomembnosti prostorskih predstav za razumevanje kemijskih pojmov in procesov pri učencih in pomembnosti uporabe vizualizacijskih gradnikov za predstavitev delčne narave snovi (fizičnih modelov, virtualnih modelov in animacij) za pouk kemije. Rezultati so pokazali, da je IKT opremljenost v učilnicah zelo dobra, enako velja za dostopnost fizičnih modelov. Kljub zavedanju učiteljev o pomembnosti uporabe vizualizacijskih gradnikov za pouk kemije se je izkazalo, da učitelji omenjene gradnike uporabljajo zelo malo, v povprečju manj kot 1x na mesec. Kot razloge navajajo pomanjkanje časa in slabo predznanje. Vsi sodelujoči so izrazili željo po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju, podpori in po bazah podatkov, kjer bi imeli učitelji dostop do kvalitetnih gradiv v slovenskem jeziku in bi jih zlahka uporabili pri vključevanju v učni proces.

Zaključek in smernice

Učitelji imajo pomembno vlogo pri uspešni integraciji vizualizacijskih gradnikov v učni proces (Aksela, Lundell, 2008; Ferk Savec, 2015). Johnstone (1991) navaja, da učitelji, študenti in kasneje diplomanti, zlahka uporabljajo vse tri ravni predstavitve kemijskih pojmov, medtem ko imajo učenci s tem velike težave. Ravno tu igra ključno vlogo učitelj, saj učencem pomaga premostiti te težave in z uporabo vizualizacijskih orodij poveže vse tri ravni predstavitve, kar pomeni večje razumevanje s strani učencev in posledično tudi boljši uspeh (Kozma, Russell, 2005).

Na podlagi rezultatov novejše raziskave (Bohinc Zaveljcina, 2016), so bile oblikovane smernice za uspešnejše vključevanje fizičnih in virtualnih modelov ter animacij na delčni ravni v pouk kemije:

S strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport pridobiti zadostna finančna sredstva, ki bodo podprla projekte, ki vključujejo izobraževanja učiteljev na področju IKT in promovirajo integracijo vizualizacijskih gradnikov za predstavitev delčne narave snovi v pouk kemije;

Obstoječi učni načrt nadgraditi v smislu konkretnih predlogov za uporabo virtualnih modelov in animacij za doseganje izbranih operativnih ciljev;

V obstoječi učni načrt vključiti uporabo vizualizacijskih gradnikov za predstavitev delčne narave snovi v povezavi z eksperimentalnim delom;

Ustvariti kakovostno in zanesljivo bazo virtualnih modelov in animacij, ki bi jih učitelji hitro in zlahka lahko uporabili pri pouku kemije. Ker je takšnih modelov in animacij v slovenskem jeziku malo, bi bilo potrebno za izbrane modele izdelati dodatne opise in navodila v slovenščini. Opozoriti velja, da se na spletu nahaja veliko število gradiv, ki so primerna predvsem za osnovno šolo. Primanjkuje torej gradiv za srednješolski nivo;

Organizirati več krajših seminarjev s konkretnimi primeri dobre prakse, ki vključujejo integracijo vizualizacijskih gradnikov za predstavitev delčne narave snovi in ki so pri učiteljih očitno zelo priljubljeni;

Organizirati več krajših seminarjev s konkretnimi primeri napačnih razumevanj pri učencih v zvezi z delčno naravo snovi in smernicami za prepoznavanje neustreznih gradiv na spletu;

Organizirati projekte z akcijskimi raziskavami, kjer bi učitelji s preučevanjem lastne pedagoške prakse ugotovili, da je uporaba vizualizacijskih gradnikov pri pouku kemije dolgoročna naložba tako za učitelja kot za učenca oz. dijaka;

Spodbuditi učitelje k vključevanju v spletne skupnosti, kjer lahko delijo in izražajo izkušnje glede uporabe IKT pri pouku kemije;

Viri in literatura

Abdullah, S. & Shariff, A. The effects of inquiry-based computer simulation with cooperative learning on scientific thinking conceptual understanding of gas laws. Eurasia Journal od Mathematics, Science and Technology Education, 2008, 4 (4), str. 387–398.

Adadan, E., Savasci, F. An analysis of 16–17-year-old students' understanding of solution chemistry concepts using a two-tier diagnostic instrument. International Journal of Science Education, 2012, 34 (4), str. 513–544.

Aksela, M., Lundell, J. Computer based molecular modelling: Finnish teachers experiences and views. Chemistry Education Research and Practice, 2008, 9 (4), str. 301–308.

Altun, T. Information and communication technology in initial teacher education: What can Turkey learn from range of international perspectives? Journal of Turkish Science education, 2007, 4 (2), str. 45–60.

Ardac, D., Akaygun, S. Effectiveness of multimedia-based instruction that emphasizes molecular representations on students understanding of chemical charge. Journal of research in Science Teaching, 2004, 41 (4), str. 317–337.

Arnold, S.R., Padilla, M. J., Tunhikorn, B. The development of pre-service science teacher's professional knowledge in utilizing ICT to support professional lives. Eurasia Journal od Mathematics, Science and Technology Education, 2009, 5 (2), str. 91–101.

Barak. M., Dori, Y. Science Education in Primary Schools: Is an animation worth thousand pictures? Journal of Science education and Technology, 2011, 20, str. 608–620.

Barak. M., Dori, Y., Ashkar, T. Learning science via animated movies: Its affect on students' thinking and motivation. Computers and Education, 2011, 56 (3), str. 839–846.

Barnea, N., Dori, Y. J. High-school Chemistry Student's Performance and Gender Differences in a Computerized Molecular Modeling Learning Environment. Journal of Science education and Technology, 1999, 8 (4), str. 257–271.

Bohinc Zaveljcina, N. Preučevanje integracije modelov in animacij na ravni delcev z vidika učiteljev kemije. Ljubljana: Naravoslovno tehniška fakulteta, 2016.

Burke, K. A., Greenbowe, T. J., Windschitl, A. Developing and Using Conceptual Computer Animations for Chemistry instruction. Journal of Chemical Education, 1998, 75 (12) , str. 1658–1661.

Dasdemir, I., The effects of use of animations on the academic achievements of the students, retention of the knowledge learned, and the scientific process skills. Balkan Physics Letters, 2013, 21 (1), str. 113–131.

Devetak, I. ,Urbančič, M., Wissiak Grm, K., Krnel, D., Glažar, S. A. Submicroscopic representations as a tool for evaluating student's chemical conceptions. Acta Chimica Slovenica, 2004, 51 (4), str. 799–814.

Devetak, I., Hajzeri, M., Glažar, S. A., Vogrinc, J. The influence of different models on 15-years-old students' understanding of the solid state of matter. Acta Chimica Slovenica, 2010, 57 (4), str. 904–911.

De Berg, K. The impact of nursing students' prior chemistry experience on academic performance and perception of relevance in a health science course. Chemistry Education Research and Practice, 2014, 16 (2), str. 212–227.

Ferreira, C., Arroio, A. What do pre-service teachers thnik about visualizations and it's use in chemistry instruction? Zbornik prispevkov The XIV IOSTE International Symposium on socio-cultural and human values in science and technology education June, 13th to 18th, 2010, Bled, Slovenia, 2010, str. 442–453.

Ferk Savec., V., Vrtačnik, M., Blejec, A., Gril, A. Students' understanding of molecular structure representations. International Journal of Science Education, 2003, 25 (10), str. 1227–1245.

Ferk Savec, V., Vrtačnik, M., Gilbert, J. K., Peklaj, C. In-service and pre-service teacher's opinion on the use of models in teaching chemistry. Acta Chimica Slovenica, 2006, 53 (3), str. 381–390.

Ferk Savec, V., Vrtačnik, M. Povezovanje eksperimentalnih opažanj z razlago na ravni delcev pri bodočih učiteljih kemije. V I. Devetak (ur.) Elementi vizualizacije pri pouku naravoslovja. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2007. str. 37–57.

Ferk Savec, V. Vloga vizualizacije pri pouku kemije – kaj deluje? Povezujemo znanje za boljšo pismenost & Scientix, 2015, citirano 4. 1. 2016, dostopno na spletu na naslovu http:// zrss.si/naravoslovje2015/?lnk=program-petek.

Ferk Savec, V. Priložnosti in izzivi za učitelje kemije v informacijski dobi. Zbornik prispevkov konference Eduvision, 2015, Ljubljana, str. 833–847.

Gerlič, I. Stanje in trendi uporabe IKT v slovenskih srednjih šolah. 2011, Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, citirano 5. 3. 2016, dostopno na spletu na naslovu http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-ss/.

Gülbahar, Y. ICT usage in higher education: A case study on pre-service teachers and instructors. The Turkish Online Journal of educational Technology, 2008, 7 (1), str. 32–37.

Haidar, A. H. Prospective chemistry teachers' conceptions of the conservation of matter related concepts. Journal of Research in Science Teaching, 1997, 34 (2), str. 181–197.

Hakerem, G., Dobrynina, G., Shore, L. The effect of interactive, threedimensional, high speed simulations on high school science students' conceptions of the molecular structure of water. Paper presented at the annual meeting of the National Association for Research in Science Teaching, 1993, Atlanta (ERIC document).

Johnstone, A. H. Why is science difficult to learn? Things are seldom what they seem. Journal of Computer Assisted Learning, 1991, 7 (2), str. 75–83.

Johnstone, A. H. The development of chemistry teaching: A changing response to changing demand. Journal of Chemical education, 1993, 70 (9), str. 701–704.

Kelly, R. M., Jones, L. L., Exploring how different features of animations of sodiumchloride dissolution affect students's explanations. Journal of science Education and Technology, 2007, 16 (5), str. 413–429.

King-Dow, S. The effects of chemistry course with integrated information communication technologies on university students learning and attitudes. Journal of Science and Mathematics Education, 2008, 6 (2), str. 225–249.

Kozma, R. B., Russell, J. Multimedia and understanding: Expert and novice responses to different presentations of chemical phenomena. Journal of Research in Science Teaching, 1997, 34 (9), str. 949–968.

Kozma, R. B., Russell, J. Students becoming chemists: Developing represetational competence. Visualization in Science Education. Dordrecht (NL): Springer, 2005, str. 121–146.

Marcano, A. V., Williamson, V. M., Ashkenazi, G., Tasker, R., Williamson, K. C. The use of video demonstrations and particulate animation in general chemistry. Journal of Science Education and Technology, 2004, 13 (3), str. 315–323.

Mayer, R. E. The promise of multimedia learning: Using the same instructional design methods across different media. Learning and Instruction, 2003, 13 (2), str. 125–139.

Othman, J., Treagust, D. F., Chandrasegaran, A. L. An investigation onto the relationship between students' conceptions of the particulate nature of matter and their understanding of chemical bonding. International Journal of Science Education, 2008, 30 (11), str. 1532–1550.

Pernaa, J., Aksela, M. Chemistry teachers and students perceptions of practical work through different ICT learning environments. Problems of Education in the 21nd Century, 16, 2009, str. 80–88.

Pinarbasi, T., Canpolat, N. Students' understanding of solution chemistry concepts. Journal of Chemical Education, 2003, 80 (11), str. 1328–1332.

Podgoršek, S. Pouk tujih jezikov s podporo IKT: analiza stanja v slovenskih srednjih šolah. Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi – VIVID 2014, zbornik referatov, 2014, Kranj, str. 175–185.

Sanger, M. J., Greenbowe, T. J. Common student misconceptions in electrochemistry: galvanic, electrolytic and concentration cells. Journal of Research in Science Teaching,1997, 34 (4), str. 377–398.

Sanger, M. J., Phelps, A. J., Fienhold, J. Usinga a computer animation to improve students' conceptual understanding of a can-crushing demonstration. Journal of Chemical Education, 2000, 77 (11), str. 1517–1520.

Sevian, H., Talanquer, V. Rethinking chemistry: a learning progression on chemical thinking. ***Chemistry Education Research and Practice***, 2014, **15** (1), str. 10–23.

Sutherland, R. Designs for learning: ICT knowledge in the classroom. Computers and education, 2004, 43 (1–2), str. 5–16.

Stief , M., Wilensky, U. Connected chemistry – incorporating interactive simulations into the chemistry classroom. Journal of science Education and Technology, 2003, 12 (3), str. 285–302.

Usun, S. Applications and problems of computer assisted education in Turkey. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 2006, 5 (4), str. 11–16.

Wu, H. K., Krajcik, J. S., Soloway, E. Promoting understanding of chemical representations: Students' use of a vizualization tool in the classroom. Journal of Research in Science Teaching, 2001, 38 (7), str. 821–842.

Wu, H. K., Shah, P. Exploring Visuospatial Thinking in Chemistry Learning. Science education, 2004, 88 (3), str. 465–492.

Zhou, Q., Hu, J., Gao, S. Chemistry teachers' attitude towards ICT in Xi'an. Procedia and Behavorial Sciences, 2010, 2 (2), str. 4629–4637.

Od klasičnih zgodbic do e-knjige – Bokal Jerneja

OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka, Slovenija, jerneja.bokal@oscg.si

Izvleček:

Učitelji se pri svojem delu v razredu srečujejo z zelo različnimi učenci, ki imajo različne interese in sposobnosti. Vsak izmed njih je po svoje edinstven in želja vsakega učitelja je vzpodbuditi pri učencih čim večjo mero ustvarjalnosti in kreativnosti. Učenci svoje misli največkrat zapišejo na list papirja. Vendar nam danes uporaba informacijske tehnologije omogoča drugačno obliko dela. Računalniške aplikacije so enostavne, privlačne in tudi učno naravnane. Učencem omogočajo, da lahko z uporabo različnega gradiva na spletnih straneh na enostaven način izdelajo najrazličnejše izdelke. Ti izdelki so vizualno privlačnejši, vsebujejo interaktivne elemente, vse to pa daje učencem še dodatno motivacijo. Učencem je tovrstno delo zanimivo in zabavno, saj se učijo in ustvarjajo na način, ki jim je v današnjem času blizu.

Ključne besede: ustvarjalnost, kreativnost, informacijska tehnologija, spletna aplikacija, e-knjiga

From the classic tale to the ebook

Abstract:

Teachers deal with different students while teaching. Students have their own characteristics, abilities and interests. Each of them matters as they are unique personalities and according to that fact, the teacher’s task is to discover and encourage their creativity. Pupils mainly put their ideas on the paper, but using the information technology enables another form of work. Computer applications are simple, attractive and adjusted to different levels of students. By using them, learners are able to create various products that are visually more attractive, they contain numerous interactive elements and that additionally increases learners’ motivation for exploring. Pupils find that form of work more interesting and amusing as they learn and create with the digital communication which are used to in their everyday life.

Key words: creativity, information technology, web applications, e-book

1. Uvod

Učitelji se pri svojem delu v razredu srečujemo z zelo različnimi učenci, ki imajo različne interese in sposobnosti. Vsak izmed njih je po svoje edinstven in želja vsakega učitelja je vzpodbuditi pri učencih čim večjo mero ustvarjalnosti in kreativnosti. Že kmalu pa naletimo na vprašanje - kako to pri učencih v čim večji meri doseči? Učenci so lahko ustvarjalni na različnih področjih, od likovnega, glasbenega, plesnega do besednega. Ustvarjalen učenec je vedoželjen, zanimajo ga različne teme, ki pogosto niso povezane z učnim načrtom, ampak s tem, kar je doživel, prebral ali odkril sam v svojih raziskovanjih. Učenci na razredni stopnji svojo domišljijo oziroma izražanje svojih misli, mnenj, dogodkov najlaže pokažejo tako, da to povedo, zapišejo ali narišejo na papir. Tako nastanejo zgodbice, spisi, stripi, risbice, plakati … Pri vseh teh oblikah izražanja jih želimo čim bolj vzpodbujati, pohvalimo njihova prizadevanja in jih z navdušenjem usmerjamo.

2. Svinčnik in papir – tako smo delali nekoč

Tradicionalni pripomočki za izdelavo izdelkov so barvasti listi papirja, svinčniki in barvice ter različne sličice iz revij. S pomočjo le-teh učenci izražajo svojo domišljijo in ustvarjajo različne izdelke. Pri izdelavi izdelkov se pri nekaterih učencih pokažejo težave, njihova pisava še lahko še okorna, pri zapisu delajo napake, ker jim misli delajo hitreje, kot to roka lahko zapiše. Lahko imajo slabše razvito motoriko in niso tako natančni pri risanju, pisanju ali striženju, kot njihovi vrstniki. Na koncu njihovi končni izdelki niso takšni, kot so jih pričakovali in so nezadovoljni s svojim delom. Vse to pa se lahko še posebej pokaže pri učencih, ki imajo različne učne težave pri zapisovanju besedila. Neredko so ti učenci še posebej bistri in ustvarjalni, le njihovi izdelki tega vedno ne pokažejo.

3. Uporaba sodobne računalniška tehnologije

Danes nam sodobna računalniška tehnologija omogoča, da se učenci lahko hitro naučijo uporabljati različne računalniške programe. Aplikacije so enostavne, privlačne in tudi učno naravnane. Učenci z uporabo teh aplikacij usvajajo nova znanja, ustvarjajo različne izdelke, njihovi izdelki pa postanejo vizualno privlačnejši, računalniški programi jih opozarjajo na slovnične napake, risbice lahko narišejo v slikarskih programih ali jih poiščejo na spletnih straneh. Ker so učenci z uporabo različnih računalniških programov lahko uspešnejši in samostojnejši, jih tudi raje uporabljajo, ker s pomočjo le-teh pridejo hitreje do željenega izdelka. Pa tudi uporaba sodobne računalniške tehnologije je za njih bolj zanimiva kot pa tradicionalna – list in svinčnik. Ker učitelji vedno znova iščemo najrazličnejše učne pripomočke, sem nekega dne na spletnih straneh naletela na spletno aplikacijo Storyjumper. Aplikacija se mi je zdela zanimiva in enostavna, zato sem jo začela uporabljati pri računalniškem krožku v 3. in 4. razredu. Učenci so se jo zelo hitro naučili uporabljati. Bili so navdušeni nad uporabo tega programa in nekateri so ga uporabljali tudi doma. Nastali so zelo zanimivi in dobri končni izdelki.

4. Vpis v spletno aplikacijo Storyjumper in kreiranje uporabnikov

Spletna aplikacija Storyjumper je prosto dostopna na spletnih straneh. Poiščemo jo lahko na spletnem naslovu https://www.storyjumper.com. Če želimo, da lahko v celoti uporabljamo to aplikacijo, se moramo v program najprej vpisati. Pri prvem dostopu moramo pri vpisovanju podatkov označiti, da želimo to aplikacijo uporabljati kot učitelj oziroma kot administrator. Vpisati moramo tudi podatke o šoli, s katere prihajamo. Ko smo enkrat vpisani v aplikacijo, lahko učitelj kreira razred oziroma učno skupino. Učence vpiše v učno skupino in jim določi uporabniško ime in geslo. Če želijo imeti nad delom učencev nadzor tudi njihovi starši, jim prav tako lahko omogočimo, da imajo vpogled nad tem, kaj njihov otrok v tej aplikaciji dela. Učencem določimo enostavna uporabniška imena in gesla, da si jih lahko hitro zapomnijo. Pred vsako učno uro učencem odpremo aplikacijo, da jo lahko uporabljajo, časovna omejitev je 10 ur. Če pa se želimo izogniti vsakokratnemu potrjevanja dostopa moramo učencem vpisati med uporabniške nastavitve tudi elektronski naslov in označiti, da imajo neomejen dostop do aplikacije.

5. Opis aplikacije Storyjumper

Ob vpisu v aplikacijo najprej izberemo tip e-knjige, prazno ali s predlogo. Če izberemo prazno, se nam odpre 16 praznih strani, na katerih bomo oblikovali svojo zgodbo. Strani lahko poljubno brišemo ali pa jih tudi dodajamo. Na levi strani imamo osnovni meni, v katerem imamo na izbiro dodajanje besedila, slik, ozadij in fotografij. Slike in ozadja lahko dodajamo iz knjižnice, kjer imamo res veliko osnovno izbiro. S preprostim klikom na sliko jo prenesemo na označeno stran v e-knjigi. Na strani lahko sliko urejamo tako, da jo lahko povečamo, pomanjšamo, obračamo, kopiramo, premikamo ali pa enostavno tudi izbrišemo. Tudi ozadja prenašamo v e-knjigo s preprostim klikom na željeno ozadje v knjižnici. Ko učenci osvojijo ti dve osnovni dodajanji slikovnega gradiva v e-knjigo pa učencem pokažemo, kako lahko slikovno gradivo sami poiščejo na spletnih straneh in jih uvozijo v to aplikacijo. Besedilo lahko vpisujemo na prazne strani ali pa postavljamo na strani različne okvirje, v katere vpisujemo besedilo. Besedilo lahko poljubno oblikujemo tako, da izbiramo vrsto pisave, velikost, barvo, poravnavo… Okvirje z besedilom lahko poljubno premikamo po strani, obračamo, urejamo in tudi izbrišemo. Aplikacija pa nam omogoča, da vse slikovno gradivo, torej slike in ozadja, lahko tudi sami uvozimo v knjižnico. Edini pogoj je, da so slike v jpg formatu. Slikovno gradivo lahko poiščemo na spletnih straneh, narišemo v slikarju, poskeniramo ročno narisane izdelke in jih uvozimo v knjižnico. Možnosti imamo res veliko. V naši e-knjigi pa moramo na koncu oblikovati tudi prvo in zadnjo stran ter naslovnico. Ko je naša e-knjiga končana nam aplikacija omogoča, da jo
shranimo in jo kasneje lahko ponovno urejamo. Objavimo jo lahko na različnih spletnih straneh, preoblikujemo in k urejanju povabimo tudi prijatelje. Ta spletna aplikacija nam tudi omogoča, da eknjigo naročimo v papirnati obliki, zato pa moramo seveda tudi nekaj plačati.

6. Kako so nastali naši izdelki?

Z učenci smo se najprej pogovarjali, če poznajo kakšno pravljico ali pa zgodbico. Začeli so pripovedovati in opisovati svoje najljubše pravljice oziroma zgodbice. Potem sem jih povprašala, če bi znali to pravljico obnoviti v svoji e-knjigi. Vsi so se strinjali, da bi to lahko naredili, vendar so učenci kaj hitro prišli na idejo, da bi pravljico lahko tudi spremenili in zapisali po svojih zamislih. In tako smo začeli. Učenci so se zelo hitro naučili osnovnih ukazov v programu, da so lahko začeli delati in ustvarjati svojo e-knjigo. Na začetku so učenci uporabljali samo slike in ozadja iz knjižnice. Besedila so bila kratka in preprosta, veliko raje so uporabljali slike. Ko so se naučili uporabljati osnovne gradnike v

programu, sem jih naučila tudi tega, da so znali sami poiskati slikovno gradivo na spletnih straneh in ga uvoziti v program. In prav iskanje slikovnega gradiva je bilo za učence dodaten izziv. Pri tem so morali pokazati že več znanja in spretnosti. Najprej so morali poiskati ustrezno sliko na spletu jo shraniti v svojo mapo v računalniku. To sliko so morali uvoziti v knjižnico v programu in jo potem uporabiti v e-knjigi kot ozadje ali sliko. Vse to sicer zahteva nekoliko več dodatnega znanja, vendar so nekateri učenci zmogli tudi to. Na koncu pa so nekateri učenci tudi sami narisali risbico v programu slikar in jo kasneje uvozili v svojo e-knjigo. Učenci so bili pri svojem delu zelo ustvarjalni, z navdušenjem so delali svojo prvo e-knjigo. Nekateri so jo dopolnjevali tudi doma in nastali so zares zanimivi končni izdelki.

7. Končni izdelki

Za izdelavo e-knjige oz. delo z besedili pri računalniškem krožku porabimo 10 šolskih ur. V tem času učenci povprečno napišejo od 6 do 10 strani. Zato so mnogi izmed njih svoje zgodbice dokončali doma. V lanskem šolskem letu smo se odločili, da bomo te zgodbice objavili v šolski spletni učilnici, da si jih bodo lahko ogledali tudi drugi učenci. Nekateri učenci so doma zaprosili starše, da so te knjige tudi kupili.

8. Zaključek

Če primerjam oba načina dela, tradicionalen - list in svinčnik ali pa uporabo sodobne računalniške tehnologije, lahko ugotovim, da morajo učenci pri obeh načinih najprej pokazati veliko lastno mero ustvarjalnosti. Vendar pa ima uporaba sodobne računalniške opreme mnogo prednosti, saj je za učence to zabava in hkratni učenje, veliko večja je tudi notranja motivacija za delo in posledično so zaradi tega izdelki veliko boljši. Učencem pa je tovrstno delo zabavno, saj se učijo na način, ki je njim blizu.

9. Viri in literatura

Spletna aplikacija Story jumper.

Dostopno na naslovu: https://www.storyjumper.com (10. 9. 2018)

Spletna učilnica OŠ Cvetka Golarja.

Dostopno na naslovu: https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=7029 (10. 9. 2018)

Razrednik – učitelj, svetovalec mentor, mediator – Nevenka Brežnik

Osnovna šola Frana Kranjca Celje, Slovenija, nena.breznik@gmail.com

IZVLEČEK

Razrednik lahko s svojim delom izboljša razredno klimo, spodbuja razvoj pozitivnih vrednot, nauči učence obvladati konflikte, spodbuja sodelovanje in medsebojno spoštovanje. Prav je, da otroku že v najzgodnejšem obdobju konflikte predstavimo kot nekaj povsem običajnega, hkrati pa jih seznanimo tudi z dejstvom, da se iz vsakega konflikta lahko nekaj naučimo. Dosedanji načini obvladovanja in reševanja konfliktov (npr. pogovori z avtoriteto) so se v veliki meri pokazali kot neuspešni ali neučinkoviti. Mediacija je eden od uspešnih in v svetu zelo uveljavljenih načinov reševanja konfliktov. Med ljudmi ustvarja novo kulturo medčloveških odnosov, ki temelji na konstruktivni komunikaciji, poslušanju drugega, upoštevanju želja in potreb ter iskanju skupne rešitve, ki bo zadovoljila obe strani. Glede na sedemletno izkušnjo uvajanja modela mediacije v OŠ Frana Kranjca Celje ter pozitivne odzive ugotavljam, da so različne oblike uvajanja mediacije v šolski prostor dobrodošle, potrebne in uporabne.

Ključne besede: razrednik, konflikt, reševanje konflikta, mediacija, mediator.

CLASS TEACHER - A TEACHER, AN ADVISOR, A MEDIATOR

ABSTRACT

Class teacher can significantly contribute to a better class environment, encourage development of positive values, teach students to deal with conflicts and promote cooperation and respect. It has proven beneficial to present conflicts to children as a normal occurrence and an opportunity to learn a lesson. Previous methods of conflict resolution, such as talking to an authority, proved to be unsuccessful and ineffective. Mediation is one of the methods that showed success and became an established way of conflict resolution. It is creating a new culture of interpersonal relations based on constructive communication, seeing each other's point of view and goals, and thus looking for a compromise satisfactory to both parties. Based on my 5-year experience of applying the mediation method at OŠ Frana Kranjca Celje (elementary school in Celje) and positive feedback, I have found that introducing various methods of mediation in educational institutions was well received and yielded positive results.

Keywords: class teacher, conflict, conflict resolution, mediation, mediator.

1 Razrednik v slovenski osnovni šoli

Večina učiteljev, ki poučujejo v osnovni šoli, v času svojega službovanja prevzame tudi nalogo razrednika. Od razrednika veliko pričakujejo učenci, njihovi starši, ravnatelj in učiteljski zbor. Vloga razrednika od učitelja zahteva veliko strokovnega znanja, napora, časa, strpnosti, prizadevanj, osebne zavzetosti in prilagajanja.

Razrednik, kot duša razreda, ima odgovorno vlogo za uspeh posameznika in oddelka kot celote. Dober razrednik je v raziskavi po mnenju Pušnikove in drugih (2000, str.17) strokoven, razgledan, nazoren,

natančen, izviren, iznajdljiv, razumevajoč, strpen, komunikativen, ljubezniv, sproščen, pravičen, pošten, zanimiv, imel pa naj bi še smisel za humor. Ob tem se poraja vprašanje, ali je to res tisto, kar razredniku zagotavlja, da bo uspešno vodil oddelek. In kako je sploh možno meriti kakovost razrednikovega dela?

Zagotovo je biti dober razrednik ena izmed najtežjih nalog, ki jo učitelji opravljamo in na katero nismo nikoli dovolj dobro pripravljeni. Vsak učenec je »zase svet«, vsak oddelek je drugačen, čas v katerem živimo se nenehno spreminja in z njim vrednote, zato razredništva nikoli ni mogoče opravljati avtomatsko. Prav je, da se zavedamo, da nikoli ne moremo predvideti vseh situacij, v katerih se bomo kot razrednik slej kot prej znašli.

Situacij, ko mora razrednik reševati probleme, je vedno preveč. V razredništvu učitelji kot eno najzahtevnejših nalog razrednika doživljamo ravno reševanje problemov. Ker so problematične situacije vsakič drugačne, se razrednik pogosto počuti premalo usposobljen. Konstruktivno reševanje konfliktov in poglobljeni svetovalni pogovori z učenci razredniku vzamejo veliko časa in energije. Ob tem vemo, da učitelj tudi za odlično opravljanje nalog razredništva ne dobi točk za napredovanje, niti poštenega plačila. Razrednik je za svoje izjemno težko delo občasno nagrajen le z nasmehom in zahvalo ob koncu šolskega leta.

Letos sem razredničarka že osemindvajseti generaciji petošolcev. V tem obdobju se razrednik sreča z otrokom v predpubertetnem in pubertetnem obdobju, v katerem se začenja proces telesnega in osebnega odraščanja. To je obdobje, v katerem mora učenec razviti delavnost in spoznati, da vztrajnost vodi do dokončanja dela in da to zbuja zadovoljstvo. Kot razrednik učencem pomagam, da prevzamejo odgovornost za svoje cilje. V tem obdobju mnogo otrok potrebuje veliko učiteljeve skrbi, socialno bližino in potrditev. Učenci se pričnejo vse bolj usmerjati v skupino svojih vrstnikov. Zato v tem obdobju razrednik nastopi v vlogi mentorja, koordinatorja, svetovalca, pomočnika in usmerjevalca.

Svoje delo jemljem kot poslanstvo in ga opravljam z veseljem. Kot razrednik sem pridobila mnoge izkušnje, bila deležna nepozabnih trenutkov veselja in žalosti. Vsako leto sprejmem novo generacijo kot dragocenost, ki jo moram, opremljeno z novimi znanji in spoznanji ter pripravljeno na nove izzive, predati novemu razredniku. Z optimizmom in strokovnostjo, znanjem in srčnostjo sem v preteklem šolskem letu nastopila razredništvo tudi sedemindvajseti generaciji otrok petošolcev. Ob vodenju oddelka, v katerem je bila tudi izjemno težavna skupina otrok, sem prišla do novih spoznanj za življenje in moje učiteljsko delo. Pričela sem se zavedati, da težav svojega oddelka ne smem jemati kot lastne težave, saj lahko stres, ki ga učitelj ob tem doživlja, povzroči, da opravljanje dela razredništva in poučevanja ni več kakovostno. In ker kakovost učitelja pozitivno vpliva na šolske dosežke, sem pri opravljanju nalog razrednika uporabila vsa znanja in izkušnje preteklih let, prebirala strokovno literaturo, iskala pomoč pri vodstvu šole, svetovalni službi, pri drugih učiteljih. Ob dejstvu, da je opravljanju razredništva namenjenega premalo časa, sem se zavestno odločila, da bom svoje učence naučila, kako se soočiti s konfliktnimi situacijami.

Konflikti

V zadnjih letih se na vseh področjih družbenega življenja pojavljajo vedno nove konfliktnosti in šola pri tem ni nobena izjema. Konflikt še vedno pogosto enačimo s prepirom, sporom oz. nesporazumom. Sodobni pogledi na konflikt pa konfliktno situacijo vidijo kot motor in gonilo otrokovega razvoja. Če bi otroka vzgajali tako, da se mora v konfliktni situaciji vselej pomiriti, bi potlačili tisto napetost, ki poganja otrokovo prehajanje na višje stopnje moralnega razsojanja.

Z ustreznim ravnanjem lahko konflikt spremenimo v nekaj, kar prispeva k naši osebnostni in družbeni rasti. V vzgojno-izobraževalnih ustanovah bi moral prevladovati takšen pogled na konflikt, torej da gre za priložnost za učenje, pridobivanje novih spoznanj o sebi in drugih (Stolnik 2010, str. 11).

Pomen odnosov v šolskem prostoru

Dober medsebojni odnos je temeljni odnos med učitelji in učenci, ki pa je možen le v demokratičnem, sodelovalnem in neprisilnem stilu vodenja. Dejstvo je, da razredniki, ki niso sposobni ustvariti zadovoljivih medsebojnih odnosov, vsakodnevno doživljajo poraze, odtujenost in čutijo veliko nemoč, ki je lahko vzrok za še bolj razdiralno učiteljevo vedenje.

Zavedati se moramo, da mora šola razvijati celovitega človeka, kar pa ni možno brez resničnega stika med učiteljem in učencem. Odprtost, medsebojno spoštovanje, soodvisnost, kreativnost so temelji dobrega odnosa med učiteljem in učencem. Tesen in zaupljiv odnos se razvije tako, da učitelj učencem pokaže, da razume njihova stališča, da čuti z njimi in jih na vseh področjih ceni kot samostojne osebnosti (Prgić, 2010, str. 17). Učitelji in ostali strokovni delavci šole pa so tisti, ki otrokom in mladostnikom dajejo zgled dobre komunikacije.

Ko sem prebirala literaturo, me je posebej spodbudil naslednji zapis: »Če dobro razmislim, sta učiteljeva osebnost in njegov način komuniciranja z učenci pomembnejša od vseh učnih priprav in briljantnih učnih pripomočkov. Zlasti v težavnih razredih.« (Blum,1999, str.50).

Da bi mladi lažje prehajali v odraslost, morajo v času socializacije nujno pridobiti določene življenjske veščine. V sodobnem svetu so ravno veščine konstruktivnega obvladovanja konfliktov ključnega pomena za našo prihodnost. Učitelj, ki je pozoren na to, kakšne odnose imajo učenci med poukom in med odmori, lahko vsak dan naleti na manjše in večje konflikte med učenci.

Zaradi nenehnih konfliktov sem opravila mnogo svetovalnih pogovorov. Pri tem sem se posluževala veščin, ki sem se jih naučila med usposabljanjem za šolskega mediatorja. S pomočjo mediacije so ti pogovori učencem pomagali, da so sami našli rešitve za svoje težave. Seveda jih je treba tega naučiti. Naučiti jih je potrebno določenih tehnik komunikacijskih veščin. Tako učence opolnomočimo in nato nanje prenesemo odgovornost, da rešijo svoje težave. Učenje mediacijskih tehnik in konstruktivnega obvladovanja konfliktov je program, ki mladim omogoča doseganje teh ciljev.

Učenje mediacijskih tehnik in tehnik konstruktivnega obvladovanja konfliktov

Na osnovni šoli, kjer poučujem, je, tako kot v vseh drugih šolah, konfliktov veliko. Sicer ne sodimo med šole, kjer je veliko nasilja, vendar se zavedamo, da konflikti so in da se z njimi dnevno soočamo. Konflikti so sestavni del vsake šole in se pojavljajo med vsemi udeleženci in v vseh udeležencih vzgojno-izobraževalnega programa. V šoli se srečujejo posamezniki z različnimi pričakovanji, vzorci vedenja, pogledi na svet, zato so medsebojni konflikti neizogibni.

Zavedamo se, da potlačeni in nedokončani konflikti vplivajo na znanje in vedenje. Gre za konflikte znotraj posameznika, ki se odražajo v njegovem vedenju, odnosu do sebe in okolice, in za medosebne konflikte med dvema ali več posamezniki, skupinami ali razredi.

Ko si priznamo, da konflikti preprosto so in bodo, in se zavedamo, da konflikt predstavlja priložnost za učenje in razvoj posameznika, potem se začne iskanje poti, kako učencem in sebi pomagati, da bomo pravilno ravnali v konfliktni situaciji, oz. kako se bomo lotili reševanja nastalega konflikta.

Leta 2011 sem sem se usposabljala za šolskega mediatorja pri gospodu Janiju Prgiću. Usposabljanje, ki je potekalo v obliki predavanj, izkustvenih vaj, delavnic in iger vlog, je obsegalo 106 pedagoških ur.

Udeleženci usposabljanja smo že med samim potekom seminarja uporabili nekatere ideje in segmente mediacije pri vsakodnevnem delu v razredu in pri oblikovanju in uvajanju vzgojnega načrta v šoli.

Kot razrednik učence učim mirnega reševanja konfliktov s pomočjo izkustvenih iger, iger vlog in vaj, ki sem se jih naučila med usposabljanjem. Vključim jih v razredne ure, ure slovenščine, za motivacijo pri drugih predmetih ali pa kot igro v podaljšanem bivanju.

Zaključek

Učitelj postopoma dozori v dobrega učitelja. Podobno velja tudi za razrednika. Ta proces zahteva veliko samodiscipline, samoizobraževanja in izkušenj. Vsa pridobljena spoznanja dajejo učitelju moč in zrelost, da vidi in se zaveda drobnih sprememb in uspehov pri sebi in drugih. Učitelj se mora zavedati, da bo v času poučevanja kot razrednik uresničeval mnoge vzgojno-izobraževalne naloge, za katere ni usposobljen že na samem začetku, zato ni prav, da bi stremel k popolnosti. Povsem razumljivo je, da naleti na probleme, ki jih poskuša rešiti sam ali s pomočjo izkušenih kolegov oziroma celotnega kolektiva na šoli.

Vsak učitelj v procesu svojega poklicnega razvoja prehodi določeno obdobje s specifično vlogo, značilnostmi in posledicami.

Tabela prikazuje fazni Hubermanov model profesionalnega razvoja.

Tabela 1: Stopnje profesionalnega razvoja po Hubermanu

(citirano po Kalin, 1999, str.46)

Stopnja profesionalnega razvoja	Leta delovnih izkušenj	Stopnje poklicnega razvoja
1.	1–3	vstop v poklic, faza preživetja in odkrivanja
2.	4–6	poklicna stabilizacija in utrditev
3.	7–18	poklicna aktivnost eksperimentiranje vnovična ocenitev lastnega dela, negotovost
4.	19–30	vedrina distančni odnosi konzervatizem
5.	30–40	poklicno slovo vedrina umirjenost zagrenjenost

Moj profesionalni razvoj zaključuje četrto stopnjo, za katero sta značilna vedrina in distančni odnosi ali pa konzervatizem. Za to stopnjo je značilna postopna izguba energije in entuziazma, ki ga nadomeščata večje samozaupanje in samosprejemanje ali pa zagrenjenost v zadnjem desetletju službene poti.

Ob vsem zapisanem je vloga razrednika ena najlepših, a hkrati najbolj odgovornih nalog. Da breme te naloge ne bi bilo preveliko, mora razrednik znati sprejemati radosti in veselje mladih in se nanje odzivati, saj to spodbuja k iskanju tistega, kar bogati razrednikovo življenje.

4 Viri in literatura

Metelko Lisec, T.: Vrstniška mediacija. Priročnik za vrstniške mediatorje v šoli. Ljubljana: Inštitut za mediacijo Concordia, 2005.

Iršić et al.: Šolska in vrstniška mediacija. Ljubljana: Zavod Rakmo, 2010.

Prgić, J.: Šolska in vrstniška mediacija: Vse kar morate vedeti o mediaciji v šoli. Griže: svetovalno-izobraževalni center MI, 2010.

Lisec, M.: Mladi svoje spore rešujemo sami. Otrok in družina: revija za družinsko in družbeno vzgojo, (49), 2006, št. 1, str. 30–31.

Poučevanje in učenje angleščine nekoč in danes – Barbara Cankar

Osnovna šola Žirovnica, Slovenija, barbara.cankar2@gmail.com

Izvleček

Pristopi k poučevanju jezikov so se tekom stoletij spreminjali glede na spreminjajoče se potrebe družbe. Če je bila potreba po znanju tujih jezikov še nedolgo tega povezana predvsem z akademskim in poslovnim svetom, je današnji krog učencev bistveno večji in pestrejši. Tako so zaradi zahtev komunikacijsko usmerjene družbe tradicionalni slovnično-prevajalski pristop zamenjale sodobnejše komunikacijsko usmerjene učne metode. Starost pri kateri se učenci začnejo srečavati s tujimi jeziki pada, metode izhajajo iz potreb in zahtev posameznika, znanje tujega jezika postaja nuja. Strogo pravilnost jezikovnih struktur je zamenjala sposobnost razumevanja in zahteva po kvalitetnem prenosu sporočil. Danes učenci jezik usvajajo preko avtentičnih gradiv, aktivnih metod dela in medpredmetnega prepletanja vsebin. Preko tega poleg jezikovnih in kognitivnih spretnosti posameznik osebnostno raste v strpnosti, razgledanosti ter odprtosti za tradicijo in prihodnost posameznikov in kultur.

Ključne besede: zgodnje učenje jezikov, slovnica, komunikacija, avtentična gradiva, aktivne metode poučevanja.

Poučevanje in učenje angleščine nekoč in danes

Abstract

Due to the demands of the fast changing needs of the society, foreign language teaching approaches are subjected to constant changes. Not long ago the need for foreign language skills has mostly been linked to the academic and business world, but today the pool of students is both larger and more diverse. Due to the demands of modern-day society, the traditional methods have been replaced by a number of more communicatively oriented approaches. The language learners' age is decreasing, the techniques stem from the needs and demands of an individual and the knowledge of languages is becoming a necessity. Comprehension skills and the transferring of information have replaced the need for strict language accuracy. Students learn through authentic materials, active teaching methods and cross-curricular approaches. Through these, an individual grows in his linguistic and cognitive skills as well as interpersonal skills, tolerance, open-mindedness and respect for tradition and the future of individuals and cultures.

Key words: early language teaching, grammar-translation method, communication, authentic materials, active teaching methods.

Nameni poučevanja in učenja tujih jezikov

Potreba po učenju tujih jezikov je stara kot človeštvo samo in izhaja iz temeljne potrebe posameznika po razumevanju in medsebojni komunikaciji. Tako v sodobnem svetu kot tudi v daljni preteklosti ostaja glavno gonilo poučevanja in učenja globalizacija. Ta je sprva zajemala predvsem trgovino in mednarodne odnose, dandanes pa ji hitro sledijo še turizem, mediji, tehnologija in znanost. Prav

slednji se zaradi znanja tujih jezikov, hitrega prenosa informacij in olajšanega sporazumevanje razvijajo z nedoumljivo hitrostjo.

Zgodovinski prelet metod poučevanja tujih jezikov

Med vladajočo izobraženo elito starega veka je bilo znanje jezikov znak razgledanosti, njihovo poučevanje pa omejeno predvsem na govorno podobo in redka zapisana besedila. Dolga stoletja je za linguo franco evropskega prostora veljala latinščina, ki se je z osvojitvami rimskih vojskovodij hitro širila po velikem delu južne in srednje Evrope, a je z izumom tiskarskega stroja v obdobju renesanse doživela neljub pretres. Njeni govorci so hitro ugotovili, da se govorjeni jezik nemalo razlikuje od njegove zapisane različice. Kljub Johnu Amosu Comeniusu, češkemu filozofu in pedagogu, ki je leta 1657 v svojem delu Opera Didactica Omnia podal jasna navodila za njeno poučevanje, je morala latinščina v 16. stoletju tako v uporabi, kot tudi poučevanju stopiti v ozadje in odstopiti mesto takratnim ljudskim jezikom, tj. francoščini, italijanščini in nekoliko kasneje angleščini.

Comenius je za poučevanje latinščine predlagal, da učitelj ne uči preko pravil, ampak s primeri, pri tem pa naj si pomaga z resničnimi predmeti in slikovnim materialom. Učence naj spodbuja pri postopnem razvijanju branja in zapisa jezika ter omeji začetni nabor besedišča. Učenci pa naj se učijo po učiteljevem zgledu in s ponavljanjem njegovih besed. A čeprav v Comeniusovih izhodiščih zaznamo nedvoumne zametke današnjih metod poučevanja, ta v 18. stoletju pri učiteljih niso bila vsesplošno sprejeta. Prevladalo je namreč prepričanje, da je učinkovito učenje tujega jezika predvsem pomnjenje slovničnih pravil, ki učečemu omogočajo bolj ali manj dobesedno dekodiranje zapisanih besedil. Takšen pristop še danes imenujemo slovnično-prevajalski pristop k poučevanju jezikov.

Ključni principi slovnično-prevajalskega pristopa so podajanje navodil za delo v maternem jeziku, malo rabe ciljnega jezika za komunikacijo med učiteljem in učencem, zgodnje vključevanje relativno zahtevnih besedil v ciljnem jeziku ter veliko prevajanja iz maternega v ciljni jezik in obratno. Učenec besedišče osvaja s pomočjo seznamov, izgovorjavi se ne namenja posebne pozornosti, poudarek je na grafičnih spretnostih pisanja in branja, na natančnosti in ne na pravilnosti. Po pričakovanjih takšen pristop učečega ni ne motiviral, ne dobro usposobil za vsakodnevno komunikacijo, pa vendar je z manjšimi spremembami ostal dominanten in splošno sprejet način poučevanja vse do konca prve polovice dvajsetega stoletja in se še dandanes pojavlja v prenekateri tujejezični učilnici.

Prelomnica v poučevanju jezikov pa je zagotovo stališče nemškega filozofa Wilhelma von Humboldta (1769-1859), ki je bil mnenja, da jezika ne moremo poučevati, lahko pa ustvarimo pogoje za njegovo učenje (History of language teaching). Sledilo je t.i. reformistično obdobje proučevanja fonetike in oblikovanje novih načel poučevanja tujih jezikov. Slovnico naj bi učenci osvajali induktivno, uporabi maternega jezika pa naj bi se veljalo čimbolj izogniti. Tem smernicam strogo sledi t.i. direktna metoda poučevanja, ki izključuje uporabo maternega jezika.

Naslednjo prelomnico in razcvet različnih metod in pristopov pa sta prinesli obe svetovni vojni. Nenadoma je bila potreba po hitrem in učinkovitem učenju jezikov velika in ponovno so v ospredje stopili lingvisti, ki so zagovarjali učenje struktur. Z avdio-lingvalnim pristopom v šestdesetih letih prejšnjega stoletja v svetu poučevanja začnemo jasneje razlikovati med slušnim in bralnim razumevanjem ter govornim in pisnim sporočanjem. Primarni fokus metode sta predvsem negrafični spretnosti poslušanja in govora.

Neodvisno od avdio-lingvalnega pristopa pa se je med vojnama v Evropi pojavil t. i. situacijski pristop, ki je poleg izključne rabe ciljnega jezika in primarni usmerjenosti k govorjeni podobi jezika predvidel premišljen izbor besedišča in jezikovnih struktur, ki so obravnavane glede na težavnost. Učitelj tako ključno besedišče in slovnico podaja, uči in uri preko situacijskih dialogov (npr. v trgovini, pri zdravniku, na zmenku ipd.) ter vključuje veliko ponavljanja in urjenja (ang. drill).

Sodobni pristopi k poučevanju

V Sloveniji je znanje tujih jezikov že stoletja ne le vrednota, ampak tudi nuja. Številni slovenski intelektualci devetnajstega in dvajsetega stoletja so poleg materinščine obvladovali še številne druge evropske jezike. Evropski barometer je leta 2014 pokazal, da smo Slovenci med prvimi tremi državami v Evropi, katere prebivalci poleg materinščine govorijo še vsaj dva tuja jezika. Dolgoročni cilj Evropske unije pa je, da bi vsak Evropejec znal vsaj dva tuja jezika (Slovenci smo tretji največji poligloti v EU, 2014).

Za doseganje tega cilja v zadnjih desetletjih na področju poučevanja tujega jezika v osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji prevladuje t. i. komunikacijski pristop, ki učeče usposablja predvsem za učinkovito in okoliščinam ustrezno komunikacijo. 'Učenci so vključeni v aktivnosti in naloge, (..) povezane z resničnim svetom. (…) Čim manjši je otrok, tem manj misli na jezik, bolj misli na problem, ki je pred njim.' (Seliškar, 1995, 25)

S postopnim uvajanjem prvega tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje osnovne šole je med slovenskimi učitelji tujih jezikov zavel svež veter, ki je nemalo prevetril ne le ustaljena učna gradiva, ampak predvsem učne prakse. Skladno z učnim načrtom so ključne posebnosti poučevanja jezika v prvem izobraževalnem obdobju zagotovo pouk brez učbenika in delovnega zvezka, izvajanje pouka z minimalno podporo materinega jezika in velik poudarek na primarnem razvijanju slušnega razumevanja in govornega sporočanja. Učni načrt učitelju narekuje uporabo sodobnih, odprtih didaktičnih pristopov, ki s svojo večdimenzionalnostjo omogočajo 'vključevanje znanja, spretnosti in razumevanja vsebin, rabo jezika in razvijanje ustreznih miselnih procesov' (Pevec Semec et.al., 2013,14).

V slovenskem prostoru se v zadnjem obdobju vse bolj uveljavlja t.i. FIT pedagogika, ki sicer ni usmerjena primarno k poučevanju tujega jezika, a ponuja [celostno strategijo poučevanja, ki otroku in mladostniku z množico aktivnih, kompleksnih in problemsko zastavljenih metod omogoča ustrezen razvoj funkcionalnega znanja in psihosomatskega statusa] (Konda, 2015, 2). Pedagogika, ki temelji na dobrem poznavanju človeške fiziologije in delovanja človeških možganov poudarja velik pomen gibanja za učenje, pomnjenje, priklic in funkcionalno uporabo naučenega. 'Mnoge vrhunske raziskave o kompatibilnosti možganov so dokazale, da metode, ki vključujejo gibanje, povečajo sposobnost za osredotočanje (fokus), povezujejo gibanje z razmišljanjem, kar spodbuja razvoj nevronskih povezav, izboljšajo spomin, odpirajo več predelov možganov, da sodelujejo pri učenju (…), zmanjšujejo stres in krepijo pozitivna čustva v vsakdanjem življenju.' (Konda, 2015, 3)

Moja sodobna učilnica v praksi

V moji sodobni učilnici ure redko preživimo v klopeh. Zvezki ostajajo zaprti, pisala v peresnicah. Petinštirideset minut je zapolnjenih z raznolikimi dejavnostmi, pouk pa že od prve ure dalje vodim v celoti v tujem jeziku. Pri izbiranju učnih pripomočkov posegam po avtentičnih materialih, tujejezičnih slikanicah, pesmih, zgodbah, rimah in didaktičnih igrah.

Vsaka ura se začne s pozdravno pesmijo in kratkim pogovorom v krogu. Tako vsi učenci že zelo hitro znajo pozdraviti sošolca, ga vprašati po imenu in počutju ter na ti vprašanji tudi odgovoriti. Sledijo dejavnosti, ki so po vsebini vezane na teme o katerih se pogovarjajo pri urah spoznavanja okolja ali celo matematiki, vseskozi pa se prepletajo vsebine glasbene umetnosti, športa in medkulturnosti. Dve leti in pol sta namenjeni le razvijanju slušnega razumevanja in govora, šele ob koncu tretjega razreda se učenci preizkušajo tudi v pisanju, pred tem pa seveda v branju enostavnejši besed, kratkih povedi in celo zgodbic.

Pred branjem in pisanjem se učenci z ogledovanjem in poslušanjem angleških slikanic učijo razumeti zgodbo, četudi ne razumejo vseh besed. Ob poslušanju in prepevanju pesmi se učijo ritma jezika, novih besede in celo stavkov. Ob gibalnih dejavnostih in igrah se učijo sledenja navodilom in ker vsi vemo, da pri gibalnih dejavnostih ni časa za razmišljanje, si tudi besede hitreje zapomnijo.

Pri učencih so zelo priljubljene igre kot so vsem dobro znani Ristanc, družabne igre, kot je Človek ne jezi se!, manj znana Kače in lestve, ki jo najdemo tudi v številčnem kvadratu v šolskem atriju, in pa seveda Spomin. Z nekaj lepotnimi popravki so z leti te in številne druge postale dragocena oblika učenja jezika.

Proti koncu prvega, zagotovo pa v drugem in tretjem razredu, vsi učenci z navdušenjem sodelujejo v kratkih dramatizacijah prebranih zgodb. Z lutkami brez večjih zadreg odigrajo znane zgodbe, ki jih nekateri tudi že oplemenitijo s svojimi domislicami.

Kot učiteljici se mi zdi neprecenljivo, da učenci z zgodnjim učenjem tujega jezika pridobijo čas za nemoteno odkrivanje in raziskovanje jezika, saj so prva leta manj usmerjeni k pridobivanju 'lepih' ocen. Tak način dela mi omogoča, da otroke vpeljem v tujejezični svet še preden postanejo preobremenjeni z zadregami, kot so 'kaj pa, če bom rekel kaj narobe, 'jaz pa ne znam', 'angleščina mi ne gre', 'ne zmorem' ali celo vse pogosteje slišani 'nočem'.

Med petim in sedmim letom še lahko rečemo, da ima otrok priložnost, da se tujega jezika uči tako, kot se je učil maternega – počasi, postopoma… najprej s poslušanjem, nato s poskušanjem, posameznimi besedami in kazanjem s prstkom, kasneje pa z nerodnimi povedmi, ki seveda vsebujejo napake, nujne na poti do znanja.

Da bi uspešno vodili učence na njihovih poteh do znanja in jim omogočali doseganje ne toliko učnih ciljev zapisanih v učnih načrtih, ampak jih predvsem usposobili za zadovoljno, samostojno in suvereno življenje v hitro spreminjajočem se globalnem svetu, pa je v prvi vrsti potreben strokovno dobro podkovan učitelj. Učitelj, ki zna spretno izbirati med številnimi tradicionalnimi in hkrati med na novo porajajočimi se metodami, ki mu omogočajo celostno poučevanje in vključevanje vseh vrst inteligentnosti ter potreb svojih učencev. Učitelju, ki sledi misli, J. A. Commeniusa, ki je že v daljnem 17. stoletju zapisal, da poučevanje mladine ni polnjenje njihovih glav z množico besed, povedi in idej povzetih po številnih avtorjih; ampak razvijanje lastnega razumevanja zunanjega sveta, da lahko, kot na drevesih vzbrstijo listi, cvetov in nato sadje, v njihovem umu vzbrstijo njihove lastne ideje (Nutbrown,2008,133). Učitelj, ki gradi na tradiciji in je hkrati odprt za prihodnost.

Viri in literatura

Brewster, J., Ellis,G. in Girard, D.: The Primary English Teacher's Guide. [2. izd.]. London: Penguin Books, 2002.

History of language teaching in 100 moves (splet). 2012. (citirano 9.9.2018). Dostopno na naslovu: https://youtu.be/uCdiQF53OuM.

Konda, B.: Kako motivirati za učenje. Izbor FIT aktivnih metod in FIT didaktičnih gibalnih iger. Neobjavljeno delo, 2015.

Nutbrown, C., Clough, P. in Selbie, P.: Early Childhood Education. London: SAGE Publications Ltd, 2008.

Pevec Semec, K. et. al.: Učni načrt. Program osnovna šola, Tuji jezik v 2. in 3. razredu. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, 2013.

Pižorn, K. (ur.): Učenje in poučevanje dodatnih jezikov v otroštvu. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009.

Richards, J. C. in Rodgers, T. S.: Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge Univerity Press, 2014.

Seliškar, N.: Igramo se in učimo. Zgodnje učenje tujega jezika. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1995.

Slovenci smo tretji največji poligloti v EU (splet). 2014. (citirano 9.9.2018). Dostopno na naslovu: http://www.renton.si/slovenci-poligloti-eu/.

Matematične igre – Mirnesa Džananović

Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice, Slovenija, mirnesa79mail.com

Izvleček

Človek se že od rojstva skozi gib uči, zaznava, raziskuje in izraža. Razvojne teorije pripisujejo gibalnim aktivnostim že v zgodnjem otroštvu velik pomen. Motorični razvoj je v prvih letih bistvenega pomena za razvoj intelektualnih sposobnosti. Intelektualni procesi se razvijejo skozi praktično inteligentnost še pred razvojem govora. Metoda ustvarjalnega gibanja je holistična metoda izobraževanja, ki združuje gibalne in verbalne dejavnosti. Pri metodi ustvarjalnega gibanja uporabljajo otroci gibanje za izražanje, oblikovanje in ustvarjanje različnih izobraževalnih vsebin, ustvarjalnost gibanja pa se izraža skozi igranje. Metoda spodbuja otroka h komunikaciji, ustvarjanju, sprostitvi in učenju s pomočjo različnih gibalno-rajalnih, didaktičnih, socialnih in sprostitvenih iger. V prispevku so predstavljene matematične igre po metodi ustvarjalnega giba. Učenec skozi sodobne igre usvaja tradicionalno znanje matematike.

Ključne besede: ustvarjalni gib, gibanje, sprostitev, motivacija, matematika, igra

Mathematical games

A human is a motoric creature. Ever since birth, one teaches, perceives, explores and expresses through the movement. Developmental theories are attributed to motion activity in early childhood. Motoric development in the first years is essential for the development of intellectual abilities. Intellectual processes develop through practical intelligence even before the development of speech. The creative movement method is a holistic method of education that unifies movement and verbal

activity. With the creative movement method, children use the movement to express, create various educational content, and the creativity of movement is expressed through playing. The method encourages children to communicate, create, relax and learn through various physiotherapy, didactic, social and relaxation games. The article presents mathematical games according to the creative movement method. The pupil adopts traditional knowledge of mathematics through modern games.

Key words: creative movement, movement, relaxation, motivation, mathematics, play

Ustvarjalni gib

Z ustvarjalnimi gibalnimi dejavnostmi otroci zadovoljujejo osnovne potrebe po stikih, gibanju, ustvarjanju in prav zaradi tega te dejavnosti olajšajo komunikacijo vsem otrokom (Kroflič 1999). Ustvarjalno gibanje ni utemeljeno ali omejeno v plesni tehniki. Otrok ne potrebuje plesnega predznanja. Edine zahteve so odprto razmišljanje in domišljija, kar najdemo v slehernemu otroku (Nauman-Borton, 1996). Ustvarjalno gibanje je celovito povezovanje uma, telesa in duha vsakega otroka. To je ustvarjalni izraz gibanja, ki naj bi razvil celotnega otroka, otrokovo samopodobo, samozavedanje in otrokovo samoupravljanje (Joyce, 1973, v: Nauman-Borton, 1996).Gib pri pouku je: sprostitev, izrazno sredstvo, spodbuda in metoda. Metoda ustvarjalnega giba je način dela, pri katerem otroci z gibanjem izražajo, oblikujejo in ustvarjajo različne učno-vzgojne vsebine. Ni potrebno posebno učiteljevo gibalno predznanje, ampak le njegovo metodično znanje, iznajdljivost in izvirnost. Učiteljeva naloga je, da otroke spodbuja, animira in jim prepušča pobudo v gibalnem ustvarjanju. S tem ko vnaša gibanje v pouk, pa ustvarja sproščeno vzdušje in spodbuja otrokov emocionalni, socialni in intelektualni razvoj (Kroflič, 1999).

O vplivu plesne metode na pouk matematike (Redman 2016, Evangelopoulou 2014) ali vplivu kreativnega gibanja na celoten pouk razredne stopnje (Kroflič 1999, Geršak 2016) je bilo opravljenih več študij. Raziskave vključujejo otroke razredne stopnje v osnovni šoli, učiteljice, vzgojiteljice in otroke v vrtcih. Vse te raziskave so potrdile neomejen pozitiven vpliv metode na delo v razredu. Gibalne dejavnosti v razredu ali vrtcu se uporabljajo za motivacijo, sprostitev, umiritev, dvig energije, gradnjo medsebojnih odnosov, gradnjo zaupanja vase in v drugega, sprejemanje in upoštevanje pravil, za navajanje na delo v dvojicah ali skupini, navajanje na odgovornost, navajanje na vodenje ali podrejanje, razvijanje prostorske, časovne, vizualne, slušne in telesne predstave, razvoj neverbalne komunikacije, iskanje gibalne rešitve, iskanje rešitve konfliktnih situacij, koncentracijo, vizualizacijo, aktiviranje čutil, razvoj domišljije, zavedanje lastnega telesa, besedno izražanje, ponovitev učne snovi, razvijanje zavedanja o lastnem telesu, razvijanje pozornosti do drugega, razvijanje obzirnosti, navajanje na dotik, zavedanje lastnega prostora, razvijanje empatije, sodelovanje, drugačen pristop k učenju, bogatenje besednega izražanja, povrnitev energije, razvijanje ustvarjalnosti, podoživljanje zgodb, razvijanje gibalne interpretacije, spoznavanje matematičnih likov, razvijanje orientacije v prostoru, iskanje težišča, utrjevanje pojma levo, desno, utrjevanje pojmov spodaj, zgoraj, na, nad, pod …, razvijanje koordinacije, razvijanje vzdržljivosti, razvijanje potrpežljivosti, razvijanje zaupanja v partnerja, razvijanje zmožnosti spremljanja napredka in vzdrževanje gibčnosti.

Vrste in primeri gibalnih dejavnosti

Gibalne in rajalne igre

Te igre imajo velik socializacijski pomen, saj se otrok vključuje v skupino skozi verbalno in neverbalno komunikacijo. Primer: bans Pet majhnih račk.

Pantomima

Učenec mora pozorno opazovati, ustvariti mentalno sliko in strukturo, prenesti v oblikovanje gibalne strukture in uskladiti gibanje. Primer: Geometrijski liki.

Spontane in usmerjene igre z vlogami, gibno, plesno in govorno dramatiziranje

Otroci celostno udejanjajo realistične ali domišljijske vsebine z gibalno in besedno dejavnostjo. Verbalna in neverbalna komunikacija se prepletata. Primer: Otroci postanejo živa števila.

Gibalne didaktične igre

So didaktične igre v ožjem pomenu. Z njimi se dosegajo konkretni cilji različnih vzgojno-izobraževalnih področij. Namenjene so pridobivanju in utrjevanju znanj. Primer: igra Lisica koliko je ura?

Sprostitvene igre

Sprostitvene igre so potrebne, ker otroci potrebujejo sprostitev. Otroci v šoli velik del svojega časa preživijo v čakanju; tihi in mirni koloni. Potrebujejo gibalno sprostitev, da sprostijo vso energijo, ki se nabere v tem čakanju. Sproščanje zmanjšuje negativno prenapetost in vzpostavlja ravnovesje v telesu.

Vodena vizualizacija

V poplavi vizualnih spodbud otroci težko samo poslušajo, zato je vodena vizualizacija dobra za razvoj pozornosti, domišljije in spoznavanje notranjega sveta. Začetne zgodbe so krajše, dokler se otroci ne navadijo na način dela. Začetek zgodbe služi pripravi in se zato pove z normalnim glasom. V nadaljevanju se glas utiša in pripoved upočasni. Otrok mora imeti dovolj časa, da zgodbo podoživi. Med zgodbo so načrtovani odmori, ki služijo razcvetu otroške lastne domišljije. Konec zgodbe je vrnitev v sedanjost in je glas malo glasnejši. Po končani vizualizaciji je potreben čustveni odmor, da otroci uredijo svoje misli, občutke in doživetja. Potem sledi analiza njihovega doživljanja zgodbe, ki je najboljša povratna informacija. Primer: zgodba V deželi geometrijskih teles.

Masaža

Masaža služi za sprostitev in umiritev. Izvaja se skozi zgodbo. Razredna masaža se lahko izvaja v veliki skupini, manjši skupini, paru ali kot samomasaža. Učitelj mora pred izvajanjem masaže natančno razložiti, kako bo masaža potekala, kakšne so lahko posledice neupoštevanja navodil in kaj se od otrok pričakuje. Zaradi razredne klime je zaželeno, da se tudi učitelj vključi v masažo. Primer: Risanje geometrijskih likov na sosedov hrbet.

Joga

Jogijske vaje delujejo na ves organizem. Povečujejo moč in gibkost ter izboljšujejo koordinacijo in držo. Prav tako povečujejo zmožnost osredotočenja. Med vadbo so otroci usmerjeni na položaje, na dihanje in na občutje v telesu. Pomagajo jim, da se sprostijo, zberejo in umirijo. Pomembno je, da je joga nežna, netekmovalna oblika vadbe. Jogijske vaje niso zgolj »raztegovanje telesa«. Če se izvajajo pravilno, usklajeno z dihanjem, prispevajo k uglasitvi notranjih organov in spodbujajo njihovo delovanje. Prednosti teh vaj so to, da so nežne, niso obremenjene z nastopaštvom in niso tekmovalne. Vsak otrok je lahko uspešen, ker lahko asane izboljšuje. Osnovna pravila joge so: ni nasilja nad telesom, samo kolikor nam telo dopušča, usmerjenost na položaje, usmerjenost na dihanje, usmerjenost na občutke v telesu.

Tibetančki

Tibetančki so sklop petih vaj, znanih kot »5 tibetanskih vaj« ali »Vrelec mladosti«, ki omogočajo telesu prost pretok energije, povežejo telo, um in duh, hkrati pa otroka sprostijo. Učitelj pred vsako vajo razloži potek vaje, potem pa prevzame vlogo pripovedovalca oz. bralca zgodbe. Vadba se lahko izvaja večkrat in vsako vajo ponovi najmanj trikrat. Vadba se začne z ogrevanjem z jogijsko asano Gora in zaključi z jogijsko asano Počivalček.

Igre zaupanja in sodelovanja

Igre zaupanja in sodelovanja potekajo skozi zgodbo. Osnovni cilj je, da v paru en otrok skrbi za drugega. Paziti moramo, da ob vsaki ponovitvi teh dejavnosti nastanejo novi pari, saj je eden od namenov ta, da se otroci bolje čustveno povežejo in sprejmejo drug drugega. Ob teh igrah je pričakovati homogeniziranost skupine, zmanjšanje nasilnega vedenja v skupini, povečanje strpnosti in sprejemanje različnosti.

Zaključek

Metoda ustvarjalnega giba se uporablja za razvoj vseh področij; psihofizičnega, kognitivnega in socialno-emocionalnega. Uporabimo jo lahko za vse učne predmete. Pozitivno vpliva na klimo v razredu, saj vpliva na učence in učitelja pomirjevalno, spodbudno, motivacijsko,… Raziskave kažejo pozitivne učinke metode na motivacijo, razumevanje, pomnjenje, ustvarjalnost, samozavest, medosebne odnose, strpnost, počutje učencev in učiteljev, ustvarjalna stališča učiteljev in ustvarjalno mišljenje otrok. Metoda ustvarjalnega giba je ena od mnogih metod, ki povezujejo gibanje in učenje. Ima veliko skupnih točk z dihalnimi vajami, metodo Brain gym, umetnostjo pozornosti, Montessorijevo pedagogiko in ostalimi holističnimi metodami. Piaget trdi, da gibalno-ritmične aktivnosti pripravljajo

otroka in mu olajšajo prehod k abstraktnemu, kar je pogoj za učenje. Osnovni namen gibalnih dejavnosti naj bi bil prispevati k emocionalnemu, intelektualnemu in socialnemu razvoju otroka. Skozi gibalne dejavnosti pa si otrok razvija zavedanje telesa, perceptivne funkcije, govor, višje mentalne funkcije, ustvarjalnosti, sposobnosti za šolsko učenje, za komuniciranje in interakcijo.

Literatura

Geršak, V.: Ustvarjlani gib kot celostni učni pristop v osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljana, 2016.

Kroflič, B.: Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1999.

Numan – Borton, K. M.: Thinking and Learning through Creative Movement in the Classroom (splet). 1996. (citirano 22. 1. 2018). Dostopno na naslovu: https://scholarworks.umb.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1217&context=cct_capstone.

Redman, L.S.L.: Creative Movement and Dance Integration: Their Connection to Learning Third Grade Math Concepts (splet). 2016. (citirano 22. 1. 2018). Dostopno na naslovu: https://digscholarship.unco.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1109&context=theses.

Schmidt, G.: Vodena vizualizacija. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2012. (citirano 20. 9. 2018) Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~gschmi/

Schmidt, G.: Igre: masaže in sprostitve za otroka. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2008. (citirano 20. 9. 2018) Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~gschmi/

Schmidt, G.: Začetni program joge za otroke. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2008. (citirano 20. 9. 2018) Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~gschmi/

Schmidt, G.: «Tibetanški« za otroke. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2008. (citirano 20. 9. 2018) Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~gschmi/

Schmidt, G.: Igre zaupanja in sodelovanja. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2007. (citirano 20. 9. 2018) Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~gschmi/

Priloge

Priloga 1

Risanje geometrijskih likov na sosedov hrbet

Otroke razdelimo v pare. Vsak par se drug za drugim po turško usede tako, da eden v paru gleda soigralčev hrbet. S kazalcem pišemo po sosedovem hrbtu po pripovedovanju učitelja: Danes bomo narisali sneženega moža iz geometrijskih likov in ga poslali v Narodno galerijo Slovenije. Narišemo tri velike kroge za telo sneženega moža. Tri male kroge za gumbe narišemo v krog v sredini. V zgornji krog narišemo dva mala kroga za oči, en trikotnik za nos in pravokotnik za usta. Za roke in noge narišemo pravokotnike. Na glavo mu narišemo klobuk kvadratne oblike. Učitelj nadaljuje z navodili:

pismo prepognemo (z obema dlanema se dotaknemo sosedovega pasu in nato ramen),

ga damo v ovojnico (potegnemo z dlanmi po hrbtu navzdol),

zalepimo (potegnemo z obema dlanema diagonalno po hrbtu),

obrnemo (s hrbtno stranjo ene dlani se dotaknemo najprej enega ramena, nato pa s spodnjo stranjo dlani drugega ramena),

napišemo naslov (pišemo s kazalcem po celem hrbtu),

zalepimo znamko (z dlanjo udarijo po desnem ramenu),

odnesemo na pošto (z obema dlanema ga rahlo udarjamo po hrbtu),

in ga vržemo v nabiralnik (ga močno odrinemo, da se vsi prevrnejo na bok).

Priloga 2

Igra ravnotežja

Oblikujemo majhen krog, sredi katerega stoji otrok, ki je zravnan in tog, stopal ne premika in miži. Roke ima prekrižane na prsih. Ostali soigralci ga obkrožijo. Stojijo v majhnem počepu z eno nogo pomaknjeno naprej. Tako so bolj stabilni. Dlani položijo na hrbet, ramena ali prsni koš in si otroka v sredini podajajo. Ta pada naprej, nazaj, v stran, ostali ga lovijo z rokami in mehko odrivajo v drugo smer (ga oddajajo). Važno je, da ga nežno sprejmejo in še malo nadaljujejo njegovo padanje in potem nežno porinejo. Dlani vseh v krogu naj bodo ves čas na telesu tistega, ki je v sredini. Občutek, da padamo v prazno ni prijeten. Igra naj bo prijetna in cilj igre je tudi, da gradimo zaupanje v skupini (Schmidt, 2008).

Priloga 3

Prvi obred

začetni položaj (Stojimo zravnani, roke odročimo v višino ramen, da so vzporedne s tlemi. Dlani so obrnjene navzdol. Prsti na rokah so skupaj. Brada je v vodoravnem položaju.)

gibanje (Začnemo se obračati od leve proti desni. Zavrtimo se tolikokrat, da nam je še prijetno. Poskušamo se vrteti čim bolj na istem mestu. Roke ostanejo ves čas v enakem položaju. Ves čas dihamo enakomerno.)

zaključek (Najprej stopimo v razkorak, a znova občutimo ravnotežje, nato pa se lahko uležemo na tla in sprostimo telo. Počakamo, da se nam do konca odvrti, in tako samo pripravljeni za drugi obred (Schmidt, 2008).)

Priloga 4

Ti in jaz

En otrok se usede na tla, drugi stopi za njegov hrbet. Sedeči dvigne roke, stoječi položi svoje dlani na dlani sedečega otroka. Oba mižita. Tisti, ki stoji, vodi roke sedečega. Sedeči se lahko prepusti ali pa se mu upira.

Zgodba: V majhni hišici sredi vasi sta živela Pikica in Pokec z mamico in očkom. Pokec se je zelo rad igral na travniku, se skrival, lovil … Pikica pa se je raje igrala s svojimi punčkami. Nekega dne je Pokec

prosil Pikico, naj gre z njim na izlet v naravo. Pikici ideja ni bila všeč, zato je rekla, da je od pestovanja punčk utrujena in jo bolijo roke. Pokec je rekel Pikici: »Pikica, usedi se na tla.« Pikica se je usedla, Pokec je dvignil njene roke visoko nad njeno glavo in začel krožiti z njimi v vse smeri. Pikici je bilo to zelo všeč (Schmidt, 2007).

Razvoj osnovnošolske telesne vzgoje na Slovenskem do konca 2. svetovne – Sabina Felc

Osnovna šola Antona Tomaža Linharta Radovljica, Slovenija, sabina.felc7@gmail.com

Izvleček

Z osnovnošolskim zakonom leta 1869 je telesna vzgoja postala obvezen predmet v osnovni šoli in takrat se je začel njen boj, da bi si med ostalimi učnimi predmeti priborila enakovreden položaj. To pa še zdaleč ni bilo enostavno, še leta 1914 so avstro-ogrske oblasti uradno izjavile, da telovadba v nobeni od avstrijskih dežel (niti na naših tleh) ni zaživela kot polnopraven učni predmet. Tudi kasneje je bila v predmetniku vedno uvrščena na zadnje mesto, v učnih načrtih je sicer bila, kdaj, kako in ali je sploh pouk telovadbe potekal, pa ni bilo pomembno. Telovadnice ob osnovnih šolah naj bi gradili, nujno pa to ni bilo. Tudi kjer bi si učitelji želeli dati telesni vzgoji večji pomen, to ni bilo enostavno, saj rednega pouka zaradi slabih razmer ni bilo mogoče zagotoviti. Pomen telesne vzgoje v osnovnih šolah se je nekajkrat malenkost izboljšal, vendar lahko ugotovimo, da je imela šolska telesna vzgoja po koncu druge svetovne vojne v Sloveniji precej slabši izhodiščni položaj kot ostali predmeti.

Ključne besede: osnovnošolski zakon, telesna vzgoja, učni načrt, učni predmet, položaj

DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION IN ELEMENTARY SCHOOLS UNTIL THE END OF SECOND WORLD WAR

Abstract

With Elementary School Act in 1869, physical education became a compulsory subject in primary school. The struggle to get an equivalent position among other subjects began then. This was not easy at all, namely in 1914, the Austro-Hungarian authorities officially stated that physical education did not become part of compulsory curriculum in any of Austrian provinces (not even in our). Later, it was always ranked in the last place in the curriculum. It was part of the curriculum, however, it did not matter when, how or whether the PE class was carried out. The gymnasiums at primary schools were supposed to be built, but that was not necessarily the case. Even where teachers would like to give more importance to PE, this was not easy as regular classes could not be guaranteed due to poor conditions. The importance of physical education improved slightly several times, but we can conclude that physical education after the Second World War had a much worse starting position than any other subject.

Key words: Elementary School Act, physical education, curriculum, school subject, position

1 TELESNA VZGOJA V OSNOVNIH ŠOLAH NA SLOVENSKEM PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

V šole na slovenskem ozemlju je telesna vzgoja prihajala časovno različno. Leta 1849 je zakon dovolil posameznim deželam uvedbo obveznega ali neobveznega pouka telovadbe v gimnazije, če so le-te imele primerne prostore in primeren kader.

V osnovnih šolah je telesna vzgoja svoje mesto dobila 20 let kasneje, ko je novi šolski zakon določil uvedbo obveznega pouka telovadbe, čeprav v slovenskih šolah takrat še niso imeli niti ene telovadnice. Sprva je bila šolska telovadba obvezna tudi za dekleta, leta 1883 so jo zanje ukinili, leta 1901 pa zopet uvedli, vendar ni bila obvezna. Stepišnik (1968) navaja, da je vlada telovadbi pot v šolo utirala ne zaradi prepričanja, da je predmet pomemben za splošno vzgojo, temveč bolj zaradi pritiska javnega mnenja. Nad telovadbo so bili v tistem obdobju navdušeni predvsem bogataši, ki so si kar na svojih vrtovih postavljali telovadna orodja. Sicer so se že v predreformnem obdobju nekateri učitelji zavzemali za uvedbo predmeta, drugim pa se je zdel, predvsem za kmečko mladino, povsem odveč. Zakon je določal, da mora biti telovadba v vseh učnih načrtih, ni pa bilo pomembno, kdaj, kako in ali pouk telovadbe v resnici sploh poteka. Tako so telovadbi namenjene ure najpogosteje uporabljali za pouk drugih predmetov.

V zakonu so tudi zapisali, da mora biti ob vsaki šoli zgrajena telovadnica, če občina ne spada med revnejše. Ker pa so vse občine s slovenskim prebivalstvom v avstro-ogrskih deželah spadale k revnim, telovadnic v ljudskih šolah sploh niso gradili. Do leta 1914 smo na Slovenskem imeli samo 59 telovadnic. Tako je bila tudi telesna vzgoja v predmetnikih samo formalnost in večji del ljudskih šol telesne vzgoje sploh ni imel. Učnih načrtov v ljudskih šolah torej sploh ni bilo mogoče izpeljati, saj zato ni bilo niti prostora niti orodja. Pomagali so si tako, da so ob slabem vremenu in pozimi telovadili v vežah ali sobah, največkrat pa je telovadba preprosto odpadla. Šole so zelo trpele tudi zaradi pomanjkanja telovadnega orodja, zato so otroci največkrat delali redovne vaje, to so vaje v enotnem korakanju, ravni in napeti drži in spreminjanju razporeditve za javno nastopanje, kot razlaga SSKJ, in proste vaje, torej brez orodja in brez pomoči drugih, ali pa so čas namenili igri. Leta 1890 so uvedli igralne popoldneve.

V nezavidljivem položaju so se znašli učitelji, saj so morali v razrednem pouku učiti tudi predmet, za katerega se na učiteljišču sploh niso mogli usposobiti. Stanje se je izboljšalo po letu 1875, ko so na učiteljiščih odmerili telovadbi po eno uro na teden v vseh štirih razredih. Pouk telovadbe v zavodu je prevzel absolvent enega prvih tečajev za telovadne učitelje na Dunaju Julius Schmidt, ki je leta 1879 izdal učbenik Telovadna šola za pouk telovadbe na učiteljiščih. Učbenik je bil prilagojen učnemu načrtu za pouk telovadbe na učiteljišču: v prvih dveh letih naj se dijaki spoznajo s praktičnimi vajami, nato pa še s sistematiko, metodiko, zgodovino telesne kulture in telovadno literaturo. Nemškim terminološkim izrazom je dodal tudi slovenske izraze.

Prvi slovenski učbenik, namenjen telovadbi v osnovni šoli, Telovadba v ljudski šoli, je leta 1872 napisal Janez Zima, leta 1900 je izšla Telovadba v petrazredni in manj kot petrazrednih šolah Franca Bruneta, v pedagoških listih in berilih osnovnih šol pa so objavljali mobilizacijske telovadne pesmi. Prvi telovadni načrt v pravem pomenu besede je napisal ljubljanski učitelj Jakob Furlan.

2 TELESNA VZGOJA V OSNOVNIH ŠOLAH NA SLOVENSKEM V OBDOBJU MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Jugoslovanska šolska oblast je telesno vzgojo oziroma telovadbo, kot se je predmet uradno imenoval, uvrstila v predmetnike osnovnih šol. Ker pa večina osnovnih šol ni imela telovadnice (takih šol je bilo več kot 95 %), telovadbe enostavno niso poučevali. Stepišnik (1968) ugotavlja, da telesna vzgoja tudi ni imela iste teže, kot ostali predmeti, saj je bila obravnavana le kot spretnost ali ročnost in ni imela »znanstvene narave«. Sistemu šolske telovadbe so v novem okolju spremenili samo naziv, ostale pa so vse sestavine usmerjene telovadbe brez svobodne izbire vaj, ki bi mlade veselile. V novem predmetniku ni bilo več mesta za igralne popoldneve, ki so dopolnjevali togo šolsko telovadbo s športnimi elementi.

V predmetniku so leta 1919 odmerili telovadbi dve uri na teden, leta 1926 so skrčili število ur telovadbe na dvakrat pol ure tedensko v prvih dveh in eno uro tedensko v zadnjih razredih. To skrčenje je vrednost šolske telesne vzgoje še poslabšalo, čeprav vprašanje števila telovadbi namenjenih učnih ur ni bilo pomembno, saj pouka telovadbe v glavnem sploh ni bilo.

Leta 1924 je šolska oblast učencem prepovedala sodelovanje v športnih klubih in jim priporočila telovadbo v sokolskih telovadnicah. »Predmet ''telovadba in otroške igre'' se je s spremembo v učnem načrtu leta 1932 preimenoval v ''telovadbo po sokolskem sistemu'', a vadbena snov se ni spremenila. Šolska telovadba se je povezovala s telovadbo v društvih Sokola Kraljevine Jugoslavije. Pri učni uri so se izvajale telesne vaje in igre po sokolskem sistemu: redovne vaje (pravilna stoja telesa, nastop v vrstah, hoja in tekanje v vrsti) ter proste vaje (obračanje na levo in desno, krčisteza, poskok), ura pa se je zaključila z otroško igro.« (Slovenski šolski muzej.Napovednik.com).

Sokolska telovadba je v krajih, kjer šolske telovadbe ni bilo zaradi slabe materialne osnove in pomanjkanja učnih moči, le-to lahko popolnoma nadomestila. Sokolstvo je pomagalo šolski telovadbi tudi z učnimi kadri. Tečajev za vzgojo učiteljev, kot so jih poznali v stari Avstriji ni bilo, telovadni učitelji pa so znanje lahko pridobivali na sokolskih tečajih. Na učiteljiščih, kjer naj bi kandidati pridobili znanje za poučevanje telovadbe v osnovni šoli, je bil program telovadnega pouka razdeljen na praktični del, ki je vseboval proste in redovne vaje ter predavanja iz teoretičnih predmetov. Učiteljiščniki naj bi se seznanili tudi s sestavljanjem telovadnih sestav. Vendar na učiteljiščih tega programa največkrat sploh niso izpeljali, če pa so ga, so ga oklestili, tako da jim pri poučevanju telovadbe ni kaj prida koristil. Kandidatov, ki telesno niso bili sposobni za opravljanje izpita, niso odklonili.

Leta 1927 je bil organiziran prvi tečaj za kandidate z učiteljsko izobrazbo, ki so potem poučevali na šolah s predmetnim poukom. Tečaj je opravilo 30 slušateljev, kar je pomenilo kaplja v morje pri reševanju kadrovskega vprašanja. Leta 1937 so v Beogradu ustanovili Višjo šolo za telesno vzgojo, od prvih absolventov pa je prišla v Slovenijo le peščica učiteljev. Pobuda za ustanovitev katedre za telesno vzgojo pri Filozofski fakulteti v Ljubljani pa v tedanjih razmerah ni bila uresničljiva.

3 TELESNA VZGOJA V OSNOVNIH ŠOLAH NA SLOVENSKEM MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Med drugo svetovno vojno se je število ur telovadbe v osnovnih šolah na okupiranem ozemlju povečalo, vendar poučevanje telovadbe napredka ni doživelo, saj zaradi vojne telovadnic niso gradili. Stepišnik (1978) navaja, da so Nemci, Italijani in Madžari že doma zadnja predvojna leta vsebino in sistematiko telovadbe prilagajali vojaškim potrebam, šolsko telovadbo pri nas pa so želeli utrditi in razširiti v skladu s svojimi pogledi na vzgojnost predmeta. Vse vaje so služile neposredni pripravi

mladine na vojno, uvajali so nemško, italijansko in madžarsko izrazoslovje. Oblasti so strogo nadzirale delo učiteljev tam, kjer so telovadbo še poučevali slovenski učitelji.

Leta 1944 se je začelo obnavljati šolstvo na osvobojenem ozemlju. Sprejeli so učni načrt, v katerem je bila telovadba sicer spet na zadnjem mestu z dvema tedenskima urama, kljub temu pa sprejeti predmetnik pomeni temelj za razvoj telesne vzgoje po osvoboditvi. Učni načrt omenja redovne in gimnastične vaje (ki niso bile podrobneje razčlenjene), lahko atletiko, ljudske igre in kola.

Šolska telesna vzgoja je imela po koncu druge svetovne vojne v Sloveniji precej slabši izhodiščni položaj kot ostali predmeti. Da bi iz predvojnega neupoštevanega in necenjenega predmeta postal upoštevan, pomemben in nepogrešljiv del celotne vzgoje, so se morali spremeniti pogledi na pomen in vrednost telesne vzgoje v zavesti šolnikov, premagati pa je bilo potrebno tudi težave zaradi skrajno slabih materialnih osnov, telovadnic, igrišč in pripomočkov za pouk.

4 Viri in literatura:

Slovenski šolski muzej: Razvoj šolske telesne vzgoje na Slovenskem. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1978, str. 7-21.

Slovenski šolski muzej.Napovednik.com. Učna ura telovadbe (online). 2018. (citirano 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: www.napovednik.com/dogodek482052_ucna_ura_telovadba.

Stepišnik, D.: Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem. Ljubljana: DZS, 1968, str. 71-81, 180-184.

Starši – sodelavci ali nujno zlo? – Suzana Ficko Matko

Osnovna šola Sveti Jurij, Slovenija, suzana.ficko-matko@ossvj.si

Povzetek

Sodelovanje učitelja s starši je pomemben element, ki lahko vpliva na uspešnost otroka v šoli in njegovo počutje. Delovne izkušnje so me naučile, da je zelo pomemben prvi stik, ki se vzpostavi med starši in razrednikom. Ker večino časa poučujem v 1. razredu osnovne šole, se tega zavedam še toliko bolj. Če namreč želim, da bodo starši redno prihajali v šolo in se zanimali za delo svojega otroka, je moja naloga, da jih pridobim na svojo stran in da skupaj delamo v dobro otroka. Samo sproščeni starši, ki dobijo v razredniku občutek zaupanja, so lahko v nadaljevanju dobri sogovorniki in partnerji učitelju, da otrok z veseljem hodi v šolo in tam daje od sebe najboljše, kar zmore. V svojem prispevku bom opisala pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za dobro komunikacijo med učitelji in starši. Predstavila bom primer roditeljskega sestanka z delavnico za starše in nekaj primerov neformalnih oblik sodelovanja s starši, ki so bile posebej dobro sprejete.

Ključne besede: komunikacija, starši, sodelovanje, formalne oblike sodelovanja, neformalne oblike sodelovanja

Parents – Co-workers or Excessive Burden?

Teacher's cooperation with parents is an important element that can contribute to pupils' success and their wellbeing at school. My working experience gave me an insight into how important this first encounter between parents and the class teacher is. I teach the first grade most of the time, therefore I am very well aware of this fact. In order to motivate parents to regularly come to school and show interest in their child's school work, I must arrange good cooperation for the child's best sake. When parent trust the teacher and feel they can be open and discuss as teacher's partners about their child, it contributes to the child's greater joy at attending school and giving the best they can. In my seminar I am going to describe some conditions that should be fulfilled for good communication between teachers and parents. I am going to present an example of a parental meeting with workshop for parents and some other informal cooperation methods with parents that were very successful.

Key words: communication, parents, cooperation, formal cooperation methods, informal cooperation methods

1 Komunikacija

V literaturi naletimo na veliko definicij komunikacije, vendar je bolj ali manj vsem skupno, da je komunikacija v najbolj poenostavljeni obliki izmenjava sporočil med dvema ali več osebami.

Za dobro komunikacijo ni dovolj samo sporočanje, ampak dobro poslušanje in interpretiranje slišanega. Namen dobre komunikacije je, da prejemnik sporočila le-to razume na enak način kot sporočevalec. V nasprotnem primeru namreč prihaja do različnih interpretacij in posledično do neuspešne komunikacije.

Vrste komunikacije

V svojem prispevku N. Žirovnik (2006) navaja, da je glede na udeležbo komunikacija lahko notranja, medosebna, skupinska in množična. Glede na način podajanja sporočil poznamo tudi verbalno in neverbalno komunikacijo. Slednja se v veliki meri odraža na govorici telesa in ima pomembno vlogo pri uspešni oziroma neuspešni komunikaciji. Naše besede in govorica našega telesa morajo namreč pri uspešni komunikaciji biti v sozvočju, kar pomeni, da z govorico telesa lahko sporočamo nekaj povsem drugega kot s samim govorom.

Pogoji uspešne komunikacije in kako aktivno poslušati

Če želimo kot učitelji uspešno komunicirati z učenci, s starši ali sodelavci, se moramo naučiti aktivnega poslušanja. V prispevku Aktivno poslušanje M. Kotnik pravi takole:

1. »Glej govorečega in opusti vse ostale aktivnosti.

2. Poleg besed bodi pozoren tudi na ozadje besed, ki ga ustvarjajo občutki. 3. Resnično se zanimaj za vsebino.

4. Ponovi določeno vsebino povedanega (vleči zaključke).

5. Občasno postavi vprašanje, ki razjasni pomen.

6. Zavedaj se svojih lastnih občutkov in močnih prepričanj.

7. Kadar želiš predstaviti svoje mnenje, to naredi po tem, ko si prej dobro poslušal.«

Kotnik, M. Aktivno poslušanje (online). (citirano 8. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~sspmkotn/edus/articles/poslusa.html.

2 Oblike sodelovanja med šolo in starši na naši šoli

2.1 Formalne oblike sodelovanja

Najpogostejše oblike sodelovanja med šolo in učitelji so formalne oblike sodelovanja, med katerimi sta najbolj uveljavljena:

roditeljski sestanek,

govorilna ura.

2.2 Neformalne oblike sodelovanja

Neformalne oblike sodelovanja se uveljavljajo zlasti v zadnjih dvajsetih letih, ko si šole čedalje bolj prizadevajo za partnerski odnos med starši in učitelji ter medsebojno aktivno sodelovanje. Mednje sodijo:

športna srečanja (štafetne igre, nogomet, plesne delavnice, pohodi);

priprave kulturnih prireditev (lutkovne predstave, dramatizacije, pevski zbori …);

dan odprtih vrat (aktivna vključenost staršev v pripravo ali izvedbo);

delavnice za starše (spodbujanje bralnega interesa, postavljanje mej otroku …);

obisk staršev v razredu (predstavitev poklicev, ročnih spretnosti);

pikniki;

božični bazar;

anketni vprašalniki (vprašalniki za starše glede zadovoljstva z organizacijo dela, s šolsko prehrano, z vzgojnim načrtom);

raziskovalne naloge.

2.3 Primeri dobre prakse

Poučujem na majhni podružnični šoli z 21 učenci in dvema oddelkoma, in sicer s kombiniranim oddelkom 1. in 2. razreda ter samostojnim 3. razredom. Na tako majhni šoli, v okviru katere delujeta še dva oddelka vrtca, kar pomeni skupno 51 otrok na šoli, je sodelovanje s starši še kako potrebno in dobrodošlo, saj le-to prispeva k zavedanju, da je šola v tako majhnem kraju na nek način gibalo kulturnega dogajanja.

V nadaljevanju podajam nekaj primerov dobre prakse, ki so rezultat ustrezne komunikacije med učitelji, učenci in starši.

Roditeljski sestanek z delavnico za starše

Bralna pismenost je področje, o katerem v zadnjem času veliko govorimo. Stroka ugotavlja, da učenci čedalje manj berejo in da je njihovo branje zelo selektivno. Ker poučujem v 1. triadi, kjer se otroci prvič sistematično srečajo z branjem, me je zaskrbelo, ko je kar nekaj staršev potožilo, da njihov otrok ne kaže nobenega zanimanja za branje. Zato sem poleg strokovne literature in izkušenj, ki jih imam na tem področju, k sodelovanju povabila še knjižničarko in skupaj sva začeli razmišljati, kako pritegniti starše, da bo branje otrokom postalo prijetna izkušnja. Pripravili sva delavnico za starše z naslovom »Mi pa beremo«.

Na samem začetku sestanka smo se s starši sprostili v igri »ali je kaj trden most«. Tako smo dobili dve skupini. Za vsako skupino je bil že pripravljen nabor lističev z vprašanji, o katerih so se pozneje pogovarjali znotraj skupine. Vsaka skupina je na plakat nanizala spoznanja oziroma izkušnje staršev v zvezi z branjem.

Vprašanja za prvo skupino so bila naslednja:

Kdo je vas navdušil za branje?

Opišite svoj najlepši spomin na otroštvo.

Kakšni so vaši spomini na začetno branje?

Ali ste se brati naučili v šoli ali pred vstopom v šolo?

Vprašanja za drugo skupino so bila:

Sem dober zgled svojemu otroku?

Kdaj sem nazadnje prebral/a leposlovno knjigo?

Kdaj sem bil/a nazadnje s svojim otrokom v knjižnici?

Ali sem svojega otroka kdaj obdaril/a s knjigo, razen ko je bil malček?

Znotraj obeh skupin se je vnela živahna razprava. Sledilo je poročanje skupin o skupnih točkah, do katerih so prišli med razpravo.

S knjižničarko sva povzeli njihove ugotovitve, nato pa sva zastavili 3 temeljna vprašanja:

Kaj vse vpliva na bralno motivacijo vaših otrok?

Kako lahko pomagam otroku, da bo njegovo branje ritmično, tekoče in pravilno?

Kaj lahko izboljšamo skupaj?

Knjižničarka je v nadaljevanju spregovorila o bralni motivaciji otrok. Staršem sva pripravili seznam bralnih gradiv za 1. in 2. razred. Nato sem sama čisto praktično in konkretno pokazala, kako brati z otrokom na samem začetku pridobivanja bralne spretnosti.

Nazadnje smo razmišljali o tem, kaj lahko storimo vsi skupaj, da bodo naši otroci več, raje in bolje brali. Poleg obiskovanja knjižnic, potujoče knjižnice in dela v razredu je bilo nekaj staršev pripravljenih sodelovati pri uri književnosti z branjem pravljice ter se nam pridružiti v »bralni noči«, kot smo poimenovali prenočevanje otrok v šoli ob branju knjig.

Priprava dramske predstave »Trije prašički«

Na prvem roditeljskem sestanku sem starše razdelila v skupine tako, da so izžrebali barvne lističe z lepo mislijo. Dala sem jim nalogo, da po skupinah napišejo predloge, kako in na kakšen način bi želeli sodelovati z mano kot razredničarko ter s celotnim oddelkom med šolskim letom.

Starši so nanizali kar nekaj zelo izvirnih idej, kot so zabavne športne igre, kostanjev piknik s »pajanim« kruhom, plesne delavnice, ustvarjalne delavnice …

Kot učiteljico me je zelo pritegnil predlog treh mamic, da bi za učence celotne šole pripravili dramsko predstavo. Zaprosile so me, če bi bila pripravljena napisati priredbo dramskega besedila ene od ljudskih pravljic. Po razpravi in glasovanju, katera pravljica bi bila primerna, smo se odločili za Grimmovo pravljico Trije prašički. V nadaljevanju se je pokazalo, da imajo posamezniki kar nekaj zadržkov pred nastopanjem v javnosti, zato smo delo razdelili. Predlagala sem jim, da se vsak vključi tam, kjer čuti, da bi lahko prispeval v skupno dobro. Najprej smo izbrali igralce predstave, nato scenografa, kostumografa in režiserja. Potrebovali pa smo tudi osebo za stike z javnostmi, ki bi pripravila vabila in plakate ter jih razposlala na posamezne naslove. Podan je bil predlog, da ostale mamice in očetje poskrbijo za dobro druženje po predstavi.

Kostanjev piknik in »pajani krüj«

Naslednja oblika neformalnega sodelovanja je bil kostanjev piknik in »pajani krüj«.

V mesecu oktobru smo si z učenci po zaslugi staršev privoščili to dobroto, ki so jo včasih poznali samo graditelji oziroma vzdrževalci nasipov ob reki Muri, domačini pa so jim rekli »büjraši«. Znani so bili po »büjraški« malici, ki so ji rekli »pajani krüj«.

To je kruh, ki ga nad ognjem rahlo hrustljavo popečemo, podobno kot dandanes pripravimo prepečenec, in ga namažemo z zaseko ali s česnom.

Pertoča ima talent

Prireditev »Pertoča ima talent« so predlagali učenci, saj so preko televizije spremljali oddajo s podobnim naslovom. Učencem sva z vzgojiteljico povedali, da bodo prireditev v celoti pripravili sami, kar pomeni, da z vzgojiteljico lahko poskrbiva samo za glasbo, instrumente in ostale pripomočke, program pa ostaja njihova odgovornost. Spodbudili sva jih, da k sodelovanju na prireditvi povabijo tudi starše, babice in dedke.

Izkazalo se je, da najboljše od otrok dobimo, če se ne vmešavamo preveč, ampak jim dovolimo, da izživijo svojo ustvarjalnost.

3 Zaključek

Staršev ne bomo spremenili, vendar imamo učitelji priložnost, da s svojim ravnanjem vplivamo na posamezne starše, da bodo le-ti šolo in v njej zaposlene doživeli kot nekaj pozitivnega. Pričakovati, da bomo uspeli pri vseh starših, je iluzija. Šola s svojimi zahtevami in programom ne more biti prijazna, lahko pa so prijazni njeni zaposleni. Nekoliko več učiteljskega optimizma ne bi bilo odveč. Namesto da smo malodušni, ker pri nekaj starših ni pričakovanega odziva, je smotrneje, da si čestitamo za preostalih dvajset, ki so bili navdušeni, ker smo uspeli nekaj napraviti skupaj za dobro naših otrok. Le zadovoljen učitelj je namreč lahko uspešen učitelj.

4 Viri in literatura

Žirovnik, N.: Sposobnost poslušanja kot pomemben segment komunikacije med razrednikom in starši. V: Pšunder, M. (ur.): Razrednik@starši.oš. Ljubljana: Supra, 2006, str. 196–197.

Kotnik, M.: Aktivno poslušanje (splet). (citirano 8. 9. 2018).

Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~sspmkotn/edus/articles/poslusa.html.

Bilo je nekoč v šoli – Mag. Urška Frelih Meglič

OŠ Tržič, POŠ Podljubelj, Slovenija, ursa.frelih.meglic@gmail.com

Povzetek

Izkustveno učenje je oblika učenja, kjer se učenci neposredno srečajo s pojavom in ne le razmišljajo o takem srečanju. Gre za proces učenja, ki temelji na neposredni izkušnji učencev, kar jih zelo motivira. Med pomembnejše metode izkustvenega učenja spada igra vlog, kjer učenci poustvarjajo raznovrstne situacije in vloge. Taka dejavnost je bila v šolskem letu 2017/18 izvedena na POŠ Podljubelj, kjer je učiteljica učence skozi igro vlog seznanila z značilnostmi šole v preteklosti. Izvedla je uro, kjer je sama prevzela vlogo učiteljice izpred 100-ih let, učenci pa so aktivno sodelovali pri izvedbi kot učenci iz preteklosti. Po izvedbi ure je sledil pogovor in ponovitev o značilnostih šole nekoč. Na koncu so učenci v obliki delavnic sami preizkušali, kako se je včasih pisalo s peresom, kako so s kredo pisali na tablice, šilili z nožem, seznanili so se z učnimi pripomočki in učili in neskončno uživali.

Ključne besede: izkustveno učenje, igre vlog, stara šola

Once upon a time in school

Experiential learning is a form of learning where pupils can directly encounter different situations without only processing them on the theoretical level. It is a learning process based on student's direct experience which also serves as a great form of motivation. Among the most important methods of experiential learning is roleplay, where pupils can recreate diverse situations and roles. During the school year of 2017/18 such activity was carried out at the POŠ Podljubelj, where the teacher

recreated characteristics of the school in the past through roleplay. She executed a class during which she took over the role of a teacher from over a hundred years ago, and the pupils actively participated in the performance as pupils from the past. After the class, a conversation and a repetition of the school's features was carried out. In the end, students tested themselves in the form of workshops, how is it like to use a quill pen instead of a regular pen, how is it like to write onto a small board with a chalk, they learned to sharpen a pen with a knife, and they learned about the old teaching supplies and techniques. They have learned many new things throughout the process, and they really enjoyed it.

Key words: experiential learning, roleplay, old school system

1 Uvod

Učenci ob vstopu v osnovno šolo svet okoli sebe spoznavajo pri predmetu spoznavanje okolja. Tu se srečajo tako z družbenimi kot naravnimi pojavi, ki jih obkrožajo. Učni cilji predmeta zajamejo tudi cilje iz tematskega sklopa Čas. Tako naj bi učenci »vedeli, da je bilo življenje ljudi v preteklosti drugačno, spoznali naj bi tudi različne vidike življenja ljudi v preteklosti in danes« (Učni načrt, 2011, 7). Eden od pomembnih vidikov življenja nekoč je tudi stara šola oziroma šolanje v preteklosti. To je bilo nekdaj precej drugačno kot danes in kot tako, za učence iz sedanjega časa, toliko bolj zanimivo. Še bolj zanimivo pa jim je, če ga spoznavajo na nekoliko drugačen način, z eno najpomembnejših oblik izkustvenega učenja – igro vlog.

2 Izkustveno učenje in igra vlog

Že iz časa prazgodovine ena najosnovnejših oblik učenja, izkustveno učenje, je s pojavom organiziranega šolstva močno izgubila na pomenu. Prenašanje izkušenj s staršev na otroke je nadomestilo posredovanje posrednih izkušenj učiteljev svojim učencem. Šele v prejšnjem stoletju je D. A. Kolb (1984) spet povzdignil pomen izkustvenega učenja, ko je začel poudarjati pomen učenja v neposrednem stiku z realnostjo, ki jo proučuje. Izkustveno učenje je opredelil kot neposredno srečanje s pojavom in ne zgolj za razmišljanje o takem srečanju. V izkustveno učenje je skušal kot neločljivo celoto povezati neposredno izkušnjo (doživljanje), opazovanje (percepcijo), spoznanje (kognicijo) in ravnanje (akcijo). Tako učenje ni omejeno le na osvajanje simbolov, abstraktnega znanja, pojmov in zakonitosti, ampak so v učenje stalno vpletene izkušnje in aktivnost udeležencev.

Ena od osrednjih metod izkustvenega učenja je igra vlog. Gre za aktivnosti pri pouku, kjer učenci igrajo raznovrstne situacije in vloge; kjer prevzamejo predpisano identiteto in s tem razmišljanje. Najbolj učinkovita je, ko poteka skozi štiri faze. Najprej morajo učenci doživeti konkretno izkušnjo - preizkusiti se morajo v igranju vlog. Temu sledi razmišljujoče opazovanje, kjer poteka usmerjena in sistematična analiza dogajanja v času igranja vlog. Tretja stopnja je abstraktna konceptualizacija, ko učitelj in učenci oblikujejo splošne zaključke in vpeljejo nove pojme. Celotna metoda se zaključi z aktivnim eksperimentiranjem, kjer učenci pridobljena znanja prenašajo in uporabljajo v novih situacijah. Ta metoda močno spodbuja kompleksno mišljenje, poleg tega pa razvija vseživljenjska znanja in močno vpliva na motiviranost učencev

3 Stara šola

V podružnični šoli Podljubelj je učiteljica drugega razreda izkustveno učenje in igro vlog izvedla pri pouku spoznavanja okolja, pri tematskem sklopu Bilo je nekoč. K uri je povabila še učence prvega razreda, da so se posedli za mize skupaj z učenci drugega razreda, ker za vse seveda ni bilo zadosti miz. Učencem je predstavila značilnosti stare šole tako, da so učenci sami prevzeli vlogo učencev iz preteklosti, poučevanje pa je prevzela učiteljica iz tistih časov, gospodična Zverova.

Učiteljica je učencem en teden pred izvedeno uro dala nalogo, da stare starše povprašajo, kako je bilo pri njih v šoli. Učenci so iz pogovorov spoznali, da je bila šola precej drugačna, precej drugačne, bolj stroge, so bile njihove učiteljice.

Učiteljica Zverova, učiteljica »stare šole«, je bila za učence popolno presenečenje. Skozi vrata je vstopila sivolasa gospa v črnem krilu, beli bluzi in črnem pletenem brezrokavniku. V roki je držala mapo in palico. Takoj po prihodu v učilnico, je zahtevala od učencev, da vstanejo in pozdravijo njo in tudi preljubega cesarja. Od učencev je zahtevala popolno tišino in jih podučila o pravilnem načinu pozdravljanja in mirnem stanju na mestu. Učenci so seveda kmalu v gospodični Zverovi prepoznali svojo učiteljico, a so vseeno radi še naprej sodelovali v uri stare šole.

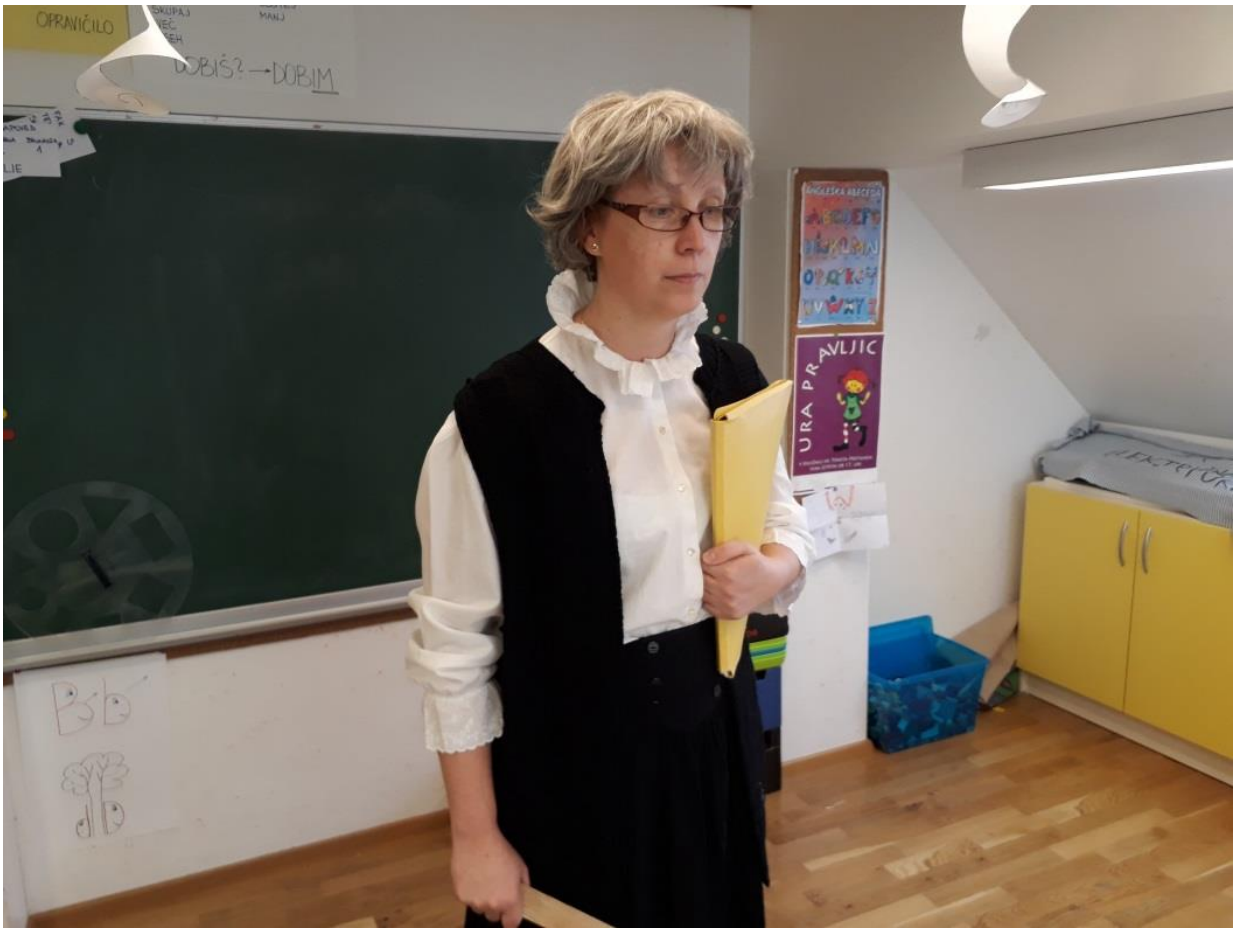

Slika 1: Gospodična Zverova

Foto: Maja Ahačič

Pozdravu je sledil pregled čistosti rok. Vsak izmed učencev je moral pokazati svoje roke učiteljica pa je glasno komentirala vsako nečistočo, ki jo je našla na rokah. Tudi v nemškem jeziku, kar je pri učencih zbudilo veliko presenečenje. Podala je navodila, naj se učenci pripravijo na pisanje. Vadili so pravilen zapis črke A. Razlago o pravilnosti zapisa so morali poslušati v popolni tišini, roke so morali imeti prekrižane na hrbtu. Eden od učencev je zmotil učiteljičino pripovedovanje, zato ga je doletela kazen. Klečati je moral na polenih. Učiteljica je strogo nadzirala zapisovanje črk in za vsako najmanjšo napako izrekla kazen klečanja na polenih.

Slika 2: Učenci z rokami na hrbtu poslušajo navodila učiteljice

Foto: Maja Ahačič

Pouk stare šole se je nadaljeval še z matematiko, z zapisovanjem številk in računanjem. Celoten pouk je potekal v strogi tišini, učenci so se lahko odzvali le, če jih je učiteljica kaj vprašala.

Tako je potekal prvi del igranja vlog, kjer so učenci prevzeli vlogo učencev iz preteklosti. Sledil je drugi del, kjer so se učenci in učiteljica pogovorili o vsem, kar se je med uro dogajalo. Učenci so spoznali, da se je včasih v šoli govorilo nemško. Sami so lahko spoznali, kako težko je bilo otrokom, če nemško niso razumeli. Pogovor je stekel tudi o tem, zakaj so takrat govorili nemško. Tako so učenci spoznali Avstro-Ogrsko državo in njenega cesarja Franca Jožefa. Spoznali so tudi, kakšen red in disciplina sta vladala v razredih. Učencev v razredu je bilo veliko in pouk je potekal večinoma samo v frontalni obliki. Učenci so morali popolnoma poslušati učiteljico, v primeru neposlušnosti, pa jih je doletela kazen – klečanje na polenih.

Ker je bilo stare šole konec, so učenci v bolj sproščenem vzdušju lahko pripovedovali o svojih občutkih ob takem načinu poučevanja. Zanimivo je bilo, da so se učenci zelo hitro vživeli v svoje vloge in brez

ugovarjanja sprejeli način disciplineiranja tedanjih časov. Nihče se tudi ni pritoževal nad gnečo, ki je vladala v razredu. Vsi pa so se strinjali, da jim je današnji način poučevanja bolj všeč.

V tretjem delu so se učenci razdelili v več skupin in v obliki delavnic spoznavali, kako je potekal pouk v tedanjih časih. Lahko so se preizkusili v pisanju s peresom in gosjim peresom, pisali so s kredo po tablicah, spoznali so, da se svinčnik da ošiliti tudi z nožičem, najbolj pa jih je zanimalo, kako je izgledalo klečanje na polenih. Spoznali so tudi nekaj starih učil in učnih pripomočkov. »Stare ure« kar niso mogli zaključiti, saj so vsi učenci morali preizkusiti prav vse pripomočke stare šole.

Slika 3: Učenci se preizkušajo v pisanju s peresom

Foto: Maja Ahačič

Slika 4: Najbolj zanimivo je bilo preizkusiti, kako so nekdanji učenci klečali na polenih

Foto: Maja Ahačič

4 Zaključek

V današnjih časih računalniške tehnologije je učiteljica v drugem razredu želela popeljati učence v popolnoma drug svet. V svet šole izpred stotih let. To ji je uspelo s pomočjo igre vlog, kjer je sama prevzela vlogo stare učiteljice, učenci pa so se za nekaj časa spremenili v učence iz preteklosti. Predstavljena ura je v popolnosti uspela, saj so bili učenci zelo motivirani za delo in so v predstavljenem resnično uživali. Prav nič jih niso motile zastarele metode poučevanja, saj so bile te tako drugačne od današnjih, da so bile zato še bolj zanimive. Pisanje s kredo, peresom ali pa celo z gosjim peresom, je pri učencih spodbudilo celo večje zanimanje, kot uporaba računalnika. Predstavljena snov se je učencem močno zasidrala v spomin, saj so še dolgo časa omenjali gospodično Zverovo in način, kako je potekala ura spoznavanja okolja. Takšen odziv učencev naj bo spodbuda učiteljem, da bi se večkrat posluževali igre vlog, saj kot pravi kitajski pregovor »Povej mi in bom pozabil, pokaži mi in se bom spomnil, vključi me in bom razumel«.

5 Viri in literatura

Frigelj, J.: Izkustveno učenje – še vedno zgolj modna muha? (splet). 2012. (citirano 28.8.2018). Dostopno na naslovu: http://jozicafrigelj.blogspot.com/2012/05/izkustveno-ucenje-se-vedno-zgolj-modna.html

Kolar, M.: Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

Kolb, D.A.: Experimental Learning: Experience as The Source of Learning and Development. Englewoos Cliffs: Prentice-Hall, 1984.

110 let šole v Podljubelju: projektno delo podružnične šole podljubelj. Podljubelj: OŠ Zali rovt, Podružnična šola, 2001.

Pojem, plešem in igram z Godbo Gorje - aktivni kulturni dan – Melita Gerdej

Osnovna šola Gorje, Slovenija, melita.gerdej@guest.arnes.si

Izvleček

Otroci vedno bolj potrebujejo aktivno učenje in ne želijo biti zgolj zunanji opazovalci. Naloga nas učiteljev je, da jim to čim večkrat omogočimo. Še posebej, če gre za glasbeno umetnost, ki se mora dotakniti vsakega otroka posebej in ki mora doživeti glasbo skozi lastne izkušnje. Učenci prve triade z veseljem sodelujejo pri glasbenem ustvarjanju, še posebej, če jim to omogočimo v varnem okolju. Več težav imamo s tem učitelji, da na visokem strokovnem nivoju izpeljemo kulturni dan, ki poteka v šoli in kjer ne potrebujemo veliko zunanjih sodelavcev, ampak res samo tiste, ki s šolo že sodelujejo, oziroma jih najdemo v našem kolektivu in med učenci višjih razredov. Od nas učiteljev zahteva takšen kulturni dan veliko organizacijskih in tudi umetniških spretnosti. V prispevku želim predstaviti nekaj možnosti, kako lahko učenci prvega triletja ob ljudski glasbi zaživijo glasbeno ustvarjalnost, kjer pojejo, plešejo in igrajo na različne inštrumente, ter spoznavajo pihala kot glavni inštrument pihalnih orkestrov.

Ključne besede: ljudska glasba, kulturni dan, aktivno učenje, pojem, plešem, igram, godba

I sing, dance and play with Brass band Gorje- an active cultural day

Abstract

Nowadays children need to be actively involved in the learning process and not only observe them from the outside. Our duty as teachers is to make that possible as often as we can. Especially when it comes to musical art that has to touch every child individually and make experiencing music through themselves possible. Pupils in the first three years love to be involved in creating music, especially if we guarantee them a safe environment to do so. The challenging part is on us, to execute a successful cultural day that is happening in the school building and where we don't need external colleagues, just the ones already cooperating with the school or are a part of our school's team or pupils from a higher grade. It takes a lot of organizing and artistic skills to organise this kind of active cultural day. In the

article I would like to introduce some options in how children in the first three grades with the help of folk music, feel musical creativity dancing, singing and playing different instruments, while getting familiar with wind instruments as lead instruments of wind orchestra.

Key words: folk musik, cultural day, active learning, singing, dancing, playing, brass band

1 Glasba

»Glasba ima pri vzgoji otrok neprecenljivo vlogo, saj prispevajo k uresničevanju široke palete vzgojno-izobraževalnih ciljev. Glasbene izkušnje spodbujajo raziskovanje drugačnih in novih idej, povečajo otrokovo izražanje čustev ter izostrijo zavedanje in opažanje čustev drugih. Otrok skozi poslušanje, izvajanje in ustvarjanje glasbe intelektualno raste. Ob petju in poslušanju glasbe si otrok pridobiva besedni zaklad, ki pospešuje uporabo jezika in mu pomaga pri učenju besednih in zvočnih vzorcev. Glasbene izkušnje so pomembne tudi pri njegovem fizičnem razvoju. Ob petju, igranju inštrumentov in ritmičnem gibanju pridobiva in povečuje nadzor nad svojim telesom in tako lažje raziskuje okolje. Ne nazadnje otrok ob glasbi tudi razvija pojem o samem sebi, saj prek organiziranega zvočnega okolja spoznava samega sebe ter se kot osebnost vrašča v kulturno stvarnost, ki ga obdaja.« (Pesek, 1997, 6)

Ljudska glasba

Ljudska glasba je tradicionalna, večinoma ustno prenešena glasba raznih ljudstev, kulturnih ali etničnih skupin. Obsega njihovo vokalno, inštrumentalno in plesno glasbo. Značilno je, da jo ljudstvo v svojem okolju (družina, vaška skupnost, obrtniška delavnica) sprejme za svojo in njeno vsebino prenaša po ustnem izročilu.

Kumer (2002) pravi, da je ljudska glasba najstarejši del kulturne dediščine slovenskega naroda in sestavni del današnje kulture, oziroma njene korenine. Zato je prav, da tudi v vzgojno-izobraževalnem delu ohranjamo svoje korenine, svojo kulturno dediščino in svoj jezik. Ljudska pesem se je ohranila kljub vsem spremembam, ki jih prinaša sodobnost. Obstaja v sedanjosti in potrudimo se, da se bo ohranila tudi v prihodnosti.

Kulturni dan – Pojem, plešem in igram z godbo Gorje

Na naši šoli vsako leto poteka aktivni kulturni dan, na katerem sodelujejo vsi učenci prve triade. Učenci so razdeljeni v štiri oziroma pet heterogenih skupin, sestavljenih iz učencev in učenk prvega, drugega in tretjega razredov. Ker to poteka vsako leto, se učenci tretjih razredov spremenijo v mentorje mlajšim učencem, saj že poznajo organizacijo kulturnega dne.

Temeljni cilj dneva dejavnosti je spoznavanje in učenje ljudske otroške pesmi skozi petje, ples in igranje na različne inštrumente, ob tem, da spoznajo tudi sestavo godbe kot pihalnega orkestra. Tekom celega dne vsi učenci sodelujejo na vseh štirih oziroma petih postajah, zaključek pa je skupen.

Skupine vodimo učiteljice prve triade, zunanji sodelavci – godbeniki, učitelji glasbe in učenci višjih razredov, ki obiskujejo glasbene šole.

2. 1 Pojem in igram na glasbila

V delavnici Pojem in igram se učenci naučijo zaigrati na Orffove, v glavnem na melodične inštrumente: metalofone, ksilofone, zvončke in resonatorje. Za začetek spoznajo vse inštrumente, poslušajo različne zvoke, ki jih oddajo inštrumenti, različne višine tonov, ki so odvisni od velikosti posameznih ploščic. Daljša kot je ploščica, nižji je zvok, krajša kot je ploščica, višji je zvok. Naučijo se pravilno udarjati z udarjalkami.

Nato učence povabim, da si ogledajo inštrumente in na njih posamezne ploščice, ki so označene s tremi barvami: rdeča, zelena in modra. Ko udarjajo na ploščice iste barve, zaslišijo akorde, sozvočje treh ali več tonov.

Pokažemo jim samo barvo in učenci lahko igrajo samo na določene ploščice, nato udarjajo na določeno barvo samo takrat, ko jim pokažemo, vedno na poudarjeno dobo. Učenci skupaj tvorijo akorde in že lahko spremljamo melodijo. Na tabli imajo tudi projekcijo besedila, ki je opremljeno z barvnimi pikami, kdaj točno se udari katera barva. Z barvami igrajo na tone v durovi lestvici: toniko - zelena, dominanto – modra in subdominanto - rdeča.

To je v otroških ljudskih pesmicah zelo preprosto, saj so v glavnem napisane v C-duru ali G-duru, če pa niso, jih lahko sami transponiramo. Ta postopek je zelo uporaben, ker omogoča izvajanje neke melodije (skladbe, lestvice, akorda ipd.) v tisti tonaliteti, ki nam najbolje odgovarja (zaradi naše višine glasu, zaradi izvajanja na Orffovih glasbilih ipd.).

Ob igranju zapojejo otroško ljudsko pesem. V delavnici poskušajo učenci zaigrati na različna glasbila.

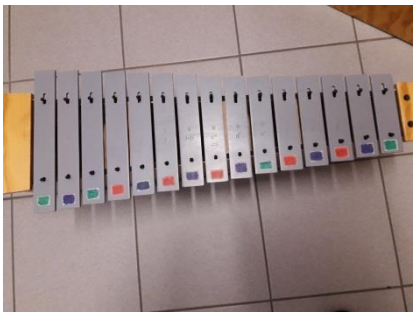

Slika 1: Obarvane ploščice Slika 2: Otroci igrajo Slika 3 : Tabelska slika

2. 2 Plešem ljudski ples

Pri ljudskem plesu je pomembno druženje v skupini, preprosta koreografija, ritem, skupinski ples. Če obstaja ta že v ljudskem izročilu, recimo Ob bistrem potoku je mlin, potem se ga naučimo, saj je prav, da prehaja iz roda v rod. Včasih nam priskočijo na pomoč člani Folklorne skupine Bled. Ob tem si učenci pogledajo tudi narodne noše oziroma oblačila, v katera so oblečeni plesalci. Takrat ples spremlja inštrument – harmonika, drugače uporabljamo posneto ljudsko glasbo.

Učiteljica nauči učence skupinskega plesa Marko skače tako, da najprej oblikujejo krog, se primejo za roke in pripravijo za hojo v nasprotni smeri gibanja urinega kazalca. Eden od učencev se postavi v notranjost kroga. Pri inštrumentalni predigri se rahlo pozibavajo v kolenih. Izbrani učenec v sredini kroga pleše z enakimi koraki, le da se giba v nasprotno smer. Levo roko ima v boku, z desno pa maha z robcem. V inštrumentalni medigri si izbere soplesalko, s katero zaplešeta polko. Deček drži deklico za

pas, ona njega za bok. Učenci stojijo v krogu in ploskajo v ritmu pesmice. Ob naslednji kitici se učenec vrne v krog,ki se začne gibati, učenka pa hodi v nasprotni smeri kroga. Ko spet nastopi medigra, si učenka izbere soplesalca in ples se ponovi.

Slika 4: Učenje plesa

Slika 5: Ob bistrem potoku je mlin

2. 3 Pišem ali ilustriram zgodbo

Otroško ljudsko pesem učenci v delavnici spoznajo še iz vidika besedila: Zakaj in od kod izvira pesem, seveda, če o tem obstajajo zapisi. Pogovor teče o ljudski pesmi, kaj pomeni ljudska glasba, kako se je prenašala, kdo jo je napisal, zakaj, čemu jo ohranjamo. Pesem poslušajo ali pa si jo ogledajo na videoposnetku.

Pesem Marko skače je ena najbolj razširjenih ljudskih pesmi. Prvotno izhaja iz Prekmurja, Porabja. Danes hranijo v Etnografskem muzeju v Budimpešti prvi posnetek te pesmi, ki je bil posnet na voščenih valjih leta 1889. Učenci pesem poslušajo in ugotovijo, da se ta pesem razlikuje od današnje, drugače je zapeta, ritem je sinkopiran.

Pesem nato preberejo, poiščejo neznane in narečne besede, se pogovorijo o vsebini. Pesem je snubitvena. Pripoveduje zgodbo o Marku, ki bi se rad oženil in si išče nevesto. Pripravljene ima konje za na pot in zlatnike. Nevesto najde daleč za desetimi mostovi. Ko prispe do nevestine matere, mu je ta noče dati. Pravi, da je Marko bradat in prestar, ter da hčerko raje zaklene v skrinjo, kot da bi jo dala njemu.

Tretješolci zgodbo zapišejo, lahko naredijo tudi zgodbo v stripu, ostali pesem ilustrirajo ali vsaj posamezno kitico. Tako jim je vsebina pesmi še bližja.

2. 4 Godba se predstavi - spoznavam inštrumente

Pri spoznavanju inštrumentov nas vedno navdušijo zunanji sodelavci - godbeniki in njihov učitelj Franci Richter. Kar nekaj učencev višjih razredov obiskuje glasbeno šolo in radi sodelujejo pri predstavitvi inštrumentov, kar je lep primer medgeneracijskega učenja. Učitelj in učenci jim pokažejo različna pihala, tolkala in vsa druga glasbila, ki so vključena v godbo, učitelj pove nekaj o godbi Gorje ter jih poskuša navdušiti za igranje na inštrumente. Sami tudi preizkusijo igranje na inštrumente. Godbeniki zaigrajo na inštrumente znano otroško pesem, učenci zraven zapojejo.

Spoznavanje klarineta poteka v svoji delavnici, ki jo vodi učiteljica klarineta Lilijana Poklukar ali pa učenka višjih razredov Tinkara Jelenc. Skozi glasbeno igro spoznajo inštrument in znano otroško ljudsko pesem – Ob bistrem potoku je mlin.

Stole razporedimo v krog, učiteljica naredi uvod v učno uro in predstavi Tinkaro, jo povpraša, kaj ima seboj kovčku, kateri inštrument... učence spodbuja k ugibanju, kateri inštrument bi lahko bil tako zložen v kovček...

Tinkara nato na kratko predstavi klarinet, ki je sestavljen iz petih delov, kako se ga sestavi, ko pride do sodčka, pihne v odprtino in poskuša zatrobiti. Učenci ugibajo, ali je pihalo ali trobilo, nato razloži še ustnik, objemko in jeziček ter kako se ustvari ton. Pove, zakaj si je izbrala ta inštrument, kaj ji pomeni, kje ga lahko vse uporabljamo. Zaigra prvi del skladbe, da učenci slišijo zven klarineta, jih povpraša , če jim je všeč, če jih na kaj spomni. Z učiteljico ponovijo besedilo, nato ob spremljavi klarineta zapojejo .

Glasbeno didaktične igre:

Tinkara zaigra prvi del skladbe (Ob bistrem potoku je mlin / a jaz sem pa mlinarjev sin), otroci zapojejo kot odgovor: cin, cin (pri ponavljanju 1. dela lahko pri cin cin dodamo tudi ploskanje, poskok...)

Ko usvojijo prvi del, dodamo še drugi del skladbe in otroci pojejo tudi ta del.

Otroke razdelimo na dve skupini punce/fantje in si pojejo v odgovor: Fantje zapojejo (ob bistrem potoku je mlin / a jaz sem pa mlinarjev sin) dekleta pa odgovarjajo s cin, cin. Drugi del pa pojejo vsi in si pri tem ploskajo v krogu.

Pri drugem delu skladbe namesto ploskanja učenci ritmično korakajo v krogu. Ko Tinkara konča z igranjem, se morajo učenci v trenutku usesti na najbližji stol. Učenec, ki ni dobil stola, izpade. Vsi ves čas igre prepevajo besedilo skladbice.

Na koncu učenci pomagajo Tinkari očistiti inštrument .

Slika 6: Prestavitev inštrumentov Slika 7: Igranje Slika 8: Petje in igranje

3. Zaključek

Aktivni kulturni dan je naporen za vse udeležence, tako mentorje v delavnicah kot tudi učence, a hkrati zelo uspešen. Otroci z različnimi oblikami dela doživijo ljudsko pesem, jo vsebinsko predelajo, poslušajo, pojejo, igrajo spremljavo in plešejo.

Vsako leto si izberemo eno ljudsko pesem in jo potem učenci v štirih oziroma petih delavnicah dodobra spoznajo. Na tak način v prvi triadi vsi otroci spoznajo tri ljudske pesmice, v lanskem šolskem letu pa smo dodali še četrto: Ob bistrem potoku je mlin, Marko skače, Jaz bi rad cigajnar bil, Petelinček je na goro šel.

4. Viri in literatura

Kumer, Z.: Slovenska ljudska pesem. Ljubljana. Slovenska matica, 2002

Kunaver,D.: Slovenska ljudska pesem v besedi in glasbi. Ljubljana. Državna založba Slovenije, 1984

Pesek, A.: Glasba 3, delovni zvezek z zgoščenko za glasbeno umetnost v 3. razredu osnovne šole. Ljubljana . Mladinska knjiga, 2017

Pesek, A.: Otroci v svetu glasbe. Ljubljana. Mladinska knjiga, 1997, str.: 6

Brus, S.: Prepoznavanje akordov s skritim markovskim modelom (splet). 2013. (citirano 21. 9. 2018).

Dostopno na naslovu: http://eprints.fri.uni-lj.si/2197/1/Brus_S-1.pdf

Z mobilnikom po poti dediščine – Barbara Hebar

Osnovna šola Dobje, Slovenija, barbara.hebar@osdobje.si

Za spoznavanje naravne in kulturne dediščine domačega kraja ni bolj stimulativnega okolja kot je učilnica na prostem. Ko učitelj s sodobnim, inovativnim pristopom temu doda še uporabo digitalne tehnologije, postane aplikacija mobilne učne poti interaktivni vodič samostojnega učenja, učitelj pa spremljevalec, opazovalec in po potrebi usmerjevalec. Učni sprehod z mobilnikom postavi tretješolca v vlogo samostojnega in motiviranega raziskovalca, ki na učni poti spoznava pojme na konkretni ravni in medpredmetno, se pri tem giblje in sodeluje s sošolci. Za uspešno opravljene izzive pri spoznavanju in usvajanju novega znanja je na koncu nagrajen z mobilno značko. Takšna oblika dela zahteva od učitelja veliko priprav in skrbne organizacije, ki pa je na koncu nagrajena z zadovoljstvom vseh udeležencev.

Ključne besede: mobilna učna pot, dediščina, medpredmetno povezovanje

Discovering herittage using mobile phone

There is no more stimulating environment for teaching natural and cultural heritage of the hometown, than the outdoor classroom. If a modern, innovative approach and digital technology are combined, an interactive self-learning guide can be created. By using the application of the mobile learning path among pupils, the teacher becomes a companion, an observer and, if necessary, a moderator. A learning walk with a mobile phone enables a third-grade pupil to become an independent and motivated researcher who learns the cross-curricular concepts at the concrete level and cooperates with his or her friends. After the learning challenges are conquered, a pupil is rewarded by receiving a mobile badge. This kind of method requires a well-prepared and well-organised teacher, who is rewarded with the satisfaction of all the participants.

Key words: mobile learning path, heritage, cross-curricular approach

1 Učenje na prostem

Za učenje na prostem obstaja več izrazov, vsem pa je skupno, da je to organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih učilnic. Cilji učenja na prostem so lahko povezani s šolskimi predmeti, telesnimi veščinami ali pa z osebnostnim in socialnim razvojem. Za dosego nekaterih ciljev sta potrebna skrbno načrtovanje in podpora, nekatere cilje pa je mogoče doseči že s tem, da smo zunaj. Glede na poudarek v takšni obliki pouka lahko gre za spodbujanje učenja iz doživljajskih izkušenj, kot tudi za izkušenjsko učenje v, za ali o okolju (Petrov, 2018).

1.1 Pomen pouka na prostem

Tradicionalno učenje, ki je omejeno s štirimi stenami učilnice, v veliki meri poteka na verbalni ravni, kar za mlajše učence pomeni, da so zanje mnogi pojmi le besede brez pomena. Vključevanje procesa učenja v poučna okolja tudi izven razreda zagotavlja možnost za večje razumevanje, boljši vpogled in bolj jasen pomen tistih področij znanja, o katerih bi sicer le brali ali razpravljali brez izkustvenega učenja. Razumevanje temeljnih pojmov je orodje za razmišljanje v okviru abstraktnih idej in njihovih povezav. Poučevanje na prostem omogoča učitelju orodje za vnos resničnega pomena in učilnico z raztegljivimi zidovi, ki se lahko premikajo tako daleč, kot jih želijo odnesti učenčeve noge. Eden izmed največjih doprinosov, ki jih za današnjo generacijo lahko prispeva takšna oblika pouka, je ponovna vzpostavitev te hitro izginjajoče vezi med ljudmi in naravnim okoljem (Pečavar, 2011).

1.2 Organizacija pouka na prostem

Skribe-Dimec (2014) navaja, da ima učitelj pri organizaciji pouka na prostem na razpolago več vidikov:

- pristop učenja (samostojno ali vodeno),

- dolžina učenja (od nekaj minut do večdnevne dejavnosti),

- vrsta dejavnosti (terensko delo, okolica šole, obisk druge lokacije),

- namen uporabe okolice šole (neposreden, posreden).

Pri posredni uporabi okolice šole učitelj na prostem uči tako, kot bi učil v učilnici. Pri neposredni uporabi okolice pa učitelj pripravi dejavnosti, ki se lahko izvajajo le zunaj in se za dejavnosti uporablja konkretno okolico šole.

1.3 Učenje na prostem in IKT

Učni načrt za spoznavanje okolja učitelja nagovarja k temu, da bi naj učenci svoje okolje spoznavali neposredno oz. izkustveno. Pouk naj bi vključeval tudi cilje za trajnostni razvoj, del katerih je uporaba IKT (Učni načrt, 2011).

Pri pouku na prostem je lahko digitalna tehnologija odlično orodje za doseganje zastavljenih ciljev. S premišljenim načrtovanjem nudi obilico možnosti za medpredmetno povezovanje. Pri tem velja izkoristiti, da je uporaba IKT pri učencih v tem času velika motivacija, ki jo lahko učitelj s pridom izkoristi v smeri, da jim pokaže, da je lahko na primer pametni telefon odličen pripomoček za učenje in ne zgolj sredstvo za razvedrilo.

1.4 Interaktivna mobilna aplikacija CŠOD Misija

Zabavna in poučna aplikacija CŠOD Misija je mobilni vodič za samostojno učenje na prostem, ki obisk učne poti v naravi spremeni v pravo misijo v naravi. Aplikacija deluje na večini sodobnih pametnih telefonov in tabličnih računalnikih, ki uporabljajo primeren operacijski sistem. Uporabnik s seznama naloži tisto misijo, ki jo želi obiskati, nato pa ga aplikacija s pomočjo GPS navigacije, ki deluje tudi brez prenosa podatkov, vodi od točke do točke po vnaprej predvideni poti. Dostop do vsebin na posamezni točki in reševanje izzivov je možno šele takrat, ko se uporabnik nahaja neposredno v okolju, ki ga želi raziskovati. Obisk učne poti je tako nujen (Ogrizek, 2016).

Osnovno vodilo mobilne učne poti je zemljevid z označenimi točkami, kjer uporabnik

spoznava posamezne zanimivosti ter se spopada z reševanjem različnih izzivov. Pri tem mu je v pomoč raziskovanje in opazovanje okolja okrog sebe, kot tudi podatki, ki jih nudi aplikacija v obliki zgodb, slik in avdio gradiv. Misija je za učence privlačna, saj vsebuje nagrajevanje kot element igre. Vsak uspešno rešen izziv uporabnika nagradi s točkami, za uspešno opravljeno misijo pa na koncu z mobilno značko.

2 O Dobju na sprehodu

2.1 Načrt in priprava misije

Kot učiteljica 3. razreda vem, da je za učence te starosti razumevanje pojmov, ki niso podprti z njihovimi izkušnjami, trd oreh. Ena izmed teh vsebin je zagotovo čas in dediščina domačega kraja. Da bi učencem ponudila možnost čim boljšega razumevanja teh pojmov, če se le da, izberem učenje na prostem.

Ker kot šola pri poučevanju in učenju uporabljamo tudi IKT, sem se z velikim zanimanjem udeležila izobraževanja inovativnega učnega pristopa z mobilno aplikacijo CŠOD Misija, ki ga je organiziral Center šolskih in obšolskih dejavnosti. Na izobraževanju sem se usposobila za tehnično pripravo lastne misije. Na podlagi ciljev iz učnega načrta in značilnosti domačega kraja sem oblikovala scenarij učne poti za medpredmetno spoznavanje naravne in kulturne dediščine domačega kraja. Kot velja za sodobno poučevanje, tudi v tem primeru največ časa vloži učitelj v samo pripravo e-gradiva, nato pa je v vlogi opazovalca in spodbujevalca, ko se učenci samostojno učijo z lastno aktivnostjo. Da je aplikacija pestra, sem vključila različne vire informaciji, kot so besedilo, fotografije iz okolja in zvok.

Z učenci smo se dogovorili za dan, ko bodo za učenje v šoli prinesli svoj pametni telefon. Doma so si s pomočjo staršev in s prenosom podatkov naložili potrebno misijo. Dejstvo je, da ima danes že skoraj vsak tretješolec svoj telefon. Kljub temu sem želela, da med učenjem medsebojno sodelujejo, zato smo se dogovorili, da spletno misijo rešujejo v parih ali v manjših skupinah po tri.

Ker je misija pripravljena medpredmetno, smo lahko za izvedbo brez težav porabili eno šolsko dopoldne. Pred samo izvedbo dejavnosti sem pripravila tudi varnostni načrt in z njim seznanila učence.

2.2 Opis misije O Dobju na sprehodu

Misija povabi uporabnika, da se odpravi na učno pot, kjer bo spoznal naravne in kulturno-zgodovinske znamenitosti Dobja. Pot je dolga 4,2 km z višinsko razliko 160 m in se jo opravi v približno 3 urah. Poteka po travniku, ob gozdu, po cesti in po gozdnih poteh. Pot je izdelana za aktivno spoznavanje domačega kraja v 3. razredu, uporabna pa je lahko tudi za druge željne raziskovanja. Mobilna učna pot vključuje petnajst opazovalnih točk z zanimivostmi in več kot štirideset izzivov, ki vključujejo različna

predmetna področja (družboslovje, zgodovino, naravoslovje, glasbo, slovenščino) in aktivnosti (raziskovanje, orientacijo, iskanje podatkov, opazovanje, branje, sklepanje).

Za uspešno opravljeno misijo uporabnik prejme značko Želodka. Želod je namreč povezan tako z imenom občine Dobje, kot tudi z znakom osnovne šole.

Seznam opazovalnih točk z vsebinami izzivov na učni poti O Dobju na sprehodu:

- OŠ Dobje (znak šole, šola na zemljevidu, zastave pred šolo, ustanove pri šoli),

- spomenik vojne za Slovenijo (spomin na vojno, čas vojne, pomen spomenika),

- potok (ime potoka, kam teče potok, zvok potoka),

- bivališča za žuželke (lega čebelnjaka, bivanje čebel, poslikava panjev, skrivališče za žuželke),

- brezova jasa (ime vasi, grb in dobjanske vasi, grb in ptica),

- kapelica (oltarček),

- stara šola (jezik v šoli, prekinitev pouka, blagovna menjava),

- cerkev (župnijska cerkev, kapela),

- vodnjak (lega vodnjaka, pomen vodnjaka, deli vodnjaka),

- ustanove v Dobju (pošta, kulturni dom, občina, gasilski dom),

- turška lipa (poimenovanje lipe, lipov list),

- lovski dom (ime lovske družine, vrsta divjadi, opazovanje divjadi),

- košuta (pustna košuta, glas košute),

- kozjanski Robin Hood – Guzaj (rojstvo Guzaja, Guzajevi ropi, Guzaj in Robin Hood, dobjanska Guzajeva pot),

- Kozjanska domačija (hišna številka, učna pot, streha, narečje).

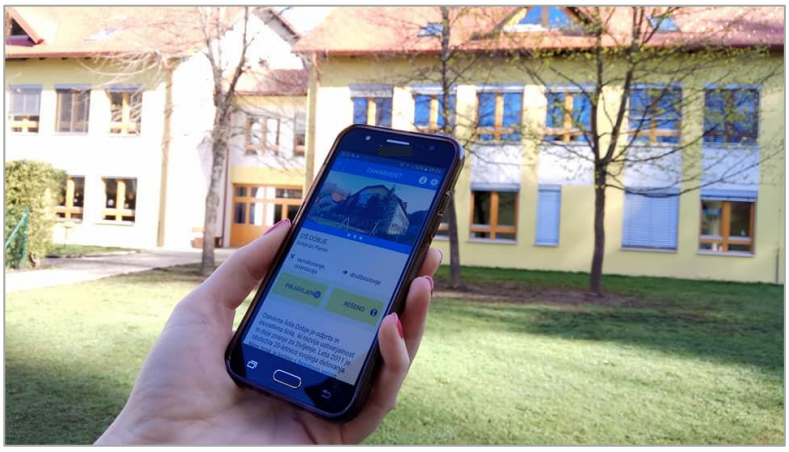

Slika 1: Misija O Dobju na sprehodu

2.3 Evalvacija in analiza izvedbe misije

Učenci so z velikim pričakovanjem čakali dan, ko bodo lahko za učenje uporabljali svoje mobilne telefone. Pred pričetkom sem jim predstavila osnove misije, njeno delovanje in elemente raziskovanja. Izkazalo se je, da so učenci takoj vešči uporabe nove aplikacije. Njihova motivacija za delo je bila ves čas na visokem nivoju, bili so aktivni brez dodatnih spodbud za delo. Ker je e-gradivo oblikovano tako, da ob reševanju izzivov sproti dobivajo povratne informacije o uspešnosti dela, je delo potekalo zelo tekoče. Kaj kmalu so ugotovili, da morajo ves čas povezovati e-gradivo in konkretno okolje ter med seboj sodelovati. Vsi učenci so z raziskovanjem uspešno opravili vse izzive in za doseženo število točk na koncu dosegli e-značko. Kot učiteljica sem imela pri tovrstnem pouku na prostem le vlogo nadzora in skrb za varnost.

3 Zaključek

Sem učiteljica s stalnimi izziv iskanja, raziskovanja in preizkušanja novih poti za uspešno poučevanje in učenje. Blizu mu je pouk na prostem, kot tudi uporaba digitalne tehnologije, kar aplikacija CŠOD Misija odlično povezuje. Po izvedbi opisane mobilne učne poti lahko trdim, da je takšna oblika učenja učencem blizu in zato uspešna. Menim, da je učenje zunaj učilnice pomemben in nujen most med teorijo in realnostjo, med posameznikom in družbo. Poleg večjega razumevanja novih pojmov je obisk učne poti učence še bolj povezal z domačim krajem. Na poti smo bili namreč deležni tudi navdušenja s strani domačinov, ki smo jih srečali. Kljub temu da učenec hodi po učni poti s telefonom v roki, aplikacija za reševanje izzivov od njega zahteva stalno opazovanje konkretnega okolja.

Takšna oblika dela zahteva od učitelja veliko priprav, idej in skrbne organizacije, a je vredno, saj je v celoti dosežen njen namen.

4 Viri in literatura

Kolar, M.: Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja (elektronski vir). 2011. str. 27–29. (povzeto 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.mizs.gov.si.

Ogrizek, Z.: Mobilna aplikacija CŠOD Misija. Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi. Ljubljana: CŠOD, 2016, str. 9.

Pečavar, Ž.: Osnovne potrebe, ki jih zadovoljimo skozi poučevanje na prostem. Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi. Ljubljana: CŠOD, 2011, str. 4–5.

Petrov, Z.: CŠOD Misija. E-učilnica CŠOD. Uvod v učenje na prostem (spletna učilnica). 2017. (povzeto 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://eucilnica.csod.si.

Skribe-Dimec, D.: Pouk na prostem. Raznovrstnost pristopov in razvijanje naravoslovnega mišljenja (elektronski vir). 2014. str. 80–81. (povzeto 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://pefprints.pef.uni-lj.si.

Izobraževanje, ki ti da nekaj več – mediacija – Margarita Jereb

Osnovna šola 8 talcev Logatec, Slovenija, magi.jereb@gmail.com

Povzetek

V današnjem času mora učitelj poleg poučevanja biti vešč tudi na drugih področjih. To je tudi eden izmed razlogov, zakaj se večina učiteljev udeležuje različnih izobraževanj. Ta pa se med seboj razlikujejo po kakovosti. Vsak posameznik ima navadno velika pričakovanja, kaj bo od izobraževanja odnesel. Usposabljanje za mediatorja združuje širok spekter znanj, uporabnih na številnih področjih, ne le službenih. Prične se z osnovnim usposabljanjem, ki traja najmanj 40 ur, večina pa je kar 100 urnih. Izobraževanje obsega seznanjenje s komunikacijskimi veščinami, konflikti, čustvi, mediacijskimi tehnikami in procesi mediacije. Pridobljene praktične veščine in teoretična znanja se dolgoročno obrestujejo ne glede na naš poklic. Ob želji po dodatnem, bolj poglobljenem, izobraževanju obstajajo še nadaljnja usposabljanja za šolskega, družinskega in gospodarskega mediatorja.

Ključne besede: izobraževanje, mediacija, učitelj, šolstvo, komunikacija, čustva

Education that gives you more - mediation

Nowadays, a teacher must be competent in different fields, not only in the area of teaching. This requirement is also one of the reasons why most teachers attend various education courses, which differ from each other in terms of their quality. Every person usually expects a great deal from their education programme and trusts that they will learn much from it. Mediator training combines a wide range of knowledge that is not only useful for occupational purposes, but may also be applied in many other areas. The training begins with at least 40 hours of basic training; however, most courses last as much as 100 hours. It encompasses familiarisation with communication skills, conflicts and emotions, as well as mediation processes and techniques. The acquired practical skills and theoretical knowledge pay off in the long term regardless of our occupation. If a person wishes to acquire additional, more in-depth education, there exist further training courses for the position of a school, family and economic mediator.

Keywords: communication, education, educational system, emotions, mediation, teacher

1 Izobraževanje učiteljev

Dinamika dela v razredu je zelo raznolika. Pogosto se srečujemo z različnimi izzivi, na katere nas študij ni pripravil. To je pogost vzrok iskanja dodatnih znanj. Eden izmed načinov so seveda izobraževanja.

Pri izbiri izobraževanj imamo učitelji nekatere omejitve. Za mnoge učitelje je najbolj pogosta časovna omejitev, saj se moramo večino izobraževanj udeleževati v prostem času. Poleg tega so tukaj tudi finančne omejitve, ki jih postavlja sama šola oziroma ravnatelj. Od tega je odvisna tudi kakovost izobraževanja, ki se ga udeležimo.

2 Izobraževanje za mediatorja

V Sloveniji so največkrat uporabljeni trije različni modeli mediacije. Evaluativnega modela se pogosto poslužujejo sodniki in odvetniki. Ostal del populacije pa se poslužuje facilitativnega in transformativnega modela mediacije. Priporočljivo je, da se pred izobraževanjem posameznik pozanima o razlikah med njima in se na osnovi tega odloči katero vrsto mediacijskega usposabljanja bo obiskoval oziroma katera mu bolj ustreza.

Tudi če ne želite biti mediator, vam tovrstno izobraževanje nudi širok spekter znanja. Z namenom kvalitetnih, poenotenih izobraževanj so v Sloveniji predpisane in dogovorjene minimalne vsebine izobraževanja za mediatorje: osnovna načela in namen mediacije, etika in drža mediatorja, faze mediacijskega postopka, tradicija poravnavanja sporov in mediacija, primernost zadeve, struktura in potek mediacije, pravne podlage za mediacijo ter veščine in tehnike komuniciranja in poravnavanja.

2.1 Program osnovnega usposabljanja facilitativne mediacije

Tabela 1: Program osnovnega usposabljanja pri Inštitutu za mediacijo Concordia

NASLOV MODULA	VSEBINSKI SKLOP	TRAJANJE	
1.	TEMELJNO O MEDIACIJI	Uvodno o mediaciji	10 ur
		Splošno o mediaciji	
		Načela mediacije in vloge udeležencev	
		Modeli in pristopi mediacije	
2.	KONFLIKT – KOMUNIKACIJA – ČUSTVA	Konflikt in mediacija	10 ur
		Komunikacija in etika v mediaciji	
		Pomen čustev v mediaciji	
		Kako se soočamo s težkimi čustvi udeležencev	
3.	TEHNIKE MEDIACIJE	Temeljne tehnike v mediaciji: Aktivno/zavestno poslušanje, Povzemanje, Interpretiranje zornega kota drugega udeleženca, Okrepitev pravil, JAZ sporočila, Iskanje pomembnih informacij, Preokvirjanje, Normaliziranje, Približevanje stališč – vzpostavljanje vzajemnosti, Fokusiranje na prihodnost, Uravnotežanje moči, Ločena srečanja, Delitev na manjše dele, Kaj se bo zgodilo ČE, Uporaba splošno veljavnih meril, Možganska nevihta, Metakomunikacija, Ločitev stališč od interesov, Lupljenje čebule	15 ur

		Tehnike postavljanja vprašanj	
		Mediacija v težkih situacijah	
4.	PROCES MEDIACIJE	Mediacijski krog Faze mediacije Začetna faza Raziskovanje Razreševanje in pogajanja v mediaciji Zaključek mediacije in sprejetje dogovora	25 ur
		Zbiranje in vrednotenje podatkov in interesov	
		Razvijanje opcij in alternativ	
5.	TRENINGI IN ŠTUDIJE PRIMEROV (TER ZAKLJUČNI PREIZKUS)	Treningi in analize (manjše skupine, snemanje s kamero)	40 ur
		Vaje	
		Igre vlog	
		Individualna praksa – mediiranje	
		Ustni in pisni test	
		Zaključek	
		SKUPAJ:	100 ur

Vir: http://www.concordia.si/osnovno-mediacijsko-usposabljanje/

2.2 Program osnovnega usposabljanja transformativne mediacije

Tabela 2: Vsebina seminarja pri Društvu za mediacijo in komunikacijo

Mediacija – splošno, vrste in pomen

Konflikt

Uvod v tehnike – opolnomočenje in priznavanje

Temeljna načela mediacije

Mediator

Osnove asertivnega vedenja

Aktivno poslušanje

Zrcaljenje

Povzemanje

Postavljanje pravih vprašanj / Preverjanje

Testiranje realnosti

Razvoj osebnosti (prikaz skozi metodo transakcijske analize)

Čustva

Tehnike mediatorja za obvladovanje močnih čustev

Ravnovesje moči

Govorica telesa

Faze mediacije

Uvodni sestanek, uvodni nagovor mediatorja in uvodne izjave strank / Potek srečanja transformativne mediacije

Ločeni sestanek / Transformativni pogovor

Reframing

Pogajanja

Pisanje sporazuma

Izhod iz slepe ulice, zaključek neuspešne mediacije

Etika v mediaciji

Organizacija mediacije na sodišču

Posebnosti mediacije v:
Družinskih sporih
Posebnosti mediacije v gospodarskih sporih
Posebnosti mediacije v odškodninskih in zavarovalnih sporih
Posebnosti mediacije v delovnih spori

Predpisi o mediaciji

Razlike med sodno poravnavo in mediacijo.

Vir: https://drustvozamediacijoinkomunikacijo.wordpress.com/osnovno-usposabljanje-za-mediatorja/

To sta le primera usposabljanja, dveh različnih ponudnikov. Izmed bogate vsebine obeh bi izpostavili nekaj vsebin, ki nam pridejo v pomoč tako v šoli kot v privatnem življenju. To so konflikt, aktivno poslušanje, postavljanje pravih vprašanj, povzemanje, čustva.

2.3 Konflikt

Ljudje ob besedi konflikt pomislimo na nekaj negativnega. Tako mišljenje ima večina ne glede na njihovo kulturo.

Strokovnjaki navajajo različne definicije konflikta. Večina avtorjev meni, da gre pri konfliktu za nezdružljivost ciljev med dvema ali več ljudmi, da je med njimi izraženo nasprotovanje, ter da je prisotna soodvisnost, ki je nujna za doseganje cilja.

Kljub negativnemu prizvoku besedi konflikt, pa obstaja kar veliko prednosti.

''Tanja Lamovec navaja štirinajst prednosti konfliktov: pripomorejo, da ozavestimo probleme v odnosu, ki jih je potrebno rešiti, mobilizirajo energijo in povečujejo motivacijo za soočenje s problemi, spodbujajo spremembe, razbijajo monotonost življenja, spodbujajo nove interese, pomenijo izziv in vnašajo dinamiko, pogosto pripomorejo k ustreznejši odločitvi, znižajo napetosti v vsakdanjih odnosih, v konfliktu bolje spoznamo samega sebe, lahko poglobijo in obogatijo odnos, spodbujajo osebnostno rast, povečujejo in utrjujejo sposobnost razreševanja in obvladovanja konfliktov, lahko prispevajo k širjenju znanja in poglabljanju razumevanju sveta oziroma življenja, prinašajo višjo raven kulture v interakciji in omogočajo bolj intenzivno sodelovanje, omogočajo večje zaupanje drug drugemu ali samemu sebi.'' (Iršič, 2010, 33-37)

2.3.1 Strategije razreševanja konfliktov

Medsebojna raznolikost se kaže tudi pri reševanju sporov. Obstaja nekaj dejavnikov, ki vplivajo na naš odziv pri razreševanju le teh.

Splošno gledano pa ločimo pet vrst odzivov na konflikt: umik, prevlada, kompromis, razreševanje in izglajevanje. Literatura pogosto primerja omenjene odzive z živalskim svetom, kar nam je lahko v pomoč pri razlagi mlajšim. Želva predstavlja umik, morski pes prevlado, lisica kompromis, sova razreševanje ter medved izglajevanje.

2.4 Aktivno poslušanje

Sliši se tako preprosto, vendar ni. Aktivno poslušanje pomeni, da poslušalec posluša na način, da sliši in vidi kaj mu oseba pripoveduje. Pozoren je na glas, mimiko obraza, besede, telesno držo… Ko ima oseba občutek slišanosti, se potem pogosto umiri in ima občutek vrednosti.

2.5 Postavljanje pravih vprašanj

Prava vprašanja lahko postavljamo samo pod pogojem, da smo aktivno poslušali. Poznamo več vrst vprašanj: odprta, zaprta, premišljevalna, hipotetična, strateška, razmišljujoča, pojasnjevalna…

2.6 Povzemanje

Ko sta sprti osebi povedali svojo plat zgodbe, se poslužujemo povzemanja. Pri povzemanju izpostavimo skupne točke, pozitivne stvari, ki so pogosto spregledane, vsa priznanja, rešena vprašanja, nakazane ali izpostavljene rešitve in izluščimo bistvo.

2.7 Čustva

Ljudje lahko konstantno nekaj občutimo vendar to niso čustva, temveč senzacije. Čustva doživljamo takrat, ko ocenimo, da se nam dogaja nekaj pomembnega. Ljudje različno pokažemo emocije: nekateri jih izražajo nazorno, drugi jih skrivajo, nekateri pa se tudi pretvarjajo.

3 Zaključek

Zaradi narave dela bi morali imeti vsi učitelji dostop do kvalitetnih izobraževanj. Usposabljanje za mediatorja je dobra naložba za slovenski šolski sistem. Na šolah kjer se izvaja šolska in vrstniška mediacija konstruktivnejše rešujejo nastale spore oziroma so bolj uspešni pri preprečevanju le teh.

4 Viri In literatura

Betetto, N. et. al. (2011). Mediacija v teoriji in praksi: veliki priročnik o mediaciji. Ljubljana: Društvo mediatorjev Slovenije

Borštnar I. in Lapajne Predin B.: Osnovno usposabljanje za mediatorje.(gradivo za osnovno usposabljanje dobljeno na izobraževanju) Višnja Gora, 2018

Cohen, R.: Vrstniki razrešujejo konflikte: vrstniška mediacija v šolah. Ljubljana: Zavod Rakmo, 2012

Iršič, M.: Mediacija. Ljubljana: Zavod Rakmo, 2010

Učitelj skozi čas – Alenka Kern

Osnovna šola Šenčur, Slovenija, alenka.kern@guest.arnes.si

V svoji predstavitvi bom spregovorila o šolskih sistemih, ki so se skozi zgodovino zelo spreminjali. Predstavila bom, kako je bilo v šoli nekoč, saj so bili učitelji takrat bolj strogi in otroci so dobro premislili, če bodo kaj ušpičili in s tem tvegali takšno ali drugačno obliko kaznovanja. V razredu je bila popolna disciplina, učenci so si upali spregovoriti le, če so bili vprašani, pri čemer pa učence danes aktivno vključujemo v vzgojno izobraževalni proces. Danes imamo v učilnicah najmodernejšo opremo; od računalnikov, projektorjev, različnih interaktivnih tabel, zemljevidov, različnih map… Naši dedki in babice tega privilegija niso imeli, saj je pouk večinoma potekal v eni sami učilnici, ki v tistem času ni bila ravno najbolj opremljena. Tabla, kateder in klopi je bila najpogostejša šolska oprema. Spregovorila bom tudi o tem, da je danes pouk zelo dinamičen, sama pogosto učno uro izvedem v učilnici v naravi, vključujem razpoložljivo računalniško in drugo opremo, le da bi učno snov čim bolj približala učencem, včasih pa je pouk potekal dokaj enolično in dolgočasno, a jim je vseeno dal potrebno znanje.

Ključne besede: učitelj, šola, šolski sistem, oprema učilnice, sodelovanje.

Teacher through time

In my presentation I'm going to present educational systems, which have changed considerably throughout the history. I'm going to present how very different the school was in the past. The teachers were stricter and the pupils thought twice before pulling a prank and risk being punished in one way or another. Discipline ruled the classroom and the pupils dared speak only when spoken to or asked by the teacher. On contrary, nowadays we try to make sure that pupils are actively involved in the educational process. Modern classrooms are equipped with advanced technology; ICT involving computers, projectors, interactive whiteboards, maps, folders etc. Our grandparents surely weren't as

privileged. The lessons took place in a single classroom, which was usually poorly equipped. Blackboard, teacher's and students' desks were the most common things found in the classroom.

I'm also going to speak about how today the lessons tend to be very dynamic. I often like to carry out nature explore classes and use ICT and other equipment to make sure the students will grasp the gist more easily. But although in the past classes seemed monotonous and sometimes even boring, the teachers managed to provide pupils with the neccessary skills and knowledge.

Key words: teacher, school, parents, school system, classroom equipment, cooperation.

Razvoj šolstva

Gospodarske, politične in kulturne spremembe so na Slovenskem pustile veliko sledi v šolstvu in učiteljskem poklicu.

Ko so se Slovani naselili v naših krajih, so dečki in deklice dobivali drugačno vzgojo skladno z delitvijo dela in ohranjanjem običajev. Od pokristjanjevanja dalje pa lahko govorimo o načrtnem prizadevanju za vzgojo in izobraževanje med Slovenci (npr. Brižinski spomeniki – najstarejši zapisi v slovenskem jeziku). V 8. stoletju so nastale tako imenovane stolne šole na sedežih škofij (tu naj bi se dečki učili psalmov, branja, petja, izračunavanja cerkvenih praznikov, latinščine) – ločeni so bili revni in bogati. V 13. stoletju se je z nastankom meščanstva spremenil tudi namen šolanja – šolo so otroci začeli obiskovati zaradi praktičnih, življenjskih nalog. V tem obdobju so nastale tudi prve privatne šole, kjer so poučevali boljši – uglednejši učitelji. V drugi polovici 15. in prvi polovici 16. stoletja je meščanstvo nastopalo kot organizator šolstva. V času reformacije je nastala osnovna šola dostopna vsem. Šele sredi 18. stoletja pa so uvedli vsesplošno šolsko obveznostne ne glede na spol ali socialni položaj. Šolo so obiskovali otroci stari med 6 in 12 let, ker pa je pouk potekal v nemščini, je bilo nezadovoljstvo veliko. Poučevali so nemški učitelji. Po odhodu Francozov iz naših krajev je materinščina kot učni jezik dobila večjo podporo pri Cerkvi in prav sodelovanje Cerkve in države je prinašalo pozitivne spremembe na področju osnovnega šolstva. Z razvojem šolstva je bilo vse pomembnejše tudi pedagoško znanje in etična vloga učitelja. Konec 19. stoletja je osnovnošolski pouk otrok v pisanju, branju in računanju dosegel tudi najbolj odročne kraje, večalo se je število šol, uveljavila se je splošna šolska obveznost, naraščalo pa je tudi število žensk v učiteljskem poklicu. Na prelomu stoletja so potrdili prednost pri pisanju v zvezke, s tem pa so postajale razlike med šolami še večje; uporaba šolskih tablic in šolskih zvezkov ni bila več samo metodična, temveč tudi socialna razlika. Po koncu 1. svetovne vojne je bila ustanovljena Univerza v Ljubljani, s tem pa smo dobili celovit šolski sistem od vrtca do univerze. Med 2. svetovno vojno je nemški okupator vse sile napel v čimprejšnjo germanizacijo – slovenske šole so zopet ukinili. Italijani so bili prizanesljivejši in so na ozemlju, ki so ga okupirali, priznali kulturno avtonomijo, šolstvo je večinoma ostalo nespremenjeno. Po koncu druge svetovne vojne je razvoj šolstva usmerjal program Komunistične partije, poudarek je bil na izobraževanju delavske in kmečke mladine ter na vzgoji tehnično-strokovnega kadra. Leta 1950 so ponovno uvedli osemletno šolsko obveznost. V Samostojni Sloveniji pa se je razvil koncept vseživljenjskega učenja in izobraževanja, dobili smo devetletno OŠ.

Učitelj skozi čas

Šolstvo je bilo sprva zelo povezano s cerkvijo, saj je bila duhovščina tista, ki je vzgajala in izobraževala. Z razvojem šolstva se je šola vse bolj osvobajala in vzgojno izobraževalni proces je prehajal v roke prosvetnim učiteljem – sprva so bili to zgolj moški, z emancipacijo žensk, pa je bilo po šolah tudi vse več učiteljic.

Slomšek v knjigi Blaže in Nežica v nedeljski šoli (izšla leta 1857) daje nasvete učiteljem, kako naj poučujejo in katere vsebine naj pri svojem delu obravnavajo. Tako mora biti učitelj po Slomškovem mnenju radoživ, prijateljski do otrok, prijazen, vedoželen…

»Gospod učitelj vsakemu černo tablico pa kerhel krajde podajo, se k veliki černi tabli vstopijo rekoč: Lepa reč je pisati – papir po kurje razpraskati pa ni lepo. S krajdo zatorej poprej na tablice poskusite. (Slomešk, 1857, str.8) S takšnimi didaktičnimi metodami je učitelj učil pisanja črk. Slomšek navaja tudi, da se je učitelj sprehajal po razredu med učenci in vsakega prijel za roko in ga učil pravilnih potez črk.

Podoba učitelja se je spreminjala s časom in politično situacijo na Slovenskem. Ko je bila slovenska beseda v šoli zatirana je bilo učiteljem bistveno težje opravljati svoj poklic in verjetno so bili zato takrat bolj strogi, nedostopni, tuji, osovraženi, kot pa v svetlih trenutkih – v razcvetu šolstva, ko učitelji postajajo prijazni, mili, razumevajoči in privlačni.

Če so konec 19. stoletja učenci v šoli potrebovali tablico, zvezek in črnilo, je temu danes bistveno drugače. V šoli se za delo z učenci potrebuje bistveno več šolskih potrebščin kot v preteklosti; zvezki, učbeniki, delovni zvezki, svinčniki, barvice, nalivniki, ravnila, športna oprema, beležke… so nepogrešljivi v torbi sodobnega učenca.

Slika 1: Šolski pripomočki

Vir: https://www.google.si/search?q=%C5%A1ola+neko%C4%8D+slike&source (21.8.2018)

Avtonomija učitelja

Učitelj predstavlja osrednji lik v šoli, saj je neposredni uresničevalec vzgojno izobraževalnega procesa. Vsakodnevno in neposredno se srečuje z učenci, jim podaja znanje in vpliva hote ali nehote na oblikovanje učenčeve osebnosti.

Avtonomija učitelja je tesno povezana z avtonomijo šole. Avtonomija šole pa je odvisna od razmerja šola – država, njenimi strukturnimi oblastmi in izven šolskimi vrednotami in prepričanji. V zgodovini šolstva so za učitelje nedvomno veljala strožja pravila glede oblačenja, verskega prepričanja, stanu. Učitelj je moral na svoj ugled paziti tudi izven šolskih zidov. Seveda se moramo tudi danes učitelji

primerno obnašati in s svojim zgledom vzgajati mladi rod, a vseeno nam je kljub vsemu lažje in smo glede svojega zasebnega življenja svobodni pri odločitvah. Če se vrnem nazaj k avtonomiji učitelja v razredu: učitelj mora ostati pri svojem delu najprej odgovoren otroku, kajti sama šola je postavljena zaradi njega in mu mora koristiti. Učiteljevo delo mora biti strokovno utemeljeno in korektno v skladu s šolskimi zakoni in predpisi. Seveda pa ima učitelj pri svojem delu svobodo, kar pomeni, da lahko svobodno poučuje, raziskuje, razpravlja in objavlja. Sodobna družba potrebuje učitelja, ki je usposobljen za prilagajanje učne snovi in zahtevnosti le te sposobnostim vsakega učenca znotraj postavljenih normativov. Učitelj mora biti prepričan v to kar dela, pri svojem presojanju mora izhajati iz tega kar ve in čuti, da je v danem trenutku najbolj primerno in pravilno. Seveda pa se mora izogibati grobosti in nasilju nad učenci in vsiljevanju svojega mnenja oziroma pogledov.

Koliko je učitelj v razredu avtonomen, je odvisno od njega samega, ali zna ločiti bistveno od nebistvenega, ali zna ustrezno ravnati v raznih situacijah, ki jih je pri delu z mladimi mnogo in znati mora jasno povedati tudi svoje mnenje. Po drugi strani pa učiteljevo avtonomijo uokvirjajo učni načrti, šolska zakonodaja in šolski sistem. Kako spretno zna učitelj vijugati med zgoraj omenjenim pa lahko pripišemo učiteljevi avtonomiji.

Sodelovanje med šolo in starši

Razrednik je povezovalec med starši, učenci in šolo. Biti razrednik je ena najzahtevnejših nalog učitelja, ki pa žal v današnji šoli nima ne prave strokovne niti materialne podpore. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in leta 1996 vlogo razrednika opredeljuje sledeče: »razrednik vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora, analizira vzgojne in učne rezultate oddelka, skrbi za reševanje vzgojnih in učnih problemov posameznih učencev, sodeluje s starši in šolsko svetovalno službo, odloča o vzgojnih ukrepih ter opravlja druge naloge v skladu z zakonom.«

Danes ima šola na stežaj odprta vrata, starši so v šoli vedno dobrodošli, vabljeni, da pridejo k učitelju na pogovor, iskanje skupnih rešitev. Šola je odprta za diskusijo, a žal imajo starši vse večjo moč in učiteljeva beseda čedalje bolj izgublja na vrednosti. Če pogledamo v zgodovino, je bil učitelj oseba, ki je imel v družbi posebno mesto in ugled. Do njega so prihajali s strahospoštovanjem. Učiteljeva beseda je imela moč in veljavo. Kakor je rekel učitelj, tako je bilo. Danes pa se učitelji pogosto staršev bojimo in se jim prilagajamo na vseh področjih, s tem pa rušimo svojo avtoriteto in hkrati tudi avtonomijo. Zgodovina bi nam morala biti dobra učiteljica!

Sodelovanje s šolo in starši je prisotno že skozi vso zgodovino šolstva. Že Slomšek je v svojem delu Blaže in Nežica v nedeljski šoli dajal učiteljem napotek, kako učiti in sodelovati s starši. Z razvojem pa se je le še povečevala vloga staršev pri izobraževanju svojih otrok. Zabukovec pravi, da starši z večjo izobrazbo želijo večjo lastno aktivnost na nivoju šole, želijo spremembe v sodelovanju. Starši z nižjo izobrazbo delujejo bolj na nivoju razreda, želijo sodelovati na tradicionalni način. S starostjo otroka pa se vključenost staršev v učni proces praviloma začne manjšati. Sprva je bila vloga šole predvsem v kompenzaciji pomanjkljive družinske vzgoje in izobrazbe staršev. Danes pa šola vzpostavlja partnerski odnos s starši, kar je tudi po mojem mnenju ključ do uspešnega šolskega procesa.

Zaključek

»Otroci so del družinskega in del šolskega sistema. Ko pridejo v šolo, prinašajo s seboj tudi svojo družino in ko odhajajo domov, odnašajo s seboj šolo, probleme in radosti šolskega življenja.« (Ličen,2003, str. 63)

Učitelji so imeli nekoč večjo avtoriteto in so bili pri učencih in njihovih starših bolj spoštovani a manj priljubljeni. Danes se učitelji pogosto po želji ugajati učencem spustijo na njihov nivo in s tem izgubijo spoštovanje in tudi avtoriteto. Kljub boljšim učnim pogojem, prepovedanemu fizičnemu kaznovanju in demokratičnem odnosu med učitelji in učenci, danes ugled šole in učiteljev pada. Nekoč zelo spoštovan in ugleden poklic izgublja na svoji teži in veljavi. Prav zato smo učitelji tisti, ki moramo temu narediti konec in se boriti za naš ugled in spoštovanje, saj je še vedno šola mati učenosti.

Viri in literatura

Intihar, D., Kepec, M. (2002). Partnerstvo med šolo in domom. Priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Ličen, N. (2003): Šola uči o družini, družina o šoli… obe učita o življenju. Zbornik/VI. Strokovni posvet v Menedžmentu v izobraževanju. Ljubljana: Šola za ravnatelje.

Okoliš, S. (2002). Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.

Okoliš, S. (2009). Zgodovina šolstva na Slovenskem. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.

Šolska zakonodaja I. Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije. Ljubljana, april 1996.

Zabukovec, V. (1992). Kako starši in učitelji zaznavajo šolo. Educa,2.

Sodelovalno učenje po metodi JIGSAW pri pouku slovenščine – Katarina Klajn

Osnovna šola Šenčur, Slovenija, katarina.klajn@os-sencur.si

Izvleček

Sodelovalno učenje se je uveljavilo kot učinkovita alternativa tradicionalnemu poučevanju, njegovo učinkovitost dokazuje na stotine študij po vsem svetu. Članek predstavlja eno od oblik sodelovalnega učenja, metodo Jigsaw (Sestavljanka). Na praktičnem primeru obravnave filma Bekas pri pouku slovenščine v 7. razredu pojasnjuje korake, ki so mentorico in učence vodili od uvodne obravnave do zaključnega testa. Skozi ustvarjalni proces so se pokazale številne prednosti te metode, predvsem večja motiviranost, samoiniciativnost, individualna odgovornost učencev, sodelovanje učno šibkejših učencev, dobra razredna klima, dobri učni rezultati. Namen članka je deliti praktične izkušnje in podati smernice za izvajanje metode Jigsaw pri pouku slovenščine v osnovni šoli.

Ključne besede: sodelovalno učenje, osnovna šola, slovenščina, filmska vzgoja

JIGSAW cooperative learning in Slovene language class

Abstract

Cooperative learning has been proved in the educational research to be an effective

alternative to conventional teaching. The article presents a way of integrating one of cooperative learning strategies, Jigsaw, into Slovene lessons in Primary school. Based on a practical example of the seventh grade students discussing the film Bekas, it illustrates the stages leading from the initial group work to a final test. During the creative process it was possible to identify several benefits of the activity, namely greater motivation of the students, self-initiative, personal responsibility, participation of the weaker students, positive classroom atmosphere, good learning outcome. The article aims to share practical experience and provide some basic guidelines for Jigsaw strategy in Primary school.

Keywords: cooperative learning, primary school, Slovene, film education

1 Teoretični uvod

Metoda sodelovalnega učenja Jigsaw ali slovensko Sestavljanka spada med neformalne oblike skupinskega učenja. Gre za koncept, znan že od leta 1978, ki pa je od takrat doživel veliko različic, prilagoditev, izboljšav. Učenci so razdeljeni v 5 ali 6-članske time, v katerih obdelujejo učno gradivo, razdeljeno na dele. Vsak član prebere svoj del. Člani različnih timov se srečajo v »izvedenskih skupinah« in se pogovarjajo o svojem delu besedila. Potem se vrnejo v svoje matične time in drug za drugim poučujemo druge člane o tem, česa so se naučili. Na koncu učenci individualno rešujejo preizkuse znanja, s katerimi si prislužijo točke za skupinski rezultat. Jigsaw se uporablja predvsem v družboslovju in pri predmetih, pri katerih ima pomembno vlogo učenje z besedilom.

2 Implementacija

V tem delu bomo predstavili korake izvedbe dejavnosti po metodi Jigsaw. Na kratko bomo povzeli zgodbo filma. Opisali bomo, kako se je na delo pripravil učitelj.

Učenci 7. razredov so si v okviru tehničnega dne ogledali film kurdski film Bekas v kinu Kinodvor. Za ta film smo se odločili zaradi aktualne tematike življenja otrok na vojnem območju Kurdistana[1].

Pred ogledom so imeli učenci v kinodvorani pogovor s predstavnico Kinodvora: med pogovorom so geografsko in družbeno-politično umestili lokacijo filmskega dogajanja; pogovarjali so se o odraščanju med vojno; razmišljali so o svojem otroštvu v primerjavi z otroštvom v Kurdistanu. Po debati so si ogledali film.

Naslednji dan smo pri uri slovenščine pričeli s podrobnejšo obravnavo vsebin, ki jih učni načrt za slovenščino predvideva v sklopu filmske vzgoje. Dejavnost je potekala v obsegu treh šolskih ur. Za pripravo smo uporabili smernice pedagoškega gradiva Kinadvor[2] in vsebino razdelili v pet tematskih sklopov. V vsakem sklopu smo podali nekaj tematskih usmeritev:

[1] Več podatkov o filmu najdemo na https://www.kinodvor.org/film/bekas/.
[2] Gradivo je dostopno na https://www.kinodvor.org/wp-content/uploads/2017/09/bekas_pg.pdf.

O filmu in avtorju filma: Država, jezik, scenarij, režija.

Filmska zvrst road movie: Kaj je road movie, Cilj potovanja, Srečanja na poti, Nevarnosti na poti, Notranje potovanje junakov.

Kurdistan: Kraj in čas dogajanja v filmu, Kurdi, Boj Kurdov za samostojnost, Kurdistan danes, območje Kurdistana, Kršitve pravic Kurdov, Kako se vojna kaže v filmu, Sadam Husein.

Brata: Značaj, Družina, O čem sanjata, Razlike in konflikti med njima, Revščina, Kaj na koncu spoznata.

Otroštvo v Kurdistanu in pri nas: Nasilje, Pomanjkanje, Otroci v vojni, Kršitve otrokovih pravic.

Potek dela po korakih:

Seznanitev z dejavnostjo. Učencem smo razložili potek dela, tako da smo jim predvajali ppt predstavitev vseh njihovih nalog.

Delitev v skupine. Razdelili smo jih v skupine po 5-6 članov. Oblikovali smo štiri skupine, ki so se posedle za skupna omizja.

Razdelitev vlog. V vsaki skupini smo določili vodjo in pisarja.

Individualno raziskovanje. Vsakega učenca v skupini smo zadolžili za eno tematsko področje. Pripravili smo mu ustrezno gradivo in poskrbeli, da je imel dostop samo do informacij svojega področja. Učenci so pričeli z branjem gradiva, za kar so imeli 20 minut časa. Vsak učenec se je seznanil s svojim področjem, tako da je gradivo prebral, nato pa bistvene podatke vnesel v grafični organizator ribja kost in primerjalno matriko[3].

Skupine izvedencev. Učenci posameznega področja usedli skupaj v t.i. skupine izvedencev. Med seboj so se pogovarjali o skupni temi, dopolnili miselne vzorce in pripravili predstavitev za svojo skupino.

Medsebojno učenje. Učenci izvedenci so se vrnili nazaj k svojim matičnim skupinam. Vsak učenec je svoje področje predstavil ostalim članom, ki so postavljali podvprašanja, dokler niso izvedeli vsega, kar so želeli. Naredili so zbirnik podatkov, skupen plakat, na katerem so predstavili ključna spoznanja z vseh petih tematskih področij.

Preverjanje znanja. Učenci so reševali kviz, ki je zajemal vprašanja z vseh petih tematskih področij. Učenci zmagovalne skupine so dobili simbolično nagrado.

Učiteljevo delo je bilo razdeljeno v 3 faze: 1. vsebinska priprava, 2. priprava gradiva za učence 3. vrednotenje učnih rezultatov. Učiteljica je že pred ogledom filma poiskala čim več informacij na spletu in izbrala področja, ki so se ji zdela zanimiva za učence. Pripravila je naslednja gradiva oz. pripomočke:

Ppt predstavitev vseh korakov dejavnosti, od začetnega dela v skupini prek skupin izvedencev do zaključnega kviza.

Gradivo za branje, s pomočjo katerega so se učenci v fazi individualnega raziskovanja seznanili s svojo temo. Pozorni smo bili na to, da je bilo gradivo ravno prav obsežno, primerno stopnji razumevanja sedmošolcev, z jasno vsebinsko strukturo. Bilo je tudi dovolj informativno, da je lahko učenec izluščil

[3] Grafične urejevalce smo pripravili v spletnem orodju https://www.worksheetworks.com/miscellanea/graphic-organizers/compare-contrast.html.

bistvo, obenem pa si zapomnil zanimive podrobnosti. Listi so se glede na vsebino razlikovali tudi po barvi.

Grafične organizatorje za zapis ključnih podatkov; za 4 teme smo izbrali diagram ribja kost, za enega pa primerjalno matriko. Kot pri gradivu za branje smo tudi pri tej točki za posamezno temo uporabili točno določeno barvo.

Velike prazne liste za izdelavo zbirnih plakatov.

Kviz oz. preverjanje znanja, pri čemer smo se odločili za vprašanja izbirnega tipa, zaradi hitrejšega popravljanja. Zajeli smo vsa tematska področja.

Vrednotenje je v našem primeru potekalo tako, da smo pripravili kviz z vprašanji izbirnega tipa. Vsak učenec je odgovarjal samostojno, v pisni obliki, pravilni odgovori pa so mu prinesli določeno število točk. Skupina z najvišjim skupnim številom točk je zmagala in v našem primeru prejela simbolno nagrado, po predhodno dogovorjenih kriterijih pa bi lahko njen rezultat pretvorili tudi v oceno.

3 Evalvacija

V tem delu bomo izpostavili tiste segmente izvedbe, ki so se izkazali za pozitivne, in nakazali izboljšave za nekatere šibke točke.

Pozitivni učinki

Za dobro se je izkazalo to, da smo pred začetkom učence natančno seznanili s potekom dela in jim predstavili cilj – skupina mora doseči najboljši rezultat. S tem smo se izognili nejasnostim, ki bi nam med izvajanjem nalog vzele dragoceni čas. Za lažjo orientacijo smo pripravili tudi grafični prikaz vseh stopenj dela. Ta prikaz smo imeli ves čas trajanja dejavnosti na vidnem mestu, da so lahko učenci kadarkoli pogledali, pri katerem koraku so, kaj morajo še narediti in koliko časa še imajo.

Zelo veliko pozornosti smo pred začetkom namenili sestavi posamezne skupine. Skušali smo sestaviti čimbolj uravnotežene skupine, z enakomerno zastopanostjo učno močnejših in šibkejših članov. Razlika med njimi se je izkazala za minimalno, saj so h končnemu rezultatu prispevali vsi in je bil prispevek učno šibkejših učencev enako pomemben. Med samim delom smo se z mentorskimi napotki nekoliko bolj posvetili učencem, pri katerih smo pričakovali težave.

Uporaba grafičnih organizatorjev, kot sta primerjalna matrika in ribja kost, je prispevala k občutku učencev za iskanje ključnih podatkov. To jim je pomagalo, da so se lažje znašli v obsežnem gradivu. Pomembno se nam zdi, da smo gradivo za branje in liste za zapis ključnih podatkov barvno poenotili, s čimer so se učenci lažje organizirali tako med seboj kot med veliko količino pisnega gradiva.

Učenci so ves čas poteka dejavnosti obdržali koncentracijo in motiviranost, kar nas je pozitivno presenetilo, saj smo dejavnost izvajali v zadnjem tednu pouka pred poletnimi počitnicami.

Preverjanje znanja na koncu je pokazalo zelo dobre rezultate, učenci so pridobili veliko novega znanja. Izkušnjo so na sploh ocenili kot pozitivno.

Problematična področja

Obravnavanih tem je bilo 5, učencev v razredu pa 22. To smo rešili tako, da smo v 2 skupinah oblikovali po 2 para učencev, ki sta delala skupaj. Rešitev ni bila najboljša, saj se je tako nekoliko izgubil občutek individualne odgovornosti učencev, ki so delali v paru.

Naše delo je potekalo tri dni zapored in ko je eden od učencev nepričakovano izostal od pouka, je skupina izgubila člana, s tem pa tudi izvedenca za eno področje. To smo rešili tako, da smo za njegovo temo zadolžili enega od članov, ki ni bil v časovni stiski. S tem smo ga dodatno obremenili, poleg tega ta skupina ni mogla povsem enakovredno tekmovati z ostalimi, s čimer je padla njihova motivacija.

V gradivo za raziskovanje bi bilo bolje vnesti več interaktivnosti, pripraviti več različnih virov informacij, vključiti IKT; s tem bi spodbudili učence k bolj samostojnemu raziskovanju, za kar pa bi potrebovali več časa.

Opazili smo, da imajo učenci bolj kot pri nalogah, ki zahtevajo pomnjenje, izpisovanje, težave pri nalogah debatnega tipa; pogovor v skupinah izvedencev je bil preveč omejen zgolj na branje ključnih podatkov, ki so si jih izpisali prej.

4 Zaključek

Uporaba metode Jigsaw pri pouku filmske vzgoje je pokazala številne prednosti. Na prvem mestu so večja motiviranost učencev, večja aktivnost in enakovredna vključenost učno šibkejših učencev. Prispevala je k dobremu nivoju osvojenega znanja, razvoju socialnih veščin, dobrim medsebojnim odnosom in splošnemu zadovoljstvu vseh sodelujočih. Menimo, da k uspešnosti izvedbe ključno prispevajo mentorjeva dobra priprava, jasen cilj, ustrezno oblikovane skupine in ustrezno vrednotenje opravljenih nalog. Priložnost za izboljšavo izvedbe vidimo v večji interaktivnosti učnih virov, v spodbujanju učencev k bolj poglobljeni debati ter v premišljenemu oblikovanju kriterijev za ocenjevanje pridobljenega znanja. Predvsem pa se nam zdi bistveno njeno kontinuirano izvajanje.

5 Viri in literatura

Dumont, H., Istance, D., Benavides, F.: O naravi učenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2013.

Učni načrt za slovenščino (30. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovescina_OS.pdf.

Razredni, ki spodbuja učenje vrednot – Klavdija Koman

OŠ Gorje, Slovenija, klavdija.koman@guest.arnes.si

Izvleček

Razrednik ima pri učencih možnost oblikovati pozitivne vrednote. Z učenjem vrednot odličnosti se pri učencih razvija in krepi pozitivno razmišljanje, empatija, iskrenost, poštenost, pogum itd.
V prispevku je predstavljena tehnika učenja vrednot odličnosti v oddelčni skupnosti. Iz uvodne motivacijske zgodbe učenci v jedru pričnejo razmišljati o sebi in svojih situacijah ter svojih odzivih na njih. Pri tem se spodbuja razvijanje pozitivnih vrednot, ki postajajo del našega življenja.

Ključne besede: oddelčna skupnost, pozitivne vrednote, šolsko okolje, učenec

CLASS TEACHER WHO SUPPORTS TEACHING EXCELLENCE

Abstract

Class teachers have opportunity to form values of excellence with their students. Through them, they also can support and inforce positive thinking, empathy, honesty, courage.
In this paper, a technique of teaching excellence in the class is described. Starting with a motivational story, students start applying the fictional situations to their own as well as thinking about their responses; they start reflecting about themselves. That way, positive values slowly start to be integrated into their everyday life.

Key words: class, positive values, school environment, student.

Uvod

Ko otroci vstopijo v osnovno šolo, se vključijo v oddelčno skupnost, ki je temeljna oblika organiziranja učencev enega oddelka, kar določa Zakon o osnovni šoli v 19. členu (2006): »Pri urah oddelčne skupnosti učenci skupaj z razrednikom obravnavajo vprašanja, povezana z delom in življenjem učencev.« To pomeni, da učenci skupaj z razrednikom obravnavajo posamezna vprašanja iz življenja in dela svoje skupnosti. Skupaj oblikujejo predloge in pobude za boljše delo in razreševanje problemov.

V šoli in v oddelku s svojimi vrstniki pridobivajo znanja in socialne veščine, ki jim pomagajo pri sodelovanju v družbi. Projekt 8 krogov odličnosti, ki ga izvajamo na šoli s priporočili mag. Janija Prgića, vodi do osebne odličnosti in je skupek močnih življenjskih vrednot in načel, po katerih živijo uspešni ljudje. Učence želimo preko delavnic, ki se izvajajo pri razrednih urah, naučiti živeti te vrednote. Teh 8 vrednot je po Prgiću (2014) izraženih preko:

Odgovornost za lastna dejanja

Govori z dobrim namenom

Pozitiven odnos: To je to

Predanost

Napake vodijo k uspehu

Integriteta

Fleksibilnost

Uravnoteženost v življenju (Prgić, 2014).

Aktivnosti pri razrednih urah in kaj je integriteta

S pomočjo programa 8 krogov odličnosti so učenci pri razrednih urah spoznavali zanimive aktivnosti in zgodbe uspešnih ljudi, kar jim je pomagalo pretvoriti odličnosti v svoje navade. Pri tem so učenci imeli možnost, da krogi postanejo del njih in tako pričnejo stopati na pot odličnosti. Ponudili smo jim možnost, da se učijo in ponudili smo jim način, kako priti do osebnega uspeha.

Šolski tim je pripravil nekaj priporočil za razrednike, ki so pri razredni uri izpeljali krog integritete.

Priporočila za izvedbo razredne ure

Razredna ura se prične z možgansko nevihto, učenci na tablo napišejo vedenje, ki jih najbolj moti pri drugih. Učitelj lahko možgansko nevihto izpusti. Glasno se prebere Grimmova pravljica Mizica pogrni se.

Po prebranem odlomku pravljice se učitelj pogovori z učenci o prebrani vsebini. V pomoč so naslednja vprašanja:

Katere človeške lastnosti lahko pripišemo kozi? Ali so te njene lastnosti pozitivne ali negativne? (Ali je koza odgovorila staremu krojaču enako kot krojačevim sinovom? Kaj je krojač storil svojim trem sinovom?) Iz negativnih vrednot preidite na pozitivne vrednote.

Kako je krojač ugotovil, da je bila koza neiskrena? Ali si sam kdaj izkusil neiskrenost na svoji koži?

Katerih poklicev so se sinovi izučili? Kakšno darilo so dobili na koncu svoje priučitve, ko so odšli domov?

Naštej nekaj lastnosti, ki opisujejo gostilničarja. Kako se je počutil v svoji koži? Ali so bila njegova dejanja iskrena ali zahrbtna? Je deloval odkrito?

Kako bi morala koza ravnati, če bi bila v integriteti? Kako bi moral ravnati gostilničar, če bi bil v integriteti?

Po pogovoru sledi izdelava skupnega plakata neželjenega in željenega vedenja.

Po priporočilih šolskega tima, se je v 8. b razredu izpeljala tudi delavnica.

Delavnica o integriteti v 8. razredu

Učenci so v literaturi poiskali pojasnilo besede integriteta: integriteta je ujemanje vedenja z vrednotami, kar pomeni, da oseba ravna pravilno tudi takrat, ko jo nihče ne gleda. Oseba s svojim vedenjem pokaže, da dejansko živi tisto, kar govori. Življenje in ravnanje v skladu z vrednotami vodi k boljšemu počutju in notranjemu miru. Oseba, ki je v integriteti, ima naslednje vrednote: poštenost, iskrenost, odpuščanje, pogum, odgovornost, vztrajnost. Če živimo v integriteti, pomeni, da imamo čisto vest, se dobro počutimo v svoji koži, smo radi to, kar smo. Ljudje skozi naša dejanja vidijo, da smo

iskreni in pošteni, pogumni in vztrajni ter odgovorni. Tako raste naš ugled in dobro mnenje o nas, raste tudi naš uspeh. Zato nas ljudje spoštujejo in nam zaupajo (Prgić, 2014).

V nadaljevanju ure je sledil ogled kratkega filma o življenju z integriteto. Po končanem ogledu so se učenci posedli v krog, kjer je sledil pogovor Lincolnovem življenju v skladu z integriteto. Razmišljali so o lastnostih in vrednotah, ki so jih opazili v filmu.

Nato si je vsak učenec poiskal svoj prostor v učilnici, kjer je nemoteno razmišljal o pozitivnih vrednotah: vsak učenec je poiskal svojih pet najpomembnejših vrednot, zraven njih je dopisal dejanja, s katerimi jih podpira in s katerimi jih krši.

Nekateri učenci so želeli svojih pet pozitivnih vrednot prebrati pred razredom.

V nadaljevanju so učenci individualno razmišljali o naslovu Moje življenje v krogu integritete. Vsak učenec si je na list zapisal dogodek ali situacijo, ko ni bil v integriteti. Ta dogodek je na kratko opisal.

Sledilo je razmišljanje o dogodku ali situaciji, ko je učencu uspelo biti v integriteti (Prgić, 2014, str. 112). Dogodek so na kratko opisali.

Na koncu je bilo nekaj dobrih rešitev tudi prebranih.

Z dobrimi idejami smo okrasili kotiček v učilnici. Tako smo večkrat dnevno ozavestili pozitivne misli in dejanja, ki so nas spomnila na življenje v integriteti.

Zaključek

Učitelj je ves čas svojega poučevanja v stiku z učenci, ki ga opazujejo in tudi ocenjujejo. Učenci si veliko zapomnijo o njem, njegovem odnosu do njih. Zato je pomembno, da znajo učitelji živeti 8 krogov odličnosti, ki jih lahko preko svojih dejanj, reakcij in vzgleda nudijo učencem.

Ni toliko pomembno, katero stopnjo izobrazbe bo učenec dosegel. Pomembnejše je, ali bo učenec v življenju dosegel osebno srečo in zadovoljstvo, osebni uspeh, ali se bo znal na izzive življenja ustrezno odzvati in premagovati ovire, ki mu bodo postavljene na poti do lastnega uspeha, ali bo ravnal odgovorno, pravično in pošteno, bo zvest svojim načelom … Ključ do tako pozitivno oblikovane osebnosti je v učenju vseh 8 krogov odličnosti.

Prgić je povedal: »Pomembno je, da se zavedamo, ko bodo krogi postali del nas, bomo stopili na pot odličnosti, ki nas bo popeljala do osebnega uspeha« (Prgić, 2014, 5).

Viri in literatura

Jauševec I. (2013). Spodbujanje občutka skupnosti v razredu (Diplomsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

Penman D. (2016). Čuječnost za ustvarjalnost: kako se prilagajati, ustvarjati in uspevati v ponorelem svetu. Tržič: Učila.

Prgić J. (2014). Na poti k odličnosti (Moja pot do odličnosti). Griže: Svetovalno – izobraževalni center MI.

Prgić J. (2014). Vodič za uvajanje 8 krogov odličnosti v šoli. Griže: Svetovalno – izobraževalni center MI.

Vaje za urjenje čuječnosti v razredu. Pridobljeno s http://www.otokpeska.si/vaje-za-urjenje-cujecnosti-v-razredu/

Zakon o osnovni šoli /ZOFI/ (2006). Uradni list RS, št. 81 (14. 6. 2006). Pridobljeno s https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20063535

Učitelj kroz vrijeme – Jelena Romčevič, Mirsada Memić, Mira Kosić

JUOŠ „Ivo Andrić“ Banja Luka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

Učitelju, vrati mi klikere

O, učitelju,
vrati mi klikere.
Tri kamenca
od kamena
iz plamena
lavine,
s ramena mermer- planine,
trideset dana glačanja
od tri majstora Bračana;
i tri staklenca
obla,
ko tri kolenca
na prstu,
ko tri biserna zrna,
ko oči srna;
I tri siva olovca,
Iz džepa tvoga osnovca,
Od tri majstora livena,
u vodi srebrnoj mivena.
Kad tri kamenca skakuću,
kad tri staklenca šapuću,
kad tri olovca zazvone,
sve na svetu potone.
O, učitelju,
vrati mi klikere.
U svakome
po jedan dečak živi
i nisu oni krivi
što danas ne znam.

Dragan Lukić

UVOD

Stihovima poznatog pjesnika Dragana Lukića htjeli smo da vas uvedemo u naš rad.

Nekada davno, legenda kaže, u seoskoj i gradjanskoj hijerarhiji najcjenjeniji su bili ljekari, sveštenici i učitelji.

UČITELJ KROZ VRIJEME

Poređenje sa školom iz prošlog vremena može biti zabavan način za promjenu perspektive.

Učenici

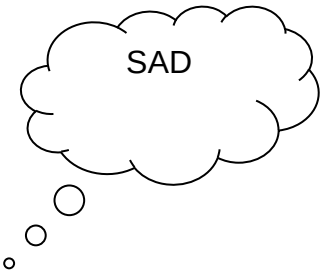

70- tak učenika u učionici	30 –tak učenika u učionici
Stroga disciplina	Aktivno učestvovanje
Crna knjiga za kaznu	Dvosmjerna komunikacija
Zlatna knjiga za pohvale	Kazna snižavanjem vladanja
Zabranjena kazna za neznanje	Društveno koristan rad
Razdvojenost po polovima	Razna priznanja i pohvale

Učitelj

Autoritet	Tehnološko unapređenje
Više učitelja nego učiteljica	Modernizacija nastavnog procesa
Šiba kao disciplinsko pomagalo	Manje cijenjen
Stroga pravila u nastavi	
Više cijenjen	

SARADNJA PORODICE I ŠKOLE

Tipologija roditelja:

strogi
demokratski
ambiciozni
prezaposleni
neurotični, nervozni

Vaspitni stilovi:

autoritativni vaspitni stil- ja najbolje znam šta je dobro za moje dijete
liberalni- dijete najbolje zna šta mu treba
demokratski- mi gradimo dobre odnose

KOJE SU TO ZAJEDNIČKE ODGOVORNOSTI RODITELJA I ŠKOLE?

Ostvarivanje ciljeva

Postignuti uspjeh u škol
Uvažavanje-poštovanje
Iskrena i jasna komunikacija
Razumijevanje
Usaglašavanje
Zajedničko planiranje i odlučivanje

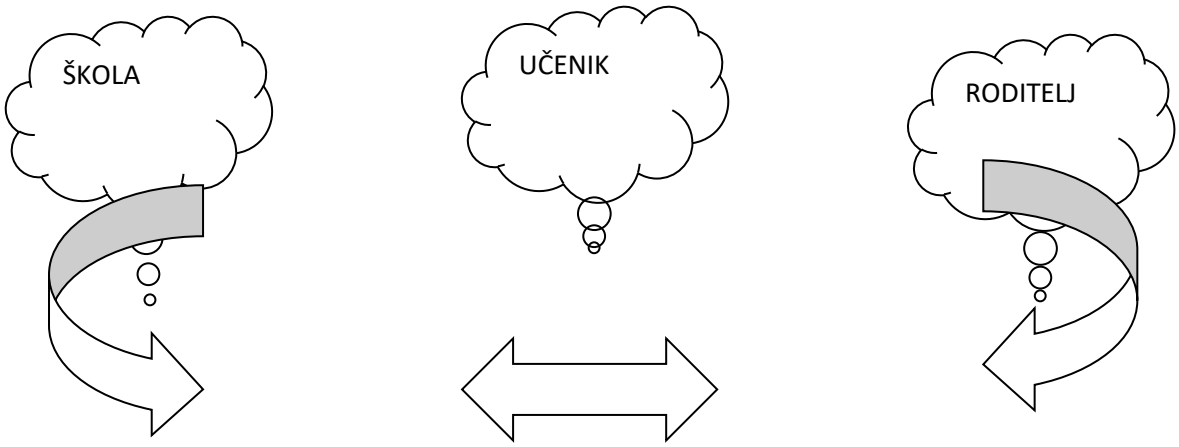

PRAVCI RAZVOJA OBRAZOVANJA ZA BUDUĆNOST

Društvo znanja
Obrazovanje za sve
Digitalna pismenost
Kreiranje nastavne građe
Kulturna svijest i izražavanje

Učenje kako se uči
(učenje otkrivanjem, učenje konstruisanjem, učenje koje stvara i provjerava hipoteze).

ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti da je svijest o važnosti znanja postojala oduvijek. Kao što latinska izreka kaže: „ Non scholae, sed vitae discimus“. (Ne učimo za školu već za život).

LITERATURA:

Bandjur, V. i Potkonjak, N. (1999): Metodologija pedagogije. Beograd: Savez pedagoških društava Jugoslavije.

Krneta, Lj.(2000): Faktori školskog uspjeha. Banja Luka: Grafid

Mandić, P. (1980): Saradnja porodice i škole. Sarajevo: Svjetlost.

Branković, D. (1999): Pedagoške teorije. Banja Luka: Naučne osnove i razvojni tokovi.

Učenje in poučevanje skozi čas – Kaja Kosmač

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, kaja.kosmac@gmail.com

Izvleček

Tehnologija in njen hiter razvoj nam na mnogih področjih spreminjata, pospešita ter olajšata način dela in življenja. Tako se spremembe dogajajo tudi v šolstvu pri učenju in poučevanju. Velika sprememba je pri vlogi učitelja in učenca. Vsi poznamo znani rek: kar slišim, pozabim, kar vidim, si zapomnim, kar naredim, razumem in znam. Na podlagi povedanega želimo priti iz tradicionalne vloge učitelja v sodobno vlogo učitelja – mentorja. To je velik korak za učitelja kot tudi učenca. Učitelj se mora iz vloge kjer snov podaja, spremeniti v vlogo mentorja, ki učence usmerja in spodbuja, tako da sami pridejo do novega znanja ter ga povežejo z že usvojenim. Pri tem se tudi učenčeva pasivna vloga – poslušanje spreminja v aktivno vlogo, kjer pod vodstvom učitelja odkriva novo znanje. Podobno se posodabljajo tudi gradiva za učenje in poučevanje. Tako so klasične učbenike, delovne zvezke in učne liste nadgradili z interaktivnimi vsebinami. Novejše so tudi spletne aplikacije, i-učbeniki, ki vsebujejo razne drsnike, kjer učenec z raziskovanjem pride do ugotovitev.

Ključne besede: učenje, poučevanje, vloga učitelja, vloga učenca, sodobna gradiva

Learning and teaching through time

Abstract: when the traditional method and the modern approach collide

In many areas, technology and its fast development change, speed up and make the way of work and life easier. In this way, changes also occur in schools in learning and teaching. The major change is in the role of a teacher and a student. We all know the famous saying: what I hear, I forget, what I see, I remember, what I do, I understand and know. On the basis of the previous statement, the traditional role of the teacher changes into the modern role of teacher - mentor. This is a big step for both, the teacher and the student. The teacher must, from the point where he explains topics, transform into the role of a mentor, who directs and stimulates pupils by bringing them to new knowledge and connecting it with the already learnt. In doing so, the learner's passive role - listening - turns into an active role, where, with the guidance of a teacher, he discovers new knowledge. Similarly, materials for learning and teaching are updated. In this way, classical books, workbooks, and learning leaflets were upgraded with interactive content. Newer applications are also web applications, e-textbooks, which contain various sliders, where the pupil finds the content and meaning through research.

Keywords: teacher, teaching, student’s role, modern teaching materials

1. Spremenjeni načini poučevanja in učenja

Kadar pomislimo na besedo učitelj, si mnogi še vedno predstavljajo človeka, ki prenaša znanje na učence. Ljudje, ki so na kakršen koli način povezani s šolstvom, poučevanjem oziroma učenjem vedo, da temu ni tako. Zaradi hitrega razvoja tehnologije in vse bolj dostopnih informacij se način poučevanja, kot prenosa znanj ter kopičenja informacij, spreminja.

Poglejmo na primeru. Spomnimo se svoje zadnje udeležbe predavanja ali izobraževanja, kjer smo bili udeleženi kot poslušalci. Koliko podatkov ste si zapomnili? Koliko podatkov ste lahko obnovili še naslednji dan? Naslednji mesec? Znanstevnik Ebbinghaus pravi, da v eni uri pozabimo 50 % podatkov, v osmih urah še nadaljnih 10 % in v enem mesecu še dodatnih 20 %. Tako pozabimo kar 90 % na novo usvojenih podatkov. Da se na novo usvojeni podatki ne izgubijo, je potrebno spremeniti način pridobivanja podatkov. Vsi vemo da stvari, ki jih naredimo sami, lažje razumemo in si jih tudi zapomnimo. Tako je tudi pri učenju in poučevanju v šoli. Potrebno je spremeniti način podajanja informacij tako, da spodbudimo aktivnost vsakega učenca. Pri tem se v fazi poučevanja spremeni vloga učitelja kot tudi učenca. V nadaljevanju je opisan primer prakse pri učenju matematike v osnovni šoli.

1.1 Vloga učitelja

Način poučevanja, kot smo ga bili navajeni nekoč, se je do današnjega dne korenito spremenil. V preteklosti je imel glavno vlogo učitelj, ki je učencem podajal snov. Učenci pa so mirno sedeli v klopeh, poslušali učitelja ter si zapisovali pomembne informacije v zvezek.

Danes se pojavlja učitelj v vlogi mentorja oziroma usmerjevalca, glavno vlogo pri učenju ima učenec sam. Lahko rečemo, da se je poučevanje spremenilo v drugačne načine učenja. Sliši se enostavno, vendar je na tak način dela potrebno pripraviti učitelja in tudi učence. Učitelj mora biti vztrajen in odprt za spremembe. To pomeni, da ob prvem neuspelem poskusu ne obupa, ampak razvija način dela naprej. Pri tem sta zelo pomembna motivacija in učiteljev odnos do dela.

Za začetek moramo navaditi učence na aktivnejšo vlogo pri usvajanju znanja. To pomeni, da jih preko vprašanj vodimo k iskanju odgovorov, torej do novega znanja. Vprašanja lahko pripravimo na učnem listu, prikažemo na platnu, spletnih učilnicah ipd. Poglejmo si primer učenja naravnih števil pri matematiki. Učenci s pomočjo učbenika odgovorijo na vprašanja kaj so naravna števila, kako označimo množico naravnih števil, kako jo zapišemo itd. S tem spodbudimo učenčevo aktivnost pri usvajanju znanja. Obratno pa je z vlogo učitelja, kjer svojo vodilno vlogo zamenja za vlogo mentorja, usmerjevalca. Učiteljeva naloga je torej spremljati delo vseh učencev, jih usmerjati k pravilni rešitvi ter preverjati razumevanje učne snovi. Ker učenci še niso navajeni na drugačen način dela, učitelj proti koncu ure povzame snov. Preveri tudi, če so definicije in primeri zapisani v skladu z matematičnimi zahtevami. Sledi reševanje nalog v zvezku, s katerimi preveri njihovo uporabo podatkov na konkretnih primerih. S stalno hojo učitelja po razredu pregledujemo zapise, preverimo postopke reševanja in stopnjo razumevanja vsakega učenca. Učenca, ki ima pri razumevanju težave, tako ne izpostavimo pred celim razredom, ampak ga individualno preko vprašanj, razgovora oziroma namigov vodimo do cilja. Še bolje je, če navadimo učence, da si med seboj pomagajo. S ponavljajočim načinom dela učence navadimo na aktivno in samostojnešo vlogo pri gradnji novega znanja.

Ko se učenci navadijo na opisan način dela, naredimo korak dalje. Učitelj pove temo obravnavane snovi in cilje, ki jih morajo usvojiti. Učenci si pri obravnavi snovi lahko pomagajo z učbenikom, i-učbenikom, e-gradivi, knjigami ali preverjeno literaturo na spletu. Poudariti moramo, da je pri takem načinu dela dobro učence razporediti v skupine, več v poglavju 1.2. Tako si učenci lahko med seboj pomagajo, se dopolnjujejo pri obravnavi snovi kot tudi pri reševanju nalog. Učiteljeva vloga je še vedno enaka – med uro usmerja in spremlja učence, na koncu ure pa preko vprašanj preveri ali so cilji doseženi. Tako navadimo učence na aktivno in samostojno vlogo pri učenju. Učitelja pa na vlogo postavljanja drugačnih vprašanj, usmerjanja in spremljanja dela vseh učencev.

Poudariti moramo, da se s takšnim načinom dela pojavijo mnoge spremembe. Za obravnavo snovi potrebujemo več časa. Pri kakšni uri cilji niso ustrezno doseženi, zato ji namenimo dodatno uro obravnave. Učiteljevi zapisi na tablo so redki, saj učenci sami izpisujejo podatke. Zaradi medsebojnega sodelovanja učencev v razredu ni stroge tišine, tudi razporeditev miz je drugačna. Učenci imajo po dve mizi skupaj, da tvorijo skupino štirih učencev, več v poglavju 1.2. Zelo pomembno pri takšnem načinu dela je vstrajnost učitelja, da opominja učence na primerno glasnost govorjenja v skupini.

1.2. Spremenjena vloga učenca in oblike dela

S spremenjeno vlogo učitelja se spremeni tudi vloga učenca. Sodobne teorije govorijo o tem, da znanja ne moramo sprejeti, temveč ga moramo zgraditi sami. Zato strmimo k večji aktivnosti in odgovornosti učenca za lastno znanje.

Za učinkovitejše delo učence razdelimo v heterogene skupine. Priporočamo, da to stori učitelj, zato, da so v skupini učenci z različno stopnjo znanja. Vsaki skupini določimo vodjo, ki vodi skupino en teden. Z novim tednom pride na mesto vodje učenec, ki mu sledi v smeri urinega kazalca. Tako so dejavni vsi člani. Vodja skupine skrbi za normalno glasnost skupine, razumevanje vseh članov ter nemoten potek dela. V primeru nerazumevanja si učenci med soboj pomagajo. Nekateri učenci imajo strah pred učiteljem, zato ob nerazumevanju lažje vprašajo sošolca v skupini in razčistijo težavo. Pri tem se učenci med seboj naučijo razlaganja, poslušanja, medsebojnega sodelovanja ter zastavljanja vprašanj.

Učitelj začne z uro tako, da pove naslov učne ure in cilje npr razcep na prafaktorje v sedmem razredu. Nato se učenci znotraj skupine pogovorijo, kaj jim predstavlja naslov, kje so za prafaktorje oziroma za rezcep že slišali. Sledi delo, kjer zahteva aktivno vlogo učenca pri učenju. Na podlagi literature kot je učbenik, i-učbenik, splet ali knjige, poiščejo ustrezne definicije, primere in jih zapišejo v zvezek. Pri konkretnem primeru razcepa na prafaktorje morajo najprej raziskati kaj je prafaktor, kaj razcep na prafaktorje, kako razcepimo na prafaktorje, katere načine razcepa poznamo, katera števila lahko razcepimo, kdaj končamo z razcepom, na koliko načinov lahko razcepimo ipd. V primeru, da se pojavi težava pri razumevanju se obrnejo po pomoč k članom skupine. Če tudi skupina ne zna razrešiti težave, pride učitelj, ki opazuje delovanje skupin in jih z vprašanji usmeri do pravega cilja.

Tak način dela lahko uporabljamo tako pri ponavljanju snovi, usvajanju nove snovi pa tudi pri utrjevanju. Ko se učenci navadijo na opisan način dela so zelo zadovoljni, razlagajo kaj vse so sami odkrili, veliko boljše je tudi njihovo sodelovanje, razumevanje in medsebojna pomoč.

2. Učna gradiva in pripomočki

V preteklih letih je bilo glavno učno gradivo učbenik, ki so ga učenci uporabljali kot dodatek k učiteljevi razlagi. Z razvojem tehnologije in sodobnejšim načinom dela se spreminjajo tudi učbeniki, i-učbeniki, pojavljajo se mnoge aplikacije, ki nam pomagajo pri lažji predstavi, odkrivanju in razumevanju znanja.

2.1 Učbeniki in i-učbeniki za obravnavo snovi

Tudi učna gradiva so se morala prilagoditi drugačnemu načinu dela učencev. Na razpolago imamo učbenike, delovne zvezke, samostojne učbenike, ki so primerni za opisan način pridobivanja znanja.

Šole uporabljajo različna gradiva, izberejo navadno tista, ki so bližje učiteljevim načinom dela in pri katerih vidijo prednost. Vsak nov učbenik je na začetku zanimv, a se ga s časoma navadimo in postane vsakdanji – nezanimiv. Zato je priporočljivo poznati različna gradiva ter v njih poiskati in uporabiti prednosti. Denimo popestrimo novo učno uro z obravnavo snovi preko tabličnega računalnika ali pametnega telefona. I-učbeniki vsebujejo veliko videoprikazov, animacij z drsniki, ki učencem nazorneje prikažejo snov. Tak primer je npr obravnava linearne funkcije, kjer učenci s pomočjo drsnikov raziščejo, kaj se dogaja s smernim koeficientom k, če spreminjamo njegovo vrednost.

Seveda pa moramo biti pri uporabi informacijske tehnologije previdni, da je ne uporabljamo vsak dan, ker sledimo trendom. Tehnologijo uporabimo smiselno takrat, kadar v njeni uporabi vidimo prednosti. Moramo pa poudariti, da je pred prvo uporabo potrebno učence seznaniti z i-učbenikom, ga predstaviti in pogledati pomembne ukaze. Poleg tega je priporočljivo, da učitelj pred prvo uporabo tabličnih računalnikov oziroma pametnih telefonov preveri, kako je z internetno povezavo v učilnici. Lahko se zgodi, da se pri prijavi dvajsetih učencev popolnoma onemogoči delo preko spleta, zato je smiselno imeti rezervni načrt. Včasih se pri uporabi tehnologij zalomi, nič hudega, vztrajamo naprej, saj so nam v pomoč pri delu. Pred uporabo pametnih telefonov ali tabličnih računalnikov opozorimo učence naj bodo naprave napolnjene.

2.2. GeoGebra

Pri predmetu matematika nam dobro služi prosto dostopna aplikacija GeoGebra. S pomočjo aplikacije lahko raziskujejo in odkrivajo značilnosti, rišejo grafe, preglednice, like, črte ipd. Uporabljamo jo lahko povsod, saj je ni potrebno naložiti na računalnik. Obstaja namreč tako imenovana online verzija brez predhodne prijave oziroma brez ustvarjenega uporabniškega računa.

Pred uporabo aplikacije mora učitelj dobro poznati program in način uporabe. Če želimo uporabljati aplikacijo je smiselno učence na začetku predmetne stopnje seznaniti z aplikacijo. Predstavimo jim ukaze, s pomočjo katerih narišejo osnovne črte in like, izmerijo dolžine stranic, velikost kotov ipd. Predstavitev programa nam vzame 45 minut časa, pri čemer učenci že poskušajo z osnovnim risanjem in izvjanjem ukazov.

Poglejmo na primeru uporabe dinamične geometrije pri raziskovanju različnih vrst trikotnikov. Učencem preko spletne učilnice delimo že narisane tri trikotnike – enakostranični, enakokraki in raznostranični. S pomočjo GeoGebre tako izmerijo dolžine stranic likov, velikost kotov in odnos med dolžinami stranic ter velikosti kotov. Na podlagi meritev ugotovijo, da so v enakostraničnem trikotniku vse dolžine stranic enake, vsi zunaji in notranji koti so skladni ipd. Enako storijo tudi za enakokraki in raznostranični trikotnik.

Velja opozoriti, da so enkateri učenci bolj vešči pri uporabi aplikacij kot drugi. Zato je smiselno, da so si učenci navajeni pomagati.

2.3 Kahoot

Aplikacije kot so Kahoot, Nearpod uporabljamo pri matematiki za ponavljanje snovi. Lahko je to ponavljanje snovi, ki so jo učenci to uro usvojili. Torej preverimo, če so cilji doseženi. Lahko jo uporabimo pri ponavljanju celotnega poglavja, snovi pred kontrolno nalogo, celoletne snovi, snovi prejšnjega razreda ipd. Pred uporabo Kahoota pa si mora učitelj ustvariti račun, nato pa lahko do njega dostopa kar preko brskalnika.

S Kahootovo opcijo kviza naredimo preverjanja razumevanja in znanja bolj zanimivo. Učitelj sestavi vprašanja in ponudi odgovore, ki jih časovno tudi omeji. Za pričetek igranja kviza učenci potrebujejo pametne telefone ali pa tablične računalnike. Učitelj se prijavi preko svojega računa v kahoot kjer začne z igranjem - deli večmestno kodo, ki jo projicira na platno. Učenci to kodo prepišejo v okvirček na strani kahoot.it in vpišejo svoje ime. Kviz se tako lahko prične. Vprašanja učenci vidijo na platnu, odgovore označujejo na pametnem telefonu ali tabličnem računalniku. Takoj ko preteče čas prvega vprašanja, učenec na svojo napravo prejme povratno informacijo ali je na vprašanje odgovoril pravilno ali ne. Pravilni odgovor se prikaže na platnu. Po končanem kvizu ima učitelj možnost vpogleda v posameznikove izbrane odgovore na podlagi katerih ugotovi posameznikovo razumevanje.

Primeri uporabe aplikacije pri matematiki v sedmem razredu osnovne šole: pravila za deljivost, praštevila, lastnostih trikotnikov in štirikotnikov, ploščine in obsegi likov, simetrali kota in daljice.

Finski čudež – Petra Krajnc Urbanija

OŠ Preserje, Slovenija, petra_krajnc@yahoo.com

Izvleček

Finski šolski sistem velja za enega od najboljših na svetu, to kažejo tudi dobri PISA rezultati v zadnjih letih. Eden izmed razlogov za takšen rezultat so visoko izobraženi učitelji, ki imajo pri svojem delu veliko avtonomije. V družbi uživajo visoko spoštovanje in zaupanje, čeprav v finskem šolskem sistemu ne poznajo standardiziranih testov in šolske inšpekcije. Finsko šolstvo je brezplačno, kar pomeni, da stroške za prehrano, vse šolske potrebščine ipd. krije šola. Učenci imajo dnevno manj ur pouka in daljše odmore, kar kaže na to, da vidijo počitek kot pomemben del razvoja otrok. Zanimivo je tudi, da dosegajo tako dobre rezultate na mednarodnih testih, čeprav učenci pri njih ne poznajo domačih nalog oziroma jih dobijo zelo redko. Velik poudarek dajejo razvoju in pomoči učencem s posebnimi potrebami ter sodelovanju namesto tekmovanju. Pravijo, da če želimo razumeti finski šolski sistem, moramo razumeti tudi njihovo družbo, kulturo in okolje.

Ključne besede: Finska, šolski sistem, avtonomija, zaupanje, manj je več

Finland's miracle

Extract

The Finnish school system is considered one of the best in the world. This is shown by good results of PISA in recent years. One of the reasons for such a result are highly educated teachers who have a lot of autonomy at their work. In the society they enjoy high respect and confidence, although there are no standardized tests and school inspections in the Finnish school system. Finnish education is free, which means that the costs for food, all the school supplies, etc. are covered by the school. Students have fewer lessons and longer breaks, which indicates that they consider the rest as an important part of the development of children. It is also interesting to achieve such good results on international tests, though students do not know about the homework or get them very rarely. Great emphasis is placed on the development and assistance to students with special needs and on the cooperation instead of competition. They say that if we are to understand the Finnish school system, we also need to understand their society, culture and the environment.

Keywords : Finland, school system, autonomy, confidence, less is more

Uvod

V okviru Erasmus+ programa sem obiskala Finsko, kjer sem spoznavala njihov šolski sistem in obiskala nekaj osnovnih šol v Helsinkih in okolici. Čeprav sem že pred odhodom okvirno poznala sistem poučevanja, so bili obiski šol tisti, ki so bili najbolj dragoceni in poučni. V prispevku bom predstavila nekaj ključnih faktorjev, zaradi katerih velja finski šolski sistem za enega najboljših in kaj je tisto, kar je vredno oz. možno posnemati.

Finska družba, kultura in okolje

Da bi lažje razumeli finski šolski sistem in njihov uspeh na PISA testih, moramo najprej razumeti njihovo družbo, kulturo in okolje.

Finci so se stoletja borili s hladno pokrajino in sosedi, ki so si želeli prisvojiti njihovo zemljo. Te neugodne razmere so v Fincih vzbudile boj za preživetje in posledično pripomogle k temu, da je narod kasneje postal vztrajnejši in uspešnejši. Sisu je ime za finsko vrednoto, za katero nimamo ustreznega prevoda, je pa pomagala Fincem, da so lažje preživeli vojne in druge neprijetne stvari. Gre za besedo, ki pomeni pogum, moč, odločnost, pokončno držo, kljubovalnost in trmo. V okviru švedskega kraljestva je finski narod prevzel protestantizem in njegovo etiko, ki je razvila specifičen odnos posameznika do dela: človekov poklic je dan od Boga, to je posameznikova dolžnost, ki jo naj opravi čim bolje. Od tod verjetno izvira njihov pogled na uspeh. Menijo namreč, da uspeh lahko dosežejo le sami. Protestantski vpliv se kaže tudi pri finski sramežljivosti in skromnosti. Finci so že leta 1906 (takrat so bili pod rusko oblastjo) z demokratičnimi volitvami dobili svoj parlament, Finke pa se bile prve v Evropi, ki so dobile volilno pravico. To kaže na to, da je Finska država, kjer enakost med spoloma že nekaj časa dosledno upoštevajo. Finci veljajo za poštene, resnicoljubne in radi držijo obljubo. Veljajo za narod, ki spoštuje zakone. Znani so po tem, da dolgov ne marajo, če pa jih že imajo, jih želijo čim prej poravnati. Tudi druge radi sodijo po njihovi zanesljivosti. (Gaber et al., 2006)

Če povzamemo vse značilnosti in lastnosti, ki so jih Finci pridobili skozi stoletja, lahko vidimo zakaj zaupajo učiteljem in zakaj so učenci tako uspešni. Učitelji jemljejo svoj poklic zelo resno in se pri tem trudijo biti najboljši. Svoje delo opravljajo natančno in zanesljivo. Čeprav je veliko učiteljic, so enako spoštovane kot moški kolegi. Učenci jemljejo svoje naloge in delo zelo resno. Opisane trditve so zelo splošne in zagotovo ne veljajo za vse Fince, so pa dober približek in pokazatelj, kako večina Fincev deluje.

Slika 1: Luteranska katedrala v Helsinkih.

Pod njo je kip posvečen ruskemu carju Aleksandru II.

Slika 2: Parlament

Visoko izobraženi učitelji

Eden izmed dejavnikov, ki je zagotovo pripomogel k učnemu uspehu finskih učencev, so visoko izobraženi učitelji. Učitelji na Finskem se izobražujejo dalj časa kot večina učiteljev v Evropi, hkrati pa ima njihov študij eno posebnost. Za vpis na pedagoške študije nista dovolj opravljena srednja šola in matura, temveč je pogoj za vpis tudi uspešno opravljen sprejemni izpit, ki je sestavljen iz preverjanja predznanja vnaprej določene literature, pogovora in ocene dela v skupini. Kljub sprejemnim izpitom se vsako leto odloči za učiteljski poklic veliko več mladih, kot je prostih mest. Na Univerzi v Helsinkih se na program s področja razrednega pouka vpiše 700 kandidatov, od tega jih sprejmejo samo 100. Sam študij daje velik poudarek ne samo na poznavanje študijskega področja in na metode poučevanja, temveč tudi na raziskovalni odnos do pouka, poznavanje logike razvoja šolstva in delovanje šole kot institucije. Učitelj naj bi reflektiral dogajanje v razredu in družbi (tako socialno kot učno), dopolnjeval znanje, ki ga potrebuje za delo v šoli (vseživljenjski poklicni razvoj) in se aktivno vključeval v delovanje šolske skupnosti in družbe. Tako izobraženi učitelji imajo možnost, da kasneje avtonomno odločajo o oblikah in metodah poučevanja. Študentje zaključijo študij z magistrsko nalogo, ki je pogosto izdelek dveh študentk. To je eden izmed načinov, kako pripravljajo bodoče učitelje na timsko delo. (Gaber et al., 2006)

Zaupanje v učitelje se kaže tudi pri komunikaciji in odnosih s starši. Starši se v šolsko delo ne vtikajo, v učitelja ne dvomijo. Beseda učitelja velja. Daljši pogovori s starši so potrebni le oz. predvsem pri učencih s posebnimi potrebami in vzgojnimi težavami, ko jim je potrebno predstaviti težave, narediti načrt za izboljšanje, predstaviti napredek učenca …

Ker učiteljem zaupa tudi država, nimajo potrebe po nadzoru, ki jo ponavadi izvaja šolska inšpekcija. (Sahlberg, 2010)

Osnovna šola

Finske osnovne šole veljajo za avtonomne tako na področju učenja in poučevanja, kot pri organizaciji, financiranju in vodenju. To je možno zaradi velikega zaupanja, ki jim ga izkazuje oblast in lokalno okolje. Finsko izobraževanje je brezplačno v pravem pomenu besede. Šola krije stroške vseh učbenikov, delovnih zvezkov, prehrane in drugih pripomočkov. Socialno prikrajšanim učencem zagotavljajo posebna dodatna sredstva za izobraževanje. To velja za celotno izobraževanje, vse tja do univerze. Na Finskem se otroci vključijo v šolo s sedmimi leti. So pa že 6-letniki vključeni v brezplačno predšolsko izobraževanje, t. i. pripravljalni razred, čeprav to ni obvezno. V ospredju poučevanja so metode, ki povečujejo učenčevo radovednost, motiviranost, aktivnost in ustvarjalnost. Velik poudarek je tudi na sodelovalnem učenju, konstruktivnem sodelovanju, učenju iz lastnih izkušenj, prevzemanju odgovornosti za lastno učenje in refleksiji o učenju. Posebno pozornost namenjajo učencem s posebnimi potrebami, za katere organizirajo različne oblike pomoči: individualno, v skupinah, med poukom, izven razreda. Pomoč učencem s posebnimi potrebami je takojšnja in v prvi fazi manj formalizirana, to pomeni, da v prvi fazi učenci ne potrebujejo odločbe o usmeritvi in lahko takoj dobijo strokovno pomoč, ki jo potrebujejo. Otroci migrantov so deležni posebne pomoči, tudi v obliki pouka maternega jezika. Načrtovanje pouka in razporeditev ur je avtonomna odločitev vsake šole. Ure so po šolah razporejene fleksibilno. Ta avtonomija in fleksibilnost pomenita tudi to, da imajo šole, učitelji in učenci večjo odgovornost, samoodgovornost in samokontrolo, kar zelo pripomore k motivaciji za delo, osebnemu in strokovnemu razvoju ter kakovostnemu poučevanju, učenju in znanju. Šole se med seboj ne primerjajo in ne tekmujejo. Prav tako ne poznajo zunanjega preverjanja znanja in standardiziranih testov, saj menijo, da je individualizacija eden temeljnih pedagoških načel. Poudarjajo, da je šola namenjena vsakemu otroku in da se mora prilagoditi vsakemu otroku, ne glede na socialno-ekonomski status. Njihov cilj je, da vsak otrok doseže vsaj osnovni standard znanja. (Gaber et al., 2006; Sahlberg, 2010)

Pripravljalni razred, namenjen 6-letnikom, traja 4 ure dnevno. Dejavnosti pred in po programu so plačljive. (Finnish Education Unit, City of Espoo, 2018) Čeprav je šolstvo brezplačno, je jutranje varstvo in podaljšano bivanje, kot jih mi poimenujemo, plačljivo, organizirajo ga sicer šole, izvajajo pa ga lahko različna društva in organizacije.

Učenci, katerih materni jezik ni finščina, začnejo šolanje v t. i. pripravljalnem izobraževanju, ki traja 1 leto. Šele po tem obdobju začnejo obiskovati osnovno šolo in tam jim nudijo dodatno podporo v jeziku, če je to potrebno. Vse to počnejo z namenom, da učence opolnomočijo z osnovnimi spretnostmi in znanji, ki jih potrebujejo v nadaljnjem šolanju in s tem vsem omogočijo enake možnosti za nadaljnje izobraževanje, ne glede na kulturno poreklo. Učenci v 1. in 2. razredu imajo tedensko 20 ur pouka. Velikokrat izvajajo pouk v blok urah. Tekom dneva imajo dva polurna odmora (vedno zunaj) in odmor za kosilo, ki je ob 10.50. (Finnish Education Unit, City of Espoo, 2018)

Finski učitelji ne verjamejo, da več domače naloge pripelje do boljših rezultatov, še posebej če delajo naloge, ki so rutinske in neizzivalne. Učenci redko dobijo za več kot pol ure dnevno domače naloge. OECD opaža, da finski 15-letni učenci ne najemajo inštruktorjev za dodatno učno pomoč. Vso pomoč, ki jo potrebujejo, dobijo v šoli. Posledično ti učenci doživljajo v šoli manj stresa in tesnobe kot njihovi vrstniki v drugih državah, ki namenijo proste ure po pouku, med prazniki in počitnicami za pripravo na teste in dodatno učenje z inštruktorji. (Sahlberg, 2010)

Slika 3: Samopostrežno kosilo.

Slika 4: Vse pripomočke priskrbi šola.

Zaključek

V knjigi Zakaj Finci letijo dlje? so na koncu, v poglavju Petnajst sugestij »Fincev«, avtorji predstavili nekaj sugestij za izboljšanje našega šolstva po zgledu Finske. Tako med drugim predlagajo manj regularen kurikulum, fleksibilen predmetnik v smislu učenja po sklopih oz predmetih, kar bi pomenilo manj različnih predmetov v dnevu/tednu, posledično manj različnih nalog, ocenjevanj. Predlagajo tudi finančno podporo za učitelje, ki želijo pridobiti dodatno fakultetno izobrazbo in še mnogo drugih stvari. Sama menim, da bi bile vse predlagane stvari dobrodošle, vendar se moramo zavedati, da večine stvari ne moremo prekopirati, saj so na Finskem del sistema oz. družbe. Velike finančne podpore države in finske delovne zagnanosti se ne da kar prenesti. Mogoče bi bili smotrni premiki pri avtonomiji učitelja in šole, sodelovalnem učenju, manjši formalizaciji oz. birokratizaciji pomoči za učence s posebnimi potrebami in odpravi standardiziranih testov (nacionalno preverjanje znanja).

Viri in literatura

Gaber, S., Rutar Ilc, Z., Lorenčič, I., Nolimal, F., Pevec Grm, S., Ermenc, K. in Tašner, V., 2006. Zakaj Finci letijo dlje? Nova Gorica: Založba Educa.

Sahlberg, P., 2010. Finnish Lessons 2.0. New York: Teachers College Press.

Finnish Education Unit, City of Espoo, 2018. Education in Espoo. City of Espoo: Next print Oy.

Utrjevanje matematike s pridihom sodobnosti – Andrejka Kramar

Osnovna šola Žirovnica, Slovenija, andrejka.kramar@guest.arnes.si

Izvleček

»Bistvo matematike ni v obrazcih, ampak v miselnih procesih, s katerimi jih dobimo,« je zapisal V. P. Jermakov. Z odkrivanjem novega, z učenjem, z utrjevanjem znanega in ponavljanjem pridobljenega, učenci pridobivajo različna znanja, ki jim bodo nekoč v pomoč pri reševanju različnih problemov. Ja, to je matematika. Pa je danes še dovolj dobro, če ta znanja utrjujejo na tradicionalen način, s papirjem in

svinčnikom v rokah? Tradiciji utrjevanja učitelji lahko pridamo nekaj novega, nekaj, kar je današnji e-generaciji blizu. S tablico, pametnim telefonom in QR kodami sta matematična zabava in lov za znanjem praktično zagotovljena. Motivacija postane energija, znanje pa orožje, s katerim preskakujejo korake do cilja. S tem se učitelj in učenec približata misli Alberta Einsteina: »Poučevanje bi moralo biti takšno, da bi tisto, kar nudi, razumeli kot dragoceno darilo, ne pa kot zahtevano nalogo.« S takšnim pristopom znanje postane darilo.

Ključne besede: matematika, IKT, utrjevanje znanja, sodelovalno učenje, igra, QR koda.

Abstract

V.P. Jermakov wrote that 'the essence of maths does not lie in its formulas, but in the thinking processes which lead us to them'. It is through research, learning, reviewing and practising that children acquire numerous skills, which will help them solve various problems later in life. Yes, that is what maths is about. However, is it still good enough if we practice these skills in a traditional way, using mainly pen and paper? Teachers can enrich traditional methods of practice by adding something new, something that the contemporary e-generation might find more appealing. A tablet, a smart phone and QR codes make math fun and a hunt for the treasure (i.e. knowledge) guaranteed. Motivation becomes the energy and knowledge the tools used to skip through the steps to the final goal. Through it both the teacher and the student fulfil Albert Einstein's idea that 'teaching practices should make what they offer seem as a precious gift and not a required task.' By using these approaches, knowledge becomes the gift.

Key words: maths, ICT, practice, collaborative learning, play, QR code.

1 Kaj je matematika?

Literatura ponuja mnogo različnih definicij pojma matematika. »Matematika je znanstvena veda, ki raziskuje vzorce. Vsebuje abstraktne lastnosti množin, struktur, sprememb in prostora« (Wikipedija, 2018). Sliši se zapleteno. Čeprav vsak od nas dobro ve, kaj matematika je, bi imeli veliko težav, če bi morali svojo definicijo napisati ali ubesediti. »Matematika je ena najstarejših in temeljnih znanosti, ki proučujejo lastnosti števil in prostora,« je malce bolj enostavno definicijo zapisal Pavlič (Kubale, 2003). Hkrati z definicijo pojma matematika se nam poraja vprašanje, kaj nam matematika prinaša. V čem je njeno pravo bistvo, kaj z njo dobimo, zakaj jo pravzaprav sploh potrebujemo? V. P. Jermakov je nekoč dejal: »Bistvo matematike ni v obrazcih, ampak v miselnih procesih, s katerimi jih dobimo« (Štros, 2016, 8). Menim, da zgornja misel zadane bistvo tega, kar nam prinaša učenje matematike. Z učenjem dobimo znanje, kako pristopiti k reševanju problema, kako pri problemu vztrajati, se kdaj vrniti korak nazaj in na problem pogledati z drugega zornega kota. Vsa ta znanja s pomočjo matematike razvijamo od mladih nog. Postopno se učimo reševati probleme, s katerimi se bomo spopadali tudi kasneje v življenju in ne le v šoli pri pouku matematike.

2 Tradicionalni in sodobni pristopi pri utrjevanju znanja matematike

Blaise Pascal je nekoč zapisal, da je matematika kot predmet tako resna, da je koristno izrabiti vsako priložnost, da jo malce razgibamo (Kubale, 2003, 30). Ob tem se nam poraja vprašanje, če je

tradicionalni način utrjevanja znanja še vedno dovolj dober, dovolj razgiban, da iz učencev izvleče največ. Ob vsakodnevnem opazovanju motivacije učencev se poraja vprašanje, ali je še dovolj, da znanje utrjujemo na tradicionalen način s papirjem in svinčnikom oziroma s tablo in kredo v roki. Zagotovo se učenci na tak način nečesa naučijo, a ostaja vprašanje, če bi nemara lahko dosegli boljše znanje in razvili boljše spretnosti, če bi utrjevanje znanja prilagodili sodobni e-generaciji. Kot kritika tradicionalnemu frontalnemu načinu poučevanja se je v preteklosti razvil pouk, ki je bil usmerjen predvsem na učne cilje. Za tak način pouka je značilno, da v središče postavi učni cilj, h kateremu med poučevanjem stremi učenec. Ob koncu učne ure je tako pomembno le, kaj učenec zna, naredi, obnovi, uporabi, napiše, nariše, strne, razčleni itd. Seveda so učni cilji oblikovani tako, da so tesno povezani z učno vsebino (Kubale, 2003, 30). Zagotovo je to korak v pravo smer, vendar sodoben čas učitelju narekuje, da v svoje delo smiselno vključuje tudi informacijsko komunikacijsko tehnologijo, s katero se učenci srečujejo na vsakem koraku.

Strokovno dobro podkovan učitelj pri pripravi na pouk išče metode in oblike dela s katerimi bi utrjevanje, ki je za znanje matematičnih pojmov in postopkov nujno potrebno, približal učencem. Učitelj, otroški psiholog in psihoterapevt Hiam Ginott je v svoji knjigi Teacher and child zapisal: »Prišel sem do strašljivega odkritja. Sem odločilen element v razredu. Moj osebni pristop ustvarja klimo. Moje dnevno razpoloženje ustvarja vreme. Kot učitelj imam strašansko moč, da otroke onesrečim ali osrečim. Lahko sem mučilno orodje ali sredstvo navdiha. Lahko ponižujem ali razveseljujem, ranim ali zdravim.« (Blaznik, 2013). Ko učitelj ozavesti moč, ki jo ima v razredu, začne iskati načine, kako nadgraditi in oplemenititi obstoječe tradicionalne primere dobre prakse.

K temu nas nagovarja tudi razvoj znanosti, natančneje nevro-znanosti, ki ima v zadnjih desetletjih vedno večji vpliv na izobraževanje. Pod drobnogled postavlja učenje, poučevanje, utrjevanje in povezovanje šolskega znanja z realnim življenjem. Številne mednarodne raziskave ugotavljajo močno povezavo med gibanjem in učnimi dosežki ter kognitivno uspešnostjo posameznika. Z gibanjem oziroma aktivnim poučevanjem in učenjem dosežemo večjo motivacijo in koncentracijo, hitrejše divergentnejše razmišljanje, boljše pomnenje, pozitivnejši odnos do predmeta in manjši stres (Konda, 2015, 3). Da je igra pri učenju zelo pomembna, v zadnjem času glasno opozarja tudi specialist endokrinologije in ustanovitelj združenja Mensa Jugoslavije, danes Srbije, Ranko Rajović, ki poudarja, da šola potrebuje nove pristope. (Bobić, 2017)

Izzivov je za sodobnega učitelja zagotovo dovolj. Naloga posameznega učitelja pa je, da poišče takšne oblike utrjevanja znanja, ki najbolj ustrezajo potrebam njegovih učencev in hkrati preko njih izživi svojo ustvarjalnost in strokovnost. Učitelj, ki je zadovoljen s svojim delom, ustvarja klimo, v kateri učenci lahko razvijajo svoj potencial.

3 Primer utrjevanje znanja s pomočjo informacijsko komunikacijske tehnologije

V iskanju metode, ki bi hkrati ustrezala učencem in meni, sem dobila idejo, ki združuje informacijsko komunikacijsko tehnologijo, utrjevanje standardov znanja matematike, je za učence privlačna in razvija številne druge spretnosti. Vključila sem tudi metodo formativnega spremljanja. Ker z učenci ob koncu vsakega sklopa skupaj izluščimo učne cilje, sem učencem zastavila nalogo, da sami sestavijo naloge, s katerimi bi urili in preverili doseganje postavljenih ciljev. Naloge sem pogledala in po potrebi prilagodila, učenci pa so pred reševanjem sami presodili, kakšno je njihovo znanje. Iz izbranih nalog sem s pomočjo spletnih orodij izdelala QR kode. Nalepila sem jih po učilnici, hodniku in na šolskem dvorišču oziroma vrtu. Učence sem razdelila v skupine. V nekaterih oddelkih sem skupine oblikovala naključno, v drugih pa glede na sposobnosti. Skupine so se podale na lov in iskale skrite QR kode.

Zabava je bila zagotovljena, vzdušje pa sproščeno in delovno. Motivacija za delo je bila energija, znanje pa orožje, s katerim so učenci preskakovali korake do cilja.

Najdeno skrito QR kodo je skupina s pomočjo tablice ali pametnega mobilnega telefona z naloženim bralnikom QR kod odčitala in nalogo rešila. Matematične naloge so reševali vsi. Pri tem se urijo v hitrosti, strategijah reševanja problemov in sodelovalnih oblikah dela. Naloga posamezne skupine je bila, da v določenem času čim več QR kod najde, jih odčita ter pravilno reši, rešitve pa vpiše v tabelo na učnem listu. Po pretečenem času je skupina pri meni preverila pravilnost svojih rešitev in seštela točke. Zaklad je dobila skupina, ki je zbrala največ točk. Napačno rešene naloge in naloge, ki jih skupina ni uspela rešiti, so učenci rešili doma. Tako vsi učenci vseh skupin rešijo vse naloge in celostno ponovijo ter utrdijo snov. Ob koncu so svoje delo samoovrednotili. Izpostavili so spretnosti in znanja, ki jih že imajo ter znanja, ki jih morajo še utrdili in predvideli korake za njihovo dosego.

Dejavnost bi lahko prilagodili ter lov izvedli individualno ali v dvojicah, kar je odvisno od učne vsebine in ciljev, ki jih želimo pri uri doseči. S tem učenci ponovijo posamezno matematično poglavje in so pri pouku ves čas aktivni (ne le miselno, ampak tudi gibalno). Naloge so zasnovane tako, da učencem predstavljajo izziv in so glede na težavnost različno zahtevne. Izbor nalog je torej ključnega pomena, saj morajo te pokriti vse standarde znanja, ki jih mora učenec usvojiti ob koncu poglavja ter mu hkrati predstavljati miselni izziv. Prav tako morajo biti oblikovane tako, da jih učenci z različnim znanjem in sposobnostmi lahko rešijo. Morajo biti takšne, da učence pritegnejo in v njih spodbudijo odločenost, da vztrajajo in nalogo rešijo.

Z opisano dejavnostjo je središče učnega procesa učenec. Učenec zastavlja cilje, oblikuje naloge in razvija različne kompetence: ustvarjalnost, kritično in analitično mišljenje, sodelovalne in komunikacijske spretnosti, spretnosti reševanja problemov, oblikovanje strategij in podobno. Vse to in še več lahko učitelj doseže z osmišljeno uporabo različnih digitalnih naprav in spletnih aplikacij. Učenci so v skupini primorani sodelovati. Tak način organizacije dela posameznemu članu skupine nudi priložnost, da je slišan, da posluša in se z ustvarjalnimi idejami dejavno vključuje v lov. Hkrati pa dejavnost sama ustvarja pozitivno klimo za delo.

Za učitelja je neprecenljiva vrednost dejavnosti v tem, da je dejavnost lahko prilagodljiva in uporabna za različne starosti in skupine učencev ter pri učencih razvija raznolike spretnosti. Prav prilagodljivost in uporabnost znanja pa bosta poleg sodelovanja, hitrega odziva na spremembe in spretnega reševanja problemov, dve ključni kompetenci, nujni za uspešno prihodnost današnjih učencev. Učitelj prihodnosti je pred velikim izzivom, ki od njega zahteva stalno formalno in neformalno strokovno izpopolnjevanje, raziskovanje lastne prakse ter prilagajanje in nadgrajevanje obstoječega znanja. Ravno zaradi učiteljeve strokovne rasti bo vedno veljalo, da tradicija trči v prihodnost, jo oplemeniti in nudi odlično izhodišče za napredek.

4 Viri in literatura

Iz Wikipedije, proste enciklopedije: Matematika (splet). 2018. (citirano 28. 8. 2018). Dostopno na naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Matematika.

Štros, N.: Otroci in matematična pismenost (splet). 2016. (citirano 28. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~sscesss3/new_page_3.htm

Blaznik, D.: Učiteljevi pristopi pri poučevanju matematike in njihov vpliv na učno motivacijo (splet). 2013. (citirano 28. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1525/1/diploma_blaznik_dunja.pdf

Matematika: Matematika v aforizmih, citatih in izrekih (splet). 2018 (citirano 28. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://www2.arnes.si/~sscesss3/new_page_3.htm

Kubale, V.: Didaktika matematike. Maribor: samozaložba v sodelovanju z založbo PIKO'S PRINTSHOP, 2003.

Bobić, S.: NTC sistem učenja – veselje za otroke, izziv za učitelja (splet). 2017. (citirano 13. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://ntcucenje.com/sl/kako-povezani-ravni-podplati-inteligenca?v=ce774d9cab3a

Konda, B.: Kako motivirati za učenje. Izbor FIT aktivnih metod in FIT didaktičnih gibalnih iger. Neobjavljeno delo, 2015.

Tradicionalni – moderni načini obrazovanja – Branislav Krečković

OŠ,«Dašo Pavičić«, Hercegnovi, Crna Gora, skola@os-dpavicic.edu.me

ABSTRACT

BY ANALYSING THE CONNECTION BETWEEN TRADITIONAL AND MODERN SCHOOLING ,WE GET A CHANCE TO REALIZE THE PRESENT SITUATION IN EDUCATION.WE CAN ALSO USE THIS ANALYSIS TO POINT OUT THE STRENGTHS AND WEAKNESSES AND TO IMPROVE THE TEACHING PROCESS.

IN TRADITIONAL SCHOOLS ,LESSONS ARE ADJUSTED TO AN AVERAGE STUDENT.THE TEACHER HAS A DOMINANT ROLE.HE/SHE CAN ADJUST THE CRITERIA TO THE CAPACITY OF THE GROUP OF STUDENTS.THE MOST USUAL METHOD IS VERBAL ,MAINLY IN A FORM OF A MONOLOGUE.SUCH WAY OF TEACHING MAKES A STUDENT A PASSIVE RECEIVER OF INFORMATION.STUDENTS RARELY GET A CHANCE TO ASK QUESTIONS.SUCH EDUCATIONAL SYSTEM IS BASED ON A FACT THAT CHANGES HAPPEN QUITE SLOWLY AND THAT ONCE ACQUIRED KNOWLEDGE IS ENOUGH FOR THE LIFETIME.

THE DEVELOPMENT OF A MODERN SOCIETY BRINGS THE DEVELOPMENT OF EDUCATION,TOO.MODERN EDUCATION FORMS NEW APPROACH TO TEACHING AND STUDYING.THE PROCESS OF LEARNING IS NOWADAYS CONSIDERED TO BE COMPLEX AND PERMANENT.AN INDIVIDUAL IS BEING ADJUSTED TO FAST CHANGES IN A MODERN SOCIETY BY SUCH PERMANET LEARNING PROCESS.

THE POSITION OF A TEACHER IS BEING CHANGED BY A NEW APPROACH TO THE TEACHING PROCESS.A TEACHER IS A PLANNER ,ORGANIZER AND THE ONE WHO CARRIES OUT THE EDUCATIONAL PROCESS.AT THE SAME TIME,HE/SHE IS AN ADVISER,RESEARCHER AND A DIAGNOSTICIAN.

EVEN THOUGH SCHOOL IS KNOWN TO BE AN EDUCATIONAL AND PEDAGOGICAL INSTITUTION,THE EDUCATIONAL SEGMENT WAS EMPHASIZED FOR YEARS.NOWADAYS THE KNOWLEDGE OF CORRECT SOCIAL BEHAVIOUR HAS BECOME VERY IMPORTANT.THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND TECHNOLOGY CAUSES EACH INDIVIDUAL TO BE READY TO UNDERSTAND THE IMPORTANCE OF USING THESE IN A RESPONSIBLE AND ETHICAL MANNER.FOR THE WELL-BEING OF EVERYONE.

THE MAIN CONCERN OF BOTH TRADITIONAL AND MODERN EDUCATIONAL SYSTEM,IS THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S PERSONALITY,ATTITUDE AND VALUES.TO CONCLUDE,EDUCATION WAS,IS AND WILL BE THE BASE OF THE DEVELOPMENT OF A COUNTRY.

REZIME

ANALIZIRANJEM ODNOSA IZMEĐU TRADICIONALNIG I MODERNOG OBRAZOVANJA , DOBIJAMO PRILIKU DA REALNO SAGLEDAMO SADAŠNJU SITUACIJU U OBRAZOVANJU . TU ANALIZU TAKOĐE MOŽEMO ISKORISTITI DA BISMO ISTAKLI PREDNOSTI I NEDOSTATKE I UNAPRIJEDILI NASTAVNI PROCES .

U TRADICIONALNOJ ŠKOLI NASTAVA SE PRILAGOĐAVA PROSJEČNOM UČENIKU . ULOGA NASTAVNIKA JE DOMINANTNA . NASTAVNIK MOŽE PRILAGODITI KRITERIJUM KVALITETU ILI KAPACITETU GRUPE . NAJČEŠĆI METOD JE VERBALNI , PRETEŽNO U FORMI MONOLOGA . TAKAV NAČIN UČENJA ČINI UČENIKA PASIVNIM PRIMAOCEM INFORMACIJA . UČENIK RIJETKO DOBIJA PRILIKU DA POSTAVI PITANJE . TO JE JEDAN OD RAZLOGA ZAŠTO NE POSTOJI INTERAKCIJA IZMEĐU NASTAVNIKA I UČENIKA . TAKAV TRADICIONALNI SISTEM OBRAZOVANJA ZASNIVA SE NA ČINJENICI DA SE PROMJENE DEŠAVAJU SPORO I DA JE JEDNOM USVOJENO ZNANJE DOVOLJNO ZA ČITAV ŽIVOT .

RAZVOJ MODRENOG DRUŠTVA DONOSI I RAZVOJ OBRAZOVANJA . MODERNO OBRAZOVANJE STVARA NOVI PRISTUP PREDAVANJU I UČENJU . PROCES UČENJA SE DANAS SMATRA SLOŽENIM I TRAJNIM . TRAJNI PROCES UČENJA ČINI DA SE POJEDINAC PRILAGOĐAVA NA BRZE PROMJENE U MODERNOM DRUŠTVU .

NOVI PRISTUP NASTAVNOM PROCESU MIJENJA ULOGU NASTAVNIKA . ON / ONA PLANER , ORGANIZATOR I NOSILAC NASTAVNOG PROCESA . ISTOVREMENO NASTAVNIK JE I SAVJETNIK , ISTRAŽIVAČ I DIJAGNOSTIČAR . KROZ OBRAZOVNI PROCES UČENIK FORMIRA MIŠLJENJE I POSTAJE AKTIVAN UČESNIK .

IAKO JE POZNATO DA JE ŠKOLA OBRAZOVNO VASPITNA INSTITUCIJA , OBRAZOVNI SEGMENT JE BIO PRENAGLAŠEN GODINAMA . DANAS SE POZNAVANJE PRAVILNOG SOCIJALNOG PONAŠANJA SMATRA VEOMA BITNIM . RAZVOJ NAUKE I TEHNOLOGIJE ČINI DA SVAKI POJEDINAC MORA BITI SPREMAN DA IH KORISTI NA ODGOVORAN I ETIČAN NAČIN , ZA DOBROBIT SVIH .

PITANJA POŽELJNIH OSOBINA LIČNOSTI ,STAVOVA I VRIJEDNOSTI KOJI UČENICI TREBA DA RAZVIJAJU U TOKU ŠKOLOVANJA POSTAVLJA SE PRED SVAKI OBRAZOVNI SISTEM .BEZ OBZIRA DA LI JE U PITANJU TRADICIONALNI ILI MODERNI PRISTUP , OBRAZOVANJE I KROZ PREDHODNO I BUDUĆE VRIJEME ĆE UVIJEK PREDSTAVLJATI NOSIOCA RAZVOJA JEDNE ZEMLJE .

CILJEVI UČENJA NEKADA I SAD –ULOGA ŠKOLE

ANALIZOM ODNOSA TRADICIONALNE I SAVREMENE NASTAVE DOBIJAMO PRILIKU DA REALNO SAGLEDAMO SADAŠNJE STANJE U OBRAZOVANJU . ANALIZU TAKOĐE MOŽEMO ISKORISTITI DA UKAŽEMO NA ONO ŠTO SE TOKOM VREMENA POKAZALO KAO DOBRO I DA UKLONIMO ONE NEDOSTATKE KOJI SU PREPOZNATI A SVE U CILJU DA SE NASTAVNI PROCES PODIGNE NA VIŠI NIVO KVALITETA .

1 TRADICIONALNA ŠKOLA-CILJEVI UČENJA

TRADICINALNA ŠKOLA GRADIVO PRILAGOĐAVA U SUŠTINI UČENIKU KOJI PO MOGUĆNOSTIMA SE NE ISTIČE IZNAD PROSJEKA ALI I NE SPADA U ONU GRUPU KOJA NE MOŽE ISPUNITI MINIMUM ZAHTJEVA . ULOGA NASTAVNIKA JE DOMINANTNA . U ZAVISNOSTI OD SASTAVA UČENIKA NASTAVNIK ĆE

PRIMIJENITI RAZLIČITE KRITERIJUME . U KOLIKO JE NJEGOVA PROCJENA DA JE TA GRUPA UČENIKA KVALITETNIJA OD NJIH SE I VIŠE OČEKUJE , NUDI IM SE VIŠE I OČEKUJE SE VIŠE . NASUPROT OVOJ GRUPI UČENIKA PRISTUP JE SAVIM DRUGAČIJI I UGLAVNOM SU MANJI ZAHTJEVI I OČEKIVANJA OD NASTAVNIKA.

SAMI PROCES ORGANIZOVANJA I IZVOĐENJA NASTAVE JE DOSTA JEDNOSTAVAN A NASTAVNIK SE NAJVIŠE OSLANJA NA SVOJE OBRAZOVANJE I POZNAVANJE NASTAVNE TEMATIKE . PRIPREMA NASTAVNIKA ZA ČAS JE FORMALIZOVANA I NE ZAHTIJEVA NEKO ZNAČAJNIJE VRIJEME .VEĆI DIO ČASA JE VERBALNE SUŠTINE I ZASNOVAN U VEĆEM DIJELU NA MONOLOGU I U MANJEM DIJELU NA DIJALOGU .

OSNOVNA METODA NASTAVE U TRADICIONALNOJ NASTAVI JE PREDAVANJE ŠTO DOVODI NASTAVNIKA U POLOŽAJ SUBJEKTA A UČENIKA STAVLJA U ULOGU OBJEKTA KOJI PASIVNO PRIMA INFORMACIJE . TAKO JE ULOGA NASTAVNIKA DOMINANTNA . POSEBNO SE TO ISKAZUJE PRILIKOM PROPITIVANJA . UČENICI IMAJU VRLO RIJETKU MOGUĆNOST POSTAVLJANJA PITANJA I TIME SE GUBI POVRATNA SPREGA NASTAVNIK UČENIK .ONO ŠTO SE JAVLJA KAO POSEBAN PROBLEM JE DA ONO ŠTO NASTAVNIK PREDAVA JE NEPROVJERLJIVO ZA UČENIKA I TO MORA DA PRIMI KAO APSOLUTNU ISTINU . SVI UČENICI GLEDANO IZ UGLA NASTAVNIKA SU ISTI A SAMIM TIM I PREDAVANJA SU SVIMA NA ISTI NAČIN PRILAGOĐENA BEZ OBZIR NA NJIHOVA INTERESOVANJA , MOGUČNOSTI ILI SAMO RAZUMIJEVANJE PREDMETNE NASTAVE

STR.3

1.1 ULOGA ŠKOLE U TRADICIONALNOM OBRAZOVANJU

POLAZIŠTE DA JE SISTEM OBRAZOVANJA ZASNOVAN NA PRETPOSTAVCI DA SU PROMJENE ZNANJA RELATIVNO SPORE I DA JE ONO ŠTO SE NAUČI DANAS DOVOLJNO DA SE STAVI U U UPOTREBU DO KRAJA RADNOG VIJEKA

2. MODERAI ŠKOLA –CILJEVI UČENJA

SA RAZVOJEM MODERNOG DRUŠTVA I OBRAZOVANJE POPRIMA NOVE ODLIKE . ZA RAZLIKU OD PREDHODNE EPOHE KADA JE CILJ BIO DA SE OVLADA POSTOJEĆIM ZNANJEM, DANAS PORED TOGA ŠTO SE ZNANJEM MORA OVLADATI , MORAMO SE NAUČITI KAKO DA STALNO USVAJAMO NOVA ZNANJA .

MODERNO OBRAZOVANJE OBLIKUJE NOVI PRISTUP UČENJU. SAMO PO SEBI UČENJE JE SVJESNA , SVRSISHODNA I NAMJERNA AKTIVNOST KOJOM STIČEMO ODREĐENA SAZNANJA I VJEŠTINE . TO JE SLOŽEN , PERMAMENTAN PROCES PRISUTAN U SVIM ASPEKTIMA I RAZDOBLJIMA ŽIVOTA . UČENJE OBUHVATA USVAJANJE NAVIKA , INFORMACIJA , ZNANJA , VJEŠTINA I SPOSOBNOSTI . UPRAVO NA OVAJ NAČIN UTIČE NA TRAJNU PROMJENU PONAŠANJA POJEDINCA .UČENJE TREBA RAZLIKOVATI OD OBUČAVANJA , TRENINGA , RAZVOJA , OBRAZOVANJA .KAKO JE VEĆ REČENO KAO JEDAN PROCES , NEPREKIDNO UČENJE POSTAJE U SUŠTINI MINIMALNI USLOV ZA PRILAGOĐAVANJE BRZIM PROMJENAMA SA KOJIMA JE SUOČENO MODERNO DRUŠTVO

UPRAVO NOVI PRISTUP UČENJU MIJENJA I ULOGU MODERNOG OBRAZOVANJA . SA OVIM PRISTUPOM MIJENJA SE I POLOŽAJ NASTAVNIKA .

*POD UTICAJEM BROJNIH PROMJENA , NASTAVNIK JE DOBIO NEKOLIKO NOVIH FUNKCIJA A/ PLANERA I PROGRAMERA B/ORGANIZATORA I REALIZATORA OBRAZOVNO VASPITNOG PROCESA V/ VODITELJA , SAVJETODAVCA I VASPITAČA G/ DIJAGNOSTIČARA I ISTRAŽIVAČA C/ STR.4 VERIFIKATORA I OBRAZOVNO –VASPITNOG PROCESA /BRANKOVIĆ,MANDIĆ,2003:11O

KROZ PROCES UČENJA UČENICI TRBA DA IZGRAĐUJU SOPSTVENO MIŠLJENJE I DA USMJERAVAJU SVOJU MOTIVACIJU PREMA ŽELJENIM CILJEVIMA . DA BI UČENICI POSTEPENO POSTAJALI NEZAVISNI OD SVOJIH NASTAVNIKA MORAJU BITI MOTIVISANI ZA AKTIVNO UČESTOVANJE U PROCESU NASTAVE .UPRAVO SE IZ OVOG RAZLOGA PREUZIMANJE ODGOVORNOSTI ZA UČENJE ZAHTIJEVA AKTIVNO UČEŠĆE UČENIKA I INICIRANJU I UPRAVLJANJU SOPSTVENIM PROCESOM UČENJA , UZ PRIMJENU ODGOVARAJUĆE STRATEGIJE UČENJA .

2.1 ULOGA ŠKOLE U MODERNOM PROCESU OBRAZOVANJA

ŠKOLA JE , NE BEZ RAZLOGA , DEFINISANA KAO VASPITNO-OBRAZOVNA INSTITUCIJA , ALI SMO SVJEDOCI DA SE VEĆ DUGO PRENAGLAŠAVAJU OBRAZOVNI , A ZANEMARUJU VASPITNI CILJEVI I DJELOVANJE ŠKOLE . IPAK , POSLEDNJIH GODINA PONOVO SE , IZ MNOGIH RAZLOGA SVE VIŠE ISTIČE VAŽNOST VASPITNIH CILJEVA –RAZVOJ POŽELJNIH OSOBINA LIČNOSTI , OBRAZACA PONAŠANJA I SISTEMA VRIJEDNOSTI UČENIKA. JEDAN OD VAŽNIH PODSTICAJA ZA VRAĆANJE VASPITNOM DJELOVANJU ŠKOLE JESTE DINAMIČNI RAZVOJ NAUKE , TEHNIKE I TEHNOLOGIJE .NAIME OVAKAV RAZVOJ ZAHTIJEVA OD SVIH ČLANOVA DRUŠTVA DA RAZVIJU OSJETLJIVOST I SVIJEST O SOCIJALNO RELEVANTNIM NAUČNIM I TEHNOLOŠKIM PITANJIMA , DA RAZUMIJU MOGUĆE POSLEDICE PRIMJENE NAUČNIH I TEHNIČKO –TEHNOLOŠKIH ZNANJA U DRUŠTVU I DA NAUKU , TEHNIKU I TEHNOLOGIJU KORISTE NA ODGOVORAN I ETIČAN NAČIN , ZA VLASTITU DOBROBIT, ALI I NA DOBROBIT SVIH .TO , NARAVNO POKREĆE I PITANJA KOJA SE TIČU POŠTENJA , SARADNJE , TOLERANCIJE ,ODGOVORNOSTI , POŠTOVANJA DRUGOG KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA .RAZVOJ DEMOKRATSKIH INSTITUCIJA I PROCEDURA PODRAZUMIJEVA PRAVA I MOGUĆNOSTI GRAĐANA DA UČESTVUJU U JAVNOM ŽIVOTU I DONOŠENJU ODLUKA U DRUŠTVU. TAKVA PARTICIPACIJA TRŽI PREDUZIMLJIVOG , AKTIVNOG ,ODGOVORNOG GRAĐANINA , KOJI IMA NEOPHODNA ZNANJA ZA KOMPETENTNO DONOŠENJE ODLUKA/ZEIDLER ,SADLER,SIMMONS-HOWES 2005/

3. ZAKLJUČAK

PITANJA POŽELJNIH OSOBINA LIČNOSTI ,STAVOVA I VRIJEDNOSTI KOJI UČENICI TREBA DA RAZVIJAJU U TOKU ŠKOLOVANJA POSTAVLJA SE PRED SVAKI OBRAZOVNI SISTEM .BEZ OBZIRA DA LI JE U PITANJU TRADICIONALNI ILI MODERNI PRISTUP , OBRAZOVANJE I KROZ PREDHODNO I BUDUĆE VRIJEME ĆE UVIJEK PREDSTAVLJATI NOSIOCA RAZVOJA JEDNE ZEMLJE.

4.LITERATURA

BRANKOVIĆ,MANDIĆ,2003:11O

ZEIDLER ,SADLER,SIMMONS-HOWES 2005

Sodelovalno učenje pri pouku družbe v 4. razredu osnovne šole – mag. Erika Leban Zaletelj

OŠ Brinje Grosuplje, Slovenija, erika.leban-zaletelj@os-brinje.si

Izvleček

Učinke sodelovalnega učenja raziskujejo že vrsto let in že večkrat so prišli do spoznanja, da prav ta učna metoda pozitivno vpliva na učenčeve spoznavne, čustveno-motivacijske in socialne procese.

V prispevku avtorica predstavi pristop sodelovalnega učenja. S konkretnimi primeri ponazori, kako je sodelovalno učenje uporabila pri obravnavi učnega sklopa Domača pokrajina pri predmetu družba v 4. razredu. Sodelovalno učenje primerja s tradicionalnim načinom poučevanja. Primerjavo podpre z raziskavo, ki jo je izvedla z učenci 4. razreda. Statistična analiza rezultatov je namreč pokazala, da pouk, izveden s sodelovalnim učenjem, izboljšuje dosežke učencev, učenci imajo pozitiven odnos do predmeta družba, vendar sodelovalno učenje ne vpliva na večjo naklonjenost predmetu. Poveča se želja po sodelovanju s sošolci, sociometrični položaj učencev pa se ne izboljša.

Ključne besede: poučevanje, predmet družba, sodelovalno učenje, strukture sodelovalnega učenja, motivacija

Cooperative learning in the fourth grade social science class

Abstract

The effects of cooperative learning have been studied for several years and it has been established that it is this very learning method that has a positive impact on the pupils' cognitive, emotional, motivational and social processes.

This article presents the cooperative learning approach. The implementation of cooperative learning when discussing the topic of Domestic landscape in the 4th grade is presented with practical examples. Cooperative learning is compared to the traditional teaching methods. The statistical analysis has actually revealed that pupils' achievements improve when taught with the cooperative learning method and that the pupils have a more positive attitude towards the subject. Cooperative learning, however, does not affect the popularity of the subject. The pupils' desire to cooperate with one another increases, but their sociometric position remains unaltered.

Key words: teaching, cooperative learning, social science, cooperative learning structures, motivation

1 Uvod

Kot učiteljica iz leta v leto vedno bolj opažam, da med učenci ni pravih medsebojnih odnosov. Zdi se mi, da je vedno manj medsebojnega spoštovanja, učenci imajo težave pri sprejemanju drugačnosti. To je bilo moje vodilo za iskanje rešitev, da bodo medsebojni odnosi in počutje, posledično tudi znanje v oddelkih, v katerih poučujem, spodbudni za vsakega posameznika. Tako sem se odločila za uvedbo sodelovalnega učenja najprej pri urah družbe, sedaj pa ga uvajam tudi pri drugih predmetih.

2 Sodelovalno učenje

Vsak učitelj stremi h kakovostnemu poučevanju in k boljšemu znanju učencev, zato mora pouk organizirati tako, da so učenci pri učenju posledično čim dejavnejši. Sodelovalno učenje je eden od postopkov, s pomočjo katerega mu lahko to uspe. Brata Johnson (Johnson in Johnson, 1987, 12) opredeljujeta sodelovalno učenje kot učenje v majhnih skupinah z namenom, da bi se učenci naučili učno snov ali rešili kak problem. Pri tem vsak član opravi svojo nalogo in se hkrati prepriča, da so tudi drugi člani skupine opravili svoje naloge.

2.1 Razlike med tradicionalnimi in sodelovalnimi skupinami

Brata Johnson (1987, 13, 14) pravita, da obstajajo nekatere razlike med sodelovalnimi učnimi skupinami in tradicionalnimi učnimi skupinami, ki so razvidne iz spodnje tabele.

Tabela 1: Razlike med tradicionalnimi in sodelovalnimi skupinami

TRADICIONALNE SKUPINE	SODELOVALNE SKUPINE
ni soodvisnosti med člani	pozitivna soodvisnost med člani
prispevek posameznika ni dobro viden	posameznikova odgovornost in prispevek h končnemu rezultatu
pogosto homogene	heterogene
imenovan vodja	vodstvene naloge razdeljene med vse člane
člani redko odgovorni za učenje drugih	člani odgovorni za učne rezultate drug drugega
cilj je končana naloga	cilji usmerjeni k maksimalnemu rezultatu in dobrim medsebojnim odnosom
pričakovanje, da veščine za sodelovanje obvladajo	poučevanje veščin za sodelovanje
učiteljevo opazovanje in povratna informacija zelo redka	učitelj opazovalec
manj pozornosti	usmerjanje pozornosti učencev k uspehu
razred kot celota	razred kot skupina skupin

3 Primer uporabe struktur sodelovalnega učenja pri pouku družbe v 4. razredu

V okviru magistrskega dela Sodelovalno učenje pri pouku družbe v četrtem razredu osnovne šole sem izvedla raziskavo, v kateri je sodelovalo 67 učencev 4. razreda, 41 v eksperimentalni in 26 v kontrolni skupini. Osnovni cilj je bil primerjati učinkovitost pouka, izpeljanega s sodelovalnim učenjem, s poukom, izpeljanim po tradicionalni poti pri obravnavi učnega sklopa Domača pokrajina ter ugotoviti prednosti in slabosti takega pouka. V okviru omenjenega učnega sklopa se obravnava lega domačega kraja, storitvene dejavnosti, gospodarske dejavnosti, prometna varnost… Pri tej obravnavi sem uporabila različne strukture sodelovalnega učenja.

Lego domačega kraja sem obravnavala z IZVIRNO SESTAVLJANKO. Vsak član skupine je dobil samo en del učnega gradiva o legi Grosuplja, ki je bilo oštevilčeno od 1 do 4. Učenci z istim učnim gradivom so se sestali v ekspertnih skupinah, kjer so se snov skupaj naučiti in se pripravili na predstavitev. Nato so se vrnili v matične skupine, kjer je vsak predstavil svoj del snovi. Sledilo je postavljanje vprašanj, razjasnjevanje in pogovor. Na koncu so učenci pisali individualno preverjanje znanja.

Pri spoznavanju storitvenih dejavnosti v domačem kraju sem učencem predstavila SODELOVALNE KARTE. Najprej so dobili seznam storitvenih dejavnosti v Grosuplju. Nato je vsak učenec dobil kartice. Nanje je napisal dejavnosti, ki jih ni poznal – na eno stran ime dejavnosti, na drugo pa, kaj nam ta dejavnost ponuja. Učenci so znotraj sodelovalne skupine delali v parih. Eden je prevzel vlogo učenca, drugi pa učitelja. Igrala sta tri kroge igre. Sprva je učitelj učencu maksimalno pomagal. Pokazal mu je vse kartice s storitvenimi dejavnostmi, ki jih ta učenec ni znal, in mu prebral obe strani. V drugem krogu je učitelj pokazal ime dejavnosti, učenec pa je poskusil sam opisati dejavnost. Učitelj je pomagal, kadar učenec ni znal. Kadar je bil odgovor pravilen, je učitelj učenca pohvalil ter mu vrnil kartico s pravilnim odgovorom. Kadar pa odgovor ni bil pravilen, mu je povedal pravilnega in kartico vrnil v svoj kup. Ta krog sta igrala toliko časa, da je učitelj učencu vrnil vse kartice. V tretjem krogu je moral učenec sam pravilno povedati, kaj določena storitvena dejavnost ponuja. Tudi ta krog sta ponavljata toliko časa, da je učitelj učencu vrnil vse kartice. Nato sta vlogi v paru zamenjala. Zelo pomembno je, da vsaki pravilni razlagi sledi pohvala, kartonček s to dejavnostjo pa se vrne učencu ali da na poseben kupček.

Gospodarske dejavnosti v domači občini so učenci spoznavali s pomočjo sodelovalne strukture POSVETOVANJE V SKUPINI. Vsak učenec je dobil učni list z vprašanji, ki so si sledila od lažjega k težjemu. Vsi v skupini so položili svoje svinčnike na sredino mize. Določili so učenca, ki bo prvi prebral vprašanje. Učenci so poskusili poiskati odgovore iz učbenika, z lista z opisom gospodarskih dejavnosti v Grosuplju ali s pogovorom. Učenec levo od tistega, ki je bral vprašanje, je preveril, ali vsi člani skupine razumejo odgovor in se strinjajo z njim. Ko so se vsi učenci strinjali, je vsak vzel svoj svinčnik in napisal odgovor s svojimi besedami. Nadaljevali so z drugim vprašanjem: učenec, ki je prej preverjal, je zdaj bral, učenec na njegovi levi pa pregledoval.

Pri obravnavi varnih in manj varnih poti za pešce in kolesarje sem uporabila strukturo SKUPINSKA DISKUSIJA. Najprej sem jim zastavila tri vprašanja: Kako je v Grosuplju poskrbljeno za varnost pešcev in kolesarjev? Ali je dovolj poskrbljeno? Kaj bi se še dalo izboljšati? Učenci so se v skupini pogovarjali o danih vprašanjih in iskali možne rešitve. Eden iz vsake skupine je na koncu poročal o njihovih ugotovitvah, ki so jih lahko zapisali na list papirja. Vsaka naslednja skupina je povedala samo tisto, česar sošolci še niso povedali.

Pridobljeno znanje o domačem kraju smo utrjevali s strukturo sodelovalnega učenja VEČ GLAV VEČ VE. Vsak član skupine je dobil eno od številk od 1 do 4. Učenci s številko 1 so lahko odgovarjali skupaj z učenci, ki so imeli isto številko. Pripravila sem vprašanja, s pomočjo katerih smo ponovili celotno snov o občini Grosuplje. Najprej sem jim zastavila vprašanje. Nato so imeli od 1 do 3 minut časa (odvisno od težavnosti vprašanja), da so se v skupini pogovorili o odgovoru. Po poteku časa sem poklicala eno od številk in določila učenca, ki je odgovarjal. V vsaki skupini je odgovarjal samo učenec, ki je imel to številko. Učenci iz drugih skupin, ki so imeli isto številko, pa so povedali, ali se strinjajo z odgovorom ali ne. Za pravilen odgovor je dobila skupina točko. Ker učenci v skupini niso vedeli vnaprej, kdo bo odgovarjal, jih je to motiviralo, da so se vsi tako dobro naučili pravilni odgovor, da so ga lahko razložili tudi drugim.

Za uvodno motivacijo pri obravnavi pojma domača pokrajina sem uporabila INTERVJU V TREH STOPNJAH. Učenci so se znotraj skupin razdelili v pare. Eden v paru je prevzel vlogo spraševalca, drugi intervjuvanca. Vprašanje, ki so ga postavili drug drugemu, se je glasilo: Katera naselja (mesta ali vasi), vzpetine in vode (reke, jezera, morje) najpogosteje obiščete s svojimi starši in zakaj? Učenca v paru sta zamenjala vlogi. Vsak učenec v skupini je povedal, katere kraje je najpogosteje obiskal njegov intervjuvanec. Dejavnost je trajala 10 minut.

4 Izvedena raziskava in rezultati

Statistična analiza rezultatov je pokazala, da pouk, izveden s sodelovalnim učenjem, izboljšuje dosežke učencev pri temi Domača pokrajina pri predmetu družba. Učenci imajo pozitiven odnos do predmeta družba, vendar sodelovalno učenje ne vpliva na večjo naklonjenost predmetu. Sodelovalno učenje povečuje željo po sodelovanju s sošolci, ki se kaže v socialni ekspanzivnosti, sociometrični položaj učencev pa se ni izboljšal. Tudi pri hipotezi, da pouk, izpeljan s sodelovalnim učenjem, omogoča trajnejše vsebinsko znanje pri učenju družbe v 4. razredu v primerjavi s poukom, izpeljanim tradicionalno, statistično pomembnih razlik nismo ugotovili.

5 Zaključek

B. Marentič Požarnik (2000) pravi, da v šoli vse premalo izkoriščamo možnosti, ki nam jih ponuja sodelovalno učenje, pri katerem učenci učijo učence. Pri tem od vrstnikov pridobivajo pomembne informacije, se znajo vživeti v njihov način razmišljanja, so potrpežljivi in drug drugega lažje prosijo za pomoč. Tudi brata Johnson (1994) navajata, da je sodelovanje med učenci, ki se veselijo uspeha drug drugega, ki spodbujajo drug drugega pri pisanju domače naloge in sodelujejo z drugimi ne glede na spol, etnično pripadnost, raso in invalidnost, še vedno redkost. Ves trud, ki ga učitelji vložimo v pouk, izpeljan s sodelovalnim učenjem, se nam prej ali slej obrestuje, če se zavedamo, da sodelovalno učenje spodbuja celostni otrokov razvoj, saj dokazano vpliva na spoznavne, čustveno-motivacijske in socialne procese učencev.

6 Viri in literatura

Johnson, D. W., Johnson, R. T.: Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive and Individualistic Learning. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1987.

Johnson, D. W., Johnson, R. T.: An Overview of Cooperative Learning (splet). 1994. (citirano 28. 4. 2008). Dostopno na naslovu: http://www.cooperation.org/pages/overviewpaper.html.

Leban Zaletelj, E.: Sodelovalno učenje pri pouku družbe v četrtem razredu osnovne šole. Magistrsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, 2016.

Marentič Požarnik, B.: Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, 2000.

Ustvarjalne naravoslovne–kemijske delavnice – Jožica Lešnik, profesorica kemije in biologije

profesorica kemije in biologije, OŠ Ljudski vrt Ptuj, Slovenija, jozica.lesnik@os-ljudskivrtptuj.si

POVZETEK

Pri poučevanju naravoslovnih predmetov dajemo velik poudarek raziskovanju, eksperimentiranju in praktičnemu delu. Veliko časa posvečamo nadarjenim učencem in učencem, ki si želijo delati in ustvarjati na drugačen način. Naravoslovnih predmetov, še posebej kemije, si brez izvajanja eksperimentov ni mogoče predstavljati, saj je eksperiment pot do razumevanja nekega naravoslovnega pojava.

Z aktivnimi metodami učence motiviramo k večji aktivnosti, ki prinaša trajnejše in kvalitetnejše znanje. Pri takšnem delu je pomembno tudi medpredmetno povezovanje ter iskanje znanja in veščin na različnih področjih.

Na ustvarjalnih delavnicah smo medpredmetno povezali kemijo, fiziko in biologijo ter preko zanimivih eksperimentov povezali učence različnih starosti (od 6. do 8. razreda) iz različnih osnovnih šol. Namen ustvarjalnih delavnic je izmenjava izkušenj in spoznanj ter druženje in učenje. Učencem želimo na zanimiv način pokazati, da sta tudi fizika in kemija življenjski ter privlačni.

Ključne besede: nadarjeni učenci, med predmetno povezovanje, eksperimentiranje, raziskovanje, kemija, fizika, biologija

CREATIVE NATURAL SCIENCE – CHEMISTRY

WORKSHOPS

ABSTRACT

In the teaching of natural science subjects, we place great emphasis on research, experimentation and practical work. A lot of time is dedicated to gifted pupils and pupils who want to work and create in a different way. We cannot imagine natural science subjects, especially chemistry, being taught without experimental work, since experiments are the way to understanding natural phenomena.

With the use of active methods, pupils are motivated by a greater activity that brings more permanent and higher quality knowledge. In this work, cross-curricular integration and the search for knowledge and skills in different fields are also important. In creative workshops we interdisciplinary linked chemistry, physics and biology, and through interesting experiments connected pupils of different ages (from 6th to 8th grade) from various elementary schools.

The purpose of creative workshops is sharing experiences, knowledge, socializing and learning. We wish to show our pupils in an interesting way that physics and chemistry are worldly and attractive.

Key words: gifted pupils, interdisciplinary correlation, experimentation, research, chemistry, physics, biology

1. UVOD

Ustvarjalnost je miselni proces ustvarjanja novih idej ali poustvarjanje nove celote iz idej, ki že obstajajo. Daje izvirne dosežke, ki so izjemni, nenavadni, redki in neponovljivi.

Z ustvarjalnostjo je približno tako kot s talenti. Marsikdo ima talent za določeno področje, vendar je samo to premalo. Imeti moramo ustrezno izobrazbo, s katero ta talent razvijamo. Ustvarjanje pa ni stalen proces in se ne more ustaviti že pri eni sami novi zamisli, če je ne znamo uresničiti.

Raziskave so pokazale, da je pri učnem uspehu možno nadoknaditi primanjkljaj intelektualnih sposobnosti z višje razvito ustvarjalnostjo.

Pomembno vlogo pri razvijanju ustvarjalnosti v osnovni šoli ima tudi medpredmetno povezovanje, saj je to celosten didaktični pristop, kar pomeni horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti.

Izkušnje kažejo, da učenci pri medpredmetnem reševanju učnih situacij razvijajo interes in motivacijo za učenje ter poglabljajo razumevanje in uporabo znanja. Poleg tega dosegajo boljše učne uspehe, ustvarjajo bolj kakovostne medosebne odnose in zavzetost za učenje, izražajo samozavest, kažejo sodelovanje in spoštovanje, imajo boljši priklic in razumevanje učnega gradiva ter so zmožni povezovati učne spretnosti z različnih predmetnih področij.

2. USTVARJALNE DELAVNICE V OSNOVNI ŠOLI

Pri izvajanju dela z nadarjenimi učenci se izvajajo poleg številnih aktivnosti tudi ustvarjalne delavnice. Pri izvajanju je pomembno medpredmetno (meddisciplinarno) povezovanje in povezovanje učencev različnih starosti.

Na ustvarjalnih delavnicah učenci:

- medpredmetno povezujejo različna predmetna področja,
- sodelujejo z drugimi učenci šole,
- bogatijo splošno znanje in razgledanost,
- pridobivajo nova znanja,
- razvijajo pozitivne medsebojne odnose,
- razvijajo svojo ustvarjalnost, interese,
- krepijo pozitivno samopodobo,
- spoznajo nove metode dela in to prenašajo na pouk.

3. USTVARJALNE DELAVNICE NA NAŠI ŠOLI

V petek, 11. marca 2016, so bile na naši šoli ustvarjalne delavnice za učence vseh ptujskih osnovnih šol. Učenci so ustvarjali v naslednjih delavnicah: Gledališka improvizacija, Matematični potep po Ptuju, Mediacija, Likovna delavnica, Animirani film, Naravoslovno – kemijske delavnice, Retorična delavnica, Poslikava panjskih končnic, Sestavljanje Rubikove kocke in Igranje na kahone.

Učenci so ustvarjalnost ob koncu delavnic tudi predstavili.

3.1 USTVARJALNE NARAVOSLOVNO-KEMIJSKE DELAVNICE

Pri poučevanju naravoslovnih predmetov dajemo na naši šoli velik poudarek raziskovanju, eksperimentiranju in praktičnemu delu.

Veliko časa posvečamo nadarjenim učencem in učencem, ki si želijo ustvarjati in delati na drugačen način. Med nadarjenimi učenci so velike razlike na intelektualnem, čustvenem in osebnostnem področju, zato je mišljenje, da je pri nadarjenih pomoči potrebna le glava, napačno. Nadarjenim je potrebna vsestranska pomoč.

Na ustvarjalnih naravoslovno-kemijskih delavnicah smo medpredmetno povezali kemijo, fiziko in biologijo ter preko zanimivih eksperimentov učence različnih starosti (od 6. do 8. razreda) iz različnih osnovnih šol.

3.1.1 CILJI

Učenci so na delavnicah:

- razvijali ustvarjalnost, kreativnost, vedoželjnost, sposobnost komuniciranja in sposobnost za delo v skupini;
- poglabljali in utrjevali znanje, razumevanje in uporabo kemijsko-fizikalnih vsebin s pomočjo samostojnega eksperimentalnega dela;
- razvijali spretnosti za varno in učinkovito delo s snovmi, spretnosti eksperimentiranja, raziskovanja in se seznanili z raznolikimi vidiki dela v kemijskem laboratoriju;
- razvijali mišljenje z urjenjem v opazovanju, primerjanju, analiziranju, logičnem sklepanju in posploševanju;
- urili osnovne tehnike in operacije eksperimentalnega dela;
- usvajali postopke eksperimentalnega dela od načrtovanja, izvajanja eksperimenta, opazovanja, zbiranja, beleženja, razvrščanja, analize in predstavitve podatkov;
- postavljali zaključke in jih povezovali s teorijo in življenjskim okoljem.

3.1.2 POTEK

Učenci so bili razdeljeni v pet skupin, ki so krožile. Vsi so izvajali vse izbrane poskuse in skupaj usvajali postopke eksperimentalnega dela. Pri delu so bili ustvarjalni. Svoje znanje in veščine pa so tudi medpredmetno povezovali.

Na fotografijah je prikazan delček našega dela.

Slika 1: Izdelava modela pljuč

Slika 2: Model pljuč

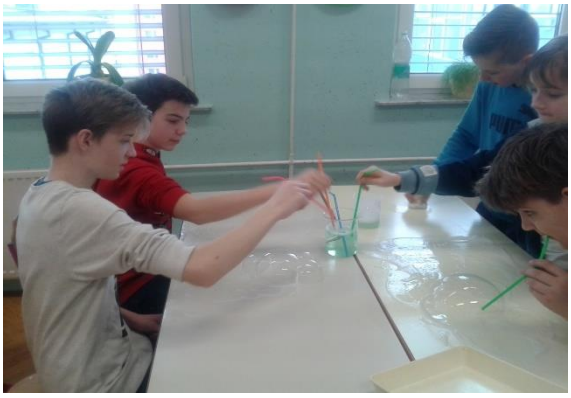

Slika 3: Milni mehurčki

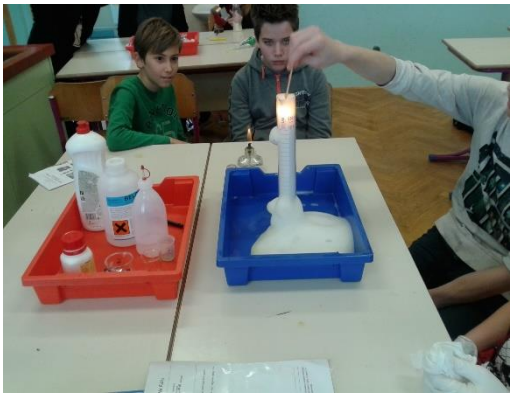

Slika 4: Slonja zobna pasta

Slika 5: Faraonova kača

Slika 6: Krvavo čaranje

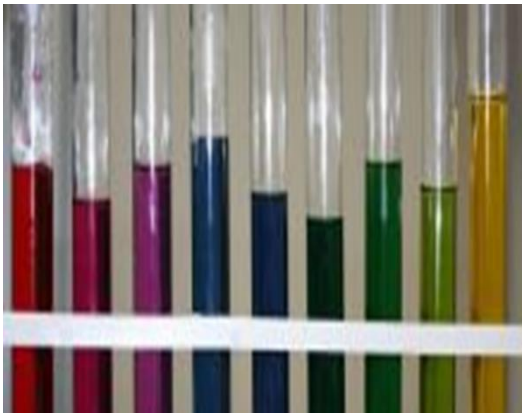

Slika 7: Tekočinski stolp

Slika 8: Naravni indikatorji

3.1.3 PREDSTAVITEV

Učenci so ob koncu delavnic svoje delo predstavili. Pomembno se jim je zdelo, da so sposobni povedati, se izražati in praktično ter na zanimiv način prikazati svoje delo.

Njihov namen je bil pokazati ostalim učencem, da sta tudi fizika in kemija življenjski in privlačni.

Slika 9: Jodova ura – »Lažnivec«

4. ZAKLJUČEK

Ustvarjalne delavnice vzpodbujajo vedoželjnost, samoiniciativnost in ustvarjalnost učenk in učencev, omogočajo izmenjavo izkušenj, spoznanj in druženje.

Z medpredmetnim povezovanjem in ustvarjalnim načinom dela, ki je pomembno za osebni razvoj posameznika in temelji na izkustvenem učenju, iskanju znanja in veščin na različnih področjih, učenci

prihajajo preko lastne aktivnosti do neposrednih spoznanj in znanj ter so zmožni povezovati učne spretnosti z različnih predmetnih področij. Njihovo znanje postaja kvalitetnejše, uporabno in trajno.

5. LITERATURA

Povzeto po namarie.divine.si/ustvarjalnost/. (18. 9. 2018)

Povzeto po www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.../MD4.0_Potocnik_Mladi_in_ustvarjalni (18. 9. 2018)

Ustvarjalno učenje – Darja Lunder

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, darja lunder@guest.arnes.si

Povzetek

Z uporabo preprostih učnih pripomočkov sem uspela doseči zavidljive rezultate na področju zbranosti učencev, pripadnosti skupini, njeni povezanosti in pri osvežitvi matematičnega seštevanja. Na podaljšanem bivanju, kjer so bili prisotni otroci 2. razreda devetletke, sem uporabila frnikole ter karton za gradnjo gradu z luknjami in številkami. Presenetljivo se je izkazalo, da je novi pripomoček več, kot le še ena nova igra. Ob gradnji gradu so otroci prejeli okvirno informacijo o pojavu gradov v času, njihovem namenu in načinu življenja v njih. Po končani gradnji je grad postal cilj za igro s frnikolami. A ne kakršnekoli igre. Vhodi v grad so bili označeni s števili, tako je nastala nova igra, močno povezana z matematiko. Proces osveževanja seštevanja do števila 20, ki je bilo pri večini učencev po poletnih počitnicah v slabem stanju, se je ob visoki motivaciji pomembno skrajšal in otroci niso bili izpostavljeni stresu.

Ključne besede: fuzija, zbranost, motivacija, nezavedno, matematika, kreativnost.

Creative teaching

Using low-tech gadgets I managed to get outstanding results of children focus, team spirit, group bonding, and mathematic knowledge refreshment. Lesson that has been given to children from 2nd grade primary school, using marbles and cardboard to make castle with holes and numbers surprisingly turned out to be more as just an ordinary lesson. While building a castle, children have received a quality information about castles appearance in history, their purpose and the way of living in them. After finishing it, castle became a target for marbles game. But not just any. As entrances in castle has been marked with numbers, new game has been launched. And it has been strongly connected with mathematics. Ability of mathematical addition up to number 20, which has been in rusty stage after summer vacation has been restored. Process of knowledge refreshment due to strong motivation became importantly shorter and children have achieved it not being exposed to any stress.

Key words: fussion, focus, motivation, unconscious, mathematics, creativity.

Ustvarjalno učenje

Po daljšem obdobju, dvomesečnih poletnih počitnicah, ko niso vključeni v izobraževalne programe, otroci pri starosti 7 let, ki obiskujejo drugi razred osnovne šole, potrebujejo dodatni pospešek, motivacijo, da bi lahko uspešno obnovili osvojeno znanje in veščine prvega razreda osnovne šole. Med dnevno interakcijo med učitelji različnih področij se je spontano izpostavil problem stopnje znanja matematike ob samem začetku šolskega leta, ki je pri večini učencev na precej nižji stopnji, kot ob zaključku prvega razreda. Da bi vzpostavila kvalitetno in hitro obnovo pridobljenega znanja sem pričela s projektom , ki ni omejen na matematično učilnico, ampak se dogaja med podaljšanim bivanjem, ko lahko z uporabo različnih pedagoških orodij dosežemo cilje z interakcijo z otroci na manj formalen način.

1.1 Opredelitev cilja:

Z uporabo različnih pedagoških orodij, kot so; predavanje, oblikovanje skupine, uporaba likovnih pripomočkov in igre želimo otroke odpeljati na fantazijsko platformo, ko jim vzdražena domišljija poleti, in to stanje lahko uporabimo za nezavedno reševanje osnovnih matematičnih seštevanj brez stresa in z mnogo zabavnih trenutkov, ki pozitivno vplivajo na hitrost dojemanja.

1.2 Planiranje

Podaljšano bivanje, ni spontano preživljanje časa, ampak so vsebovane dejavnosti natančno opredeljene:

samostojno učenje,

sprostitvena dejavnost,

ustvarjalno preživljanje časa,

prehrana.

Cilji podaljšanega bivanja se prepletajo s cilji rednega pedagoškega procesa in neredko pedagoški procesi med podaljšanim bivanjem močno in pozitivno vplivajo na raven učenčevega znanja. Ob upoštevanju naštetega, sem pristopila k načrtovanju lekcije z vso skrbjo in odločena, da prve tri dejavnosti, samo-učenje, sprostilne dejavnosti in kreativno preživljanje časa povežem v enovit pedagoški proces.

Učno uro sem razdelila v dva avtonomna dela, ki sta med seboj smiselno povezana:

zgodovinski del, ki naj otroke popelje v magični svet gradov in vitezov. V tem delu želim formirati dve ali več skupin z do osem člani. Skupina ima nalogo zgraditi grad iz lepenke s posebnimi lastnostmi. Med gradnjo jim med redkim podajanjem ohlapnih meril za gradnjo gradu, predstavim zgodovinsko umestitev gradov, njihov namen in način življenja v časovnem okviru pa tudi grobo skico tedanjih socialnih družbenih odnosov. Spodbujam vse učence in jih vzpodbujam k postavljanju vprašanj o temi. Izpostavim najzanimivejša dejstva obdobja,

v primeru, da je formiranih več skupin, jih fizično v učilnici postavim tako, da so vse enakovredno deležne moje pozornosti,

matematični del je povezan z zaključkom gradnje gradu, ki je pogoj za začetek igre s frnikolami in seštevanjem. Poseben grad ima več vhodov, ki so oštevilčeni s primernimi števili in bodo v nadaljevanju predmet seštevanja. Števila nad vhodi v grad lahko poljubno zamenjamo, kar nam omogoča raznolikost računanja. Posamezni učenec bo imel na voljo tri frnikole, s katerimi bo z razdalje poskusil zadeti različne vhode v grad. Frnikole imajo vlogo vitezov, ki se vračajo v grad, števila nad vhodom v grad pa predstavljajo število turnirskih zmag, ki jih je vitez dosegel. Učenec mora pravilno sešteti število zmag.

Tri glavne dejavnosti so tako uspešno vključene v pedagoški proces. Samo-učenje je posebej izrazito, ob gradnji gradu, ko morajo učenci ob ohlapnih navodilih iskati nove rešitve in uspešno zaključiti projekt. Med procesom se v skupini intenzivno izmenjujejo ideje. Moja intervencija v tej fazi je omejena na omogočanje vsem učencem, da izrazijo svoje rešitve. Skupine učencev so tudi pri starosti 7 let navadno socialno dokaj strukturirane in že vsebujejo hierarhijo, zato je učiteljeva vzpodbuda, ki predstavlja referenčno avtoriteto zunaj skupine nujna, da uravnoteži prispevek k projektu vseh učencev v skupini.

Kreativnost je v proces vseskozi vpeta, saj učenci iščejo nove originalne rešitve pri gradnji makete, obenem pa zaradi konteksta samega projekta dogajanje nanje deluje sproščujoče.

Potek učne ure, prvi del

Ob prihodu učencev v učilnico sem jih seznanila z nalogo, kateri bomo posvetili našo pozornost. Krajše uvodno predavanje sem omejila na opis naloge – gradnja gradu iz lepenke. Učenci so dobili informacijo o približni velikosti makete, o številu vhodov v grad, o možnostih uporabe različnih materialov in orodij. Prejeli so tudi informacijo o posameznih splošnih arhitektonskih elementih gradu, kot so obzidje, glavni grajski bivalni del, grajski stolp, obrambni stolpi, strelne line, obrambni vodni jarek, hlev, prostori za služinčad… Pojasnila sem jim, da bo naša maketa preprostejša in ne bo vključevala vseh detajlov. Po uspešni preveritvi ravni razumevanja naloge, sem učence razdelila na tri enako velike skupine. Vse skupine so prejele vnaprej pripravljene komplete pripomočkov, ki so vsebovali gradbeni material: kartonske škatle, barvni papir, lepilo, škarje pa so imeli svoje. Pred samim pričetkom izvajanja sem učencem pokazala slike gradov iz različnih obdobij in iz različnih krajev. Podajanje zgodovinskih dejstev sem prilagodila starosti učencev. Tako so med gradnjo izvedeli, da je obdobje gradnje gradov trajalo 900 let, prvi so se pojavili v 9. stoletju, pretežno so bili namenjeni obrambi pred napadi, kasneje pa so prevzeli tudi druge upravne funkcije. V času pojava gradov, države v današnjem smislu niso bile formirane, ampak je bilo ozemlje razdeljeno med gospodarje in kneze. Ozemlje so nadzorovali iz gradov. Izpostavila sem način življenja, ki je bilo dokaj težko in manj romantično kot si ga predstavljamo. Gradovi so načeloma imeli le eno ogrevano sobo – caminato, sicer pa se je življenje odvijalo na prostem. Moški so hodili v lov, ženske so opravljale ročna in gospodinjska dela, imele pa so tudi nadzor nad delavci. Časa za počitek je bilo malo. Bivanje na gradu so včasih popestrili potujoči pevci ali pripovedovalci zgodb. Vsakdanje življenje je bilo tako podrejeno nadzoru in obrambi graščakovega ozemlja pred sovražniki. Pomemben je bil lov, ki je bil eden glavnih virov hrane. Dan za prebivalce gradov se je začel ob sončnem vzhodu, in končal ob sončnem zahodu. Prostori v gradovih so bili temni in pozimi zelo hladni. Vode ni bilo na pretek, tako je bilo kopanje le redko. Navadno so za to uporabili leseno kad, ki so jo prenašali med grajskimi prostori. Za osebno higieno je bilo slabo poskrbljeno. V gradovih je običajno živelo tudi mnogo glodavcev ki so bili redni gosti in posebej nevarni, saj so prenašali bolezni. Kopalnica v srednjem veku na gradovih ni obstajala, poznali pa so preprosto stranišče, ki je bila običajno deska z okroglo odprtino v sredini položena nad večjo izkopano luknjo. V kletnih prostorih, so prenekateri gradovi imeli ječe, kjer so bili pogoji obupni. Vlaga mraz in glodavci so zelo vplivali na dolžino preživetja, ki je bila v ječi zelo kratka. Ob podajanju orisa dobe in življenja na gradovih sem spremljala napredek pri izdelavi gradov in v rednih presledkih dovolila

vprašanja bodisi o načinu gradnje gradu ali pa o zgodovinskih dejstvih, ki so jih učenci spremljali ob nastajanju maket. Predstavitev popolnoma drugačne oblike življenja kot ga poznamo danes je na učence naredila precejšen vtis, saj so morali precej dejstev preizkusiti z vprašanji na katera sem jim odgovorila.

V prvem delu so učenci ob poslušanju vsebinsko prilagojene razlage o obdobju gradov in zanimivosti iz takratnega življenja pridno zgradili makete gradov. Med predavanjem sem pozornost usmerila tudi na enakomerno porazdeljenost nalog med člani posamezne skupine, tako so vsi učenci med poslušanjem pridobivali še ročne spretnosti ter spoznavali možnosti uporabe različnih materialov pri graditvi maket.

1. 4 Potek učne ure drugi del

Ob končanju izdelave maket gradov smo gradove postavili na tla, ter izdelali še števila na kartonih. Ta so namenjena označitvi grajskih vrat. Ko smo označili vrata v maketah gradov s prvim setom števil se je igra lahko začela. Posamezni član skupine je prejel tri frnikole, ki so bile nadomestilo za viteza ki se vrača v grad. Z njimi je poizkusil zadeti vrata z označenim številom. Tri frnikole so običajno našle svoje cilje, naloga učenca pa je bila sešteti vsa tri števila nad vrati. V primeru pravilnega rezultata učenec prejme točko in po zaključku igre ko končajo z meti in seštevanjem vsi učenci, dobimo zmagovalno skupino.

Med igro je dogajanje potekalo na več različnih ravneh. Inicialen pristop k igri je bil zaradi uspešno končanega projekta gradnje makete gradu izjemno pozitiven. Med gradnjo samo se je skupina povezala in skupinski duh je izdatno motiviral učence k izvajanju operacij seštevanja. Medsebojno vzpodbujanje med igro je izdatno pomagalo k hitrosti izvedbe matematične operacije, tako sem po več odigranih krogih zabeležila bistveno skrajšanje časa porabljenega za izračun števil obenem pa je zelo narasla tudi natančnost rezultatov. Otroci so bili sproščeni in niso imeli občutka javnega nastopanja, dasi so morali svoj nastop in izračun podati pred ostalimi udeleženci v razredu. Predpriprava na računski del učne ure s podajanjem zanimivosti iz zgodovine gradov, je zelo dobro vplivala na splošno atmosfero v razredu, saj učenci v nobenem trenutku niso imeli občutka prisotnosti pri klasični učni uri. V proces so se obilno vključevali s postavljanjem vprašanj in s pripombami iz svojega poznavanja tematike. Zanimivosti iz nekega drugega časa so jih zapeljala v napol pravljičen svet, v katerem je življenje drugačno in efekt je trajal tudi še, ko so se frnikole v obliki vračajočih se vitezov valile skozi oštevilčena vrata. Osmišljenje računanja sem povezala še številom turnirskih zmag, ki jih vrnjeni vitezi prinašajo nazaj v grad in ki so povezane s števili nad vrati. Za merjenje napredka v skupini sem uporabila merilno uro, rezultati so predstavljeni na spodnjem grafu.

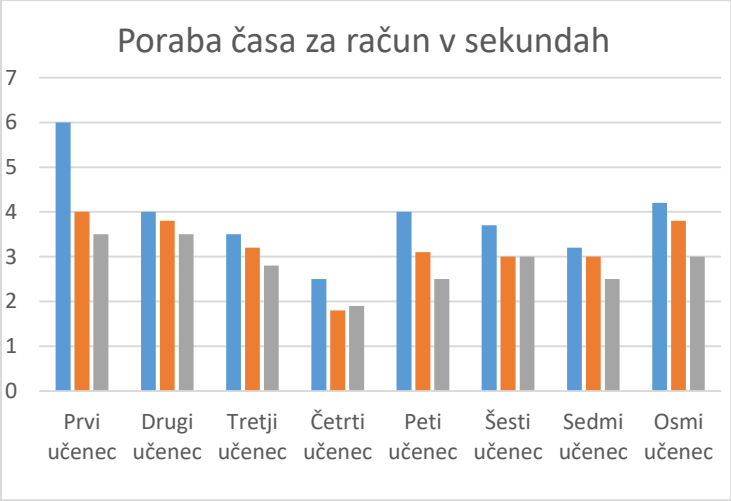

Zaključek

Fuzija učenja in igre je legitimen in uporaben način pedagoškega dela, ki se zaradi različnih vzrokov, žal, uporablja le v manjši meri. Za uspešno izvedbo združevalnega načina, ko se srečata igra in učenje, moramo poskrbeti za pravo mero avtoritete, saj igra lahko zelo hitro prestopi mejo urejenega procesa in se obrne v stihijsko zadovoljevanje mnogoterih želja učencev, kar vodi v nered in izgubo časa. Torej tudi ob uporabi igre za pomoč pri učenju toplo priporočam pazljivo načrtovanje in čim manj obvodov ter improvizacije pri izvedbi. Metoda je posebej uporabna pri podaljšanem bivanju, saj je pristop k pedagoškemu procesu tu manj rigiden in po svoji naravi omogoča dokaj široko uporabo raznoterih pedagoških orodij. Glede na rezultate izmerjene pri eni od skupin, se je čas računanja že v tretjem poskusu pomembno zmanjšal. Zmanjšanje je posledica vpletenosti vseh učencev v vsakokratni met posameznika, saj so prav vsi v želji po zmagi pri sebi računali tri naključno zadeta števila in tako do konca tretjega kroga opravili po 24 računskih operacij le za svojo skupino. Ob treh skupinah to pomeni 72 računov v eni igri. Vsi računi pa so bili opravljeni z veseljem in brez stresa, le v želji po biti čim boljši. Cilj osvežitve znanja matematičnega seštevanja je bil tako dosežen.

Razred – zrcalo razrednika – Andreja Markuta

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, andreja.markuta@sfpkr.si

Izvleček

Večina učiteljev v osnovni šoli se hitro sreča z nalogami razrednika. Razrednik vodi delo v oddelku in v skladu z zakonom opravlja številne druge naloge. V prvem delu referat predstavi vlogo razrednika nekoč in danes, namen, smisel ter cilj sodelovanja razrednika s starši in z učenci ter opiše odnos razrednika do njegovega razreda. V nadaljevanju so podani posamezni primeri odsekov razrednih ur, kjer razrednik gradi na odnosu z učenci, na dobri razredni klimi ter na odnosih med učenci znotraj razreda. Izredno pomembno je, da je razrednik oseba, ki ji učenci lahko zaupajo. Drugi empirični del predstavi delo razrednika v razredu. Primerja delo razrednika nekoč in danes, kakšne pripomočke za medsebojne odnose v razredu so razredniki uporabljali včasih in kakšne uporabljajo danes. Ugotavlja, ali razredniki dajejo velik pomen povezanosti z učenci in ali je danes potrebno za dober odnos z učenci in med učenci žrtvovati več časa in energije kot v preteklosti.

Ključne besede: razrednik, vloge razrednika, sodelovanje razrednika, zaupanje, razredne ure, odnosi.

Class – Class teacher mirror

Abstract

Most primary school teachers run into classroom management quickly. The class teacher leads the class and performs many other tasks according to the law. In the first part, the research presents the role of the teacher in the past and today, the purpose, the meaning and the aim of the teacher's engagement with parents and students, and describes the attitude of the class teacher to her class.

The following are examples of classroom sections where the teacher builds a good relation with pupils, a good classroom atmosphere, and relationships between pupils within the class. It is extremely important that the class teacher is the person that the students can trust. The second empirical part presents the work of the class teacher in the classroom. It compares the work of the class teacher in the past and today, what classroom interaction tools were used by class teacher in the past and what they are using today. It tries to explain what influence does the relationship with the pupils cause and whether it is necessary to sacrifice more time and energy among the students within the class for a good relationship than in the past.

Keywords: class teacher, classroom teacher, classroom cooperation, trust, classroom lessons, relationships

Vloga razrednika nekoč in danes

Po mnenju strokovne in širše javnosti ima razrednik v šolskem sistemu pomembno vlogo. Ko starši želijo pomoč ali nasvet, predvsem ob problemih in težavah, se najprej obrnejo na razrednika. Od razrednika veliko pričakujejo tudi učenci, sodelavci, ki poučujejo v njegovem razredu, in seveda ravnatelj.

Razrednik nekoč

Leta nazaj, ko so šolo obiskovali naši starši, dedki in babice, je bilo glede na pripovedi precej drugače. Učitelji so bili takrat bolj strogi, prav tako pa so imeli več "pravic", s katerimi so naredili red v razredu. Telesno kaznovanje bi dandanes najbrž pomenilo izgubo službe za učitelja, saj so takšni vzgojni ukrepi omejeni z zakonom. Včasih temu ni bilo tako in otroci so dvakrat premislili, ali bodo kaj ušpičili in s tem tvegali takšno ali drugačno obliko kaznovanja. "Včasih so naš učitelji tudi poniževali in se nam posmehovali. Takrat je bilo vse drugače, učenci praktično nismo imeli nobenih pravic," je za članek Šola nekoč in danes svoje spomine delila starejša sogovornica (Kuhar, 2011).

Razrednik danes

Ko danes razrednik prevzame razred, le-ta postane njegov. Razrednik s tem prevzame vlogo vodje in določene odgovornosti, saj je od njega odvisno, kakšna pravila bodo veljala v razredu in ali bo razred deloval kot celota. (Pušnik, 2000).

Razrednik povezuje interese učencev enega oddelka, vodstva šole, oddelčnega učiteljskega zbora in staršev (Novak, 2008) ter je osrednja oseba vseh komunikacij, ki potekajo v šolskem prostoru (Hederih, 2001). Je prvi, ki lahko pri razvoju učenca opazi težave, se o njih pogovori z ustreznimi sogovorniki, skupaj z njimi poišče vzroke težav in oblikuje strategije pomoči (Ažman, 2012).

Razrednik se rojeva neposredno v praksi, v različnosti šol in okolij, ob različnosti učencev in kolegov razrednikov (Marinček, 2003).

Danes ima razrednik zelo veliko različnih vlog. Avtorji, ki raziskujejo področja razredništva, povzemajo naloge razrednika po Maliću (1988). Te naloge so: administrativne, organizacijske in pedagoške. Naloge se med seboj pogosto prepletajo, zato jih je včasih težko ali nemogoče ločiti (Kunstelj, 2001).

Razrednik v zakonodaji

Vloga razrednika je opredeljena v 63. členu Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996) in pravi: Razrednik vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora, analizira vzgojne in učne rezultate oddelka, skrbi za reševanje vzgojnih in učnih problemov posameznih učencev, vajencev oziroma dijakov, sodeluje s starši in šolsko svetovalno službo, odloča o vzgojnih ukrepih ter opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

Namen, smisel in cilj sodelovanja razrednika s starši in učenci

Sodelovanje razrednika s starši in z učenci sodi med pedagoške naloge razrednika. Razrednik je več kot učitelj, saj razrednik spremlja učence, rešuje vzgojne probleme oddelka, predlaga pohvale, nagrade in vzgojne ukrepe, spremlja napredek učencev pri pouku, telesni in zdravstveni napredek učencev, spremlja in spoznava družinske razmere učencev, animira kulturno in družabno življenje v oddelku (Malić, 1988), pri vsem tem pa še sodeluje s starši in drugimi organi, ki se ukvarjajo z otroki in mladostniki (Kunstelj, 2001).

Sodelovanje razrednika s starši

Starši so danes še bolj obremenjeni kot nekoč, otroci v informacijski dobi pa bolj iznajdljivi, samostojnejši in samozavestnejši ter zahtevajo vedno nove pristope pri vzgoji (Rozman - Klasinc, 2001).

Sodelovanje razrednika s starši je danes izredno pomembno. V raziskavah (Vidmar, 1995) so ugotovili, da ima dobro sodelovanje staršev s šolo pozitiven vpliv na starše, otroke in učitelje. Otroci imajo boljše učne navade in boljši učni uspeh, pozitivnejši odnos do šole, povečano motivacijo za šolsko delo in manj disciplinskih težav. Sodelovanje staršev s šolo otroci doživljajo kot znak, da starši cenijo izobraževanje, da jim ni vseeno, kaj se v šoli dogaja, in da se zanimajo za njihovo delo (Pušnik, 2000). Rajglova (2010) navaja, da skoraj vsaka študija, ki se ukvarja z učinkovitostjo šole, potrjuje, da je starševska udeleženost bistvenega pomena za kvaliteto šole in uspešnost otrok.

Razrednik mora s starši sodelovati na roditeljskih sestanki, govorilnih urah, preko telefona in elektronske pošte.

Sodelovanje razrednika z učenci in odnos razrednika do razreda

Razrednik je prvi učitelj, katerega lahko učenec prvega nagovori, ne glede na to, ali je vprašanje povezano z njegovim počutjem ali pa je v zvezi z vsakdanjim življenjem na šoli. Razrednik je most, preko katerega se učenec vključuje v širšo skupnost, ki jo predstavlja šola (Programske smernice, 2005).

Razrednik mora biti v razredu samo človek. Potrebno je razvijati odnos, kjer bomo vsi zmagovalci. Pri tem razrednik deluje tako, da ne uporablja svoje moči za prevlado nad učenci (s tem so učenci seznanjeni). Učitelj pa prav tako ne mara, da učenci zmagujejo na račun poraza razrednika. Razrednik spoštuje svoje potrebe in potrebe učencev. Učence povabi k iskanju takega načina sodelovanja, kjer skupaj z njim najdejo rešitev, ki je ugodna za vse (Gordon, 1992). Zelo pomembno je, da želimo z učenci imeti trden odnos, pri čemer pa sta red in mir ključna pogoja za učinkovit pouk.

Na začetku leta mora učitelj skupaj z učenci postaviti jasna pravila, skladna s cilji, zahtevami, pričakovanji in načrti, ter določiti prioritetna pravila, od katerih se ne odstopa. Povedati je potrebno tudi posledice ob neupoštevanju pravil. Prav je, da razrednik učencem pojasni svoja pričakovanja in obratno (Ažman, 2012). Ker pa na oblikovanje in razvoj oddelčne skupnosti vplivajo različni dejavniki, si razrednik ne more pripisati vseh zaslug za dobro delovanje oddelka. Prav tako pa se ne sme počutiti krivega ali nesposobnega, če oddelek ne deluje dobro. O tem pa se je potrebno pogovoriti z učenci, starši in drugimi učitelji ter po potrebi poiskati pomoč drugih zaposlenih v šoli (Ažman, 2012).

Primeri razrednih ur za boljšo klimo v razredu

Socialne igre v razredu

Z izvajanjem socialnih iger z učenci vzpostavimo komunikacijo in osebni stik. Učenci spoznajo, da morajo biti pozorni na vsakega učenca, da vsak pride na vrsto. Spoznajo, da so pomembni tudi drugi in ne le oni sami. Učence se motivira za delo in navaja na poslušanje ter upoštevanje pravil.

Sedež na moji desni je prazen

Impulz prijateljstva

Mreža prijateljstva

Jaz sem …., kaj veš o meni (Razredne ure za vse nas, 2002)

Naše razredne ure

Na razrednih urah dajem velik poudarek na počutju učenca v razredu ter na poznavanju učencev. Zato, da učence bolje spoznam in se le-ti bolje počutijo v samem razredu, izvajamo naslednje stvari.

UL drevo: vsak učenec se označi na drevesu, kje se on vidi v razredu, ali se oklepa debla (so negotovi, neuspešni) ali je nekje sam na veji itd.

Risanje možganov: učenci narišejo možgane, jih razdelijo na različno velike dele in v dele zapišejo stvari, ki jih zanimajo, ter z velikostjo dela sporočijo, katera stvar jih bolj zanima in katera manj.

Učenci rešijo učni list glede počutja v razredu, kjer izvem, ali se počutijo sprejete, ali koga ne prenesejo, bi raje bili v drugem razredu …

UL majica: na eno stran učnega lista zapišejo v majico besede, kako se vidijo, na drugo stran pa zapišejo besede sošolci, kako jih vidijo oni.

Učenje učenja.

Uporaba eteričnih olj v razredu, za boljše vzdušje, za umiritev …

Izpolnjevanje listov ob začetku in koncu pouka, ki jih narišem jaz. Kaj imajo radi, kaj so si zapomnili v letu, kaj bi radi v letu dosegli, najboljša stvar, ki se jim je zgodila v letu, česa niso marali, kaj bi radi pri razredniku, kaj bi povedali razredniku …

Empirični del

Namen empiričnega dela raziskave je:

Primerjava dela včasih in danes

Uporaba pripomočkov včasih in danes

Kolikšen pomen dajejo razredniki povezanosti med učenci

Koliko energije je potrebno vložiti v delo z razredom glede na preteklost.

Anketiranih je bilo 10 razrednikov osnovne šole. Šest učiteljev opravlja razredništvo med 10 in 15 leti, ostali štirje pa več kot 15 let.

40 % razrednikov je navedlo, da so jim pri razredništvu najbolj v pomoč lastne izkušnje, 40 % seminarji in 20 % dodiplomsko izobraževanje. 20 % je najmanj v pomoč literatura, 20 % lastne izkušnje in 60 % dodiplomsko izobraževanje.

Vsi razredniki so se strinjali, da je bilo delo razrednika včasih lažje kot je danes, saj je bilo manj administracije, manj vmešavanja staršev, manj vzgojne in učne problematike ter več sproščenosti in kompetenc razrednika.

Včasih so v vlogi razrednika uporabljali manj pripomočkov kot danes – največkrat pogovor, socialne igre, nekateri celo nič. Danes pa večina uporablja ankete, socialne igre, pogovore, branje raznih zgodb, skupne dogodke (kino, kuhanje, pohodi ...).

90 % razrednikov daje velik pomen povezanosti med učenci ter povezanosti razrednika z učenci, saj se jim zdi zelo pomembno, da je učenec dobro sprejet v skupnosti, da se počuti del nje in tako raje prihaja v šolo ter ima boljši učni uspeh. Ostalih 10 % pa trdi, da je za povezovanje premalo časa.

Vsi spodbujajo dobro razredno klimo, saj se jim zdi to bistvenega pomena za dobro delovanje razreda. Dobro klimo spodbujajo s pogovori, z vključevanjem posameznika, s poudarjanjem samopodobe in pomembnosti posameznika v neki celoti.

Vsi na razrednih urah izpolnjujejo sociogram, le 10 % pa organizira tudi dejavnosti izven pouka.

Vsi anketiranci menijo, da je danes za dober odnos v razredu potrebno žrtvovati več časa kot včasih, saj so otroci drugačni. Otrokom primanjkuje zanimanja, težko je pritegniti njihovo pozornost, predvsem pa vsi zatrjujejo, da so danes veliko bolj egoistični, kot so bili včasih.

Zaključek

Učitelj kot razrednik je postavljen pred mnoge izzive. Vedno več je administrativnega dela in zato razredniku zmanjka časa in energije za aktivno sodelovanje z učenci, kar pa je danes najpomembnejše. Vendar pa je razred zrcalo razrednika. Več dela kot ga razrednik vloži v razred, bolj razred deluje kot celota. V raziskavi smo ugotovili, da je delo razrednika težje, kot je bilo včasih, saj se srečuje z vedno bolj iznajdljivimi učenci ter sooča z vedno bolj zahtevnimi starši.

Viri in literatura

Ažman, T.: Sodobni razrednik: priročnik za usposabljanje učiteljev za vodenje odddelčnih skupnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2012.

Gordon, T.: Trening večje učinkovitosti za učitelje. Ljubljana: Svetovni center za otroke, mladostnike in starše,1992.

Hederih, B.: Sodelovanje med razrednikom in šolsko svetovalno službo – realna in nerealna pričakovanja, Sodobna pedagogika, letn. 52/118, št. 1, 2001.

Klančnik, S.: Razredne ure za vse nas (priročnik za učitelje), 2011. Dostopno: (http://zdravjevsoli.si/attachments/article/217/Pvoranca%20RavneRAZREDNE%20URE%20ZA%20VSE%20NAS_15032011.pdf)

Kuhar, S.: Šola nekoč in danes, 2011. Dostopno: (https://sobotainfo.com/novica/lokalno/sola-nekoc-danes/13238

Kunstelj, A.: Analiza učnih in vzgojnih rezultatov. Ljubljana: Jutro, 2001.

Malić, J.: Razrednik v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988.

Marinček, A.: Humano razredništvo: razredniki za humano razredništvo. Celje: Cilian, 2003.

Novak, B.: Razredništvo – zapostavljeni segment današnje osnovne šole? Sodobna pedagogika, letn. 59/125, št. 1, str 154 – 167, 2008

Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter v dijaških domovih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2005.

Pušnik, M.: Razrednik v osnovni in srednji šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2000.

Rajgl, S.: Partnerstvo med učitelji in starši ter učinkovita komunikacija na govorilnih urah: magistrsko delo. Ljubljana: Samozaložba, 2010

Rozman – Klasinc, V.: Razrednik in starši. Vzgoja: revija za učitelje, vzgojitelje in starše, letn. 3, št. 9, str 21 – 22, 2001.

Vidmar, J.: Učenci – učitelji – starši: kako se vidijo med seboj in kakšne so možnosti za dialog med njimi: magistrsko delo. Ljubljana: Samozaložba, 1995.

Priloge

ANKETA – razredništvo nekoč in danes

Koliko let ste že razrednik? _____

Kaj vam je pri razredništvu najbolj v pomoč? Poleg navedenega vpiši števila od 1 do 5, pri čemer pomeni 1 – najbolj v pomoč

Literatura	
Lastne izkušnje	
Seminarji	
Nasveti kolegov	
Dodiplomsko izobraževanje	

Menite, da je bilo delo razrednika včasih lažje kot danes? Da / ne

Zakaj?

Katere pripomočke ste pri razredništvu uporabljali VČASIH (razne igre, ankete, skupne dogodke, predstavitve,…. Ničesar…)?

Katere pripomočke pri razredništvu uporabljali DANES (razne igre, ankete, skupne dogodke, predstavitve,…. Ničesar…)?

Ali v razredu dajete velik pomen na povezanosti učencev med seboj in povezanosti učencev z vami? Da / ne

Zakaj?

Ali na razrednih urah delate kaj izmed naštetega ?

Rešujemo sociogram	
Učenci rešujejo razne UL, da vidite kako se v razredu počutijo	
Učenci rešujejo razne UL s katerimi vi učence bolje spoznate	
Se skupaj z učenci igrate spoznavne igrice	
Organizirate skupne povezovalne dogodke z učenci izven pouka	
Organizirate igrice za medsebojno povezanost med učenci	
Drugo:	

Kaj delate, da spodbujate dobro razredno klimo?

Menite, da je danes potrebno za dober odnos z učenci in med učenci žrtvovati več časa in energije kot včasih? DA / NE

Zakaj?

Dan samostojnega dela – Matija Martinec

OŠ Brinje Grosuplje, Slovenija, matija.martinec@os-brinje.si

Izvleček

Učenje je proces, ki je skupen vsem živim bitjem. Mnogi raziskovalci s področja učenja se strinjajo, da je dandanes ključnega pomena za posameznika to, da je sposoben usmerjati lastni proces učenja. Le tako bo lahko vsak učenec svoje znanje nadgrajeval, zasledoval cilj vseživljenjskega učenja in bil kos nenehnim spremembam, ki se dogajajo. Pomembno vlogo pri tem ima učno okolje, ki učence aktivno vključuje v učni proces in jih spodbuja k usmerjanju le-tega. Tako se zavedajo lastne pomembne vloge. Vloga učitelja se na tem mestu nekoliko spremeni, saj mora učencem omogočati vključujoče učno okolje. V prispevku je predstavljen način dela, ki otrokom nudi tovrstno izkušnjo samostojnega učenja v javni osnovni šoli in izhaja iz načel Montessori pedagogike.

Ključne besede: samostojno učenje, učno okolje, kontrola napake, svobodna izbira, Montessori pedagogika, pripravljen učitelj

DAY OF SELF-DIRECTED LEARNING

Abstract

The process of learning is common to all living beings. Many educational researchers agree that it is crucial to every individual that they are capable of directing their own learning process. Only then they can upgrade their skills, pursue the objective of lifelong learning and cope with the continual changes that are occurring. Learning environment plays an important role because it actively integrates learners in the learning process and encourages them to self-directed learning. It develops their own understanding of being active participants. The role of teachers is changing as well. They are becoming the guides on the side and are striving for inclusive learning environments. The article presents an educational approach that enables children the experience of self-directed learning in a public elementary school following the principles of Montessori education.

Key words: Self-directed learning, learning environment, control of error, freedom of choice, Montessori education, role of the teacher

Uvod

Šolsko okolje ponuja veliko mero izzivov za delo. Eden ključnih je, kako oblikovati pouk, ki bo ustrezal aktualnemu času in hkrati omogočal kar se da aktivno vlogo otrok, ki so v središču učnega procesa. Ob upoštevanju vseh individualnih razlik, ki nas bogatijo.

Samostojno delo zagotovo ni nekaj novega, omogoča pa drugačen, nov pogled na potek pouka v javni šoli, s katerim se spogleduje vedno več strokovnih delavcev, ki s(m)o aktivni v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

S tovrstnim načinom sem se pred leti prvič srečal pri opazovanju dela otrok v vrtcih in šolah, ki delujejo po načelih pedagogike Montessori. Ob tem pa sem si zadal izziv, da poskusim del znanja o omenjeni pedagogiki prenesti v svoje delo v javni osnovni šoli.

Čemu dan samostojnega dela?

Samostojno delo je besedna zveza, ki se v izobraževanju pogosto uporablja. Zasledimo jo v različnih kontekstih. Tovrstno poimenovanje pri delu v razredu sem uporabil, da bi otroke spodbudil k aktivnemu vstopu v učni proces. Besedna zveza se mi je zdela že sama po sebi močna, saj poudarja dve ključni stvari, ki sta večini otrok posebej pomembni – samostojnost in delo. Ob tem bi se navezal še na besede gospe Pečjak, ki v ospredje končnih prizadevanj učitelja postavlja cilj vzgoje posameznikov, ki bodo zmožni samostojno usmerjati lastno učenje in dejstvo, da bodo to potrebovali vse svoje življenje (Pečjak, 2012).

Kako poteka dan samostojnega dela?

Izvor ideje o načinu dela sem pojasnil. Poučevanje na razredni stopnji v javni osnovni šoli pa mi je ponujalo odlično priložnost, da tudi sam poskusim pouk izpeljati na način, da so v glavni vlogi otroci. Pri tem je potrebno poudariti, da so cilji posameznih učnih enot v skladu z učnim načrtom.

Slika 1: Predstavitev usvojenih znanj

Načrtovanje dne samostojnega dela

Učiteljevo načrtovanje pouka in prilagajanje vsebin za samostojno delo otrok:

Zbiranje ustreznega gradiva, ki omogoča otrokom samostojno delo.

Priprava didaktičnih pripomočkov in gradiv.

Oblikovanje tabele z načrtom dela za spremljanje dela otrok.

Priprava prostora, učilnice in tehnologije.

Natančna in nazorna predstavitev dela ter namenov učenja otrokom pred samostojnim delom.

Spremljanje dela otrok in individualizacija ter diferenciacija pouka med samostojnim delom.

Slika 2: Poročanje o poskusu

Evalvacija učnega procesa in predstavitev posameznih ugotovitev s strani otrok.

Ključni pojmi samostojnega dela

Svobodna izbira otrok

Osrednjo vlogo predstavlja možnost, da otroci sami izbirajo sosledje dejavnosti, ki jih morajo v tekočem dnevu opraviti. Pomembno je, da so jim v uvodu dneva dejavnosti natančno predstavljene. Za lažje spremljanje opravljenega dela otrok se pripravi preglednica, v katero otroci vpisujejo že opravljene naloge. Na ta način sami spremljajo svoje delo in ga pogosto vrednotijo – tako časovno kot v posameznih primerih tudi vsebinsko. Dejavnosti, ki zahtevajo del dodatne razlage s strani učitelja, se lahko v pouk vključi na način, da se oblikuje okviren urnik, ki je namenjen manjšemu številu otrok, ki se zberejo ob predstavitvah določenih vsebin.

Slika 3: Preglednica dela

Svobodna izbira otroku omogoča, da se sam odloči za obliko dela, ki mu je blizu. Otroci se povezujejo v manjše skupine, pare ali pa delajo individualno. Pozornost učitelja kot skrbnika učnega okolja, pa je, da otrokom pomaga poiskati njim lasten način dela, ki jim bo omogočal ustrezen napredek tekom dne. Možnost lastne izbire postavlja otroka v aktivno vlogo sooblikovalca učnega procesa in mu hkrati omogoča lastno načrtovanje le-tega. Med procesom se pogosto srečujejo z izzivi, ki od njih terjajo lastne miselne napore, sodelovalno učenje in prilagajanje glede na interakcijo z ostalimi udeleženci učnega procesa. Otroci so tako na poti k usvajanju t. i. »prilagodljive kompetence« (De Corte, 2013, 46).

Možnost svobodne izbire nudi veliko priložnosti tudi učitelju. Med delom otrok se pojavlja prostor za sprotno prilagajanje dela posameznikom, kar lahko vodi k individualizaciji in diferenciaciji pouka. Skozi čas pa je tudi vedno več priložnosti za opazovanje dela otrok, njihovo usmerjanje ter posredovanje (sprotnih) povratnih informacij o opravljenem delu.

Sodelovalno delo in gibanje

Pri tovrstnem načinu dela pa je moč opaziti še en pomemben dejavnik, ki pripomore k spodbudnemu učnemu okolju. Otroci so tekom pouka tudi fizično aktivni, saj različne učne metode znotraj zaposlitev od njih zahtevajo gibanje po prostoru, jemanje različnih pripomočkov za delo ter urejanje delovnega prostora. Gibanje tako postane sestavni del pouka. Zaradi sodelovalnih oblik dela pa se pogosto zgodi, da otroci, poleg aktivnosti, ki jih vodijo k doseganju posameznih ciljev učnega načrta, v usvajanje znanja vključujejo tudi spoznanja, ki nastajajo kot posledica prepletanja njihovega neformalnega znanja, pridobljenega iz preteklih izkušenj, ter samega učnega procesa oziroma formalnega znanja. Otrokom se tako ponuja dodatna možnost za usvajanje novega znanja, ki prehaja od otrok na otroke in sprva sploh ni bil del učiteljeve priprave na sam pouk.

Pripravljeno okolje

Pripravljeno okolje zajema pripravo učilnice in vseh potrebnih materialov za delo. Razporeditev miz v razredu je lahko poljubna. Pomembno je, da otroci sami izberejo mesto za delo, ki jim, glede na njihove osebnostne značilnosti, najbolj ustreza. Posameznikom pa lahko tudi sam izberem določeno mesto. Poleg priprave učilnice so pomembni še naslednji elementi:

Slika 4: Delo z Montessori materiali

Jasna in čim krajša navodila za potek dela

V uvodu dneva pojasnim naloge in predstavim delo, ki otroke čaka. Načrt dela zapišem na tablo, ta pa se ujema s preglednico, s pomočjo katere sami spremljajo svoj dnevni napredek. Po predstavitvi nalog se odločijo, s katerim delom bodo začeli. Če kdo izmed otrok potrebuje pomoč pri izboru izhodiščnega dela, mu pomagam. Kadar načrtujem kakšen poskus, izhodiščno skupino določim sam.

Predstavitev gradiv in materialov

Slika 5: Delo z računalnikom

Z otroki se dogovorim o mestih, kjer se nahajajo posamezna gradiva, ki jih potrebujejo za delo. To so lahko: delovni listi, ki jih otroci rešijo in nato prilepijo v ustrezen zvezek; eksperimentalne kartice, ki omogočajo otrokom samostojno izvajanje določenih poskusov; vaje prepisa, ki jih otroci po končanem delu vrnejo nazaj na dogovorjeno mesto; mogoče je tudi delo z IKT (uporaba računalnika ali tablic kot medijev za zapis, tvorjenje prepisa, ogled video posnetkov …). Poleg omenjenih gradiv sam pogosto uporabljam tudi Montessori materiale, s pomočjo katerih otroci poglabljajo določena znanja oziroma so jim v pomoč pri prehajanju iz konkretnega v abstraktno mišljenje. Tukaj je potrebno nekoliko več predhodnega dela, saj moramo otroke seznaniti z načinom dela in uporabo materialov. Sam stremim k omejenosti posameznih gradiv, kar pomeni, da tistih gradiv, ki niso namenjena, da jih vsak posameznik shrani, ni v izobilju. Tako vsi otroci hkrati ne morejo izbrati enakega gradiva za delo. Na ta način se učijo organiziranega prehajanja med posameznimi dejavnostmi ter med seboj sodelujejo in se usklajujejo. Poleg pripravljenih gradiv pa uporabljajo tudi delovni zvezek in učbenik.

Samostojna kontrola napak

Besedna zveza (kontrola napak) se pojavlja v Montessori pedagogiki v povezavi s samopreverjanjem opravljenega dela (Montessori, 2011). Montessori pojem opiše takole: »Pod izrazom »kontrola napak« razumemo vsako sredstvo, ki nam pove, ali gremo proti cilju ali se od njega oddaljujemo« (Montessori, 2011, 262). Ta način se mi zdi pomemben pri zagotavljanju samostojnosti otrok in spodbujanju njihove neodvisnosti. Opisana možnost dopušča, da otroci sami preverijo ustreznost svojih rešitev. Rešitve delovnih listov običajno pritrdim na tablo, otroci pa po koncu svojega dela samostojno preverijo pravilnost reševanja. Zagotovo pa je učitelj tisti, ki je dolžan delo otrok skrbno spremljati.

Slika 6: Samostojna kontrola napak

Lasten tempo dela

Pomembno je otrokom omogočiti občutek uspešnosti. Diferenciacija med učnim procesom omogoča sprotno prilagajanje obsega določenega dela posamezniku, ki to potrebuje. To pa omogoča otroku lasten tempo dela. Pozornost je potrebno nameniti otrokom, ki imajo težave s samoregulacijo.

Pripravljen učitelj

Del pripravljenega okolja je tudi pripravljen učitelj. Poleg skrbno načrtovanih aktivnosti v povezavi s cilji, je potrebno uzavestiti način mišljenja, ki (na novo) opredeljuje vlogo učitelja v razredu. Pogosto se pojavljajo situacije, ki jih ne pričakuješ, so stresne in dajejo občutek, da nad celotnim dogajanjem nimaš nadzora. Lahko rečem, da sem vedno znova sam v vlogi učenca in na veliki preizkušnji. Vendar ob koncu dela, ko je čas za lastno evalvacijo, pogosto ugotovim, da je v veliki meri s tovrstnim načinom lažje usmerjati tudi tiste otroke, ki sicer izstopajo in potrebujejo več individualnih usmerjanj, spodbud ali pa zgolj pozornosti. Osebno pa menim, da je ključnega pomena to, da skozi vsakodnevne dejavnosti z otroki razvijam ustrezno in spoštljivo komunikacijo, ki vodi k vzpostavitvi dvostranskega zaupanja in posledično občutka varnosti s strani otrok.
Tovrsten način dela zahteva od učitelja veliko mero potrpežljivosti, vztrajnosti, prilagodljivosti in skrbnega načrtovanja. Kako torej lahko vpletemo čim več takih dni v svoj vsakdan? Odgovor je preprost: postopoma in po korakih. Največ težav se pojavlja na začetku. Seveda ni za pričakovati, da bodo stvari potekale gladko in brez zapletov. Tudi sam časovni obseg dela je potrebno prilagoditi vsem dejavnostim, ki nas vsakodnevno spremljajo v razredu. Pomembno je prisluhniti otrokom, upoštevati značilnosti posameznikov in hkrati dinamiko razreda ter predvsem zaupati v dejstvo, da so »otroci rojeni učenci« (Robinson, 2015, 145).

Zaključek

Za konec pa bi se navezal na vizionarsko misel gospe Montessori, ki pravi: »Otrok je obdarjen z dosedaj neznanimi sposobnostmi, ki bi nas lahko vodile v svetlo prihodnost. Če zares hočemo nov svet, potem

mora izobraževanje poskrbeti za razvoj teh skritih sposobnosti« (Montessori, 2011, 39). Učitelji smo tisti, ki lahko z ustvarjanjem spodbudnega učnega okolja pripomoremo k razkrivanju teh sposobnosti.

Viri

De Corte, E.: Zgodovinski razvoj razumevanja učenja. V: O naravi učenja, str. 37–59 (splet). 2013. (citirano 1. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf.

Grah, J. idr.: Vključujoča šola: priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2017.

Harrer, M.: Disziplin der Freiheit. Teil 1. Teil 2. Teil 3 (splet). 2017. (pridobljeno 20. 8. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.bel-montessori.at/blog.

Holcar Brunauer, A. idr.: Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. 2. dopolnjena izd., 1. dotis k 1. natisu. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016.

Montessori, M.: Skrivnost otroštva. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje, versko dejavnost in kulturo, 2009.

Montessori, M.: Srkajoči um. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje, versko dejavnost in kulturo, 2011.

Pečjak, S.: Metakognitivne sposobnosti pri učenju: struktura in njihov razvoj. V: Vzgoja in izobraževanje, 43, str. 4–9 (splet). 2012. (citirano 1. 9. 2018).

Dostopno na naslovu: https://www.researchgate.net/publication/292513523_Metakognitivne_sposobnosti_pri_ucenju_struktura_in_njihov_razvoj.

Pečjak, S. in Gradišar, A.: Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2015.

Robinson, K. in Aronica, L.: Kreativne šole: Množična revolucija, ki preoblikuje izobraževanje. Nova Gorica: Eno, 2015.

Knjižnica kot vir znanja – medpredmetno povezovanje – Jasmina Mlakar

Osnovna šola Leskovec pri Krškem, jasmina0mlakar@gmail.com

Povzetek

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse, in sicer medpredmetno povezovanje knjižnično informacijskih znanj in pouka naravoslovja v 4. razredu – uvod v učni sklop Vesolje. Učna ura je bila pripravljena tako, da so učenci v parih reševali učni list (v prilogi) s pomočjo pripravljenih knjig in spleta. Ob koncu so si ogledali še razstavo knjig ter film potovanja skozi vesolje. Izvajanje knjižnično informacijskih znanj ponuja velik spekter različnih možnosti. Učence je potrebno pripraviti, da se bodo znašli v sodobni družbi ter da bodo informacijsko opismenjeni in s tem pripravljeni na samostojno

učenje in raziskovanje. Informacijska pismenost je namreč le eden izmed dejavnikov za uspešno delovanje v razvijajoči se družbi. Opredeljena je kot sposobnost pridobiti, vrednotiti in uporabiti informacije iz različnih virov. Predstavljen način dela je le eden od primerov, kako lahko popestrimo pouk in pripomoremo k temu, da se pri učencih razvija sposobnost za iskanje in uporabo informacij.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, knjižnično informacijska znanja, informacijska pismenost

Library as a source of knowledge – cross-curricular integration

This paper presents an example from a good practice, namely a description of an implemented cross-curricular lesson of library and information skills and science in the 4th grade – an introduction to the learning about the Universe. The lesson was prepared in such a way that the students in pairs filled in the worksheet (in the appendix) with the help of prepared books and the Web. In the end, they also saw an exhibition of books and a movie which presents travelling through space. Implementing library and information skills in a library offers a wide range of opportunities. Pupils need to be prepared to find themselves in a modern society and to be information literate - willing to study and research independently. Information literacy is merely one of the factors for a successful operation in the evolving society. It is defined as the ability to obtain, evaluate and use information from different sources. The presented way of work is just one example of how we can enrich our teaching and help to develop the ability of students to find and use information.

Key words: cross-curricular integration, library information skills, information literacy

Uvod

V pedagoškem procesu so spremembe stalnica vsakdana. Skladno z novimi izsledki, povezanimi z vzgojo in izobraževanjem, se jim prilagajajo tudi koncepti vpeljevanja informacijske pismenosti v šolskih knjižnicah. Informacijska pismenost predstavlja velik del knjižnične in informacijske znanosti. V primerjavi z drugimi pismenostmi (računalniška, digitalna, medijska,…) je informacijska pismenost najobsežnejša; po mnenju nekaterih celo obsega vse druge (Steinbuch, 2009). Cilj vsakega knjižničarja je, da jo poskuša med učenci čim bolje razvijati. Ena od možnosti za razvijanje le-te je medpredmetno sodelovanje knjižnično informacijskih znanj z vsebinami posameznih predmetov. Vedno bolj je jasno, da je učinkoviteje učiti se teh veščin, če so integrirane v pouk ali v druge dejavnosti ob pouku.

Kaj je informacijska pismenost?

Obstaja veliko definicij informacijske pismenosti. Vedno bolj jo dojemamo kot pogoj za učinkovito vključevanje v današnjo družbo, kar je ena od osnovnih človekovih pravic (Walton, Hepworth, 2014). To je več kot le nabor veščin, ki omogočajo iskanje in uporabo najdenih informacij. Informacijska pismenost je jedro vseživljenjskega učenja, saj ljudem omogoča učinkovito iskanje, vrednotenje, uporabo in ustvarjanje informacij, da bi dosegli svoje cilje na osebnem, družbenem, poklicnem in vzgojnem področju (Aleksandrijska …, 2005). Vendar pa ni le nabor veščin, ki učencu pomagajo pri delu (npr. priprava seminarske naloge, pisanje referata); vedno bolj jo razumemo kot temeljno vrednoto za razvijanje kritičnega mišljenja.

Pridobivanje informacijske pismenosti lahko vzporejamo s pridobivanjem tako imenovanih »mehkih veščin«. Le-te se nanašajo na posamezne lastnosti, navade ter odnose, ki povečujejo učenčeve

interakcije, učno (delovno) uspešnost in poklicne možnosti. Predstavlja način razmišljanja, interpretiranja, razumevanja, brez katerega učenec ne more napredovati. Informacijska pismenost je, tako kot povzema in ugotavlja tudi Tanja Bezić (Bezić, 2014), integrirana v mnoge dejavnosti, kar posledično prispeva k pestrosti oblik delovanja na šolah.

Medpredmetno povezovanje

Medpredmetno povezovanje je učna metoda, s pomočjo katere se določena učna enota hkrati poučuje preko različnih kurikularnih vsebin. Teorija medpredmetnega povezovanja izpostavlja 4 temeljna področja integracije izobraževalnih vsebin: integracija izkušenj učencev, socialna integracija, integracija znanja ter integracija kot oblikovanje kurikula.

Medpredmetno načrtovanje temelji na povezovanju med predmetnimi področji. Pri tej vrsti načrtovanja učitelji najprej poiščejo cilje, ki so predmetom skupni in nato še cilje posameznega predmeta. Primer medpredmetnega načrtovanja, ki se ga na šolah vedno pogosteje poslužujemo, je sodelovanje knjižničarjev preko knjižnično informacijskih znanj s posameznimi predmeti (in določenimi učnimi sklopi).

Medpredmetno povezovanje knjižnično informacijskih znanj in naravoslovja in tehnike v 4. razredu – uvodna ura v učni sklop vesolje

Priprava na učno uro

Če želimo, da bo učna ura pripravljena kakovostno in da bodo doseženi cilji, ki so zapisani v učnem načrtu, morata pri pripravi sodelovati oba – učitelj in knjižničar. S sodelavko sva skupaj pregledali cilje, ki so predvideni pri pouku naravoslovja in tehnike, da sem lahko presodila kaj in koliko lahko vključim v uro knjižnično informacijskih znanj ter povežem z uresničitvijo ciljev le-teh. Po pregledanih ciljih sva pregledali tudi strokovno literaturo o vesolju, primerno za to starost učencev.

Pripravila sem učni list (priloga 1), ki naj bi ga učenci reševali v parih. Naloge so prilagojene ciljem, ki jih narekuje učni načrt za to starost.

Tabela 1: Priprava na učno uro (načrtovanje)

OŠ Leskovec pri Krškem	PRIPRAVA NA UČNO URO KIZ	šolsko leto: 2017/2018
Datum:	Razred: 4.	Zaporedna št. ure:
Predmet: KNJIŽNIČNO INFORMACIJSKA ZNANJA, NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA		
Učna tema: strokovna literatura / vesolje		
Medpredmetne povezave: KIZ, NIT		
Učni cilji: Učenci: poznajo postavitev gradiva v knjižnici po UDK vrstilcu znajo poiskati strokovno literaturo uporabljajo osnovne storitve v knjižnici znajo vrednotiti pridobljene podatke spoznajo najosnovnejše zakonitosti položaja in gibanja Zemlje v vesolju		

Učne oblike: delo v parih, delo v skupini
Učne metode: delo z besedilom, sodelovalno učenje, delo z informacijskimi viri, analiza dela
Struktura dela: uvodna ura
Učila in učni pripomočki: knjige, učni list, računalnik

Potek ure

Za izvedbo zastavljenega sva z učiteljico načrtovali dve šolski uri. Ob prihodu sem z učenci najprej ponovila postavitev strokovne literature po veljavnem UDK vrstilcu. Opozorila sem jih tudi na referenčno gradivo, ki je na voljo za uporabo le v knjižnični čitalnici. Pogovorili smo se o tem, kje vse lahko pridobimo podatke, informacije. Dotaknili smo se tudi informacij, pridobljenih na spletu in kdaj je smiselno le-te preveriti v strokovni literaturi.

Učenci pred prihodom niso vedeli nič o učni uri in o čem bodo raziskovali, tako da se res niso mogli nič posebej pripravljati. Za začetek so dobili »vstopni listek«, na katerega so zapisali, kar so že vedeli o vesolju in listke nalepili na plakat. Predstavila sem jim način dela. Razdelili so se v pare in krožili po postajah. Na vsaki postaji so reševali eno nalogo. Za reševanje pa so morali najprej prebrati besedilo, ki je bilo pripravljeno in poiskati odgovor. Učni list je bil pripravljen tako, da so spoznali osnovne stvari, na katerih so lahko pri naslednjih urah naravoslovja in tehnike gradili in dopolnjevali svoje znanje.

Ko so končali, smo skupaj pregledali rešitve, ki so jih po potrebi dopolnili ali popravili. Pogovorili smo se tudi o morebitnih težavah, na katere so naleteli. Za zaključek so si učenci ogledali še posnetek na spletu, kjer NASA v živo predvaja dogajanje na eni izmed vesoljskih postaj ter krajši dokumentarni film o potovanju skozi vesolje.

Pred odhodom iz knjižnice so dobili še dva »izstopna listka«. Na enega so zapisali, kaj novega so se naučili, na drugega pa, kako jim je bila ura všeč in kako so se počutili. Povratne informacije učencev so bile zelo pozitivne. Pridobili so veliko novih informacij, do katerih so prišli sami (vodeno s pomočjo pripravljenega lista in gradiva). Vsem je bil všeč način dela, da so lahko sami raziskovali in da ni snovi učiteljica samo razložila v razredu. Všeč jim je bilo tudi, da so si ob koncu ogledali film, kjer so videli telesa, o katerih so pred tem prebirati dejstva in reševali naloge.

Zaključek

Medpredmetno poučevanje (v tem primeru so bili dodani tudi elementi formativnega spremljanja) se je izkazalo kot kakovostno poučevanje, ki v ospredje postavlja učenca in njegovo aktivno vlogo pri pridobivanju znanja. Učitelj in knjižničar se tu postavita v ozadje, a kljub temu odigrata zelo pomembno vlogo – brez skrbnega načrtovanja in vodenja ure učenci ne bi sledili ciljem in usvojili standardov znanja, ki jih predpisuje učni načrt. Tovrstno poučevanje sicer zahteva več priprav in ga tako ne moremo uporabiti za vsako učno uro in tudi ne za vsak učni sklop. Kljub temu pa lahko na ta način občasno »popestrimo« pouk in pripravimo delo tako, da so učenci aktivni raziskovalci, ki sami dopolnjujejo svoje znanje.

Viri in literatura

Aleksandrijska izjava o informacijski pismenosti in vseživljenjskem učenju (2005). Svetilniki informacijske družbe. Pridobljeno 10.9.2018 s spletne strani https://www.ifla.org/

Bezić, T. (2014). Šolska knjižnica in knjižničar kot pomembna dejavnika kakovostnega načrtovanja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi. Šolska knjižnica, 24 (2), 74-82.

Hepworth, M., Walton, G. (2009). Teaching information literacy for inquiry-based learning. Oxford: Chandos.

Steinbuch, M. (2009). Informacijska pismenost knjižničarjev in informacijsko opismenjevanje učencev v osnovni šoli. Magistrsko delo. Ljubljana: M. Steinbuch.

Priloga 1: Učni list

VESOLJE

Dobrodošli na današnjem potovanju po vesolju. Upam, da boste spoznali veliko novega.

Pred reševanjem vsake naloge najprej dobro preberite besedilo na postaji in šele nato odgovorite na vprašanja.

Naštej, katera NEBESNA TELESA lahko najdemo v vesolju.

_____

Kdaj približno je vesolje nastalo? _____

Iz česa je vesolje sestavljeno? _____

Kako se imenuje naša galaksija? _____

A) Koliko je vseh PLANETOV v našem OSONČJU? _____

B) Poimenuj planete na sliki.

C) Kako krožijo planeti? _____

D) Ali vsi planeti okoli Sonca krožijo z enako hitrostjo? _____

Iz česa so asteroidi? _____

Kaj se zgodi, ko asteroid prileti v naše ozračje? _____

_____

Asteroidni pas

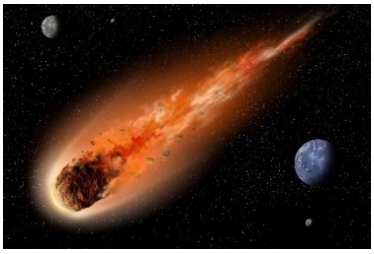

Asterodi v ozračju

Ali je Luna zvezda in zakaj sveti? _____

_____

Luna

Sonce

Kaj je Sonce? _____

_____

Ali Sonce zjutraj res vzide? _____

Kaj so Stari Grki mislili o soncu? _____

_____

Koliko časa potrebuje Zemlja, da enkrat zaokroži okoli Sonca?

_____

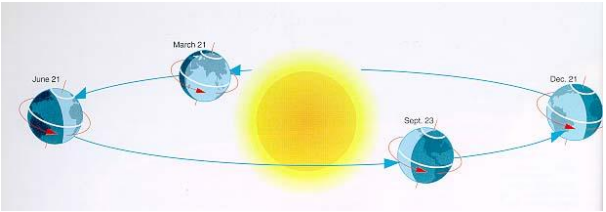

Kako se imenuje obleka, ki jo uporabljajo astronavti? _____

Prikaz istorije školstva i pedagoških ideja – Goran Mutavdžić

Osnovna škola Franc Prešeren, Beograd, R Srbija, goranmutavdzic1@gmail.com

Sažetak:

Ovaj rad ima za cilj da u kratkim crtama predstavi razvoj školstva i pedagoških ideja kroz istoriju. Zamisao je, da pored teorijskog osvrta na istorijski razvoj, ovaj prikaz bude i paktično primenjiv kao podsetnik učiteljima, nastavnicima, profesorima o osnovnim pravcima razvoja školstva i pedagoških ideja od najstarijih vremena pa do danas. U zaključku referata naznačeni su mogući pravci i ciljevi razvoja školstva i pedagoških ideja u budućnosti.

Ključne reči: pedagozi, škola, ideje učenici, razvoj, znanje, vaspitanje, organizacija, kultura.

History of School System and Pedagogy Ideas

Author: Goran Mutavdzic goranmutavdzic1@gmail.com

Resume:

This paper will present the development of school system and pedagogy ideas through history. It will show historical development of schooling though it would be practically applicable as a reminder to teachers and educators of different aspects of school system and pedagogy ideas throughout history. The conclusion shows possible aims and aspects of education and pedagogy development in the future.

Key words: pedagogues, school, ideas, students, development, knowledge, education, organization, culture.

KRATAK PRIKAZ ISTORIJE ŠKOLSTVA I PEDAGOŠKIH IDEJA

O vaspitanju možemo govoriti već u prvobitnoj zajednici. Besklasnost prvobitnog društva dala je i tadašnjem vaspitanju besklasni karakter. Vaspitanje se razlikovalo samo po polu. U početku, bilo je povezano sa neposrednim radnim procesom I osposobljavalo je omladinu za taj proces.Vaspitanje se sve više menjalo. Pored neposrednog osposobljavanja za rad, javlja se kao vaspitni cilj potreba za uključivanjem omladine o celoknupni život, potreba verskog, moralnog I vojničkog vaspitavanja. Nastajanje društvenih razlika prvobitno vaspitanje gubi karakter društvene jednakosti, a sa počecima klasnog društva javljaju se i počeci klasnog vaspitanja. Umno vaspitanje odvaja se od radnog I vojničkog vaspitanja. Umno vaspitanje postaje pravo vladajućih, dok se vaspitanje ostalih članova ograničava na radno I vojničko vaspitanje.

Vaspitanje u robovlasničkom društvu ima već izrazito klasni karakter. Negde pre, a negde kasnije vaspitanje u ovom društvu postaje stvar države. Predškolsko vaspitanje je koncentrisano u porodici, a kasnije škola prihvata centralnu vaspitnu funkciju. Postanak škola vezan je za sve veće društvene potrebe.

Najstariju kulturu I prve škole nalazimo u zemljama starog Istoka nekoliko hiljada godina pre naše ere. Nekoliko vekova pre naše ere, kultura i školstvo u antičkoj Grčkoj dostižu viši stepen.Vladaju dva vaspitna sistema: spartanski i atinski. Spartansko vaspitanje je izrazito vojničko, dok se atinsko vaspitanje odlikuje svojim vaspitnim idealom, skladnošću tela I duha .Nastavno gradivo se koncentriše u predmetima : gramatici, dijalektici, retorici, aritmetici, geometriji, astronomiji i muzici.Ova nastavna sadržina je veoma bogata i odgovara životu u doba procvata antičkog sveta. Najznačajniji grčki filozofi koji su teoretski osnovali vaspitanje jesu Platon I Aristotel.

U dodiru sa grčkom kulturom, rimski vaspitni system se snažno oslanja na grčki vaspitni sistem. Marko Fabije Kvintilijan (42..118.g.n.e.) je najznačajniji pedagoški mislilac rimskog doba.

U vreme raspadanja robovlasničkog društva (II - IV veka nove ere) antička kultura I obrazovanje osetno opada. Kada su Arabljan, početkom VIII n. e. veka osvojili Španiju, otvorili su veliki broj muslimanskih škola. Najznačajnija je bila viša škola u Kordobi, koja je ujedno bila i univerzitet.

Prve škole u srednjem veku su bile crkvene.Crkva je bila prva koja se zanimala za školstvo.

U Evropi u XII i XIII veku bio je osnovan veći broj svetovnih i crkvenih univerziteta.Takve škole su bile poznate u: Parizu, Bolonji, Salernu, Oksfordu , Kembridžu itd.

Srednjevekovno vaspitanje imalo je za cilj da ljude vaspitava u duhu hrišćanske vere, u duhu odanosti Bogu. Srednji vek nije znao za opšte obavezno i osnovno školstvo. Tip srednjevekovne škole predstavljala je staleška škola bilo da je crkvena ili gradska. Toj školi je bilo stalo da vaspitava i

obrazuje sveštenika, ili kasnije, da vaspitava i obrazuje sposobnog trgovca, zanatliju ili upravnog službenika, dakle, da vaspitava pripadnika određenog staleža. Gradske škole znače važan korak napred u razvoju školstva.

Kulturna uloga hrišćanstva sastoji se, naročito u tome, što među manje razvijenim evropskim narodima širi pismenost.

Velika ekonomska pomeranja(razvoj manufakture,trgovine …), velika otkrića i politički razvitak bili su uzrok da se oko XV veka počeo iz osnova menjati i način mišljenja kod ljudi, njihov pogled na život, preporoda naukae i umetnosti (humanizam-renesansa). Uporedo , revolucionarno se menjala i promenila i pedagoška misao. Kultura počinje da gubi svoju isključivu versku opredeljenost, a u celokupnom životu oseća se preokret ka svetu i čoveku (homo=čovek, humanus=čovečanski, ljudski, humanitas=čovečnost; odatle humanizam). Čovek postaje centar zanimanja, a to kao refleks društvenih prilika vodi do humanističkog individualizma.Taj pokret na području umetnosti I celokupnog načina života nazivamo renesansom, a njegove predstavnike – humaniste. Zbog velike odanosti antici, humanisti su bili najoštriji kritičari srednjeg veka i feudalizma. Humanistički pokret je značio prevrat i za pedagogiju.

Pod uticajem antike humanizam je imao kao vaspitni cilj harmonični razvoj duše i tela. Ponovo je dobilo svoju vrednost telesno i estetsko vaspitanje (literatura, muzika i drugo). Humanizam nije značio potpuni prekid sa religijom, ali je religija tada bitno izgubila u važnosti.

Humanističke vaspitne ideje prodiru u školstvo. Pred kraj XVI veka stanje u školstvu se popravlja. Broj škola raste, neke škole su već dobro organizovane ,pojavljuju se udžbenici, proširuje se broj predmeta (istorija, zemljopis, osnove prirodnih nauka itd.).

Humanistički obrazovni ideal je važio samo za više društvene slojeve, za relativno uzak krug plemića, bogatih građana ,naučnika. Pedagoške ideje humanista bile su značajne za razvitak gimnazije, odabrane elitne škole I što, naprotiv, nimalo nisu doprinele postojanju osnovnih škola, škola za narod. Humanistička pedagogija je stavila na dnevni red pitanja koja su se kasnije pokazala kao najvažnija pitanja (vaspitni ciljevi, vaspitanje ličnosti, odnos između ličnosti I zajednice, vaspitanje kao faktor razvoja deteta, motivi postupaka sa detetom, stepen vaspitačevog uplitanja u razvoj deteta, odnos između vaspitanja I obrazovanja, učenikova aktivnost i samostalnost u nastavnom procesu, očiglednost itd, tako da je pedagogija doba humanizma već zahvatila najvažniju problematiku pedagogije kasnijih vekova na početnom stupnju.Humanistička pedagogija znači (u odnosu prema feudalnoj pedagogiji) kvalitetni skok pre svega na području teorije nastave, a manje na području moralnog vaspitanja. Kvalitativni skok se vidi i u odnosu prema učeniku. Humanisti počinju da vode računa o detetu kao pojedincu i o njegovim razlikama u mogućnosti razumevanja i u karakteru.Veliki značaj humanističke pedagogije jeste u tome što se sad prvi put pedagogijom bave laici, svetovnjaci, a ne isključivo sveštenstvo.

Sa reformacijom počinje da se javlja velika promena u pogledu organizacije školstva, neki sveštenici se približavaju ideji osnovne škole.

Razdoblje XVII I XVIII veka jeste u istoriji doba puno unutrašnjih napetosti i neminovnosti razvoja.To je doba u kome već dolaze do izražaja kapitalistički odnosi, dok u zapadnoj Evropi posle teških revolucionarnih sukoba sa feudalizmom, dolazi do izražaja buržoazija koja postaje vodeća društvena snaga. Preporod društvene svesti pokrenut humanizmom, nastavljao se u novim oblicima i novoj sadržini.

Za buržoasku filozofiju toga doba bile su karakteristične dve stvari: materijalizam I racionalizam. U zamenu za srednjovekovni autoritet crkve, u zamenu za preterano poštovanje humanista prema antičkoj kulturi, trebalo je otkriti novu osnovu pouzdanosti saznanja.A tu je osnovu čovek, koji se oslobađao od feudalizma, otkrio u razumu (ratio=razum).U racionalizmu ima svoj koren snažan duhovni pokret koji je počeo u ekonomski najrazvijenijim zemljama i koji nazivamo prosviteteljstvo.Usred tog snažnog ekonomskog-političkog i kulturnog uspona mlade buržoazije rasla je i formirala se i nova pedagoška teoretska misao i nova pedagoška aktivnost. Najveće pedagoške ličnosti toga doba istraživale su u svojim delima tadašnje napredne težnje.

Didaktička koncepcija Jana Amosa Komenskog (1592-1670):

Škola koju je Komenski koncipirao, praktično organizovao I ostavio sledećim generacijama u nasleđe, mnogo je drukčija od predhodne škole. Ranije nije postojala jasno omeđena školska godina, nije bilo razreda, odeljenja, gradivo nije bilo izdiferecirano po nastavnim predmetima, nije bilo rasporeda časova niti čvršće organizacije školskog rada. Komenski je postavio razredno-predmetno-časovni sistem koji se, uz izvesna usavršavanja, održava tri i po veka, a i danas je vladajuća koncepcija u obrazovanju. U osnovi ove koncepcije su razredi koje čine učenici približnog starosnog doba i predhodnog znanja . Nastavna građa je organizovana po predmetima, a u okviru predmeta sadržaji se dele na male celine koje se realizuju na nastavnim časovima. Umesto ranijeg načina- da jedan nastavnik u isto vreme radi sa jednim učenikom, omogućeno je da jedan nastavnik istovremeno radi sa velikom grupom od preko 30 učenika. Komenski se zalagao za postupnost u nastavi(od poznatog ka nepoznatom, od bližeg ka daljem, od jednostavnog ka složenom). Realizacijom nastave po časovima, sedmicama I školskim godinama, nastava je postala daleko organizovanija.

Veliki pedagog je isticao važnost učiteljskog poziva, što je sasvim prirodno zbog važnosti koju pripisuje vaspitanju. Učiteljski poziv je uzvišen I učitelj treba da bude svestan svoje uloge u društvu, on treba da služi učenicima za primer.

Udžbenik treba da bude poseban za svaki razred, on treba da sadrži bitno gradivo. Komenski razvija i svoje poglede na vaspitanje uopšte, a ne samo na nastavu. Naglašava moralno vaspitanje koje zasniva na hrišćanskom shvatanju morala ,,Škola bez discipline je kao mlin bez vode”. Ta misao pokazuje koliko je Komenski cenio disciplinu u školi.

Osim Komenskog velike pedagoške ličnosti tog vremena su: u Engleskoj Džon Lok (1632-1704); Francuska Žan Žak Ruso (1712-1778); francuski materijalisti Helvecius i Didro.

Helvecius je zastupao mišljenje da svi normalni ljudi imaju po prirodi jednake sposobnosti, a razlike stvara samo različito obrazovanje. Pobijao je aristokratski monopol na obrazovanje. On je protiv religioznog vaspitanja i odlučno se zauzima za društveno organizovanu školu.

Didro pripisuje veliki značaj vaspitanju, ali ne i apsolutni značaj kao što je to radio Helvecius. On smatra da se vaspitanjem ne može postići sve, ali se može postići mnogo, ono što dete po prirodi nema, ne može mu dati ni vaspitanje.

Delo velikog švajcarskog pedagoga Pestalocija (1746-1827) znači prelaz iz pedagoškog prosvetiteljstva u pedagogiju XIX veka. U Pestalocijeve zasluge spada detaljno razradjivanje principa očiglednosti, isticao je i važnost principa sistematičnosti, postupnosti itd. U nastavni plan za osnovnu šlolu je uneo: čitanje i pisanje, račun i geometriju, crtanje, gimnastiku, pevanje i izvesna znanja iz geografije, istorije i poznavanja prirode.

Školstvo:

Za razvoj nemačkog školstva u XVII i XVIII veku veliku ulogu su imali Špener i Franke.Važno je istaći da je Franke prvi ostvario zamisao učiteljskih škola.U metodskom pogledu Franke je zahtevao očiglednu nastavu. U nemačkim školama, u to doba se osećao uticaj Komenskog. Pojavio se nov tip srednje i više osnovne škole: realke i gradjanske škole.U XIX veku se prilično razvilo osnovno školstvo, što je bila posledica prosvećenog doba. Nemački pedagog Johan Fridrih Herbarta (1776-1841) je svoj sistem ,,naučne pedagogije", temeljio na postavkama etike i psihologije. Pedagogiju je delio na praktičnu i teorijsku.Terminom ,,vaspitna nastava", Herbart je je izrazio svoj stav da je nastava najjače i najsigurnije vaspitno sredstvo. Nastava je najbolji način za sticanje sistematičnih znanja, a bez takvih znanja nema vaspitanja. On je tražio da svaki čas prodje kroz sledeće etape: jasnoća, asocijacija, sistem i metoda. Početkom XX veka Osnovna škola je bila obavezna od šeste do desete godine.Tridesetih godina XX veka je došlo do fašizacije nemačke škole. Dolaskom Hitlera i njegovog nacionalsocijalizma, razbuktao se u nemačkim školama do krajnjih granica nemački nacionalizam i militarizam. U centru novog vaspitnog duha nalazila se ideja rase. Posle drugog svetskog rata Nemačka je podeljena na dve nemačke države, a i razvoj nemačkog školstva krenuo je u dva pravca.

U Austriji je godine 1770. izdata odluka po kojoj je škola stvar države. Uskoro je u Beču osnovana ,,normalka", u kojoj treba da se obrazuju učenici i učitelji. Glavni reformator austrijskog osnovnog školstva je opat Ignac Felbiger. U glavnom gradu svake krunske zemlje ustanovljena je „normalka". Normalke su imale četiri razreda. Osobitost normalki bila je još u tome što su uz njih organizovani pedagoški kursevi za obrazovanje budućih učitelja .Za vreme cara Josipa II, broj škola je prilično porastao, pošto su opštine bile dužne da podižu škole svuda gde god je na rastojanju od pola sata hoda bilo od devedesetoro do sto, za školu sposobne dece (od šest do dvanaest godina). Crkva je imala pravo da verski vaspitava i da se stara da ni u jednom predmetu ne trpi štetu. Zakonom izdatim 1867. godine bila je proglašena sloboda nastave. Nauka i predavanje nauke postali su slobodni.

U Engleskoj za osnovne škole bile su u prvom redu zainteresovane verske organizacije. One su osnovale mnogo osnovnih škola. A osim ovih škola počele su se otvarati i privatne škole. Najrasprostranjenije su bile srednje škole, koje su se zvale gramatičke škole, a koje nisu bile državne. Glavni predmeti u tim školama bili su latinski i grčki jezik.Vladajući sloj je izvršio reformu školstva. Plod te reforme su akademije, u kojima su pored klasičnih jezika učili i realne predmete. Iz početka je nastavni jezik bio latinski, kasnije su dozvoljavali i nastavu na engleskom jeziku.Te škole su bile internatski uređene i brižljivo su negovale školsku tradiciju u njima. Krajem XVIII i početkom XIX veka bilo je čitavo šlkolstvo u rukama anglikanske crkve. Godine 1918. izašao je zakon po kome je osnovno školstvo postalo obavezno.

Francuski kraljevi su pokazivali dosta brige za nastavu. Francuska elementarna škola toga doba razvijala se pod okolnostima oštre borbe između katoličke crkve i protestanata (hugenota). Vaspitanje neposredno pre revolucije bilo je većinom pd nadzorom katoličke crkve. Posle revolucije vođe svih revolucionarnih stranaka bili su potpuno svesni koliko veliko značenje u društvenom životu pripada vaspitanju. Nesumljivo je na pedagoške ideja revolucionara uticala Rusoova parola da dete čovek posebne prirode. Žirondist (politički umerenjak) Kondorse je u svom predlogu tražio opštu školsku obavezu i besplatnu nastavu u školama svih stepena. U Napoleonovo vreme francusko školstvo je doživelo burne promene. Sredinom XIX veka ministar prosvete Gizo je naredio da se u svakom okrugu otvori učiteljska škola. Snažan podsticaj u razvoju školstva dala je Pariska komuna (1871) svojim praktičnim prosvetnim radom. Uprkos porazu, Komuna je ipak veoma pozitivno uticala na dalji demokratski razvoj u školstvu. Komuna je proglasila da je nastava besplatna i pristupačna. Ona je poboljšala materijalni položaj učitelja. Učiteljice su primale istu platu. Francuska je prva država u kojoj je škola odvojena od crkve i religije.

U Rusiji, reforme Petra Velikog su stvorile snažne i mnogobrojne trgovačke veze sa ostalim državama. Car je od škole tražio da služi praktičnim, životnim interesima, dakle da bude u službi reformisane države. Za vreme Petra Velikog, otvorio se veliki broj civilnih škola čiji je glavni zadatak bio obrazovanje i vaspitanje stručnjaka za mornaricu, trgovinu, vojsku, industriju i državnu upravu. Za osnovnu školu nije pokazao toliku brigu, ali je zato pokušavao da u višim školama u što većoj meri sprovede realistički i stručni duh. Početkom XVII veka bila je osnovana gimnazija gde su deca plemića i trgovaca učila jezike i filozofiju. Glavni ruski pedagog tog vremena bio je Ivan Ivanović Beckoj. Beckoj je posvećivao glavnu pažnju obrazovanju trećeg staleža. U XIX veku država je u prvom redu, osnivala gimnazije, koje imaju zadatak da pripremaju učenike za studije na univerzitetima. Konstantin Dimitrijevič Ušinski (1824-1870) je stvorio celovitu didaktičku teoriju. Neki njegovi stavovi: ,,Dobar nastavnik razvija kod učenika sposobnost za samostalni rad", „Među znanjima moraju postojati veze da bi ona bila celovita i sistematična, time i trajna". Lav Nikolajevič Tolstoj (1828-1910) je bio, ne samo izuzetan književni stvaralac nego se bavio i filozofskim i pedagoškim pitanjima. Organizovao je školu u Jasnoj Poljani. Oktobarska socijalistička revolucija (1917) nije iz temelja izmenila samo društvene osnove, nego je u isto vreme počela iz korena da menja i školski sistem. Revolucija je odredila vaspitanju zadatke kakvih nije bilo u istoriji, trebalo je stvoriti nove ljude.

Razdoblje XVII, XVIII i XIX veka znači u istoriji pedagogije izvanredno veliki napredak. Na vlast su došle liberalnije buržoaske snage. Nemačko,austrijsko i rusko školstvo dugo je imalo crkveni nadzor, naročito na stepenu osnovnog školstva. Američko školstvo je bilo liberalnije, delimično i englesko.

Školstvo u decenijama dvadesetog veka sačuvalo je i pojačalo svoj dualistički karakter. Razvoj društva stavio je pred pedagogiju niz zaoštrenih teoretskih i praktičnih problema. Pojavio se čitav niz pedagoških teorija.

Američko školstvo posle prvog svetskog rata karakterišu dve tedencije: sve više uskladiti školstvo sa interesima vladajućih elita, i drugo, sve bolje i praktičnije pripremiti američkog radnog čoveka za industriju i trgovinu. U osnovnoj školi pored najosnovnijih predmeta poklanja se prilična pažnja telesnom vaspitanju, likovnom i muzičkom vaspitanju. Pored redovnog školovanja postoje još dopisni i večernji kursevi. Američka škola je postala naročito čuvena u Evropi svojim neobičnim nastavnim metodama. Nastava u osnovnoj i srednjoj školi bila je zajednička i za dečake i za devijčice. Nastavu su većinom obavljale žene. Uzrok tome bio je težak materijalni položaj učiteljskog staleža. Crnci su u političkom životu imali poseban položaj. Broj škola za njih bio je relativno mali. Vladala je rasna diskriminacija.

Američki filozof, pedagog i didaktičar Džon Djui (1850-1952) je zastupnik teorije pragmatizma. On polazi od zahteva da nauka i znanje treba da budu u službi praktičnih životnih potreba koje su i kriterijum istine, da vaspitanje i obrazovanje treba da služe životu i da učenike treba pripremati za život kroz sam život . On je doprineo da se celovitije sagleda i više uvažava učenik kao važan činilac nastave, da se nastava organizuje prema njegovim interesovanjima i potrebama. Protiv je nastave po razredno-predmetno-časovnom sistemu. Nastava se iz učionice seli u radionice, laboratorije, kabinete, školske ekonomije, biblioteke. Bio je protiv čvrsto propisanog nastavnog programa, jer je smatrao da je bolji orijentacioni program koji utvrđuje nastavnik zajedno sa učenicima.

Posle drugog svetskog rata postala je još izrazitija tedencija povezanosti vaspitanja sa društvom. Njegovi ideolozi ističu da vaspitači moraju poznavati i shvatati društvene događaje.To je dovelo do tesne povezanosti između škole, zajednice i dece. Ovaj proces nije zahvatio sve škole. Veliki broj škola je ostao ,,tradicionalan, star, konzervativan. „Škola dvadesetog veka" ili „Nova škola", nastala je kao protest prema staroj školi. Njene glavn karakteristike su: sloboda, aktivnost, iskustvo deteta, socijalizacija, kreativno izražavanje dece, upoznavanje pojedinca, proučavanje deteta, svestrani razvoj

deteta, sporiji ritam deteta, izostavljanje ocenjivanja, povezanost učitelja sa razredom i okolinom, saradnja između škole i roditelja.

Moderne pedagoške ideje nove metode u nastavi, zahtevali su i nov tip školske zgrade. Stari tip školske zgrade jeste škola – kasarna. Umesto ovakvih škola, sve su se više podizale škole za prijatan boravak. Moderna učionica odgovara novom odnosu učitelja prema učenicima, učitelj silazi sa katedre među učenike, nameštaj (stolovi i stolice) je pokretan i može se složiti na razne ačine. Moderna škola ima: salu za telesno vaspitanje, kabinete, čitaonicu , kuhinju, ambulantu itd. Novi način rada u školama oslanja se niz novih nastavnih sredstava. Ogromnu korist za nastavu doneo je film. Kompjuter je neobilazno sredstvo za brzu obradu, skladištenje i korišćenje ljudskog znanja. U kompjuterskoj nastavi menja se uloga nastavnika. Otvoreno učenje i učenje na daljinu doživljavaju kvalitativan skok zahvaljujući uvođenju i razvoju Interneta. Napredak tehnike pruža sve više novih mogućnosti. Problem je kako ta nova postignuća učiniti pristupačnim svim učenicima i školama. To nije samo pdagoški zadatak, nego i ekonomski i politički problem i zadatak.

Na početku XXI stoleća koje karakterišu izuzetno brojne, raznovrsne, često i radikalne promene u svim segmentima ljudskog života, nužno je da se zapitamo u kom pravcu idu te promene .Evo nekih glavnih trendova u razvoju savremenog sveta: globalizacija sveta; svetska ekonomska, kulturna, politička međuzavisnost; nove komunikacije, potreba za obrazovanim kadrom. Sasvim je jasno da ovi trendovi svetskog razvoja traže od obrazovanja da drugačije pripreme učenike za život. Nekada se predpostavljalo da će napredak tehnologije i nauke polako istisnuti nastavnika iz njegove uloge. Savremene analize obrazovanja u budućnosti govore upravo suprotno. One ističu da je nastavnik ključni nosilac tih promena, on se nalazi u epicentru obrazovne reforme i neophodna je i nužna revitalizacija njegove dosadašnje uloge. Bez podrške i aktivnog angažovanja nastavnika nijedna obrazovna reforma nema šanse da uspe.

LITERATURA:

Dr Leon Žlebnik (1970) „Opšta istorija školstva i pedagoških ideja“, Beograd „Naučna knjiga“

Dr Mladen Vilotijević (2ooo) „DIDAKTIKA Predmet didaktike“, Beograd „Naučna knjiga“- Učiteljski fakultet

Ivan Ivić, Ana Pešikan, Slobodanka Janković, Svetlana Kijevčanin (1997) „Aktivno učenje“, Beograd, Institut za psihologiju

Ljudska pesem druži šolo in starše – Judita Nemeček

OŠ Gradec Litija, Slovenija, judita.nemecek@osgradec.si

Izvleček

Kulturna dediščina je rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja. Predstavlja nenadomestljivo vrednoto, zato jo je potrebno vključiti v aktivno vsakodnevno življenje, tudi v šolo. Del kulturne dediščine pa je tudi ljudska

glasba. Je posebna govorica, katere sporočilo lahko preseže tudi govor. Da razumemo to glasbeno sporočilo, moramo znati poslušati glasbo. V današnjem času se način življenja spreminja, na glasbeni okus pa vse močneje vplivajo mediji. Velik dejavnik pri ohranjanju ljudske glasbe je seveda tudi šola in sodelovanje s starši. Pomembno je, da že najmlajši začutijo vrednost ljudske pesmi in svojih korenin, saj je vrednotenje in sprejemanje teh pogoj za ohranjanje samobitnosti in sprejemanje vsega tujega. V prispevku je podano ohranjanje ljudske glasbe s sodelovanjem šole, staršev in zunanjih sodelavcev.

Ključne besede: kulturna dediščina, ljudska pesem, projekt, medsebojno sodelovanje, glasbeni interes.

A folk song associates school and parents

Abstract

Cultural Heritage is a result of a human's creativity and his different activities,

social development and happenings, typcial for individual periods. It represents irreplacable value, that is why it is needed to be included in everyday life and school. A part of Cultural Heritage is also folk music. It is special rumor, whose message can also exceed speech. To understand this musical message, we need to know

to listen to music. Novadays lifestyle is changing and the musical taste is increasingly influenced by the media. A big factor in the preservation of folk music is also school and of course, cooperation with parents. It is important that the youngest ones feel the value of folk songs and their roots, since the evaluation and acceptance

of these conditions are for the preservation of self-interest and acceptance of foreign. The article preserves folk music with the participation of school, parents and external collaborators.

Key words: Cultural Heritage, folk song, project, cooperation, music interest

1 Ljudska pesem kot kulturna dediščina

Ljudska pesem predstavlja veliko in pomembno kulturno dediščino. Prepričanje, da je pomembna za ohranjanje identitete posameznega naroda, veliko prispeva k zavesti o potrebi njene navzočnosti v vzgojno-izobraževalnih programih, kjer sodelujejo mladi in stari. Z leti se je tudi ljudska pesem spremenila. Nanjo vplivajo nenehne spremembe, vsaka generacija odloča o ohranjanju pa tudi o spreminjanju. Ljudske glasbe ne smemo izločiti iz okolja, iz katerega prihaja, zavedati pa se moramo tudi njenega kulturnega pomena. V njej se zrcalijo posebnosti in nekatere prvine, ki so splošno človeške. Ljudska pesem ni nespremenljiva stalnica, njena moč je tudi v tem, da se spreminja, prilagaja in oblikuje po lastnih, nepisanih zakonitostih, če so nam všeč ali ne, tako v vsebinskem, oblikovnem in funkcionalnem pogledu. Ljudska pesem ne more obstajati brez svojih nosilcev, to je skupine ljudi, ki živijo v določenem času in okolju. Je tudi neločljivo povezana s človekovo usodo in življenjem in je bistvena sestavina skoraj vseh šeg in navad. Ob pesmi se človek sprošča, izraža najrazličnejša čustva ob veselju, žalosti in delu. Ljudska glasba obstaja in živi že dolga stoletja brez notacije. Pogosto se v njej skrivajo lepote, ki jih spoznamo, če jim prisluhnemo brez predsodkov.

Ohranjanje ljudske pesmi

Pesemsko izročilo ohranja pri življenju petje. Brez njega bi ljudske pesmi hitro utonile v pozabo. Poznati in prepoznati namreč še ne pomeni znati in imeti sposobnosti prenašanja pesmi na druge. Današnji način življenja onemogoča gojenje pesmi pri različnih opravilih, pri katerih jih je pesem spremljala v preteklosti. Danes se ljudska pesem na podeželju najbolj ohranja na trgatvah, kolinah in drugih kmečkih delovnih praznikih, navzoča pa je tudi v mestih, ob različnih praznovanjih. Pomembno vlogo ohranjanja prevzemajo folklorne skupine. Z manjšanjem družinskih članov se ohranja vedno manj takih, ki gojijo družinsko petje.

Pomembno mesto med dejavniki ohranjanja ljudske zapuščine zavzemajo tudi izobraževalne ustanove. Zvočni in slikovni zapisi ohranjajo pristnost izročila bodočim rodovom. Ljudska pesem za mlade ni niti zdaleč tako zanimiva kakor popularna, vendar nam to, da je mladi ne zavračajo, vpliva optimizem. Ob različnih izletih in zabavah mladi zelo radi in pogosto pojejo ljudske pesmi. Z njimi si ustvarjajo prijetno razpoloženje in prijateljske vezi. Še vedno je tudi danes mogoče najti priložnosti in čas za ohranjanje ljudske pesmi in ji poiskati primerno mesto. Pomembno je, da že mladina začuti vrednost ljudske pesmi in svojih korenin, saj je vrednotenje in sprejemanje teh pogojev nujno za ohranjanje samobitnosti in sprejemanje tujega. Nikoli ne smemo pozabiti, da je slovensko izročilo kulturna vrednota, temelj, na katerem je zgrajena sedanjost in sloni prihodnost. Če nočemo postati narod brez identitete, moramo negovati svoje korenine.

Raziskava iz leta 2000 v okviru Zborovskega seminarja v Piranu je pokazala, da je zanimanje za ljudsko glasbo med učitelji veliko, njihovo poznavanje pa je omejeno le na najnujnejše podatke o njej. Ljudsko glasbo učitelji razumejo in jo predstavljajo učencem kot tisto, ki se prenaša z ustnim izročilom iz roda v rod, katere avtor je neznan, ki ima veliko različic in je izraz življenja ljudi določenega geografskega območja. Najbolj poznano področje ljudske glasbe med učitelji je ljudska pesem, ki jo učitelji pogosto sami s petjem predstavijo učencem. Petje ljudskih pesmi je v primerjavi z drugimi glasbenimi zvrstmi najbolj priljubljeno pri glasbeni vzgoji in pri zborovskem petju.

Učitelji pri poučevanju ljudske glasbe upoštevajo primarne glasbene dejavnosti, kot so izvajanje, poslušanje in ustvarjanje, malokdaj pa jih popestrijo z drugimi aktivnostmi, kot so ples, zbiranje ljudske glasbene dediščine in izdelovanje ljudskih glasbil. Mnogi učitelji glasbe se trudijo prenašati ljudsko glasbo iz roda v rod. Seveda pa so še vedno vidni primanjkljaji. Rešitev za zapolnitev teh primanjkljajev, ne samo v znanju, temveč tudi v načinu posredovanja snovi, bi bila lahko po eni strani večja motivacija samih učiteljev, po drugi strani pa realizacija v nadaljevanju navedenih predlogov za pridobivanje dodatnih znanj o ljudski glasbi in posodabljanju pedagoškega dela.

Razredni projekt Babica pripoveduje

V šolskem letu 2017/2018 smo s petnajstimi učenci petega razreda izvedli projekt Babica pripoveduje. S tremi akcijskimi koraki projekta smo prispevali k ohranitvi ljudske pesmi.

V prvem koraku smo začeli s prepevanjem šestnajstih ljudskih pesmi: Barčica po morju plava, Dekle je po vodo šlo, Hišica ob cest stoji, Čuk se je oženil, Flosarska, Huda mravljica, Izidor ovčice pase…Učenci so si zapisali besedila pesmi, včasih so k pesmi narisali ilustracijo in se jih ob spremljavi klavirja naučili. Večkrat so pesem spremljali tudi sami, z Orffovimi inštrumenti. Ko so imeli učenci izdelane svoje inštrumente, so nanje poskusili tudi zaigrati. Pri dveh pesmicah smo vključili še ples. Na prireditvi pa smo združili petje, igranje in ples.

V začetku novembra smo začeli z izvajanjem drugega akcijskega koraka. V tem koraku smo izboljšali znanje učencev tako, da so učenci o kulturni dediščini veliko izvedeli od svojih staršev, starih staršev in

sorodnikov, ki so jim na srečanjih pomagali celo peti. Vsak učenec si je najprej sam izdelal načrt in opisal strategijo boljšega poznavanja kulturne dediščine. Določili smo tudi datume srečanj v šoli, na katere so prišli zunanji obiskovalci. Srečanja smo izvedli pri urah glasbene vzgoje in urah družbe, saj smo lahko povezali snov, ki smo jo obravnavali tudi pri slednjem predmetu. Naši obiskovalci so bili zelo navdušeni in so se po učenčevih seznamih razvrščali in prihajali v šolo. Prikazali in povedali so nam različne zgodbe o kulturni dediščini. Mnogo je bilo informacij, ki jih učenci še niso nikoli slišali. Obiskovalci so pripovedovali o življenju nekoč: imeli so več prostega časa, in ker še ni bilo računalnikov in tako razvite tehnologije, so ob zimskih večerih peli in spoznavali ljudske pesmi. Pripovedovali so, da so sami izdelali različne inštrumente, od najbolj preprostih lesenih palčk pa do lončenega basa iz prašičjega mehurja. Najstarejši so povedali, da v Litiji nekoč ni bilo glasbene šole in učenci niso imeli možnosti, da bi se učili kakšen inštrument. Zanimivo je bilo tudi to, da so se otroci zbrali sredi ulice in se zmenili, da bodo pripravili koncert sredi ceste. Narisali in napisali so letake in povabili veliko občanov, ki so se odzvali in prisluhnili mladini. Na koncertu so peli, igrali in plesali. Tudi vzdušje je bilo enkratno in nikomur se ni nikamor mudilo.

V marcu smo začeli s tretjim akcijskim korakom – izdelovanjem glasbil. Učenci so bili izredno zainteresirani za delo. Vsak četrtošolec je v prvem delu izdelal svoje glasbilo. Ta del akcijske raziskave se nam je zdel še posebno pomemben, saj smo pri četrtošolcih razvijali kreativnost, aktivnost, domišljijo, izvirnost, izkustveno učenje, kooperativnost in interdisciplinarnost. Spoznali so, kako iz navadne lepenke, debele ali tanke vrvice, glinenih lončkov, plastičnih kozarčkov in iz drugih naravnih materialov izdelati uporabna glasbila. Vsi inštrumenti, ki so nastali, so bili unikatni in v veliki meri izdelani iz naravnih materialov.

Ko so učenci izdelali inštrumente, so najprej pripravili šolsko razstavo in jo pokazali svojim vrstnikom in staršem, ki so prihajali v šolo na govorilne ure. Nato smo se začeli pripravljati na prireditev Glasba preteklosti, ki smo jo izvedli meseca aprila. Učenci so najprej pokazali samostojno izdelana glasbila, jih na kratko opisali, nato nanje zaigrali in zraven zapeli slovenske ljudske pesmi. Iz šole se je slišalo igranje na inštrumente in prelepi zvoki slovenske ljudske pesmi. Največja nagrada za učence je bil množičen obisk občanov Litije na tej prireditvi.

Zaključek

Učitelji, pevci, organizatorji različnih prireditev in člani različnih kulturnih skupin ter zaposleni v vzgojno-izobraževalnih in kulturnih ustanovah smo prepričani in se zavedamo, da nam prav različni pristopi raziskovanja omogočajo bolj dinamično delo, pristnejši stik z najmlajšimi, boljšo komunikacijo, izvrstno metodo za preverjanje znanja, otrokom pa dodatno možnost za pridobitev novega znanja. Ključni dejavnik uspešnosti je seveda učitelj, ki naj bi imel vizijo, kako negovati in razvijati glasbeno umetnost in kako umestiti pluralnost glasbene kulture v obvezno vzgojno-izobraževalno delo in razširjeno ponudbo v okviru medpredmetnih povezav in izbirnih dejavnosti. Pri našem razrednem projektu smo razvili model, ki je bil za učence zelo koristen, saj je temeljil na interdisciplinarnem znanju, dejavnem in sodelovalnem učenju, skupinskem delu, opazovanju, odkrivanju in razvoju kritičnega mišljenja. Menim, da bi morali učitelji v osnovnih šolah skupaj pripraviti smernice, ki bi zajele pouk glasbene vzgoje od prvega do devetega razreda in razporediti snov glasbene kulturne dediščine enakomerno v celotnem poteku osnovnošolskega izobraževanja učencev ter projekt razširiti.

Viri in literatura

Črčinovič Rozman, J. (2004): Prisotnost ljudskih pesmi med bodočimi učiteljicami razrednega pouka. V: Glasba v šoli, št. 2–3, str. 25–31.

Denac, O. (2002): Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Priročnik za vzgojitelje, razredne učitelje, učitelje glasbe in glasbenih predmetov v splošnih in glasbenih šolah. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Sicherl Kafol, B. (2001): Celostna glasbena vzgoja: srce- um- telo. Ljubljana: Debora

Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Glasbena vzgoja (2002). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Žvar, D. (2001): Kako naj pojejo otroci. Priročnik za zborovodje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Šola nekdaj in danes: potovanje skozi čas. Od kazalne palice do mehke pedagogike – Jožica Lešnik,

profesorica kemije in biologije Karin Niegelhell, Ljudska šola Marija na Zilji, Avstrija, peru4x@t-2.net

Šolska obveznost obstaja od 19.stoletja. Za starše je bila takrat šola finančna obremenitev. Od začetka šolske obveznosti se je spremenilo veliko. Finančna situacija učitelja in družbeni pogled je bil nekdaj preprost. Na začetku so učili le moški učitelji. Situacija se je spremenila v 20. stoletju. V šestesetih letih prejšnjega stoletja so s poučevanjem pričele tudi ženske, vendar niso smele poučevati vseh predmetov. Danes so področja dejavnosti zelo obsežna. Učitelj ni le spoštovana, temveč tudi zaupanja vredna oseba. Učitelji morajo prevzeti starševske naloge. V preteklosti sta bili disciplina in poslušnost vzgojna cilja. Danes igrajo vlogo samostojno razmišljanje, ustvarjalnost, delo v skupinah kot tudi ustvarjalne igre, pomembno vlogo. V preteklosti je imel učitelj v razredu govorniški pult, tablo in veliko omaro z učnimi pripomočki. V njej so bile majhne table iz skrilavca, svinčniki in črnilo, palica in kazalna palica, vrč z vodo za tablo, portret cesarja in pljuvalnik. Učitelj je včasih poučeval več kot 100 otrok. V 18. stoletju je učitelj učil verouk, branje, pisanje, petje in računanje. V digitalni dobi pa igra učenje z uporabo računalnika pomembno vlogo.

Ključne besede: šolska obveznost, področja dejavnosti, disciplina, govorniški pult, kazalna palica, digitalna doba

School once and nowadays: A journey through time – From Pointer to soft education

Compulsory school attendance retain since the 19. century. For parents it was a financial loading. The financial situation and the social prestige of a teacher was very modest in those times. In the 19. century only male teachers were allowed in classrooms. In the 20.century the situation changed a bit. In the 60’ ies also women started to teach, but they were not allowed to teach all subjects. Today are the fields of activity of a teacher a lot bigger. The teacher is not just a respected figure, but someone you can trust. Nowadays teacher have also to take tasks of educating. Discipline and obedience were learning goals in the past. Nowadays play indepentend thinking, creativity, group work and educational games an important role. In the past the teacher had in the classroom a lectern, a black-board and a big closet with learning aids. Inside were slates, slate-pencils and ink, as well as a cudgel

and a pointer, a jug with water for the blackboard, a portrait ot the emperor and a spittoon. A teacher taught sometimes more than 100 children. In the 18.century a teacher taught religion, reading, writing, singing and arithmetic. Nowadasy computerbased subjects play an important role in a digital age.

Key words: compulsory school, fields of activity, discipline, lectern, pointer, digital age

1.Kako je potekal pouk v prejšnjem času

Nekoč so bile vrline poslušnost, pridnost, red in čistost. Stroge kazni so bile na dnevnem redu. Dobra vzgoja je bila stroga vzgoja. Otroci so se premikali v ritmu učitelja. Govoriti je bilo prepovedano. Sedeti vzravnano, napeti ušesa, skleniti roke so bili napotki v tistem času. Udarci s palico ali s ravnilom po dlani so bili v času naših starih staršov normalni. Batine so bile običajne. V preteklosti je imel učitelj v razredu govorniški pult, tablo in veliko omaro z učnimi pripomočki. V njej so bile majhne table iz skrilavca, svinčniki in črnilo, palica in kazalna palica, vrč z vodo za tablo, portret cesarja in pljuvalnik. V pljuvalnik so pljuvali otroci, ki so kašljali zaradi nevarnosti okužbe z tuberkulozo. Učitelj je imel takrat v razredu več kot 100. V enem razredu je učitelj poučeval različne letnike. V 18. stoletju je učitelj učil verouk, branje, pisanje, petje in računanje. Fanti so imeli računanje in geometrijo, punce ročno delo. Le fanti so imeli športno vzgojo. Otroci niso imeli šolskega avtobusa. Veliko otrok je imelo dolgo šolsko pot. V mrazu in v temi so otroci hodili v šolo velikokrat več kot dve uri. Veliko staršev ni moglo nakupiti šolskih knjig. Prav tako niso dobili veliko zvezkov. Naloge so napisali z belim črtalnikom na črn skrilavec. S cunjo so zbrisali napisano nalogo. Otroci so sedeli na trdih klopih in če niso bili pridni, so morali stati v kotu ali pa so dobili udarce ali klofute. V mestu so morali otroci delati tudi v tovarnah. Zaradi tega je bila šola za njih počitek, ampak vseeno so bili velikokrat utrujeni.
Predvsem na začetku so učili le moški učitelji, saj ženske takrat niso imele pravice, za poučevanje. Državno priznana šolska obveznost ni tako stara. Pruski kralj Friedrich Wilhelm I je prvič odredil šolsko obveznost l. 1717. Šele v 19. stoletju je bila udejanjena šolska obveznost. Finančna situacija učitelja in družbeni pogled sta bili nekdaj preprosta. Veliko učiteljev je moralo delati drugje. Položaj učiteljskega poklica se je izboljšal v 20. stoletju. Šele od l. 1860 so smele poučevati tudi ženske. Niso smele poučevati vseh predmetov in v primeru poroke, so morale prenehati z delom. Celibat za učiteljice so, na primer v Nemčiji, preklicali l. 1919. Leta 1915 so imeli v Avstriji celo pravila za učiteljice, kot na primer:

- Ne smete se poročiti
- -Ne smete se družiti z moškimi
- Ne smete kaditi
- Ne smete si barvati las
- Nositi morate oblačila temne barve
- - Ponoči od osmih do šestih zjutraj morate ostati doma.
- - in tako dalje

Torej, pravila za učitelje, učiteljice in za otroke, so bila v prejšnjih časih zelo stroga.

1.1spomini na čas šolanja

Današnja šola je zelo kritizirana, še posebej glede šolskih reform ali pripravljenost za uporabo sile. Ampak, kako je bilo prej? Udarec po roki, klofuta, poteg za uho, so bili v šoli nekaj povsem normalnega. Veliko učencev je bilo v enem razredu iz različni letnikov. Frontalni pouk je bil običajen pouk. Če je bil otrok vprašan, je moral vstati. Toplo kosilo je bilo redno. Samo včasih so otroci dobili enolončnico. Domače naloge so otroci delali dve do tri ure doma. Pisne naloge niso bile napovedane. Legastenija ni bila poznana. V starih časih je bila šola popolnoma drugačna. V razredu so morali otroci biti tiho. Če so otroci dobili klofute, tega doma niso povedali. Včasih je bila kazen s klofuto tudi nepravična. Za kazen so otroci dobili nalogo napisati dolg spis in to je bilo na dnevnem redu. Če so stali v kotu, je bilo to normalno. Če se spomnim svojega časa šolanja, vem, da sem tudi sama enkrat stala v kotu in občutek je bil grozen. Kot rečeno, to je bilo povsem nekaj normalnega in učitelj je imel vedno prav. Dandanes otroci doma povedo vse in starši se velikokrat obnašajo kot odvedniki svojih otrok. V prejšnjih časih so otroci hodili v šolo peš, nekateri so za šolsko pot porabili več kot uro. Dandanes otroke v šolo pripeljejo starši ali pa pridejo z avtobusom.

2. Vloga učitelja dandanes

Danes so področja dejavnosti zelo obsežna. Učitelj ni le spoštovana, temveč tudi zaupanja vredna oseba. Učitelji morajo prevzeti starševske naloge. Psihična obremenitev za učitelje je dandanes zelo visoka. Druženje s starši se zdi učiteljem veliko težje kot prej. Kljub temu veliko učiteljev meni, da radi opravljajo svoje delo. Danes igrajo pomembno vlogo samostojno razmišljanje, ustvarjalnost, delo v skupinah kot tudi ustvarjalne igre. Digitalni programi so pomembni za raznolikost pouka. Kritiki v tem vidijo odvrnitev dosežka, disciplino in ta način označuejejo kot mehko pedagogiko. Danes imamo raznoliko ponudbo predmetov. Računalnik igra pomembno vlogo pri veliko predmetih, saj živimo v digitalnem času. V naših šolah ne razlikujemo med spolom ali drugimi kriteriji. S pomočjo vključujoče pedagogike, fizične ali duševne ovirane otroke ter mladoletnike, vključimo v šolski pouk.

2.1 Neskončne naloge učitelje dandanes

Na začetku, izvleček diplomskega dela avtorice Ingrid Škinjar: „ V sodobni družbi, za katero je značilen hiter družbeni razvoj in naraščanje obsega znanja, postaja kakovost pouka pomembno področje številnih aktualnih razmišljanj. V teh razmišljanjih ima usposobljen, kompetenten in učinkovit učitelj osrednjo vlogo. Učencem naj bi pomagal pri razvoju kompetenc, s katerimi bodo lahko razvili svoje potenciale, se vključili v družbo in postali dejavnik njenega razvoja.“ (Škinjar, 2016)Učitelj ima dandanes različne in raznolike naloge. Pripraviti mora odličen pouk, zadovoljiti naloge vzgoje, izboljševati kakovost pouka, biti dober posrednik pri konfliktih itd. V družbeni diskusiji dosežki učiteljev in učiteljic niso priznani. Mnenje o učiteljih v družbi je kritično. Načelno družba odreka kompetenco učitelju, a ne smemo pozabiti, da se tudi drugih delovnih skupin ne sme obsojati pavšalno. Prednost učitelja je sigurno vsestranskost. To je veličastno, a hkrati tudi zahtevno. S prihodom domov, se delo učitelja ne konča, saj ravno doma ureja veliko nalog. Delo učitelja ni le poučevanje, saj k njegovemu delu spadajo še, npr., projektno delo, nadzor med odmorom, oblikovanje šolske spletne strani, različne konference, dekoracija razreda, sodelovanje z drugimi učitelji, dodatno izobraževanje, večer staršev, priprava za pouk (Pri pripravi pouka šteje: potek ure, raziskovanje, mišljenje, branje, izdelava kopij, nakup materialov,…), priprava pisnih nalog, popravljanje zvezkov in pisnih nalog, priprava ocen, vpisovanje v redovalnico, pogovori s starši, priprava na šolski izlet itd. Vse to je za učitelje nekaj normalnega, a večina ljudi tega ne ve in se tega tudi ne zavedajo.

3. Zaključek: Naše današnjo življenje in vloga učitelja

Živimo v hitrem tempu, oziroma življenju. Veliko učiteljev dandanes pregori, a vendar, biti učitelj je fantastičen poklic. In ko vidiš še nasmeh otrok, čutiš zadovoljstvo. Dandanes čas hiti. Mislim, da je pomembno, da prinesemo nazaj v življenje mir, da imajo tudi dobri občutki prostor v poklicnem življenju, da se moramo vsi še naprej učiti, pri čemer ni najpomembnejše da vse naloge izpolnemo, temveč da ostanemo ljudje in da tudi vidimo ljudi, ki jih poučujemo.

4. Viri in literatura

Bausch, U.: Schule früher und heute: Eine kleine Reise durch die Zeit (11. 02. 2016). Dostopno na naslovu: https://abi.unicum.de/schule-a-z/auf-einen-blick/schule-frueher-und-heute

shz.de: Frage an die Großeltern: Wie war Schule vor über 50 Jahren (4.04. 2009)Dostopno na internetu: https://www.shz.de/lokales/flensburger-tageblatt/frage-an-die-grosseltern-wie-war-schule-vor-ueber-50-jahren-id971201.html

Hanjo: Aufgaben eines Lehrers: (8.05. 2018) Dostopno na internetu:https://www.ats20.de/blog/index.php?/pages/aufgabeneineslehrers.html

Škinjar, I.: Vloga učitelja v razvoju kakovosti pouka. Ljubljana; Filozofska fakulteta 2016

Škinjar I.: Vloga učitelja v razvoju kakovosti pouka. Dostopno na internetu: https://en.pons.com/translate?q=Menschen&l=desl&in=&lf=sl

Sodelovanje staršev in učitelja pri podpori učencu z učnimi težavami – Sašo Oberski

Osnovna šola Podčetrtek, saso.oberski@guest.arnes.si

V prispevku je osvetljen pomen sodelovanja staršev in učitelja pri prepoznavanju, spremljanju učenčevih učnih težav ter njegovemu napredku. Izpostavljene so učiteljeve kompetence, ki so potrebne za sodelovanje s starši in oblike pomoči, ki jih starši lahko nudijo v otrokovem domačem okolju. Prispevek med drugim vključuje izkušnje učiteljev razrednega pouka pri načrtovanju in izvajanju podpore učencu z učnimi težavami ter oviram pri sodelovanju s starši. Na podlagi izkušenj so oblikovane rešitve, ki jih učitelji lahko uporabijo pri razgovorih s starši.

Ključne besede: starši, sodelovanje, učiteljeve kompetence, učne težave, razgovor

Cooperation between parents and teacher in support of a pupil with learning difficulties

In this article we are discussing cooperation between parents and a teacher regarding recognizing pupils learning difficulties and following of his progress. We are pointing out teachers competences

that are necessary for his cooperation with parents in forms of help that patents can offer to their child in his home environment. The article includes also experiences of primary teachers in planning and offering support to pupils with learning problems and discusses obstacles in cooperation with parents. Through our experiences we formed solutions that teachers can use when disscusing and cooperating with parents.

Key words: parents, cooperation, teacher's competences, learning difficulties, conversation

1 Uvod

Eden temeljnih procesov v šolskem prostoru je sodelovanje med starši in učenci. Sodelovanje naj temelji na medsebojnem spoštovanju obeh deležnikov, t.i. partnerskem odnosu. V takšnem sodelovanju imajo starši več pravic, a tudi večjo odgovornost za učenje njihovih otrok doma. Kakšno bo razvijanje partnerskega sodelovanja, je odvisno od vrste, stopnje in ciljev šole ter pričakovanj učitelja in staršev.

Število učencev z učnimi težavami je pri nas precej naraslo, sprememb na področju obravnave le-teh pa ni veliko. Število učencev se je povečalo zaradi učinkovitejših metod odkrivanja učencev z učnimi težavami, poudarjanja pravic za učenčevo uspešnost v šoli in sistema organizacije učne pomoči (Kavkler, 2010 po Meltzer idr., 2001). Učenci z učnimi težavami so zelo heterogena skupina, zato je svetovanje učiteljem in drugim strokovnim delavcem ene splošne strategije, ki bi bila učinkovita nesmiselno. Pri tem moramo imeti v mislih različne učne težave, za katere je potrebno organizirati različne oblike pomoči in podpore, ki vsebuje preizkušene učiteljeve metode poučevanja kot tudi specialno psihološko obravnavo ter svetovanje.

2 Kompetence učitelja za sodelovanje s starši

Za uspešno sodelovanje med domom in šolo so pomembne oblikovane kompetence učiteljev. Kalin idr. (2008) izpostavljajo dve skupini kompetenc v povezavi z učiteljevim sodelovanjem s starši.

Prva skupina so kompetence učiteljev glede na njegovo strokovno usposobljenost za sodelovanje starši. V sklopu teh kompetenc učitelj zna reševati probleme in konflikte ter spodbuja starše, ki redkeje sodelujejo s šolo oz. starše učencev, ki imajo učne težave v šoli. Učitelj je usposobljen za pomoč staršem pri vzgojnem delu in pri reševanju učnih težav teh otrok. Zna vzpostavljati demokratične odnose s starši in njihovimi otroci ter se dodatno izobražuje na področju sodelovanja s starši ter pozna in uporablja andragoška načela dela z odraslimi.

Druga skupina so kompetence učitelja za kakovostno sodelovanje glede na odnos in komunikacijo s starši. Učitelj upošteva želje in potrebe staršev, upošteva razlike med starši jih zna poslušati in jim svetovati.

Pri sodelovanju med učiteljem in starši lahko prihaja do neučinkovie komunikacije. Šrot in Rizman Herga (po Brajša, 1983, Clutterbuck, 2004 in Rečnik idr., 2004), menita da se ta kaže v napačno rabljenih besedah, kot so kritiziranje in avtoritarni odnos učitelja ali pa učitelji ravnajo s starši kot z otroki oz. sodelovanja ne načrtujejo.

3 Oblike vključevanja staršev

Kalin idr. (2009) menijo, da je najbolj osnovna oblika sodelovanja staršev z učiteljem opravljanje učenčevih domačih nalog. Pri tem meni, da vsak stik starša z otrokom še ne pomeni sodelovanja. Mnogo staršev, še posebej na razredni stopnji težko sprejme, da ima njihov otrok učne težave. Pogosto za to krivijo učitelja in njegove metode dela, pomanjkljivo učiteljevo spremljanje otrokovega dela ipd, sami pa pri tem ne sodelujejo.

Rešitev je v usposabljanju učiteljev v komunikaciji s starši. Raziskava (Šrot, Rizman Herga 2009) kaže, da se večina anketiranih učiteljev za delo s starši v dodiplomskem študiju ni dovolj usposobila (96,0 %, n=229), s svojo usposobljenostjo pa je zadovoljnih le 4 % učiteljev. Učitelji v raziskavi pogrešajo predvsem, kako komunicirati s starši in kako pripraviti roditeljski sestanek. Tretjina učiteljev meni, da na srečanjih starši precenjujejo sposobnosti svojih otrok, druga tretjina pa meni, da so starši pripravljeni na konstruktiven pogovor o delu svojega otroka.

Učitelji pri iskanju rešitev iz situacij, pri katerih se srečujejo s starši, pridobivajo znanja v različnih strokovnih usposabljanjih, vodijo intenzivne individualne pogovore s starši ter uporabljajo primere dobrih praks drugih učiteljev (Šrot, Rizman, Herga, 2009). Katalog programov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja v vzgoji in izobraževanju (2018) ponuja nekaj izobraževanj, npr: Rešimo se drame v komunikaciji s starši (Zavod MIND), Uvajanje učitelja razrednika (Šolski center Nova Gorica), Učitelj razrednik v razredu, kolektivu in v odnosu s starši (Inštitut Lila), Krizne situacije v razredu in šoli in Učitelji starši in učenci – ustvarjanje spodbudnega odnosa (Društvo katoliških pedagogov), Izzivi razrednika in uspešnega razredništva (Tiviya), Odnosi, komunikacija in sodelovanje s starši (Zavod Eksena), Uspešno sodelovanje s starši (Izobraževalni zavod Znanje) in Classbuilding izkustven seminar za opolnomočenje razrednikov (Zavod Belmondo).

Kalin idr. (2008) opredeljuje vključevanje staršev na domu, zunaj doma in v šoli. Vključevanje staršev na domu predstavljajo dejavnosti, ki so neposredno vezane na šolo. To je pomoč pri otrokovih šolskih obveznostih, zagotavljanje pogojev za otrokovo učenje, priprava ustreznega prostora za učenje, pomoč pri opravljanju domačih nalog, svetovanje pri izbiri izbirnih predmetov, pomoč pri seminarskih nalogah, govornih nastopih, spremljanje uspešnosti pri preverjanjih in ocenjevanjih znanja, pogovor o dogajanju v šoli. Starši pomagajo pri otrokovem načrtovanju učnih ciljev za šolsko leto ali za daljše obdobje, mu pomagajo pri izbiri izbirnih predmetov in interesnih dejavnosti. Pri nekaterih dejavnostih dobivajo starši usmeritve od učiteljev, ali pa so plod njihove lastne samoiniciativnosti. Večina staršev pomaga na podlagi lastnih izkušenj svojega šolanja in s pridobljenim lastnim znanjem.

Vključevanje staršev v šoli pomenijo stiki staršev in učiteljev na roditeljskih sestankih, govorilnih urah in kulturnih prireditvah. Starši imajo možnost dajanja različnih pobud v okviru Sveta staršev. Imajo možnost povezovanja in izmenjave mnenj z drugimi starši, katerih učenci imajo podobne učne težave.

Zunaj doma učenci skupaj s starši obiskujejo knjižnice, muzeje razstave, berejo knjigo skupaj z učencem itd. Pri tem gre za širjenje splošnega znanja, ki ga lahko povezujejo s šolskimi vsebinami.

4 Razgovor učitelja s starši

Poglobljen in premišljen pogovor med starši in učiteljem lahko pomembno prispeva pri načrtovanju in izvajanju poučevanja pri učencih z učnimi težavami. Na razgovor s starši se je potrebno posebej pripraviti. Razgovor mora biti vnaprej pripravljen, saj moramo doseči cilje razgovora. Pri tem se vprašamo, kako bomo dosegli glavni cilj, to je pomagati učencu, še posebej, če starši ne želijo oz.

nočejo sprejeti, da ima njihov otrok učne težave. V nadaljevanju predstavljamo nekaj opornih točk, ki so nam lahko v pomoč pri načrtovanju razgovora s starši učenca z učnimi težavami.

Pred razgovorom moramo opredeliti, kdo je pobudnik razgovora. Večinoma je pobudnik učitelj (Ažman, 2017). Njegovi nameni morajo biti jasni, brez nepotrebnih sodb o učencu. Učitelj naj ne podaja svojih mnenj, ampak le možne rešitve problema. Pomaga si z razpoložljivo literaturo ali pa se posvetuje s strokovnjaki. Ponavadi pobudo za razgovor da razrednik, po potrebi se vključuje učitelj, ki poučuje predmet, pri katerem ima učenec učne težave. O razgovoru samem, poteku razgovora učitelj obvesti šolsko svetovalno službo in vodstvo šole. Učitelj starše vljudno povabi na govorilno uro. Le-to lahko po dogovoru s starši izvede izven urnika. Na kratko omeni, o čem bi se želel pogovarjati na razgovoru. Pri tem jih poskuša spodbuditi k razmišljanju o učencu. Pri tem omeni, da zaznava učne težave, ki jih želi reševati skupaj s starši. Staršem poda možnost, da se na govorilno uro pripravijo s pomočjo splošnih vprašanj.

Učitelj v začetku razgovora staršem predstavi svoja opažanja, ki jih je zasledi v nekem časovnem obdobju. Opiše učenčeva ravnanja. Svoja opažanja podkrepi z opažanji morebitnih drugih učiteljev, ki poučujejo v oddelku, ali pa se poveže z učitelji, ki so učenca poučevali v nižjih razredih. Močan argument pri opažanjih učitelja, ki vodi razgovor so zapisi oz. zaznamki opažanj drugih učiteljev.

Starši povedo svoje občutke, svoja opažanja pri učencu v domačem okolju. Pripovedujejo naj o svojem otroku, ne samo v zvezi z učenjem ampak tudi o njihovih občutkih, o njegovih prijateljih in njihovem vsakdanu, kaj mislijo otroci o svojih ocenah oz. njihovi vrednosti. Pri tem bodo dobili zaupanje v učitelja in občutek, da učitelj želi dobro spoznati učenca in mu pomagati pri njegovih učnih težavah. Starši bodo občutili, da želi učitelj breme učnih težav prenesti nase in jih razbrementi.

Ob razgovoru s starši je priporočljivo, da učitelj vodi zaznamek (datum razgovora, oz. večih razgovorov). Oblikuje si mapo zapisnikov (dogovorov, ukrepov, pisnih ocenjevanj in preverjanj). V veliko pomoč so tudi učenčevi izdelki in zapiski, še posebej iz predmetnega področja, ki predstavljajo učencu učne težave. Skupaj s starši učitelj analizira učenčevo delo skozi tekoče šolsko leto.

5. Zaključek

Vloga učitelja je izredno zahtevna in pomembna, saj ob analizi mnogih učnih načrtov, skrbi za učence z učnimi težavami in nadarjene učence mora znati uspešno komunicirati s starši. Pri tem si lahko pomaga z različnimi pristopi in strategijami, a ob tem mora dobro poznati osebnostno strukturo staršev. Komunikacijske veščine s starši, si učitelj pridobiva z leti in izkušnjami. Pri tem si naj prizadeva, da bo vseskozi oblikoval sproščen, spoštljiv enakopraven odnos.

6 Viri in literatura

Ažman, T.: Uspešno sodelujmo s starši: različni pristopi in praktični primeri sodelovanja. Ljubljana: Rokus Klett, 2017.

Kalin, J., Govekar Okoliš, M., Mažon, J., Mrvar, P., Resman, M., Šteh, B.: Vzvodi uspešnega sodelovanja med domom in šolo: sodobne rešitve in perspektive. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 2008.

Kalin, J: Pedagoški vidiki sodelovanja učiteljev in staršev – izzivi za učitelje, starše in družbeno skupnost. V Cankar, F., Deutsch, T. (ur.): Šola kot stičišče partnerjev: sodelovanje šole, družine in

lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok, str.83–99. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009.

Kavkler, M.: Konceptualne osnove obravnave učencev z učnimi težavami. V Košak Babuder, M., Velikonja, M. (ur.): Učenci z učnimi težavami. Ljubljana. Pedagoška fakulteta. 2010. str.8-42.

Katalog programov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju. 2018. (citirano 22. 9. 2018) Dostopno na naslovu: https://paka3.mss.edus.si/katis/Uvodna.aspx.

Šrot, K., Rizman Herga, N.: Mnenje osnovnošolskih učiteljev o usposobljenosti za sodelovanje s starši. Revija za elementarno izobraževanje.Letnik 6 številka 3, str.223-239. Dostopno na naslovu: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-9NBOXWNJ.

Mozaik, naša dediščina – Darja Polner

OŠ Ljudski vrt Ptuj, Slovenija, darja.polner@os-ljudskivrtptuj.si

Matično šolo OŠ Ljudski vrt in podružnico Grajena krasijo številni mozaiki, ki vsakoletno nastajajo že od leta 2008, ko so nadarjene učenke poslikale zid nad umivalnikom v učilnici za likovno umetnost. Naš največji tovrstni projekt smo leta 2010 realizirali z izdelavo fontane v atriju šole.

Eden od projektov je zasnovan tako, da vsak učenec, ki zaključuje 9. razred, izdela in pobarva svojo ploščico iz gline. Naslednja generacija poskrbi, da postanejo te ploščice z imeni del mozaika. Prav tako nastaja mozaik ploščic vseh zaposlenih delavcev šole.

Pri delu uporabljamo keramične ploščice različnih barv, lepilo za les ali keramiko, kladiva, zaščitna očala in plošče mediapan. Material je odvisen od lokacije slike.

Ta projekt, ki združuje učence in zaposlene naše šole, zahteva veliko časa in potrpežljivosti. Sposobnejši, nadarjeni učenci se naučijo izdelave te slikarske tehnike, rokovanja z materialom in orodjem ter pridobijo znanje, ki bo morda koga v prihodnosti navdihnilo za izdelavo mozaika doma.

Ključne besede: mozaik, slikarska tehnika, glina, nadarjen učenec, projekt

Mosaic, our heritage

Our school and our branch school are decorated by numerous mosaics which have been made annually since 2008, when the wall above the sink was painted by artistically gifted pupils. Our largest project of this type was realized in 2010 with the manufacture of a fountain in the atrium of our school. One of the projects is designed in such way that each pupil who completes 9th grade makes and paints a tile of clay. The next generation of pupils makes sure that these nameplates become a part of mosaic. Along with this, a mosaic of nameplates of all employees of our school is emerging as well. At work we use ceramic tiles of various colors, wood glue or ceramics, hammers, goggles and MDF board. The material depends on the location of the image. This project, which brings together pupils and employees of our school requires a lot of time and patience. Skillful, gifted children learn to

use this painting technique, learn how to handle materials and tools and gain knowledge which will inspire someone in the future to make a mosaic at home.

Key words: mosaic, painting technique, gifted pupil, clay, projectLikovno ustvarjanje nadarjenih otrok

Nadarjeni učenci so praviloma otroci, ki so vedoželjni, raziskovalni, kreativni in zelo ustvarjalni. Kot učiteljica likovne umetnosti želim, da pri likovnem ustvarjanju učenci uživajo. Zato je pomembno, da jih motiviram z izbiro različnih tehnik, motivov in prostorov, v katerih se lahko izražajo.

Po Tacolovi je likovno nadarjenim učencem zelo pomembno, da poudarijo vizualni vidik, pri tem pa so sposobni združiti opazovanje, vizualni spomin in domišljijo.

Mozaik

Mozaik je slikarska tehnika, za katero uporabimo koščke različnih barv, oblik in materialov. Material je lahko kamen, steklo, keramična ploščica ali papir. Podobe, ki nastanejo v dekorativne namene, lahko naslikamo na različne prenosne plošče, tla ali steno.

Zgodovina mozaika

Prve mozaike srečamo pri starih kulturah Bližnjega vzhoda. Od tam so se prenesli v antično Grčijo ter Rim. V Mezopotamiji so Sumerci že v 4. tisočletju pr. n. št. izdelovali dekoracije iz školjk, kremena in gline. V srednjem veku se je mozaik ohranil samo v bizantinski umetnosti in krajih pod njenim vplivom, kot so bili Rim, Benetke in Sicilija. Uporabljali so jih za slike ikon in krasitev sten, obokov v notranjosti stavb ter cerkev.

Izdelava mozaika

Za izdelavo mozaika uporabimo različna orodja, kot so klešče, rezalnik za keramiko in kladivo. Posamezne ploščice pritrdimo na podlago z lepilom za keramične ploščice, cementom ali kakšnim drugim lepilnim sredstvom.

Na pripravljeno podlago lepimo posamezne koščke ali kamne. Lepilo izberemo glede na podlago, ki je lahko betonska, lesena ali papirnata. Pri delu pazimo, da je razmak med posameznimi deli enakomeren, saj moramo na koncu mozaik zapolniti s fugirno maso. To lahko storimo takrat, ko so vsi zalepljeni deli suhi. Fugirno maso pripravimo po navodilih, na koncu pa jo moramo iz površine nastalega mozaika dobro obrisati.

Mozaik lahko izdelamo tudi tako, da posamezne delčke neposredno polagamo v lepilo, ki smo ga prej nanesli na podlago. Površino mozaika moramo dobro očistiti, preden se lepilo popolnoma osuši.

Poznamo tudi bizantinsko metodo, ki jo izdelamo na leseni plošči. Ta metoda je najzahtevnejša, saj mozaik izdelujemo obratno in zanj potrebujemo več materialov.

Mozaik naša dediščina

Našo matično in podružnično šolo krasijo številni mozaiki. Ti vsakoletno nastajajo že od leta 2008, ko so nadarjene učenke poslikale zid nad umivalnikom v učilnici za likovno umetnost. Naš največji tovrstni projekt smo leta 2010 realizirali v atriju šole, kjer so nadarjeni učenci izdelali fontano.

Eden od projektov je zasnovan tako, da vsak učenec, ki zaključuje 9. razred, izdela in pobarva svojo ploščico iz gline. Naslednja generacija nadarjenih otrok poskrbi, da postanejo te ploščice z imeni del mozaika.

Likovna učilnica

V šolskem letu 2008/2009 smo v likovni učilnici dobili nov aluminijasti umivalnik. Razmišljala sem, kako bi zapolnili prostor okrog umivalnika, da bi deloval bolj domače. Odločila sem se, da bodo nadarjeni učenci izdelali stenski mozaik. Presenetilo me je, da so se za delo odločila samo dekleta 9. razreda. Najprej so skupaj določile motiv in ga skicirale na manjši format. Motiv sonca so nato s kredami narisale na steno, kamor so ploščice z lepilom neposredno lepile. Predpriprava je bila dolga, saj smo potrebovale večje število ploščic v čim več barvnih in svetlostnih odtenkih. Povprašale smo po trgovinah s keramičnimi ploščicami in bile smo zelo vesele dobrega odziva. Nato je bilo potrebno posamezne ploščice s kladivom razbiti na manjše kose in jih sortirati po barvah. Pri tem delu je obvezna uporaba zaščitnih očal, saj lahko košček ploščice odleti v oko in ga poškoduje.

Ko so učenke pripravile vse potrebno, so začele z izdelavo mozaika, pri katerem je sodelovala skupina šestih učenk. Delo je potekalo od oktobra do konca februarja, vsak torek dve šolski. Dekleta so bila pri delu zelo natančna, kar se vidi pri razmaku fug, vsak košček so s kladivom oblikovale tako, da je bil skladen z ostalimi. Otvoritev našega mozaika smo marca 2009 popestrili z modno revijo na prireditvi ob dnevu šole.

Slika 5 in 2: Učilnica likovne umetnosti

Fontana

Leta 2010 smo na matični šoli dobili nov atrij, ki smo ga popestrili s fontano. Osnovna oblika fontane in klopi je logotip naše šole. Nadarjeni učenci so motive mozaika izbirali samostojno, zato so se njihovi motivi med seboj zelo razlikovali: morski motivi, morska deklica, zvezde, abstraktne oblike ... Tudi tukaj so na predhodno betonsko obliko, ki so jo naredili zunanji izvajalci, osnovno zasnovo narisali s kredami in neposredno z lepilom za ploščice lepili posamezne delčke razbitih keramičnih ploščic. Ta mozaik so delali v dvojicah ali v skupini treh učencev že med poletnimi počitnicami in v začetku septembra v strnjeni obliki. V skupini nadarjenih učencev iz 7., 8. in 9. razreda jih je bilo več kot petnajst. Sodelovali smo s tehniki, ki so na klop namestili leseni sedalni del. Pri rezanju ravnih pravokotnih oblik je sodeloval tudi vzgojno problematičen učenec, ki je svoje delo opravljal z navdušenjem in dosledno.

Učenci so med izdelavo tega mozaika ustvarjalno preživeli veliko svojih prostih ur. Kljub ugodnim vremenskim razmeram je bilo delo fizično naporno. Učenci so ugotovili, da se je ves trud resnično izplačal, saj jih je končni izdelek pozitivno presenetil.

Slika 3 in 4: Fontana

Podružnična šola

Šola ima podružnico Grajena, kjer smo leta 2012 zid stopnišča vhoda v šolo poslikali z mozaikom. Učenke so za motiv izbrale stilizirane liste. Uporabile so direktno metodo lepljenja z lepilom za ploščice. Poleg keramičnih ploščic so lepile tudi kamenje, dravske prodnike, ki so jih same nabrale. Pri delu so uporabile kladivo in rezalnik za keramične ploščice, saj so želele ravne oblike. Z nadarjenimi

deklicami smo delale v petek popoldan in soboto dopoldan. Pomembno je bilo, da se delo čimprej zaključi in mozaik fugira, saj je stena nezaščitena pred vremenskimi vplivi.

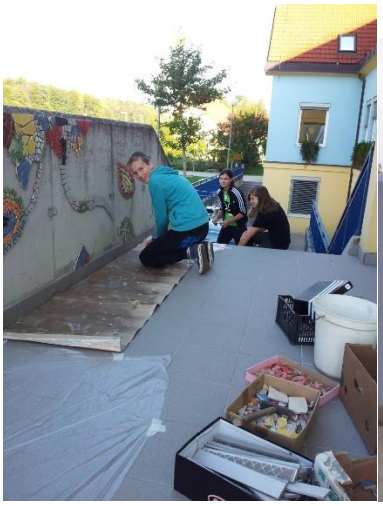

slika 5 in 6: Zid na podružnici Grajena

Glasbena učilnica

Učiteljica glasbene umetnosti je želela, da bi z mozaikom opremili tudi njeno učilnico. Zaradi lažje izvedbe so ga učenci izdelali na mediapan. Posamezne koščke so lepili z lepilom za les in mozaik na koncu fugirali s fugirno maso. Motiv je bil seveda povezan z glasbo. V dveh skupinah so sodelovali štirje nadarjeni učenci.

Slika 7: Glasbena učilnica

Ploščice z imeni

Leta 2008 je prva generacija devetošolcev izdelala svoje glinene ploščice. Naslednje leto so nadarjeni učenci te ploščice združili na lesu v kompozicijsko rešitev. To je postala vsakoletna praksa.

Motiv samostojno izberejo sami in prav zanimivo jih je opazovati, kako se trudijo, da je njihov mozaik nekaj posebnega. Za lepljenje uporabijo lepilo za les, saj ta mozaik izdelamo z indirektno metodo.

Svoje ploščice so izdelali tudi vsi zaposleni delavci naše šole, na ploščo so jih pritrdili učenci.

Slika 8 in 9: Ploščice devetošolcev

Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci predstavlja svojevrstni izziv. Delo načrtujemo med poukom ali izvedemo v strnjeni obliki dela, ki je zahtevnejše in traja dalj časa. Zato lahko za likovno sposobnejše učence izberemo kompleksnejše tehnike, ki jim predstavljajo velik izziv.

Ptuj je naše najstarejše mesto, ki je zaznamovano z rimsko kulturo in zato na šoli ustvarjamo v slikarski tehniki mozaika, ki trajno dekorira posamezne dele naše šole. Tako so nadarjeni učenci likovno zaznamovali več šolskih notranjih prostorov in eksterierov matične ter podružnične šole. Ta tehnika je dediščina vseh otrok, ki so končali šolanje na naši šoli v zadnjih desetih leti ali ga bodo v prihodnosti, saj vsak otrok s svojo ploščico sooblikuje šolski prostor, kjer nadarjeni učenci vse ploščice predhodne generacije povežejo v likovni motiv.

Viri in literatur

Prelog, M. Damjanov, J. in Ivančević, R.: Likovne umjetnosti. Zagreb: Privreda, 1963

Tacol, T: Likovno izražanje. Ljubljana: Debora, 2003.

Mozaik (splet).

Dostopno na naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Mozaik

Zgodovina mozaika (splet).

Dostopno na naslovu: http://www.promin.si/mozaik_osnove.htm

Raba nemških popačenk v zasavskem narečju – Diana Redl Kolar

Gimnazija Litija, Slovenija; diana.redl@guest.arnes.si

Izvleček

Zasavsko narečje še dandanes vsebuje številne nemške popačenke in v prispevku je predstavljeno zgodovinsko ozadje njihovega izvora, saj je bilo Zasavje znano po številnih rudnikih premoga. V 200-letni zgodovini obstoja premogovništva v Zasavju so bili lastniki rudnikov večinoma nemško govoreči in nemščina je bila na eni strani jezik sporazumevanja med lastniki in delavci, na drugi strani pa je postajala del narečja, ki je te besede sčasoma »posvojil« in jih do neke mere tudi popačil. Ob teoretičnih dejstvih, ki potrjujejo pestrost narečij v Sloveniji, so predstavljeni tudi primeri nemških popačenk, katerih raba je bila v preteklosti bistveno pogostejša. Prispevek vsebuje tudi izkušnje pri delu z dijaki in njihovo poznavanje teh popačenk ter intenzivnost rabe v vsakdanjem narečju in predstavlja tematska področja popačenk; od takih, ki so se nanašala na premogovništvo, do takih iz avtomobilske industrije in takšnih, ki so v rabi še danes.

Ključne besede: narečje, popačenka, rudarstvo, primer popačenke

The use of deformed German words

in the dialect of Zasavje region

Abstract

The dialect of Zasavje region still contains many deformed German words. This article brings the historical background of their origin, since Zasavje region was known for several coalmines in the past. In the 200-year coalmining history, the mines' owners were mainly German-speaking and German became the language of communication between the owners and workers on the one hand, and on the other hand it became an integral part of the local dialect which adopted the words and deformed them to a certain extent. Beside the theoretical facts confirming the variety of dialects in Slovenia, the article introduces examples of deformed German words, the frequency of which was much different in the past. It also brings the experience in the work with students, their knowledge of the deformed German words and illustrates their topic areas; from the ones referring to coalmining, car industry to the ones which are still being used.

Key words: dialect, deformed word, coalmining, example of a deformed word

Zgodovinsko ozadje

Zasavska regija se je začela gospodarsko razvijati po letu 1755, ko je bilo odkritih več ležišč premoga. V Zagorju ob Savi so poleg rudnika nastali tudi steklarski obrati, cinkarna in separacija premoga. Steklarna je bila zgrajena za potrebe idrijskega rudnika živega srebra in je bila prva v takratni Avstriji, ki je za kurjenje peči namesto drv uporabljala premog. Zagorje je sredi 19. stoletja postalo središče premogovništva in topilniške industrije na Slovenskem. Zgraditev južne železnice je prinesla razcvet premogovništva in vsa ta industrija je omogočala tukajšnjim prebivalcem zaposlitev in privabljala delavce od blizu in daleč.

Slika 1: Rudnik Zagorje

Vir: Zadnji šiht; 250 let rudnika Zagorje, 2005 (Roman Rozina), (25. 8. 2018)

Vodstvo premogokopne družbe je poskrbelo za svoje rudarje ter njihove družine in jim priskrbelo stanovanja, ki so bila za tiste čase in razmere dovolj prostorna in poceni. Nekatere izmed teh zgradb še danes služijo bivanju. Poleg dobrega zaslužka in stanovanj je razcvet industrije vplival tudi na narečje, ki je bilo značilno za te kraje. Lastniki večine tovarn so bili nemško govoreči in tako so bili delavci primorani naučiti se nemščine. Njihovo znanje jezika je zadostovalo zgolj osnovnemu sporazumevanju z nadrejenimi ter za opravljanje nalog v okviru službe.

Slika 2: zgradba Pod uro in Okrogarjeva kolonija

Vir: Zagorje nekoč; Zbornik mladih raziskovalcev Zagorja, 2007 (25. 8. 2018)

Slika 2: Graščina

Vir: Zadnji šiht; 250 let rudnika Zagorje, 2005 (Roman Rozina), (25. 8. 2018)

Nemške popačenke

Jezik je živa stvar in se nenehno spreminja, zato je veliko nemških izrazov postalo in ostalo del vsakodnevnega narečja, ki so ga govorili tukajšnji rudarji. Še dandanes je predvsem pri starejši populaciji v Zasavju raba teh popačenk precej živa. Te po izvoru popolnoma nemške besede so se z leti precej spremenile oziroma popačile, kajti prenašale so se le na podlagi slišanega, ne pa v obliki zapisa.

Primeri nemških popačenk

Tabela 1: Nemške popačenke iz rudarskih časov in njihov pomen

Primer popačenke (prevod)	Nemška beseda
ajmar /ajmr / emrl (vedro)	der Eimer
bekslat (menjati)	wechseln
bencinka (svetilka)	die Benzinlampe
berkšola (šola za rudarje)	die Bergwerkschule
cajk (orodje)	das (Werk)zeug
colenga (plača)	die Zahlung
cuk (vlak)	der Zug
fertik (konec, končano)	fertig
filat (nakladati, napolniti)	füllen
fajrant (konec službe, čas po službi)	der Feierabend
gverk (rudnik)	der Bergwerk
glajz (tir, tirnica)	der Gleiß
herc (lopata v obliki srca)	das Herz
hunt (jamski voziček)	der Hund (rudarski žargon)
knap (rudar)	der Knabe (močan, mlad fant)
kolm (premog, Kohle)	die Kohle
kolmkišta (zaboj za premog)	die Kohlenkiste
lampa (jamska naglavna svetilka)	die Lampe
luftlajtunga (napeljava svežega zraka po jaških rudnika)	die Luftleitung
piksna (pločevinka)	die Büchse
šiht (izmena, služba)	die Schicht
šoht (jašek)	der Schacht
štajger (nadzornik)	der Steiger
štokerl (stol brez naslonjala)	der Stock
šufeca (kos blaga za ovijanje stopala)	die Schuhfetze
vašhava (rudniška kopalnica)	die Waschhalle
zajlturn (izvlečni stolp)	der Seilturm
žajfa (milo)	die Seife

Vir: Knapušna; slovarček rudarskih besed iz Zagorja ob Savi, 2011

(Sanja Šikovec), (25. 8. 2018)

Slika 3: kolmkišta

Vir: Zagorje nekoč; Zbornik mladih raziskovalcev Zagorja, 2007 (25. 8. 2018)

Slika 4: zajlturn

Vir: Zadnji šiht; 250 let rudnika Zagorje, 2005 (Roman Rozina) (25. 8. 2018)

Nemščke popačenke pri pouku nemščine

Pri pouku nemščine že vrsto let v okviru obveznih izbirnih vsebin izvajamo Učenje učenja za posamezne predmete. Splošno znano je, da je nemščina na zečetku učenja precej težka in kot tuji jezik polna posebnosti (npr. pisanje samostalnika z veliko začetnico, člen pred samostalnikom). Glede na dejstvo, da so naši dijaki iz raznih krajev, tako zasavskih, kot tudi krajev, ki mejijo na Dolenjsko in Ljubljano, poskušam na podlagi nerečne pestrosti dijake motivirati za učenje nemščine na različne načine. V sklopu mnogih tehnik učenja morajo dijaki med drugim razmisliti tudi o narečju, ki ga govorijo, ter o besedah, za katere menijo, da bi lahko bile nemške popačenke. Vedno se nabere kar precej besed in dijaki jih zapišejo tako, kot jih slišijo. Moja naloga je, da te besede razložim oziroma povem njihov izvor, prevedem, pravilno izgovorim in zapišem v skladu z nemškim pravopisom.

3.1 Primeri nemških popačenk, ki so še danes v rabi

Tabela 2: Nemške popačenke, ki jih dijaki poznajo

Primer popačenke (prevod)	Nemška beseda
ajmar /ajmr / emrl (vedro)	der Eimer
bekslat (menjati)	wechseln
bremzat (zavirati)	bremsen
cajt (čas)	die Zeit
cajtng / cajtnge (časopis)	die Zeitung
cajk (orodje)	das (Werk)zeug
colnga (plača)	die Zahlung
cuk (vlak)	der Zug
cukr (sladkor)	der Zucker
fertik (konec, končano)	fertig
filat (nakladati, napolniti)	füllen
flajštr (obliž)	der Pflaster
glajz (tir, tirnica)	der Gleiß
gas / dej gas (plin, dodaj plin)	das Gas(pedal)
hajcnga (kurjava, ogrevanje)	die Heizung
kuplunga (sklopka)	die Kupplung
kurcšlus (kratki stik)	der Kurzschluss
lajtnga (vod, napeljava)	die Leitung
lojtra (lestev)	die Leiter
malat (pleskati stene)	malen
hunt (jamski voziček)	der Hund (rudarski žargon)
knap (rudar)	der Knabe (močan, mlad fant)
kolm (premog)	die Kohle
kolmkišta (zaboj za premog)	die Kohlenkiste
lampa (svetilka, luč)	die Lampe
piksna (pločevinka)	die Büchse
pormašina (vrtalni strij)	die Bohrmaschine
šalthebl (menjalna ročica)	der Schalthebel
šiht (izmena, služba)	die Schicht
šnicl (zrezek)	der Schnitzel
šnopc (žganje)	der Schnaps
špegu (ogledalo)	der Spiegel
šrauf (vijak)	die Schraube
šraufncigr (izvijač)	der Schraubenzieher
štekar (vtikač)	der Stecker
štrom (elektrika)	Der Strom
šuhi (čevlji)	die Schuhe
talar (krožnik)	der Teller
vasrvaga (vodna tehtnica)	die Wasserwaage
zacahnat (označiti)	zeichnen
zokni (nogavice)	die Socken

Vir: nabor besed, pridobljen v okviru pouka na Gimnaziji Litija (6. 9. 2017)

Zaključek

Večletno evidentiranje popačenk kaže na to, da se nabor poznavanja nemških popačenk pri dijakih krči. Prepričana sem, da za to obstajajo številni razlogi, kot so:

Mlajše generacije ne poznajo več toliko popačenk in jih posledično ne prenašajo na svoje otroke.

Popačenke so se na mlajše generacije vedno prenašale le ustno in tako hitreje tonile v pozabo, kot če bi bile kje zapisane.

Zapiranje rudnikov je vplivalo na čedalje manjšo rabo rudarskega žargona.

Danes imamo drugačne službe kot pred 100 leti in več, zato se je splošno besedišče precej spremenilo.

Vpliv na manjšo rabo popačenk je zagotovo povezan tudi s priseljevanjem ljudi iz drugih krajev.

Glede na poznavanje popačenk opažam tudi, da je njihovo poznavanje večje pri fantih kot dekletih. Razlog je verjetno v tem, da so nekatera področja, kot na primer avtomobili, orodja, elektrika ipd., bolj fantovska. Hkrati je poznavanje odvisno tudi od okolja, od koder so dijaki doma, kajti zaznati je, da dijaki iz Zagorja in okolice vendarle poznajo širši nabor besed, kot pa dijaki iz Litije in okolice. Pri tem opažam, da se z oddaljevanjem iz rudarskega Zasavja spreminja ne le raba in poznavanje popačenk, ampak tudi njihov pomen.

Namen ur pouka nemščine v takšni obliki je, da se prikaže število aktivno rabljenih popačenk, področja izvora in tudi razumevanje teh besed ter v kakšnih situacijah se jih uporablja. Gledano na splošno je bilo slovensko ozemlje že v preteklosti tesno povezano z nemščino, pri čemer so določene gospodarske panoge še toliko bolj zaznamovale naša narečja. Dijaki s to nalogo pridobijo nekaj novih besed, spoznajo, da se popačenke z leti precej spreminjajo, da nanje vpliva vsakdanja raba oziroma neraba in spoznajo, da ima vsak kraj kakšno svojo popačenko. Hkrati pridejo do spoznanja, da nemščina vendarle ni tako zelo tuj jezik, kajti veliko vsakdanjih fraz vsebuje popačenke iz nemščine, kot npr.:

Imaš kaj cajta? (Imaš kaj časa?)

Pejmo na pavzo. (Imejmo odmor.)

Ušteki lampo. (Prižgi svetilko.)

Grem na štacjon čakat cuk za Litijo. (Grem na postajo, čakat vlak za Litijo.)

Viri in literatura

https://issuu.com/zdruzenjeruda/docs/revijaruda2015_web

http://www.zagorje.si/podrocje.aspx?id=29

Zadnji šiht; 250 let rudnika Zagorje, 2005 (Roman Rozina)

Knapušna; slovarček rudarskih besed iz Zagorja ob Savi, 2011 (Sanja Šikovec)

Zagorje nekoč; Zbornik mladih raziskovalcev Zagorja, 2007

Kritično razmišljanje s pomočjo e-listovnika – Andreja Sever

OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, Slovenija, dreja.sever@gmail.com

Izvleček

V okviru projekta ATS2020 smo razvijali veščino kritičnega mišljenja na osnovi elementov formativnega spremljanja ob pomoči e-listovnika. Kritično mišljenje so učenci razvijali v vseh fazah pridobivanja in dopolnjevanja znanja, pri čemer jim je bila v posebno pomoč povratna informacija (kritično prijateljevanje) sošolcev in učiteljice. Kot učiteljica sem potek celotnega dela načrtovala ob jasnem zasledovanju cilja razvijanja kritičnega razmišljanja v vseh fazah učenja. Pri delu se je kot izredno pozitivno izkazala uporaba digitalne tehnologije, saj so imeli na ta način učenci možnost vpogleda v gradivo sošolcev, ki so ga kritično vrednotili, na podlagi povratnih informacij sošolcev in učiteljice so svoje gradivo dopolnjevali, spremljali smo potek dela in napredek vseh vključenih v učenje.

Ključne besede: formativno spremljanje, povratna informacija, digitalne kompetence, kritično mišljenje.

Abstract

In the ATS2020 project we have been developing the critical thinking skills based on the elements of formative monitoring with the help of an e-portfolio. Critical thinking was developed by pupils at all stages of acquiring and complementing knowledge, with the help of feedback (critical friendship) of classmates and teachers. As a teacher I planned the course of my entire work with a clear pursuit of the goal of developing critical thinking at all stages of learning. The use of digital technology proved to be extremely positive, as in this way the pupils had the opportunity to view the materials of classmates and to critically evaluate them. Based on the feedback of classmates and teachers their materials were complemented. In this way the course of work and the progress of all involved in learning was followed.

Key words: formative assessment, feedback, digital competences, critical thinking.

1 Uvod

Sodobna družba pričakuje in zahteva zrele in odgovorne posameznike, ki bodo s svojim znanjem in delom kos novim izzivom. Novim pričakovanjem družbe se mora v prvi vrsti prilagoditi šola, ki vzgaja tiste, ki bodo v prihodnosti postavljeni pred nalogo, da s svojim znanjem in načinom dela prispevajo k razvoju na različnih področjih. Zato se mora spremeniti tako način učenja kakor tudi način razmišljanja o znanju, načrtovanju poti do znanja, vrednotenje znanja in poti ter nadaljnje načrtovanje dela za napredek posameznika. In prav to v grobem ponuja formativno spremljanje. V prvi vrsti pa se mora z novim, drugačnim konceptom (in dojemanjem) učenja in znanja soočiti učitelj in novo, drugačno filozofijo dela, učenja in znanja dejansko sprejeti ter jo vsakodnevno izvajati pri pouku. Pri tem ne more delovati izolirano, ampak se mora vedno znova povezovati na ravni predmetnega področja, šole in tudi širše, da zmore nadgrajevati, iskati nove poti in skupaj z učenci rasti. Šele potem, ko je formativno spremljanje kot način dela integriran v posameznega učitelja, šolo in izobraževalni sistem, zmorejo v formativno spremljanje vstopiti tudi učenci, ki so enakovredni partnerji v procesu učenja. V

samem procesu neprestano rastejo in zorijo tako učenci kot tudi njihov učitelj in so vsi skupaj večni raziskovalci novih poti, na katerih oboji doživijo veliko novega, predvsem pa učenje ni več zgolj obveza in pričakovanje, temveč zanimivo potovanje po širnem svetu učenosti. Formativno spremljanje pa omogoča ne le osvajanje znanja, ampak predvsem razvijanje veščin, s pomočjo katerih lahko učenci razvijajo vseživljenjsko učenje. Pri formativnem načinu poučevanja in učenja je smiselno in nujno, da vključujemo sodobno informacijsko tehnologijo, ki je učencem zanimiva in obenem koristna tako pri načrtovanju, spremljanju, zbiranju dokazil in (samo)vrednotenju učenčevega napredka. In prav to – združitev elementov formativnega spremljanja ob podpori sodobne informacijske tehnologije je omogočal projekt ATS 2020, v sklopu katerega smo veščino kritičnega razmišljanja z vključevanjem elementov formativnega spremljanja razvijali ob uporabi e-listovnika.

2 Formativno spremljanje kot osnova za razvijanje kritičnega mišljenja ob uporabi e-listovnika

Dylan Wiliam (2013) opredeljuje formativno spremljanje kot most med učenjem in poučevanjem, pri čemer izpostavlja 5 ključnih strategij:

a) sooblikovanje ciljev učenja in kriterijev uspešnosti,

b) priprava dejavnosti v razredu, ki omogočajo pridobivanje dokazov o učenju,

c) zagotavljanje povratnih informacij, ki narekujejo nadaljnje delo in učenje,

d) spodbujanje učencev, da postajajo drug drugemu vir učenja oz. poučevanja (kritično prijateljevanje) in

e) spodbujanje učencev za evalvacijo lastnega dela, napredka in uspeha kot izhodišča za nadaljnje delo.

Natalija Komljanc (2008) opredeljuje formativno spremljanje kot pedagoški dialog za soglasno učiteljevo in učenčevo spremljanje, kontroliranje in usmerjanje razvoja učenja posameznika z namenom, da bi izboljšali učni učinek v procesu učenja in da bi bila sodba o vrednosti naučenega ob koncu učenja čim bolj korektna.

Formativno spremljanje (Komljanc, 2010) konstruktorjem učenja pomeni pomembno vezivo za trajno znanje. Učitelji namenjajo čas za skupno načrtovanje in vrednotenje pouka, posodabljajo portfolio učencev. Pouk postaja zanimivo, odprto učno okolje, bogato z viri in učnimi priložnostmi. Formativno spremljanje spodbuja učitelje in učence k skupnemu razvoju kakovosti (samo)preverjanja.

2.1 Povratna informacija kot pomemben element formativnega spremljanja

Povratna informacija mora učencu podati informacijo o tem, kako napreduje v prizadevanju, da bi dosegel cilj. Zato ima v procesu učenja povratna informacija formativno vlogo, ker jo učenec upošteva pri nadaljnjem učenju. Učenec lahko dobi povratno informacijo na 2 načina:

z opazovanjem učinkov svojih prizadevanj (domneva) in

neposredno od drugih (učitelja, sošolcev, vrstnikov, staršev, t.i. »kritičnih prijateljev).

Kritičnega prijateljevanja je potrebno učence naučiti oz. nenehno učiti, da zmorejo preseči zgolj t.i. kritiziranje oz. izrekanje sodb o znanju ali učenju določenega učenca. Pomembno je, da je povratna

informacija za učenca koristna, zato naj vsebuje določeno (pozitivno) oceno, opažanja o pomanjkljivostih oz. možnostih za napredovanje in predlog za odpravo le-te.

Pri oblikovanju in posredovanju povratne informacije moramo biti pozorni na to, da je povratna informacija:

pravočasna in primerno pogosta (Hattie in Tipmerley, 2007) – zlasti pri učencih, ki imajo učne težave in na začetku procesa učenja, da učenci prehitro ne obupajo; pri bolj samostojnih učencih pa je informacija učinkovitejša, če je dana takrat, ko učenec neha razmišljati, ker ne ve, kako naprej;

razumljiva, jasna in povezana z namenu učenja ter kriteriji uspešnosti – spodbuja učenčevo refleksijo ter omogoča samovrednotenje dosežkov in s tem pripomore k razvijanju dolgoročnih ciljev učenja in kompetenc;

konkretna, specifična in uporabna – učenca naj vodi do idej, kako izboljšati svoj dosežek. Učencu naj sporoča dejstva in ne subjektivna opažanja (npr. nisi se potrudil) in

vsebuje predlog, kako izboljšati dosežek oz. izdelek.

2. 2 Kritično razmišljanje

Kritično mišljenje je »sposobnost in pripravljenost vrednotiti trditve (ugotovitve) ter objektivno presojati na osnovi dobro podprtih argumentov.« (Pellegrino, 1995, 11). Navedemo lahko osem splošnih aktivnosti, ki bi jih morali biti sposobni izvajati kritični misleci: postavljati vprašanja in biti pripravljeni na spraševanje, jasno opredeljevati probleme, raziskovati dokaze, analizirati predpostavke in napake, izogibati se čustvenemu zaključevanju, izogibati se pretiranemu poenostavljanju, razmišljati o alternativnih interpretacijah oz. razlagah, tolerirati negotovost.

2.3 Razvijanje kritičnega razmišljanja in digitalne kompetence

Za učence je bila pripravljena in izvedena delavnica o kritičnem razmišljanju, v okviru katere smo po načelih formativnega spremljanja osmislili namene učenja, zbirali dokazila, jih na osnovi povratnih informacij dopolnjevali in svoje delo tudi vrednotili. Kritično razmišljanje smo skupaj z učenci vpeljevali v vse faze formativnega spremljanja. Ko so učenci razumeli pomen ter smisel kritičnega razmišljanja, so lažje in bolje načrtovali svoje cilje ter znanje, ki so ga pridobivali, poglabljali, kar pomeni, da je njihovo znanje postalo bolj trajno in predvsem za učenca pomembno ter smiselno. Veščino kritičnega razmišljanja so tako konkretno urili in nadgrajevali pri slovenščini ob analizi izbranega odlomka, pri podajanju povratnih informacij sošolcem, dopolnjevanju lastnega znanja na podlagi podanih povratnih informacij učencev in učiteljice, prav tako so vrednotili uporabljene vire. Pri tem je potrebno poudariti, da so učenci dobili več sprotnih povratnih informacij sošolcev in učiteljice, s pomočjo katerih so svoje znanje dopolnjevali, prav tako pa so dobili končno povratno informacijo, ki jim je služila kot izhodišče za samovrednotenje učenja, znanja in dela.

Svoje znanje in predvsem razvijanje veščine kritičnega razmišljanja so učenci dokazovali pri govornih nastopih in z utemeljevanjem in argumentiranjem v razlagalnih spisih, ki v največji meri kažejo na učenčevo samostojno kritično vrednotenje umetnostnega besedila. Posebej smo spremljali tudi razvijanje kritičnega razmišljanja pri učencih. Ker je bilo učencem omogočeno učenje s pomočjo e-listovnika, so ob tem razvijali tudi digitalno kompetenco, tovrstno delo pa mi je kot učiteljici

omogočalo večjo preglednost nad delom slehernega učenca, saj je sledljivost opravljenega dela znatno olajšana prav s pomočjo e-listovnika.

2.4 Ugotovitve učencev o smiselnosti razvijanja kritičnega mišljenja s pomočjo e-listovnika

Učenci so videli smisel v uporabi sodobne informacijske tehnologije, saj jim je učenje s pomočjo e-listovnika omogočalo vpogled v učenje in znanje sošolcev. Zelo jim je bilo všeč, da so lahko delali samostojno in so lahko svoj znanje nadgrajevali na osnovi povratnih informacij. Kot pozitivno so izpostavili dejstvo, da so pri učenju sodelovali v večji meri kot sicer, prav tako so bili zadovoljni z napredkom na področju navajanja in vrednotenja uporabljenih virov.

3 Zaključek

Kot učiteljica pozitivno vrednotim razvijanje veščine kritičnega razmišljanja s pomočjo e-listovnika. Vsekakor ocenjujem, da je bilo naše delo po načelih formativnega spremljanja na ta način pomembno nadgrajeno, saj so učenci poleg razvijanja veščine kritičnega razmišljanja v vseh fazah učenja ob tem pomembno razvijali veščino digitalne pismenosti. Tovrstno delo mi je kot učiteljici omogočalo možnost boljšega vpogleda v učenje učencev, prav tako kot izjemno pozitivno vrednotim dejstvo, da so učenci v večji meri kot sicer pri učenju sodelovali. Obenem ugotavljam, da so veščino kritičnega razmišljanja na osnovi premišljeno načrtovanega dela razvijali v vseh fazah učenja in ob tem pomembno krepili veščino, ki ja za sodobno učenje izjemnega pomena.

4 Viri in literatura

Hattie, J. in Timperley, H.: The power of feedback. Rewiew of Educational Research, l. 77, št. 1, 2007, str. 81-112.

Komljanc, N.: Formativno spremljanje učenja. v Škraba, M. T. (ur.): Didaktika ocenjevanja znanja. Ljubljana: ZRSŠ, 2008.

Komljanc, N.: Merjenje učenja: »Moja mera«. Prispevek na konferenci. 2010. (citirano 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/zbornik-ip-2014-15/files/assets/basic-html/index.html#1.

Pellegrino v Rupnik Vec, T. STOP! Trenutek za refleksijo o veščinah kritičnega mišljenja ali kritično (tudi o lastnem) kritičnem mišljenju v šolah. 1995. (citirano 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.zrss.si/projektiess/skladisce/pkp/podprojekt3/%C4%8Clanki/Kriti%C4%8Dno%20mi%C5%A1ljenje/stoprefkeksija%20o%20ve%C5%A1%C4%8Dinah%20kriti%C4%8Dnega%20mi%C5%A1ljenja_%C4%8Dlanek.doc

Wiliam, D.: Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V Sentočnik, S. (ur): O naravi učenja. Ljubljana: ZRSŠ, 2013.

Model Osončja – Marjana Sitar

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, marjana.sitar@sfpkr.si

Povzetek

Odkar se je v zgodovini uveljavil heliocentrični sistem, se modeli in slikovni prikazi Osončja v svoji osnovi niso kaj dosti spreminjali. Planeti in Sonce so prikazani v bolj ali manj pravilnem razmerju glede na velikost, razdalje med njimi pa so vsaj tisočkrat manjše, saj je format slik premajhen, da bi lahko upošteval oboje. Opazovalec zato dobi popačeno predstavo o zgradbi Osončja, predvsem pa se ne zaveda njegovih razsežnosti. Naš model Osončja odpravlja to pomanjkljivost, saj prikazuje pravilno razmerje med velikostjo in oddaljenostjo objektov v Osončju. Model je postavljen v učilnici. Sonce predstavlja napihljiva gimnastična žoga, planeti pa so izdelali iz plastelina in stiropora. Razdalje so tudi tu pomanjšane, a še vedno v razmerju. Sestavni del modela je plakat z zemljevidom šole in njene okolice, ki prikazuje, kje bi se planeti iz učilnice dejansko nahajali, če žoga predstavlja Sonce.

Ključne besede: Osončje, model, merilo, velikost, oddaljenost, zemljevid, učilnica

A model of the Solar System

Abstract

Since the introduction of the heliocentric model, the illustrations and models of the Solar system haven't changed much. Planets are usually shown in a more or less appropriate scale according to their size, yet the distances between them are at least 1,000 times smaller because the pictures are far too small to follow both parameters. Therefore, the observer gets a wrong image of the Solar system and they can't imagine its real vastness. Our model solves this problem showing the actual proportions between the size and the distances between the objects within the Solar system. The model is placed in the classroom. The Sun is represented by a gymnastic ball and the planets are made of plasticine and polystyrene. The distances between the objects are to scale too, yet to a much smaller one. Therefore, an important item of our model is the map of our school and its surroundings showing how far the planets of this size would actually be.

Key words: Solar system, model, scale, size, distance, map, classroom

1. Uvod

Še nekaj stoletij nazaj je veljalo, da je Zemlja v središču vesolja in nekateri učenjaki, ki so temu nasprotovali, so celo končali na grmadi ali v hišnem priporu.

Danes vsi vemo, da je v središču Osončja Sonce, okoli njega pa na različnih oddaljenostih krožijo različno veliki planeti. A splošno dostopni slikovni prikazi v knjigah in na internetu ne morejo prikazati dejanskega stanja, zato je predstava o Osončju popačena. Format slike namreč ne zmore zajeti pravilnega razmerja med velikostjo in oddaljenostjo objektov v Osončju. Slike tako prikazujejo bolj ali manj pravilno razmerje velikosti planetov, le redke tudi Sonca, razdalje pa so zelo skrčene, saj bi ob upoštevanju enakega razmerja na sliko spravili le Sonce in v najboljšem primeru kakšnega od notranjih planetov, če pa bi hoteli prikazati celotno Osončje, bi planete morali iskati z lupo ali pod mikroskopom.

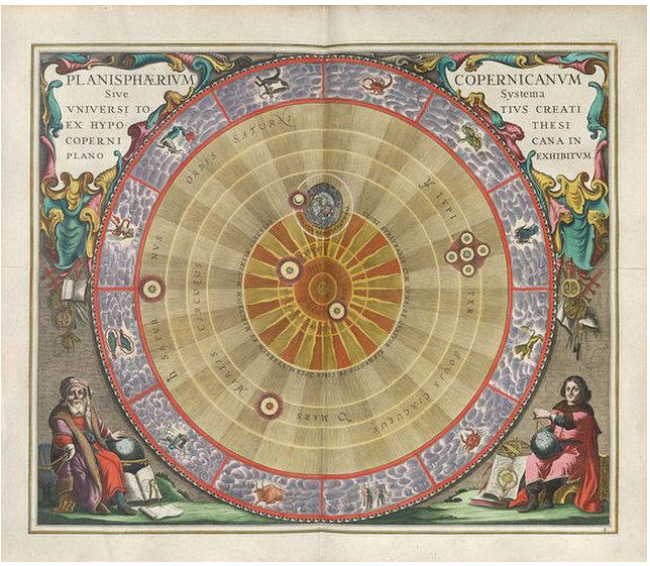

Slika 1: Kopernikov prikaz Osončja (heliocentrični sistem)

Vir:https://www.google.si/search?biw=1246&bih=665&tbm=isch&sa=1&ei=frKCW5G3F42ZsAeI6augAQ&q=solar+system+kopernik&oq=solar+system+kopernik&gs_l=img.3#imgrc=1_VDHcvUpAX6OM: (26. 8. 2018)

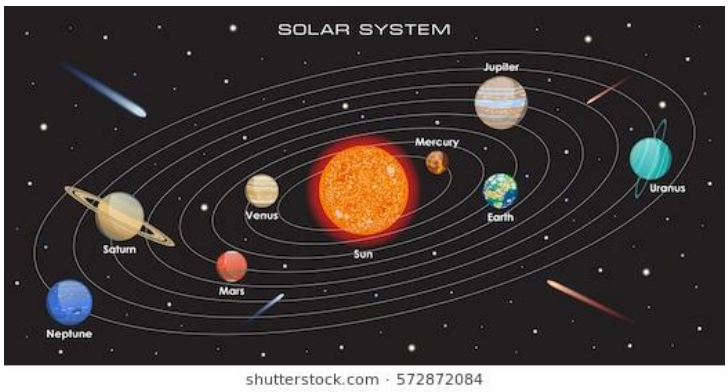

Slika 2: Prikaz Osončja, ki ne upošteva pravilnega razmerja velikosti in razdalj

Vir:https://www.google.si/search?q=solar+system+model&tbm=isch&tbs=rimg:CVAYjeGQK31hIjini_1OnH1WRmxXRNh9H5DNwiuiiXeRJrjcvd2_1x_1MJyIEQMrfkpQeNOBT2pUrOfwaDGrL5srUn29yoSCaeL86cfVZGbEaatGN1dStaKKhIJFdE2H0fkM3ARHJEC0XQj0NYqEgmK6KJd5EmuNxGi4kbsW05SYyoSCS93b_1H8wnIgEdX9qI110TJEKhIJRAyt-SlB404RsJ2v-7ZW6hoqEgkFPalSs5_1BoBE1iPR4W7KgaCoSCcasvmytSfb3EQBT4RYLK80z&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwigoKXk7s7dAhUE1ywKHZfaBzsQ9C96BAgBEBg&biw=1262&bih=889&dpr=1#imgrc=iuiiXeRJrjdjyM: (22. 9. 2018)

Slika 3: Prikaz Osončja, ki upošteva pravilno razmerje velikosti, ne pa tudi razdalj

Vir: https://en.wikipedia.org/wiki/Solar_System (26. 8. 2018)

2. Poskusi modela Osončja v realnem razmerju

Kako torej narediti model osončja, pri katerem bi bili planeti dovolj veliki, da bi lahko dojeli razliko v njihovi velikosti, po drugi strani pa vse to spraviti v nek realno dojemljiv prostor?

Prvi poskus smo na šoli naredili že pred kakimi petnajstimi leti. Šola ima namreč kar okoli 100 m dolg hodnik. Na en konec hodnika smo narisali Sonce s premerom 15 cm, po hodniku pa v realnem razmerju dodali še planete. Rezultat je bil osupljiv. Planeti so bili namreč zelo majhni, Merkur je imel premer le 0,5 mm, Zemlja 1,3 mm, največji Jupiter pa 1,5 cm. Jupiter je bil na oddaljenosti 84 m tudi zadnji planet, ki smo ga uspeli postaviti na hodnik. Za Saturn, Uran, Neptun in, takrat uradno še planet Pluton, smo velikost in razdaljo le izračunali.

Odličen primer v naravi so leta 2012 postavili v Prekmurju, kjer je na polju med naseljema Strehovci in Dobrovnik model Osončja v razmerju 1:1.000.000.000 (1:1 milijarda), za sprehod od Sonca do Neptuna pa si je potrebno vzeti vsaj kakšno uro, saj je razdalja med njima štiri kilometre in pol.

Naš cilj je bil narediti model na enem mestu, hkrati pa dovolj nazoren, da poleg razmerja velikosti pokaže tudi realne razdalje v znanem prostoru.

3. Naš model Osončja

3.1. Ideja

Model smo želeli postaviti v učilnici, kjer bi bil na voljo vsem, ki bi si ga želeli ogledati, seveda pa bi bil tudi učno sredstvo pri pouku astronomija. Najlažja rešitev bi bila slika čez eno od sten, a želeli smo narediti bolj plastičen model, torej za objekte v Osončju uporabiti okrogla telesa, ki bi jih obesili diagonalno čez učilnico. Temu bi potem dodali zemljevid, kamor bi narisali, kje bi se planeti te velikosti dejansko nahajali. Poleg Sonca in osmih planetov smo se odločili, da v model vključimo tudi pritlikavi planet Pluton, ki je bil do leta 2006 uradno deveti planet Osončja. Ta status je po novi definiciji izgubil,

saj ni edini objekt na svoji ogromni orbiti. Spada v tako imenovani Kuiperjev pas, ki je zelo široko območje onkraj Neptuna, kjer se nahaja nešteto večjih in manjših zaledenelih objektov.

3.2. Izdelava modela

Leta 2010 smo z učenci izbirnega predmeta astronomija za dan odprtih vrat šole tak model že naredili, letos pa smo se odločili, da ga obnovimo in preverimo njegovo natančnost. Za Sonce smo uporabili napihnjeno gimnastično žogo oranžno rumene barve, notranje planete in Pluton izdelali iz plastelina, za Jupiter in Saturn uporabili stiroporasti krogli, za Uran in Neptun pa leseni kroglici. Letos smo se za natančne izmere oziroma potrditev naših starih izračunov poslužili internetne aplikacije Build a Solar System (http://www.exploratorium.edu/ronh/solar_system/), ki na podlagi podatka za premer Sonca izračuna premere vseh ostalih planetov in njihovo oddaljenost od Sonca. Potrebno je bilo dobiti prave mere glede na velikost učilnice in na razpoložljivo velikost stiroporastih krogel. Po vstavitvi nekaj različnih vrednosti v aplikacijo, smo ugotovili, da so ročno izračunane vrednosti iz leta 2010 še najbolj ustrezne, nekoliko prevelika sta bila le Uran in Neptun.

Tabela 1: Velikosti in razdalje v Osončju

Objekt	Premer objekta (Sonca / planetov)	Povprečna oddaljenost planeta od Sonca
Sonce	1391900 km	-
Merkur	4866 km	58 mio. km
Venera	12106 km	108 mio. km
Zemlja	12742 km	150 mio. km
Mars	6760 km	228 mio. km
Jupiter	142984 km	778 mio. km
Saturn	116438 km	1427 mio. km
Uran	46940 km	2870 mio. km
Neptun	45432 km	4500 mio. km
Pluton	2274 km	5913 mio. km

Vir: Internetna stran Build a Solar System (http://www.exploratorium.edu/ronh/solar_system/)

Tabela 2: Velikosti in razdalje na modelu

Objekt	Velikost na modelu	Zaokrožena velikost na modelu	Oddaljenost planeta od Sonca na modelu (karta)	Oddaljenost planeta od Sonca na modelu v razredu (prava vrednost / 500)
Sonce	850 mm	850 mm	-	-
Merkur	2.9 mm	3 mm	35 m	7,2 cm
Venera	7.3 mm	7,5 mm	66 m	13,2 cm
Zemlja	7.7 mm	8 mm	91 m	18,2 cm
Mars	4.1 mm	4 mm	139 m	27,8 cm
Jupiter	87.3 mm	90 mm	475 m	95,0 cm
Saturn	71.1 mm	70 mm	867 m	174,2 cm
Uran	28.6 mm	30 mm	1751 m	350,4 cm
Neptun	27.7 mm	30 mm	2747 m	549,6 cm
Pluton	1.3 mm	1,5 mm	3605 m	722,2 cm

Vir: Internetna stran Build a Solar System (2. in 4. stolpec) (http://www.exploratorium.edu/ronh/solar_system/)

Ker so bili planeti večinoma že v precej slabem stanju, smo jih izdelali na novo. Glede na velikost stiroporastih krogel smo velikost plinastih velikanov malenkost zaokrožili. Za prve štiri planete, ki imajo premer od 3 mm (Merkur) do 8 mm (Zemlja), smo ponovno uporabili plastelin ustreznih barv, in sicer sivega za Merkur, rumeno oranžno oker za vulkansko Venero, kombinacijo modre in zelene za Zemljo in rdečega za Mars. Iz kombinacije rjavkastega in belega plastelina smo izdelali tudi pritlikavi planet Pluton (1,5 mm). Stiroporaste krogle, ki predstavljajo zunanje planete, so učenci poslikali s tempera barvami. Največ dela je bilo z Jupitrom in njegovimi oblačnimi pasovi. Zanj smo uporabili kroglo, ki ima v premeru 9 cm. 7 centimetrski Saturn smo pobarvali v rumenih odtenkih, nanj pa pritrdili prstane, izdelane iz lepenke. Za Uran in Neptun smo zelenkasto oziroma modrikasto pobarvali kroglici premera 3 cm.

Sledil je težji del naloge, in sicer določitev oddaljenosti posameznih planetov. Izračunane vrednosti iz računalniške aplikacije je bilo namreč potrebno prilagoditi velikosti učilnice. Sprva smo se odločili, da dobljene razdalje zmanjšamo za faktor 1000, ker pa nam je pri tem v učilnici ostalo še dovolj prostora, smo dobljene vrednosti povečali za faktor 2.

Ko je bilo vse pripravljeno, smo napihnili gimnastično žogo na premer 85 cm, jo navezali na vrvice in jih pritrdili na kavelj, ki nam ga je hišnik fiksiral pod strop v sprednjem desnem kotu učilnice. Od tam smo diagonalno čez učilnico napeljali vrvico, ki smo jo pritrdili pod strop na drugem delu učilnice. Pri tem nam je zelo prav prišla arhitektura učilnice, ki ima v desnem delu strop bistveno višji kot v levem, tako da se vrvica polagoma spušča.

Sledil je najbolj zahteven in najbolj natančen del izdelave modela. Na poševno vrvico, je bilo namreč potrebno obesiti planete, in sicer tako, da je bila razdalja do Sonca ustrezna, hkrati pa so morali viseti v

isti ravnini, kot je sončev ekvator. Vsak planet posebej smo na vrhu opremili z žičnato zanko in ga navezali na sukanec. Vrh sukanca smo navezali na vrvico, pri tem pa pazili na pravilno višino in razdaljo. Delo je zahtevalo več oseb hkrati, in sicer nekoga, ki je vrvico privezoval, nekoga, ki je meril razdaljo in nekaj opazovalcev, ki je ocenjevalo pravilno višino, pomagali pa smo si tudi z vodno tehtnico.

Slika 4: Postavitev modela Osončja v učilnici (Foto: M. Sitar)

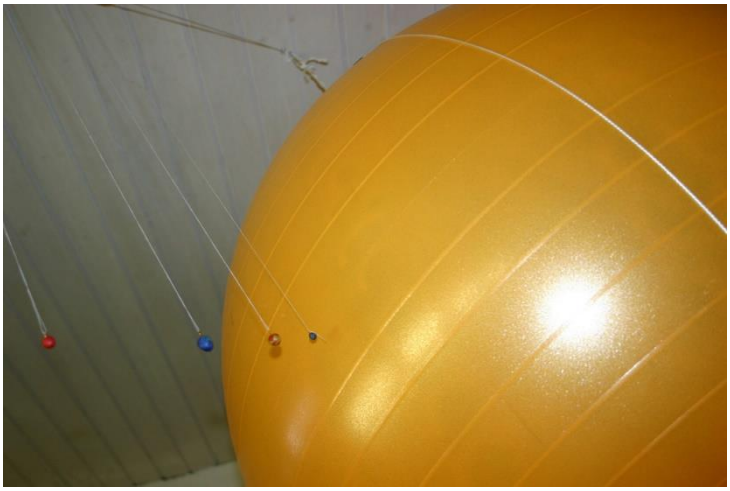

Slika 5: Sonce in notranji planeti (Foto: M. Sitar)

Nad planete smo namestili listke z imeni planetov, označili pa smo tudi širino asteroidnega pasu med Marsom in Jupitrom.

Slika 6: Saturn (Foto: M. Sitar)

S tem je bil izdelan prvi del modela, ki razen svoje plastičnosti ni bistveno boljši od modelov na slikah. Razmerje velikosti je realno, v razmerju so tudi razdalje med planeti, a ne enakem kot velikosti. Za realen prikaz, kje bi se ti planeti resnično nahajali, smo zato izdelali zemljevid šole in okolice. Dele smo natisnili s spletne strani http://zemljevid.najdi.si , jih sestavili in nalepili na plakat velikosti A1. Označili smo del šole, kjer se nahaja Sonce (žoga), nato pa podatke iz tabele z internetne aplikacije preračunali na merilo karte. Od središča smo s šestilom zarisali koncentrične kroge, ki predstavljajo tirnice planetov. Seveda je bilo šestilo spet uporabno le za notranje planete, za bolj oddaljene pa smo si pomagali z vrvico. En konec smo fiksirali v središče, na drug konec pa na ustrezni razdalji navezali pisalo in zarisali lok. Za celoten krog bi potrebovali še en ali dva plakata, zato smo se odločili za lok in sicer v smeri proti severu, kjer je naš šolski okoliš in zato učencem dobro poznan. Na plakat smo poleg vsake krožnice napisali ime planeta in njegovo oddaljenost na modelu. S tem je bilo delo zaključeno. Soncu najbližji planet Merkur, ki je v razredu od žoge oddaljen 7,2 cm, bi v resnici okoli nje krožil na razdalji 31 m, Venera 66 m, Zemlja pa 91 m in bi bila njena orbita že v celoti izven šole. Marsova tirnica bi s povprečnimi 139 m segala nekako do cerkve, križišča Bleiweisove in Kidričeve ceste ter OŠ Helene Puhar. Jupiter bi na svoji 475 m dolgi krožnici prečkal gasilski dom, OŠ Simona Jenka in bencinsko postajo na Zlatem polju. Saturn bi okoli žoge krožil na razdalji 867 m, kar bi pomenilo nekje nad severnim delom vojašnice, kranjskim stadionom, Gimnazijo Kranj, dosegel pa bi tudi prve hiše v Struževem. Uranova tirnica bi na razdalji 1,75 km segala skoraj do krožišča z mamutom na Kokrici, do Merkurja na Primskovem, na južni strani pa do Pungerta in onkraj vrha Šmarjetne gore. Neptun bi s povprečno oddaljenostjo 2,7 km krožil nad sredino naselja Mlaka pri Kranju na severni strani, na južni pa do začetka naselja Orehek. 1,5 milimetrski Pluton, ki je v razredu od žoge oddaljen dobrih 7 m, bi v resnici okoli nje krožil na povprečni razdalji 3,6 km, kar pomeni nekako do bivše komunalne deponije v Tenetišah, avtocestnega priključka Kranj-vzhod, začetka naselja Zgornje Bitnje in proti koncu naselja Naklo.

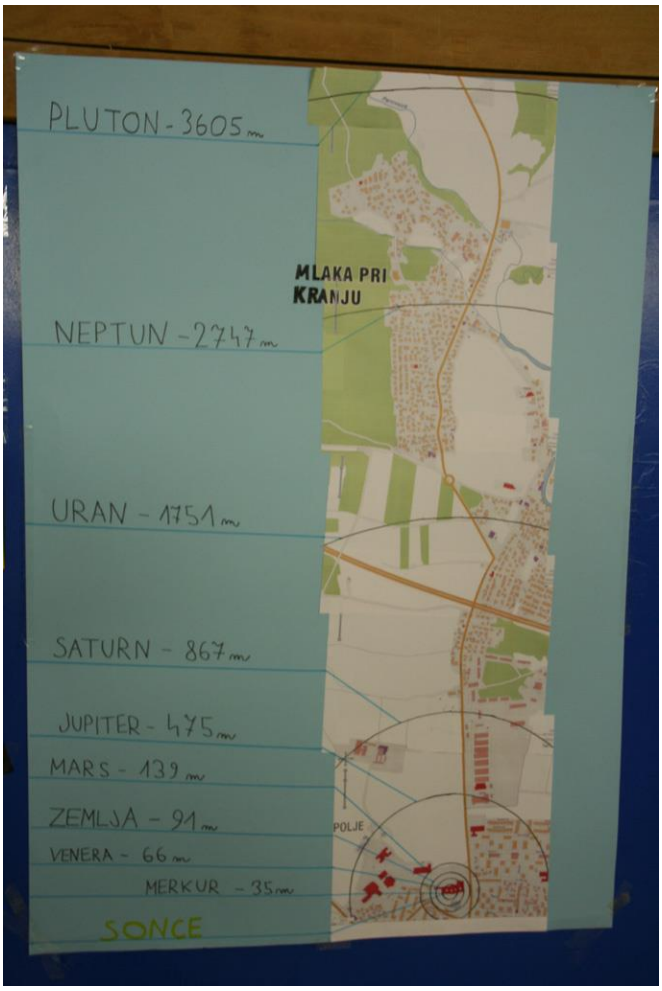

Slika 7: Zemljevid prikazuje, kje bi se planeti z modela dejansko nahajali (Foto: M. Sitar)

Seveda pa se s Plutonom Osončje ne konča. Zunanji del Kuiperjevega pasu, katerega del je Pluton, bi segal še kakšen kilometer dlje, temu pa sledi še Oortov oblak, zaenkrat še hipotetično območje neštetih ledenih kosov, ki je gravitacijsko vezan na Sonce in naj bi segal še tisoč do dva tisočkrat dlje od konca Kuiperjevega pasu. Teoretično bi torej naša žoga, ki predstavlja Sonce, imela gravitacijski vpliv pet do devet tisoč kilometrov okoli sebe. Z drugimi besedami, če bi jo lahko postavili v središče Zemlje, bi skupaj držala cel planet. Prva sosednja zvezda, Proksima v ozvezdju Kentavra, pa bi bila 13 cm velika žoga oddaljena 25000 km.

4. Zaključek

Model Osončja izpolnjuje svoj namen. Na učence in obiskovalce velik vtis naredi že prisotnost ogromne žoge in modelov planetov, ki diagonalno visijo čez učilnico. Ko pa se jih opozori še na zemljevid, oziroma, ko se jim razloži, kje bi se ti planeti v resnici nahajali, če bi žoga predstavljala Sonce, je presenečenje in začudenje popolno. Učenci in splošna populacija na sploh si namreč večinoma ne predstavljajo, kako velike razdalje vladajo v Osončju. To dokazuje, kakšen vpliv na napačno dojemanje razsežnosti Osončja imajo standardni prikazi v knjigah in na internetu. Naš model in podobni modeli pomagajo doumeti prava razmerja velikosti in razdalj, zato so zelo uporaben učni pripomoček pri pouku astronomije, fizike, geografije pa tudi za učence nižje stopnje ter za osveščanje širše javnosti.

5. Viri in literatura

Hipschman R.: Build a Solar System, Exploratorium 1997.
Dostopno na naslovu: http://www.exploratorium.edu/ronh/solar_system/

Emmerich M, Melchert S.: *Astronomija*, Založba Narava, 2006.

VESOLJE, Velika ilustrirana enciklopedija, Mladinska knjiga, 2008

Model Osončja v Strehovcih, Portal v vesolje, 16. 2. 2012
Dostopno na naslovu:
http://www.portalvvesolje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=397:model-osonja-v-strehovcih&catid=4:za-ole&Itemid=8

http://zemljevid.najdi.si

Poklicna orientacija skozi vrstniško izkušnjo – Anja Smolič Žnidarko

OŠ Danile kumar, Slovenija, smolica@os-danilekumar.si

Izvleček

Poklicna orientacija v sodobni informacijski družbi se, tako kot večina vzgojno-izobraževalnih fenomenov, spreminja. Izkušnje kažejo, da oblikovanje poklicne identitete skozi virtualno rešene karierne teste ne more nadomestiti osebne izkušnje svetovalnega pogovora. Pri odraščanju in osamosvajanju mladostnikov se pomembni odrasli (starši, učitelji …) počasi odmikajo iz dominantne vloge v mladostnikovem življenju, vse večji pomen pa pridobivajo vrstniki, vrstniške izkušnje in posledično vrstniško učenje. Kot primer dobre prakse pri poklicni orientaciji osnovnošolcev se je izkazalo njihovo povezovanje s srednješolci, ki so na svojo nekdanjo osnovno šolo prihajali predstavljat poklice, predvsem pa so mlajšim vrstnikom doživeto približali klimo in kulturo srednje šole, ki jo obiskujejo. Pri vrstniškem izobraževanju se moramo zavedati, da ne gre za naključno izmenjavo informacij med vrstniki, ampak skrbno načrtovan proces, kjer je pri načrtovanju, organizaciji, izvedbi in evalvaciji pomembna vloga odraslega, ki proces učenja vodi v smeri okrepitve vseh vpletenih.

Ključne besede: poklicna orientacija, sodobna šola, vrstniki, vrstniško izobraževanje

Career Orientation Through Peer Experience

Abstract

Career orientation in a modern information society is changing like most educational phenomena. Experience shows that the shaping of a professional identity through online career tests cannot replace the personal experience of a counselling session. When adolescents grow up and become

independent, significant adults (parents, teachers ...) slowly move away from the dominant role in the adolescent's life while peers, peer experiences and consequently peer learning increasingly gain in importance. As an example of good practice in the professional orientation of primary school pupils is their contact with secondary school pupils who came to their former elementary school presenting chosen professions while the younger peers experienced the climate and culture of the secondary school they visited. In peer education we must be aware that this is not a random exchange of information among peers, but a carefully planned process where the role of an adult is important in the planning, organization, performance and evaluation, which leads the process of learning towards the reinforcement of all those involved.

Key words: career orientation, modern school, peers, peer education

Poklicna orientacija v duhu sodobne družbe

Ko govorimo o generaciji šolajočih se otrok in jim želimo pripisati določene značilnosti ter vrednotne usmeritve, moramo nujno izhajati iz trenutnega družbenega stanja, ki različnim generacijam daje specifične pogoje za oblikovanje vzorcev mišljenja in delovanja. Spremenjene družinske oblike in stili vzgoje, heterogenost in pluralnost šol, kapitalistična logika, vpeta v vse družbene mehanizme, razvoj IKT, neoprijemljiva prihodnost, mnoštvo izbire in prevzemanje individualne odgovornosti za le-te, pomembno vplivajo na posameznikovo dojemanje sebe v ožji skupnosti in širši družbi nasploh.

Individualizem, značilen za sodobne družbe, pogosto vodi v medsebojno ravnodušnost in nepovezanost, pri čemer pa se v skupnosti negativni občutki lažje sprostijo in teža nelagodja se razdeli med člane (Salecl 2010). Negotove situacije v sodobnem svetu nakazujejo na to, da je skupnost, ki potencialno predstavlja varen in spodbuden prostor za vsestranski razvoj, privlačna alternativa.

Ljudje vedno znova iščemo odgovore, se primerjamo, želimo ugoditi na videz nemogočim zahtevam. Takoj ko posameznik nima več na voljo jasnih družbenih sider, »socialnih stabilizatorjev« v klasičnem smislu, kot so cerkev, stabilna družinska skupnost, jasno vrednotno orientirana šolska skupnost itd., si oporo vse bolj išče v razpršenih, medijsko posredovanih smernicah za osebne izbire in potrošništvu na spletnih omrežjih ipd. Že zgodaj je mladim pomembno, da se samostojno odločajo, da imajo moč in nadzor nad svojimi življenjskimi izbirami ter da so neodvisni od primerjav s svojimi bližnjimi (Ule 2008). Široka je možnost osebnih izbir, teža odgovornosti za sprejemanje le-teh ter breme lastnega uspeha oz. neuspeha. Individualizacija je v svojem bistvu protisloven proces, saj se poleg možnosti osvobajanja od tradicionalnih vezi in iskanja lastne edinstvenosti, osebne življenjske poti ne morejo oblikovati brez aktivnega sodelovanja, interakcij in potrjevanja med posamezniki, kar se posledično dosega skozi dialog in medsebojno solidarnost (prav tam). Izbira srednje šole je za osnovnošolce ena najpomembnejših odločitev, ki vpliva na poklicno pot ter življenje nasploh. Odločitve, ki so sprejete v dialogu in ob podpori ljudi, ki jim zaupamo, imajo drugačno težo kot npr. zgolj izpolnjevanje testa poklicnih interesov.

Muršak pojem poklicna orientacija pojasni kot informiranje in izobraževanje, ki učencem omogočita, da spoznajo svet dela in sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja ter vse možnosti, ki jim jih ponujata. V slovenščini uporabljamo tri pojme z različnimi pomenskimi odtenki za isto dejavnost: svetovanje, usmerjanje in orientacija. Izraz poklicno svetovanje se nanaša le na ožji del poklicne orientacije, je pa pojem pomensko širši kot poklicno usmerjanje, čeprav je svetovanje tudi sestavni del usmerjanja (Muršak 2002, str. 83). Poklicna orientacija zajema poklicno informiranje, diagnosticiranje, poklicno svetovanje, poklicno vzgojo, namestitev, povratno informacijo in spremljanje svetovancev (Programske smernice 2008, str. 23). S pomočjo poklicne vzgoje učenec razvije predstave, znanje in

veščine, ki mu pomagajo pri odločanju na prehodu ene ravni izobraževanja na drugo. Izvaja se lahko v okviru rednih predmetov, oddelčne skupnosti, interesnih dejavnosti, ekskurzij izven šole ipd. (prav tam). Pomen poklicne orientacije je omogočiti, da se bodo učenci ob pomoči strokovnih delavcev, staršev in vrstnikov sistematično pripravljali na pomembno odločitev za nadaljnje izobraževanje. To ne pomeni, da učence vodimo k izbiram, ki so smiselne po naši presoji, ampak mu pomagamo do pretehtanih samostojnih odločitev (Repanšek 2009, str. 161). Na izbiro srednje šole vpliva veliko dejavnikov, kot so učni uspeh, nasveti staršev, status oz. ugled poklica, vpliv prijateljev ipd.

Vpliv virov informacij na izbiro srednje šole

V raziskavi, v kateri so osnovno množico predstavljali dijaki prvih letnikov srednjih triletnih poklicnih in štiriletnih strokovnih šol ter gimnazij, so dijaki med drugim ocenjevali informacije ali medije, ki so vplivali na izbiro srednje šole. Ugotovljeno je bilo, da so dijaki najbolj sledili priporočilom na informativnem dnevu, sledila so priporočila tistih, ki že obiskujejo srednjo šolo/gimnazijo in priporočila staršev. Manj pomemben vir informaciji so prijatelji, elektronski mediji, sorodniki in svetovalni delavci (Repanšek 2009, str. 167–168). Rezultate raziskave si lahko razložimo tako, da učenci najbolj zaupajo in verjamejo osebnim izkušnjam. Srednje šole imajo tako priložnost, da se na informativne dneve dobro pripravijo, pedagoški delavci na osnovnih šolah pa moramo krepiti svojo mentorsko vlogo pri vrstniškem izobraževanju. Ena izmed možnosti je ohranjanje stika z učenci, ki so zaključili osnovnošolsko raven in izobraževanje nadaljujejo na srednji šoli.

Vpliv mnenja o rezultatih pri testiranju v povezavi s poklicno orientacijo

V šolah se večinoma uporabljata dva testa poklicnih interesov (Kam in kako in TPI). Dijaki so ocenjevali vpliv testiranja z vrednostmi od 1 do 5, pri čemer je večina dijakov (68,2 %) menila, da rezultati testov malo vplivajo na izbiro srednje šole. 19,0 % jih meni, da testi vplivajo srednje, 12,8 % pa jih meni, da imajo velik vpliv (Repanšek 2009, str. 176). Iz rezultatov lahko sklepamo, da učenci testom ne zaupajo preveč, kar je pomembno sporočilo za šolske svetovalne delavce in šole nasploh. Glede na porast uporabe in priljubljenost informacijsko-komunikacijske tehnologije nas rezultat lahko preseneča, hkrati pa nas opominja, da je poudarek potrebno nameniti osebni izkušnji učencev in prenosu vedenja skozi konkretni stik (eden izmed učinkovitih načinov je vrstniško učenje in svetovanje).

Vrstniško izobraževanje

Vrstniki imajo velik vpliv na posameznikovo vedenje, kar potrjujejo socialno-kognitivno teorija, teorija vrstniške socializacije in teorija socialnega in izkustvenega učenja.

Največkrat omenjena teorija v zvezi z vrstniškim izobraževanjem je teorija socialnega učenja – velja za neobehavioristični pristop in temelji na teoriji psihologa Bandure. Pravi, da otrokov spoznavni razvoj sam po sebi ni zadosten razlog za spremembe v vedenju. Posameznik se ne uči le iz lastnih izkušenj, ampak tudi z opazovanjem in posnemanjem drugih oseb oziroma modelov, s katerimi se identificira. Ne učimo se le izvajanja določenega vedenja, ampak tudi posledic, kaj se bo zgodilo v določenih situacijah, če ga bomo izvajali (Woolfolk 2002, str. 275). Naučeno se pojavi, ko je situacija ustrezna in pride do spodbude. Modeli, ki so enake starosti, so še posebej učinkoviti (prav tam). Pomembno je, da se pedagoški delavci zavedamo, da tudi zelo mladi učenci že oblikujejo prepričanja o svojih sposobnostih na podlagi povratnih informacij, ki jih dobijo od učiteljev, staršev in vrstnikov. Prav ta

prepričanja lahko močno vplivajo na razvoj poklicnih interesov, izbiro nadaljnjega šolanja ipd. (Lapajne 1997).

Primer dobre prakse "Čajanka s srednješolci"

Čajanka s srednješolci je interesna dejavnost, ki je namenjena poklicnemu opismenjevanju, usmerjanju in prepoznavanju kariernih interesov učencev 3. triade. Povezujemo se z nekdanjimi učenci šole, ki obiskujejo 2. in 3. letnik različnih srednjih šol in gimnazij. Povabimo jih na čajanko in predstavitev njihove srednje šole. Pred prihodom je pomembno sodelovanje pedagoga – mentorja, tako z dijaki – vrstniškimi vodjami, kot tudi učenci – prejemniki, ki so v vlogi učečih se subjektov. Izkazalo se je, da ima posredovanje vedenja in osebnih izkušenj vrstnikov posebno moč. Dijaki v šolski čitalnici ob skodelici čaja pripovedujejo o organizacijskih posebnostih srednje šole, klimi in kulturi, obšolskih dejavnostih ter so na voljo za formalna in neformalna vprašanja učencev.

Največje zanimanje za Čajanko s srednješolci je bilo v 7. razredu, kar nas je na šoli presenetilo, saj smo pričakovali udeležbo pretežno iz 9. razreda, hkrati pa je bila to za nas pomembna informacija, da poklicno orientacijo sistematično uvrščamo v program nižjih razredov. Sprva je bilo potrebno veliko spodbud in motivacije, da so se učenci sploh začeli udeleževati srečanj s srednješolci, saj so obremenjeni z veliko dejavnostmi, šolskimi in obšolskimi obveznostmi. Ko so se osebno prepričali o izvedbi čajanke, obravnavanih temah in predvsem sproščenosti, ki je bila prisotna na srečanjih, pa udeležba ni bila več vprašljiva. Vprašanja, ki so jih osnovnošolci zastavljali, so bila najpogosteje vezana na klimo in kulturo šole, odnos profesorjev do dijakov ter razširjen program šole (ekskurzije, tabori, pridobivanje specifičnih znanj, ki niso del rednega pouka).

Vertikalno povezovanje med ravnmi izobraževanja je izjemno pomembno, predvsem pa gojenje kulture pristnih in spoštljivih odnosov ter komuniciranja, ki se nujno morajo odvijati tudi v živo, v interakciji, iz oči v oči.

Zaključek

Izbira poklica nam pomembno zaznamuje življenje, ne gre le za zaslužek, ampak za pomemben element gradnje individualne in skupinske identitete ter posledično vpliva na vse vidike posameznikovega življenja. Vpliv vrstnikov v procesu poklicne orientacije je velik, ni pa edini. Upoštevati je potrebno tudi dejavnike, kot so kognitivne sposobnosti, socialno okolje, dednost in lastna aktivnost. Ima pa vrstniško izobraževanje veliko prednosti, pri čemer pridobijo vsi vključeni – vrstniki vodje in prejemniki. Predvsem je izpostavljen proces opolnomočenja, razvoj samozavesti ter občutek pripadanja. Zelo pomembna pri tem je vloga odraslega mentorja, ki program vrstniškega izobraževanja načrtuje in spodbuja ter usmerja vse vključene.

Pedagoški delavci imamo priložnost, da presežemo stereotipe o ekskluzivni vlogi učitelja kot izobraževalca ter damo pri poklicni orientaciji priložnost moči vrstniške izkušnje, ki se je izkazala za enega močnejših dejavnikov, ki vplivajo na izbiro in zadovoljstvo (bodočih) dijakov.

Viri in literatura

Lapajne, Z. (1997). Psihološke teorije izbire poklica. Ljubljana: Izida.

Muršak, J. (2002). Pojmovni slovar za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje.

PROGRAMSKE SMERNICE, Svetovalna služba v osnovni šoli (1999). Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet, področna kurikularna komisija za osnovno šolo, kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost.

Repanšek, Z. (2009). Analiza dejavnikov, ki vplivajo na izbiro srednje šole, in analiza kakovosti šolske svetovalne službe. V: Sodobna pedagogika, št. 3, str. 160 – 180.

Salecl, R. (2010). Izbira. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Ule, M. (2008). Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja. Ljubljana: FDV.

Woolfolk, A. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy.

Angleški nastop za starše – Špela Elizabeta Soklič

Osnovna šola Staneta Žagarja Kranj, Slovenija, spelaelizabeta.soklic@gmail.com

Izvleček

Pri pouku zgodnjega učenja tujega jezika je pomembno graditi na pozitivnem odnosu do jezika, učence vzpodbujati k napredku ter motivacijo za učenje vzdrževati tako tekom šolske ure kot tudi skozi celotno šolsko leto. Za kvalitetno usvajanje znanja (besed, fraz, vprašanj) je potrebnega veliko ponavljanja in popravkov, da je učenec sposoben svoje znanje pravilno ubesediti in uporabiti v svojih primerih. Odlična priložnost in motivacija za učence je angleški gledališki nastop. Učenci se želijo v najboljši meri predstaviti in izkazati pred starši in drugimi učenci, zato so tudi zelo motivirani za delo in napredek. Priložnosti za sodelovanje učencev pri nastopu je res veliko: povedati ali zapeti pesem, zaplesati, povedati rimo, izštevanko, odigrati dialog, kratka dramatizacija besedila, priprava otroške igrice ali lutkovne predstave. V prispevku je predstavljeno, kako se nanj pripraviti, katere veščine učenci pri tem razvijejo in s čim si pri samem nastopu lahko pomagamo.

Ključne besede: tuji jezik angleščina, gledališki nastop, dramski krožek, pesmi, rime

English performance for parents

When teaching English to young learners, a teacher must display a positive attitude towards the language. Learning words, sentences, questions require a constant repetition in all the basic skills; speaking, listening, singing, listening the model (teacher), while constantly correcting the pupils in their pronunciation and grammar. The goal of these exercises is to enable students to understand and correctly use a variety of expressions in order to communicate efficiently in the foreign language. A superb opportunity to motivate pupils is to prepare a performance for their parents, siblings, and other pupils. Pupils have the desire to make their stage work as good as possible. This motivates them

in their learning, while simultaneously rehearsing for the event. Pupils can participate in many ways: they can sing or recite a poem, dance, present nursery rhymes, or put on a short play. In the article, we present our experiences preparing a stage event for parents at classes or extracurricular activity.

Key words: English foreign language, performance, drama classes, songs, rhymes

1 Načrtovanje angleškega nastopa

Priprave na angleški nastop, ki nastane v okviru interesne dejavnosti in pouka tujega jezika angleščine, se na naši šoli pričnejo konec avgusta z letnimi delovnimi načrti in načrtovanjem interesnih dejavnosti. Priprave vključujejo zbiranje primernih gradiv, ki bodo učencem dovolj blizu, da se z njimi lahko predstavijo. Nadaljujejo se s pričetkom pouka oz. interesne dejavnosti in predstavitvijo koncepta nastopa učencem. Pri tem učencem omogočimo, da si v okviru (z)možnosti sami izberejo temo, ki jo bodo na javnem nastopu predstavili sošolcem, staršem in ostalim sorodnikom. Na sami javni predstavitvi ne želimo gledalcem predstavljati samo posameznega besedišča (besed), ki so ga učenci osvojili, temveč želimo same točke narediti čim bolj zanimive, osmišljene, ter seveda poučne tako za nastopajoče kot tudi za gledalce. Točke oblikujemo tako, da predstavljajo zaključen nastop, ki učencem omogoča izražanje na raznovrstnih področjih, seveda vedno ob uporabi angleškega jezika. Nastopajoči (igralci, plesalci, recitatorji, pevci) ob vajah pred nastopom še bolj kot običajno pazijo na izgovor, pravilen ritem govorjenja, usklajujejo gibe ter se ob tem spopadajo tudi s tremo. Gledalci pa spoznajo nova besedila, rime in pesmi ter ob tem tudi uživajo.

Izbira besedil

Primerna gradiva za učence v prvi triadi morajo biti njim prilagojena njihovim zmožnostim. Ni vsako besedilo, npr. zgodba ali pravljica, ki ga poslušajo v okviru pouka tudi primerno za javni nastop učencev. Pri tem je potrebno paziti na vsebino zgodbe, uporabljeno besedišče, časovno trajanje točk, število vlog/igralcev, znanje in talente posameznih učencev ter ustreznost glede na ostale točke nastopa. Vse to, in še mnogo več, je potrebno preveriti, preden lahko idejo uvrstimo na repertoar javnega nastopa. Večkrat je predstavljeno zgodbo potrebno poenostaviti, primerno razdeliti vloge med učence v razredu, ter delo vsebinsko in časovno prilagoditi. Pri tem se držimo predloga Učnega načrta za tuji jezik v prvem triletju (2012, 15), kjer je zapisano, naj bodo »besedila kratka, prilagojena in jasno strukturirana s ponavljanji oz. vzporednimi strukturami prav tako naj vsebujejo konkretno, pogosto rabljeno besedišče in preproste slovnične strukture«.

V izvirni obliki, brez prilagajanja, običajno ohranimo besedila pesmi, rime in izštevanke. Pa tudi te so v učbenikih in na spletu že prilagojene za mlajše tuje-jezične govorce. Poleg tega pa so na spletnih straneh (ter seveda spletnem mestu www.youtube.com) na voljo pesmice s privlačno izdelanimi animacijami (predvsem kanali Super Simple Songs, Kiboomers, Mother Goose Club), ki jih lahko ob nastopu prikažemo gledalcem. Pri uporabi multimedijskih dodatkov se držimo pravila »manj je več«.

Ob petju oziroma recitiranju pesmi na odru predstavo popestrimo z dodajanjem koreografije; vsaj enostavno kazanje kretenj in gibov, če ne že kar izdelanega skupinskega plesnega nastopa. Kadar je poudarek na petju, dodamo tudi druge zvočne elemente, npr. Orfove inštrumente, lastna glasbila. Z njimi popestrimo nastop, učence pa tudi bolj celostno nagovorimo ter obenem zaposlimo, da so tekom predstavitve čim bolj aktivni. Sama se poslužujem načina, da posamezna skupina učencev (do največ osem) pripravi nekaj točk. Tako vaje potekajo v manjših skupinah, kjer se lažje posvetim posameznemu učencu. V manjši skupini pogosteje delimo mnenja, soustvarjamo, ter napredujemo v

sami pripravi nastopa. Učenci sami predlagajo vsebino nastopa in kako bi stvar zanimivo predstavili, pomagam pa jim tudi s predlogi. Ves čas so aktivni, napredujejo in tudi glede urnika se lažje usklajujemo.

Tekom let se je izoblikoval nabor besedil, pesmi in rim, ki jih pogosto uporabim. Ta besedila so primerna za prvo triado. Zato se jih učenci hitro naučijo ter jih dobro obvladajo. Učenci jih imajo radi, saj so enostavna za učenje in privlačna za izvedbo. Večinoma jih je moč najti na spletu ali pa v zbirkah pesmi oz. rim (nursery rhymes) ter so zapisana v Tabeli 1.

Tabela 1: Pri pouku pogosto uporabljene pesmi, rime in dramska besedila na naši šoli

Pesmi	Rime
Frére Jacques	One Two Tie Your Shoe
Head and Shoulders	Five Little Sea Shells
The Wheels on the Bus	Two Little Dickie Birds
Five Little Monkeys	
Baby Shark	Dramska besedila:
Row Row Row Your Boat	The Frog Family
If You Are Happy	Pretty Ritty
Big Black Spider	Little Red Hen
Hokey Cokey	
This is The Way	
Rain Rain Go Away	
Make A Circle	

Razvijanje retoričnih in gledaliških spretnosti

Ob pripravah na javni nastop učenci zavedno in nezavedno razvijajo retorične in gledališke spretnosti. Mnogi od njih se bodo v življenju še srečali z javnim nastopanjem. Zato je prav, da jim učitelji omogočimo, da se s tako situacijo najprej srečajo pred domačim občinstvom. Zanimivo je, da učenci že ob pripravi, še bolj pa na samem nastopu, običajno izredno uživajo. Samo da stopiš na oder ni dovolj, temveč je zadaj tudi mnogo vaj in priprav. Odrske luči imajo svoj čar in obenem tudi pritisk. Nastop pred občinstvom (starši, sošolci) zahteva tudi nekaj retoričnih spretnosti, ki so pomembna prvina vsakega govora.

Škarić (2005) je označil govor pred občinstvom kot multimedialen, saj je v njem vključenih več sistemov: jezikovni znaki, človeški glas, mimika, geste in splošno obnašanje človeka pri govoru. Vsi ti različni sistemi signalizacije se lahko v govoru povezujejo, tako da eden zamenjuje in drugi dopolnjuje, pri vsem tem pa niti govorniku niti poslušalcem ni jasno, kaj izraža z besedo in kaj z nebesedo. Ob pripravah na nastop je že potrebno paziti na ustrezno izgovorjavo, ritem govora, pravilne poudarke, mimiko, gestikulacijo, potrebno je nadzorovati glas in telo, tako da sta primerna predmetu in besedam. Pri angleškem jeziku ne smemo pozabiti tudi na pravilen izgovor besed.

Zagotovo vsak govor pred občinstvom spremljajo tako imenovani slušni in vidni nebesedni spremljevalci govorjenja. Strokovnjaki ugotavljajo, da prav z »nebesednimi spremljevalci govorjenja včasih povemo (večkrat pravzaprav nehote) več kot pa z besednim jezikom« (Bešter idr., 2004, 58). Med slušnimi nebesednimi spremljevalci govorjenja je potrebno omeniti: hitrost govorjenja, jakost, melodijo, višino, barvo glasu in premore. K vidnim nebesednim spremljevalcem govorjenja pa prištevamo očesni stik, mimiko in kretnje, držo telesa in položaj v prostoru ter zunanji izgled (Bešter idr., 2004).

Priprava gledališke predstave

Z bolj motiviranimi učenci pripravimo krajše igrice, gledališke predstave navadno v okviru interesne dejavnosti angleški dramski krožek. Primerna besedila za učence prve triade v angleškem jeziku naj vključujejo enostavne, ponavljajoče se situacije, ki dodajo še humoren element. Kot pravi Ratejeva (2015, 1), se »med študijem igre (predstave) med ustvarjalci spletajo posebne vezi, tkejo se vsakovrstni odnosi. Saj je gledališka uprizoritev vedno preplet treh prvin – čutnega, čustvenega in racionalnega. Ustvarjanje gledališke uprizoritve terja angažiranost človeškega bitja v vsej njegovi totaliteti in kompleksnosti. Kar velja za šolske skupine in ljubitelje kot profesionalne gledališčnike.« Prav tako (Ratej, 2015, 3) tudi pojasnjuje, da je »igra demokratična, da vsak lahko igra in improvizira. Prav tako vsakomur omogoča, da se lahko uči skozi igranje, igra se dotika in spodbuja vitalnost, vseobsegajoče prebujanje teles in duha, inteligence in kreativnosti, spontanosti in intuicije – tedaj, ko igra prevzame učence/igralce in učitelja/režiserja.«

Podobno korelacijo je mogoče najti tudi z Učnim načrtom (2012, 6), ki med pomeni usvajanja tujega jezika v prvem obdobju poudarja tudi, da »kakovostno učenje tujih jezikov že od začetka šolanja naprej omogoča otrokom dodatno dimenzijo pri osebnem razvoju in daje otrokom možnost za celostno učenje jezikov.« Nadalje je tudi pomembno, da poteka pouk v kontekstualiziranih in tematskih področjih, ki so vezana na učenčevo bližino. Prav to nam gledališka predstava omogoča. Obenem pa je med splošnimi cilji pomembno tudi »razvijanje učenčevih receptivnih, receptivno-produktivnih in produktivnih jezikovnih zmožnosti/spretnosti« (Učni načrt, 2012, 8). Tako preko gledališke predstave učenci izkusijo, razumejo in uporabijo jezik v kontekstu simuliranih situacij in v medsebojni komunikaciji.

Še en pomemben element se izkaže pri gledališki uprizoritvi, in sicer je eden od napotkov Učnega načrta (2012, 19), naj bo pouk naravnan »situacijsko, doživljajsko in na komunikacijska dejanja. Vključuje naj celosten, mulitisenzorni (uporaba vseh čutil) pristop, kar pomeni vključevanje jezikovnih in nejezikovnih elementov (npr. govorica telesa, gestikulacija), s katerimi učenec širi tujejezikovne strukture, ob tem pa razvija čustvene, ustvarjalne, socialne in kognitivne zmožnosti«. Kar pa skupinske vaje in uprizoritev na odru zahtevajo.

3 Zaključek

Dejstvo je, da vsak javni nastop učencev prve triade s seboj potegne veliko dela in časa: zbiranje idej, načrtovanje, popravljanje, vaje in nenazadnje tudi stres ob nastopu. Na podoben način za učitelja kot tudi za učence. Vendar se je ob tem potrebno zavedati, da tudi prinese zelo veliko: spremeni odnos učencev do jezika, učence poveže med seboj in z učiteljem. Nastop pred starši in sošolci je kot torta, ki jo vsi udeleženi prejmejo kot nagrado za vložen trud. Predvsem pa ostane zelo lep spomin na uspeh. Tako za učitelja kot tudi za učence. Zato se je vredno potruditi.

4 Viri in literatura

Bešter, M., Križaj, M., Poznanovič, M., Bavdek, M., Končina, M., Ambrož, D., Židan, S.: Na pragu besedila – učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol. Ljubljana: Založba Rokus, 2004.

Škarić, I.:V iskanju izgubljenega govora. Ljubljana: Šola retorike, 2002.

Ratej, I.: Igralec – gledališče – predstava. Delovno gradivo za seminar. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2015.

Učni načrt za tuji jezik v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2012.

Od malih copatkov do velikih nasmehov – Petra Starovasnik Dumić

OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, petra.starovasnik@gmail.com

Izvleček

Pravljice so pomembne, ker v sebi nosijo celostna sporočila o življenju. To pomeni, da nam sporočajo tisto, kar človek zna in zmore, prav tako pa tudi tisto, kar smemo in ne smemo. Pravljica razvija in bogati govor in prek njega tudi mišljenje ter inteligenco. Otrok ob tem laže obvladuje vsakdanje probleme in situacije, bolj je razgledan, to pa je tudi dobra priprava za šolo in življenje. V prispevku bom podrobneje predstavila konstrukcijski tip projektnega dela učencev 2. razreda pri poustvarjanju pravljice Muca Copatarica. Ob samem poustvarjanju pravljice je nastala ideja o izdelavi hišice ter šivanju copatk in predpasnikov. S pomočjo »brainstorminga« je nastala bogata idejna skica z vsebinsko razčlenitvijo nalog. V projekt smo povabili starše in tako našo učilnico za nekaj dni spremenili v pravo modelarsko delavnico.

Ključne besede: pravljica, projektno učno delo, medpredmetna povezav, tehniški dan, ustvarjalne ideje.

Tiny slippers for big smiles

Abstract

Stories are important, for they contain meaningful messages about life. They inform us about all the things people are able to do, but also what is right and wrong. A story develops and enriches speech and furthermore, it impacts the thinking process and the intelligence. A child's coping with everyday issues and situations is easier, he/she is well-educated and all of this makes a good foundation for school and life.

In this article, I will detailly present a »construction« type of project work with the 2nd grade pupils at remaking the story »Cat the Slipper Cobbler«. During the process we came up with the idea of making a house and sewing slippers and aprons. Through brainstorming, a rich outline concept with a division of roles was formed. We invited the parents to help and transformed our classroom into a real sewing workshop for a couple of days.

Key words: fairytale, project work, crosscurricular correlation, project day, creative ideas.

Bogastvo pravljic

«Če želite, da bi bili vaši otroci bistri, jim pripovedujte pravljice.

Če želite, da bi bili še bolj bistri, jim pripovedujte še več pravljic.«

/Albert Einstein/

Današnja doba pravljicam ni najbolj naklonjena, predvsem zaradi množice elektronskih naprav, s katerimi otroci rokujejo. Poleg tega pa tudi staršem pogosto zmanjka časa za pripovedovanje pravljic, petje uspavank ter za ljubkovanje. Pravljice so pomembne, ker v sebi nosijo celostna sporočila o življenju. To pomeni, da nam sporočajo tisto, kar človek zna in zmore, prav tako pa tudi tisto, kar smemo in ne smemo. Pravljica razvija in bogati govor in prek njega tudi mišljenje ter inteligenco. Otrok dobiva informacije z različnih področij, laže obvladuje vsakdanje probleme in situacije, bolj je razgledan, to pa je tudi dobra priprava za šolo in življenje. Če otrokom veliko beremo, s tem na edinstven način hranimo njihovo domišljijo in ustvarjamo pogoje, da jih bodo knjige pritegnile. S pomočjo pravljice otroci neopazno vstopajo v čarobni svet princesk, zmajev, čarovnic, palčkov, govorečih živali.

Otroke imam rada in z veseljem stopim v razred ter se za trenutek poistovetim s svojo skupino. Bogatim se, ko skupaj prebiramo pravljice, veselim se, ko pesem ali zgodbo spremenimo v dramatizacijo, smejim se neponovljivim otroškim izjavam ter uživam v njihovih norčijah …

Moji osnovnošolski spomini so še zelo živi. Spomnim se srčnosti učiteljic razrednega pouka, mehkobe in tiste pravljične energije, ki jo skušam tudi jaz prenašati na svoje učence. Ker pa življenje ni vedno rožnato cvetoče, jih je potrebno pripraviti tudi na to. Otroku lahko besede kot so ljubezen, sovraštvo, vztrajnost, potrpežljivost, pogum, volja, razložimo preko pravljic precej spontano.

Bruno Bettelheim (2015) pravi, da ko se otrok sooča s pravljico, se ob tem razvija mnoštvo sposobnosti. To so: domišljija, čustva, doživljanje in podoživljanje, intelektualne sposobnosti, moralne vrednote, besedni zaklad, koncentracija in spomin, socializacija, nazorna predstavljivost, ustvarjalnost. Prav tako nam pravljice na najrazličnejše načine sporočajo, da se v življenju ni mogoče izogniti soočanju z resnimi težavami in da je potrebno, da se z njimi soočimo, spoprimemo, se jim postavimo po robu ter na koncu zmagamo.

Zdenka Divjak Zalokar (2004) pa v svoji knjigi opisuje, da v pravljici vedno zmaga dobro in plemenito, nad slabim in zlom, pravica nad krivico, svetloba nad temo ter pomlad nad zimo. Simbolika izhaja iz tisočletne modrosti. V življenju mora biti vsega.

Indijski rek pravi, da dokler so otroci majhni, jim dajajmo korenine, da poženejo; ko postanejo malce večji, jim dajmo peruti, zato jim veliko pripovedujmo o lepem in čudežnem. In to so pravljice!

Kot mentorica pravljičnega in dramskega krožka na šoli se vsako leto srečujem z izzivom, kako narediti pravljico oz. kasneje dramsko igro, ne samo igralsko pač pa tudi tehnično in scenografsko zanimivo. Izkušnje so pokazale, da so učenci, ki sodelujejo v dramskih uprizoritvah, najboljši »svetovalci, kreatorji, scenografi« in izjemni zbiralci idej.

Kadar otroci pravljico dramatizirajo, jo naredijo resnično in stvarno (po Zalokar). Ob tem realizirajo svoje zamisli, izrazijo predstave, se veselijo svoje ustvarjalnosti ter pri tem odkrivajo sebe, s tem pa krepijo svojo samopodobo.

Projektno delo

Projektno delo je metodični postopek, pri katerem gre za izvajanje določenega projekta kot načina dela, pri katerem se izvajalci učijo postopkov vodenja in izvajanja projekta od zamisli in načrtovanja do njegove izvedbe. Temu pa sledi še evalvacija, analiza ter ocena celotne izvedbe (Novak, 2009).

Dr. Helena Novak (2009) pravi, da projektno delo predstavlja neko alternativo tradicionalnemu, klasičnemu, organiziranemu in vodenemu vzgojno izobraževalnemu delu. Vsebina je tematsko zaokrožena in po navadi obravnavana iz različnih vidikov ter medpredmetno povezana. Pri takem delu so učenci v aktivnem odnosu ter se konkretno lotevajo nalog in problemov iz vsakodnevnega življenja. Delo temelji na izkustvenem učenju z večinoma skupinskimi oblikami dela. Tak način dela je za učence zelo privlačen ter jih k delu spodbuja, kar pozitivno vpliva na njihovo motiviranost in uspešnost učenja.

Ko sem s svojimi drugošolci obravnavala pravljico Ele Peroci, Muco Copatarico, so učenci podali veliko zanimivih idej, kaj bi želeli narediti. S počjo »brainstorminga« je nastala bogata idejna skica z vsebinsko razčlenitvijo nalog. Temu sem svoje ideje dodala tudi sama in rodil se je projektni teden »Na obisku pri Muci Copatarici«. Cilj, ki smo ga želeli realizirati je bil sešiti take copatke, ki jih bomo lahko prodali ter z izkupičkom pomagali drugim otrokom, kar nam je na koncu tudi uspelo. Učenci so aktivno ter z veliko mero motivacije sodelovali od same priprave do zaključne izvedbe projekta.

Potek dela

Igrače in pravljice

Učenci so v šolo prinesli svoje igrače – najrazličnejše muce ter slikanice in pravljice, kjer so glavni literarni liki prav muce. Pripravili smo dve razstavi.

Spoznavanje umetnostnega besedila

Učencem sem po vseh metodičnih postopkih predstavila delo Ele Peroci, Muco Copatarico. Pravljico sem pripovedovala. Ob koncu pripovedovanja pa ilustracije predstavila ob Power point predstavitvi. Tako so učenci svoje predstave dopolnili z vizualno podobo ilustracij Ančke Gošnik Godec.

Po obravnavi ter interpretaciji zgodbe so učenci ob slikovnem materialu »sestavljali« pravljico ter jo pripovedovali po dvojicah. Razdelili smo vloge ter pravljico dramatizirali.

Izdelava scenografije

Iz velikih kartonskih škatel smo izdelali mucino hišico, jo pobarvali, ji narisali okna, polna rož in na vrata pritrdili napis »Muca Copatarica«. Prav tako so učenci hiško tudi notranje opremili.

Šivanje copatkov

Učenci so v šolo prinesli ves potrebni material (šivanke, blago, volno, lepila, gumbe) ter se učili šivanja copatkov, izdelovanja cofkov ter šivanja gumbov. Sešite copatke smo razstavili.

Pri konstrukcijskem tipu projektnega dela gre za oblikovanje oz. ustvarjanja nečesa novega (Novak, 2009). Težišče je na spodbujanju ustvarjalnosti, kar so učenci ob izdelavi hiške Muce Copatarice ter copatkov tudi udejanjali. Izdelki so imeli uporabni značaj. Prav tako se je ob sami izdelavi izdelkov spodbujala kreativnost posameznikov, učenci so razvijali smisel za estetiko, ob tem pa urili govorne, izrazne in ročne spretnosti. Konstrukcijski tip projektnega dela se začne z zamislijo ter zaključi z uresničenjem te zamisli v obliki izdelka bodisi posameznika bodisi skupinskega. Naš končni izdelek je bila lična hiška Muce Copatarice, z urejeno notranjo opremo, s poličkami, polnimi sešitih copatkov. Prav tako pa je nastala čudovita dramatizacija, ki so jo učenci začinili s pevsko in plesno koreografijo. Kar je najpomembnejše, kreatorji in izvajalci vseh aktivnosti so bili vsi otroci, jaz pa sem aktivnosti spremljala, spodbujala, svetovala ter po potrebi pomagala premagovati ovire.

Učenci so izrazili željo, da bi k projektu povabili tudi starše ter babice.

Sodelovanje s starši - popoldanske delavnice

Raziskave so pokazale (Intihar in Kepec, 2002, str. 36) da prevelika distanca med domom in šolo negativno vpliva na socialno in vzgojno-izobraževalno učinkovitost učencev, nasprotno pa kakovostno sodelovanje med šolo in domom podpira učenčev celovit razvoj in napredek.

Sodelovanje s starši zahteva od učitelja veliko pedagoške ter komunikacijske spretnosti. In takrat, ko učitelj sprejme starše kot aktivne sodelavce, je pot odprta. Namreč, s tem, ko starši obiskujejo neformalne dejavnosti v šoli, otroku sporočajo, da so jim njihove šolske aktivnosti pomembne. Otrok pa s tem dobi občutek lastne pomembnosti za starše. Na drugi strani pa sodelovanje staršev s šolo ugodno vpliva na otrokov vzgojni napredek in hkrati socializacijski proces.

V svojem 20-letnem delu še nisem naletela na starše, ki ne bi bili pripravljeni sodelovati na neformalnih, popoldanskih srečanjih. Nasprotno, tovrstna sodelovanja so vedno obrodila sadove tudi na drugih področjih učenčevega dela.

Šivanje s starši in starimi starši

Starši so želje svojih otrok uresničili. Prinesli so šivalne stroje, najrazličnejše blago ter druge šivalne pripomočke. Izpod rok spretnih mam so nastali čudoviti copati ter predpasniki. Medtem pa so babice s pletilkami pletle in kvačkale copate ter svoje vnuke učile plesti najenostavnejše vrvice in kitke. Naša učilnica se je tako za en teden spremenila v pravo malo tovarno.

Slika 1: Razstava sešitih copatkov učencev

Slika 2: Sodelovanje s starši, babicami

Zaključek

Projekt »Na obisku pri Muci Copatarici«, ki je predstavljal izziv tako meni kot učencem, smo zelo uspešno zaključili. Učenci so ga z navdušenjem sprejeli ter si želeli še več tovrstnih aktivnosti. Posebej so bili ponosni, da so projekt ter dramatizacijo predstavili učencem in učiteljem na decembrski zaključni prireditvi. Vse sešite izdelke so prodali na miklavževem sejmu ter izkupiček namenili za dobrodelno akcijo Zveze prijateljev mladine Slovenije za pomoč otrokom.

Starši pa so povedali, da se je pozitiven zgled pospravljanja copatk uresničeval tudi doma, saj otroci copatke skrbno pospravljajo ob postelji.

»Zgodbe dajo dnem barvo. Pa ne le to. Vodijo in oblikujejo način, kako doživljamo vsakdanje življenje, komuniciramo z ljudmi in z njimi gradimo medsebojne odnose. Zgodbe pripovedujemo, da postanemo del socialnega sveta, da spoznamo, kdo smo.« (Engel, 1995, str. 25)

Literatura

Bettelheim, B.: Značenje bajki. Beograd: Prosveta, 2015.

Engel, S.: The Stories Children tell … USA: W.H.Freeman & Co., 1995.

Intihar, D., Kepec, M.: Partnerstvo med šolo in domom: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002.

Novak, H., Žužej, V., idr.: Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta, 2009.

Zalokar Divjak, Z.: Brez pravljice ni otroštva. Krško: Gora, 2002.

Ko niti tabla in kreda niti vključevanje tehnologije v pouk ne poživita učnega okolja – Brigita Škufca

Osnovana šola Gorje, Slovenija, skufca.brigita@gmail.com

Izvleček

Namen članka je, da predstavi čuječnost kot učinkovito orodje v rokah učiteljev, ki si pogosto nesebično prizadevajo narediti pozitivno spremembo v življenju svojih učencev, vendar pa veliko učiteljev ni pripravljenih na socialne in čustvene napore, ki jih pouk danes prinaša. Stresni pogoji, kot so zahtevni nacionalni preizkusi ali učenci s psihičnimi težavami, izobraževalce lahko privedejo do občutkov nemoči, izgorelosti in predaje. Poleg tega se usposabljanje učiteljev osredotoča predvsem na vsebino in načine poučevanja, spregleda pa socialne, čustvene in kognitivne veščine, ki jih poučevanje tudi zahteva. Redno izvajanje čuječnosti, spretnosti biti osredotočen na ta trenutek učiteljem lahko pomaga pri oblikovanju umirjenega, sproščenega, a hkrati živahnega učnega okolja, ki ga otroci pri

učenju potrebujejo. Čuječnost je učiteljem v učinkovito pomoč pri zmanjševanju konfliktnih situacij in razvijanju dobrih odnosov v razredu, kar vodi k višjemu poklicnemu zadovoljstvu.

Ključne besede: čuječnost, osredotočen, poučevanje, učinkovit, zavedanje

When neither chalk and blackboard nor integrating technology in teaching enliven a learning environment

Abstract

The aim of this article is to present mindfulness as an effective and engaging tool for teachers who are often incredibly altruistic and devoted to making a positive difference in children's lives. However, too many of them are not well prepared for the social and emotional demands of today's classroom. Stressful conditions like high-stakes testing or students with psychological problems can lead educators to feel discouraged, burnt-out and ready to quit. Besides most teacher training focuses primarily on content and pedagogy, overlooking the real social, emotional and cognitive demands of teaching itself. Fortunately, practising mindfulness, the ability to stay focused on the moment with non-judgmental awareness, can help us to promote the calm, relaxed but enlivened classroom environment that children need to learn. Mindfulness can also help teachers to be more effective at reducing conflict and developing more positive ways of relating in the classroom, which can help them feel more job satisfaction.

Key words: mindfulness, focused, teaching, effective, awareness

1 Uporaba čuječnosti pri pouku angleščine na OŠ Gorje

V letošnjem šolskem letu je dozorelo spoznanje, da tako jaz kot učenci pri urah angleščine potrebujejo nov zagon, nove pedagoške prijeme oziroma orodja za spreminjanje naših običajnih odzivov. Digitalni učbeniki, interaktivna tabla, popestritev ur z glasbo, prispevki z YouTuba niso več potešili njihovih želja in potreb, predvsem pa ne pogasili neprestanega nemira v razredu. Nove generacije učencev se vse težje umirijo in pripravijo na začetek šolske ure. Izjava »Pššššššt! Prosim, da se umirite.« je postala prazna in utrujajoča. Če je stara metoda nekoč za minuto učinkovala in umirila učence, se je ta minuta lahko raztegnila tudi na pet minut, posamezni učenci pa so še kar naprej veselo klepetali in se obračali. Učitelju prag potrpljenja upada, in toliko težje sem tudi jaz mirno čaka na ponovno pridobljeno pozornost. Po naključju sem prebrala knjigo Cvetke Rutar (2017) Jaz, poti do čustvene razbremenitve in kvalitetnega sobivanja, kjer je avtorica piše o svojih praktičnih izkušnjah v razredu. Opisala je, kako na enostaven in igriv način prenesti posamezne elemente čuječnosti na učence.

V šolskem letu 2018/2019 je avtorica čuječnosti izbrala za prednostno nalogo med urami angleščine in pri urah ODS.

1.1 Ali je v Učnem načrtu za angleščino v OŠ prostor za izvajanje čuječnosti

Učni načrt med splošnimi cilji opredeljuje, da pouk angleščine učencem omogoča razvoj njihovih sposobnosti, osebno rast in samouresničitev. Učenci pridobivajo in razvijajo jezikovna in nejezikovna znanja, spretnosti, stališča in vrednote, ki jim omogočajo dejavno, uspešno in kritično vključevanje v

njihovo osebno, šolsko in družbeno okolje, nadaljnje šolanje in poklicno udejstvovanje v prihodnosti. Učenci pridobivajo čustvene, moralne in etične vrednote tako, da izražajo ideje, izkušnje in čustva z glasbo, vizualizacijo in zgodbami. Pouk angleščine se naslanja na že razvita znanja in zmožnosti učencev, hkrati pa z razvijanjem drugih razsežnosti spodbuja njihov nadaljnji razvoj (Andrin, Eržen, Kogoj in Lesničar, 2016).

Čuječnost je danes znanstveno dokazano ena izmed najučinkovitejših metod obvladovanja stresa. Uporaba čuječnosti v šoli pa velja za eno izmed najbolj obetavnih preventivnih strategij na področju duševnega zdravja. Učenci pridobijo koristi na več področjih. Krepijo si fokus pozornosti – kako biti v sedanjem trenutku. Naučijo se sprejemati brez obsojanja vsa duševna stanja. Razvijajo potrpežljivost in uravnavanje lastnih čustev – ne reagirajo takoj na vse, kar čutijo, znajo počakati, da se občutki izostrijo. Ozavestijo strpnost do sebe in drugih, spremenijo odnos do sebe in drugih. Razvijejo dolgoročna občutja notranje mirnosti, samospoštovanja, zmanjšanje stresa, tesnobnosti, depresivnosti, izboljšanje odnosov (Smellie, 2015).

2 Primeri uporabe različnih elementov pri urah angleščine

Čuječno dihanje – namen te enostavne vaje je, da se učenci zavedajo svojega dihanja in ga sprejemajo. Ne zahteva nobene posebne opreme. Meditacija vključuje osnovno tehniko in traja le nekaj minut. Roke položimo na trebuh in zapremo oči. Svojo pozornost usmerimo na dih – na to, kako steče v telo in iz njega. Začutimo, kako zrak vstopi skozi nos, steče skozi grlo in nato v pljuča. Začnemo s počasnimi globokimi vdihi in izdihi. Opazujemo svoje dihanje ter dviganje in spuščanje trebuha. Sledimo vsakemu svojemu vdihu in izdihu. Dihamo počasi in skozi nos. Da preženemo misli, pri vsakem vdihu in izdihu štejemo do pet. Vdihnemo – ena, dva, tri, štiri, pet in izdihnemo – ena, dva, tri, štiri, pet. Opazujemo dihanje, ne da bi ga poskušal kakorkoli spreminjati in brez pričakovanja, da se bo zgodilo kaj posebnega.

S pomočjo vizualizacije učitelj učence lahko popelje na katerokoli prijetno mesto, ki ga ustvarijo s pomočjo domišljije. Sproščanje je lahko še bolj doživeto, če ga spremlja nežna glasba v ozadju. Pri sproščanju je pomembno, da otroci sedijo s čim bolj zravnanimi hrbti, kar jim omogoča nemoten pretok skozi hrbtenico. Pozorni morajo biti na pravilno dihanje. Raziskave so pokazale, da je neprimernejše dihanje skozi nos. Velja za bolj zdravo kot dihanje skozi usta. Učencem je treba dati dovolj časa, da si v mislih zgradijo podobe. “Zapri oči in umiri dihanje. Dihaj skozi nos in počasi, da ti bo prijetno. Misli samo na to, kako dihaš. Voda se rahlo peni, ko se razliva po pesku. Sonce je visoko na nebu. Vse je mirno. Slišiš samo valovanje morja. Ozreš se v nebo. Opazuješ jadranje galebov. Želiš poleteti z njimi. Občutiš, kako je tvoje telo lahko kot peresce. Dvigneš se in poletiš kot galeb pot nebo. Danes je eden izmed najlepših dni, pomisliš. Krila te nosijo proti obali, nato zopet stran od nje, v daljavi opaziš ladje, vidiš, da se približuje jata delfinov. Želiš zaplavati z njimi in spustiš se v toplo morje. Delfini zaplavajo k tebi in ti sporočajo, da se želijo igrati s teboj. Primeš se prvega, ki priplava k tebi. Skupaj se razigrano vrtita in potapljata. Če želiš ga lahko kaj vprašaš (pusti več premora). Utrujen si že od plavanja in igranja. Poprosiš delfina, da te odnese k obali. Zahvališ se mu za lepe trenutke, nato zlezeš iz vode. Uležeš se na topel pesek in se prepustiš sončnim žarkom. Ko se dodobra segreješ in odpočiješ, odideš s plaže. Sedaj si tu. Občuti prostor, kjer se nahajaš. Občuti svoje roke in noge ter z njimi rahlo potresi. Odpri oči. Če se dobro počutiš, se počasi pretegni.” (Rutar, 2017, str. 62–63).

Čuječno gibanje – Velikanovi koraki so opazovanje in zavedanje občutkov v telesu. Zapremo oči in sedemo čimbolj pokonci. Spustimo ramena. Počasi dvignemo levo nogo. Ko jo dvigamo, vdihnemo in hkrati k sebi potegnemo prste leve noge. Nato počasi izdihnemo in ob izdihu spustimo nogo. Vdihnemo in dvignemo desno nogo ter močno potegnemo k sebi prste desne noge. Noge dvignemo

osemkrat in nato 10 sekund počivamo. Vajo ponovimo še dvakrat. Predstavljajmo si, da kot velikani delamo gromozanske korake čez hribe in gore. Hodimo počasi in z veliko silo. Naše mogočno telo z vsakim korakom stopi kilometer daleč. Z vdihom dvignemo peto leve noge, sprednji del pa ostane na tleh. Izdihnemo in s sprednjim delom levega stopala močno pritisnemo ob tla. Sprostimo stopalo, izdihnemo in spustimo peto na tla. Nato vdihnemo in dvignemo peto desne noge, ob izdihu močno potisnemo ob tla sprednji del desnega stopala. Vajo ponovimo osemkrat.

Čuječno opazovanja svojega telesa – opazovanje in zavedanje občutkov v telesu pomirja čustva, kakor tudi telo. Pomikanje zavedanja od prstov na nogah do vrha glave presenetljivo hitro pripomore k umiritvi (O'Morain, 2017). Zapremo oči in se zravnamo na stolu. Svojo pozornost usmerimo na stopala. Začutimo, kako se dotikajo podlage. Kot sapica zaokrožimo navzgor okrog meč, kolen, začutimo stegna, zaokrožimo okrog bokov, pasu, začutimo bitje srca. Tvoje srce je močna črpalka, neumorno poganja kri po telesu. Pozornost preusmerimo na prsni koš, začutimo, kako se z vsakim vdihom razširi in z izdihom sprosti. Začutimo svoje grlo, opazujemo, kako vanj z vzdihom skozi nos priteka svež zrak, začutimo svoji nosnici, skozi kateri z vsakim izdihom spustimo zrak ven. Pozornost usmerimo na možgane, začutimo možganske vijuge, po njih se sprehajamo in zavijamo v obliki osmice. S svojo pozornostjo pobožamo teme.

3 Zaključek

Vloga učitelja, ki izvaja in oblikuje vzgojno izobraževalni proces v razredu, je ključna za dobro počutje otrok ter sproščeno in spodbudno razredno klimo. Učni načrt za angleščino v osnovni šoli učitelju daje dovolj svobode, da ga izvaja z različnimi orodji pedagoške prakse. Po nekaj tednih rednega umirjanja in sproščanja s tehnikami čuječnosti smo pri učencih in pri sebi opazili spremembe v obnašanju. Postali so boljši poslušalci. Z vodenjem vaje za sproščanje je umirila sebe in učence. Čuječnost je učinkovito orodje, ki se ga lahko ima neprestano ob sebi in se ga uporablja, kadarkoli je potrebno. Ne more se pričakovati, da občasna uporaba tehnik čuječnosti v pouk prinese korenite pozitivne spremembe že v kratkem času. Sprememba pri posamezniku se zgodi le, če redno in sistematično vplivamo na njegov razvoj kognitivnih, motoričnih, čustvenih in socialnih veščin. Smiselno je, da učitelji učence spodbujajo, naj vaje za umirjanje in sproščanje čustvene napetosti izvajajo vsak dan tudi doma, in sicer na podoben način, kot smo jih delali v šoli (Rutar, 2017).

4 Viri in literatura

Andrin, A., Eržen, V., Kogoj, B. in Lesničar, B. (2016). Učni načrt. Program osnovna šola. Angleščina. Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo. (citirano 5. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_anglescina.pdf

O'Marain, P. (2017). Čuječnost za zaskrbljene: premagajte vsakdanji stres in tesnobo. Vita.

Rutar, C. (2017). Jaz, poti do čustene razbremenitve in kvalitetnega sobivanja. Dobrova: Anymayus.

Smellie, A. (2015). Will mindfulness lessons help to calm my children? (citirano 5. 8. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.telegraph.co.uk/lifestyle/wellbeing/mood-mind/11574244/Will-mindfulness-lessons-help-to-calm-my-children.html

Karo papir namesto računalnika – Janina Šifrer

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, janina.sifrer@guest.arnes.si

Izvleček

Večkrat se izkaže, da imajo učenci pri programiranju težave pri upoštevanju vrstnega reda ukazov. Ena od tehnik za premagovanje tovrstnih težav je karo papir, ki se uporablja pri poučevanju algoritmičnega razmišljanja desetletnikov pri računalništvu brez računalnika. S pomočjo korakov jih pripelje od točke A do točke B. Slediti morajo navodilom v prostoru, potem pa še sami poskušajo napisati, kako po najkrajši poti priti od točke A do točke B. Predznanje pri tem ni potrebno. S pomočjo igre se učenci naučijo razmišljati, kako doseči cilj. Probleme rešujejo na papir, še raje pa korakajo po razredu, kjer so na tleh narisani kvadrati, ki jih uporabljajo za vajo. Naloga je primerna za samostojno delo, delo v paru ali skupinsko delo. Učenec drugemu nariše pot z dogovorjenimi znaki in drugi temu sledi, ali pa nariše točki A in B in mora drugi učenec napisati pot z znaki. Poti se ne smejo križati. To je odlična predhodna priprava za programiranje v Scratchu. Delo se diferencira po stopnjah težavnosti.

Ključne besede: karo papir, algoritmično razmišljanje, igra, korakanje, programiranje

Square-pattern paper instead of computers

Abstract

At programming, pupils seem to have problems with following the right order of instructions. One of techniques to cope with such difficulties involves the use of the square-pattern paper. The square-pattern paper has been used when teaching ten-year olds the algorithmic way of thinking in the Information Technology classes (without the use of computers). With its help, pupils can move from point A to point B in several steps. First, they follow a set of instructions, whereupon they have to think of their own way of getting from A to B. They do not need to have any pre-existing knowledge about the technique - they learn how to reach a goal through a game. Pupils solve problems by writing them down on a piece of paper or by using squares on the classroom floor to navigate around (they create patterns through a square-stepping exercise). Such practise is useful for individual-, pair- or group-work activities. There are several variations of this exercise: a pupil can either draw directions for a classmate to follow them (by using certain pre-stated signs) or draw points A and B so that another pupil can then write the directions (again, by using certain pre-stated signs). The paths must not cross. This technique is an excellent preparation for Scratch programming. The work is differentiated according to the level of difficulty.

Key words: square-pattern paper, algorithmic thinking, game, marching, programming

1 Uvod

V današnji družbi ima računalništvo pomembno vlogo, saj je vključeno v vsa področja našega življenja. Da bi bili v družbi uspešni, moramo razumeti delovanje informacijsko– komunikacijskih tehnologij in konceptov, na katerih temelji tehnologija.

Neobvezni izbirni predmet s tega področja seznanja učence z različnimi področji računalništva. Učenci se pri računalništvu seznanjajo s tehnikami in z metodami reševanja problemov in razvijajo algoritmični način razmišljanja, spoznavajo omejitve računalnikov ter njihov vpliv na družbo. Način dela pri predmetu spodbuja ustvarjalnost in sodelovanje. Učenci pridobivajo znanja, spretnosti in veščine s spoznavanjem računalniških konceptov in z razvijanjem postopkovnega načina razmišljanja. Znanja, ki jih učenci ob tem pridobijo, so neodvisna od tehnologij, so prenosljiva ter uporabna na vseh področjih človeških dejavnosti. Učencem bodo koristila tudi pri drugih predmetih in v poznejšem življenju (UN, 2013, str. 4).

Izraz računalniško razmišljanje se je prvič pojavil leta 1996, prvi pa ga je uporabil Saymour Papert. Ima več pomenov: je metoda reševanja problemov, ki uporablja tehnike računalništva, kombinacija matematičnega in inženirskega razmišljanja, je miselni proces, ki se kaže kot sposobnost in se opira na temeljne koncepte v računalništvu. To se na kognitivni ravni izraža kot sposobnost za kreativno reševanje problemov, abstraktno, strukturno in algoritmično razmišljanje ter sposobnost evalvacije in posploševanja. Sposobnost računalniškega razmišljanja pa ni uporabna samo za računalničarje, temveč tudi za matematike, fizike in kemike znotraj njihove stroke.

Lepo misel je o računalništvu povedal dr. Janez Demšar: »Računalništvo ima z računalniki toliko povezave kot astronomija s teleskopi. Astronomija ni veda o teleskopih, računalništvo pa ne o računalnikih. Računalništvo je način razmišljanja« (Demšar, v Gabršček, 2017)

1.1 Temeljni koncepti računalništva in operativni cilji

Učenci razvijajo algoritmični način razmišljanja in spoznavajo strategije reševanja problemov ter sposobnost izbiranja najustreznejše poti za rešitev problema. Ob tem razvijajo sposobnost in odgovornost sodelovanja v skupini ter si krepijo pozitivno samopodobo. Razvijajo svojo ustvarjalnost, natančnost in logično razmišljanje.

Učenci naj bi razumeli pojem algoritem, vsakdanji problem opisali kot zaporedje korakov, znali z algoritmom predstaviti preprosto opravilo in slediti algoritmu, ki ga je pripravil nekdo drug.

1.2 Učiteljeva naloga

Učiteljeva vloga pri poučevanju je ustvarjanje spodbudnega učnega okolja in okoliščin, ki učencem omogočajo odkrivanje, izgrajevanje in oblikovanje spoznanj ter razvijanje kritičnosti in odgovornosti. Pri predmetu računalništvo torej ustvarjamo pogoje, v katerih bodo učenci lahko ohranjali »računalniško« radovednost in željo po učenju, razvijali svoj način učenja in se hkrati učili samostojnega raziskovanja.

Pouk temelji na učenčevem aktivnem usvajanju znanja, zato je priporočljivo, da so v ospredju dejavnosti učencev, ki to omogočajo (UN, 2013, str. 8).

2 Aktivnosti

Zaporedje ukazov srečamo vsak dan. Najdemo jih v navodilih za sestavljanje igračk v kinder jajčku, lego kockah, receptih za piškote ali palačinke. Pri vsem tem je enotno oziroma pomembno, da so ukazi v pravilnem zaporedju.

Kot smo torej že ugotovili, so računalniki povsod. Vsi se jih moramo naučiti uporabljati in mnogi jih uporabljamo vsak dan. Včasih jih niti ne opazimo več, včasih pa sploh ne vemo, da delamo z njimi. Na nas prežijo v mikrovalovni pečici, pomivalnem in pralnem stroju, štedilniku, avtomobilu, s seboj jih nosimo v urah, telefonih, vdelani so v kreditne kartice.

Sprašujemo se, kako delujejo, kako funkcionirajo ob tem, da so vse manjši in vse hitrejši ter zmogljivejši. Računalniška znanost, ki se ukvarja s temi vprašanji, je fascinantna disciplina. In ravno zaradi tega želimo osnovnošolcem s pomočjo različnih aktivnosti predstaviti osnovne prvine računalništva, ne da bi pri tem uporabljali računalnik.

Ker je dan danes računalniška tehnologija na vsakem vogalu našega življenja in je njeno razvijanje na vrhuncu, menim, da je prav, da se z usvajanjem računalniškega razmišljanja začne že v prvem triletju. Verjetno ne bo vsak otrok v svojem življenju potreboval računalniškega znanja, vendar pa si lahko s tem znanjem marsikje pomaga.

Učenci s pomočjo različnih aktivnosti iščejo rešitve problemov, jih skupinsko rešujejo ali pa jih zastavljajo drug drugemu.

Ena najnadležnejših lastnosti računalnikov je, da vedno naredijo natanko to, kar jim naročimo. Če smo pri dajanju navodil – se pravi programiranju – nepazljivi, so lahko rezultati napačni. Zato je zelo pomembno, da so navodila pravilna in v pravilnem vrstnem redu. Programerji morajo napisati program tako, da bo računalnik znal izvršiti ukaze v pravilnem zaporedju. Programi so napisani v posebnih računalniških jezikih.

Programiranje je dajanje navodil računalniku. Računalnik je neumen stroj (čeprav ga radi razglašamo za pametnega), ki brez ljudi ne zmore ničesar. Zato mu je treba natančno povedati, kaj od njega želimo.

2.1 Korakaj po ukazih, karo papir

Ena od aktivnosti je korakanje po prostoru. Ob tem učenci spoznajo, kako ljudje sledimo navodilom. Če bi nekdo rekel, da moramo priti do table, vmes pa bi bila postavljena miza, bi šli verjetno okoli nje in pot nadaljevali do table. Računalnik pa bi se, če bi imel noge, najbrž zaletel vanjo in nato odgovoril, da ne more naprej, ker je naletel na oviro. Računalniki naredijo namreč samo tisto, kar jim rečemo in nič drugega.

Zato je zelo pomembno računalniško razumevanje – razumevanje algoritmov. Algoritem je navodilo, s katerim rešujemo nek problem. Običajno ga zapišemo kot niz ali seznam korakov, ki nas pripelje do rešitve problema. Ob tem moramo slediti ciljem algoritmičnega razumevanja, ki vsebuje razumevanje pojma algoritma, logično razmišljanje, sledenje zaporedju ukazov in zapisovanje zaporednih ukazov.

Karo papir je namenjen začetku oziroma usvajanju algoritmičnega razmišljanja. S sledenjem zaporednih ukazov morajo učenci določiti, kam se premakniti v prostoru. Ravno tako morajo tudi slediti algoritmu, ki ga pripravi nekdo drug. Učenci postopno rešujejo problem, od preprostih nalog proti težjim. Seveda pa morajo biti naloge tudi zabavne, da jih že na prvi pogled ne odvrnejo od

reševanja. Sestavljene so iz treh tipov, in sicer prvi tip preverja, če znajo zapisati algoritem, drugi tip preverja, če znajo slediti algoritmu in tretji tip naloge preverja, če znajo pravilno popraviti in poiskati najboljšo rešitev.

Začeti moramo preprosto, brez računalnika. To so enostavne naloge, kjer mora učenec razumeti, kaj je to algoritem, znati vsakdanji problem opisati kot neko zaporedje znakov, z algoritmom predstaviti preprosto opravilo, slediti algoritmu, ki ga pripravi nekdo drug, in znati poiskati najustreznejšo rešitev.

Začnemo s premikanjem z osnovnimi ukazi, ki so vnaprej dogovorjeni znaki: korak naprej, korak nazaj, korak v desno in korak v levo (↑, ↓, →, ←). Ob tem seveda algoritem tudi zapišejo.

Pri naslednji stopnji morajo delati po vnaprej napisanih navodilih.

Najtežja stopnja pa je poiskati najbolj optimalno rešitev. Izbirajo med tremi zapisanimi rešitvami.

To so naloge začetne stopnje.

Pri naslednji stopnji dodamo še obrate v levo ali desno (↻ ↺). Še pred tem preverimo, če učenci poznajo obrate, najprej v desno in levo, potem pa še v stopinjah. V kolikor imajo pri tem probleme, se preko igre naučimo razdeliti krog na polovico in četrtine ter ob tem povemo stopinje razdelitve kroga, ki so pomembne.

Prejšnjim nalogam dodamo še obrate in s tem se težavnost naloge spet poveča.

3 Zaključek

Računalniško razmišljanje je način razmišljanja o problemih. Razvil se je s širitvijo računalniških metod v aktivnostih vseh vrst. Koristi pri razumevanju, zakaj je računalništvo postalo tako uporabno.

Tak način razmišljanja pomaga učencem ne le pri predmetu računalništvo, ampak ga nauči logično razmišljati, kar pripomore k izboljšanju in razglabljanju o vsakodnevnih stvareh. Nauči ga reševati probleme.

4 Viri in literatura

Krajnc, R., Drinovec, A., Brodnik, A., Pesek, I., Šerebec, I. N., Demšar, J., … Lokar, M.: UČNI načrt. Program osnovna šola. Računalništvo: neobvezni izbirni predmet. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2013

Bell, T., Witten, I., & Fellows, M. (2012). Računalništvo brez računalnika. Pridobljeno 19. september 2018 iz vidra.fri.uniMlj.si: https://classic.csunplugged.org/wp-content/uploads/2014/12/CS-Unplugged-Slovenian-Dec2012.pdf

IKT za poučevanje računalništva. 2018. (povzemanje 19. 9. 2014). Dostopno na naslovu: https://iktra1617.wordpress.com/tag/racunalnisko-razmisljanje/

Razrednik in vzgoja za vrednote– Meta Štrumbelj

OŠ Komenda Moste, Slovenija, meta.strumbelj@yahoo.com

Izvleček

Marsikateri razrednik se preveč ukvarja z birokracijo in se ne zaveda, kako velik vpliv ima na mlade. Če želi, pa to moč lahko obrne v nekaj, kar dejansko lahko spremeni svet na bolje. Ko vloži energijo v vzgojo za univerzalne vrednote (sočutje, ljubezen, dostojanstvo), pozornost mladih usmeri z njih samih na svet okrog njih. S tem, ko se otroci začnejo zavedati, da niso središče sveta, odprejo oči za soljudi. Če jim razrednik osmisli in omogoči, da naredijo nekaj za druge, se počutijo koristne, dobre, nesebične. Naredili so nekaj, česar jim nihče ne more vzeti. Avtorica referata z zavestno vzgojo za vrednote počasi, a zanesljivo spreminja otroke v državljane s čutom za sočloveka, ki so ponosni na svoja dejanja – kljub temu, da niso v soglasju s potrošniškim svetom, v katerem živijo. V sklopu razrednih ur učenci najprej spoznajo sistem vrednot, nato pa jih počasi prenašajo v vsakdanje življenje.

Ključne besede: razrednik, vzgoja, vrednota, sočutje, čut za sočloveka, potrošništvo

Teaching Values in the Classroom

Abstract

Many a class teacher is forced to deal with bureaucracy and is unaware of their effect on young people. When desirec, this force can actually make the world a better place. When a class teacher invests into teaching universal values (such as compassion, love and dignity), young people change their focus and start to notice the world around them. One children realize that they are not the centre of the universe, they open up to their fellow men. If the class teacher succeeds in giving the children opportunities to do good for other people, the children start to feel useful, good and unselfish. They have achieved something that cannot be taken away by anyone. The author consciously teaches values and slowly but surely chanes children into citizens who feel for a fellow man. They feel froud of their actions even though these actions do not seem to suit in the world of consumerism. During class time, children dive deeper into the universal value and slowly start to live their lives according to what they believe in.

Key words: class teacher, education, values, compassion, feeling for a fellow man, consumerism

1 Vrednote v šoli nekoč in danes

Živimo v svetu, kjer so potrošništvo, udobje, sreča in finančna stabilnost zelo pomembne vrednote. Malokateri otrok na lastni koži izkusi napor, odpoved, občuti pristno sočutje in se prostovoljno odloči za žrtev. Te izraze otroci sicer srečajo v literarnih besedilih, a jih imajo za zastarele in jih ne dojemajo kot vrednote. V pogovoru s starejšimi pa lahko zasledimo, da so bile solidarnost in pomoč včasih smatrane kot temelj odnosov med ljudmi.

Marsikateri razrednik lahko opazi, da solidarnost med današnjimi otroci izginja in da se pogosto zgodi, da je težko najti otroka, ki bo odsotnemu sošolcu nesel domov šolsko snov ter ga obvestil o domačih nalogah. V resnici je vse preveč razrednikov prisiljenih ukvarjati se z birokracijo in se ne zavedajo, kako velik vpliv imajo na mlade. Če želi, lahko razrednik to moč obrne v nekaj, kar lahko spremeni ne le učence, temveč celo skupnost na bolje. Ko vloži energijo v vzgojo za univerzalne vrednote (sočutje, ljubezen, dostojanstvo), pozornost mladih usmeri z njih samih na svet okrog njih. S tem, ko se otroci začnejo zavedati, da niso središče sveta, odprejo oči za soljudi.

Kot razredničarka sem se odločila, da bom skušala učencem predstaviti vrednote, ki morda niso vrednote njih samih, niti njihovih staršev – zelo verjetno pa so jih kot zelo pomembne doživljali njihovi stari starši. Želela sem, da jih ne le spoznajo, temveč tudi preizkusijo in odkrijejo njihov smisel v današnjem svetu. Prepričana sem, da s tem ko omogočimo otroku, da naredi nekaj nesebičnega, v njem prebudimo občutek sreče in zadovoljstva s samim seboj. Zanimalo me je, ali mi bo uspelo učence prepričati, da bi vrednote, ki se zdijo danes del preteklosti, privzeli celo za svoje lastne.

1.1 Učenje o vrednotah – kaj je vrednota?

Pri prvih razrednih urah v šestem razredu so učenci spoznali, kaj so vrednote. Pogovarjali smo se o tem, kaj jim veliko pomeni, kdaj se počutijo varne, kakšne prijatelje iščejo in komu lahko zaupajo. Skušali so ugotoviti, kaj je njihovim staršem najbolj pomembno in kaj je tisto, česar jih starši resnično želijo naučiti. Povedali so, katera dejanja so v njihovem družinskem krogu, v krogu prijateljev ter v šoli nesprejemljiva. Odkrivali so prednosti in slabosti določenih življenjskih drž (npr. dosledna poštenost ali telesno udobje za vsako ceno).

1.2 Vrednote starih staršev

V drugem sklopu razrednih uro so učenci vprašali stare starše, katere vrline postavljajo na prvo mesto. Odkrivali smo pomen besed, kot so iskrenost, odprtost, radodarnost, hvaležnost, usmiljenje, služenje, odpoved, predanost, pogum, resnost in odgovornost. Pri aktualizaciji so mi bile v pomoč knjige, kot so Ena vrlina za vsak teden, Mala knjiga vrednot, Razmišljaj s svojo glavo ter Iskalci biserov. Učenci so ugotovili, da jim vrednote starih staršev niso vedno blizu in so jih povezovali z naporom ter neudobjem, vendar so se jim kljub temu zdele vredne preizkusa.

1.3 Iskanje skupnih vrednot

Za začetek smo na steno učilnice pritrdili veliko tabelo z imeni učencev tako, da je vsak učenec z drugim delil en kvadratek prostora. Vanj sta po skupnem dogovoru vpisala vrednoto, za katero sta se oba strinjala, da je pomembna. Ker je šlo za razred deset- in enajstletnikov, je postopek dopolnitve tabele vzel kar nekaj tednov. Nekaterim se je bilo zelo težko pogovarjati s sošolcem, ki jih je odbijal, so ga prezirali ali se ga celo bali. Ugotovili smo, da smo si med seboj sicer zelo različni, a je vsakemu paru učencev kljub temu uspelo najti skupno točko, ki ju povezuje.

2 Od besed k dejanjem

Ko so učenci ugotovili, da imajo prav z vsakim v razredu nekaj skupnega, smo se odločili, da začnemo posamezne vrednote preizkušati. Začeli smo s projektom, ki smo ga imenovali »prijazna sporočila«. V

učilnico smo namestili poštne predalčke, v katerih so si učenci puščali sporočila s prijazno vsebino. Sprva so prejemnike učenci izbirali sami, sčasoma pa so jim bili določeni. Pri tem sem s pomočjo sociograma poskrbela, da so najmanj priljubljeni otroci prejeli največ pozitivnih sporočil. S tem se je klima v oddelčni skupnosti močno spremenila na bolje.

2.1 Skriti prijatelj

Po prijaznih sporočilih smo naredili korak naprej, ki pa se je za nekatere učence izkazal za zelo zahtevnega: šli smo se igro »skriti prijatelj«. Igro je spremljalo navodilo, da morajo otroci ostati anonimni ves čas trajanja igre, kar je bilo za večino zelo težko. Potem ko so izbranega »prijatelja« presenetili s pozornostjo, so namreč pričakovali nagrado vsaj v obliki priznanja in hvaležnosti. Povedali so, da jim občutek, da so naredili nekaj dobrega, ni zadostoval. Imeli so tudi težave z občutki hvaležnosti ob prejemu simboličnih daril – želeli so se nekomu zahvaliti in nekako povrniti pozornost. To, da niso poznali darovalca, jim je dajalo občutek nelagodja in nemoči. Igro smo se šli nekaj tednov in ob tem menjali »prijatelje«. Sčasoma so otroci ugotovili, da je pravzaprav zabavno opazovati obdarovanca in da jih osreči, ko vidijo, da se je razveselil njihove pozornosti. Ob skupni evalvaciji smo ugotovili, da se jim zdi, da so ob tem dozoreli, kar jim je dalo močan občutek zadovoljstva.

2.2 Dnevnik hvaležnosti

Ker poučujem tuji jezik, sem naslednjo stopnjo izvedla v dveh skupinah učencev, saj me je zanimalo, ali bom opazila kakšne razlike med njihovimi dejanji. Prva skupina je bil razred, ki sem mu bila razrednik in s katerimi smo se sedaj že več mesecev pogovarjali o vrednotah. Druga skupina so bili ostali učenci enake starosti, ki sem jih poučevala.

V okviru pouka sem naročila učencem, naj cel mesec namesto običajnih domačih nalog vsak dan vodijo dnevnik, kaj se jim je tisti dan lepega zgodilo. Pri tem so morali uporabiti pretekli čas glagolov (Past Simple Tense). Navdušilo me je, ko sem spoznala, da so učenci, s katerimi smo se tisti mesec pogovarjali o hvaležnosti, »nekaj dobrega« doživljali takrat, ko so dejansko sami naredili nekaj za druge (I helped my brother do his homework – Pomagal sem bratu pri domači nalogi) ali pa so opazili malenkosti, ki bi se nam sicer zdele samoumevne (I'm thankful for the air I breathe – Hvaležen sem za zrak, ki ga diham). Ostali učenci so preprosto naštevali dogodke, ko je nekdo drug naredil nekaj zanje. Ob skupni analizi dnevnikov so enako opazili tudi učenci in bili sami s seboj zelo zadovoljni.

2.3 Botrstvo

Ob načrtovanju razrednih ur ter projektov oddelčne skupnosti v novem šolskem letu se je eni od učenk porodila ideja, da bi kot oddelčna skupnost na daljavo posvojili otroka. Učenci so preiskali možnosti in izbrali deklico iz Etiopije. Izračunali so, da mora vsak od njih prispevati zgolj 0,50 € na mesec, da znesek zadostuje za kritje vseh stroškov šolanja, učbenikov, prehrane ter šolske uniforme. Ob novici, da s samo deklico ne morejo imeti stika (in torej ne bodo prejeli nikakršne zahvale), ni bilo v razredu zaznati nobenega razočaranja. To je bil zelo pomemben napredek v razmišljanju učencev.

2.4 Odprtost za stisko v lokalni skupnosti

V naslednjem šolskem letu (v sedmem razredu) sem želela pozornost učencev z njih samih ter oddelčne skupnosti usmeriti v lokalno skupnost. Na prvih razrednih urah smo raziskovali več vrst stisk, v katerih se lahko znajdejo ljudje – lahko so ostareli, bolni, gibalno ovirani ali v finančnih težavah. V stiski so tudi otroci s posebnimi potrebami, na primer z učnimi primanjkljaji. Veliko smo se pogovarjali o tem, katere vrste stisk ostajajo prikrite in v kakšnih primerih lahko težave olajšamo drugi. Učenci so v bližnji okolici odkrivali, kdo je osamljen, potreben pomoči ali v stiski. S tem se je v njih počasi prebujala želja, da bi jim pomagali.

2.5 Dobrodelna akcija

V dogovoru s starši smo se odločili za izvedbo dobrodelne akcije, s katero bi zbirali denar za družino v finančni stiski. Učenci so se v skupinah dobili po domovih ter pekli piškote. Te smo zapakirali v lične škatlice ter jih prodajali na božičnem bazarju. Glas o akciji se je s pomočjo staršev hitro razširil in zbrali smo preko 500 €. Dva predstavnika razreda sta skupaj s ponosnima staršema denar izročila mami, ki je kot samohranilka skrbela za tri šoloobvezne otroke. Da bi zaščitili identiteto otrok, smo podatek o tem, katera družina je prejela denar, zaupali le tistim, ki so denar predali. To odločitev je celoten razred podprl brez ugovora.

3 Posledice

Kljub temu, da so učenci vedeli, da za dobrodelno akcijo ne bodo prejeli osebne zahvale, niti tega nismo objavljali v javnosti, je bilo zadovoljstvo otrok popolno. Akcijo smo v naslednjih dveh letih ponovili na več načinov – med drugim smo izpeljali božično peko mater in sinov, nad katero so bile mame navdušene. Zadnje leto (v devetem razredu) smo zbrali skoraj 1000€ in denar razdelili dvema družinama.

Užitek je bilo opazovati, kako enoten in povezan je v obdobju štirih let postal ne le razred, temveč tudi njihovi starši. Kljub odraščanju, težavam in velikim razlikam med njimi so iz nepovezane skupine šestošolcev dozoreli v skupnost ljudi s čutom za sočloveka, ki je ponosna na svoja dejanja. Zavedajo se, da jim tega nihče ne more vzeti.

Prepričana sem, da lahko uspe tudi drugim.

4 Viri in literatura.

MacGregor, C.: Razmišljaj s svojo glavo. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

Blanco, L. In Carbonell, S.: Ena vrlina za vsak teden. Ljubljana: Družina, 2003.

Vtič Tršinar, D.: Iskalci biserov: priročnik za razredne ure. Maribor: Društvo Za boljši svet, 2004.

Duckworth, J.: Mala knjiga vrednot. Ljubljana: Karantanija, 2011.

Polak, A. in Razdevšek-Pučko, C.: Vrednote v šoli in v izobraževanju učiteljev (splet). (citirano 15. 9. 2018).

Dostopno na naslovu: https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-KFC6JXSH/9a1b6301-e4e1-4652-8fba-a332663eb00e/PDF

Razrednik – učitelj, svetovalec, mediator – Sladjana Šućur Popović

Osnovna šola Prestranek, e-mail: sladjana.sucur@guest.arnes.si

Kaj naj stori razrednik, ko ima v razredu težave z učenci in posledično tudi z disciplino? Ko nič ne pomaga ter se vse metode zdijo brezupne in neuspešne? Vedenja učencev v šoli izdajajo ranljivost otrok, ki se kaže v pomanjkanju tolerance, samostojnosti in odgovornosti, neprimernemu izražanju čustev in reševanju medsebojnih konfliktov, uporništvu, ustrahovanju, izzivanju avtoritet, skratka v neprimernem vedenju, ki je lahko agresivno ali pa ne. Učenci v stiski na različne načine poskušajo pritegniti pozornost odraslega in večkrat so taki učenci moteči za učitelja. Učitelji se sprašujejo, kako vzpostaviti red v razredu in kako motivirati učence za delo v razredu. Učitelj v danih situacijah ni več samo učitelj, ampak postane svetovalec, mediator in celo zaupnik. Išče načine, kako se soočiti z motečimi učenci, ki povzročajo nered v razredu in kako se soočiti z učenci, ki so nagnjeni, k antipatičnosti in jih nič ne zanima. V takih situacijah je najbolje uporabiti različne delavnice, kjer učenci med seboj izmenjujejo svoja mnenja in je odrasli le usmerjevalec dejavnosti.

Ključne besede: razrednik, učitelj, disciplina, motivacija, vedenje, metode dela

Class teacher - teacher, consultant, mediator

What should a teacher do when there are problems with pupils in class and, consequently, discipline? When it does not help nothing and all the methods seem hopeless and unsuccessful? Behavior of pupils at school issues the vulnerability of children, which is reflected in the lack of tolerance, autonomy and responsibility, inappropriate expression of emotions and the resolution of mutual conflicts, rebellion, intimidation, provocation of authorities, in short, in inappropriate behavior, which can be aggressive or not. Pupils in distress try to attract the attention of the adult in various ways, and often such students are disturbed by the teacher. Teachers wonder how to set up a classroom and how to motivate pupils to work in the classroom. The teacher in the given situations is no longer just a teacher, but he becomes a counselor, a mediator and even a trustee. Teacher is looking for various ways to deal with disturbing pupils who cause disorder in the classroom and how to deal with pupils who are antipathic and do not care. In such situations, it is best to use various workshops, where pupils exchange their opinions and adults only direct their activities.

Keywords: teacher, discipline, motivation, behavior, methods of work

1 Razrednik – kdo je to?

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (uradno prečiščeno besedilo) (Ur. l. RS, št. 16/2007) v 60. členu določa vlogo razrednika kot strokovnega organa v javni šoli, v 63. členu pa opredeljuje vlogo razrednika kot tistega, ki vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora, analizira vzgojne in učne rezultate oddelka, skrbi za reševanje vzgojnih in učnih problemov posameznih učencev, vajencev oziroma dijakov, sodeluje s starši in šolsko svetovalno službo, odloča o vzgojnih ukrepih ter opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

Mnogi avtorji, ki so se ukvarjali z raziskovanjem razredništva trdijo, da je razredništvo ena najzahtevnejših nalog učitelja in na katero učitelj ni nikoli dovolj pripravljeni, saj ni mogoče predvideti vseh situacij, v katerih se bo znašel in zanje predpisati ustreznega ravnanja. Razumevanje razrednikove vloge in nalog je zelo različno pri razrednikih, učencih, starših, ravnateljih in drugih učiteljih na šoli.

Za opravljanje te dolžnosti ni dovolj, da je učitelj strokovnjak na svojem področju, ampak mora biti človek z ljubeznijo do učencev, s smislom za komunikacijo in organizacijo ter mora imeti sposobnost empatije, mora biti strpen, fleksibilen, odprt za nove ideje in vedeti mora, da vodi razred, kjer obstajajo zelo velike individualne razlike med učenci.

Lastnosti razrednika

Raziskave so pokazale, naj bi bil dober razrednik tisti učitelj, ki je strokoven, razgledan, nazoren, natančen, izviren, iznajdljiv, razumevajoč, strpen, komunikativen, sproščen, ljubezniv, pravičen, pošten in urejen. Imeti mora tudi smisel za humor, biti mora prijateljski, zanimiv, dosleden in iskren.

1.2 Razrednikove vloge

Razrednik opravlja različne vloge, v katerih: vodi, povezuje, vzgaja, animira, načrtuje, informira, svetuje, razsoja, pomaga, posreduje v konfliktnih situacijah in opravlja administrativna dela. Prevzame vlogo glede na situacijo v razredu in jo nato prilagaja vsakokratnim potrebam razreda. Med vsemi vlogami, ki jih pripisujemo razredniku, sta najtežji vzgojna in vloga posrednika v konfliktnih situacijah. V vzgojni vlogi načrtuje in organizira situacije, v katerih učenec prevzame odgovornost za svoja ravnanja in odločitve ter spodbuja razvoj temeljnih človeških vrednot. V vlogi posrednika pa mora pomagati vsem vpletenim pri reševanju konflikta, ki nastanejo med učenci, med vrstniki, med učenci in učitelji ter mora poskrbeti da proces reševanja konfliktov poteka konstruktivno. Tako se znajde tudi v vlogi razsodnika, opazovalca in svetovalca učencem. Izkušen razrednik naj bi vedel, katera vloga v danem trenutku je tista, ki je najpomembnejša in učinkovita. Svoje vloge ne opredeljujejo razredniki sami, ampak tudi učenci, starši učencev, vodstvo šole, drugi učitelji na šoli in okolje.

1.3 Naloge razrednika

Različni avtorji, ki se ukvarjajo z raziskovanjem področja razredništva delijo razrednikove naloge na administrativne, organizacijske in pedagoške. Pri opravljanju pedagoških nalog se razrednik srečuje z reševanjem vzgoje in učne problematike v razredu. Marsikdo meni, da bi ravno pedagoške naloge morale biti na prvem mestu med vsemi nalogami, ki jih razrednik opravlja, a žal zanje pogosto zmanjka časa in jih razredniki rešijo v naglici.

2 Reševanje konfliktov v razredu

Kaj naj stori razrednik, ko ima v razredu učne in vzgojne težave z učenci? Kako naj ukrepa v kritičnih situacijah, ko nič več ne pomaga ter se vse metode zdijo brezupne in neuspešne? S temi problemi se srečujejo vsi učitelji in posledično tudi razredniki, kajti pedagoški delavec je najprej v vlogi učitelja, šele nato v vlogi razrednika, ter svetovalca in mediatorja. Reševanje problemov je odvisno tudi od oddelčne skupnosti, značilnosti učencev, potreb in izzivov. Nismo vsi enaki in ne obstajajo splošne rešitve za probleme, ki se pojavljajo v šoli med učenci, med učenci in učitelji ter drugimi.

Pri reševanju problemov z učenci se je potrebno izogniti kritiziranju, grajanju, obtoževanju, grožnjam in kaznovanju. Napredovanje učencev je včasih treba spodbuditi tudi s pohvalami in priznanji. S tem jim dajemo občutek, da spremljamo in cenimo njihovo napredovanje. Potrebno si je vzeti čas in prisluhniti, kaj nam želijo naši učenci povedati, kajti vedenja učencev v šoli izdajajo ranljivost otrok, ki se kaže v pomanjkanju tolerance, samostojnosti in odgovornosti, neprimernemu izražanju čustev in reševanju medsebojnih konfliktov, uporništvu, ustrahovanju, izzivanju avtoritet, skratka v neprimernem vedenju, ki je lahko agresivno ali pa ne. Učenci v stiski na različne načine poskušajo pritegniti pozornost odraslega in večkrat so taki učenci zelo moteči za učitelja.

Pri reševanju konfliktov v razredu izhajam predvsem iz svojih izkušenj razrednika in kako sem kot razredničarka reševala težave v razredu. Ugotovila sem, da je osnova in pogoj za uspešno delovanje vsakega učitelja neposredna komunikacija, ki ji sledijo trdni in jasni dogovori z jasno postavljenimi cilji ter humani in spoštljivi odnosi med učiteljem in učenci.

2.1 Primeri reševanja konfliktov

Pred leti sem bila razredničarka razredu, ki je veljal za najbolj problematičen razred na šoli. Slabih razmer in odnosov v razredu so se zavedali tudi starši, zato so predlagali, naj se vključimo v program, ki bi pomagal ustvariti boljše odnose in klimo v razredu med učenci in nato še do učiteljev in drugih.

Tako sem sem se seznanila s programom Razvijanje pozitivnega samovrednotenja otrok, ki ga izvaja Inštitut za razvijanje osebne kakovosti. Program vsebuje skupek praktičnih gradiv, ki pomagajo učiteljem reševati različne težave v razredu med učenci, med učenci in učitelji ter celo med učenci in starši. Avtor teh gradiv pa je Robert W. Reasoner.

Učenci so imeli veliko težav in motenj na čustvenem, socialnem, vzgojnem, vedenjskem in učnem področju. Kazal se je velik individualizem, nestrpnost drug do drugega, pesimizem, negativnost in nezmožnost zdravega medsebojnega komuniciranja. Pri večini učencev je bil prisoten manjvrednostni kompleks, nezaupanje vase in prisotna je bila zelo nizka stopnja samopodobe. Niso znali sprejeti ne pohvale ne graje. Tudi vztrajnosti niso bili vajeni. Kritizirali so vse, nespoštljivo so se vedli drug do drugega in do vseh zaposlenih na šoli.

Glede na opisano situacijo, sem pri delu z njimi želela doseči naslednje cilje:

da znajo učenci upoštevati dogovorjena razredna in šolska pravila,

da razvijejo pripadnost skupini in dobro počutje v razredu,

da znajo sprejemati različnost in drugačnost drug drugega,

da znajo spoštovati drug drugega in druge ljudi, ki se pojavijo v njihovem življenju,

se naučijo komunicirati drug z drugim, s svojimi vrstniki, ostalimi učenci na šoli in učitelji, pa tudi starši in drugimi odraslimi,

da razvijejo in izboljšajo občutek varnosti, sprejetosti in samozaupanja,

da spoznajo svoje zmožnosti in omejitve,

da sprejmejo odgovornost za svoja dejanja in vedenje,

da utrdijo sistem vrednot,

da poiščejo različne možnosti reševanja nastalih problemov in konfliktov.

Zastavljene cilje sem želela doseči z izvajanje različnih delavnic, ki sem jih spoznala v okviru omenjenega programa. Pri delu z učenci je bila komunikacija bistvenega pomena. Delo pa je potekalo v obliki pogovorov, debat, diskusij, predavanj, iger vlog, čajank in v različnih okoljih (npr. razred, travnik…), kjer so učenci izmenjevali svoja mnenja, jaz kot razrednik pa sem bila le usmerjevalec dejavnosti. Program je vseboval primere delavnic, ki so obravnavale pet področij: varnost, identiteta, pripadnost, smiselnost in sposobnost. Iz vsakega področja bom izpostavila po en primer delavnice in kako je potekala.

2.1.1 Varnost

S področja varnosti bi izpostavila delavnico »Kaj si mislim o pravilih«, ki je vsebovala sedem vprašanj o spoštovanju in pomembnosti pravil. Vsi moramo spoštovati določena pravila.

2.1.2 Identiteta

S področja identitete sem izbrala delavnico z naslovom »Kdo sem?«. Bilo je zapisanih dvajset trditev, ki so opisovale mnenje o sebi, npr. Rad-a pomagam drugim. Prava zguba sem. Imam veliko prijateljev. Sovražim šolo.

2.1.3 Pripadnost

Veliko težav je bilo na področju pripadnosti, ker niso čutili, da so del razreda, v katerem so se nahajali. Zato sem s tega področja izbrala delavnico z naslovom »Kaj nam je skupno«, kjer so iskali skupne značilnosti s svojimi sošolci.

2.1.4 Smiselnost

Delavnica s področja smiselnosti je obravnavala dobro mnenje o sebi. Z njo sem želela, da si učenci ustvarijo boljše mnenje o sebi in da se zavedajo, da veliko stvari zmorejo dobro opraviti. Pri tem sem izpostavila pozitivne lastnosti učencev.

2.1.5 Sposobnost

Delavnica s področja sposobnosti je obravnavala »Morebitne težave«. Dano je bilo šest situacij in naštete so bile tri rešitve, kako bi rešili te probleme. To sem izvajala s pomočjo igre vlog. Učenci so odigrali dano situacijo in potem še njeno rešitev. Hkrati sem izpostavila tudi problematične primere v razredu ali med posameznimi učenci. Moj namen je bil pokazati jim, da imajo sposobnost rešiti katerikoli nastali problem.

3 Zaključek

S pomočjo izvajanja tega programa sem vzpostavila dober stik najprej s posameznimi učenci in nato še z razredom. Veliko smo delali na tem, kako izboljšati odnose v razredu, naučili smo se, kako sprejeti pohvalo, kako vztrajati in ceniti svoje delo ter kako biti čim manj moteči. Učenci so se postopoma naučili sprejemati samega sebe in nato še druge. Pridobili so več zaupanja vase, v svoje delo, počutili so se bolj varne, tudi lažje so izražali svoje mnenje, predloge in želje. Naučili so se spoštovati drugačnost drug drugega, dati drug drugemu priložnost, podpirati drug drugega, pa tudi pomagati drug drugemu v težavah. S tem se je posledično izboljšalo njihovo mnenje o sebi in tako tudi njihova samopodoba. S pomočjo delavnic, smo obravnavali različne probleme, dogodke in vprašanja. Učencem so bili najbolj všeč aktualni in konkretni primeri iz vsakdanjega življenja. Zelo jim je bilo všeč, če sem jim povedala konkretno lastno izkušnjo.

Pri izvajanju programa sem se trudila, da je vedno kaj novega, nenavadnega in drugačnega kot je šolsko delo. Učencem je bilo najbolj všeč to, da delavnice niso bile vezane na šolo in šolsko učno snov. Njihovi odgovori niso bili napačni in niso se ocenjevali. Projekt nam je zelo pomagal rešiti medsebojne težave v razredu, izboljšati komunikacijo, naučil nas je spoštovati drugačnost in z njim smo dobili občutek pripadnosti oddelčni skupnosti.

4 Viri in literatura

Bregar, M.: Naloge razrednika v osnovni šoli in usposobljenost učiteljev za to vlogo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2003.

Cowley, S.: Kako krotiti mularijo. Ljubljana: Modrijan, 2005.

Dr. Reasoner, R. W., Dusa, G. S.: Razvijanje pozitivnega samovrednotenja mladostnikov. Ljubljana: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti, 1999.

Glasser, W.: Vsak učenec je lahko uspešen. Radovljica: Mca, 2001.

Kovačič, E.: Razrednik – ključ uspešne komunikacije. Pogled kroz prozor (splet). 2010. Dostopno na naslovu: https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2010/08/30/razrednik-%E2%80%93-kljuc-uspjesne-komunikacije/

Paterson, K.: Na pomoč! Kako preživeti kot učitelj? Radovljica: Mca, 2000.

Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter v dijaških domovih. Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2005.

Verbnik Dobnikar, T.: Razrednik na stičišču različnih vlog. Class teacher at the

crossroads of various roles. Socialna pedagogika, 2002 vol.6, št. 1, str.47 – 66.

Dostopno na naslovu: https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-L62DAHOR/805c43fc-be24-4b89-aa53-dda2708d05a7/PDF

Zakon o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja. Uradni list Republike Slovenije, št. 16 (2007) – uradno prečiščeno besedilo.

Kompetence 21. stoletja – tradicija ali nova moda? – mag. Urška Šuštaršič

dipl. univ. soc. ped. OŠ Danile Kumar, Slovenija, sustarsicu@os-danilekumar.si

Izvleček

V zadnjem času strokovnjaki veliko pišejo o družbenih spremembah in vplivih, ki jih imajo le te na naše bivanje, razvoj in življenje nasploh. Evropska komisija navaja ključne kompetence današnjega časa, torej znanja, spretnosti in vedenja, ki jih vsak posameznik potrebuje za osebno izpolnitev in uspešno vključitev v družbo. Namen prispevka je bil raziskati področje kompetenc 21. stoletja, izpostaviti najpomembnejše, navesti katera področja zajemajo in na kakšne načine, če sploh, jih spodbujamo v šoli. Prav tako prispevek kritično obravnava idejo kompetenc 21. stoletja in se sprašuje o tem ali so navedene usmeritve res nekaj sodobnega, novega in izrednega za trenutno časovno obdobje ali pa so bila ta znanja in sposobnosti že del človeštva v preteklosti. Prispevek se dotakne tudi odgovornosti za razvijanje izbranih kompetenc v družbi. Kdo je bil za to odgovoren včasih, kdo prevzema glavnino odgovornosti za to danes? Kakšno odgovornost za to prevzema osnovna šola?

Ključne besede: kompetence 21. stoletja, osnovna šola, družbene spremembe, tradicija, sodobnost.

Competencies of the 21st century - tradition or fashion?

Lately, experts write a lot about the social changes and the influences that these have on our being, development and life in general. The European Commission lists the key competencies of today's time, that is, knowledge, skills and behaviours that each individual needs for personal fulfilment and successful integration into society. The purpose of this paper was to explore the area of competencies of the 21st century, to highlight the most important, to indicate which areas are covered and to what extent, if any, we encourage them in school. The contribution also critically addresses the idea of competences of the 21st century and wonders whether these guidelines are indeed new for the current time period or whether these skills and abilities have already been respected in the past. The contribution also addresses the responsibility for developing selected competencies in society. Who was responsible for developing them in the past, who is responsible for them today? What kind of responsibility does the primary school take in this matter?

Key words: competencies of the 21st century, elementary school, social changes, tradition, modernity.

Vloga šole v družbi

»…da bi svet pripeljali v učilnice in učilnice odprli svetu.« (Makovec Brenčič, 2017).

Primarna funkcija šole je oblikovati samostojnega, razmišljujočega in odgovornega posameznika (»Bela knjiga«, 2011). Poleg tega pa šola opravlja naloge tudi s področja socializacije, ima vlogo ohranjanja obstoječih družbenih odnosov in krepi posameznike, ki jih družba potrebuje tako politično kot gospodarsko (Turk, 2016).

Živimo v družbi sprememb. Ker je šola odraz družbe v kateri živimo, tudi v šolstvu prihaja do preobratov, za katere vse pogosteje kaže, da na njih nismo pripravljeni. Pirtošek (v Zgonik, 2016) pravi, da imajo ljudje na testih inteligentnosti sicer vsako generacijo za 3 točke višji inteligenčni kvocient, kar

pa se ne kaže tudi v višjem t. i. uporabnem znanju. Ker pa je (Banjanac Lubej po Rajović, 2013) od uporabnega znanja odvisen BDP (bruto domači proizvod), ugotovljena je bila namreč soodvisnost, je vedno več zanimanja za nadgrajevanje učenja in znanja na različne načine. Zaradi tega je tudi Evropa začela iskati rešitve in jih začela s svojim vplivom počasi vpeljevati v edukativno sfero (Kržan, 2010). Ideja današnje družbe je ustvariti fleksibilnega delavca, ki mora poleg visoke izobrazbe nenehno pridobivati še dodatne veščine in druga znanja z namenom prilagoditve različnim delovnim mestom in s tem diktatu trga dela (Turk, 2016).

Delavec na tem mestu potrebuje, kot navaja Crone (2015), znanja potrebna za 21 stoletje, ki jih Evropska komisija imenuje tudi ključne kompetence za 21. stoletje.

Kompetence

Zornih kotov pogleda na kompetence je zelo veliko, posledično je tudi zelo veliko definicij. Evropski svet in Evropski parlament sta kompetenco opredelila kot kombinacijo znanj (že uveljavljena dejstva in podatki), spretnosti (izvajanje postopkov in uporabe znanja za doseganje rezultatov) in odnosov (pripravljenost in miselnost preko katerih posameznik deluje ali se odziva), ki ustrezajo/se prilagajajo okoliščinam in leta 2006 sprejela Evropski referenčni okvir osmih ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje (Kokalj, 2014). Ta področja veljajo za ključna področja, ki omogočajo osebnostno izpopolnitev in razvoj, zaposljivost, socialno vključenost in aktivno državljanstvo. Razvijajo se v okviru vseživljenjskega razvoja s formalnim, neformalnim in priložnostnim učenjem (»Priloga k priporočilu Evropskega sveta«, 2018).

Evropska komisija je leta 2012 ustanovila tudi posebno omrežje za evropsko politiko na področju ključnih kompetenc v šolstvu t, i. KeyCoNet. Njegova naloga je analizirati in dokumentirati nove strategije uvajanja ključnih kompetenc v evropske šolske sisteme ter učinkovito vplivati na politiko in prakso s povečanjem vpliva mreže s širjenjem in širitvijo članstva. Konec leta 2014 se je KeyCoNetu pridružilo že preko 100 deležnikov, ki delujejo na področju šolstva, iz 30 evropskih držav (http://keyconet.eun.org/about, 2018).

1. 1. Kako pa so te kompetence vključene v slovenske osnovne šole?

Raziskovali smo vključenost in spodbujanje razvoja osmih ključnih kompetenc v slovenskih osnovnih šolah in jih predstavili v Tabeli 1.

Tabela 1: Spodbujanje ključnih kompetenc (po Priporočila sveta, 2018) v osnovni šoli (lasten vir, spletni viri spletnih strani OŠ)

KOMPETENCE	VKLJUČENOST V ŠOLSKI PROGRAM	
Sporazumevanje v maternem jeziku (sposobnost izražanja in razumevanja pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v ustni in pisni obliki)	Številne prireditve Rad pišem z roko Bralna značka Rastem s knjigo	Naša knjiga Knjiga – prijateljica družine Bralna pismenost …
Sporazumevanje v tujem jeziku: kot zgoraj, vendar vključuje sposobnosti posredovanja (tj. povzemanja, parafraziranja, tolmačenja ali prevajanja) in medkulturnega razumevanja.	Mednarodna povezovanja Sodelovanje s Francoskim inštitutom Holiday card exchange My dream world Natures global ZOO	

	Erazmus+ …
Matematična, znanstvena in tehnološka kompetenca: temeljne tehnike računanja, razumevanje naravnega sveta ter sposobnost uporabe znanja in tehnologije pri znanih človeških potrebah	Skupnost SCIENTIX - spodbujanje naravoslovno-matematična (NAMA) izobraževanja (https://www.zrss.si/objava/scientix)
Digitalna pismenost: varna in kritična uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije pri delu, v prostem času in pri sporazumevanju.	Varna raba interneta Digitalno opismenjevanje
Učenje učenja: sposobnost učinkovitega obvladovanja lastnega učenja, individualno in v skupinah.	Projekti učenje učenja
Socialne in državljanske kompetence: sposobnost učinkovitega in konstruktivnega sodelovanja v socialnem in poklicnem življenju ter dejavne in demokratične udeležbe.	Medgeneracijsko sodelovanje Šola sobivanja Spodbujamo prijateljstvo
Samoiniciativnost in podjetnost: sposobnost uresničevanja svojih zamisli skozi ustvarjalnost, inovativnost in sprejemanje tveganj ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov.	Ljubljana zeleno mesto Šolski projekti »Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah«
Kulturna zavest in izražanje: sposobnost spoštovanja pomena kreativnega izražanja zamisli, izkušenj in čustev v različnih medijih, kot so glasba, literatura ter upodabljajoče in vizualne umetnosti.	Kulturna šola Festival gledaliških sanj Projekt sklada Toneta Pavčka Teden kulturne dediščine Natečaji Moro Fundacije Pesmi naših dedkov in babic …

Ugotavljamo, da šola v veliki meri prevzema odgovornost za razvijanje vseh kompetenc, ki jih posameznik, po mnenju Evropskega sveta, potrebuje za uspešno vključitev v družbo (glej Tabela 1), kar po mnenju strokovnjakov (Clark, 2015) ne sme biti samo domena šole. Večino teh kompetenc pa šola spodbuja že od začetkov svojega delovanja, ki segajo v 18. stoletje (Gabrič, 2009) in v šolskem sistemu ne predstavljajo novosti kot take. To ugotavlja tudi Riccards (2018) in pravi, da ne gre za novo nastale kompetence, ampak je potrebno poiskati nov pristop, kako le-te spodbujati. Novost na tem področju pa je vsekakor tako številno vključevanje raznovrstnih področij kompetenc v šolsko okolje, predvsem preko številnih interesnih dejavnosti, izbirnih vsebin in predvsem zelo velikega števila projektov.

Tak način delovanja že v osnovni šoli spreminja miselnost posameznika iz dokončnosti izobraževalnega cikla posameznika v miselnost, da znanj in veščin ni nikoli dovolj. Tako daje občutek večne nesigurnosti zaradi stalne potrebe po izpopolnjevanju svojih sposobnosti na v šolskem okolju, kot tudi kasneje na trgu dela. Raziskava med zaposlenimi delavci v vzgoji in izobraževanju je pokazala njihovo nezadovoljstvo glede sprememb na šolskem področju (Kocmur, 2008):

80 % vprašanim se zdi razvoj šolstva v Sloveniji v zadnji polovici stoletja problematičen,

62 % verjame, da sedanja šolska oblast ne ve, kaj bo pravzaprav nastalo iz njenih posegov v šolstvo,

64 % izjavlja, da se naše šolstvo razvija le na osnovi posnemanja oz. prenašanja znanja iz tujine.

Vključevanje različnih načinov razvijanja kompetenc v šolsko okolje je vsekakor nujno potreben in učinkovit način širjenja sposobnosti posameznika. Pri tem pa je potrebna velika mera preudarnosti in predvsem držanje načela, da je kvaliteta pred kvantiteto, da je manj včasih več.

Zaključek

S tem prispevkom smo želeli prikazati pregled področja kompetenc 21. stoletja, ki jih

promovirata in spodbujata Evropska komisija in Evropski svet tako v družbi kot v šolah. Barle in Trunk Širca (2010) ugotavljata, da izobraževalne ustanove še nikoli niso imele tako odločilne vloge za posameznika in za družbo kot v sedanji, tako imenovani družbi znanja. Zato je vsekakor pomembno, da poleg izobraževalnih, v program vključujemo tudi vse več podpornih dejavnosti za razvoj posameznika. To so, po mnenju Evropske komisije in Evropskega sveta, kompetence 21. stoletja, za katere ugotavljamo, da so v veliki meri zastopane v slovenski osnovni šoli tako sedaj, kot so tudi bile zastopane že v preteklosti. Spremenil se je le njen vrednostni sistem, ki daje učečemu se posamezniku občutek negotovosti, nedokončnosti in strahu, da nikoli ne bo imel dovolj znanja. Po mnenju Štefanca (2011) se je kompetenca na področju izobraževanja uveljavila kot del rešitve problema zagotavljanja ekonomske učinkovitosti izobraževanja. Na tem mestu se moramo vprašati, če je smer, v katero potujemo, zares usmerjena v napredek ali smo usmerjeni le v čim večjo produktivnost posameznika.

Občutek, da smo vsako leto vedno bolj vpeti v številne projekte, nove smernice, nove trende, ki jim je potrebno slediti v razredu in ki so največkrat direkten uvoz iz tujine, brez upoštevanja našega družbenega okvirja, nas vse pogosto obremenjuje in sili k kljukanju obveznosti in občutku preobremenjenosti, namesto k dejanskemu izboljševanju kompetenc tako učencev kot tudi učiteljev. Zato moramo biti samokritični in preudarni pri izbiri vrste in števila programov, da le-ti dejansko spodbujajo razvoj različnih kompetenc in ne le krepijo spretnost izpolnjevanja številnih strani dokumentacije in organizacijo pri delu. Prav tako je potrebno razmišljati o dejanskih novostih pri razvijanju kompetenc 21. stoletja, vedno več strokovnjakov ugotavlja, da bo ena izmed kompetenc, ki jo bo dejansko potrebno začeti ponovno učiti ne vezana na znanje, ampak t. i. strateška pozornost (Roberts, 2013).

Literatura

Banjanac Lubej, S. (2013). Reproduktivno učenje je napaka ali kaj imata skupnega sipa in France Prešeren? Dostopno na naslovu: https://www.rtvslo.si/znanost-in-tehnologija/reproduktivno-ucenje-je-napaka-ali-kaj-imata-skupnega-sipa-in-france-preseren/305041.

Barle, A. in Trunk Širca, N. (2010). Pomen izobraževanja v družbi prihodnosti. V: Trunk Širca N. (ur.). Model učinkovitega managementa visokošolskega zavoda. Koper: Fakulteta za management, str. 23 - 35.

Bela knjiga v vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. (2011). Ljubljana:

Ministrstvo za šolstvo in šport.

Clark, D. (2015). Forget 21st Century skills - revive 18th Century skills. Dostopno na naslovu: http://donaldclarkplanb.blogspot.com/2015/03/forget-21st-century-skills-revive-18th.html

Crone, E. (2015). Research agenda brain, cognition, and education. Prispevek predstavljen na The 4th biennial meeting of Neuroscience and Education. Dostopno na naslovu: http://www.sig22neuroeducation.com/uploads/2/3/9/9/23993125/programbook_meeting_final.pdf

Gabrič, A. (2009) Sledi šolskega razvoja na slovenskem. Pedagoški inštitut. Dostopno na naslovu: http://www.sistory.si/cdn/publikacije/1-1000/913/SLEDI_SOLSKEGA_RAZVOJA_NA_SLOVENSKEM.pdf

Keyconet. (2018). Dostopno na naslovu: http://keyconet.eun.org/about

Kocmur, S. (2008). Spremembe v okolju, ki vplivajo na sistem šolstva v Sloveniji. Kranj: Univerza v Mariboru

Kokalj, A. (2014). Kompetence 21. stoletja - možni prispevki globalnega učenja.Didakta. Letn. 24, št. 173 (jun.-jul. 2014), str. 2-3.

Kržan, V. (2010). Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje na primeru programa evropske prostovoljne službe. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta.

Makovec Brenčič, M. (2017). Perspektive socialnih in državljanskih kompetenc v vzgoji in izobraževanju V: Sotošek A. (ur.). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Priloga k priporočilu Evropskega sveta. (2018). Dostopno na naslovu: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_9009_2018_INIT&from=EN

Riccards, P. R. (2018). What's Wrong with 21st Century Skills? Dostopno na naslovu: http://teaching.monster.com/benefits/articles/7490-whats-wrong-with-21st-century-skills

Roberts, J. L. (2013). “Strategic Patience”: The Art of Teaching. V: Harvard Initiative for Learning and Teaching (HILT), datum konference: 8. 5. 2013. Dostopno na naslovu: https://harvardmagazine.com/2013/05/harvard-learning-and-teaching-innovations

Štefanc, D. (2011). Kompetence v kurikularnem načrtovanju splošnega izobraževanja. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Turk, Ž. (2016). Šola kot ideološki apparat države. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Fakulteta za družbene vede.

Zgonik, S. (2016). Dr. Zvezdan Pirtošek. Mladina, št. 21, str. 24-26.

Čuječnost v šoli – Deja Tratnik

Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice, Slovenija,deja.tratnik@gmail.com

Izvleček

V prispevku je predstavljena uporaba čuječnosti v šoli. Čuječnost je preprosta in močna vaja v pozornosti. Pomeni preprosto to, da smo brez predsodkov pozorni na to, kar se dogaja tukaj in zdaj (tj. občutki, misli in čustva), ne da bi si želeli, da bi bilo drugače. Sodobni način življenja nas odvrača od zavedanja vsakega trenutka, zaradi tega pa velikokrat nismo v stiku s svojimi mislimi, čustvi in občutki.

Z učenci izvajamo kratke vaje, s katerimi se urimo v čuječnosti. Ti se tako učijo opazovati sebe na sprejemajoč način, spremljati svoje misli in čustva ter se nanje tudi ustrezno odzvati. Otrok tako lahko postane samozavestnejši, čustveno zrelejši in lažje premaguje dnevne izzive.

Ključne besede: čuječnost, misli, pozornost, zaznavanje, zavedanje

Mindfulness in school

Abstract

The use of mindfulness in the classroom is presented in this article. Mindfulness is a simplified and powerful method to improve the attention of the students. It simply means that we pay attention to what is happening here and now (with our perceptions, thoughts and emotions) without prejudice and without wishing that the situation was any different. Our modern way of life has averted our attention from the awareness of each and every moment and thereby disconnecting us from our thoughts, emotions and perceptions. Short exercises have been performed with the students where the mindfulness is modified. Thereby they learn self-observation in an acceptable way, monitoring their thoughts and emotions as well as reacting appropriately to them. It can help the child to become more self assured, emotionally mature and to overcome everyday challenges.

Keywords: attention, awareness, mindfulness, perception, thoughts

1 Uvod

Čuječnost (ang. mindfulness) je način posvečanja pozornosti. Je stanje, ko smo globoko v stiku s sabo, svojim okoljem in z drugimi. Bistvo čuječnosti je osredotočenost na opazovanje tega, kar se dogaja znotraj nas (čustva, misli, telesni občutki) in zunaj nas (neposredna okolica) v sedanjem trenutku. Je nekaj silnega, ker nas lahko odvadi, da se izgubimo v mislih, povečini o prihodnosti ali preteklosti, kar nam nagrmadi še več stresa na pritisk, ki smo ga deležni v vsakdanjem življenju.

Čuječnost preprosto pomeni, da se zavedamo, kaj se dogaja prav zdaj, ne da bi si želeli, da bi bilo drugače; da uživamo v prijetnem, ne da bi se ga oklepali, ko mine (kar bo); da se počutimo neprijetno brez strahu, da bo vselej tako (kar ne bo).

Pri čuječnosti se opazovanje/zaznavanje dogaja brez vrednotenja in sodb, ali je to, kar doživljamo, zaznavamo, dobro ali slabo.

Da bi čuječnost uporabljali in poučevali v šoli, se moramo zavedati, kakšno vrednost ima takšen pristop poučevanja ter kakšne učinke ima urjenje na učence. Čuječnost zagotavlja neskončne priložnosti boljšega zavedanja naših misli, lažje se osredotočimo in razvijamo svoje notranje vire za učenje ter potencialno spreminja naše razmišljanje v modrejše, srečnejše in zagotavlja na splošno boljše počutje (The mindfulness project, 2016) .

2 Vpliv čuječnosti na učence

Različne raziskave so pokazale, da ima urjenje čuječnosti pozitivne učinke na učence:

spodbuja empatijo in dviguje nivo optimizma in veselja v razredu;

pomaga učencem v stresnih situacijah;

izboljšuje pozornost in sodelovanje;

zmanjšuje agresijo in depresijo;

izboljša impulzivno reagiranje;

pomaga pri reševanju razrednih konfliktov;

izboljšuje organizacijske sposobnosti.

Pomembno je, da učitelji najprej pri sebi začnemo dojemati čuječnost kot del vsakdana in se nato odločimo, ali jo bomo urili tudi pri učencih. Čuječnost v izobraževanju sodi med sodobne pristope poučevanja, kjer se s pomočjo vsakodnevnih vaj spodbuja tudi kreativno razmišljanje in inovativnost pri učencih.

Vaje lahko učenci izvajajo tudi doma, npr. pred pisanjem domače naloge, če zvečer ne morejo zaspati ali pa v trenutku, ko morajo umiriti misli (Rudell Beach, 2014) .

3 Urjenje čuječnosti v šoli

Če želimo ustvariti pozitivno razpoloženje v razredu, je pomembno, da si zagotovimo pozornost učencev takrat, ko se ura začenja. Koristno je, da razložimo, kaj je namen urjenja čuječnosti in zakaj urimo to spretnost. Sami pa se odločimo, v kateri del učne ure vnesemo vaje iz čuječnosti. Najbolj efektivno je vključiti vaje pri prvi učni uri, kot uvodno motivacijo, da gredo stran slabe misli in skrbi, ki jih učenci morda prinesejo s seboj v šolo.

Preden začnemo z urjenjem čuječnosti, je dobro, da upoštevamo nekaj nasvetov. Za začetek je najbolje, da vaje najprej preizkusimo sami.

Najprej najdemo način, kako čuječnost vpeljati v svojo strukturiranost učnih ur. Dobro je, da učencem na enostaven način razložimo, kaj pravzaprav pomeni čuječnost. Pred začetkom vaj izklopimo naprave, ki bi nas utegnile zmotiti pri delu. Potrebno se je zavedati, da ne gre za vaje, ki bi nemirne učence spremenile v mirne. Tišina ob izvajanju vaj čuječnosti je le dober stranski učinek, ni pa končni cilj urjenja. Učencem lahko povemo, da smo ob izvajanju vaj tiho zato, da lahko naš notranji glas sliši zunanjo okolico. Če vaje v razredu ne delujejo, če učencem vaje niso zanimive, je bolje, da z njimi prekinemo oziroma se jih lotimo kako drugače. Smo spodbudni in vztrajamo. Učencev ne silimo izven njihove ravni udobja. Z učenci se zabavajmo, naj bo sproščeno in prijetno vzdušje v razredu. Imejmo v mislih, da z vajami pomagamo učencem, da se uspešneje osredotočijo in premagajo stresne situacije.

Vadba čuječnosti pri otrocih običajno ne temelji na meditaciji.

Začnemo z vajami usmerjanja pozornosti in zavedanja dihanja. Nato nadaljujemo z vajami, pri katerih se učimo usmerjanja pozornosti in zavedanja zaznav iz zunanje okolice. Sledijo vaje, pri katerih opazujemo in se učimo zavedanja notranjega dogajanja (najprej občutkov v telesu, nato misli in čustev). Učimo se usmerjati na doživeto in vse to nekritično sprejemati.

Pri večjih otrocih lahko izvajamo tudi meditacijo, ki jo predstavimo kot orodje, ki nam pomaga pri zavedanju naših trenutnih doživljanj, posvečanju sebi in svojemu doživljanju v sedanjem trenutku (Bajt M., Jeriček Klanšček H., 2015).

3.1 Usmerjanje pozornosti na dihanje, zavedanje dihanja

Usmerjanje pozornosti na dihanje in zavedanje dihanja je ena izmed osnovnih in ključnih vaj pri razvijanju čuječnosti. Otroci se preko te vaje naučijo opazovati svoj dih, ne da bi ga poskušali nadzorovati in spreminjati. Preko tega se učijo usmerjati pozornost na sedanji trenutek, doživljanje »biti tukaj in sedaj«. Če je vaja pravilno izvedena, se otrok usmeri samo na trenutni dih, ne na prejšnjega ali naslednjega, ne spreminja samega dihanja (ga ne umirja ali pospešuje ali poglablja). Vaja ima tudi namen umirjanja. Mlajšim otrokom lahko po vaji razložimo, kako naše misli in telo skušajo nadzorovati naše dihanje (ob opazovanju ga nehote upočasnimo, poglobimo …), starejši otroci lahko podelijo lastno razmišljanje o tem, kako težko/lahko je le opazovati lastno dihanje, ne da bi ga poskušali spreminjati. Otroci bodo pri tej vaji morda presenečeni nad tem, koliko vaje je v resnici potrebno, da ostanejo osredotočeni na dihanje. Pri tej vaji je zelo pomembno, da začnemo s krajšimi vajami (5 min), ki jih nato lahko podaljšujemo. Lahko jih izvajamo redno. V primeru neuspeha spodbudimo otroke, da poskušajo znova. Ko otroci dobro usvojijo zavestno dihanje, jih lahko spodbudimo za vsakodnevno vadbo, sploh v primeru, ko so napeti, jezni, preobremenjeni, pred testi znanja, pred odhodom v šolo. Iz osnovne vaje opazovanja lastnega dihanja je možno razviti več različnih vaj, ki poskrbijo za pestrost pri izvajanju (Bajt M., Jeriček Klanšček H., 2015).

3.2 Usmerjanje pozornosti na zunanjo okolico, zavedanje zaznav iz okolja

Otrokom čuječnost predstavljamo na enostaven način. V pogovoru jim skušamo razložiti, kako vsakodnevno življenje pravzaprav teče mimo nas, kako večino svojega življenja preživimo v svojih mislih, razmišljamo o preteklih in prihodnjih dogodkih, nekako avtomatizirano počnemo vsak dan isto (npr. sprehod od doma do šole), ne da bi bili pozorni na stvari okoli nas. Ko vadimo in poskušamo razvijati čuječnost, je ključnega pomena usmerjanje pozornosti na zunanjo okolico, saj tako ugotovimo, kako smo (nismo) pozorni na stvari, ki nas obdajajo.

3.3 Usmerjanje pozornosti na lastno telo, zavestno občutenje telesa

Po tem ko otrok postane bolj pozoren na zunanjo okolico, sledijo vaje usmerjanja pozornosti na zaznave (vid, sluh, tip, vonj in okus) in lastno telo. To je pri vadbi čuječnosti zelo pomemben korak, ki vodi do boljšega samozavedanja. Poudarjajmo pomen čuječnosti pri hranjenju (usmerjanje pozornosti na okus, vonj, otip, videz hrane).

3.4 Usmerjanje pozornosti in zavedanje notranjega doživljanja (misli, čustva)

Ko se otroci naučijo opazovati zunanjo okolico in lastne zaznave zunanje okolice, se lahko lotimo usmerjanja pozornosti na lastne misli in čustva. V klasičnih treningih čuječnosti je meditacija eno izmed osnovnih orodij, s katerim si pri tem pomagamo. Otrokom predstavimo enostavne vaje meditacije, ki temeljijo predvsem na usmerjanju pozornosti na dihanje, na zavedanje »tukaj in zdaj«, opazovanje občutkov v svojem telesu, na trenutno počutje, misli, čustva …

Mlajšim otrokom posebej o meditaciji kot takšni ne razlagamo, starejšim pa jo lahko opišemo kot osredotočanje na sedanji trenutek, medtem se zavedamo notranjih občutij, misli in čustev.

Pri izvajanju teh vaj je predvsem pomembno otrokom nuditi udobje (dovolj prostora, prijetno topel prostor, morda na tleh blazine oz. podlage, da lahko udobno sedijo/ležijo). V ozadju lahko pri teh vajah predvajamo nežno, nevsiljivo glasbo, otroci imajo lahko oči odprte ali zaprte, tako kot si želijo sami.

Preden se z otroki lotimo vaj usmerjanja pozornosti in zavedanja notranjega doživljanja meditacije, morajo otroci usvojiti usmerjanje pozornosti na dihanje (zavestno dihanje), ki jo nadgradijo s pozornostjo na notranje dogajanje. Ključni namen teh vaj je, da se naučijo opazovanja svojih misli in čustev, ne da bi jih presojali, ali so dobre/slabe, da spoznajo, da so oni sami ustvarjalci svojih občutkov, misli in čustev, da njihovi občutki, misli in čustva vplivajo na njihova dejanja in da je vse minljivo. (Bajt M., Jeriček Klanšček H, 2015).

4 Zaključek

Vaje čuječnosti lahko izvajamo kadarkoli in kjerkoli. Raziskav, ki potrjujejo pozitiven vpliv na otroke, je zelo veliko. V tujini je marsikje uporaba čuječnosti v šoli redna praksa.

Za uporabo v šoli sem se navdušila potem, ko sem čuječnost vpeljala kot del svojega vsakdana. Moje izkušnje z uporabo čuječnosti pri učencih so pozitivne. Prav tak je tudi njihov odziv. Največ časa smo v šoli posvetili čuječnemu dihanju. Šele ko je to postala dnevna rutina (vaje dihanja smo več kot mesec dni izvajali vsak dan prvih pet minut pouka), smo prešli na nadaljevalni trening. Otroci najpogosteje poročajo, da je bilo izvajanje vaj sprva naporno, kasneje je postalo zabavno. Pravijo, da jim čuječnost pomaga pri koncentraciji na šolsko delo (npr. samostojno delo, branje besedil, razumevanje prebranega …), lažje ignorirajo motnje, se osredotočajo na učitelja namesto na klepetanje s sošolcem in delo opravijo hitreje. Nekateri tudi izpostavljajo, da so z vajami poskušali svetovati prijateljem, da so bili mirnejši in osredotočeni v določenih situacijah, da se bolj umirjeno pogovarjajo s starši in izkazujejo večjo mero potrpežljivosti v odnosu do sester ali bratov.

Čuječnost urimo celo šolsko leto. Vesela bom, če bo vsaj pri nekaterih učenci dosežen tudi dolgoročen cilj, tj. da bodo v svojih vsakdanjikih izkoriščali priložnost, da bodo s tem nadaljevali. Na ta način bodo do sebe ter tudi do drugih okoli sebe pristopali na bolj ljubeč in prijazen način.

5 Viri in literatura

The mindfulness project: Sem tukaj in zdaj. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d. d., 2016.

Bajt M., Jeriček Klanšček H.: Ko učenca strese stres. 2015. Dostopno na naslovu: http://www.oslivade.si/files/2015/06/nove_vaje.pdf

Roman K.: 5 easy breathing techniques to calm your kid. 2016. Dostopno na naslovu: https://www.mindbodygreen.com/0-24120/5-easy-breathing-techniques-to-calm-your-kid-and-relax-the-whole-family.html

Rudell Beach S.: 10 ways to teach mindfulness to kids. 2014. Dostopno na naslovu: http://leftbrainbuddha.com/10-ways-teach-mindfulness-to-kids/

Skozi igro medpredmetno povezujemo in utrjujemo po angleško – Mojca Trček

Osnovna šola Dobrova, Slovenija, e-naslov: trcek.mojca@gmail.com

IZVLEČEK

Poučevanje angleščine je v prvem triletju zasnovano skozi igro, s pogostim menjavanjem dejavnosti in spoznavanjem stvari z vsemi čutili. Otroci v digitalni dobi so težko osredotočeni na eno stvar in navajeni instant rešitev. Čeprav so informacije hitro dostopne, so določene dejavnosti, ki jih usvojijo šele z veliko ponovitvami, ki pa so, po mnenju učencev, dolgočasne in zahtevajo veliko časa. Učitelji so postavljeni pred težavo, kako učencem približati "dolgočasno" utrjevanje znanja, za katerega vedo, da je nujno potrebno. Tu pa lahko angleščina, kot globalni jezik, s katerim se srečujejo v digitalnem svetu, pride prav. Utrjevanje temeljnih znanj iz matematike, spoznavanja okolja in drugih predmetov skozi različne igre in v tujem jeziku naredijo to utrjevanje zanimivo in zabavno. Pri takih dejavnostih učenci zelo radi sodelujejo. Z medpredmetnim povezovanjem si učitelji lahko zmanjšajo časovno stisko, ki jo povzročajo prenatrpani učni načrti.

Ključne besede: angleščina v prvem triletju, igre, utrjevanje, medpredmetno povezovanje.

LEARNING ENGLISH THROUGH GAMES AND CROSS-CURRICURAL INTEGRATION

ABSTRACT

The concept of teaching English younger learners bases on playing games, frequent switching between activities and learning with all senses. Children of digital age have difficulties with staying focused on one thing and accustomed to instant gratification. Despite the fact that information is quickly accessible, there are certain skills that we adopt only with lots of repetition. Such activities students find boring and time consuming. Consequently, they do not like to participate in them. Teachers are faced with the difficult task of making those indispensable activities fun. In these occasions, English, as the global language and used in digital world, comes in help. The dull fortification of basic knowledge, such as multiplication table, in English students find interesting and entertaining. Students like to participate in such activities and do not perceive them as repetition. With cross-curricular integration, teachers can reduce the time constraints caused by overloaded curricula.

Key words: English, young learners, games, repetition, cross-curricular integration.

POUČEVANJE ANGLEŠČINE V PRVEM TRILETJU

Poučevanje angleščine kot prvega tujega jezika v prvem triletju osnovne šole se izvaja od prvega razreda dalje. V prvem razredu kot neobvezni izbirni predmet, v drugem in tretjem razredu kot del pouka. Glavni cilji poučevanja angleščine v prvem triletju so: senzibilizacija za jezik, spoznavanje drugih kultur in začetno opismenjevanje. Učenje tujega jezika poteka skozi igro in zaznavanjem stvari z vsemi čuti. Učitelj med poukom angleščine praviloma ne uporablja materinščine. To učence spodbudi k

natančnemu opazovanju, saj mora biti tak pouk podprt z obilo učiteljeve mimike, slikovnega gradiva in učnih pripomočkov. Tako so učenci vsaj dve uri tedensko obdani z jezikovno ”kopeljo”, skozi katero nezavedno ponotranjijo pogosto rabljene besedne zveze v razredu. Učenci spoznavajo avtentične angleške pravljice, ki so značilne za to jezikovno področje, praznike ter se učijo jezika skozi vsakdanje dejavnosti. Pouk temelji na poslušanju in govoru, šele v tretjem razredu se posvetimo začetnem branju in pisanju besed in besednih zvez. Moje izkušnje kažejo, da se otroci angleščino radi učijo in radi sodelujejo pri dejavnostih, tudi tistih, ki se jih pri ostalih predmetih težje lotijo ali pa jih odklanjajo.

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Medpredmetno povezovanje je način dela, kjer učitelji načrtujejo delo tako, da eno temo obravnavajo pri različnih predmetih. Je napreden in fleksibilen način dela, ki mlade pripravlja na življenje in spodbuja vseživljenjsko učenje. Medpredmetno povezovanje lahko poteka v ravni črti (horizontalno), ko eno temo obravnavajo pri različnih predmetih v istem razredu. Navpično (vertikalno) povezovanje pa je načrtovanje nadgradnje in razširjanja znanj, pridobljenih v nižjih razredih. Primer takega povezovanja je razširitev množice števil iz deset v prvem razredu do tisoč v tretjem razredu ter računaje v tem obsegu. Učenci temo spoznavajo iz različnih zornih kotov več let, s tem se njihovo znanje poglablja, volja do učenja je večja, znanje pa je trajnejše in kakovostnejše. Učni načrti v prvem triletju so narejeni po tem vzorcu. Teme se skozi vsa tri leta ponavljajo, veča pa se širina znanja, ki jo učenci usvojijo.

DEJAVNOSTI

Obravnave medpredmetno usklajenih tem se lahko lotimo na dva načina. Prvi je po metodi CLIL (Content and Language Integrated Learning), kjer še neznano snov obravnavamo v tujem jeziku. Ta metoda je primerna za vsebine, ki jih obravnavajo v prvem triletju pri predmetu spoznavanje okolja. Drug način pa je, da že usvojeno znanje utrjujemo v angleškem jeziku. To pomeni, da imajo učenci predznanje, na katerega navežemo besedišče in določene fraze.

Predstavila vam bom dejavnosti, ki jih izvajamo pri angleščini in so namenjene širjenju besedišča ter hkrati utrjujejo že usvojena znanja drugih predmetov. Vse dejavnosti temeljijo na učnem načrtu za prvo triado.

MATEMATIKA

Matematika kot univerzalni jezik je najprimernejša za medpredmetno povezovanje z angleščino. Otroci imajo na splošno matematiko radi. Poseben izziv jim predstavlja usvajanje matematičnega besedišča v angleščini. Nemalokrat se nasmejim njihovim ugotovitvam: »Saj to je pa enako kot v slovenščini! Samo angleške besede moram uporabljati.«

LIKI IN BARVE

Vsak učenec izbere pet domin, na katerih so barvni liki. Ostale domine so narobe obrnjene na sredini mize. En član skupine (kriterije določamo sproti) z zaprtimi očmi izbere začetno domino. Preden otrok ustrezno domino položi, izreče, npr.: »I've got a pink triangle.« S prstom gre po stranicah in se ustavi

na ogliščih ter šteje število le-teh. Ostali otroci pozorno poslušajo. Kadar se otrok zmoti, ne sme položiti domine in mora počakati en krog. Če nima ustrezne domine, kupi največ dve domini.

Pri tej dejavnosti utrjujemo znanje o likih in njihovih lastnostih, prostorsko orientacijo in oblikovanje vzorcev.

ŠTEVILA IN ŠTEVILSKE PREDSTAVE

Po razredu razporedim več slik števil do deset, števke in ponazorila za števila. Slik za vsako število mora biti toliko, kolikor je skupin. Učence razdelim v štiri skupine. Ko izrečem število, mora iz vsake skupine en učenec poiskati slikovno kartico, jo odlepiti, prinesti nazaj v skupino in pravilno poimenovati. Točko dobi le skupina, ki je pravilno izvedla vse korake.

Učence razdelim v skupine po tri. Vsaka skupina dobi račun v obsegu do deset. Prvi učenec ponazori račun s konkretnim materialom (gumbi, paličice, krožci), drugi ga prebere in tretji ponazori ter pove rezultat. Učitelj delo časovno omeji. Učenci si med sabo lahko pomagajo. Točko dobi skupina, ki je pravilno izvedla vse korake. Dodatno točko lahko dobi skupina, ki si prijateljsko pomaga.

Pri teh dveh dejavnostih razvijamo številske predstave, ki so v obsegu do deset zelo pomembne. Dobre številske predstave do deset olajšajo usvajanje vseh nadaljnjih števil.

POŠTEVANKA

Učenci stojijo ali sedijo v krogu. Vsak učenec iz vrečke izvleče račun poštevanke, ga prebere in pove rezultat. Če je njegov odgovor nepravilen, lahko isti račun izračuna prostovoljec, ki dvigne roko.

Učence razdelim v skupine po štiri. Vsaka skupina dobi dve kocki. Na eni kocki so števila od ena do šest, na drugi števila od pet do deset. Vsak učenec vrže obe kocki, pove račun in njegov rezultat. V vsaki skupini skrbno vodijo evidenco pravilno izračunanih računov.

Pri tej dejavnosti urimo poštevanko. Tovrstne dejavnosti učenci načeloma ne marajo preveč in se jih težje lotijo. Ker jih izvajamo v angleščini, je dodaten izziv angleško poimenovanje besed in zato so učenci bolj motivirani za utrjevanje znanja.

SPOZNAVANJE OKOLJA

GREMO NA POČITNICE

Učence razdelim v skupine. Vsaka skupina dobi sliko pokrajine – morska obala, gore, jezero, park. Učenci na risalni list narišejo dejavnosti, ki jih v tem okolju lahko izvajajo. Dejavnosti poimenujejo in povedo, ali jih radi izvajajo ali ne. Po končanem delu svoje izdelke predstavijo celemu razredu.

Dejavnost vključuje otrokove izkušnje in znanja, pridobljena med poukom – pri spoznavanju okolja. Tema je jezikovno zahtevna, zato lahko učenci uporabljajo materinščino. Ključne besede pa morajo poznati v angleščini.

GLASBA

GLASBILA

Učenci sedijo v krogu, na sredi kroga so različna glasbila. Učitelj ima slikovne kartice gozdnih živali. Dvigne sliko in prostovoljec izbere glasbilo, z njim oponaša žival na sliki. Učenci poimenujejo žival in glasbilo ter povedo svoje mnenje o predstavitvi.

Dejavnost utrjuje ritmične vzorce, obravnavane pri glasbi, značilnosti živali, obravnavane pri spoznavanju okolja, poimenovanje glasbil in igranje nanje.

ZAKLJUČEK

Otroci se z angleščino srečajo že zgodaj v življenju, saj so vsak dan z njo obdani preko medijev. V šolo jih večina pride s predznanjem. Nekateri ga dobijo na tečajih, ki so jih obiskovali že v vrtcu, drugi ga dobijo med gledanjem risank in uporabo računalniških programov in igric. Učenje tujega jezika v prvem triletju je zaradi svoje narave dela učencem zanimivo in so zanj zelo motivirani. Radi poslušajo pravljice, pojejo pesmice in izvajajo druge aktivnosti, še posebej gibalne. Opažam, da so generacije iz leta v leto težje osredotočene na eno stvar. Snov lažje sprejemajo in si jo zapomnijo, kadar jo zaznajo z več čutil. Angleščina kot digitalni jezik, s katerim se srečujejo v računalniškem svetu, pa nudi dodatno motivacijo pri dejavnostih utrjevanja temeljnih znanj. Učenci izvajajo dejavnosti utrjevanja v tujem jeziku in pozabijo, da ”ni zanimivo”, saj morajo priklicati besede v tujem jeziku. To jim predstavlja izziv in so zelo zadovoljni, kadar so uspešni. Kljub polemikam o prezahtevnosti in nesmiselnosti učenja tujega jezika tako zgodaj, ko še ne obvladajo materinščine, so moje izkušnje drugačne.

VIRI IN LITERATURA

1. Sicherl-Kafol B.: Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli: Ljubljana: Didakta, november 2008 letnik XVIII/XIX, str.7–9.

2. Tuji jezik v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole (splet), 2012, (Dostopno 19. 9. 2018). Dostopno na:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/Tuji_jezij_v_prvem_VI_obdobju.pdf

Besedne verige – Brigita Voga

Osnovna šola Rače, brigita.voga@gmail.com

Otroci vstopajo v šolo z različnim predznanjem in prav tako so različne njihove trenutne zmožnosti in predhodne izkušnje, ki jih imajo z branjem in pisanjem. Za učitelja je zelo pomembno, da prepozna razlike med otroki, zato je pa pri samem procesu opismenjevanja potrebna individualizacija in diferenciacija. Prispevek govori o tem, kako učenci v prvem razredu osnovne šole prek iger osvajajo proces začetnega opismenjevanja in hkrati s tem razvijajo predbralne/predpisalne spretnosti. Skozi igro vadijo glasovno in vidno razločevanje (besede razčlenijo na zloge, kasneje na glasove) in razločevanje (otrok loči več različnih glasov). V prispevku so predstavljene sistematične vaje, ki so diferencirane in individualizirane tako, da otroka pripeljejo do cilja. Pri učni uri smo to tudi praktično izvedli. Vaje, ki so pri tem prišle v poštev, so bile naslednje: vaje za povezovanje/iskanje besed, ki se začnejo ali končajo na isti zlog ter vaje za določanje prvega in zadnjega glasu v besedi.

Ključne besede: predopismenjevalne zmožnosti, diferenciacija, začetni in končni glas, besedne verige, kotički, igra.

Word chains

Children enter school with different background knowledge; consequently, their current abilities and previous experience in literacy may vary. It is of great importance for a teacher to recognize the differences among children; hence, the process of literacy itself requires individualization and differentiation. The article examines how first grade students of elementary school build their early literacy skills through games, simultaneously developing their pre-literacy skills. Through games, children practice oral and visual distinction (breaking down words into syllables, later into sounds), and differentiation (children distinguish different sounds). Furthermore, the article presents a systematic approach to differentiated and individualized exercises that help children achieve the goals. The exercises that were carried out in the classroom include: linking word exercises, word search games, exercises that involve isolating beginning and ending vowels or sounds of words, etc.

Key words: pre-literacy skills, differentiation, beginning and ending sound, word chains, classroom corners, games.

1 Uvod

Opismenjevanje je pojmovano kot eden izmed pomembnih procesov v izobraževanju. Razlika med sodobnim in tradicionalnim pojmovanjem se kaže v vsebini pojma ter iz njega izhajajoči dolžini opismenjevanja. Pri tradicionalnem pouku je proces opismenjevanja razvijal bralne in pisne sposobnosti učencev in se je zaključil ob koncu prvega razreda. Sodobni pristop pa pojmuje opismenjevanje kot razvijanje spretnosti in sposobnosti branja in pisanja ter poslušanja in govorjenja ter posledično razvijanja sposobnosti spremljanja in reguliranja teh procesov.

Začetno opismenjevanje

“Začetno opismenjevanje je faza procesa za pridobivanje funkcionalne pismenosti, ki se neformalno začne v zgodnji predšolski dobi, nadaljuje formalno, načrtno in sistematično z všolanjem in zaključi z doseganjem minimalnih standardov, ki se preverjajo z nacionalnim preizkusom” (Golli, Grginič in Kozinc, 1996, str.9).

Pri začetnem opismenjevanju je najpomembnejše dekodiranje, kar pomeni, da je učenec sposoben pretvoriti črko v glas in pri pisanju pretvoriti glas v črko. Na to sposobnost dekodiranja vplivata proces vidnega in slušnega zaznavanja (Križaj, Magajna, Pečjak in Žerdin, 2000).

Začetno opismenjevanje je proces, v katerem se posameznik usposobi za branje in pisanje. Temeljna faza tega procesa začetnega opismenjevanja obsega pripravo na branje in pisanje kot sistematično obravnavanje in utrjevanje črk ter razvijanje in urjenje tehnike branja in pisanja.

Opismenjevanje v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju

Začetno opismenjevanje poteka skozi celotno prvo vzgojno-izobraževalno obdobje. Velik poudarek je na spremljanju ter spodbujanju napredka pri posameznem učencu pri vseh štirih sporazumevalnih zmožnostih (poslušanje, govorjenje, branje, pisanje).

Cilji opismenjevanja v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju so: individualizirano, postopno in sistematično razvijanje zmožnosti branja in pisanja besedil ter zajemajo tri faze:

1. faza – sistematično razvijanje predopismenjevalne zmožnosti,

2. faza – sistematično razvijanje tehnike branja in pisanja,

3. faza – sistematično razvijanje branja z razumevanjem in pisanjem preprostih besedil.

Učitelj na začetku in sproti (diagnosticira, analizira stanje) pri vsakem učencu preverja razvitost veščin, sposobnosti in zmožnosti, potrebnih za branje in pisanje, nato pa izdela za vsakega učenca individualni načrt za razvijanje zmožnosti branja in pisanja (UN, 2011).

Načrt za opismenjevanje v prvem razredu naj bi tako vseboval:

1. Ugotavljanje razvitosti veščin, spretnosti in zmožnosti, potrebnih za branje in pisanje;

2. Izdelava individualnega načrta za razvijanje zmožnosti branja in pisanja;

3. Izvajanje načrta v praksi:

- za vse enak pouk,

- diferenciacija,

- individualizacija;

4. Vmesno in končno preverjanje.

2 Notranja diferenciacija in individualizacija na področju opismenjevanja

Otrok, ki vstopi v osnovno šolo, ima navadno že do določene mere razvite spretnosti

in zmožnosti, potrebne za opismenjevanje, prav tako že ima določeno znanje o črkah, besedah, nekateri otroci tudi že berejo in pišejo. Ker se predznanje med posamezniki tako zelo razlikuje, je sistematično opismenjevanje težko začeti za vse učence na istem nivoju in ga peljati frontalno, kot je to potekalo pred leti. Iz tega sledi, da sta individualizacija in diferenciacija nujni, predvideva ju tudi učni načrt za slovenščino.

Pri začetnem opismenjevanju izvajamo notranjo diferenciacijo: učenci ostanejo v eni učilnici, učitelj pa organizira delo tako, da vsak učenec dosega cilje in standarde znanja glede na svoje zmožnosti. V prvem razredu je pri izvajanju le-tega v veliko pomoč sočasna prisotnost dveh strokovnih delavk.

2.1 Primer učne ure na področju začetnega opismenjevanja z notranjo diferenciacijo

V prvem razredu osnovne šole učenci z igro razvijajo predbralne/predpisalne spretnosti. Skozi igro vadijo glasovno in vidno razčlenjevanje (besede razčlenijo na zloge, kasneje na glasove) in razločevanje (otrok loči več različnih glasov med seboj).

Z vzgojiteljico sva v prvem razredu pripravili učno uro z naslovom Besedne verige, na katero sva povabili ravnatelja in širši učiteljski zbor.Za razvijanje že navedenih sposobnosti so potrebne sistematične vaje, ki otroka pripeljejo do cilja. Pri učni uri smo to tudi praktično izvedli. Vaje, ki sva jih vključili, so vaje za povezovanje/iskanje besed, ki se začnejo ali končajo na isti zlog ter vaje za določanje prvega in zadnjega glasu v besedi. Vaje, ki bi pri takšnem delu z otroki še bile možne, so vaje za zaznavanje zlogov s ploskanjem.

Učne oblike, ki sva jih pri delu uporabili, so frontalna, skupinska, individualna oblika ter diferencirano delo, tudi sodelovalno učenje. Med uro so bile pomembne učne metode: razgovor, razlaga, demonstracija, delo z besedilom, igra, opazovanje in pojasnjevanje. S pomočjo učnih kartončkov, učnih listov ter ABC iger (Stonoga) sva učence uspešno pripeljali do ciljev učne ure.

Clji učne ure Besedne verige:

določajo in poznajo prvi glas v besedi,

določajo in prepoznavajo zadnji glas v besedi,

določajo prvi/zadnji glas predmetom na sliki,

sestavijo verigo besed.

POTEK DELA

V jutranjem krogu smo se pozdravili, z vzgojiteljico pa sva kot vsako jutro predstavili še načrt dela. Sledila je motivacijska igra Na izlet, pri kateri otroci naštevajo, kaj lahko odnesejo s sabo na izlet (predmet, ki ga lahko odnesejo na izlet, se mora začeti na isti glas, kot se začne njihovo ime: “Jaz sem Miha, na izlet lahko odnesem malico.”), ter kaj morajo odnesti z izleta domov (predmet, ki ga pospravijo na izletu, se mora začeti na isti glas, na katerega se njihovo ime konča: “ Jaz sem Miha, domov moram odnesti anorak.”). Pri tej vaji vadijo prpoznavanje prvega in zadnjega glasu v besedi. Pri učni uri sta bili v pomoč tudi dve ročni lutki, Jakec in Ančka. Nato so otroci iz “Čudežne vrečke”

(vključevanje vseh čutil) vlekli sličice in določali podobam na njih prvi in zadnji glas. Otroci so zaplesali na glasbo Štirje letni časi. Medtem je " lutka Jakec" na tablo pritrdil večjo sliko, na kateri je bil narisan nos. Vsi otroci, ki so imeli sličico, ki se je začela na isti prvi glas, so se zbrali pred tablo. "Jakec" je dodal še dve sliki (sonce, število ena), da sta se pred tablo zbrali še drugi dve skupini otrok. Na ta način smo dobili prvo besedno verigo: nos – sonce – ena. Otroci so morali sami ugotoviti, da gre za niz besed. Po istem vzoru in dodatnim slikovnim materialom smo sestavili še eno besedno verigo: obleka – avto – omara. Že pred učno uro sva z vzgojiteljico pripravili štiri kotičke, v katerih bodo otroci sestavljali besedne verige. Tako so med učno uro sledila natančna navodila za delo v kotičkih. Najprej so morali otroci izžrebati kartonček, s katerim so se uvrstili v določeno skupino oziroma kotiček. Kotički so bili nameščeni kot postaje in otroci so se prestavljali od ene k drugi. Ko je določena skupina v nekem kotičku opravila svojo nalogo, se je lahko premaknila v drug kotiček. Vsak kotiček je vseboval svojo nalogo. V prvem kotičku so otroci sestavljali stonogo (ABC igre – Stonoga). V drugem in tretjem kotičku so se spopadli s sestavljanjem besednih verig (slikovni material). V četrtem kotičku pa so ustvarjali in risali svoje besedne verige (list in barvice). Z izjemo prvega kotička je delo v vseh kotičkih potekalo kot diferencirano delo.

Na koncu uspešne učne ure smo se z otroki zbrali na preprogi in ovrednotili delo, ki smo ga opravili. Otroci so izrazili svoja mnenja o učni uri in povedali, ali so bili s svojim delom zadovoljni. Pri večini so bili vtisi otrok nadvse pozitivni.

3 Zakjuček

Že na začetku šolskega leta sva z vzgojiteljico spoznali, da najini lutki (lutki Jakec in Ančka) otroke nadvse pritegneta k delu. Uporabljava ju predvsem kot medij za dajanje navodil otrokom. Tako otroci nimajo občutka, da gre za učenje, ampak za igro med njimi in lutkama. Najin cilj pa je, da na ta svobodnejši način pridobijo vse potrebno znanje. Tako prvošolci spontano vstopajo v svet pisanja prek igre. Ker v prvem razredu ozavestijo strukture zapisanega in govorjenega besedila, obenem pa so motivirani, da svoja čustva, misli in spoznanja sporočajo tudi v pisni obliki. Prehod v sistematično in vodeno opismenjevanje ni več težak, temveč je za otroke logičen in težko pričakovan. Lepo je, ko vidiš, koliko znanja vsrkajo otroci skozi igro.

4 Viri in literatura:

Golli, D.: Opismenjevanje v prvem razredu. Priročnik za učitelje. Novo mesto: Pedagoška obzorja, 1991.

Golli, D., Grginič, M. in Kozinc, A.: ABC: govorimo – poslušamo, pišemo – beremo. Priročnik za učitelje. Trzin: Izolit, 1996.

Križaj, M., Magajna, L., Pečjak, S. in Žerdin, T.: Slovenščina v 1. triletju devetletne osnovne šole. Trzin: Izolit, 2000.

Pečjak, S.: Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 2009.

Učni načrt za slovenščino. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2011.

Zrimšek, N.: Začetno opismenjevanje. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2003.

Ni treba več, temveč drugače – Petra Žontar

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, petrazontar@yahoo.com

Izvleček

Predstavljen način dela pri interesni dejavnosti Nemške urice, ki ga obiskujejo otroci iz tretjega razreda, poteka skozi igro. V ospredje se postavlja otroka in njegovo aktivno sodelovanje, aktivira vsa otrokova čutila. Gre za način, katerega cilj je razumevanje dogajanja okoli njega. Didaktične igre vsebujejo jezikovne cilje, vendar so ti otrokom skriti. Otroci se ob njih zabavajo in imajo občutek, da so stvari pod njihovim nadzorom. Pridobivajo posluh za tuj jezik, poslušajo izgovor tistih glasov, ki jih ni v maternem jeziku. Njihovo znanje se ne meri z merskimi instrumenti. Tudi učitelj je učeča oseba, ki se uči od učencev, tako da lahko vsak otrok nastopi v vlogi učitelja in na takšen način prevzame odgovornost za svoje učenje. Cilj je pridobivanje novega znanja, osvajanje novih spretnosti in odnos do nemščine ter pridobiti čim več pozitivnih izkušenj pri učenju tujega jezika. Pri zgodnjem učenju tujega jezika potrebujemo veliko več časa za predelavo iste količine snovi, kot bi ga pri starejših.

Ključne besede: interesna dejavnost, aktivno sodelovanje, didaktična igra, pozitivna izkušnja, nemščina

It does not need any more, but otherwise

Abstract

In the early stages of learning a foreign language we need a lot more time to process the same amount of substance than we do when we are more familiar with that language.

In our weekly elective german language hour in third grade we are focussing on learning through play activities. In our play activities the children's senses are immersed through active participation. This is a method that aims to understand what is happening around the actors and is called Didactic Games. Didactic games contain language goals which are hidden from the children, leaving them to focus on having fun and enjoy a sense of control. In this in-direct way, they learn foreign language and listen to the pronunciation of voices that are not in their mother tongue. The goal is to acquire new knowledge, acquire new skills and attitudes about German language and culture and to gain many positive experiences while learning the foreign language. The acquired knowledge is not measured by metric instruments and the teacher also learns from the students, in this way every child can act as a teacher and take the responsibility for their learning.

Key words: interest activity, active cooperation, Didactic Game, positive experience, German

1 Uvod

Nemščina je kot tuji jezik v Sloveniji prisotna tako v osnovnih kot tudi v srednjih šolah. Zaradi geografske bližine Avstrije, Nemčije in Švice je nemščina vedno bolj pomembna, zato je pomembno, da se otroci z njo srečajo že v osnovni šoli. Je eden izmed sosedskih jezikov, je pomembna na poklicnih področjih, je eden izmed najbolj razširjenih drugih tujih jezikov v Evropski uniji. Učenje tujega jezika v

mladosti je zelo pomembno, ker se otroci hitreje učijo in ga uspešnejše uporabljajo. Otroke v zgodnjem obdobju lažje motiviramo za neangleške jezike, za katere kasneje motivacijo izgubijo.

1.1 Zgodnje učenje tujega jezika

Zgodnje učenje tujega jezika lahko v osnovi poteka na dva pedagoško gledano različna načina z bistveno razliko v poudarku osnovnega cilja, in sicer:

- Zgodnje učenje tujega jezika poteka kot samostojni predmet, kjer je cilj pouka pridobivanje vsebine in strokovnih ter medkulturnih kompetenc s pomočjo medija – tuji jezik (CLIL).

- Zgodnje učenje tujega jezika, ki poteka integrirano z nejezikovnim predmetom oz. vsebino, in kjer je cilj pouka pridobivanje jezika in usvajanje (tuje)jezikovnih kompetenc s pomočjo vsebine.

CLIL (Content Learning Integrated Language) velja za najuspešnejšo obliko, ker je najbolj podoben naravnemu usvajanju jezika. Osnovni cilj je pridobivanje nejezikovnih vsebin in ob tem tudi jezika. Star je toliko kot šola nasploh. Fantiče v starem Rimu so učili v grščini, ves srednji in del novega veka so se otroci v šolah v Evropi učili v latinščini, indijski otroci so se stoletja učili v angleških šolah … Tako kot v veliko drugih deželah Habsburške monarhije je imela večina otrok v šolah pouk v nemščini. (Lipavic Oštir, Jazbec, 2009).

Otroci v predšolskem obdobju in še malo dlje so zelo primerni za to obliko pouka, ker so zelo vpeti v svet igre, domišljije in jezika še ne dojemajo kot abstrakten sistem.

Dandanes govorimo o funkcionalni večjezičnosti, ko govorimo o jezikovni podobi prebivalcev EU, in govorimo o tem, da naj bi prebivalci EU ob svojem maternem jeziku poznali še dva dodatna jezika. Za doseganje tega cilja se nam ponujata dve poti: zgodnje učenje in CLIL.

Učenje tujega jezika je sistematičen, a variabilen in dinamičen proces, ki se razvija ciljno v smeri pridobivanja kompetenc tujega jezika. Na različen razvoj faz tega procesa vpliva materni jezik in še mnogo drugih dejavnikov, npr. individualno učno okolje, strategije učenja, motivacija idr.

Pomembne argumente za učenje tujega jezika lahko najdemo pri nevropsihologih, ki natančno poznajo razvoj in potenciale človeških možgan. Učni procesi do konca pubertete strukturirajo še ne do konca oblikovane možgane in tako vanje »vprogramirajo« osnove, ki kasneje omogočajo in olajšajo razvijanje različnih sposobnosti. Takšni učni procesi potekajo v t.i. občutljivih fazah, v katerih posameznik informacije sprejme in predela bistveno hitreje kot kasneje v zrelejših in zrelih letih. Do konca pubertete možgani dozorijo in takrat je možganska mreža fino stkana. Učenje pomeni po tem procesu predvsem to, da že obstoječe sinapse krepimo ali šibimo. Čisto nove nevronske povezave se po puberteti zelo redko vzpostavijo. Zato je znanje toliko slabše zasidrano v možganih, kolikor kasneje ga pridobimo.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s proučevanjem zorenja možgan, izhajajo iz tega, da zorenje možgan poteka stopenjsko. V zgodnjem otroštvu se odloča, kateri nevroni se bodo med sabo povezali, oz. med katerimi nevroni se bodo vzpostavile povezave. Ta možnost mreženja je odločilna za naš umski potencial in z ustreznimi vzpodbudami iz okolja v prvih letih življenja jih lahko optimalno izkoristimo (Lipavic Oštir, Jazbec, 2009).

2 Interesna dejavnost Nemške urice

Na šoli izvajam interesno dejavnost Nemške urice za otroke, ki obiskujejo tretji razred, ker se kasneje nemški jezik kot neobvezni izbirni predmet ponuja v četrtem razredu. Pri urah nemščine se učimo praktične teme iz vsakodnevnega življenja, kot so barve, živali, števila, šolske potrebščine, geometrijski liki, zelenjava, sadje, razredna pravila itd. Poudarek je na igri. Tudi učenci so postavljeni v vlogo učitelja.

Učenje tujega jezika v prvi triadi zahteva drugačen pristop kot pa učenje v drugi in tretji triadi. Povezano mora biti z učencem samim, njegovim svetom. Uporabljam veliko različnega vizualnega gradiva in avdio sredstva. V dejavnosti poskušam vključiti različne didaktične pristope, da so aktivnosti načrtovane na način, ki otrokom omogoča aktivno delovanje oz. sodelovanje, pri katerih se lahko izkustveno učijo in da se med seboj prepletajo in dopolnjujejo. Dejavnosti hitro menjavam. Aktivni so vsi otroci v skupini, kar pomeni, da istočasno lahko potekajo različne aktivnosti. Navodila so napisana v nemščini in slovenščini. Dogovorimo se, kako bomo delovali in ravnali z didaktičnim materialom.

2.1 Barve

Barve usvajajo otroci s pomočjo različnih dejavnosti. Igramo se z barvno paleto, sladolednimi palčkami. Otroci pripnejo ščipalko ali vstavijo leseno palčko na ustrezno mesto.

Slika 1: Barvna paleta

Slika 2: Sladoledne palčke

Poišči par

Pri igri poišči par so otroci razdeljeni v dve skupini. Igra se začne, ko zaslišijo glasbo. Stečejo do barvnih pack ali do kartončkov z besedami. Ko najdejo par, se primejo za roke. Igro večkrat ponovimo. Na koncu kartončke pospravijo v abecedno hišo. V hiši zbiramo besede, ki se začnejo na isto črko. Kartončki so opremljeni z besedo ali sliko.

Slika 3: Okno B v abecedni hiši

Učenje pesmi

Ogledamo si posnetek, vadimo besedilo s pomočjo rekvizitov, ki jih otroci izdelajo sami. Isti rekvizit lahko uporabimo pri tabelski sliki ali kot naprstno lutko.

Slika 4: Učenje pesmi Das Regenbogenlied s pomočjo tabelske slike

Slika 5: Rekvizit kot naprstna lutka

Barvni liki

Otroci izberejo barvne like. Like upodobijo v sliki. Pri tej dejavnosti poleg barv utrjujejo tudi geometrijske like ter so sami aktivni soustvarjalci.

Slika 6: Izdelki otrok pri dejavnosti Barvni liki

Zabavne uganke

Otroci povezujejo pike in črtice, iščejo razlike in prave poti skozi labirint, računajo, barvajo, rešujejo križanke, iščejo manjkajoče dele, gradijo z gradniki.

Pri igri Ugani, kdo je to poslušajo povedi in na podlagi tega ugotovijo, kdo je opisan. V povedih najdejo besede, ki pomenijo barve. Znanje izkažejo tako, da izberejo ustrezne barvne packe ter označijo besede z okvirčki.

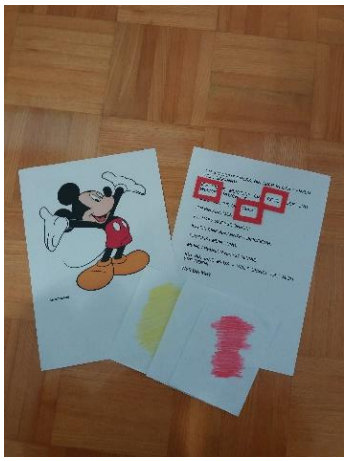

Slika 7: Igra Ugani kdo je to

Od barve do barve

Pri igri Od barve do barve gre za interaktiven pristop. Otroci aktivno sodelujejo in imajo različne vloge. Lahko oblikujejo pot z vezalko ali berejo navodila. Vzporedno poteka tudi igra, kjer se otroci po navodilih premikajo skozi obroče.

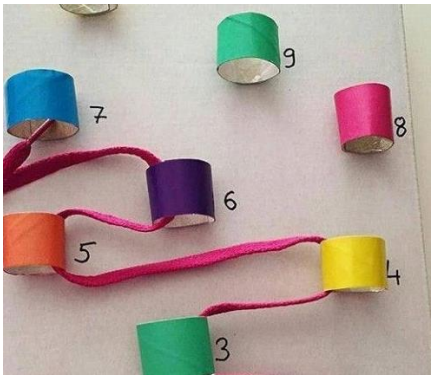

Slika 8: Igra Od barve do barve

3 Zaključek

Otroci radi prihajajo k dejavnostim, če se igrajo, so aktivni in če dejavnosti ne trajajo predolgo. Večina otrok si zapomni večino besed, če se jih naučijo prek igre. Nekateri otroci imajo večji posluh in talent za jezik. Majhne skupine omogočijo več pogovora, iger in predstavitev. Otroke nenehno ne popravljam in jih skozi igro pripravim do tega, da jo povedo v nemščini. Trudim se, da dejavnosti potekajo spontano in s ponazorili, da so raznolike. Pri vseh dejavnostih vedno najprej preverim, ali jih otroci

razumejo v slovenskem jeziku, in jim šele nato skozi igro stvari predstavim z nemškimi besedami oziroma besednimi zvezami. V skupini želim ustvariti prijetno vzdušje. Z njimi se veliko pogovarjam v nemščini, predvsem o stvareh, ki jih lahko vidijo. Na vprašanja odgovarjam v nemščini, vendar zelo preprosto. Nenehno skupaj ponavljamo besede, pri tem si pomagajo s ponazorili. Rada jih pohvalim, nagradim z nalepkami in razstavim njihove izdelke. Preko različnih dejavnosti poskušam omogočiti otrokom, da pridobijo čim več učnih izkušenj, pri katerih so aktivni soustvarjalci.

4 Viri in literatura

Brumen, M: Pridobivanje tujega jezika v otroštvu: priročnik za učitelje: teoretična in praktična izhodišča za učitelje tujega jezika v prvem in drugem triletju osnovne šole. Ljubljana: DZS, 2003.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Projekti (splet). 2009. (citirano 18. 8. 2018). Dostopno na naslovu:

https://www.zrss.si/projektiess/skladisce/sporazumevanje_v_tujih_jezikih/tuj-jezik-v-prvem-triletju/Strokovni%20%C4%8Dlanki%20in%20prevodi/zgodnje_ucenje_tujega_jezika_z_vidika_razlicnih_teorij_lipavic_ostir.pdf

VSAK UČENEC JE ZGODBA ZASE

Vsi se zavedamo, da učenci, ki v razredih sedijo danes, zelo odstopajo od tistih, ki so v šolskih klopeh sedeli nekoč. Razredi so polni otrok, ki bodisi učno, vedenjsko, socialno ali zaradi zaradi družbenega in narodnostnega okolja, iz katerega prihajajo, odstopajo od ostalih. Zato se je izziv soočiti z njimi, ter vsem razlikam navkljub nuditi kakovosten pouk. O svojih metodah, izkušnjah, idejah in nemalokrat tudi težavah so spregovorili udeleženci v tem sklopu referatov.

Otroci z motnjo pozornosti in hiperaktivnost v šoli – Marijana Benedičič

OŠ Šenčur, Slovenija, benedicic.marijana@gmail.com

Izvleček

V Sloveniji imamo več različnih skupin otrok s posebnimi potrebami, ena od teh so otroci z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti. Učitelj mora usmerjati otrokovo pozornost in vzdrževati njegovo zanimanje; svoje zahteve, razlago učne snovi, odzivanje na otrokovo vedenje, učne cilje mora skrbno načrtovati in spremljati. To zahteva posebna znanja, pripravljenost, prilagodljivost, drznost, učenje na napakah, sodelovanje. Tudi vrstniki, ki se šolajo skupaj z učencem z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti pridobijo nepogrešljive izkušnje sodelovanja. Opremljeni s takšnimi izkušnjami bodo lahko gradili družbo prihodnosti v kateri bo sodelovanje z drugimi cilj, ki bo imel prednost pred individualnimi dosežki.

Ključne besede: motnja pozornosti, hiperaktivnost, vedenje otroka, značilnost otroka, strategija poučevanja.

Children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder in school

There are several different groups of children with special needs in Slovenia, and to one of those belong children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. The teacher must direct attention of a child and maintain their interest; the teacher must carefully plan and monitor their own demands, interpretation of teaching materials, response to behaviour of a child, and learning objectives. This demands special skills, preparedness, flexibility, boldness, learning from mistakes, and cooperation. Peers attending school with a student with Attention Deficit Hyperactivity Disorder also gain indispensable experience of cooperation. Children, fitted with such experience, will be able to build future society in which cooperation with others will take precedence over individual achievements.

Keywords: Attention Deficit, Hyperactivity, behaviour of child, characteristic of child, teaching strategy.

1 Motnja pozornosti in hiperaktivnost

Vsako delo z ljudmi, kakršno je tudi delo učitelja, je delo z enkratnimi posamezniki. Pri delu smo pogosto v vlogi, ko nudimo pomoč, podporo in posvečamo posebno pozornost osebam, ki so drugačne od večine navzočih. Kadar resnično z zanimanjem prisluhnemo takim posameznikom, ugotovimo, da je prav vsak izmed njih enkraten. Tako se vsak dan srečujemo s pisano paleto posameznikovih svetov, odnosov, občutij itd.

»Mednarodna klasifikacija bolezni motnjo pozornosti in hiperaktivnost uvršča v skupino vedenjskih in čustvenih motenj, ki se začenjajo navadno v otroštvu in adolescenci, in jih pri tem opisuje kot skupino motenj, za katere so značilni zgodnji nastanek (navadno v prvih petih letih življenja), pomanjkanje vztrajnosti pri dejavnostih, ki zahtevajo kognitivno zavzetost, težnja seliti se od ene aktivnosti do druge, ne da bi katero koli dokončal, skupaj z dezorganizirano slabo usmerjano in pretirano aktivnostjo. Hiperkinetični otroci so pogosto impulzivni, nagibajo se k nezgodam in se često znajdejo v disciplinskih konfliktih zaradi nepremišljenih kršitev pravil, ne pa iz namernega kljubovanja. Njihovi odnosi z odraslimi so pogosto brez socialnih zavor, manjka jim za našo kulturo običajne opreznosti in zadržanosti. Med drugimi otroki so manj priljubljeni in lahko postanejo izolirani.« (Kesič Dimic, 2009, 23)

V procesu izobraževanja je ključnega pomena znanje o značilnostih otrok z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti. Le tako jim lahko učinkovito pomagamo. Treba je razviti strategije, ki izkoriščajo močna področja otrok z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti ter hkrati podpirajo njihova šibka področja.

Nepozornost

Kesič Dimic (2009) navaja naslednje znake, ki kažejo na motnjo pozornosti pri otroku:

podrobnostim ne namenja dovolj pozornosti, dela napake pri šolskem delu in preostalih dejavnostih;

težko se usmeri v novo dejavnost, ne dokonča naloge do konca, težko se uči novo snov;

težko se osredotoči na eno dejavnost in kmalu postane zdolgočasen;

ima težave pri vzdrževanju pozornosti ob vodenih nalogah ali igri;

če ga dejavnost zanima in motivira, nima težav z osredotočanjem;

občutek daje, kot da nas ne posluša, čeprav mu govorimo neposredno;

ne sledi navodilom, ne dokonča nalog in svojih zaposlitev;

ima težave z organizacijo pri nalogah in dejavnostih;

pogosto zavrača naloge, kjer je potreben miselni napor;

pogosto izgublja stvari (igrače, šolske potrebščine, copate itd.);

hitro ga zmoti zunanji dejavnik;

pogosto deluje zasanjan, otopel, počasen;

domača naloga je muka; pozabi si zabeležiti, kaj je za nalogo ali pa zvezek pozabi v šoli;

pogosto pozablja na svoje obveznosti.

Hiperaktivnost

Kesič Dimic (2009) navaja naslednje znake, ki kažejo na hiperaktivnost pri otroku:

je stalno v gibanju;

pogosto maha z rokami ali nogami in se pozibava na stolu;

prijema predmete okoli sebe, nenehno govori;

pogosto vstane s sedeža in hodi po prostoru, čeprav se od njega pričakuje sedenje;

v neprimernih situacijah vztrajno teka naokoli in pleza;

pri igranju in poljubnih dejavnostih se težko tiho zaposli;

je kot stalno vključen »motor«;

prekomerno govori.

Impulzivnost

Kesič Dimic (2009) navaja naslednje znake, ki kažejo na impulzivnost pri otroku:

pogosto odgovori, še preden je slišal vprašanje do konca;

ne premisli, preden odreagira;

pogosto izbruhne z neprimernimi komentarji;

brez zadržkov izraža svoja čustva;

ne zaveda se posledic svojih dejanj;

težko počaka na vrsto;

pogosto moti preostale ali se vmešava v njihove aktivnosti (vpada v igro, v besedo itd.);

če je razburjen, lahko vrstniku zgrabi igračo ali ga udari;

raje se odloči za kratke naloge in ne za tiste, ki so dolgotrajne narave.

Učitelji in učenec z motnjo pozornosti in hiperaktivnost

Učenci z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti se v osnovni šoli srečujejo z mnogimi težavami, ki jim otežujejo učenje. Te težave se kažejo na različnih področjih.

Zelo pogosto napačno razumejo navodila. Nekateri otroci težje razumejo pisna navodila, drugim pa je težje, če so navodila podana ustno. Veliko posameznikov z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti ima težave z branjem in pisanjem. Velik napor jim predstavlja pisanje pisanih črk – usklajevanje finomotoričnih gibov, ki so pri tem potrebni. Veliko težavo jim predstavlja vzdrževanje pozornosti in sedenje pri miru. Težje usvojijo pravila vedenja in pogosto kršijo osebni prostor drugih otrok. Zlasti mlajše učence je težko motivirati za delo. Ko nam otroka uspe pripraviti do tega, da začne neko opravilo, ga težko preusmerimo na novo aktivnost. Med problemi, ki se pokažejo že zgodaj, je tudi organiziranje. Otrok ne zna urediti svojih stvari in obveznosti ter jih ohranjati urejene.

Kaj lahko stori učitelj?

Pravega recepta, ki bi deloval pri vseh učencih z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti, ni. Obstajajo pa strategije, ki razbremenijo učitelja in olajšajo pouk učencu.

Strong in O. Flanagan (2011) predlagata nekaj nasvetov za poučevanje otrok z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti:

Učitelj naj vključi čim več otrokovih čutov. Uporablja naj vizualne pripomočke, slikovno gradivo, interaktivne učne pripomočke, delo zunaj učilnice, igro vlog.

Učitelj naj jasno pove, kaj pričakuje. Ko učencu kaj naroča, naj mu jasno pove, kaj hoče od njega. Preveri naj, ali ga je učenec slišal in razumel.

Učencu naj pomaga vzpostaviti strukturo in organiziranost. Na primer: ko mora otrok pisati, mu da na mizo sliko zvezka in pisala. Pri večjih otrocih pa je dobro, če jim potek učne ure napiše. Med delom naj učitelj preverja, ali učenec dela po predlaganih korakih, in ga spodbuja. To bo otroka pomirilo, mu dalo občutek varnosti, predvidljivosti in reda.

Učitelj naj krepi občutek otrokove lastne vrednosti. Izogiba naj se temu, da bi otroka izpostavljal pred razredom. Skuša naj najti otrokova močna področja, na katerih blesti, in naj jih poudari.

Učitelj naj odstrani motnje v okolici. Večini učencev koristi, če sedijo spredaj in ne v bližini oken. Včasih pa kak učenec zaradi odvrnljive pozornosti potrebuje drugačne prilagoditve. Nekatere bolj moti hrup za hrbtom kot dogajanje pred njimi; v tem primeru jim koristi, da nihče ne sedi za njimi. Učitelj naj glede na svoja opažanja in presojo ter skupaj z učencem poišče najboljše mesto v učilnici zanj.

Učitelj naj daje navodila počasi in razločno. Potrebna sta potrpljenje in pripravljenost, da jih po potrebi ponovi. Pomaga tudi, če poleg ustnih navodil poda še navodila v pisni obliki.

Učencu je treba omogočiti predahe med delom. Od časa do časa naj se za nekaj minut sprehodi in razgiba. Tako bo lahko dlje časa osredotočen.

Učitelj naj sodeluje s starši. Če učenec jemlje zdravila in učitelj opazi, da zdravila izgubljajo učinek ali da bi bilo treba spremeniti urnik jemanja, je treba o tem obvestiti starše, da bodo lahko ukrepali.

Učitelj naj spodbuja sodelovanje. Za začetek naj učitelj spodbuja interakcijo z majhnim številom sošolcev. Otroci pogosto ne vedo, kako naj reagirajo na drugačno vedenje otroka z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti. Za vzor si bodo najprej vzeli učitelja in njegovo vedenje posnemali. Zato je pomembno, da učitelj pokaže toleranco, da otroka poduči o primernejšem vedenju in ga spodbuja. Pomembno je tudi, da učitelj opazi in pohvali otroke, kadar se vedejo podpirajoče.

Zaključek

Delo z otrokom z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti je zahtevno ter je za učitelja pravi izziv. Zelo pomembno je poznavanje motnje in strategij za spopadanje s specifičnimi težavami. Vsak otrok je edinstven, zato sta odločilnega pomena dobro poznavanje in razumevanje vsakega posameznika. Prav tako je pomembno, da je učitelj mirne narave, da je predvidljiv v svojih čustvenih reakcijah, prilagodljiv s svojim učnim načrtom in pozitivno naravnan – sposoben vzpostaviti vzdušje spodbujanja in ne kritiziranja.

Viri in literatura

Kesič Dimic, K.: Adrenalinske deklice, hitri dečki. Svet otroka z ADHD. Nova Gorica: Educa, Melior, 2009.

Strong, J., O'Flanagan, M.: Motnja pozornosti in hiperaktivnost. Ljubljana: Pasadena: Društvo za pomoč osebam z depresijo in anksioznimi motnjami, 2011.

Mikuš Kos, A.: Duševno zdravje otrok današnjega časa. Radovljica: Didakta, 2017.

Vključevanje slepe dijakinje v gimnazijski program – Saša Bogataj Suljanović

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, sasa.bogataj@gimnazija-skofjaloka.si

Izvleček

Članek predstavlja proces vključitve slepe dijakinje v gimnazijski program ter proces njenega izobraževanja, v katerem je po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami treba slediti zelo kompleksnim ciljem. Ti izpostavljajo zagotavljanje največje koristi otroka in enakih možnosti slepi dijakinji ob hkratnem upoštevanju različnih potreb vseh dijakov, pa tudi individualiziran pristop, takojšnjo in kontinuirano podporo in strokovno pomoč v programih vzgoje in izobraževanja ter zagotavljanje ustreznih pogojev, ki slepi dijakinji omogočajo optimalen razvoj. Avtorica v članku predstavlja prizadevanja šole za pridobitev pomoči države, s katero bi sploh lahko sledili ciljem. Opisuje tudi interne postopke in procese prilagajanja poučevanja, ki pa morajo zagotoviti enakovreden izobrazbeni standard slepi dijakinji oziroma tako kvaliteto pridobljenega znanja, da bo lahko uspešno opravila maturo.

Ključne besede: integracija, prilagoditve, izobrazbeni standard, ocenjevanje, napredovanje, kultura srca

Inclusion of a blind student in grammar school program

Abstract

The article presents the process of inclusion of a blind student in the grammar school program as well as the process of educating her in which according to the Act on the guidance of children with special

needs it is necessary to follow very complex goals, ranging from ensuring the maximum benefit of the child, providing equal opportunities to blind students while taking into account different needs of all students to an individualized approach, immediate and continuous support and professional assistance in education programs, and providing appropriate conditions for optimum development. The article presents the efforts of the school to obtain state aid that would enable us to pursue the goals, the internal procedures and processes of adapting teaching practices which must ensure an equal educational standard for the blind student or the same quality of acquired knowledge, through which the student can successfully complete the national school-leaving exam matura.

Key words: integration, adaptations, education standard, assessment, progression, culture of the heart

Vpis in začetki

Slepa dijakinja se je na Gimnazijo Škofja Loka v program klasične gimnazije vpisala 1. 9. 2015. Ob vključitvi k nam je imela odločbo o usmeritvi v program klasične gimnazije s prilagojenih izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Zagotoviti smo ji morali tri ure dodatne strokovne pomoči na teden. Dve uri sta bili namenjeni pomoči pri premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj in ju je izvajala tiflopedagoginja, ena ura pa je bila namenjena svetovalnim storitvam. Slepi dijakinji naj bi šola zagotovila tudi začasnega spremljevalca za izvajanje fizične pomoči. V individualiziranem programu smo poleg dodatne strokovne pomoči opredelili več prilagoditev.

Prilagoditve pri organizaciji pouka:

prilagojen sedežni red (dijakinja sedi v prvih vrstah, ima dovolj veliko odlagalno površino in dostop do električnega omrežja),

omogočena ji je uporaba računalnika z brajevo vrstico in programsko opremo za slepe,

lahko uporablja zvočno žepno računalo, program latex, ročno elektronsko lupo, geometrijski pribor za slepe in drugo sodobno IKT, ki bi ji lahko pomagala pri učenju,

ko je pri kemiji in fiziki na programu računanje, šola zagotovi začasnega spremljevalca,

gradiva učitelji sproti (vnaprej) nalagajo v Dropbox, v Dropboxu so tudi učbeniki,

kjer je le mogoče, naj se uporablja ustrezna ponazorila,

dijakinja potrebuje več časa za branje, pisanje in opazovanje, kar je treba upoštevati pri vseh predmetih,

dijakinja s pomočjo računalnika poskusi delati lastne zapiske, kjer je možno.

Prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja:

pri pisnem preverjanju in ocenjevanju znanja se slepi dijakinji lahko podaljša čas pisanja za 100 %, predlagamo pa, da se ji pri testih, kjer je to mogoče, dolžina testa skrajša, in sicer v kvantitativnem smislu (npr. manj primerov), ne pa v vsebinskem, tako da dijakinja ne bi potrebovala podaljšanega časa pisanja in bi uspela test rešiti v eni šolski uri;

kjer je mogoče, naj se dijakinjo ocenjuje ustno, kar pa mora biti vedno napovedano.

pri geometriji se dijakinji tolerira natančnost risanja za 5 mm in za 5°.

Druge prilagoditve:

dijakinja ima zagotovljenega začasnega spremljevalca pri športu in dnevih dejavnosti ter pri izvajanju programa pri dejavnostih, ki bi bile zanjo lahko nevarne (kemijski eksperimenti …),

pouk poteka večinoma v učilnici 351,

znotraj oddelčne skupnosti je zagotovljeno, da sošolci pomagajo slepi dijakinji pri malici in pri ostalih premikih po šoli; koordinatorica tega je razredničarka,

slepa dijakinja lahko svoje obveznosti za 1. letnik opravlja do 31. 8. 2016.

Prve težave

Na papirju vse lepo in prav. Vprašanja pa so se od prvega dneva dalje kar kopičila. Najprej se nam je zastavilo vprašanje, kdo bo slepi dijakinji pomagal z opremo, uporablja namreč računalnik z brajevo vrstico in prilagojeno geometrijsko orodje. Kako se bo premikala po šoli, pouk namreč poteka v treh nadstropjih, športna vzgoja je v sosednji stavbi, večina predmetov je v specializiranih učilnicah. Ugotovili smo, da slepa dijakinja preko brajeve vrstice ne more brati matematičnih ukazov in da bo treba vso matematiko pretvoriti v programski jezik latex, ki ga nihče med nami ne pozna. Poleg prilagoditev, ki jih vsak učitelj izvaja brez težav, smo iz svojih sredstev in rezerv dijakinji takoj namenili učno pomoč iz matematike, ki jo je izvajala naša učiteljica. Pomoč je bila organizirana v šoli izven odobrene kvote ur, opredeljene v odločbi. Začeli smo z eno uro na teden in zelo kmalu ugotovili, da je to čisto premalo. Tudi glede začasnega spremljevalca stvari niso tekle v redu. Spremljevalci so se menjavali, zgodilo se nam je, da ga občasno sploh nismo mogli priskrbeti. Slepo dijakinjo pa je motilo, ker nikoli ni vedela, kdo ji bo naslednjič pomagal.

Ugotovili pa smo še nekaj zelo pomembnega. Slepa dijakinja je prava gimnazijka po načinu razmišljanja, po delavnosti, predanosti, po sposobnostih, pa tudi glede na svoje cilje in ambicije.Torej, kako stvar organizirati tako, da bo lahko uspešna in da šola ne bo finančno potonila?

Prvi koraki k trajni rešitvi težav

V strokovni skupini smo kmalu ugotovili, da moramo slepi dijakinji zagotoviti stalnega spremljevalca. V mislih smo imeli našo bivšo kolegico, ki je pri nas že delala kot spremljevalka, hkrati pa je učiteljica matematike, zato bi lahko slepi dijakinji pomagala tudi pri naravoslovnih predmetih.

Odločili smo se, da na Zavod RS za šolstvo vložimo prošnjo za spremembo odločbe, v kateri smo se sklicevali na 33. člen (zahteva za spremembo odločbe) Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP – 1). Prošnjo smo natančno utemeljili s sledečimi argumenti:

Slepa dijakinja je zelo sposobna, prizadevna in se na naši šoli zelo dobro počuti. Hkrati pa ima velike težave pri matematiki, fiziki in kemiji.

Dijakinji je pri teh treh predmetih treba snov, vaje, naloge in teste natipkati v posebnem matematičnem zapisu za slepe, ki ga lahko računalniški program pretvarja v brajico. Ta zapis je zelo drugačen, veliko bolj okoren, zamuden in nepregleden od zapisa, ki ga uporabljamo videči. Zato slepa dijakinja ne more delati z enakim tempom kot ostali dijaki. Njeno branje in reševanje nalog je veliko počasnejše. Tudi način reševanja je pogosto drugačen, prilagojen njenemu zapisu, saj tisto, kar ostali

vidimo, ona ne vidi, ampak mora prepoznati in najti po drugem sistemu. Zato pogosto potrebuje tudi drugačno razlago in drugačen pristop k nalogi.

Učitelj pri pouku zato ne more hkrati razlagati slepi dijakinji in ostalim dijakom. Razložiti mora vsakemu na malo drugačen način. Pri reševanju nalog ne more hkrati slediti tempu videčih dijakov in slepi dijakinji, ki vedno bolj zaostaja. Prvi test je pisala le 20 %.

Težavo rešujemo tako, da je pri vseh urah matematike prisotna učiteljica matematike, ki skupaj s slepo dijakinjo sledi učni uri (kadar ji ta zmore slediti) in ji nudi dodatno razlago ter ji pokaže njej primernejšo pot reševanja, kadar je naša vidna metoda zanjo neustrezna. Poleg tega ji tudi izven rednih ur pouka nudi učno pomoč, saj naloge, ki jih ostali dijaki vadijo pri pouku, pri njej ostajajo nedokončane. Z dodatno pomočjo se je tudi rezultat pri testu očitno izboljšal. Drugi test je pisala pozitivno.

Tudi učiteljici kemije in fizike bi želeli, da je nekdo prisoten pri urah za pomoč slepi dijakinji, saj se srečujeta z enakimi težavami. Spremljevalka bi bila zelo dobrodošla tudi pri geografiji, kjer je treba s pomočjo tipne metode slepi dijakinji pomagati pri predstavljanju splošnih geografskih pojmov.

Spremljevalec bi bil nujen tudi pri športni vzgoji, kjer slepa dijakinja ne more slediti načrtu dela za ostalo skupino. Zaradi tega je pogosto prikrajšana za nujno telesno aktivnost, saj ji šola posebnega spremljevalce v času športne vzgoje ne more zagotoviti. Težava se pojavlja tudi pri športnih dnevih, organiziramo namreč kar tri v letu.

Gimnazijsko izobraževanje je vezano tudi na ogled gledaliških, glasbenih, opernih predstav, v programu klasične gimnazije je nacionalna izmenjava (slepo dijakinjo in njene sošolce so že gostili na I. gimnaziji v Celju), strokovne ekskurzije v tujino in po Sloveniji, udeležba na dogodkih, ki razvijajo socialni in kulturni kapital dijakov. Na vse to bi mi radi slepo dijakinjo peljali, pa nam finančno to predstavlja zelo velik zalogaj, saj je začasni spremljevalec finančno breme šole. Poleg tega se zaradi težav z organizacijo začasni spremljevalci ves čas menjujejo, kar slepi dijakinji tudi ne olajša njenega dela in počutja.

Prošnjo smo vložili 1. 4., ko je bila slepa dijakinja v 1. letniku, v sredini maja smo z Zavoda RS za šolstvo dobili odgovor, da potrebujejo še mnenje tiflopedagoga. To mnenje smo brez težav pridobili, z Zavodom za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, ki se sedaj imenuje Center IRIS, namreč zelo dobro sodelujemo in tudi naša tiflopedagoginja je potrebo po stalnem spremljevalcu zaznavala. Skupaj z njenim mnenjem smo tudi našo prošnjo še malo osvetlili. Program klasične gimnazije je namreč vezan na številne aktivnosti izven šolskega prostora, dijaki so v prvem letu imeli dve nacionalni izmenjavi, sledila naj bi strokovna ekskurzija Po rimskih poteh, ki bi se je slepa dijakinja nujno morala udeležiti. Če bi imela spremljevalca, bi se lahko udeležila mednarodne izmenjave, strokovne ekskurzije v Rim in Pompeje, v London, Pariz ter v Bruselj in Strasbourg. Omenili smo tudi, da je naša šola s programom klasična gimnazija v mreži petih klasičnih gimnazij, s katerimi se tako strokovni delavci kot dijaki redno srečujemo. Dijaki skupaj pripravljajo dramatizacije antičnih besedil, spoznavajo slovenske kraje ter kraje preko naših meja z antičnimi ostanki ter sodelujejo pri učnem programu klasičnih gimnazij na drugih šolah. Vse to bi bilo slepi dijakinji nedosegljivo, če ne bi imela spremljevalca. Opozorili smo tudi na velike težave pri rednem pouku, ki pa ne izhajajo iz nerazumevanja snovi, pač pa iz počasne in slabe orientacije v gradivu, posebej se je to pokazalo pri matematiki. Slepa dijakinja potrebuje nekoga, ki pozna program za slepe Latex, da ji bo pomagal slediti nalogam. Velik problem so tudi gradiva, ki jih za slepe dijake, vključene v gimnazijski program, ni. Za matematiko smo dobili zvočni učbenik, ki je tudi po mnenju tiflopedagogov popolnoma neprimeren. Tudi ostala gradiva niso prilagojena, naši učitelji morajo za vse predmete gradiva pripravljati sami. Ob koncu dopolnitve vloge smo poudarili, da je slepa dijakinja svoj srednješolski program po našem mnenju izbrala ustrezno. Če bi imela spremljevalca, potem bi program uspešno zaključila in bi se lahko vpisala na izbran študijski program, kjer pa tovrstnih težav ne bo več imela. Torej gre le za tri leta pomoči uspešnemu, ambicioznemu in znanja željnemu

dekletu s posebnimi potrebami. Poudarili smo tudi, da smo v primeru, če bomo spremljevalca dobili, pripravljeni z gradivom, ki ga sami pripravljamo, pomagati drugim šolam, ki se bodo znašle v podobni situaciji kot mi.

Zaključek

Oktobra, ko je bila slepa dijakinja v 2. letniku, smo dobili novo odločbo, v kateri je bilo vse enako kot prej, le začasni spremljevalec se je spremenil v stalnega. Slepa dijakinja je tako sedaj redno v 4. letniku, udeležila se je vseh prej omenjenih strokovnih ekskurzij in izmenjav, vse letnike do sedaj je zaključila s prav dobrim uspehom. Ker je odlična pevka, nas na prireditvah vedno razveseljuje s svojimi pevskimi točkami. Z njo in od nje smo se naučili, da je treba vztrajati, predano slediti svojim ciljem in pri tem ohranjati optimizem.

Viri:

http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896#

Poučevanje slovenščine učenke s polževim vsadkom v osnovni šoli – Ana Brejc

Osnovna šola Antona Tomaža Linharta Radovljica, Slovenija, ana.brejc@guest.arnes.si

Izvleček

Dve leti je avtorica prispevka poučevala učenko s polževim vsadkom slovenščino, tri leta pa je bila tudi izvajalka dodatne strokovne pomoči (za slovenščino) za to učenko. V prispevku bo v uvodu predstavila, kaj polžev vsadek je ter posebnost učenke (saj je ta v govornem razvoju odstopala od ostalih gluhih oz. naglušnih učencev s polževim vsadkom). V nadaljevanju pa bo izhajala iz problemov, na katere je naletela pri poučevanju učenke. Zanje bo poiskala rešitev s pomočjo strokovne literature, predvsem pa bo predstavila lastne izkušnje s poučevanjem učenke, tako v razredu kot izven njega, ter se dotaknila tudi preverjanja in ocenjevanja znanja. Prispevku bo dodala tudi konkretne primere s pisnih ocenjevanj znanja, primere ustnega ocenjevanja ter lastna opažanja in rezultate. Poučevanje učenke ji je predstavljalo svojevrsten izziv, predvsem, ker je morala zanjo prilagajati in z njo predelovati snov, ki so jo obravnavali sošolci in sošolke in je bila za učenko izjemno zahtevna. S svojim prispevkom želi učiteljica posredovati znanje in izkušnje, ki jih je pridobila ob delu z učenko.

Ključne besede: slovenščina, polžev vsadek, gluhi oz. naglušni učenec, prilagoditev, poučevanje, ocenjevanje

Teaching Slovene to a primary school student with cochlear implant

Abstract

For two years, the author of the article taught Slovene to a student with cochlear implant, and for three years she also performed additional professional help (for Slovene) for this student. In the introduction, the author will explain what a cochlear implant is. She will also present the student's characteristics (as she differed from other deaf and hearing-impaired students with cochlear implant in speech development). The next part will be based on the problems she encountered in teaching the student. She will find the solution in professional literature. In particular, she will present her own experiences with teaching the student, both in the classroom and outside, and she will also briefly talk about the assessment of knowledge. The paper will also include concrete examples of written assessments of knowledge, examples of oral assessment and the author's observations and results. Teaching the student was a unique challenge, as she had to adapt and teach the topics that were extremely difficult for the student. The author's aim is to present and pass on her knowledge and experiences she gained when working with her student.

Key words: Slovene, cochlear implant, deaf or hearing-impaired students, adaptation, teaching, assessment

1 Uvod

Učenka s polževim vsadkom je na šolo v šesti razred prišla s podružnične šole. Njena posebnost je bila, da je polžev vsadek dobila relativno pozno, ta pa je bil sprva napačno nastavljen, zaradi česar je deklica narobe slišala, kar je vplivalo tudi na njen govorni razvoj.

1.2 Posebnosti govora učenke

Dekletova jezikovna starost je bila, zaradi prej omenjenih okoliščin, precej nižja od njene dejanske starosti. V svojem govoru je učenka uporabljala veliko samostalnikov in glagolov, ki jih je pogosto napačno izgovorila (naglasila), samostalnikov ni sklanjala, glagolov ni spregala, glagolskih časov ni uporabljala, zelo pogosto pomena, za nas, vsakdanjih besed ni razumela.

2 Polžev vsadek

"Sistem polževega vsadka je elektronska naprava, ki pretvarja zvočno valovanje iz okolice v električne impulze. Tako se zvočna informacija prenese mimo ušesa neposredno na slušni živec. Njegova naloga je sprejeti zvok, ga kar se da fino frekvenčno analizirati in informacijo v realnem času prenesti na slušni živec." (Hernja, 2010, 39).

3 Posebnosti govora in poslušanja otrok z okvaro sluha

"Gluhi in naglušni so šibkejši na področju besednega zaklada, besednih zvez in znanja jezikovnih zakonitosti. V šoli imajo otroci več težav pri slovenskem jeziku in tudi pri drugih predmetih, kjer se srečujejo z besedilom. V besedilu je poleg neznane vsebine še veliko besed, ki jih učenec ne pozna in zato snov težje razume. Naglušen otrok nepravilno sliši posamezne visoke glasove ter jih nepravilno izgovarja. Artikulacija teh glasov je negotova, nepravilna in mehka. Odraža se na celotni strukturi

govora: melodija, ritem, tempo, barva in način govora naglušnega otroka se ločijo od govora otroka, ki normalno sliši.” (Rojac, 1999, 24).

Otroci z okvaro sluha slišijo drugače od slišečih vrstnikov, saj so zanje “glasovi tišji, nekaterih sploh ne slišijo. V njihovem poslušanju se pojavljajo vrzeli.” (Hernja, 2010, 51).

Hernja in drugi (2010) pravijo tudi, da se “V/v razvoju poslušanja (se) lahko dalj časa zadržijo napake, ki se nato izražajo v nepravilni ali netočni izgovorjavi. Glasove, ki jih nepravilno slišijo, tudi nepravilno izgovorijo, nekatere zamenjajo ali jih izpuščajo. Neznane besede pogosto slišijo napačno.” (Hernja, 2010, 51). Hernja in ostali navajajo tudi nekaj primerov zamenjav, kot so: mehko = mleko, zmaj = maj, sto = stop, led = lep idr.

Po besedah Nade Hernja in drugih (2010) naglušni otroci najlažje slišijo in razlikujejo samoglasnike, poslušajo daljše besede ter prepoznajo samostalnike, glagole in pridevnike. Težje poslušajo enozložne besede, besede na koncu stavka, predloge in veznike.

4 Izzivi pri poučevanju ter ocenjevanju

Avtorica prispevka se je z deklico v okviru ur dodatne strokovne pomoči in ur rednega pouka ukvarjala tri leta. Avtorica ima deset let izkušenj s področja poučevanja slovenščine kot tujega jezika, s čimer si je sprva pomagala tudi pri poučevanju dekleta, saj ta ni imela izdelanega sistema slovenskega jezika, potrebnega za vsakdanje sporazumevanje. Velik problem je bil, ker je zaradi pomanjkljivega razumevanja učno snov le s težavo usvajala, tako da v nadaljevanju ni bilo dovolj časa za sistematično grajenje sistema slovenskega jezika in se je avtorica prispevka raje usmerila na ključne poudarke in minimalne standarde znanja redne snovi.

Izziv, je učiteljici predstavljala tudi zahtevnost obravnavanih literarnih besedil; in prav tako jezikovnih tem, ki se je iz leta v leto stopnjevala, učenkin jezikovni razvoj pa ni napredoval s takšno naglico, zaradi česar nekaterih tem nista mogli obravnavati, saj so bile za učenko preveč abstraktne.

Poleg redne snovi pa je bilo potrebno z učenko tudi vaditi branje, saj je ta besede brala po zlogih in jih pogosto napačno naglašala. Pogosto se je zgodilo tudi, da je bila učenka prepričana, da besedo razume, ker je bila podobna besedi, ki jo je res poznala, vendar sama s pomočjo sobesedila ni ugotovila, da se moti glede njenega pomena. O besedah je torej razmišljala posamično in jih ni vključevala v večje pomenske enote (npr. mehurčki pri noricah – razumela je pomen v kontekstu mehurčki v pijačah).

V šestem razredu deklica prebranega besedila iz berila ni bila zmožna sama obnoviti, saj je to vsebovalo preveč neznanih besed. Obnoviti ga ni mogla niti s pomočjo podvprašanj. Poleg pomena besed je bilo deklici potrebno razložiti tudi povezavo posameznih dogodkov med seboj.

4.1 Poučevanje

“Otroci z okvaro sluha imajo večinoma slabše razvit jezikovni sistem kakor njihovi vrstniki.” (Hernja, 2010, 121). Nada Hernja in drugi (2010) navajajo še nekaj značilnosti jezika otrok z okvaro sluha, kot so: skromno pasivno in aktivno besedišče (otroci večino besed, ki jih poznajo, tudi uporabljajo), dalj časa za pomnenje novih besed, težave pri razumevanju besed s prenesenim pomenom, fraz in metafor, otežen priklic besed, skladnja stavkov ni avtomatizirana, za učenje slovničnih pravil potrebujejo več časa (Avtorica prispevka je opazila, da zato, ker ne izhajajo iz lastnega govora/se nanj

ne morejo opreti.). Prav tako je za takšne otroke samostojno branje težje, saj težje od vrstnikov prepoznajo pomen neznanih besed iz sobesedila.

Po mnenju Nade Hernja in drugih avtorjev Priročnika (2010) otroci z okvaro sluha tudi počasneje berejo, saj se trudijo neznano besedo razumeti, njihovo branje je mnotono in težje razumljivo. Pogosto besede naglasijo narobe.

Tudi pri pisanju se pri takšnih otrocih pojavljajo specifične napake, izpuščajo določene besedne vrste (glagole, veznike, predloge) ali pa črke in dele besed.

Pri poučevanju učenke je zato avtorica prispevka upoštevala vsa priporočila o delu z gluhimi in naglušnimi in ta tudi zapisala v individualiziran program. Pri delu z učenko so bile torej upoštevane naslednje prilagoditve in priporočila:

Učenko se usmerja na bistvene vsebine učne snovi (v besedilu se poudarijo ključne besede), jezikovno kompleksnejše vsebine se poenostavi. Daljša besedila se ustrezno prilagodi (skrajša). Za zahtevnejšo učno snov se pripravi slikovna ponazorila in miselne vzorce. Odgovore učencev na učiteljeva vprašanja se ponovi.

Vsebine se po potrebi dodatno razloži z drugimi besedami (izven razreda) in razdeli na manjše enote. Učitelj se izogiba preskokom s teme na temo. Ob branju učitelj pazi, da si ust ne zakriva s knjigo, bere počasi. Učenki se omogoči predpriprava na uro (temo, novo besede), ki jo izvede doma ob pomoči staršev. Učitelj se ob govorjenju ne premika po razredu. Ob poslušanju zvočnih posnetkov se učenki predhodno priskrbi transkripcijo. Učenka v razredu bere le besedilo, ki ga je predhodno že spoznala, priporočljivo je, da je na vrsti prva.

Avtorici prispevka so bile pri poučevanju v veliko pomoč slikanice, ob katerih je učenka poslušala učiteljičino branje literarnega besedila. Pogosto ji je učiteljica pripravila razpredelnico s fotografijami pomembnejših pojmov iz književnega dela ali fotografijami, predvidenih neznanih besed (gl. priloge). Od učenke je zahtevala tudi, da si ta neznane besede zapisuje skupaj z njihovo razlago oz. sobesedilom. Učiteljica je težjo snov izpustila (na primer vrste zaimkov, posebnosti pri sklanjanju samostalnikov, ...) in dala poudarek temeljnim temam in praktičnemu znanju (obrazcem, besedilnim vrstam). Obseg domačega branja je bil krajši, prav tako domače naloge. Učiteljica je učenki za obravnavano snov pripravila krajše povzetke, s čimer je učna snov zanjo postala obvladljivejša.

Ure dodatne strokovne pomoči je avtorica namenila pregledu pravilnosti zapiskov, usmerjanju na bistvene poudarke snovi, dodatnim vajam, ponovni razlagi.

4.2 Ocenjevanje znanja

„Ocenjevanje naj bo napovedano in medpredmetno usklajeno. (…) Iz ocenjevanja so izvzete vsebine, ki temeljijo na zvočnih elementih. (…) Slovnična neustreznost pisnih izdelkov naj ne vpliva na oceno. (…) Ker so otroci z okvaro sluha zelo različni v usvojenih spretnostih poslušanja, je nemogoče v splošnem opisati oz. določiti, katere so vsebine, ki jih posamezni otrok ne zmore, zato jih je treba opredeliti individualno.” (Hernja, 2010, 136).

V Priročniku so Nada Hernja in drugi (2010) navedli nekaj priporočil glede prilagoditev pri ustnem ocenjevanju znanja. Prilagoditve so potrebne zaradi težav pri razumevanju vprašanja, oblikovanju odgovora, težav s priklicem besed.

Učenka je bila, v skladu s priporočili, upravičena do naslednjih prilagoditev (pri ocenjevanju znanja):

Učenki se pri preverjanju znanja postavljajo konkretna, enostavno strukturirana vprašanja z besedami, ki jih razume.

Pravopis in izgovorjava se ne ocenjujeta, ocenjuje se vsebina.

Naloge morajo vsebovati zgled, tipi nalog morajo biti učenki znani. Vprašanja si morajo slediti od lažjih k težjim.

Pri pisnih preizkusih je potrebno ustno preveriti odgovore.

Učenki se vprašanja lahko glasno prebere, večkrat ponovi in preveri razumevanje le-teh.

Pri pisnem ocenjevanju se učenki po potrebi podaljša čas pisanja. Pogostejše naloge so naloge izbirnega tipa, dopolnjevanja, povezovanja in izpolnjevanje tabel.

Po potrebi se zmanjša obseg nalog pri pisnem ocenjevanju; le-te so prilagojene kriterijem minimalnih standardov znanja.

Ustna ocenjevanja so vnaprej dogovorjena in teme znane. Učna snov se razdeli na več delov. (gl. priloge)

Avtorica prispevka je ocenjevala učenkin napredek, saj se ji je to zdelo edino smiselno. Poseben izziv je bilo ocenjevanje govornega nastopa. To je imela prilagojeno tako, da je morala pesem oz. govorni nastop samo pravilno prebrati, kar ji je, glede na njeno zmožnost branja, predstavljalo zadosten izziv. Namesto deklamacije pesmi je morala to pesem prebrati interpretativno. Pri pisanju spisa je učenka dobila tudi podvprašanja, s pomočjo katerih je lahko zapisala zaokroženo besedilo. Pogosto je bilo ocenjevanje razdeljeno na več delov, kar je v skladu s priporočili z delom z gluhimi in naglušnimi, vendar so učitelji potem v zadnjih razredih osnovne šole (kjer imajo učenci zelo veliko predmetov in posledično ocenjevanj znanja) naleteli na težavo, da bi bilo teh preizkusov ogromno, zaradi česar bi bila učenka zelo obremenjena.

5 Zaključek

Učenka je v razvoju govora in znanju v štirih letih, ko jo je avtorica prispevka spremljala, napredovala. V šestem razredu tako še ni bila zmožna napisati spisa, v sedmem pa je že napisala smiselno in zaokroženo besedilo, v katerem so bile povedi zapisane z veliko začetnico in končnim ločilom. Prav tako je v sedmem razredu učenka že bila zmožna obnovo petih črtic, ki jo je s pomočjo staršev napisala doma, prosto predstaviti. Še bolj je bil viden napredek v 9. razredu.

Avtorica prispevka je tudi spoznala, da je zelo težko vnaprej predvideti, katera snov je za učenko težka in katera ne, saj jo je ta pri določenih temah presenetila.

6 Viri in literatura

Hernja, N. (idr.): Priročnik za delo z gluhimi in naglušnimi otroki. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo, 2010.

Rojac A.: Naglušni otrok v redni osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Enota Koper, 1999.

Lastni individualizirani programi, narejeni za učenko v šolskih letih 2012/2013, 2013/2014, 2015/2016.

Priloge

Priloga 1: primer slikovnega gradiva.

Priloga 2: primer vaj pred pisnim ocenjevanjem znanja.

Priloga 3: primer pisnega preizkusa znanja.

Priloga 4: primer posredovanih tem za ustno ocenjevanje.

VEDRO	
BREME	
NAPRSTNIK	
ZOPRNO DELO	-pripravljati opremo za tekmo
DELATI NORČIJE	-zabavati se; delati nekaj, kar se ne sme
ZAMENJAVA	-zvezek za nalivko
ZDRUŽEVATI	-1+1 = 2, 1. + 2. skupina – cel razred
PARNIK	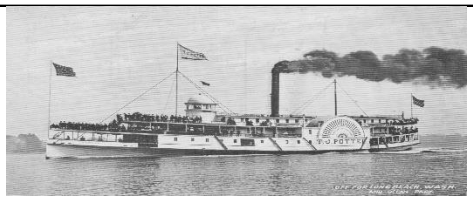
MALOMARNO	
ELEGANTNO	
PLESKATI	
UPOGNJEN	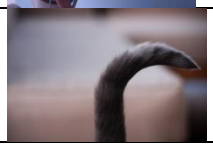

Priloga 2.

Vaje za pisno ocenjevanje znanja

Teme:

opis poti, življenjepis, priredja, pravopis (pisanje skupaj in narazen, vejica, zapisovanje barv in odtenkov barv, vezaj in pomišljaj, tri pike).

Preberi besedilo!

MLINARJEVA POT

Mlinarjeva pot se bo začela pri cerkvi na Bučki in nas bo vodila v dolino do Košakovega mlina in nato ob potoku do Sedlarjevega mlina. Tretji mlin na naši poti bo Marjetičev mlin, nato pa se bomo ustavili v bližini potoka, kjer bomo uredili prostor za igro, malico, druženje, delavnice v naravi, ... Tu si bomo pogledali tudi Hrvatov mlin, ki je že v zelo slabem stanju. Od tu bomo pot nadaljevali preko travnika in po poti do vasi Dolnje Radulje, kjer stoji Vajsov mlin. (Ogled zunanjosti in po predhodnem dogovoru tudi notranjosti mlina.) Po ogledu bomo pot nadaljevali mimo Remičevega mlina, prečkali travnik in potok in se po gozdu povzpeli do Lovskega doma in naprej do Bučke, kjer nas bo pot vodila mimo šole nazaj do cerkve sv. Matija.

Pot bo dolga 10 km. Organizirane in vnaprej najavljene skupine bo pohodnike vodil vodič. Na dogovorjenem mestu: pri cerkvi na Bučki, Lovskem domu, Kulturnem domu, … bomo postavili stojnice s ponudbo domačih izdelkov, spominkov in dobrot.

(Prirejeno po: http://www.mlinarjeva-pot.si/opis_poti.php.)

Odgovori na vprašanja!

O čem govori besedilo? _____

Kje se bodo igrali, malicali in družili? _____

Kakšna je dolžina poti? _____

Izberi pravilni odgovor!

Koliko mlinov bomo videli na poti?

3

4

6

Kje se pot konča?

Pri cerkvi sv. Matija.

Pri Košakovem mlinu.

Pri Kulturnem domu.

Izberi ustrezni veznik!

vendar, zato, niti, toda, in, zato, saj, a, ali, vendar

Želeli smo iti v hribe, _____ je začelo deževati. – Rada nabiram gobe, _____ se bojim kač in medveda. – Iskal je zaklad, _____ ni ga našel. – Iz jeklenke je uhajal plin, _____ se je nekaj ljudi zastrupilo. – Bil sem prvi, _____ saj sem tekel zelo hitro. – Poišči rdeče oznake _____ izberi popust. – Povej kaj pametnega _____ pa molči. – Ni se premaknil _____ ni trenil z očmi. – Že tri dni me boli glava, _____ grem k zdravniku. – Ponudili smo mu pomoč, _____ je ni sprejel.

Pobarvaj veznike in vstavi vejico, kjer je potrebno!

Vrnil se je k meni in mi velel sesti. – Za svoja leta je še dober saj še vedno sam skrbi zase. – Sprijazni se s sivo barvo las ali pa se odloči za barvanje. – Tega mi ni nikoli ne potrdila ne zanikala. – Imam slabo kri zato moram paziti na prehrano. – Zaveda se nevarnosti a se je vseeno odpravil na smučanje. – Želel si je prekolesariti Slovenijo in to je tudi uresničil.

Zapiši, za katero priredje gre!

Potrudi se ali pa ne boš cenjen. _____

Zmagali smo, saj smo se borili. _____

Borili smo se, zato smo zmagali. _____

Popravi povedi, če je potrebno!

Samo je kratkoviden, za to nosi očala. – Si zato, da postaneva prijatelja? – Sir je rezala zelo natanko. – Natanko ob osmih se dobimo. – Po tem tekmovanju bomo odšli domov. – Pred vsem razredom me je pohvalila. – Moj nov pulover je olivno zelen. – Njena jakna je modro–zelena. – Tvoja jopica je sivo-modra. – Ogledali smo si francosko-rusko nadaljevanko. – Prehitel ga je 70–letnik! – Vedno si natančno ogledam TV-spored. – Včeraj sem jedel krompir, zrezek, solato… - Danes se moram učiti slovenščino, matematiko, kemijo, …

Priloga 3.

Pisno ocenjevanje znanja, april, 2016.

Teme: opis poti, življenjepis, priredja, pravopis (pisanje skupaj in narazen, vejica, zapisovanje barv in odtenkov barv, vezaj in pomišljaj, tri pike).

Preberi besedilo!

IVAN CANKAR

Ivan Cankar se je rodil leta 1876 na Vrhniki v revni kmečki družini z 12 otroki. Skrb za družino je prevzela mama. Nanjo je bil Cankar zelo navezan.

Cankar je bil slaboten, sanjav deček, ki se je izkazal kot uspešen učenec – osnovno šolo na Vrhniki je končal kot najboljši učenec in gospoda mu je omogočila šolanje v Ljubljani. V dijaškem društvu Zadruga se je spoznal z ostalimi modernisti: Murnom, Kettejem in Župančičem.

Na Dunaju je študirat tehniko, se kmalu prepisal na slavistiko, a študija ni dokončal. Preživljal se je sprva s poučevanjem na domu, kasneje pa s pisateljevanjem, zato ga štejemo za prvega poklicnega slovenskega pisatelja.

V letih, ki so sledila, je živel v Ljubljani, na Dunaju, pri sestrah v Pulju in pri bratu v Sarajevu. Ukvarjal se je tudi s politiko. Za kratek čas je bil tudi zaprt.

1918 je nesrečno padel po stopnicah in zaradi vnetja možganske mrene istega leta tudi umrl.

(Prirejeno po: http://eucbeniki.sio.si/admin/documents/learning_unit/2394/18_1413404085.01/index9.html)

Odgovori na vprašanja!

O čem govori besedilo? _____

Koga je imel Ivan Cankar najrajši?_____

Kdo so bili v dijaških letih njegovi prijatelji? _____

Kako je služil denar? _____

Izberi pravilni odgovor!

V koliko mestih je živel Cankar? 2 4 6

Kdaj je umrl? leta 1918 leta 1919 leta 1820

Izberi ustrezni veznik!

vendar, zato, niti, toda, in, zato, saj, a, ali, vendar

Želeli smo iti na izlet, _____ je preveč pihalo. – Povej kaj pametnega _____ pa bodi tiho. – Ponudili smo mu pomoč, _____ je ni sprejel. − Iskal je zvezek, _____ ni ga našel. – Rada nabiram borovnice, _____ se bojim klopov. – Iz jeklenke je uhajal plin, _____ se je nekaj ljudi zastrupilo. – Preberi besedilo _____reši naloge . – Bil sem zadnji, _____ sem bil bolan in sem tekel zelo počasi. – Ni odgovoril _____ ni trenil z očmi. – Že tri dni močno kašljam, _____ grem k zdravniku.

Pobarvaj veznike in vstavi vejico, kjer je potrebno!

Vrnil se je k meni in mi vse povedal. – Zaveda se nevarnosti a se je vseeno odpravil na plezanje. – Želel si je prekolesariti Slovenijo in to je tudi uresničil. − Za svoja leta je še dober saj še vedno živi sam. – Tega mi ni nikoli ne potrdila ne zanikala. – Nosim premajhne čevlje zato moram kupiti nove. – Sprijazni se s slabo oceno ali pa se začni učiti.

Zapiši, za katero priredje gre!

Rada bere, toda danes za to nima časa.

_____

Rada berem, saj me zgodbe zelo zanimajo. _____

Borili smo se, zmagali nismo. _____

Popravi povedi, če je potrebno!

Samo je kratko viden, za to nosi očala. – Si zato, da greva na morje? – Salamo je rezala zelo natanko. – Na tanko ob devetih se dobimo. – Po tem treningu bomo odšli domov. – Predvsem razredom me je pohvalila. – Moj nov pulover je mornarsko moder. – Njena jakna je sivo–vijolična. – Tvoja jopica je zeleno-modra. – Ogledali smo si nemško−angleški film. – Prehitel ga je 80letnik! – Vedno si natančno ogledam televizijski-spored. – Včeraj sem jedel krompir, zrezek, solato… − Danes se moram učiti slovenščino in mat…

Priloga 4.

VPRAŠANJA/TEME ZA USTNO OCENJEVANJE ZNANJA – 9. RAZRED

JEZIK

Razvoj pisave (karolinška minuskula, bohoričica, gajica) in njeni predstavniki (Samostojni delovni zvezek – SDZ – 1).

Ljudska: LEPA VIDA: avtor in vsebina, ženska balada, hrepenenje, predelava (Lepa Vida iz dolenjskega okolja. Pesmi pesnik ni spremenil vsebine, ampak njeno obliko.), BALADA (srednje dolga lirsko-epska pesem z dramskimi prvinami, malo oseb, napeto, temačno in grozljivo. Opisuje nenavadne dogodke s tragičnim koncem, nadnaravne sile., značilnosti ljudskega slovstva (narečne besede, okrasni pridevki, ponavljanje, pomanjševalnice, poosebitev, primera)).

Giovanni Boccaccio: PREBRISANI KUHAR: avtor, vsebina, NOVELA (krajša pripoved s snovjo iz resničnega življenja, o enem glavnem dogodku, malo oseb, oznaka glavne književne osebe, dramski trikotnik, zaplet in razplet sta presenetljiva (ne moremo ju videti vnaprej), predmet. Lahko se izteče tragično ali komično.).

C. in M. Lamb: ROMEO IN JULIJA: avtor in vsebina, TRAGEDIJA (z resno vsebino, po dramskem trikotniku. Glavni junak, ki je dober, konča tragično – propade brez osebne krivde, ali zaradi svojega značaja ali pa zaradi spopada z nenaklonjenim okoljem.). Zadnje se zgodi Romeu in Juliji, ki morata umreti zaradi slepega sovraštva njunih družin. Ker pa se družini po njuni smrti spravita, sta moralna zmagovalca.

Primož Trubar: KATEKIZEM Z DVEJMA IZLAGAMA: avtor in nauk – „ne dajajte denarja za okrasitev cerkva, ampak ga dajte raje ljudem“; (ilustracija krščanskega nauka s primerom). Trubarjev Katekizem je izšel leta 1550 in je prva tiskana knjiga v slovenščini. V njem se krščanski nauk razlaga v obliki vprašanj in odgovorov. Trubar z njim želi učiti ljudi protestantske vere. Pomemben je tudi zato, ker Trubar v njem prvič Slovence imenuje SLOVENCI. Besedilo je sestavljeno iz dveh delov – krščanskega nauka in primera. Delo sodi v obdobje PROTESTANTIZMA oz. REFORMACIJE (2. polovica 16. stoletja). To je gibanje, ki se je začelo leta 1517 v Wittenbergu, ko je Martin Luther zahteval reformo Cerkve. Protestanti so širili protestantsko vero.

Sistematično prepoznavanje in odpravljanje težav na področju fenološkega zavedanja – Nataša Daca

OŠ Dravlje, Slovenija, natasa.daca@guest.arnes.si

Izvleček

Prispevek obravnava sistematično prepoznavanje in odpravljanje težav na področju fonološkega zavedanja. Fonološko zavedanje je osnova za uspešno opismenjevanje in učenje začetnega branja. Da začetno opismenjevanje potekalo brez večjih težav in odpora s strani učencev, je potrebno najprej poskrbeti, da bodo le ti ustrezno fonološko opremljeni. Pred samim opismenjevanjem in učenjem branja je tako potrebno prepoznati učence, ki imajo težave in primanjkljaje na tem področju. V prispevku je predstavljen proces sistematične diagnostike težav na področju fonološkega zavedanja ob začetku drugega razreda. Na osnovi diagnostičnih rezultatov je predstavljena organizacija in izvajanje sistematičnega razvijanja fonološkega zavedanja v okviru interesne dejavnosti oziroma skupinske učne pomoči.

Ključne besede: fonološko zavedanje, diagnostika težav na področju fonološkega zavedanja, organizacija pomoči, strategije za razvijanje fonološkega zavedanja

SYSTEMATIC RECOGNITION AND ELIMINATION OF THE PROBLEMS IN THE FIELD OF PHONOLOGICAL AWARENESS

Abstract

The article deals with systematic recognition and elimination of the problems that occur in the field of phonological awareness. Phonological awareness is the foundation for successful developement of literacy and reading skills. In order to ensure the first steps of learning literacy skills without problems and without creating unwillingness of pupils, we have to equip them with the adequate phonological skills. Before we start developing reading and literacy skills it is important to recognize the pupils with difficulties and deficits. The article presents the process of systematic diagnostics of the problems in the area of phonological awareness at the beginning of the second grade. The organization and the carrying out of the development of phonological awareness systematically based on diagnostic results is presented through an extra-curricular activity and group coaching.

Key words: phonological awareness, diagnostics of problems in the field of phonological awareness, organizing help, strategies to develop phonological awareness

Opredelitev področja fonološkega zavedanja

Fonološko zavedanje je osnova za uspešno opismenjevanje in učenje začetnega branja. Preden pričnemo z načrtnim opismenjevanjem in učenjem tehnike vezanega branja je zelo pomembno, da je učenec dobro fonološko opremljen. To pomeni, da učenec v slišani besedi zaznava posamezne glasove in da je sposoben identificirati zveze glas – črka – glas (Pečjak, Magajna, Podlesek, 2012). Učenci z ustrezno razvitim fonološkim zavedanjem se zavedajo, da je govor sestavljen iz besed, besede pa iz

zlogov in glasov. Zavedajo se tudi povezave med črko in glasom ter vedo, da vsaki črki pripada določen glas. Učenci so sposobni v besedi prepoznati prvi/zadnji/srednji glas, besedo razdeliti na zloge, določiti mesto glasu v besedi, izvesti glasovno analizi ali sintezo ter poiskati besede, ki se rimajo. Učenci z dobro razvitimi fonološkimi spretnostmi so prav tako sposobni iz besede odstraniti glas ali zlog. To so temeljne spretnosti, ki opisujejo ustrezno razvite veščine fonološkega zavedanja.

Mnogi učenci se že ob vstopu v šolo soočijo z zahtevami, ki jim niso kos. Področje fonološkega zavedanja je eno tistih področij, ki naj bi se začelo sistematično razvijati že v predšolskem obdobju, z vajami pa naj bi nadaljevali tudi ob vstopu v šolo. Ko pridejo otroci v prvi razred so tako zelo različno opremljeni.

Preden pričnemo z načrtnim opismenjevanjem in učenjem tehnike vezanega branja je zelo pomembno, da so učenci dobro fonološko opremljen. Sposobnost fonološkega zavedanja je eden najpomembnejših napovedovalcev napredka v procesu opismenjevanja. Številne študije, ki jih v svojem delu navajajo znane slovenske strokovnjakinje (Pečjak, Magajna, Podlesek, 2012), potrjujejo pomen fonološkega zavedanja za uspešen začetek učenja branja in pisanja. Slabo fonološko zavedanje je tako najboljši napovednik težav na področju branja in pisanja.

V svoji pedagoški praksi se že vrsto let srečujem z bralno-napisovalnimi težavami. Najpogosteje v obravnavo dobim učence v tretjem razredu, ko so težave in zaostanki za vrstniki že res hudi. Iz pogovora z učitelji v večini primerov ugotavljam, da se v želji premagovanja teh težav usmerijo predvsem v dodatne vaje branja in pisanja, pri čimer pozabijo, da moramo vsako znanje postaviti na že oblikovano ogrodje. To ogrodje je v omenjenem primeru dobro razvito področje fonološkega zavedanja.

Diagnostika fonološkega zavedanja

V obdobju svojega dela v osnovni šoli kot učiteljice dodatne strokovne pomoči sem se vrsto let ukvarjala s tem, kako bi področje fonološkega zavedanja bolj sistematično razvijali in kako bi že v zgodnejšem obdobju otrokovega učenja sistematično prepoznali učence, ki imajo težave in primanjkljaje prav na področju fonološkega zavedanja.

V zadnjih treh letih se mi je kot model dobre prakse pokazala uporaba Ocenjevalne sheme bralnih zmožnosti učencev. Ocenjevalna shema, ki so jo pripravile avtorice Sonja Pečjak, Lidija Magajna in Anja Podlesek, je primerna za ocenjevanje bralnih zmožnosti učencev v prvem triletju osnovnošolskega izobraževanja. Sestavljena je iz več različic ocenjevalne sheme, ki so namenjene posameznemu razredu in časovnemu obdobju (začetek ali konec šolskega leta).

Za detekcijo težav na področju fonološkega zavedanja se poslužujem ocenjevalne sheme pripravljene za ocenjevanje bralnih zmožnosti učencev ob začetku drugega razreda. Testiranje celotne generacije učencev drugega razreda izvedem v mesecu septembru in oktobru. Testiranje poteka individualno in časovno zavzema v povprečju 15 – 20 minut na posameznega učenca. Na podlagi dobljenih rezultatov prepoznam učence, ki imajo težave in primanjkljaje na področju fonološkega zavedanja ter učence, ki imajo težave na področju besedišča in razumevanju slišanega besedila (sintaktični in semantični ključ). Učence, ki na omenjenih dveh področjih ne dosegajo zastavljenih kriterijev, razdelimo v dve skupini. V prvo skupino so vključeni učenci s težavami na področju fonološkega zavedanja, v drugo skupino pa so vključeni učenci s skromnim besednim zakladom in šibkim razumevanjem slišanega besedila. Starše učencev pisno obvestimo o vključitvi njihovih otrok v podporno skupino za razvijanje primanjkljajev na omenjenih področjih.

V nadaljevanju se bom osredotočila na delo v podporni skupini za razvijanje fonološkega zavedanja, ki jo izvajam tudi sama.

Organizacija pomoči

Po zaključeni diagnostiki težav na področju fonološkega zavedanja pri učencih drugega razreda, z dobljenimi rezultati v prvi fazi seznanim najprej razredničarke. Pomembno je, da razredničarka pozna predznanje svojih učencev, saj lahko na osnovi tega bolj kvalitetno načrtuje metode in strategije opismenjevanja ter si v skladu z dobljenimi informacijami lažje časovno in vsebinsko zastavlja kratkoročne učne cilje.

V drugi fazi z razredničarkami oblikujemo skupino otrok, ki so od meseca novembra do konca meseca maja deležni dodatne skupinske pomoči na področju razvijanja fonološkega zavedanja. Skupaj z razredničarkami določimo tudi termin izvajanja pomoči, v katerem se bo dela lahko udeležilo čim večje število otrok s prepoznanimi težavami na področju fonološke opremljenosti.

V tretji fazi pisno obvestimo starše otrok, ki so bili vključeni v skupinsko pomoč. S težavami jih pred tem v času govorilnih ur seznanijo že razredničarke, tako da so v večini primerov starši hvaležni za dodatno pomoč, ki jo je deležen njihov otrok. Nekateri od staršev se v želji po čim hitrejšem napredku svojega otroka, obrnejo po dodatne nasvete tudi name. V takšnih primerih, ko je prisotna velika motivacija po delu in sodelovanju s strani staršev, je napredek ob koncu treninga tudi najbolj opazen.

Trening fonološkega zavedanja

Trening razvijanja fonološkega zavedanja se odvija enkrat tedensko po eno šolsko uro. Običajno se izvaja pred poukom ali v času podaljšanega bivanja. Trening poteka v skupini, v katero je vključenih 8 - 12 učencev.

Vsak trening pričnemo z vajami križnega gibanja, vajami ravnotežja, vajami za razvijanje koordinacije gibov, vajami delovnega spomina ter vajami pozornosti (razvijanje vidne in slušne pozornosti). Vaje se med seboj prepletajo in so osnova za aktivacijo možganskih funkcij. Učenje je najbolj učinkovito takrat, kadar smo gibalno aktivni, saj se z gibalno aktivnostjo aktivirajo naši možganski centri in se vzpostavljajo nove sinaptične povezave (Jenko, M., Jakovljević, T., 2017).

Primeri vaj:

- križno gibanje rok in nog (nasprotna roka se dodatke nasprotnega kolena)
- zadrževanje ravnotežja na ravnotežni deski ali blazini
- zadrževanje ravnotežja na eni nogi
- trebušno kotaljenje na terapevtski žogi
- uporaba žogic za razvijanje koordinacije gibov
- gibanje v prostoru po navodilu
- tipno prepoznavanje črk

Izvajanje vaj:

Pri izvajanju vseh vaj učence navajam na delo v skupini, kar pomeni da hkrati razvijajo tudi potrpežljivost (počakaj, da prideš na vrsto), strpnost (vsak ima pravico, da se zmoti), sodelovanje

(uspeh je zagotovljen samo, če delava skupaj) in pomoč (če ti gre dobro, pomagaj še drugemu). To so naše skupne vrednote, ki jih razvijamo skozi celoten trening.

Hkrati preko omenjenih vaj razvijamo osnovne veščine fonološkega zavedanja, kar je tudi naš temeljni cilj. Vaje se tako ves čas prepletajo, učenje poteka gibalno aktivno in v čim manj primerih statično za mizo. K mizi preidemo v zadnji fazi našega treninga, ko se usmerimo v osvajanje tehnike vezanega branja.

Fonološke veščine vključene v trening

- prvi glas v besedi
- zadnji glas v besedi
- iskanje besed, ki se rimajo
- deljenje besed na zloge
- glasovna analiza
- glasovna sinteza
- tehnika vezave glasov v zloge in zlogov v besede
- tehnika vezanega branja

Delo v naslednjih letih

Navedeni primer procesa odkrivanja učencev s težavami na področju fonološkega zavedanja in sistematične pomoči v času drugega razreda se nam je izkazal kot zelo pozitiven. Skupaj z razredničarkami in starši ugotavljamo, da so učenci, ki so bili vključeni v to pomoč in so jo redno obiskovali, skozi leto zelo lepo napredovali. Prav tako se je kot ključen element uspeha pokazalo dobro sodelovanje s starši in razredničarkami. Brez celostnega pristopa in sodelovanja vseh treh strani (starš – razrednik – skupinska pomoč) napredek ne bi bil tako opazen.
Poleg tega je takšen pristop pomembna odskočna deska pri prepoznavanju učencev, katerih težave se izkažejo kot specifične težave na področju branja in pisanja in v nadaljnjem procesu vzgoje in izobraževanja potrebujejo dodatno strokovno pomoč. Na podlagi sedemmesečnega spremljanja teh učencev tako lažje in bolj utemeljeno sprožimo postopek usmerjanja.
Kljub pozitivnim ugotovitvam in rezultatom, ki jih prinese omenjeni trening, pa so nekje na obrobju še vedno skriti učenci, ki jih zaradi nepojasnjenih vzrokov s strani staršev ne moremo vključiti v omenjeno obravnavo. Naš cilj v prihodnje je tako naravnan v ozaveščanje staršev o pomembnosti branja in pisanja ter o pomembnosti razvoja veščin, ki jih mora učenec osvojiti za uspešno opismenjevanje. Svoje znanje bom tako morala usmeriti v delo s starši, saj je po sedanjih izkušnjah resničen uspeh na tem področju zagotovljen le ob tesnem sodelovanju vseh strani, ki so vpete v otrokovo življenje.

Literatura:

Pečjak, S., Magajna, L., Podlesek, A. (2012). Ocenjevalna shema bralnih zmožnosti učencev 1. – 3. razreda: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Logopedski kotiček (2018). Veščine zgodnje pismenosti in kako do otrokovega fonološkega zavedanja. Pridobljeno 11.7. 2018 s spletne strani http://www.logopedskikoticek.si/2018/03/14/vescine-zgodnje-pismenosti-in-kako-do-otrokovega-fonoloskega-zavedanja/?pdf.

Jenko, M., Jakovljević, T. (2017). Vpliv gibanja na razvoj in učenje otroka. Pridobljeno 24.10.2017 na seminarju z delavnico.

Oči govorijo, usta molčijo – Elvira Garibović

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj elvira.garibović@sfpkr.si

Učenci priseljenci so že nekaj let del našega učiteljskega vsakdana. Iz leta v leto njihovo število narašča, prihajajo iz različnih držav, kar pomeni tudi različna kulturna, jezikovna in socialna okolja. V svojem prispevku bom spregovorila o izkušnjah s temi učenci, o prvih začetkih, pozitivni izkušnji z učenko s Kosova, o različnih spoznanjih in prijemih pri poučevanju deklic in dečkov priseljencev. Opisala bom načine vključevanja teh otrok v razred in učni proces. Leta dela s temi otroki so me naučila, da je najbolj pomembna in prvo, kar ti otroci potrebujejo, njihova sprejetost v razredno skupnost. Le če se počutijo dobro, če dobijo občutek, da jih sošolci in sošolke podpirajo in so jim pripravljeni pomagati, se bodo potrudili, da se čimprej naučijo jezika, s katerim bodo lažje sklepali nova prijateljstva, se igrali, družili, brali knjige, sodelovali pri pouku in se uspešno integrirali v razred. Za učitelja pa je pomembno tudi, da se poveže s starši in jih pripravi do spoznanja, da je učenje jezika pomembno tako za otroka, kot tudi zanje. Vsaka priseljenska družina pa seveda govori svojo zgodbo.

Ključne besede: priseljenci, vključevanje, sodelovanje, prilagoditve, slovenski jezik, družina, branje, knjige

Talking eyes, silent mouth

Immigrant children are a part of our everyday teaching for many years. Every year the number of them increases, they come from different countries, which means different cultural, linguistic and social environment. I will present my experiences with those children, from my first positive one with a girl from Kosovo, through different approaches in teaching immigrant girls and boys. I will describe ways of including them into classroom and into learning process. Years of working with these children have thought me, that the most important thing for them is the feeling of acceptance. Only if they feel accepted by their school mates which are also willing to help them, they will try hard to learn a language, which will help them making new friends, playing, reading books, participating at classes and successfully integrating into classroom. For teacher, it is also very important to cooperate with their parents, to convince them it is very important for the child and for them to learn a language. But anyway, every immigrant family has its own story.

Key words: immigrants, inclusion, cooperation, adaptation, Slovene language, family, reading, books

1.Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno- izobraževalni sistem

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je pripravilo dokument " Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno- izobraževalni sistem", kjer so opredeljeni sistemski vidiki vključevanja otrok priseljencev, poseben poudarek pa je glede na ranljivost populacije namenjen vključevanju otrok prosilcev za mednarodno zaščito in otrok z mednarodno zaščito v vzgojno-izobraževalni sistem. Poleg omenjenega so v dokumentu opredeljeni posebni ukrepi, ki jih je z namenom izboljšav pri vključevanju otrok priseljencev v slovenski vzgojno- izobraževalni sistem ministrstvo pripravilo v letu 2016/17.

Priseljence v Republiki Sloveniji lahko glede na definicijo v Strategiji za vključevanje otrok, učencev in dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje (2007, str. 8) razdelimo v več skupin:

nekdanji priseljenci, ki imajo slovensko državljanstvo: to so osebe, ki so rojene v Republiki Sloveniji in živijo tu od rojstva dalje (druga in tretja generacija priseljencev - materni jezik ni slovenščina), oziroma osebe, ki niso rojene v Sloveniji in so pridobile državljanstvo;

osebe, ki nimajo slovenskega državljanstva, in sicer osebe s pridobljenim dovoljenjem za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji in osebe z dovoljenjem za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji;

prosilci za mednarodno zaščito in osebe z mednarodno zaščito[4];

državljani držav članic Evropske unije[5];

otroci slovenskih izseljencev in zdomcev (s slovenskim državljanstvom ali brez slovenskega državljanstva), ki so se vrnili v domovino.

Izobraževanje in šola kot polje izobraževalnih in socializacijskih dejavnosti imata ključno vlogo pri vključevanju učencev priseljencev v novo okolje. Ravno v izobraževalnem procesu učenci priseljenci pridobijo znanja, veščine in stkejo medsebojne vezi, ki jih potrebujejo za vključitev v novo družbeno okolje. Pomembno je izpostaviti, da lahko države s svojimi politikami vključevanja otrok priseljencev[6] v izobraževalni sistem bistveno vplivajo na njihov uspeh v šoli in na nadaljnjo integracijo v družbo.

V veljavnih evropskih dokumentih je poudarjena pravica otrok do brezplačnega poučevanja, v katerega spada zlasti ustrezno prilagojeno poučevanje uradnega jezika države gostiteljice, poudarek je na spodbujanju učenja maternega jezika in kulture države izvora, ter dostop do vzgojno-izobraževalnega sistema pod enakimi pogoji, kot ga imajo državljani države gostiteljice.

2. Prva izkušnja

Bil je običajen jesenski šolski dan v 2. razredu, ko je na vrata potrkal šolski psiholog. »Novo učenko sem pripeljal«, je rekel in takoj za njim sem zagledala drobno svetlolaso dekletce. Delovala je zelo prestrašeno, šlo ji je na jok. Takoj sem pristopila in jo prijela za roko. Izrekla sem ji dobrodošlico in jo popeljala k prazni šolski klopi. Otroci so jo tiho opazovali, jaz pa sem na hitro izmenjala nekaj informacij s psihologom. Deklica ni govorila in ne razumela slovensko. Prihajala je s Kosova.

Kasneje sem pristopila k njej, jo predstavila razredu in nadaljevala s poukom. Pozornosti je imela za ta dan dovolj, nove izkušnje si je morala nabirati počasi. Ker je bilo njeno ime nenavadno in novo, sem ga učencem povedala še nekajkrat in z zanimanjem so ga ponovili.

Ob koncu pouka jo je prišla iskat mama, ki ravno tako ni razumela niti besede. Deklico sem tiho spremila z razreda, mami stisnila roko v znak podpore in razumevanja. Naša sodelovanje se je začelo.

Na ta tihi jesenski dan se je začela pot, polna simpatije in obojestranske naklonjenosti, ki, kljub temu, da sta se najini poti že davno razšli, traja še danes.

2.1. Jezikovni tečaj

Za učence priseljence, ki jih tega davnega leta ni bilo toliko kot danes, so šole plačevale tečaje slovenskega jezika pri posameznikih izven šole. Ko sem deklico (z obvestilom v obeh jezikih) napotila

[4] *V Strategiji so uporabljeni izrazi: osebe z začasno zaščito, prosilci za azil in begunci.*
[5] *V Strategiji je za omenjene državljane uporabljen termin: kategorija migrantov s posebnim statusom, ki je postala aktualna z vstopom Slovenije v Evropsko unijo*
[6] Z izrazom »otrok priseljenec« označujemo otroke v vrtcih ter učence in dijake v osnovnih in srednjih šolah.

na učno pomoč- tečaj slovenskega jezika, se je strinjala. V dobri veri, da se bo tam naučila vsaj toliko osnove, da ji bo v šoli nekoliko lažje, sem bila pomirjena.

Deklica je bila zelo vedoželjna, ob sličicah se je nasmihala, z zanimanjem poslušala, kar sem jim pripovedovala, čeprav verjetno ni razumela skoraj ničesar, pri matematiki pa je mojo pozornost zbudila z zelo hitrim, natančnim računanjem in s skoraj tehnično dovršeno pisavo. Kakšna oblika!

Če tri tedne sem jo povprašala, kako ji gre na tečaju pri gospodu, s katerim sem tudi sama že govorila in je ravno tako opazil dekličino vedoželjnost in hitro dojemanje. Pokazala mi je zvezek, v katerem so bile po abecedi nanizane slovenske besede in njihov prevod v albanščino. Prepis slovarja torej. Hmmm…. Nič obetavnega. Deklici so solze stopile v oči, rekla je: » Ne več. Učila tebe.«

Z njenim zvezkom sem stopila k psihologu. Tudi njemu se ni zdelo vredu, zato sem se odločila, da deklico povabim k dopolnilnemu pouku. Brala sem ji knjigice, preproste kratke pravljice in pripovedke, najbolj navdušena je bila nad Muco Copatarico. Všeč so ji bile ilustracije, zato sva si jo v šolski knjižnici izposodili za domov. Čeprav se te dni še nisem zavedala, sem ji na široko odprla vrata v svet slovenskih besed.

Deklici sem zbudila zaupanje, začela je sodelovati, se družiti s sošolci, skorajda povsem samostojno reševati naloge. Razred je zaključila zelo uspešno in z lahkim srcem sem jo predala naslednji učiteljici.

To, danes že odraslo dekle, je naša skupna zgodba o uspehu. Vse naslednje razrede osnovne šole je zaključila z odličnim uspehom, uspešno je zaključila tudi srednjo šolo in sedaj je ponosna študentka.

Naši šoli v prostem času še vedno veliko pomaga pri prevajanju in začetkih učencev priseljencev s Kosova.

3. Nadaljnje delo z učenci priseljenci

Zahvaljujoč prvi zelo pozitivni izkušnji sem postala ena tistih učiteljic, ki je vsako leto dobila vsaj po enega, če ne več (dve leti nazaj kar 6) učencev iz drugih jezikovnih okolij. Vsaka izkušnja me je pripeljala do novih spoznanj, ni šlo vedno tako gladko in uspešno kot prvič, pa vendar. Led je bil prebit in zaupala sem v svoj odnos z njimi.

Pred petimi leti se je situacija, skoraj na las podobna prvi izkušnji, ponovila. Le da je bila tokrat deklica temnolasa in se je vključila v 4. razred. Učna snov je bila seveda že precej zahtevnejša, a je z vsem opravila skorajda z levo roko. Vsakič, ko smo ocenjevali, je pristopila in me z gesto ter nekaj skromnimi besedami prosila, naj ji pomagam odgovoriti na vprašanja. Odgovore se je vedno od pike do pike naučila na pamet in precej uspešno reševala ocenjevanja. Ustne ocene so bile visoke. Trudila se je. Zelo rada je hodila v knjižnico, skupaj z mano izbirala knjige, za katere sem mislila, da jih doma bolj pregleduje kot bere, nato pa je sledilo presenečenje.

3.1. Martin Krpan

Učencem se napovedala ocenjevanje 1.domačega branja in sicer F.Levstik: Martin Krpan. Domenili smo se, da knjigo preberejo, jo skupaj v šoli obnovimo, nato sledi ocenjevanje.

Ko je prišel dan ocenjevanja, je deklica, ki je sicer bolj tiho spremljala pouk, stopila do mene: »Jaz tudi Martin Krpan.« Jaz sem imela v načrtu, da se bova midve med pisnim ocenjevanjem pogovarjali o drugih temah, zato me je presenetila. Prav, sem si mislila, pa naj poskusi.

Ko sem pregledovala ocenjevanja, sem bila zelo prijetno presenečena. Čeprav besede niso bile zapisane slovnično pravilno, je bilo vsebinsko zelo dobro napisano. Knjiga ji je bila všeč in kljub precej zahtevni vsebini jo je dobro razumela. Pisala je prav dobro, a nad oceno sploh ni bila zelo navdušena, kar me je presenetilo. Kasneje mi je med pogovorom omenila, kar je na koncu potrdila tudi njena mama, da je bila na Kosovu deklica ena najboljših učenk na šoli. Se mi je zdelo.

3.2. Manj uspešno vključevanje ali dečki se vedejo drugače

Da pa ne bi zvenelo, kot da so bile vse moje izkušnje s poučevanjem učencev priseljencev tako uspešne in pozitivne, naj na kratko opišem še izkušnjo, kjer pa sem morala priznati poraz.

V 5. razredu sem imela dečka, ki prvo leto ni spregovoril niti besede. Kljub temu, da sem z njim ravnala enako, kot v vseh preteklih primerih, se trudila, da bi bral, razumel učno snov, sem bila neuspešna. Ni želel hoditi na dodatne ure, dopolnilni pouk, ni sodeloval, ni želel uspeti. Ves čas je ponavljal le: »Jaz to ne vem.«

Ko je bilo ob koncu leta jasno, da ne more napredovati v višji razred, se je strinjal, da bo razred ponavljal, izrazil pa je željo, da ostane pri meni. Privolila sem, a je bilo kmalu opaziti, da se bo zgodba preteklega leta ponovila. Preprosto ni imel volje za delo. Sklicala sem sestanek s starši, ravnateljem in svetovalno delavko, na katerem je ob pomoči prevajalke in vztrajnih vprašanjih, zakaj ne dela in ne sodeluje povedal, da sploh ne želi biti v Sloveniji, da je njegova edina želja, da se vrne na Kosovo. Nekaj časa smo se še pregovarjali, vendar je bil neomajen. Starša sta odkimavala, a je na koncu dosegel svoje. Po dveh letih truda, vlaganja v njegovo znanje slovenskega jezika, smo se predali. Deček se je vrnil na Kosovo.

4. Novim zgodbam naproti

Časi so se spremenili. Za učence priseljence so na šolah na voljo dodatne ure slovenskega jezika, z njimi delamo vsi, razredničarke, svetovalna služba, dodatni učitelji. Ne morem trditi, da so vsi zelo uspešni, vendar se počasi, a vztrajno vključujejo v razredno in šolsko skupnost in so večinoma dober zgled, da se vse da, če sta volja in želja po vključevanju dovolj močni tako pri otroku, kot pri njegovi družini, kamor se nenazadnje od nas vsak dan vračajo.

5. Literatura

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem. Ljubljana, 2017

Prispevek razrednika na razredni stopnji za napredek učenca s posebnimi potrebami – Metka Hrastnik

OŠ Lovrenc na Pohorju, Slovenija, mhrastnik@oslovrenc.si

Izvleček

Učitelji se vsakoletno srečujemo z razredi, v katere so vključeni učenci z različnimi posebnimi potrebami. Razredniki imamo pri tem še posebno vlogo. Poleg upoštevanja predlaganih prilagoditev pri pouku ter preverjanju in ocenjevanju znanja, ki so navedene v strokovnem mnenju, razmišljamo, kaj kot razredniki še dodatno storiti, da pripomoremo k napredku učencev, ki imajo diagnosticiranih veliko primanjkljajev na različnih področjih. Predstavili bomo konkretne metode dela s takšnimi učenci, ki so se že večkrat izkazale kot dobre in jih velja preizkusiti in uporabiti še kdaj. Dodali bomo konkretne primere, preizkušene v preteklem šolskem letu. Seveda pa je treba pri tem zgraditi dobre medosebne odnose tudi s starši. Samo z dobrim sodelovanjem vseh deležnikov vzgojno-izobraževalnega sistema (učitelj – učenec – starš) je uspeh zagotovljen.

Ključne besede: razrednik, učenec s posebnimi potrebami, starši, sodelovanje, vsakodnevno obveščanje, pisanje

Contribution of the grade teacher to the progress of a pupil with special needs

Abstract

Each year teachers meet with classes that include pupils with various special needs. The class teachers have a special role in this. In addition to taking into account the proposed adjustments in the classroom and in the assessment of the knowledge that is stated in the expert opinion, we are considering what more can be done to help the pupils who are diagnosed with many deficits in different areas. We will present concrete methods of working with such pupils, who have repeatedly proved to be efficient and should also be used in the future. We will add concrete examples tested in the past school year. Nevertheless, it is also necessary to build good interpersonal relations with parents. Only with the good cooperation of all stakeholders of the educational system (teacher - pupil - parent) is the success guaranteed.

Key words: Class teacher, pupil with special needs, parents, cooperation, daily informing, writing

1 Nekaj pomembnih teoretičnih izhodišč

Najenostavneje je takrat, ko nam gredo stvari gladko. Ko nam gre gladko doma, v službi, šoli … Ampak vedno ni tako. In tudi učenci so drugačni. Nekaterim gre »gladko«, a pri drugih je potrebno veliko več. Več dela, več znanja, več različnih strategij, nenazadnje več inovativnosti pa potrebujemo učitelji, ko se sprašujemo, kako še delati s takšnimi učenci in s starši, da bodo minimalni standardi znanja doseženi in utrjeni. Kot pravi Požarnikova »znanje ni le neka objektivna, izmerljiva danost, navedena v učnih načrtih in katalogih, ki jo učitelj »prenaša« v glave učencev, ampak rezultat osebne (in socialne) konstrukcije, pri čemer je kakovost procesa izredno pomembna za kakovost rezultata.« (Marentič

Požarnik, 1999) Potrebne so dobra strategija, inovativnost, strokovnost in znanje učitelja, kako učencu predstaviti, približati, razložiti in mu nuditi pot, da lažje pride do znanja … Pogosto so majavi že temelji.

1. 1 Integracija in inkluzija

O integraciji otrok s posebnimi potrebami vemo veliko, saj je bil Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami sprejet že leta 2000. »Integracija pomeni vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole, ampak do tiste meje, ko lahko dosegajo standarde znanj. Ti so neke vrste mejniki, ki onemogočajo otroku resnično vključevanje. Otrok z nižjimi intelektualnimi sposobnostmi se ne more vključiti v redno šolo, ker ne more doseči določenih standardov znanj.« (Strle, 2017, str. 14, 15)

Učitelj pa ima znanje, kompetence in avtonomijo, da ugotovi, kakšne so učenčeve potrebe in mu tako prilagodi okolje, da se bo lahko vključil. Torej je pomen inkluzije ta, da se »poleg otrokovega prilagajanja mora prilagoditi tudi okolje. Ravno v takem okolju se tako manj posvetimo zgolj otrokovim težavam in veliko bolj vsem možnostim, s katerimi ugotovimo otrokove potrebe ter zagotovimo njegovo najboljšo vključenost in uspešnost.« (Prav tam, str. 15)

1. 2 Vloga razrednika

Razrednik je v zakonodaji opredeljen kot strokovni organ z različnimi kompetencami, včasih odloča, včasih vodi in obravnava, včasih skrbi in sodeluje (Pušnik, 2001, str. 12; cit. po Bregar, 2013).

Iz zgoraj zapisane opredelitve je razvidno, da razrednik skrbi in sodeluje. Brez tega tudi ne bo uspeha, predvsem pri posameznikih, ki potrebujejo še nekaj več skrbi in sodelovanja ne le z učencem, temveč tudi z njihovimi starši. Učitelji razrednega pouka smo »privilegirani« v razredništvu, saj imamo možnost opazovati in vsakodnevno spoznavati učence skoraj vsako šolsko uro. Tako imamo več možnosti, da vidimo, v kakšni situaciji učenec dela dobro in mu je lažje, kaj je tisto, kar mu povzroča težave in nenazadnje imamo tudi več možnosti, da vidimo, kakšno »prtljago« nosi učenec od doma in mu tako lahko pomagamo del tega tovora odvreči.

V priročniku, ki ga je pripravil kolektiv OŠ Škofja Loka Mesto z naslovom Uspešno sodelujemo s starši! (2017), je zapisana dobra misel, ki pravi takole: »Starši potrebujejo pomoč tistih, ki se profesionalno ukvarjamo z vzgojo in izobraževanjem, da jim pri tem svetujemo in jih usmerjamo.«

V nadaljevanju prispevka bomo sodelovanje s starši, učencem in šolo prikazali na konkretnem primeru.

2 Predstavitev učenca in njegovih prilagoditev

V strokovnem mnenju dečka je zapisano, da ima učenec primanjkljaj na področju vizualno konstrukcijskih sposobnosti, na področju grafomotorike, slabo razvito fino motoriko, vizualno motorična koordinacija ne dosega njegove starosti, odkrenljivo in kratkotrajno pozornost, primanjkljaj na področju govorno jezikovnih spretnosti, slabše razumevanje. Vse navedeno vpliva na celotno funkcioniranje.

Učenec ima veliko prilagoditev tako pri organizaciji in časovni razporeditvi pouka, kot so npr.: povečan tisk oziroma večji razmik med vrsticami, krajši odmori med aktivnostmi, možnost umika iz učilnice, pomoč pri urejanju zapiskov (fotokopije učne snovi), manjše število nalog istega tipa …

Obsežen je tudi nabor prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja. V nadaljevanju bomo navedli le nekaj od njih: podaljšan čas pri pisnem in ustnem preverjanju in ocenjevanju znanja, možnost opravljanja pisnega preverjanja znanja v dveh delih, vodenje pri pisnih izdelkih, po potrebi individualno preverjanje znanja, preverjanje znanja po manjših sklopih, podporna vprašanja pri preverjanju in ocenjevanju znanja, preverjanje znanja brez časovnega pritiska, poudarek na ustnem preverjanju znanja …

Pri delu je uporabljal naslednje pripomočke: liste pastelnih barv, abecedno predlogo, številski trak, stotični kvadrat, tabelo poštevanke, tabele za postopke in pretvorbe, vizualna ponazorila in opore.

3 Delo razrednika z učencem

Že pri predaji dela je bilo povedano, da ima deček precejšnje težave, predvsem pri matematiki in slovenščini. Njegova pisava je težko berljiva, osnovna pravopisna pravila niso utrjena, prav tako niso utrjene pisane črke. Utrjene niso številske predstave, pri seštevanju in odštevanju v obsegu do 100 se pojavlja še precej napak, kljub delu s stotičkom. Potrebno bo redno sodelovanje s starši, ki pa nekje okoli meseca marca že popustijo, saj se začne delo zunaj.

3. 1 Vsakodnevno obveščanje staršev s pomočjo beležke

Moja prva pomembna ugotovitev je bila, da si deček zelo želi, da bi v šoli imel vse, da bi redno prinašal stvari v šolo, vendar je v začetku leta, ko »pobiramo« stvari za izvajanje pouka, veliko stvari in precej informacij, česar preprosto ni zmogel. Prosila sem ga za beležko, v katero sem mu vsakodnevno vpisovala to, kar so si ostali učenci zapomnili ali sami zapisali. Nujno pa sem v beležki zahtevala vsakodnevni podpis staršev, tako sem dobila povratno informacijo, da so starši moj zapis prebrali.

Po uvedbi beležke sem povabila starše v šolo in jim predstavila namen beležke in svoj cilj za njihovega otroka. Tako sem pridobila zaupanje staršev.

Navodila v beležki so bila jasna in konkretna, tudi za starše, saj so tudi starši to potrebovali. Vpisi so seveda nastajali spontano, glede na vsak dan, a ko zdaj prebiram beležko, bi vpise lahko razvrstila v štiri kategorije.

Tabela 1: Vsebina zapisov v beležki

Domača naloga (diferencirana in individualizirana)	Preverjanje in ocenjevanje	Obvestila staršem	Prinašanje stvari
- manjši obseg nalog, - manj besedilnih nalog, več konkretnih računov, - dan pred testom brez domače naloge, s konkretnim navodilom, kaj se mora učiti za naslednji dan,	- vsi datumi ustnega in pisnega ocenjevanja znanja za cel semester, - vsak petek ponovno opozorilo, pri katerih predmetih dobi oceno naslednji teden, da so se čez vikend lahko pripravljali,	- če ni bilo naloge ali stvari ni prinesel v šolo, poziv v smislu: »Že tretji dan nima domače naloge in tudi podpisa v beležki ne. Prosim, da beležko redno berete in podpisujete!«	- konkretni zapis: »Prosim, da v šolo prinese VES material, ki je bil v škatli za tehniko! Različni leseni gradniki ter 4 kartoni – na enem je narisan okostnjak, na drugem ribe …).«

- vsakodnevni vpis v beležko, kaj je za domačo nalogo, - vodenje pri samostojnem zaznamku domače naloge.	- običajno še dan pred ocenjevanjem zadnje opozorilo v beležki, - opozorilo, da jutri preverjamo znanje iz domačega branja, - zapisi v obliki: »Jutri pišemo pisno ocenjevanje znanja. Snov se nahaja v DZ, od strani 35 do 77.«	- poziv staršem, da pravočasno oddajo Vlogo za otroški dodatek, - povabilo staršem v šolo, da se dogovorimo o datumu in vsebini popravljanja negativne ocene, - sprotno obveščanje o tem, s čim ima trenutno še težave (primer: pisno seštevanje od spredaj nazaj), - tudi krajša razlaga snovi (primer: pisno odštevanje z vsemi koraki).	- »Jutri imamo tehniški dan, potrebujemo …«

Beležka pa je služila tudi informaciji staršev zame, saj e-naslova niso imeli. Starši so mi napisali, kdaj gre učenec iz šole, opravičilo za različne preglede, prošnje za udeležbo na pogovorni uri in ne nazadnje tudi vpis, kot je ta: »Deček nima naloge zato, ker sam ne razumem premic, si bom še pogledal!«

Seveda smo poskušali, da bi si deček čim več zapomnil sam in sam poskrbel za vse, kar je bilo zapisano v beležki, a smo vedno znova ugotovili, da ne gre. Kljub vsemu smo ga čez leto navajali na samostojnost predvsem takrat, kadar je šlo za eno ali dve stvari. Takrat smo mu naložili, da se tokrat spomni sam ali sam zapiše.

Vsekakor pa smo kot celotni strokovni tim sodelovali in upoštevali vse prilagoditve, zapisane v strokovnem mnenju in individualiziranem programu.

3. 2 Vsakodnevni zapisi v črtast zvezek

Dečkova pisava je bila zelo težko berljiva z veliko napakami, zato smo povabili v šolo očeta in mu razložili, kakšno vsakodnevno nalogo bo opravljal njegov sin, ob tem pa smo mu pojasnili cilj oziroma smisel tega dela. Starši so to z veseljem sprejeli. Sama pa sem vsakodnevno pregledala opravljen zapis in mu sproti podala povratno informacijo. Učenec je tako imel nalogo, da je v majhen zvezek vsakodnevno prepisal pet vrstic besedila. Po prepisu si je moral s pomočjo staršev zapis preveriti. S tem smo skušali popraviti »majave temelje« in jih spremeniti v bolj čvrste.

Učenec je v začetku dnevno prepisal 5 vrstic besedila, ki si ga je sam izbral. Ko smo ugotovili, da se je takšen prepis že precej popravil, je dobil nalogo, da vsakodnevno piše pet vrstic po nareku. Po preteku določenega časa pa je moral samostojno tvoriti povedi. V začetku krajše, nato daljše in pri tem upoštevati pravopis.

Učenec je začel s pisanjem v mesecu decembru in je pisal do konca šolskega leta.

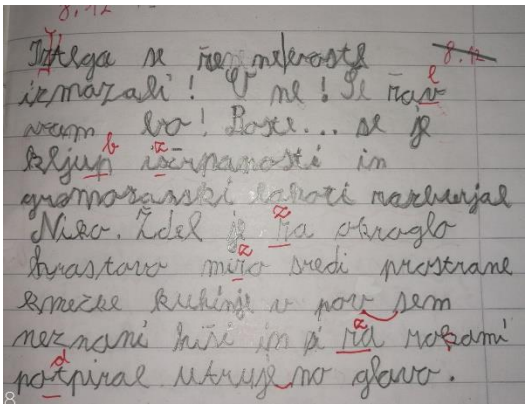

Slika 1: Prepis (8. 12.)

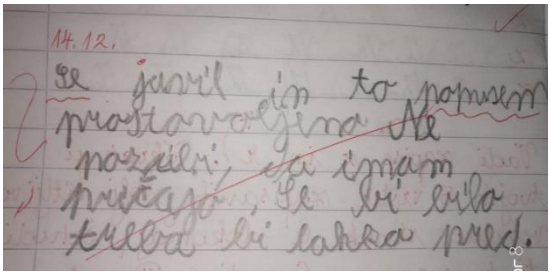

Slika 2: Prepis (14. 12.)

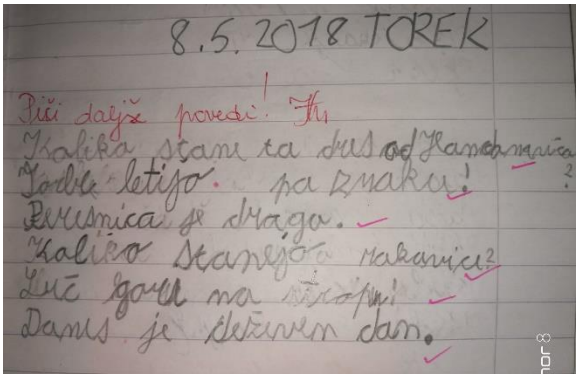

Slika 3: Samostojno tvorjenje povedi (8. 5.)

4 Zaključek

Kot smo dejali že uvodoma, v poglavju 1. 2 Vloga razrednika, je razrednik tisti, ki skrbi in sodeluje. V našem primeru je šlo za učenca, ki je potreboval več skrbi in sodelovanja kot ostali učenci v razredu in več kot ostali učenci, ki imajo prav tako odločbo. Tukaj je bilo treba voditi še starše in ne le učenca ter mu prilagoditi okolje (1.1 Integracija in inkluzija). Ves čas smo spremljali njegov individualizirani program in preverjali prilagoditve, ki jih ima predvsem pri preverjanju in ocenjevanju. Ugotovili smo, da mu je za prihodnja leta preostalo še nekaj prilagoditev, ki nam jih še tokrat ni bilo treba izvesti. To pripisujemo predvsem skrbi za otroka in dobremu sodelovanju s starši, za kar pa smo se dogovorili na prvi pogovorni uri, ko smo jim predstavili načrt dela razrednika za njihovega otroka, predvsem pa cilj, ki nam je bil skupen – uspešno zaključiti 4. razred.

5. Viri in literatura

Marentič-Požarnik, Barica. "Psihologija in prenova šolskega sistema - prispevek psihologije k dvigu kakovosti učenja in poučevanja." *Psihološka obzorja (Ljubljana)* letnik 8. številka 4 (1999) str. 55–63. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-1S475QEA>

Strle, M. (2017). Inkluzija kot posebnost normalnosti. Razredni pouk, 19 (2), 14–19.

Bregar, M. (2013). Naloge razrednika v osnovni šoli in usposobljenost učiteljev za to vlogo. Magistrsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Uspešno sodelujemo s starši!: različni pristopi in praktični primeri sodelovanja / [pripravil] Kolektiv Osnovne šole Škofja Loka – Mesto. 1. izd. – Ljubljana: Rokus Klett, 2017.

Kako uspešno izpeljati inkluzijo? Barbara Hudovernik

Gimnazija Jesenice, Slovenija, barbara.hudovernik@gmail.com

Izvleček

Inkluzija učencev in dijakov s posebnimi potrebami je postala dejstvo. Potrebe po posebnih znanjih, ki so povezana z uspešno vključitvijo teh otrok v osnovne in srednje šole, so narasle pri vseh, ki se s takimi otroki ukvarjajo. Nekatera znanja so učitelji že pridobili, nekatera pridobivajo sproti. Želeli bi si še več podpore. Za uspešno inkluzijo je ključna vloga vodstva šole, svetovalne službe in učitelja kot izvajalca. V procesu vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je poleg strokovnega znanja pomembna empatija. Gre za visoko stopnjo odgovornosti, kajti otroci s posebnimi potrebami so posebej ranljiva skupina in od usklajenega delovanja družine in šole je odvisno, koliko izobrazbe lahko tak otrok doseže ob upoštevanju svojih lastnih sposobnosti. Pri tem je nujno potrebno poskrbeti za to, da otrok ne obupa zaradi negativne samopodobe. Tudi temu sta namenjena dodatna strokovna pomoč in svetovanje.

Ključne besede: inkluzija, otroci s posebnimi potrebami (OPP), dodatna strokovna pomoč (DSP), individualizirani program (IP), samopodoba, kompenzatorni mehanizem

Inclusion in reality

Abstract

Inclusion of pupils and students with special needs has become a fact and due to that, also the need for special skills, connected with successful inclusion of such children, has risen among all who work with these children in primary and secondary schools. The teachers have obtained some of these skills, and some of them they learn through their experiences. The educators wish to have more support. For successful inclusion, an intensive cooperation among the head of the school, the school counselling and the teachers themselves is needed. Apart from vast professional knowledge the process of education of people with special needs requires a high level of empathy. We are talking about a high level of responsibility, as children with special needs are an extremely vulnerable group, whose success depends on a coordinated framework of family and school, providing them with the optimal education considering the student's abilities. It is of vital importance to ensure the child to persist and not to give up due to negative self image. Also this needs additional professional help and counselling.

Key words: inclusion, children with special needs, additional professional assistance, collaboration, individualized program, self-image, compensatory mechanism

1 Inkluzija

1.1 Od ideje do realizacije

V Sloveniji smo na pot integracije krenili v šolskem letu 1995/96. Leta 2000 je bil sprejet Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Glavni problem vključevanja je, da gre za otroke, ki imajo zelo različne primanjkljaje. Podobno kot drugje v svetu se je kmalu pojavilo vprašanje, kaj narediti, da bodo ti otroci tudi uspešni in sprejeti. Iz integracije (vključitve) se je kmalu razvila inkluzija. Bistvo le-te je sprejemanje in udejanjanje dejstva, da mora biti šola pravična in upoštevati, da je vsak otrok unikaten, zato se mu je potrebno prilagajati. Postopno je prišlo do spoznanja, da se z inkluzivno šolo v resnici ustvarja osnova za nediskriminatorno družbo (Opara, 2015).

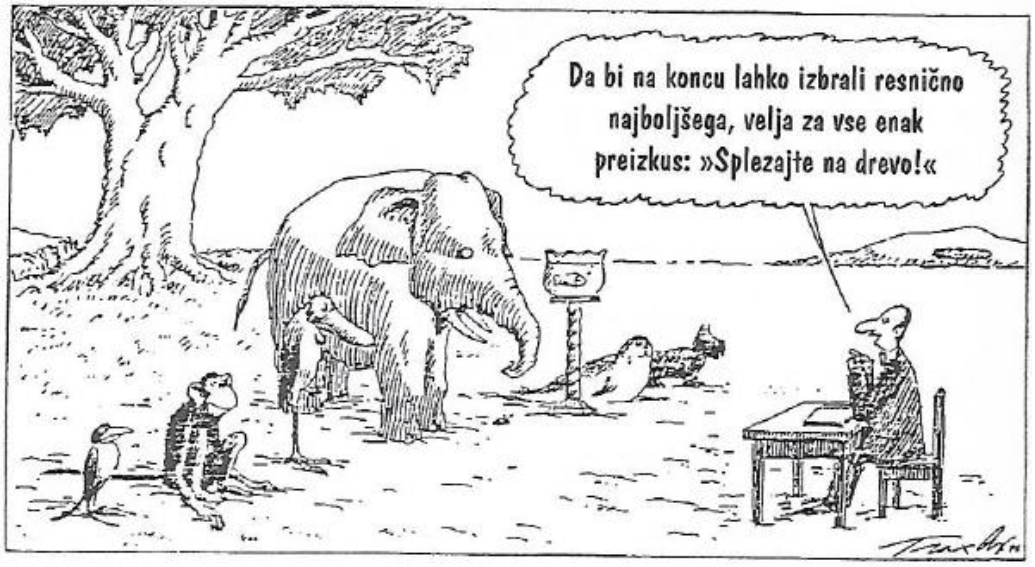

Slika 1: Enakost?

Vir: Binder, 1999, 140

Ker imajo otroci s posebnimi potrebami (v nadaljevanju OPP) primanjkljaje, potrebujejo dodatno strokovno pomoč (v nadaljevanju DSP) in prilagoditve. Namen vseh oblik pomoči je, da OPP pripravimo do tega, da verjamejo v uspeh. Brez tega je vsaka oblika pomoči vprašljiva (Opara, 1999). Zato je v procesu izobraževanja nujno krepiti učenčevo samopodobo in motivacijo za učenje. »Osebe, ki poznajo svoja močna področja in se hkrati zavedajo svojih pomanjkljivosti ter razvijejo kompenzatorne mehanizme, lažje shajajo v svojem življenju« (Černe, 1999, 12).

Učitelj z ustreznimi znanji je nujna komponenta pri izobraževanju OPP. »Inkluzija namreč stoji ali pade z učitelji« (Opara, 2015, 62). Marsikdaj se učitelji ne znajdemo najbolje in ubiramo svoje poti. Želimo si pomoči, a mnogokrat ostanemo brez nje. Moje izkušnje kažejo, da je prava pot samoizobraževanje in dobro sodelovanje med vsemi, ki se z otrokom ukvarjamo. Če sodelovanja ni, je proces integracije močno otežen ali celo nemogoč.

1.2 Starši in šola

Praksa je kmalu pokazala, da je v proces integracije potrebno vključiti starše. Največkrat zelo dobro vedo, kaj otrok zares potrebuje. Vključevanje je še posebej koristno pri oblikovanju osebnih

prilagoditev v individualiziranem programu (v nadaljevanju IP). Tu se starši vključijo v odločanje o tem, kaj storiti, da bo pomoč učinkovita (Opara, 2015).

Starši otrok s posebnimi potrebami prenašajo posebno odgovornost in potrebujejo ogromno potrpljenja, doslednosti, domišljije, sposobnosti vživljanja in moči. Pri domačih nalogah je OPP skoraj vedno odvisen od pomoči. Tudi če so starši preutrujeni in naveličani vsega, morajo spodbujati otroka, ki je pogosto prav tako preutrujen in naveličan. Resnica je, da z večino staršev, ki pomagajo otroku, ni nič narobe. Imajo samo veliko več dela in potožijo, ker so preutrujeni. Učitelj mora razumeti, kaj sporočajo starši in pomagati po svojih močeh.

1.3 Problemi otrok s posebnimi potrebami

Osebne izkušnje kažejo, da OPP v vsakdanjem življenju in v šoli doživljajo ogromno težav. Tisti OPP, ki uspešno razvijejo kompenzatorne mehanizme, so lahko v šoli uspešni, če jim le-ta nudi ustrezno podporo. Vendar zaradi dodatne pomoči in ustreznih prilagoditev v šoli od sošolcev večkrat slišijo, da je njihov uspeh posledica prilagoditev, ki jih sošolci nemalokrat vidijo kot nepotrebne olajšave.

Na neki način jih torej tudi sošolci podzavestno izključujejo, pričakujejo njihov neuspeh oziroma ne pokažejo razumevanja za njihovo drugačnost. Ne razmišljajo o tem, koliko več časa OPP potrebujejo za učenje in koliko več energije morajo usmerjati v uspeh, ki pri njih še posebej ni samoumeven.

Za pomoč pri takih in drugačnih problemih smo tu odrasli: starši, učitelji in sploh vsi, ki se z OPP ukvarjamo. Moramo jih usmerjati ter širiti strpnost do teh otrok. O njihovih težavah morajo biti poučeni tudi vsi, ki se z njim ukvarjajo na prostočasnih oz. popoldanskih dejavnostih.

2 Inkluzija na Gimnaziji Jesenice

2.1 Odnos vodstva šole do inkluzije

Na Gimnaziji Jesenice se trudimo, da je sodelovanje med vsemi, ki se z OPP ukvarjamo, dobro in da poteka ves čas, torej neprekinjeno.

Svetovalna delavka na začetku vsakega šolskega leta izvede postopke s starši, torej skupaj z njimi oblikuje IP za OPP. Potem oddelčni učiteljski zbor ustno in pisno seznani s programom in se posebej pogovori s posameznim učiteljem, če se pri njegovem predmetu pričakuje več težav. S tem je zadoščeno pogojem, ki jih predvideva zakon. To je seveda šele prvi korak, ki učitelju omogoči pravilno ravnanje in ukrepanje. Učitelji potem načrtujemo, izmenjujemo mnenja in iščemo rešitve vsak zase in včasih tudi skupaj. Pomembno je, da se o uspehih oziroma porazih odkrito pogovorimo na pedagoških sestankih. Tam včasih kdo izpostavi svojo pozitivno izkušnjo in tako kot kolektiv zorimo.

Za uspešno inkluzijo OPP je pomembna pozitivna naravnanost vodstva. Gimnazija Jesenice je tudi športna gimnazija z enim športnim oddelkom na generacijo. V te oddelke se vpisujejo dijaki, ki imajo visoke športne obremenitve. Med njimi so celo olimpijci. V športnih oddelkih je nujen poseben pristop prav do vsakega dijaka. Vodstvo šole zelo resno jemlje njihove prilagoditve in mislim, da smo zaradi tega tudi v ostalih oddelkih učitelji tako zelo pripravljeni prisluhniti vsakemu posamezniku in mu nameniti poseben čas in energijo. Veliko izvajamo dopolnilni in dodatni pouk tako za športnike kot za OPP. Te ure potekajo tako skupinsko kot individualno. Občasno izvajamo različne oblike dela na daljavo.

Na ta način pomagamo dijakom, ki jih Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) v 8. členu diskriminatorno prikrajša zanjo. Zakon v tem členu namreč ne predvideva DSP za dijake gimnazijskih programov.

2.2 Moje izkušnje pri delu z dijaki s posebnimi potrebami

Pri delu z OPP sem se naučila, da je zelo pomembno, da imamo učitelji potrpljenje. To pomeni, da moramo razumeti motnjo in ne smemo pričakovati hitrih premikov čez noč. Primanjkljaje moramo sprejeti in upoštevati. Otrok z disleksijo ne zmore hitrega branja. Pravzaprav je to popolnoma enako kot dejstvo, da slaboviden dijak ne vidi na tablo, pa čeprav prižgemo vse luči. Ko na ves spekter težav pogledamo s tega stališča, ugotovimo, da vsak OPP potrebuje svoje prijeme.

Predstavila bom nekaj primerov dijakov s posebnimi potrebami, s katerimi se srečujem v zadnjih letih. Imena sem seveda spremenila. Tini, Petru, Jeri, Katjuši, Klari in Andreju je skupno dejstvo, da se vsi težje spopadajo s šolsko snovjo in redom, ki velja na Gimnaziji Jesenice.

Tino muči diskalkulija. Močno si prizadeva, a nikakor si ne uspe zapomniti dolgih matematičnih definicij, redov velikosti in pravilnega vrstnega reda števk v številki. Potrebuje več časa za premislek in prijazen pristop. Tina je letos letnik končala s prav dobrim uspehom, vendar je bila na koncu šolskega leta tako izmučena, da je pri zadnjih dveh kontrolnih nalogah popolnoma odpovedala in ni želela več v šolo. Po nekajdnevnem počitku se je vrnila in dokončala svoje obveznosti. Sem Tinina razredničarka in njena prav tako preutrujena mati mi je bila zelo hvaležna, ker sem razumela, da deklica potrebuje samo nekaj dni, da si odpočije.

Petra in Katjušo muči disleksija. Petrove težave so bile prepoznane že zgodaj v osnovni šoli. S svojo zavzetostjo, s podporo staršev in s pomočjo učiteljev je že takrat razvil mnoge obvode za svoje težave in ohranil pozitivno samopodobo, kar je zares velik uspeh. Kljub temu bo najbrž vedno potreboval podaljšan čas pisanja in to mu omogoča njegova odločba o usmeritvi. Nalogo velikokrat napačno razume, ker narobe prebere eno besedo ali dve, zato le-ta dobi drugačen pomen. Zaradi tega Peter kljub nesporni nadarjenosti ni odličnjak. Včasih me med testom poprosi, da mu preberem eno ali dve besedi v nalogi in ko se prepričava, da razume, umirjeno nadaljuje z reševanjem. Katjuša ima podobne težave, vendar je pri reševanju le-teh manj uspešna. Disleksijo so pri njej prepoznali šele v prvem letniku gimnazije. Pri njej je bilo veliko zamujenega, saj z njo niso delali, zato je deklica že je v osnovni šoli razvila nekaj značilnosti negativne samopodobe, ki se ji je v prvem letniku le še okrepila. Kljub vsemu težave premaguje, saj se je uspela vpisati v gimnazijski program in se z njim dokaj uspešno spopada. Katjuša bo jeseni vstopila v tretji letnik.

Tina, Peter in Katjuša imajo na neki način srečo, ker se spopadajo s težavami, ki jih je večina učiteljev srečala že kdaj prej. Vsi nekako zaznamo, kaj je glavni problem in ga rešujemo v skladu s tem, kar je zapisano v odločbi o usmeritvi in posledično v IP za delo s temi dijaki.

Težje je z dijaki, ki so posebni vsak na svoj način in nimajo natančne diagnoze. Andrej je dijak, ki nima odločbe in tudi ni v postopku za njeno pridobitev. Njegove težave ga kljub temu resno ovirajo pri vsakdanjem delu. Ne zmore sedeti pri miru. Med poukom ves čas glasno izraža svoje mnenje, kar je v najboljšem primeru humorno, v večini primerov pa zelo moteče. Vedno pa je pripravljen pobrisati tablo, odpreti okno ali pobrati smeti, ki jih občasno kar sam meče po tleh. Nemalokrat je tarča raznih opazk sošolcev, na katere se ne odziva, gotovo pa mu ni vseeno. Na prvi pogled deluje samozavestno, vendar se mi je na samem razjokal in mi zaupal, da mu kljub vloženemu trudu ne gre in ne gre. Andrej je za učitelja velik izziv, saj mora njegovo energijo ves čas usmerjati. Pravzaprav je prepuščen

iznajdljivosti učiteljev. Zanj bi bilo zagotovo dobro, če bi bile njegove težave diagnosticirane, vendar zaradi nezadostne komunikacije med šolo in starši do tega še ni prišlo.

Klara in Jera sta deklici, ki ju v razredu učitelj ne opazi. Z njima ni težav. Nikoli se ne oglasita sami od sebe. Ne klepetata in zdi se, da poslušata razlago. Če ju kaj vprašam, odgovarjata tiho in nesamozavestno. Pri pisnih izdelkih sta obe precej neuspešni. Povesta, da se med pisanjem ne moreta zbrati. Obe si želita, da bi ju spraševala na samem. Jera ima poleg opisanih še zdravstvene težave in zato ima podaljšan čas pisanja. Klara pa se je do nedavnega sama spopadala s svojimi težavami. Ko sem ji omenila, naj gre na pregled k psihologu, se je odzvala in tekom tega šolskega leta pridobila odločbo o usmeritvi. Moj odnos do obeh dijakinj mora biti še posebej spoštljiv, da jima ne povzročam dodatnega stresa.

Šest dijakov, šest različnih zgodb. Iz teh primerov je jasno razvidno, kako zelo vsi ti dijaki potrebujejo razumevanje zaradi motenj in pomoč pri reševanju le-teh. Jasno pa je tudi, da je zgodnja diagnoza pomembna predvsem z vidika ohranitve pozitivne samopodobe, za katero je stroka že povedala, da je najpomembnejši faktor za uspeh.

3. Zaključek

Otrok s posebnimi potrebami je v populaciji po mnenju strokovnjakov nekako od 5 do 10% (Armstrong, 2015). Z inkluzijo večine teh otrok v oddelke redne šole je treba o njihovih težavah in potrebah razmišljati. S posluhom zanje naj bi učitelj vsako uro stopil v razred.

Problem za učitelja je, da ima ob vsem tem veliko več dela in da včasih nima potrebnega znanja. Načrtovati mora delo za dijake s posebnimi potrebami in pri tem ne sme pozabiti na dijake brez težav. Sproti mora evalvirati svoje delo in vanj vnašati popravke. V primeru težav se mora posvetovati s svetovalnimi delavci, starši, morda tudi z vodstvom šole. Vse to zahteva veliko energije, ki jo ob vključitvi več dijakov s posebnimi potrebami v posamičen oddelek včasih zmanjka.

Moje osebno mnenje je, da sistem pomoči OPP na osnovnih šolah trenutno deluje dobro. Marsikateri učitelj razpozna težavo in pomaga, da se sprožijo postopki zgodnje diagnoze. Starši pri tem lahko aktivno sodelujejo. Menim pa, da bi se v srednjih šolah dalo narediti več. Pogosto se namreč na tej stopnji dijakom namenja premalo pomoči, delno tudi zaradi dejstva, da učitelji srednjih šol pri svojem dodiplomskem izobraževanju ne dobijo potrebnih znanj za delo z OPP (Opara, 2015).

4. Viri in literatura

Opara, B.: Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura, 2015.

Žagar, D.: Psihologija za učitelje. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2009.

Žunko-Vogrinc, S.: Otroci s težavami na področju pozornosti s hiperaktivnostjo. Maribor: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2011.

Restoux, P.: Življenje z drugačnim otrokom. Radovljica: Didakta, 2010.

Armstrong, D. in Squires, G.: Key perspectives on dyslexia. London and New York: Routledge, 2015.

Binder, G. in Michaelis, R.: Moj otrok vendar ni neumen!. Ljubljana: Kres, 1999.

Černe, T.: Pomoč otrokom z motnjo pozornosti in aktivnosti. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2016.

Reid, G. in Green, S.: 100 idej v pomoč učencem z disleksijo. Ljubljana: Institut Scientis, 2012.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). Uradni list RS, št. 58.

Kavkler, M. in Končnik-Goršič N.: Nekaj v pomoč učiteljem. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2004.

Korak naprej – pomoč otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami na poti v samostojno življenje – Nataša Jakše, prof. def.

OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto, Slovenija, natalija.tara@gmail.com

Izvleček

V sklopu projekta »Center za strokovno pomoč in podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami in njihovim družinam«, katerega sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada, so začele aprila 2017 na OŠ Dragotina Ketteja delovati različne dejavnosti, med drugim tudi dnevni center. V prispevku smo predstavili načine vključevanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v dnevni center, njegovo delovanje in cilje, ki smo jih uspešno realizirali. Zelo pomembno pri vsem je, da smo vsem udeležencem omogočili lažji prehod v novo socialno okolje, psihosocialno oporo, omogočili pomoč pri komuniciranju in navezovanju osebnih stikov v učnem procesu, hkrati pa omogočili širjenje socialne mreže, v kateri so se počutili varno. Vse to smo uspešno izvedli preko oblike pomoči, ki je strokovno podprta, neformalna, prilagojena specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, hkrati pa tudi potrebam sodobnega časa.

Ključne besede: projekt, dnevni center, otroci s posebnimi potrebami, varnost, sodobnost

A STEP FORWARD – GIVING SUPPORT TO THE CHILDREN AND YOUNG PEOPLE WITH SPECIAL NEEDS ON THE WAY TOWARD THEIR INDEPENDANCE

Extract

The project named "The Centre for Professional Assistance and Support for the Children and Adolescents with Special Needs and Their Families"",wich is co-financed by the Republic of Slovenia and the European Union from the European Social Fund, began in April 2017 at primary school OŠ Dragotina Ketteja with variety of activities, including the daily centre. In the article, we present the ways of involving children and adolescents with special needs in the daily centre, its functioning and goals, which we had successfully realized. It is very important for all of us to enable all participants to move to a new social environment, to obtain all the psychosocial support needed, to enable help in communicating and connecting with others in the learning process. At the same time these people also spread their social network in which they feel safe. We successfully carried out this through a

form of assistance that is professionally supported, informal, adapted to the specifics of children and adolescents with special needs, and at the same time to the needs of modern times.

Key words: project, daily centre, children with special needs, safety, modernity

1 Uvajanje projekta

Januarja 2017 sta se Osnovna šola Milke Šobar – Nataše, Črnomelj (kot prijavitelj), in Osnovna šola Dragotina Ketteja, Novo mesto (kot konzorcijski partner), prijavili na razpis Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport z naslovom »Mreža strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam«. Namen javnega razpisa je bila vzpostavitev strokovnih centrov za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Šoli sta bili obveščeni, da je njuna prijavnica za projekt z nazivom »Center za strokovno pomoč in podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami in njihovim družinam« izbrana in sprejeta. Cilj projekta je: vertikalna, celostna, dolgoročna podpora osebi s posebnimi potrebami, njegovi družini in strokovnim delavcem (ki jo varujejo, vzgajajo, poučujejo) od rojstva, v času šolanja in vse do vstopa na trg dela. Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt se bo izvajal do 30. septembra 2020.

Strokovni centri bodo omogočili in dopolnili oblike pomoči, ki so nujne in ključne za otrokov oziroma mladostnikov optimalen razvoj in socialno vključenost ter pripomogli k opolnomočenju oseb s posebnimi potrebami in razvijanju njihovih socialnih in kulturnih kompetenc. Pomembno se nam je zdelo, da svoje dejavnosti razširimo na bodoče dijake s posebnimi potrebami, saj bomo tako razvili sodelovanje s srednjimi šolami, zavodi za zaposlovanje in drugimi organizacijami ter skušali oblikovati podporno in vključujoče okolje, ki bo omogočalo večje zaposlovanje oseb s posebnimi potrebami in s tem zmanjšanje tveganja za revščino in socialno izključenost.

Ena izmed oblik takšnega načina delovanja je Dnevni center - popoldanski program s strokovno podporo mladostnikom s posebnimi potrebami.

Koncept delovanja Dnevnega centra

V Novem mestu deluje več srednjih šol, v katere se vključujejo tudi mladostniki s posebnimi potrebami, ki predhodno zaključijo prilagojene osnovnošolske programe z nižjim izobrazbenim standardom in tisti, ki izpolnijo osnovnošolsko obveznost v večinski šoli, pa osnovne šole ne zaključijo uspešno. Ti mladostniki potrebujejo pri prehodu v srednjo šolo in tudi med šolanjem več spodbud, podpore in usmerjanja, največkrat pa v obstoječem sistemu, ki tem mladostnikom in njihovim družinam ne nudi ustrezne celostne podpore, prepuščeni so sami sebi, oziroma so odvisni od iznajdljivosti staršev.

Zato se je v Novem mestu izkazala potreba po Dnevnem centru, ki deluje o okviru Strokovnega centra in s tem mladostnikom nudi pomoč pri premostitvi težave ob prehodu v novo socialno okolje, jih s celostno podporo opolnomočil ter jim omogoča enake možnosti v procesu srednješolskega izobraževanja, hkrati s tem pa bo povečal tudi njihove možnosti za zaposlitev in za aktiven vstop na trg dela. V Dnevni center so vključeni tudi učenci 8. in 9. razreda rednega in prilagojenega programa z namenom, da ob druženju s srednješolci v Dnevnem centru že pred vstopom v srednjo šolo neformalno pridobivajo določene informacije v zvezi s potekom srednješolskega izobraževanja ter tudi pozitivne izkušnje o možnostih in koristih, ki jim jih ponuja Dnevni center s svojimi storitvami. Na ta način se aktivno spodbuja so vrstniško sodelovanje, širi se socialna mreža, v kateri se počutijo varno in

vključevanje otrok iz ranljivih skupin oziroma s posebnimi potrebami v širši družbeni prostor. Vse to uspešno izvajamo preko oblike pomoči, ki je strokovno podprta, neformalna, prilagojena specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, hkrati pa tudi potrebam sodobnega časa.

2 Otroci s posebnimi potrebami in njihova samopodoba

Pojem samopodobe različni avtorji različno opredeljujejo. Ne glede na to, da se njihova poimenovanja razlikujejo, pa se vsi strinjajo v predpostavki, da gre za množico odnosov, ki jih človek vzpostavlja do samega sebe; v to razmerje vstopa postopoma, s pomočjo predstav, občutkov, vrednotenj, ocen samega sebe, svojih socialnih naravnanosti in ravnanj (po Kobal 2000).

Otroci s posebnimi potrebami imajo pogosto težave z dojemanjem odnosov do samega sebe ter hkrati na podlagi negativnih izkušenj in konstantnega doživljanja neuspehov slabšo samopodobo. Zaradi tega so pogosto negotovi in se v nova okolja (prehod v srednjo šolo, trg dela,…) težje vključijo. Potrebno jim je ponuditi načine, s pomočjo katerih bodo izboljšali svojo samopodobo in funkcioniranje.

Pri delu v Dnevnem centru težimo k uporabi čim večjega spektra interaktivnih dejavnosti. Dejstvo je, da je opisanih aktivnosti za spodbujanje samopodobe, prirejenih specifično za populacijo otrok s posebnimi potrebami, zelo malo. Nekateri avtorji te aktivnosti imenujejo socialne igre ali interakcijske igre, vendar raje uporabljamo splošnejši izraz aktivnosti. Le-te ustrezajo karakteristikam socialnih oziroma interaktivnih iger, na učence vplivajo na enak način, imajo terapevtski učinek, ni pa jih potrebno izvajati v natančnem določenem vrstnem redu (od faze predstavljanja do faze napadalnosti in samoobrambe) in si pridobiti posebno znanje in izkušnje, kot to navaja avtorica Virk-Rode (1998, 22).

Najpomembnejši proces socialne interakcije je komunikacija. Pri interaktivnih dejavnostih ni v ospredju izobraževanje, temveč je poudarek na osebni rasti, pridobivanju in izboljšanju določenih socialnih spretnosti ter skupinski terapiji. Pomembne so za oblikovanje samopodobe in lažje sprejemanje sebe, saj oseba postaja samozavestnejša, ko pridobiva povratne informacije v skupini.

2.1 Dnevni center – popoldanski program, ki ponuja strokovne, varne in sodobne pristope k specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami

Vsa zgoraj opisana dejstva so v nas izzvala težnje, da v okviru Dnevnega centra, ki deluje v okviru Strokovnega centra, nudimo in zagotovimo popoldanski program, ki ponuja varne in sodobne pristope k specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

Zelo pomembno pri vsem je, da smo vsem udeležencem omogočili lažji prehod v novo socialno okolje, psihosocialno oporo, omogočili pomoč pri komuniciranju in navezovanju osebnih stikov v učnem procesu, hkrati pa omogočili širjenje socialne mreže, v kateri so se počutili varno. Vse to smo uspešno izvedli preko oblike pomoči, ki je strokovno podprta, neformalna, prilagojena specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, hkrati pa tudi potrebam sodobnega časa.

Aktivnosti Dnevnega centra izvajamo trikrat tedensko: torek, sreda in četrtek, v različnih časovnih terminih, prilagojenih udeležencem, in sicer po pouku do odhoda domov. Aktivnosti potekajo v prostorih OŠ Dragotina Ketteja in Kmetijske šole Grm in biotehniške gimnazije na Sevnem, kjer so dijaki tudi naši bivši učenci. V Dnevnem centru izvajamo naslednje dejavnosti strokovnega spremljanja in usmerjanja v času vključitve v Dnevni center:

Razvijanje učnih in delovnih navad: pomoč pri domačih nalogah in učenju, pomoč pri skrbi zase in razvijanju samostojnosti. Učenci in dijaki povezujejo, utrjujejo in poglabljajo učno snov in se učijo samostojno pripraviti na pouk. Se učijo: oblikovati lastno učno metodo, učiti različne predmete različno, načrtovati svoje delo, zbrano začeti in delo tudi opraviti, uporabljati učbenike, uporabljati različne vire, partnerskega učenja, v katerem je učitelj le animator, nuditi učno pomoč in jo poiskati, reflektirati in evalvirati svoje delo: interpretirati svoje rezultate, razumeti napake in jih popraviti, sodelovati pri reševanju skupnih nalog in s tem razvijati svoje sposobnosti za delo v skupini: organiziranje dela v skupini, integriranje v delo skupine.

V sklopu kvalitetnega preživljanja prostega časa smo izvedli fotografske delavnice. K sodelovanju in druženju v fotografskih delavnicah smo povabili ne le stalne člane Dnevnega centra, pač pa tudi učence s cele šole OŠ Dragotina Ketteja, Kmetijske šole Grm ter Centra srednjih šol, kjer so prav tako dijaki naši bivši učenci. Na ta način smo v imenu varnega in sodobnega pristopa delovanja upoštevali načine vključevanja oseb s posebnimi potrebami v družbo, saj se s povečanjem medsebojnih interakcij zmanjšuje »prepad« med njimi. Mentor teh delavnic je bil profesionalni fotograf Robert Kokol, zaposlen v Foto studiu Asja, iz Novega mesta. S svojo humanitarno veličino ter strokovno profesionalnostjo, je vse udeležence popeljal v svet fotografije, s posebnim čutom za otroke s posebnimi potrebami. Z metodičnimi pristopi, ki so prilagojeni potrebam sodobnega časa, je otroke popeljal v svet zgodovine nastanka fotografije in fotografske opreme. Seznanili smo se s pravilnim rokovanjem s fotoaparatom. Nastala je dokumentarna reportažna fotografija, fotografije iz različnih perspektiv, fotografije šolskih prostorov. Nastali so tudi kratkometražni filmčki. Združili smo komponente usmerjanja pri prehajanju v novo okolje (mesto), ko smo obiskali profesionalni fotografski studio Asja V Novem mestu. Tam so nastale skupne in individualne fotografije, ogledali smo si proces razvijanja fotografij z vso moderno tehnologijo. V knjižnici Mirana Jarca smo obiskali fotografski oddelek in pridobili veliko novih informacij. Vse naše delo smo združili v fotografski razstavi, ki smo jo tudi otvorili na zaključku Dnevnega centra, ki smo ga poimenovali »Palačinkijada«.

Ostale popestritvene dejavnosti Dnevnega centra: učenci skupaj z mentorico, v sklopu Dnevnega centra opravljajo nakupe v trgovini Tuš, s katero imamo sklenjeno pogodbo. Ob vsem tem, se v situacijah učijo in utrjujejo znanje, različne intelektualne spretnosti, socialne veščine, sprejemajo pravila in norme, razvijajo domišljijo, razvijajo smisel za humor, širijo izkušnje s področja narave, kulture, umetnosti, se na poti do izbranega cilja učijo primernega in prometno varnega vedenja. Pri pripravi različnih obrokov so učenci razvijali različne praktične veščine , ob tem pa so v stiku z drugimi razvijali individualno in skupno motivacijo po ustvarjalnosti ter hkrati samostojnost pri delovanju. Na tak način so pridobivali izkušnje in razširjali svoje doživljanje in s tem prispevali k dvigovanju ravni samozavedanja in svoje socialne senzibilnosti. Enako velja za vse ostale dejavnosti: branje knjig, ogled filmov, sprehode, ustvarjanje različnih izdelkov,…

3 Zaključek

Naša druženja v okviru Dnevnega centra, so poleg, prijetnih trenutkov pri vseh udeležencih vzbudila notranjo motivacijo, radovednost, veselje ter sproščenost pri vseh naših aktivnostih. Opaziti je bilo, da so tudi tisti otroci, ki so sicer manj aktivni, aktivneje sodelovali. Ob sproščujočih pogovorih in klepetu so učenci poglabljali in širile svoje komunikacijske veščine. Pri vseh dejavnostih jim je bilo ponujeno začutiti sebe in sebe kot del skupine. Močno interaktivno vezivo je bilo zavedanje, da je v skupini zaželen prav vsak in da je vsak pomemben član skupine. Prav tako smo poudarili, da nam je pomembno mnenje prav vseh, upoštevali smo tudi pravilo, da naenkrat govori le eden, drugi poslušamo. Tako pri pogovorih, pripravi malice, učenje, na sprehodu,.. Med pogovorom ni bilo

nepravilnih odgovorov, ena situacija je ponujala več različnih rešitev. Pozorni smo bili na medsebojno spoštovanje. Zagotovo je celostno delovanje vseh aktivnosti v Dnevnem centru spodbujalo otroke, da vadijo v psihosocialnih spretnostih in sicer: komunicirati, postavljati zahteve, odločati, sodelovati, iskati pomoč. Na tak način so otroci postali strpnejši do mnenj in vrednostnih predstav drugih.

»Da bi otroci pričeli prevzemati tveganja rasti in razvoja je potrebno, da vedo, kje so sedaj in kakšne so njihove trenutne moči« (Canfield, 1976, po Cvetkovič-Lay, 1994, str.23).

Tudi v Dnevnem centru smo z vstopom v projekt, prevzemali tveganja začetka, delovanja, rasti. Spoprijeli smo se z zanosom in pozitivizmom, naleteli tudi na ovire. Spopadli smo se s tem kdo smo, kje smo in težili k naši rasti. Glede na zadane in dosežene cilje, se je izkazalo, da je dobro ohraniti delovanje Dnevnega centra trajnostno, tudi po zaključku tega projekta.

4 Viri in literatura

(Canfield, 1976, po Cvetkovič-Lay, 1994, str.23).

Kobal,D.:(2000) Temeljni vidiki samopodobe. Ljubljana. Pedagoški inštitut.

Mlekuž, N. (2004): Aktivnosti za spodbujanje razvoja pozitivne samopodobe otrok z lažjo in zmerno motnjo v duševnem razvoju. Diplomsko delo. Pedagoška fakulteta.

Prijavnica za projekt. Javni razpis Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, sofinanciran s sredstvi Evropskega socialnega sklada. Naziv razpisa: JAVNI RAZPIS »Mreža strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam. Številka zadeve 5442-142/2016. (citirano 14. 9. 2018)

Dostopno na naslovu: http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/ okroznice/arhiv_ okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=1489

Virk- Rode, Belak-Ožbolt, J. (1998): Socialne igre v OŠ. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Bosi, leteči, srčni – Saša Janša

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj, sasajansa@gmail.com

Če bi vprašali otroke, kakšno barvo kože imajo njihovi prijatelji, bi rekli, da ne vedo. To je zato, ker jim to ni pomembno. Kar je pomembno, je osebnost sama. Odrasli žal večkrat na to pozabljamo. Ravno v šoli pa imamo čudovito priložnost, vsakemu učencu pomagati spodbuditi zaupanje, da vsak v sebi zmore vzgajati človeške vrednote, srčnost, človekoljubnost, predvsem pa osebo, ki je sočutna do vseh okoli sebe- bodisi skozi tradicionalne načine ali s čisto sodobnimi prijemi.

Ključne besede: zaupanje, ljubezen, človekoljubje, srčnost, sočutje.

Barefeeted, flying, hearty

If you would ask children what colour is the skin of their friends, they would say they do not know. That is because they do not care about it. What they really care is the personality itself. When we grow up, we forget about this sooo often.And there is a school, which gives teachers special chance to help every single child to encourage trust that everyone can become hearty, humanic and above all compassionate person to everyone- either with traditional or modern,contemporary receptions.

Key words: trust, love, humanity, hearty,compassion.

1. Uvodna razmišljanja

Ta prispevek je nastal z namenom, da v nas spodbudi razmišljanja o pomembnosti človeških vrednot v naših življenjih.

Jedro vsake krize, naj si bo na ekonomskem, političnem, kulturnem ali osebnem nivoju, predstavlja pomanjkanje človeških vrednot. Brez medsebojnega razumevanja, brez delitve dobrin in srčnosti, brez pomoči ljudem in skrbi za naravo je težko, najbrž celo nemogoče doseči osebno srečo, stabilnega posameznika in družbo. Človeške vrednote predstavljajo tisto ločnico, na kateri se odloča kvaliteta bivanja posameznika in širše skupnosti. Etično ravnanje in sreča gresta tako z roko v roki.

Prihodnost je v rokah mladih, pravijo.

Prav zato pa je še posebej pomembno, kakšne smernice bomo dali mladim.

Šola bi morala biti glavna nosilka tega procesa, predvsem pa čas kliče po tem, da se v naših vzgojno-izobraževalnih sistemih začne bolj poudarjati vzgoja srca.

Res je, da se ljubezni, prijateljstva, sočutja, dobrodelnosti, človekoljubja ne moremo naučiti na enak način kot na primer zgodovine, kemije ali fizike. Ne moremo preprosto sesti k knjigi, se naučiti nekaj strani in smo že sočutno srčni. Vendarle pa to vseeno ne pomeni, da se sočutja ne moremo naučiti. Lahko! Le da z drugačnimi pristopi.

Še vedno se človek s pomočjo vzora največ nauči. In prav vzor je tisti, ki prižge prvi plamen v človeku, ko gre za človeške vrednote. Nekdo nas gane s svojo požrtvovalnostjo, človekoljubjem, pogumom, odpustljivostjo, razumevanjem, dobrodelnostjo, sočutjem, srčnostjo in drugimi vrednotami. Na ta način sproži v nas vzgib, da bi mu želeli biti podobni. Kasneje se vrednote v človeku postopoma krepijo in oblikujejo.

2. Vrednote in šola

2.1. Upati si in zaupati

Ničesar ne bomo izgubili, če v sebi n drugih vzgajamo človeške vrednote. Velika večina pa drvi le k kopičenju znanja, informacij, materialnosti naproti. Zgrešeno, kajne?

Učitelji imamo tako izjemno priložnost, da otrokom podamo prav te vrednote, ki jih »nosimo« v sebi, v katere resnično verjamemo, da bi pred nami vzklila zlata semena v otrocih, katerih življenja ne bi bila usmerjena v materialna bogastva, temveč v ljubezen, odnose, sočutje.

Tako zelo bi si želela,da bi dali možnost vrojenemu v otrocih, da vzniknena dan in popelje posameznika v njegovo lastno zgodbo.

3. Moja vera v preproste poti

»Ne moremo delati velikih stvari, temveč le majhne stvari, z VELIKIM srcem.« Mama Tereza (Kakor kapljica v morje, 2003).

Misel Mame Tereze nam daje čudovito iztočnico, kaj resnično potrebujemo.

Pri delu z otroki skozi vsa leta opažam, kako pomembne so male stvari: male geste naklonjenosti, objem, resnično prisluhniti, razumevanje, srčnost, navdušenje, opogumljanje, spodbuda, resnicoljubnost, pravičnost, predvsem pa ljubezen, ki preseže in premaga vse.

4. Otroci

Otroci so trdoživi. Veliko prenesejo. Zato se naše ravnanje z njimi ne šteje v dnevih, ampak na dolgi rok. Sodobni mediji bombardirajo, naj bomo na preži. Ves čas.Otroka moramo vsakič pravilno dvigniti, pravilno dojiti, pestovati, varovati pred nevarnostjo, nositi bremena odločitev,izbirah, šolanju,...

Otroci pa so sposobni neverjetnih stvari. Potrebujejo le priložnost in svobodo za raziskovanje in ustvarjanje.Ko sedim v svoji pisarni kot učiteljica dodatne strokovne pomoči in kar naenkrat pridrvi k meni otrok- lahko da dobre volje, lahko da povsem poklapan.

Kje naj začnem? Morda:

- z malim nasmehom

- z iskreno mišljenim vprašanjem KAKO SI?, KAKO TI GRE?, KAJ LAHKO NAREDIM ZATE?

- objem

- robček ali kozarec vode

- smešno zgodbo

- sprehod

- hitenje k odpiranju zvezkov in knjig ter predelavi snovi, ki bo že naslednjo uro preverjena

- pogovor

- razpredanja o prijateljih, odnosih, telefonih, igricah, zateženih starših

- tišino

- stisk roke in stavek: »vem, kako ti je, kaj preživljaš…«

- ljubeč pomežik

Prav tu se mi zdi, se začenja misija učenja ljubezni.

In otroci so hvaležni, vzamejo vse to z veseljem in zmaga srce, ki je nad vsem.

Ko jim dajem ljubezen, jih učim ljubezni, da bodo lahko ljubeči tudi oni in šele potem lahko odprem poglavje zgodovine, kemije, fizike,...

Takrat z lahkotnostjo razprejo svoja krila znanja, sezujejo čevlje nerganja in odprejo misli, glave..takrat letimo bosi, srečni in srčni novemu naproti.

5. Literatura

Eva in Goran Škobalj: Od človeka do sonca, Društvo za boljši svet, Maribor 2010

Thomas J. Elpel: Participating in Nature: Wilderness Survival and primitive Living Skills, Pony, MT 59747-0697, Montana, 2009

Pogovori, razmišljanja ljudi zaposlenih v gozdni šoli Samorog

Svaki učenik priča za sebe – Verica Kovačević

Osnovna škola „Dašo Pavičić“ Herceg Novi, Crna Gora, vericavesna@yahoo.com

Rezime

Često se zapitamo da li kao demokratsko društvo činimo dovoljno da osobe sa smetnjama u razvoju osposobimo da dostignu najviši mogući stepen nezavisnosti i socijalne integracije, kako bi uzele aktivno učešće u svakodnevnom životu.Savremena škola teži razvoju sposobnosti, učenju principa, rešavanju problema, a umjesto sticanja znanja, potencira konstruisanje znanja. Osnovno polazište je da se znanje ne prenosi u pakovanju od nastavnika do učenika, već moraju biti konstruisana i rekonstruisana od strane učenika kroz proces interpretacije ili shvatanja novih informacija u odnosu na ono što već znaju. Demokratizacija jednog društva ogleda se u njenoj decentralizaciji jer ona omogućuje mnogo širem krugu ljudi učestvovanje u procesu vaspitanja – učiteljima, roditeljima, učenicima, predstavnicima lokalnih zajednica.

Ključne reči: demokratsko društvo, osoba sa smetnjama u razvoju, nastavnik, učenik, učitelj, roditelj, prestavnik lokalne zajednice.

Each student is unique

Summary

Often we ask ourselves if we do enough as a democratic society for the people with developmental disorders so they could be able to achieve the highest level of independence and social integration in order to take active part in everyday life.
Modern school nowadays is mostly concerned with developing abilities, learning principles, solving problems. Instead of gaining knowledge it gives priority to the construction of knowledge. The basic principle is that knowledge doesn't get transferred as a package from teacher to student, but it should be constructed and reconstructed by students themselves through the process of interpretation or understanding new information in relation to what they've already learned. Democracy of a society reflects in its decentralisation because it enables wider circle of people to participate in the process of education - teachers, parents, students, representatives of the local community ...

Key words: democratic society, people with developmental disorders, teachers, students, parents, representatives of the local community.

1 Inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori

Krajem 20. veka Crna Gora uviđa potrebu za osavremenjavanjem vaspitanja i obrazovanja i samim tim uvođenjem inkluzivnog obrazovanja za decu sa posebnim obrazovnim potrebama. Pod terminom posebne obrazovne potrebe podrazumevaju se deca sa smetnjama u razvoju (telesne, mentalne, senzorne i kombinovane smetnje), kao i deca sa teškoćama u razvoju (teškoće u ponašanju, učenju, emocionalne teškoće, hronična i teška oboljenja i dr.).

NVO „Save the Children – UK“ je od 1996. godine realizovala „Disability“ projekat, organizovana su predavanja za osnaživanje roditelja, osnovana su nova i osnaživana postojeća udruženja roditelja,

roditelji su obučavani i za upravljanje NVO. Save the Children je implementirao i projekat inkluzivnog obrazovanja, počev od septembra 1998. godine, kao deo projekta pod nazivom „Integracija dece sa posebnim potrebama u redovne predškolske ustanove u Crnoj Gori“ i time pokazao da je moguće napraviti atmosferu prihvatanja u kojoj deca sa teškoćama uče, rastu i razvijaju se uporedo sa svojim vršnjacima u redovnim predškolskim ustanovama. Na osnovu pozitivnih iskustava nastalih u toku primene Projekta u predškolskim ustanovama nastavlja se proces inkluzije i u osnovnim školama.

Obuka za vaspitače, stručne saradnike i roditelje je redovno održavana kako bi se pružila pomoć u radu. Za sve stručnjake uključene u Projekat inkluzije organizovana je obuka za Portidž, koju je vodio Džo Birbek (Jo Birbeck), školski psiholog i supervizor za Portidž volonterski program u Hempširu (VB). Krajem oktobra 2001. godine organizovana je obuka za funkcionalno učenje koju su održale Anamarija Filipić Dolničar, logoped iz Ljubljane i M. Đurović, psiholog iz Podgorice. 2002. godine održana je, u saradnji sa UNICEF-om i tri ministarstva (prosvete, zdravlja i socijalnog staranja), konferencija. Priprema je uključivala učešće u radnim grupama pre samog odražavanja konferencije, a predavači su bili profesori: Milivoj Veličković iz Kranja, Alison Klos (Alison Closs) iz Edinburga i Sulejman Hrnjica iz Beograda. UNICEF je takođe finansijski podržao studijsku posetu Sloveniji (Ljubljana, 2001. godine), koja je uključivala sastanke sa predstavnicima Ministarstva prosvete i nauke, kao i kontakte koji su se odnosili na organizaciju studijskog putovanja u Sloveniji i prepisku sa ljudima u Sloveniji (Predstavnicima Ministarstva prosvete, Slovenačkog Zavoda za školstvo i Slovenačkih filantropa).

Reforma obrazovanja u Crnoj Gori, započeta 2002. g., stavila je akcenat na uključivanje dece sa posebnim potrebama u nastavu na svim nivoima. Zakon o obrazovanju dece sa posebnim obrazovnim potrebama donesen je 2004. g., a četiri godine kasnije usvojena je i Strategija inkluzivnog obrazovanja od 2008. – 2012. Ovim dokumentima stvorene su pretpostavke da nijedno dete ne bude isključeno iz svih aspekata školovanja i da im se obezbedi obrazovanje u skladu sa njihovim potrebama, mogućnostima i interesovanjima.

Odnos tradicionalne i savremene nastave

Da bi se u potpunosti sagledao značaj inkluzije, potrebno je osvrnuti se na tradicionalni pristup obrazovanju dece sa smetnjama koji je decenijama bio jedini pristup toj deci.

Po shvatanju tradicionalne nastave dete sa teškoćama je problem, dok je u savremenoj, inkluzivnoj nastavi društvo problem i ono mora da se prilagođava detetu. U tradicionalnoj nastavi dete iz različitih razloga ne može da pohađa redovnu školu, dok u savremenoj škola postaje fizički dostupna sredina. Ranije je detetu sa smetnjama bio potreban specijalan učitelj, a danas postoje mnoge alternativne metode obazovanja učitelja za rad sa decom sa poteškoćama. Polazište za integraciju bila je kategorizacija deteta, evidentiranje njegovog nedostatka i etiketirajući jezik. Polazište u inkluziji su ovladane veštine koje dete poseduje. U tradicionalnoj nastavi delovali su samo eksperti a u savremenoj timski rad svih aktera u obrazovanju. Nekada su deca bila izopštena iz društva i teško se uključivala u redovne životne tokove, a danas deca s razvojnim teškoćama bivaju uključena u vršnjačku zajednicu.

2 Inkluzivni model u osnovnim školama

Obrazovanje dece sa teškoćama u učenju izvodi se tako što će škola prilagoditi metode i oblike rada i omogućiti deci uključivanje u nastavu i druge aktivnosti.Osnovni cilj inkluzivnog obrazovanja jeste da se omogući učenicima da se razvijaju u skladu sa njihovim sposobnostima. Odeljenje ne bi trebalo da

ima više od 18 učenika. Pored toga, školski objekti se moraju arhitektonski prilagoditi deci sa smetnjama u razvoju. U našoj školi delimično su ispoštovane preporuke o prilagođavanju metoda i oblika rada zbog nedostatka materijalnih sredstava. U odeljenjima sa decom sa posebnim obrazovnim potrebama je za 10 posto smanjen broj učenika, ali je to često 24 do 25 učenika. Škola je arhitenktonski delimično prilagodila prostor, izgrađena je rampa za nesmetan ulazak dece sa fizičkim teškoćama, kao i toalet za tu decu. Planirano je, do početka naredne školske godine, i izgradnja lifta.

2.1 Prepreke inkluzije

Deca sa teškoćama u razvoju predstavljaju grupu osoba čiji je emocionalni, kognitivni i socijalni razvoj opterećen teškoćama. Nefleksibilno socijalno okruženje, porodica i društvo u kojima se dete razvija su pripremljeni za „prosečno dete“, pa su deca sa teškoćama u razvoju izložena dodatnim frustracijama i preprekama.Stavovi roditelja i porodične okoline se razlikuju u zavisnosti od više faktora;urbani milje postaje sve otvoreniji, dok u većini slučajeva, kod porodica se može identifikovati poricanje, osećaj stida... Zajednica ne gleda sa naklonošću na porodice sa decom sa posebnim potrebama. Školsko okruženje može pojačati strah od diskriminacije, što može dovesti do toga da se dete upiše u redovnu školu bez odgovarajuće pomoći ili do toga de dete uopšte ne bude upisano u školu. U sistemu redovnog školovanja postoji otpor i nepoverenje dela nastavnika koji decu sa teškoćama doživljavaju kao problem i koji su skeptični u pogledu ostvarenja njihovih postignuća. Takođe, nastavnici koji rade sa ovom decom često govore o nedostatku saradnje roditelja, neodgovarajućim očekivanjima, nesistematizovanom pristupu obrazovnog sistema, nedostatku stručnog osoblja i sopstvenom neadekvatnom obrazovanju. Dešava se da i drugi roditelji nisu prijateljski nastrojeni, verujući da će nastavnik imati manje vremena koje će posvetiti njihovoj deci. Nastavnici očekuju i češće supervizije, konkretizovanija uputstva i instrukivniji pristup u radu. Veliki broj dece sa posebnim potrebama nije nikada kategorisan

2.2 Prednosti inkluzije

Uspostavljena svest državnih institucija, želja za reformom i odlučnost Ministarstva prosvjete i nauke da se deci sa posebnim potrebama omogući ispunjenje prava na obrazovanje su prednosti na polju obrazovanja ove dece. Takođe postoji veliki broj nevladinih organizacija i međunarodnih donatora koji nastavljaju da ukazuju na značaj obrazovanja dece sa posebnim potrebama i koji su već radili na implementaciji i uvođenju ovog koncepta u škole. Postoje i mladi, obrazovani ljudi koji poseduju građansku svest i koji su otvoreni prema različitostima, kao i nove generacije roditelja koje mogu na bolji način da uoče i razumeju ovaj problem. Zahvaljujući Save the Children UK, UNICEF-u i Pedagoškom centru, kroz različite projekte su obučeni brojni nastavnici. Sve više roditelja je svesno i otvoreno prema mogućnostima koje nudi inkluzija i sve više njih je spremno da decu uključi u redovne škole.

3 Zaključak

Nakon 16 godina aktivne implementacije reforme možemo konstatovati da ima napretka i obećavajućih rezultata u pogledu inkluzije. Sve veći broj dece sa posebnim obrazovnim potrebam pohađa redovne škole. Škole i zaposleni u školama se permanentno obučavaju za rad u inkluziji; obezbeđen je zadovoljavajući broj asistenata u nastavi; svest ljudi se menja u pozitivnom pravcu i u smeru podrške deci sa posebnim potrebama i njihovim roditeljima.

U Ministarstvu prosvjete se ažurira Baza podataka o deci sa posebnim obrazovnim potrebama na osnovu rešenja o usmeravanju. ICT sector prikuplja podatke krzo MEIS (Montenegrin Education Information System – Informacioni sistem obrazovanja Crne Gore) aplikaciju po osnovu nekoliko kriterijuma: smetnja/teškoća u razvoju, izrada IROP-a, rešenje o usmeravanju i sl.

Pre nekoliko godina nevladine organizacije su počele projekat asistent u nastavi za decu sa posebnim potrebama, što se pokazalo kao veoma delotvoran projekat. Asistent u nastavi ne pomaže samo detetu da savlada nova znanja i veštine već doprinosi lakšem radu u učionici i kod nastavnika i drugih učenika podstiče toleranciju, razumijevanje i prihvatanje.

4 Literatura

Ellen R. Daniels, Kerj Staford: Uključivanje djece sa posebnim potrebama u redovni vaspitno-obrazovni proces. Podgorica: Pedagoški centar Crne Gore, 2002.

Prof. razredne nastave, učiteljica Marina Perović.

Šakotić, N.: Efekti inkluzivne prakse u osnovnim školama u Crnoj Gori.Nikšić: Montenegro CHESS, 2009.

T. Novović, V. Dimitrijević, M. Đurović: Inkluzivno obrazovanje, Vrtić i škola po mjeri djeteta. Podgorica: Zavod za školstvo Crne Gore, 2008.

www.inkluzija.rs

Inkluzija – razvoj modela dobre prakse – Tanja Kozel

Osnovna šola A. T. Linharta Radovljica, Slovenija, tanja.kozel@gmail.com

Izvleček

Zakon o usmerjanju otok s posebnimi potrebami (Ur.l. 54/2000, 118/2006, 3/2007) v svojem 13. členu uzakonja možnost prehajanja med posameznimi vzgojno izobraževalnimi programi. Osnovna šola Antona Janše se je v dogovoru z Osnovno šolo A. T. Linharta dogovorila za prehajanje učenca z Downovim sindromom v reden program pri pouku spoznavanja okolja, športa in dnevih dejavnosti. Osnovni cilj je bil iskanje prednosti za učenca in vse vključene. V projekt je bil vključen ožji tim (učitelji in vzgojitelji obeh šol, spremljevalka) in širši tim (ravnateljici obeh šol, psihologinja, pedagoginja). Prednosti in slabosti smo sproti evalvirali in analizirali. Izvedenih je bilo precej hospitacij. V projekt je bil vključen tudi Zavod za šolstvo in šport RS. Sprejemanje drugačnosti, upoštevanje koristi za učenca in vpletene vrstnike je bil dober model dobre prakse s katerim smo vsi vpleteni veliko pridobili.

Ključne besede: inkluzija, dobra praksa, motnje, sposobnost, rezultat

Inclusion – the development of a good practice model

Extract

The law on the Direction of Children with Special Needs (Gazette 54/2000, 118/2006, 3/2007), Article 13, enacts the possibility of transfers between individual educational programs. Junior School Anton Janša by agreement with Junior School A. T. Linhart, agreed to transfer a pupil with Down's syndrome to a regular program in the study of the environment, sport and daily activities. The primary goal was to seek advantages for the pupil and everyone involved. The project included a select team (teachers and professors from both schools, an accompanier) and an outer team (headmasters of both schools, a psychologist and a pedagogue). The strengths and weaknesses were simultaneously evaluated and analysed and many hospitations were performed. The National Education Institute of the Republic of Slovenia was also included in the project. Embracing differences and acceptance of the benefits for the pupil and the peers involved proved a good practice model, achieving a great deal for all those involved.

Key words: inclusion, good practice, interferences, ability, result

1 Prehajanje med programi

Za inovativni projekt Prehajanja med programi sta se dogovorili osnovna šola s prilagojenim programom Osnovna šola Antona Janše Radovljica in Osnovna šola Antona Tomaža Linharta Radovljica. Učenci šole s prilagojenim programom so imeli višje sposobnosti na nekaterih učnih področjih, zato so se odločili, da jim ponudijo spremljanje pouka v rednem osnovnošolskem programu. To jim omogoča zakon o usmerjanju otok s posebnimi potrebami (Ur.l. 54/2000, 118/2006, 3/2007), ki v svojem 13. členu uzakonja možnost prehajanja med posameznimi vzgojno-izobraževalnimi programi: »Otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe, se lahko pri določenih predmetih ali predmetnih skupinah občasno ali trajno vključujejo v druge izobraževalne programe.«

V delovni skupini tima prehajanja med programi smo sodelovale učiteljice in vzgojiteljice obeh šol, specialna pedagoginja, psihologinja, pomočnica ravnatelja in ravnateljici obeh šol.

Osnovni cilj je največja korist za otroke in vse vključene. Dogovorili smo se, da bomo delo sproti evalvirali in v kolikor bomo zaznali težave, nemotiviranost, škodo na račun otrok, bomo vsebine oz. cilje prilagodili.

Koristi inkluzije za vpletene

Pojem inkluzija je interdisciplinaren in ni dovolj jasno opredeljen. Pripada različnim disciplinam, kot so sociologija, defektologija, ekonomija itd. (Šućur, 1997).

Inkluzija pomeni sotočje številnih miselnih smeri – socialnih in političnih ter seveda tudi vzgojno-izobraževalnih (Thomas Vaughan, 2005).

Vsi vpleteni smo želeli, da z modelom dobre prakse čim več pridobimo.

Koristi učenca s PP: socialna integracijo, širjenje znanja – približati se enakovrednemu standardu, interakcija, komunikacija, podaljševanje koncentracije, sodelovanje pri pouku, samostojnost pri delu, skrb za sebe, organizacija - priprava delovnega okolja, orientacija v prostoru …

Koristi za učence EIS (enakovredni standard): sprejemanje »drugačnosti«, sposobnost prilagajanja, medsebojna pomoč, empatija, strpnost, struktura in organizacija, bogatenje izkušenj, umirjenost skupine …

Koristi za učence NIZ (nižji izobraževalni standard): razširitev programa, socialna integracija, interakcija, komunikacija, širjenje znanja – se približati enakovrednemu standardu, sodelovanje pri pouku …

Koristi obeh šol: uvajanje novih modelov, načrtno sodelovanje, skupno načrtovanje, evalviranje, povezovanje, izmenjava znanja in izkušenj, širjenje kompetenc učitelja, razbijanje stereotipov, vpogled v problematiko posebnih potreb, prepoznavnost v okolju …

Koristi okolja: ozaveščanje o drugačnosti, model inkluzije/prehajanja med programi, upoštevanje največje koristi otroka, sprejemanje …

V začetku smo bili vsi malce zaskrbljeni, kako se bo otrok odzival, kako bodo sprejeli projekt učenci in starši, kaj bomo pridobili in kaj mogoče izgubili …

Vodil nas je rek: » Ne hodite tja, kamor vodi utečena pot. Namesto tega pojdite tja, kjer ni poti, in pustite sled. Samo tisti, ki si drznejo iti predaleč, lahko ugotovijo, kako daleč lahko sežejo.« T. S. Eliot

2 Inkluzija učenca z Downovim sindromom

Cilj je bil, da se učenec s posebnimi potrebami vključi v oddelek rednega programa osnovne šole, v 1. razred pri pouku spoznavanja okolja, kjer je bilo v oddelku 24 učencev.

Utemeljitev je bila, da predmet spoznavanje okolja v obeh vzgojno izobraževalnih programih (prilagojenem programu z nižjim standardom in enakovrednem programom) v prvem razredu devetletne OŠ obsega tri ure tedensko. Učne vsebine so primerljive (razlika je v obsegu posameznih vsebin).

Predhodno se je učenec z vsebino že seznanil na matični šoli (OŠPP). Njegovo razredničarko sem seznanila z vsebinami, ki smo jih obravnavali pri pouku. Medtem ko so učenci v OŠ imeli uvodni uri, je bil učenec s PP na vsebino že nekoliko pripravljen.

Časovna opredelitev prehajanja je bila stalna, in sicer 3. in 4. šolsko uro, tako da učenec začne z igro med odmorom in nadaljuje s poukom. Med igro se druži z vrstniki, plete nova poznanstva.

Ugotovili smo, da učenec z Downovim sindromom ne išče stika z vrstniki, ampak na obeh šolah predvsem stik z odraslo osebo (učiteljico, psihologinjo, vzgojiteljico).

Potekale so tudi ostale skupne dejavnosti kot so športni dnevi, kulturni dnevi, tehniški dnevi, pikniki, igra na igrišču, peka piškotov v gospodinjski učilnici … Nekatere dejavnosti je obiskal učenec skupaj s svojimi sošolci iz OŠPP. Tudi naš oddelek je bil k njim povabljen na gledališko predstavo, noč čarovnic, kostanjev piknik …

Učenci OŠ so zelo lepo sprejeli učence iz OŠPP. Z njimi so se igrali, pogovarjali, jim pomagali pri zavezovanju čevljev, igri v peskovniku …

Učenca iz OŠPP je vedno spremljala spremljevalka.

Njene naloge so bile: spremljanje in skrb za učenca s PP; prisotnost in aktivna vključenost pri izvajanju pouka; koordinacija dela, priprave; priprava materialov, pripomočkov za učenca; podpora (po potrebi) ostalim učencem; sprotno načrtovanje dela; sprotna evalvacija; vodenje dnevnika opažanj, listovnika (v sodelovanju z učiteljicami) in sodelovanje pri ocenjevanju znanja. Po končanem pouku sem napisala analizo učne ure. Razredničarki učenca sem tedensko posredovala opažanja njegovega spremljanja pouka, posebnosti, odnos do vrstnikov, način sodelovanja, socialno vključenost …

Na govorilne ure so se pri meni oglasili tudi starši učenca s PP, kjer sem jim predstavila delo in jih povabila tudi na neformalno druženje otrok in staršev, na t.i. novoletne delavnice.

Spremljanje učenčevega napredka

Njegov napredek smo spremljali vsi, ki smo bili z njim pri pouku, dnevih dejavnosti, neformalnih druženjih … Vodili smo dnevnik opažanj, listovnik, analizirali IP, spremljali ocenjevalno lestvico vedenja, njegovo socialno vključenost in preverjali znanje.

Pri učencu s PP je pomembna tudi celotna organizacija dela. Veliko spremenjenih stvari ga zmoti, zato smo že na začetku poenotili delovno okolje (enake oznake, urniki), poenotili navodila, stalnost prostora (vedno je sedel na istem mestu) in mu zagotovili multisenzorno učenje.

Sprva je lepo sodeloval in se vključeval v delo ob vzpodbudi, ko pa je učna snov v drugi polovici leta zanj postala pretežka, ni več želel sodelovati, ker ni zmogel. Odločili smo se, da bo v 2. razredu raje vključen v pouk športne vzgoje.

3 Zaključek

Evalvacija projekta je potekala sproti z načrtovanjem v obeh razredih (razrednik OŠ – razrednik OŠPP). Redno so potekali tudi mesečni sestanki tima in širše strokovne skupine. Na sestankih smo iskali vedno boljše možnosti, koristi za učence in analizirali napredek.

Sodelovali smo tudi z Zavodom za šolstvo RS pri spremljanju in priglasitvi projekta. Nekaj predstavnikov iz Zavoda in drugih šol s prilagojenim programom je bilo povabljenih na odprte učne ure, kjer so lahko na hospitaciji spremljali učenca s PP in učence EIS pri učni uri.

Spremembe in izboljšave po prvem šolskem letu so bile: sprememba EIS v socialno inkluzijo, sprememba predmeta spoznavanje okolja, prehajanje iz 2x tedensko v 1x tedensko, otrok prehaja brez koordinatorice ter sprotne evalvacije dela otrok.

Rezultat uspešnega dela je bil predvsem, da sta stroki združili svoje znanje, projekt je postal življenjski in je zaživel v korist otrok, boljša socializacija in sprejemanje drugačnosti.

Projekt je potekal tri leta (2010 – 2013), nato pa se je prekinil, ker je bil program za učenca s PP prezahteven in ni šlo več za korist vpletenih otrok.

Šoli še vedno sodelujeta med seboj ob posebnih prireditvah in dnevih dejavnosti. Učenci sosednje šole imajo pri nas tudi kosilo, zato se dnevno srečujejo z našimi učenci. Osnovnošolci jih lepo sprejemajo. Nekateri mlajši so začudeni nad njihovim obnašanjem, vendar se o drugačnosti veliko pogovarjamo. Srečujejo pa se tudi na atletskem stadionu, na bazenu in igrišču.

Biti drugačen, sprejemati drugačnost in biti človek sočloveku je temelj prijazne družbe.

4 Viri in literatura

Thomas G., Vaugham M.: Inklusive education. Readings and reflectings. London, Routledge, 2005.

Pretnar, T.: Medkulturna analiza stališč učiteljev do inkluzije otrok s posebnimi potrebami : doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, 2012.

Uporaba aplikacije kahoot pri delu z nadarjenimi učenci – Matej Kraner

Osnovna šola dr. Antona Trstenjaka Negova, Slovenija, matej.kraner@guest.arnes.si

Izvleček

V prispevku bomo predstavili uporabo aplikacije Kahoot, ki omogoča preprosto izdelavo raznovrstnih kvizov, ki jih učenci rešujejo s pomočjo mobilnih telefonov, tablic ali osebnih računalnikov. V kvize lahko vstavljamo fotografije ter avdio in video posnetke. Uporabo bomo predstavili na primeru popoldanskega programa za nadarjene učence treh sosednjih šol. Za učence smo pripravili kviz z naslovom Zakladnica znanja. Vprašanja so se nanašala na področje naravoslovja, družboslovja ter na splošne teme iz vsakdanjega življenja. Ugotavljamo namreč, da imajo učenci vse manj splošnega znanja in težko povezujejo znanja iz posameznih predmetnih področij. S kvizom smo hoteli učencem predstaviti pomembno vlogo splošne razgledanosti v sodobni družbi. Reševanje kviza s pomočjo Kahoota se je izkazalo kot odlično orodje za delo z nadarjenimi učenci, saj jih interaktivnost, hipna povratna informacija ter zdrava mera tekmovalnosti izjemno motivira.

Ključne besede: kviz, nadarjeni učenci, Kahoot, sodelovanje med šolami, Informacijsko-komunikacijske tehnologije, aplikacija

Using the Kahoot app as a form of work with gifted pupils

Abstract

In the paper, the use of the Kahoot application will be presented. It is an app that makes it easy to create a variety of quizzes that students can solve using mobile phones, tablets or personal computers. The app enables to upload photos, audio and video clips. This presentation shows the use of the app in the form of an afternoon workshop for gifted pupils from the three neighbouring schools. The pupils attended the workshop and a quiz entitled "Knowledge Treasury" which had been prepared for them by the teachers. The questions included science, social sciences and general topics from everyday life. Namely, we find that students have less and less general knowledge and are therefore, unable to link knowledge from individual subject areas. With the quiz we wanted to make the pupils aware of the importance of being well educated in different fields. The Kahoot quiz has proven to be an excellent tool for working with gifted pupils, because of its interactivity, quick feedback and a healthy measure of competition, which seems to be extremely motivating.

Key words: quiz, gifted pupils, Kahoot, application, cooperation between schools, information and communication technology, application

Uvod

Sem učitelj zgodovine in geografije na OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova. Na šoli izvajam tudi aktivnosti za nadarjene učence. Delo z nadarjenimi učenci je pogosto usmerjeno v pripravo na tekmovana in na mentorstvo pri pripravi raziskovalnih nalog. Sam sem si zastavil cilj, da bom učencem ponudil aktivnosti, ki bodo presegale te aktivnosti. V Beli knjigi o izobraževanju in vzgoji je med drugim navedeno, da je treba nadarjenim učencem omogočiti celostni osebnostni razvoj, ki jim bo omogočal optimalno razvijanje njihovih potencialov (Bela knjiga 2011, 338). Ker delujem na šoli z malo učenci, imamo posledično majhno število identificiranih nadarjenih učencev. Ker želimo našim nadarjenim učencem omogočiti čim boljši razvoj, smo se tri sosednje šole povezale in organizirale skupne dejavnosti za nadarjene učence. Ugotovili smo, da je za kvalitetno izvajanje dela z nadarjenimi učenci potrebna kritična masa le-teh. Učitelji izvajalci individualne in skupinske pomoči za nadarjene učence (ISP) iz OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, OŠ Kajetana Koviča Radenci in OŠ Kapela smo v šolskem letu 2015/16 dorekli skupno sodelovanje na področju dela z nadarjenimi učenci. Naša prizadevanja so podprla vodstva vseh treh šol.

Cilji našega sodelovanja so naslednji:

ponuditi pestrejše dejavnosti za nadarjene učence;

izkoristiti potenciale posameznih šol in učiteljev;

zmanjšati stroške prevozov;

omogočiti primerjavo med učenci s spodbujanjem zdrave tekmovalnosti;

pridobivanje komunikacijskih in socializacijskih veščin;

medsebojno druženje in izgradnja socialne mreže.

Od šolskega leta 2015/16 tako vsako leto pripravljamo skupne aktivnosti za nadarjene učence. Med mnogimi ostalimi aktivnostmi smo učencem v preteklem šolskem letu ponudili kviz narejen v aplikaciji Kahoot.

Kvizi pri pouku

O kvizih

Beseda kviz izhaja iz angleške besede »question«, kar pomeni vprašanje. Kviz je vrsta miselne igre, v kateri posameznik ali skupina poskuša pravilno odgovoriti na zastavljena vprašanja. Pravilni odgovori se beležijo s točkami. Vprašanja in odgovore lahko postavljamo na različnih nivojih: od tistih, ki terjajo zelo preproste odgovore (da ali ne), do takšnih, ki sprašujejo po podatkih in preverjajo faktografsko znanje. Kvizi, ki preverjajo znanja na najvišjih taksonomskih stopnjah zahtevajo medsebojno povezovanje različnih znanj, logično sklepanje in razmišljanje. Za kviz je značilno, da so vprašanja po notranji strukturi lahko resna, šaljiva, direktna, zavita, sugestivna, zavajajoča, skopa, obširna itd. Kviz lahko vsebuje kombinacijo vseh omenjenih struktur in to ga dela tako privlačnega (Hederih in Škvorc,

1994, 4–15). Kvizi so osredotočeni na tekmovanje. Tekmovanje vzpodbuja človekove misli in razmišljanja. Težnja po razkrivanju, poglabljanju in razumevanju stvari dajejo kvizom pozitivni pedagoški vidik.

Kvizi kot učno sredstvo imajo več funkcij. Zelo pomembna je motivacijska funkcija, saj kviz vzpodbuja učenčevo radovednost in vedoželjnost, prav tako omogoča primerjavo z vrstniki in vzpodbuja tekmovalnost, vse to pa vpliva na notranjo motivacijo učencev. Kvizi imajo tudi informacijsko funkcijo, saj lahko z njihovo pomočjo usvajamo, poglabljamo in preverjamo znanja. Kviz od učenca zahteva sodelovanje in timsko delo, kar je še posebej pomembno pri skupniskih kvizih. V primeru, da so učenci tudi aktivni ustvarjalci kviza, pa le-ti vzpodbujajo njihovo kreativnost (Hederih, 1996, 98–100).

Kahoot

V začetku leta 2010 se je v svetu pojavil nov pedagoški koncept imenovan igrifikacija (gamification). Cilj tega koncepta je, da se pedagoškemu procesu doda elemente igre, kar popestri proces izobraževanja in poveča aktivnost učencev. Igrifikacija v učnem procesu vzpodbuja učenčevo motivacijo, kar vodi do boljših učnih rezultatov. V okviru koncepta igrifikacije je nastalo ogromno spletnih aplikacij, ki omogočajo učenje skozi igro.

Ena od zelo uporabnih in preprostih aplikacij je Kahoot. Kahoot je spletna platforma, ki je prosto dostopna in omogoča preprosto sestavo ter igranje različnih vrst kvizov. Kvizi pripravljeni v Kahootu vsebujejo vse elemente kvizov, ki jih delajo privlačne. To so: točkovanje, časovna omejitev, nagrajevanje, različni tipi vprašanj itd. Kahoot kvizi učencem omogočajo interaktivnost ter uporabo sodobne tehnologije, katera je pri pouku pogosto prepovedana. Sestavljavci kviza se morajo registrirati na spletni strani www.kahoot.com. Igralci do igre dostopajo preko spletne strani www.kahoot.it, kjer registracija ni potrebna. Sodelujoči v kvizu lahko odgovarjajo s pomočjo mobilnih telefonov, tablic ali osebnih računalnikov. Na napravi izberejo pravilni odgovor ali pa odgovore pravilno razvrstijo, odvisno od tipa kviza, ki ga sestavimo. Potrebna je le povezava s spletom in vnos pin številke, ki se samodejno kreira ob zagonu kviza. V kviz lahko vstavimo fotografije, zvočne in video posnetke. Prilagajamo lahko čas namenjen odgovoru. Sodelujoči se v kviz prijavijo z imenom ali vzdevkom, odgovarjajo lahko posamično ali skupinsko. Vsak kviz, ki ga pripravimo lahko delimo znotraj aplikacije Kahoot in tako postane prosto dostopen vsem prijavljenim uporabnikom. Po odgovoru na vsako vprašanje se izriše graf s pravilnimi odgovori ter lestvica najuspešnejših učencev, kjer se upošteva pravilnost in čas odgovorov. Prav ta element učence dodatno motivira. Po zaključku kviza si lahko rezultate prenesemo v program MS Excel, kjer jih lahko podrobno analiziramo.

Izvedba

Dejavnosti za nadarjene učence treh šol na OŠ Kapela

V petek, 23. 2. 2018, smo na OŠ Kapela organizirali delavnice za nadarjene učence. Učencem smo ponudili 5 aktivnosti. Ponudili smo dve obvezni aktivnosti, ki sta bili pohod po Atilovi poti in astronomija. Ena od treh izbirnih dejavnosti je bil Kahoot kviz z naslovom Zakladnica znanja.

Zakladnica znanja

S kvizom Zakladnica znanja smo želeli pri nadarjenih učencih vzbuditi radovednost in poudariti pomen splošne razgledanosti. Opažamo namreč, da se splošna razgledanost pri učencih manjša. Vzrok temu je verjetno tudi ta, da učenci vedno manj berejo. Tudi znotraj družine se otroci in starši manj pogovarjajo o aktualnih dogodkih po svetu, saj smo zaradi sodobnega načina življenja pogosto v časovni stiski. Nenazadnje tudi učitelji v želji po doseganju ciljev iz kurikulumov premalo časa namenimo aktualizaciji in medpredmetnemu mreženju znanja, kar bi prispevalo k višji splošni razgledanosti učencev.

S kvizom smo želeli preveriti širino znanja nadarjenih učencev in osmisliti njihovo znanje tudi skozi tekmovanje, kot je kviz. Kviz je vseboval 40 vprašanj iz vseh področij življenja. Vprašanja so se nanašala na teme iz geografije, zgodovine, naravoslovja, športa, kulture in tehnike. Vprašanja so vsebovala fotografije, video ter zvočne posnetke. Učenci so tekmovali v ekipah s tremi člani. Ekipe so bile sestavljene z učenci iz različnih šol. Tako so se učenci bili primorani spoznati med seboj in sodelovati. Tekmovalo je 7 ekip. Vsaka ekipa je pred pričetkom imela 15 minut časa, da so se lahko med seboj spoznali in izbrali ime ekipe. Na vprašanja, ki smo jih projicirali na platno, so ekipe odgovarjale s pomočjo mobilnih telefonov.

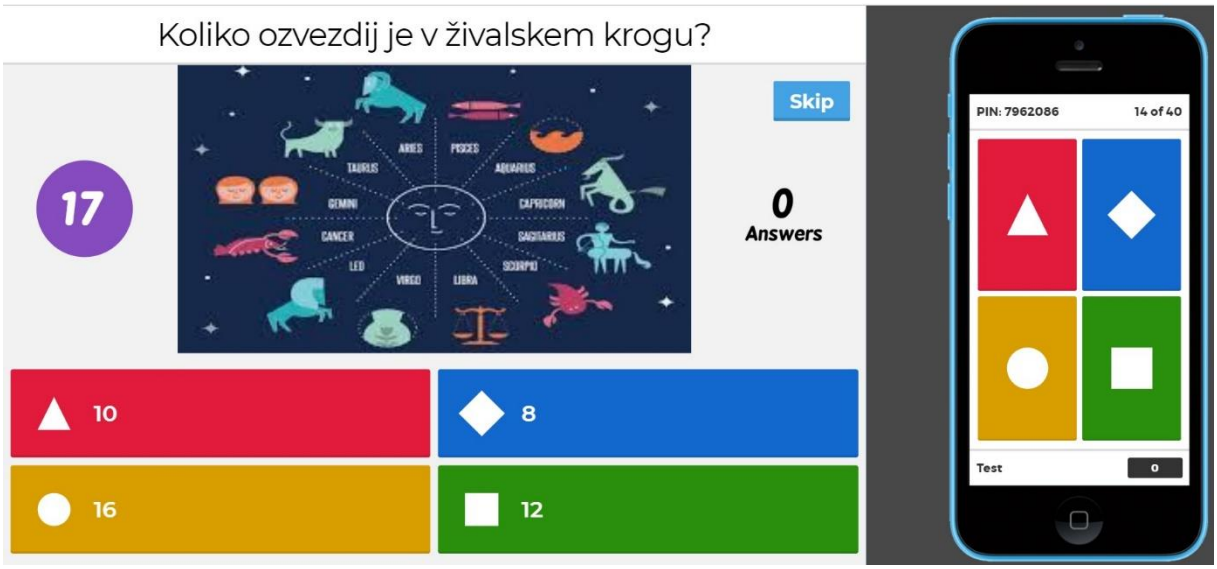

Slika 1: Primer vprašanja iz kviza »Zakladnica znanja«

Učencem smo omogočili dostop do brezžičnega omrežja, ki smo ga za namen kviza vzpostavili v učilnici. Ekipe so se v kviz prijavile s pin številko in dodale imena. Ekipe so si v večini izbrala šaljiva imena. Aplikacija sama ne dopušča uporabe žaljivih imen. Učitelja, ki sva vodila kviz, sva vprašanja izmenično prebirala. Učenci so vprašanja lahko spremljali tudi na platnu, kjer jim je pogosto bilo v pomoč video ali slikovno gradivo. Čas za odgovore je bil omejen na 20 sekund. Ekipe so kviz vzele zelo resno, vsak sprotni prikaz rezultatov in lestvico z rezultati so pozdravili z navdušenjem. Sam kviz je potekal brez težav in je trajal 40 minut. Člani prvih treh ekip so bili zelo ponosni na priznanja, ki so jih prijeli.

Zaključek

Rezultati kviza Zakladnica znanja so bili višji od naših pričakovanj. Učenci so kviz reševali zelo uspešno, kar nas je izjemno razveselilo. Pokazali so, da imajo nadarjeni učenci iz treh sodelujočih šol precej široka znanja. Učenci so bili nad kvizom navdušeni, predvsem tisti, ki so se s Kahoot kvizom srečali prvič. Všeč jim je bilo, da so lahko uporabljali mobilne telefone. Prve tri ekipe so bile na podelitvi priznanj zelo vesele. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je motivacijski element pri kvizu res zelo močan. Pri pripravi in izvedbi kviza moramo biti pozorni, da ga usmerjamo, tako da tekmovalnost ne preraste v nezdravo tekmovalnost. Posamezni člani ekipe so med seboj bili prisiljeni sodelovati, kljub temu da se od prej niso poznali.

Ugotovili smo, da je kviz zelo primerna oblika za utrjevanje in preverjanje predznanja učencev. Uporaben je lahko pri vseh učnih predmetih. V prihodnje bomo v sestavo kviza vključili tudi učence in tako vzpodbudili njihovo ustvarjalnost. Zagotovo bo igrifikacija v pedagoškem procesu vedno bolj prisotna, saj ta način poučevanja zelo motivira mlade, ki odraščajo v svetu vseprisotne informacijsko-komunikacijske tehnologije. Kahoot je le ena od možnosti, ki jih splet ponuja. Njegova glavna prednost je dostopnost in preprostost uporabe.

Viri in literatura

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2011, str. 338.

Hederih, D.: Resnice in zmote o uporabi kvizov pri pouku. Didakta, št. 26/27. Radovljica: Založba Didakta, 1994, str. 98–100.

Hederih, D. in Škvorc, M.: Kvizi in uganke v šoli: priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1994, str. 4–15.

Inkluzija v praksi – Anita Kušar

OŠ Gradec Litija, Slovenija, anita.kusar@osgradec.si

Izvleček

V zadnjih dvajsetih letih se pri nas veliko govori o integraciji in inkluziji oseb s posebnimi potrebami. V mislih niso samo integracije oseb s posebnimi potrebami v redne vzgojno-izobraževalne institucije, kjer bodo še lahko dosegali standarde, ki so predpisani s kurikulumom, ampak se zdi pomembnejša inkluzija teh oseb v širši družbeni prostor, kjer se bo spreminjalo tudi okolje. Ena od osnovnih človekovih potreb je potreba po interakciji in komunikaciji oseb z drugimi osebami. Človekovo samozavest in njegovo samopodobo med drugim krepijo prijateljstvo, občutek osebne vrednosti in vključenost. Brez tega se človek počuti osamljenega in nepomembnega; in s tem je osiromašena kakovost njegovega življenja. Ključna oseba v procesu inkluzije je učitelj. V prispevku je naveden primer socialne vključenosti sedmih učencev z odločbo o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami v istem oddelku.

Ključne besede: integracija, inkluzija, čuječnost, razrednik, študija primera.

Inclusion in practice

Abstract

Over the last twenty years, there has been a lot of discussion about the integration and inclusion of people with special needs; and not only into regular educational institutions, where they will still be able to meet the curriculum standards, but more importantly into a wider social environment, which will also change. One of the basic human needs is the need to interact and communicate with other people. Self-confidence and self-esteem strengthen friendship, sense of personal value and inclusion. Without this, one feels lonely and insignificant; and thus his/her life is impoverished. The teacher is the key person in the process of inclusion. The article provides an example of the social inclusion of seven pupils with a decree for special needs in one class.

Key words: integration, inclusion, mindfulness, class teacher, case study.

1. Osebe s posebnimi potrebami

Za osebe s posebnimi potrebami se je v zadnjih dvajsetih letih marsikaj spremenilo: imajo možnost izbire različnih programov vzgoje in izobraževanja, možnost samostojnega odločanja o načinu življenja, spremenili sta se obravnava in zakonodaja, na razpolago imajo več sodobnih tehničnih in ortopedskih pripomočkov, ki jim omogočajo vključevanje v širše socialno okolje. V bistvu je zanje situacija protislovna. Na eni strani govorimo o njihovi avtonomiji, načinu življenja, ki naj bo tako kot ga živijo drugi, na drugi strani pa se tudi osebe s posebnimi potrebami ne morejo izogniti zahtevam sodobne družbe po kompleksnih rešitvah, hitrih odločitvah in hitremu prilagajanju. Pri vsem tem mnogi potrebujejo različno strokovno pomoč, katere končni cilj mora biti socialno vključevanje.

Socialno vključevanje v širšem in ožjem smislu

»Ko govorimo o socialnem vključevanju ali inkluziji, je potrebno sprejeti stališča, da so za uresničevanje njene ideje potrebne predvsem spremembe v ljudeh, v njihovem mišljenju, stališčih in ravnanju; to je pomembneje kot pa strukturne spremembe, ki se izvajajo na normativni ravni in ravni zagotavljanja nekaterih zunanjih okoliščin integracije in inkluzije« (Resman, 2001, 86).

Do socialne integracije pride takrat, ko se ljudje s posebnimi potrebami dejansko vključujejo v običajno okolje z možnostjo izbire. Pri tem bi lahko govorili o integraciji v širšem in ožjem smislu. V širšem smislu mislimo na integracijo v širše družbeno okolje, v katerega se oseba aktivno vključuje, v ožjem smislu pa se osredotočimo na šolo oziroma na razred, v katerega je otrok s posebnimi potrebami vključen.

Enotnosti o tem, kaj je integracija in kaj je inkluzija, kako sta ta dva pojma ali procesa povezana, med strokovnjaki ni. V strokovni literaturi in slovarjih najdemo različna stališča in razlage. Najkrajša in najpreprostejša označitev bi bila, da je integracija bolj organizacijski ukrep, medtem ko je inkluzija pedagoški, socialni in psihološki proces vključevanja otrok s posebnimi potrebami v običajne razmere vzgojno-izobraževalnega dela (Resman, 2001).

Po mnenju Skalarja predstavlja inkluzija vsebinsko širšo in za današnji čas ustreznejšo orientacijo, ki ne izpodriva integracije, temveč jo nadgrajujejo in predstavlja novo kvaliteto. Prav socialna vključenost omogoča otrokom s posebnimi potrebami in vsem tistim, ki so delno ali v celoti izključeni ali potisnjeni na obrobje socialnega dogajanja, optimalno kognitivno funkcioniranje (Skalar, 2003).

Pri inkluziji gre poleg prilagajanja tudi za kulturo življenja v neki skupnosti, v kateri je vsak dobrodošel in kjer se odpirajo in gojijo različne potrebe. Metafora inkluzije bi lahko bila: »Vstopi, tukaj spoštujemo razlike! Tu si lahko tak, kot si, in ne silimo te, da sprejmeš drugačnost.« (Corbett 1999,128; cit. po Resman 2001,78) Gre za idejo inkluzije, ki je izpeljana iz političnega programa multikulturnosti, interkulturnosti, strpnosti in sožitja.

Za to, da bi ideja integracije in inkluzije zaživela v praksi, ni dovolj, da je sprejeta ustrezna zakonodaja, da otroke s posebnimi potrebami namesto v šolo s prilagojenim programom pošiljamo v redno osnovno šolo ter da jim zagotovimo ustrezno dodatno strokovno pomoč. Tako koncept integracije kot koncept inkluzije zahtevata izpolnjevanje določenih pogojev.

Študija primera socialne integracije v razredu

V šolskem letu 2017/18 sem postala razredničarka dvaindvajsetim četrtošolcem. Od teh učencev so imeli odločbo o UOPP trije učenci. Še trije učenci so prejeli odločbe tekom šolskega leta. V mesecu marcu se je v naš oddelek prešolal iz druge šole deček, ki je s seboj »prinesel« 5 ur dodatne strokovne pomoči. Strokovna mnenja in usmeritve učencev so bile različne:

Primer 1 - dolgotrajno bolan otrok in lažja govorno jezikovna motnja.

Primer 2 - disharmoničen razvoj v okviru inteligentnosti s pomanjkljivo pozornostjo, šibko splošno poučenostjo, težavami pri razumevanju, sklepanju, predvidevanju in pomnjenju. Učenec ima manjšo poškodbo sluha in posledično slabše fonološko zavedanje.

Primer 3 - učne težave, značilne za disleksijo ob ustreznih intelektualnih kapacitetah.

Primer 4 - težave na področju branja, pisanja, pozornosti in koncentracije ter gibanja;

Primer 5 – otrok z lažjo izgubo sluha z zelo nizko splošno poučenostjo in kratkotrajnim pomnjenjem.

Primer 6 – primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Primer 7 – specifične učne težave na področju branja in pisanja ter pozornosti, posledično na področju številskih, prostorskih in časovnih predstav zaradi skotopičnega sindroma.

Kot učiteljici z več kot tridesetletno prakso mi predstavlja vključevanje učencev brez ali z odločbo o UOPP v redne vzgojno-izobraževalne program vsakoletni izziv. Vse učence sprejemam takšne kot so, z vsemi nadarjenostmi, primanjkljaji in povprečnostjo. Zavedam se, da sem ključna oseba v oddelku, kamor bodo učenci vsak dan prihajali z veseljem po znanje, usvajali spretnosti in veščine ter s sodelovanjem krepili občutek za empatijo, spoznavali različne učne strategije, razvijali samopodobo, komunikacijo, spoštovanje in zaupanje. Za doseganje splošnega cilja, da je inkluzija za vse učence, ki bodo radi prihajali v šolo, se mora učitelj vsak dan dobro pripraviti na pouk.

Pri različnosti učencev v oddelku sem dala velik poudarek razrednim uram, kjer smo skupaj načrtovali dejavnosti, pri katerih bi se imeli lepo, kjer bi se zabavali in se ob tem tudi kaj naučili za življenje.

Prvi šolski dan je bil namenjen spoznavanju. Vsak učenec je povedal in zapisal, kdo je, kaj pričakuje v šolskem letu od sebe in od razredničarke. Na kancu šolskega leta sem učencem razdelila zapiske in dodali so, kaj od načrtovanega se jim je uresničilo in kaj jim je najbolj ostalo v spominu.

Na začetku šolskega leta je vsak učenec dobil delovni list z naslovom leto v kvadratih. Vsak dan po zadnji šolski uri je pobarval kvadratek z barvo, ki je ustrezala počutju dneva glede na legendo (navaden, dober, čudovit, naporen, žalosten, jezen). Vsako naslednje jutro smo se pogovorili o vzrokih in posledicah dobrega oz. slabega dne (počutja). Ob koncu šolskega leta so bili učenci bolj vešči pri ubesedovanju čustvenega stanja.

Vsak ponedeljek smo pouk začeli s ponedeljkovimi razgibalnimi vajami, ki so trajale 10 minut. Razgibavanje sta vodila reditelja, ki sta vsak dan naredila uvod v nov dan z lepo, pozitivno mislijo, ki so jo učenci ponovili. Vse misli so učenci zbrali in zapisali v skupni zvezek, nekaj vzornih pa smo prilepili na steno nad umivalnikom. Tudi učenci, ki so imeli težave branja in pisanja, so si želeli pisati v ta zvezek in so se res potrudili po svojih najboljših močeh.

Pomen gibanja in zavedanja sebe in bližnjega smo realizirali pri urah športa z dodajanjem posameznih elementov joge, ki dokazano, skupaj z meditacijo in tai chi, spremenijo molekularni odziv DNK na stres, ki povzroča številne zdravstvene težave. Elemente joge (položaj mačke, kobre, otroka, hrbtno dihanje, pozdrav Soncu, objem Zemlje) so učenci ob koncu šolskega leta izvajali samostojno, tako v telovadnici kot na prostem, samoiniciativno so preizkusili različne talne površine bosonogi. Učenci so radi sestavljali geometrijske like in števila do 10 000 z lastnimi telesi. S temi dejavnostmi smo uresničevali medpredmetnost.

Pri matematiki so učenci s specifičnimi učnimi težavami dosegli minimalne standarde znanja preko didaktičnih iger s pravili, ki so jih sestavljali tudi sami. Ena izmed njihovih didaktičnih iger je Matematični izlet v neznano, ki so jo najraje igrali. Zanimivo je, da so ravno učenci z DSP bili pobudniki izdelovanja didaktičnih iger, ker smo na dopolnilnem pouku ponavljali poštevanko preko iger s pravili in s pomočjo spomina.

Konec meseca marca se je v oddelek všolal učenec s primanjkljaji na posameznih področjih znanja. Njegova drugačnost je vplivala na medsebojne odnose v dobri oddelčni skupnosti. Po štirinajstih dneh je prišlo do prvega resnejšega konflikta. Raven čustveno funkcionalnega razvoja, ki smo jo uspešno gradili, je bila na začetku konca.

Odgovore, kako naprej, sem poiskala v čuječnosti, o kateri se vedno več govori. Teoretična spoznanja o čuječnosti, o pozornosti in zavedanju, o opazovanju brez kritiziranja, ki vodi v kakovost naših odnosov z drugimi in s svetom, je bilo potrebno osmisliti. Z učenci smo naredili drevo sreče v kotičku, kamor so se zatekli, ko so se počutili slabo, jezno, žalostno, prizadeto… O dejanju so pod drevesom razmišljali, brali pozitivne misli, in ko so dejavnost notranje predelali, so se vrnili k sošolcem. V kolikor je bila potrebna razredna mediacija, smo naredili tudi to. Učenci so vaje čuječnosti (enominutna meditacija-pozornost usmerjena na dihanje, čokoladna meditacija, meditacija z oreški, vaje za odpravljanje navad-isti stol) različno sprejemali, namen pa je bil na koncu dosežen. Vsak učenec se je skozi vaje ukvarjal sam s seboj in reševanje medsebojnih problemov je bilo uspešno.

Ob koncu šolskega leta mi učenci v zvezek napišejo, kaj jim bo ostalo v spominu. Zapis mi pomeni evalvacijo lastnega dela. Pohvala mi predstavlja motivacijo za nadaljnje delo, ob kritiki pa vem, na katerem področju se moram še česa naučiti.

Zaključek

Na integracijo in inkluzijo otrok s posebnimi potrebami v redne vzgojno-izobraževalne ustanove v družbi in na šolah nimamo vsi enakih pogledov. Še vedno pričakujemo, da se bodo morali prilagajati samo učenci, ne pa tudi okolje in učitelji. Učitelji v sodelovanju z vodstvom šole, svetovalno službo in starši moramo ugotoviti, kaj posameznik potrebuje, katere strategije učenja so zanj najbolj koristne, h katerim ciljem v življenju teži, da bo vključen in uspešen, ter da bo prispeval svoj delež k skupnim dosežkom. Učenje v naravi, joga, čuječnost, sodelovalno učenje, socialna povezanost so sodobne oblike učenja in poučevanja, ki jih učitelj vključuje v redno delo poleg tradicionalnih.

Viri in literatura

Kavkler, M.: Inkluzija ni le za otroke s posebnimi potrebami. Pri nas vsi neradi hodijo v šolo (splet). 2015 (citirano 11. 7. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.delo.si/sobotna/inkluzija-ni-le-za-otroke-s-posebnimi-potrebami-pri-nas-vsi-neradi-hodijo-v-solo.html

Resman, M.: Dileme uresničevanja šolske integracije in inkluzije. Sodobna pedagogika, št. 5, 2001, str. 72-90.

Skalar, V.: Socialna vključenost omogoča zadovoljitev učenčevih potreb. Revija Pet, št 67 / XII. Ljubljana: Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, 2003, str. 19-21.

Delo z učenci Romi – Balbina Lipič

Osnovna šola Tišina, Slovenija, balbina.lipic@guest.arnes.si

POVZETEK

Živimo v družbi, kjer še vedno prevladuje stereotipno mišljenje – biti Rom pomeni biti slab, neizobražen, nezaposlen, izkoriščevalec družbe …

Sama delam z Romi že več kot dvajset let in močno nasprotujem takemu mišljenju. Zaposlena sem na šoli, kjer so Romi povsem enakovredni ostalim učencem in kjer imamo učitelji res bogate izkušnje z delom z njimi. Vsak človek je individuum zase, pa če je Rom ali ne in naša dolžnost je, da ga tako tudi sprejemamo. Pri svojem delu vedno znova in znova odkrivam, da kljub njihovim mogoče nekoliko slabšim učnim uspehom skrivajo v sebi številna močna področja, ki jih učitelj s svojim pravim pristopom lahko odkrije in jih še potencira.

Delo z Romi predstavlja hkrati izziv in tudi zadovoljstvo. Izziv v smislu, da jih ima veliko učne težave in rabijo dodatno učno pomoč učitelja, saj jim starši ne znajo in ne zmorejo pomagati iz kakršnega koli že razloga. Zadovoljstvo pa občuti vsak učitelj, če je pri svojem delu uspešen. Številni starši učencev Romov cenijo delo učitelja in so hvaležni za njegov trud, hkrati pa tudi spoštujejo njegovo avtoriteto.

V prispevku bom predstavila delo z Romi na naši šoli, katere oblike učne pomoči jim nudimo in kako uspešni so v samem izobraževanju.

Ključne besede: šola, učenci Romi, učna pomoč, delo z romskimi učenci, sodelovanje s starši.

WORKING WITH ROMANI PUPILS

ABSTRACT

We live in a society where stereotypical thinking still prevails - being Rom means being bad, uneducated, unemployed, exploiter of society etc.

I have been working with Romani pupils more than 20 years and I am strongly opposed to mentioned thinking. I work in a school where Romani pupils are totally equal to other pupils and we have extensive experiences working with them.

Each human being is an individual whether Romani or not and it is our responsibility to accept them. In my work I constantly discover their strengths despite their possibly worse school's success. Each teacher is able to discover and upgrade these strengths.

Working with Romani pupils is a challenge and contentment. A lot of them have many learning problems and they need some extra teacher's help because parents cannot help them for some reason.

Each teacher takes pride and satisfaction if he or she is successful at work. Romani parents appreciate teachers' work and they respect teachers' authority.

In the article working with Romani pupils at our school will be presented, different forms of assistance that our school uses and how successful they are during their schooling.

Key words: school, Romani pupils, learning assistance, working with Romani pupils, cooperation with parents.

1 Pogled nazaj…

OŠ Tišina obiskujejo romski učenci iz dveh vasi: Vanča vas in Borejci. Vasi med seboj ločuje zgolj cesta, zato gre pravzaprav za eno samo romsko naselje. Naselje je legalizirano, ima vodovod, elektriko in urejeno kanalizacijo. Tudi lastniška razmerja so urejena. Večina staršev iz Vanča vasi in Borejcev je zaposlenih. So v rednih delovnih razmerjih ali pa opravljajo sezonska dela v Avstriji. Nezaposleni so prejemniki socialne pomoči. V samem naselju ni večjih socialnih razlik, a med družinami obstajajo razlike. Ni pa družin, ki bi jih pestila večja revščina. Romi so na tej lokaciji naseljeni že zelo dolgo, preseljevanja je malo.

Na šoli se je začelo bolj sistematično delo z učenci Romi z letom 1968 (leto odprtja te šole je bilo 1966). Šolo so obiskovali že prej. Romskih učencev je bilo nekoč več, ker so imele njihove družine tudi po 10 otrok. Seveda je bilo več tudi ostalih otrok. Nasploh število romskih kot tudi ostalih otrok v zadnjem času upada.

Do leta 1968 so romski učenci v povprečju zaključili štiri razrede osnovne šole. Leta 1968 se je na šoli uvedlo obvezno podaljšano bivanje za romske učence v homogeni skupini. Šlo je za neko vrsto celodnevne šole. Takrat je pouk na šoli potekal dvoizmensko. Vsi romski učenci so bili dopoldan

vključeni v podaljšano bivanje, popoldan pa so imeli pouk. V dopoldanskem času so večino časa namenili izvajanju higienskih navad, razvoju socialnih veščin, privajanju na red in šolsko delo. Kmalu so se v podaljšano bivanje vključili tudi otroci ostalih staršev, ki so za svoje otroke potrebovali varstvo. Romski starši vključitvi njihovih otrok v šolo v dopoldanskem času niso močneje nasprotovali in tudi staršev neromskih učencev skupno podaljšano bivanje ni motilo. Tako so se čisto spontano homogene skupine preoblikovale v heterogene skupine. Organizirano delo z romskimi učenci je hitro dalo boljše rezultate.

Danes poteka pouk na šoli enoizmensko. Vsi oddelki so heterogeni. Število romskih otrok predstavlja nekje 10% celotne populacije. Pri oblikovanju oddelkov se upoštevajo znižani normativi (21).

Vsi romski učenci ob prihodu v šolo dobro govorijo in razumejo slovenski jezik, tako da lahko sledijo pouku in šolskemu delu. V zadnjem času ugotavljamo, da romski otroci ob prihodu v šolo ne poznajo romskega jezika. Starši otroke naučijo najprej slovenski, komaj v poznejših letih pa tudi romski jezik. Še pred približno dvajsetimi leti so se učenci Romi med odmori in v prostem času med seboj pogovarjali v romskem jeziku, danes tega ne počno.

Tabela1: Število otrok na šoli

Šolsko leto	Skupno število učencev (matična šola in podružnica)	Število Romov
2018/19	280 + 24	25
2017/18	278 + 20	23
2016/17	272 + 25	25
2015/16	275 + 21	26
2014/15	275 + 20	27
2009/10	303 + 16	37
2004/05	312 + 25	35
2000/01	336 + 34	26

2 Oblike dela

Zahteve glede znanja, pravic in dolžnosti ter upoštevanja šolskih pravil so enake za vse učence na šoli. Vsi romski učenci so integrirani v redne oddelke. Kvantiteta in kvaliteta znanja, ki se od učencev zahteva, je enaka tako za romske kot tudi neromske otroke.

Dopolnilni pouk obiskujejo po potrebi, ko se pojavijo učne težave, skupaj z drugimi učenci. Podaljšano bivanje je organizirano za otroke od 1. - 4. razreda. Vsi učenci Romi so vpisani v podaljšano bivanje, v glavnem ostajajo do šolskega avtobusa.

Šola dobi vsako leto fond ur (v letošnjem šolskem letu je to 16,5 ur), ki so namenjene prav učencem Romom. Te ure izvajajo učitelji. Lahko pri samih urah v ali izven oddelka. Pri teh urah se snov utrjuje,

podaja se dodatna razlaga, tempo se nekoliko prilagodi, ure so bolj sproščene in učenci jih radi obiskujejo. Zgodilo se je že, da so romski starši izrazili, da ne želijo, da bi njihovi otroci obiskovali te ure. Praksa je tudi, da se občasno tem uram pridružijo tudi učenci, ki imajo učne težave in niso Romi.

V šolskem letu 2004/05 sta se učiteljicam v prvi triadi in vzgojiteljicam v vrtcu priključili dve romski mentorici.

Romska mentorica v šoli je pomagala predvsem romskim učencem pri delu v razredu in v okviru podaljšanega bivanja pri opravljanju domačih nalog ter samostojnem učenju. Enako pomembna je bila njena vloga povezovalke med šolo in starši romskih otrok. Nekateri romski starši niso želeli, da bi njihov otrok bil deležen pomoči. Zanimivo pa je bilo, da so se na romske mentorice obračali neromski učenci in jih prosili za pomoč, predvsem pri delanju domačih nalog.

3 Vključevanje v projekte

Šola oz. učitelji se ves čas vključujemo v različne projekte, s katerimi želimo naše plodno delo in bogate izkušnje še nadgraditi.

V letu 2010 smo se vključili v dva projekta, skozi katera smo krepili sodelovanje s starši romskih otrok:

Dvig kakovosti družinskega življenja v romskem naselju Vanča vas (izboljšanje družinske komunikacije in dvig samopodobe romskih otrok), zavod Zdravo življenje – zavod za svetovanje, osebnostni razvoj, izobraževanje in rekreacijo Murska Sobota;

Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti, v sodelovanju z MŠŠ, Inštitutom za narodnostna vprašanja Ljubljana in Pedagoškim inštitutom Ljubljana.

V šolskem letu 2016/2017 smo se vključili v mednarodni projekt START PLUS, ki ga izvaja Pedagoški inštitut iz Ljubljane. Cilj projekta je mehkejša in manj stresna tranzicija otrok iz ene nastanitve v drugo oz. prehod od doma v vrtec in iz vrtca v šolo. Posebna pozornost je namenjena spodbujanju in vključevanju romskih družin, posledično pa vseh ostalih. Pri tem si želimo večjega in konstruktivnega sodelovanja s starši. V sklopu tega projekta učiteljice 1. triletja obiskujejo romsko naselje enkrat tedensko in za romske otroke pripravijo različne delavnice, po potrebi jim nudijo tudi dodatno učno pomoč.

4 Kako uspešni so naši učenci Romi

Romski učenci redno obiskujejo pouk, vendar tudi veliko manjkajo. V nižjih razredih je glavni razlog bolezen, za kar prinašajo zdravniška opravičila. Na predmetni stopnji se že zazna vpliv zgodnejšega odraščanja in zavedanja drugih možnosti v življenju. Tako več manjkajo, izostajajo pri nekaterih urah, pojavljajo se tudi neopravičeni izostanki. Pri tem gre za posamezne primere, ki jih je bilo nekoč bistveno več, se pa še zmeraj pojavljajo.

Vsi učenci tudi uspešno zaključijo osnovno šolo. V glavnem v devetih letih. Imeli smo tudi primere, ko so osnovno šolo obiskovali še deseto leto in jo potem uspešno zaključili.

Večinoma vsi nadaljujejo šolanje. Po naših povratnih informacijah niso vsi uspešni, nekateri pa zelo.

Tabela 2: Vpis učencev Romov v srednje šole

Šolsko leto	Vpis v srednje šole
2017/18	SPTŠ Murska Sobota – 3 učenci Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci – 1 učenka
2016/17	Gimnazija Murska Sobota – 1 učenka Srednja zdravstvena šola Murska Sobota – 1 učenka Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci – 2 učenki
2015/16	SPTŠ Murska Sobota – 1 učenec Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci – 2 učenca 1 učenec se ni vpisal v srednjo šolo
2014/15	Gimnazija Murska Sobota – 1 učenka Srednja ekonomska šola Murska Sobota – 1 učenka Srednja zdravstvena šola Murska Sobota – 1 učenka Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci – 2 učenca Umetniška gimnazija Velenje – 1 učenec (vzporedno izobraževanje)
2013/14	Srednja ekonomska šola Murska Sobota – 1 učenka Srednja zdravstvena šola Murska Sobota – 2 učenca SPTŠ Murska Sobota – 2 učenca Srednja elektro-računalniška šola Maribor – 1 učenec Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci – 1 učenka

5 Zaključek

Na področju dela z Romi je bilo v zadnjih letih precej narejeno v smeri dviga njihove izobrazbe. Razveseljivo je, da je čedalje več Romov s končano osnovno, srednjo, pa tudi višjo in visoko šolo. Prav je, da spoštujemo njihove korenine, jezik, kulturo in jim hkrati pomagamo, da spoznajo našo. Čar življenja je namreč v tem, da nismo vsi enaki, ker nas samo različnost resnično bogati.

Prav zato je pomembno, da v delu z učenci Romi ohranimo širino svojih pogledov na svet in se ne omejujemo na stereotipe, ki so sicer ponekod še vedno prisotni, ali kot pravi Phil Brosmans: »Sonce ne dela razlik, vsakdo mu je simpatičen. Kjer sije sonce srca, je vsak človek vreden truda.«

Otrok z Downovim sindromom v rednem vrtcu – Polona Mitar

Osnovna šola 27. julij, Kamnik, Slovenija, polona.mitar@gmail.com

Izvleček

Vstop vsakega otroka v vrtec je zanj in za njegovo družino pomemben korak. Za starše otrok z Downovim sindromom predstavlja ta korak še večji izziv. Sprašujejo se, kakšen program vrtca je najboljši za njihovega otroka. Večina teh otrok največ pridobi, če je vključena v redni program vrtca, kjer so deležni dodatne specialno pedagoške pomoči. V prispevku bom predstavila pozitivno izkušnjo inkluzije dečka z Downovim sindromom. Z vključevanjem, kadar so zagotovljeni potrebni pogoji, pridobijo vsi – otrok s posebnimi potrebami in njegovi vrstniki. Opisala bom, kako otrokom z Downovim sindromom najbolj pomagamo pri učenju, da lahko v predšolskem obdobju dosežejo velik napredek v razvoju. Bistveno je, da takega otroka najprej obravnavamo kot otroka, šele nato kot otroka s posebnimi potrebami. Čeprav imajo nekaj podobnosti, pa je med njimi tudi veliko razlik. Za omogočanje optimalnega razvoja otroka je zelo pomembno, da specialni pedagog redno sodeluje s starši in vzgojitelji.

Ključne besede: Downov sindrom, otrok s posebnimi potrebami, vključevanje, vrtec, prilagoditve, sodelovanje

A child with Down Syndrome in a kindergarten

Abstract

The entrance of every child into the kindergarten is an important step for the child and his family. For parents of children with Down Syndrome is this step even a greater challenge. They ask themselves what kind of (preschool) program is the best for their child. Majority of such children gain the most if they are included in a regular program with additional professional assistance by a special education teacher. I will present my experience of positive inclusion of a boy with Down Syndrome. With inclusion if needed conditions are provided, all children – the child with Down Syndrome and his peers – can gain. I will describe ways, how to help such children to learn the most and how to make great progress in their development. It is essential to treat such child as a child first, then as a child with special needs. Although they have some similarities, there are also many differences among them. Cooperation among special education teacher, parents, and preschool teacher is very important to enable the optimal progress.

Key words: Down syndrome, a child with special needs, inclusion, kindergarten, adaptations, cooperation

1 Vključitev otroka z Downovim sindromom v redni vrtec

Downov sindrom je rezultat dodatnega genetskega materiala 21. kromosoma v vsaki telesni celici. Kljub skupnim značilnostim, ki so pogojene s tem sindromom, je otrok z Downovim sindromom predvsem otrok z razvojni starosti primernimi potrebami, željami in interesi, ima pa tudi značilne družinske posebnosti in navade (Wilken, 2012).

Izbira rednega vrtca je zahtevna naloga za starše, še posebej v primeru, če gre za otroka z Downovim sindromom. Pomembno je, da se starši odločijo v največjo korist otroka. Popolnega odgovora, kateri program vrtca izbrati ni, saj se otroci z Downovim sindromom med seboj razlikujejo, njihove potrebe pa se z leti spreminjajo. Vzgojo in izobraževanje otroka je smiselno začeti v večinskih ustanovah, ki lahko otroku v zgodnjih letih pomagajo razvijati socialne spretnosti in izboljšati kakovost življenja (Cunningham, 2016). V zadnjem času so se priložnosti za inkluzivno vzgojo otrok z Downovim sindromom v predšolskem in šolskem obdobju izboljšale (Wilken, 2012).

Predšolska vzgoja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji poteka po programu za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo in po prilagojenem programu za predšolske otroke (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

Opisala bom primer vključitve dečka z Downovim sindromom v redno skupino vrtca. Deček je bil z odločbo o usmeritvi vključen v program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. S trinajstimi meseci se je vključil v skupino vrstnikov z značilnim razvojem. Z odločbo je bil deležen treh ur dodatne strokovne pomoči specialnega pedagoga na teden, določen je bil tudi znižan normativ števila otrok v skupini. Dečku sem kot specialna pedagoginja nudila dodatno strokovno pomoč šest šolskih let, od njegove vključitve v vrtec pa do všolanja pri sedmih letih.

2 Individualiziran program za dečka z Downovim sindromom

Pri izvajanju programa za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem ter dodatno strokovno pomočjo se uporablja Kurikulum za vrtce ter Navodila h Kurikulumu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami. Za vsakega otroka, usmerjenega v ta program, strokovna skupina v vrtcu izdela individualiziran program. Za dečka smo člani strokovne skupine vsako leto znova napisali individualiziran program. V načrtovanje, izvajanje ter evalvacijo programa so bili v vseh fazah aktivno vključeni tudi starši. Na pogovornih uricah smo se vsi člani strokovne skupine sestali s starši od tri do petkrat letno.

2. 1 Glavne prilagoditve

Za otroka z Downovim sindromom so prilagoditve v vrtcu ključnega pomena. Pomembno je, da cilje, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce, dosežemo s pomočjo prilagoditev izvajanja dejavnosti.

Dečku smo omogočili več časa pri skrbi za samega sebe (hranjenje, oblačenje, umivanje...) in pri vseh drugih dejavnostih, ker je za odziv (npr. prikaz kretnje) potreboval več časa. Prav tako je potreboval več navodil pri različnih aktivnostih, več pomoči in vodenja ter nazorne demonstracije. Za dečka je bila zelo koristna dnevna rutina v vrtcu, saj mu je njeno poznavanje omogočalo hitrejše odzivanje.

Potrebna je bila priprava in pogosta menjava različnih zanj primernih in zanimivih dejavnosti. Izbiro dejavnosti sem skozi leta prilagajala glede na starost, njegove takratne potrebe in zastavljene cilje programa ter želje otroka. Pri individualnem delu sem z določeno aktivnostjo prenehala, dokler je dečka še zanimala. Bolje si je zapomnil informacije podane po vidni poti, saj je bil vizualni tip otroka. Pri dejavnostih smo tako uporabljali veliko slikovnih in drugih pripomočkov. V določenem obdobju smo pripravili tudi fotografije njegovih najljubših igrač in njegovega znaka omarice. V pomoč je bil urejen prostor s pripomočki, ta je poleg reda dečka spodbujal k raziskovanju. Naloge in tudi učenje spretnosti (npr. učenje oblačenja) smo razstavili na majhne korake. Pri oblačenju in ostalih aktivnostih smo dečku pustili samostojno izpeljati zadnje korake. Naloge smo vedno zasnovali tako, da je deček ob tem

občutil uspeh in zaupanje v svoje sposobnosti. Kot najbolj učinkovito se je izkazalo tisto učenje, ki je bilo dečku zabavno.

Do dečkove starosti okoli treh let smo prostor igralnice oblikovali na način, da je ob dejavnostih, ki so potekale v oddelku, večinoma sočasno potekalo tudi individualno delo. Po potrebi so takrat obravnave potekale kot pomoč pri vključevanju v skupne aktivnosti z drugimi otroki. Kasneje pa sem dejavnosti z dečkom izvajala v mirnem prostoru izven igralnice. Prvi dvi leti je vsaj del ene obravnave na teden potekal v času zajtrka ali malice, kjer sem dečka z okrepljeno mimiko igrivo spodbujala k posnemanju mimike in gest ter glasov in besed. To je omogočalo spodbujanje izhodiščnih jezikovnih spretnosti.

2. 2 Redno sodelovanje staršev in strokovnega tima

Poleg tesnega sodelovanja s starši se je kot izrednega pomena izkazala tudi usklajenost staršev in strokovnega tima. Starša sta že od rojstva zelo spodbujala in podpirala dečkov razvoj. Aktivnosti, ki smo jih izvajali v vrtcu (petje enakih pesmi, prstne igre...), sta starša z njim redno opravljala tudi doma. Ker doma še ni bil zmožen pripovedovati o tem, kaj so počeli v vrtcu, je bila povezava med vzgojiteljicami in staršema izredno pomembna. Potekala je dnevno ob prihodu in odhodu.

Za zelo pomembno za otrokov napredek se je izkazalo redno sodelovanje specialnega pedagoga, ki je imel otroka 3 ure tedensko in vzgojiteljic, ki so imele dečka v skupini večino časa, okoli 30 ur na teden. V času njegove vključitve v vrtec smo člani strokovne skupine sodelovali z različnimi strokovnjaki, ki so imeli dečka v obravnavi: s fizioterapevtko, zdravnico iz razvojne ambulante, specialno pedagoginjo iz zdravstvenega doma in logopedinjo.

2. 3 Učenje od drugih otrok, pridobitev za druge otroke

Deček je bil vključen v skupino vrstnikov z značilnim razvojem. Vrtec je obiskoval eno leto dlje kot njegovi vrstniki, saj so se starši odločili za odložitev vpisa v osnovno šolo.

V vrtcu je imel rad družbo drugih otrok. Poleg tega se je vsako leto znova navezal na vzgojiteljice in specialno pedagoginjo. Pogosto se je rad igral sam, vendar v bližini drugih otrok. Prepoznal je vrstnike v skupini in jih poimenoval. Naklonjenost je pokazal z objemom. Najbolj aktiven je bil pri glasbenih in plesnih dejavnostih.

Drugi otroci v skupini so ga vsa leta zelo dobro sprejeli, deklice so mu še posebej rade pomagale, nekatere so se obnašale pokroviteljsko. V skupini vrstnikov pri 3- do 4-letnih otrocih je vzgojiteljica opazila, da so začeli opažati razlike in jo spraševati: Zakaj ne govori tako kot jaz? Zakaj je manjši od nas? Tako je od tistega obdobja naprej v jutranjem krogu z otroki ob pomoči slikanic izvajala redne pogovore o otrocih s posebnimi potrebami.

3 Zaključek

Vključitev dečka v redni program vrtca je bila zelo uspešna, saj je veliko pridobil zaradi spodbudnega okolja za učenje, dnevne rutine v vrtcu in posnemanja drugih otrok. Najbolj je napredoval na področju motorike, socialnih veščin in skrbi zase, navkljub napredku pa je na govorno-jezikovnem področju še vedno imel veliko težav. Zaradi tega so se starši odločili za vpis dečka v osnovno šolo s prilagojenim programom.

Ostali otroci v skupini so po mojem mnenju veliko pridobili, saj so s sobivanjem v vrtcu in s pogovori spoznavali podobnosti in razlike med vrstniki.

V vrtcu se je ob določenih aktivnostih, npr. pri izletih in pri organiziranem plavanju pri 5-letih pokazala potreba po spremljevalcu. Ker to ni zakonsko urejeno, smo to reševali tako, da se je na izletih zagotovil dodaten vzgojitelj ali pa sem si ure dodatne strokovne pomoči organizirala tako, da sem jih izvedla v enem sklopu kot spremljevalka tega dečka.

Individualiziran program s sprotno in zaključno letno evalvacijo, omogoča redno spremljanje doseženih ciljev in vrednotenje uspešnosti uporabe posameznih metod dela. Izkazalo se je, da je za napredek otroka pomembno tesno sodelovanje vseh članov strokovne skupine in staršev. Poleg pripravljenosti staršev za sodelovanje so pomembna še stališča vseh vključenih posameznih strokovnih delavcev, ki potrebujejo čut za delo z otroki s posebnimi potrebami.

Viri in literatura:

Cunningham, C.: Downov sindrom: priročnik za starše in skrbnike. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016.

Wilken, E.: Jezikovno spodbujanje otrok z Downovim sindromom, z izčrpnim prikazom KPK sistema – s kretnjami podprte komunikacije. Ljubljana: Sekcija za Downov sindrom pri društvu Sožitje in Pedagoška fakulteta, 2012.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). Uradni list Republike Slovenije, št. 58/2011. (online). 2011. (citirano 22. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=201158&stevilka=2714

Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v interesne dejavnosti – Darja Murn

OŠ Ivana Skvarče, Zagorje ob Savi, Slovenija, darjamurn.39@gmail.com

POVZETEK PRISPEVKA

Učitelji se pri poučevanju vsako leto srečamo tudi z otroki s posebnimi potrebami. V današnjem času že lahko govorimo o inkluziji teh otrok v populacijo ostalih otrok. Učitelj mora skupaj z ostalimi strokovnimi delavci poskrbeti, da bo učenec glede na svoje primanjkljaje lahko kar se da optimalno sledil učnemu procesu, dosegal standarde znanja in se počutil uspešnega. Pozitivno lahko na učenca vpliva tudi njegovo vključevanje v interesne dejavnosti, saj le te omogočajo razvoj učenčevih močnejših področij in njegovih interesov. Šole ponujajo različne interesne dejavnosti. Na otrokovo izbiro vplivajo notranji (interes, učna uspešnost) in zunanji dejavniki (mentor, starši, prijatelji). Tudi v planinski krožek, katerega mentorica sem že mnogo let, se vključujejo učenci s posebnimi potrebami. Interesne dejavnosti so za otroke s posebnimi potrebami lahko pomemben dodatek k njegovi uspešnosti in pozitivni samopodobi.

KLJUČNE BESEDE: otrok s posebnimi potrebami, inkluzija, interesna dejavnost, dejavnik izbire, planinski krožek

INCLUSION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS IN ACTIVITIES OF INTEREST

ABSTRACT

Teachers meet children with special needs every year while teaching. Nowadays we can talk about inclusion of these children in the population of other children. Teachers together with other professional workers should make sure that each student (pupil) would be able to optimally follow learning process, achieve standards of knowledge and feel efficient. Student's inclusion in extracurricular activities can have positive effects, as they enable a development of student's stronger areas and his interests. Schools offer various activities of interest. Child's choice depends on his inner factors (interest, learning success) and outer factors (mentor, parents, friends). Students with special needs are included also to the mountain club of which I have been a mentor for many years. For children with special needs activities of interest can have an important addition to their efficiency and positive self-esteem.

KEY WORDS: a child with special needs, inclusion, extracurricular activity, factor of choice, mountain club

OD SEGREGACIJE DO INKLUZIJE

V preteklosti je v družbi dolgo časa veljalo mnenje, da otroci s pomanjkljivostmi v razvoju ne sodijo v šolo. Platon in Aristotel sta menila, da je treba »bolehne« otroke iz družbe odstraniti. V Atenah in Šparti je celo obstajal zakon, ki je zahteval usmrtitev takšnih otrok. Splošna šolska obveznost, ki je bila v evropskih državah uvedena z zakonom iz leta 1869 (le ta je predpisal osemletno obvezno osnovno šolo), ni veljala za otroke s pomanjkljivostmi v telesnem in duševnem razvoju. Takšni otroci niso imeli pravice obiskovati šole, zato so ostajali doma ali pa bili nameščeni v posebne državne zavode. Z ustanovitvijo šol s prilagojenim poukom (t. i. »posebne« šole) so otroci z motnjami v razvoju šele dobili možnost vključevanja v javno šolo. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja pa je prišlo do integracije otrok s posebnimi potrebami, ki so tako začeli prihajati v redne šole, pri čemer pa so se morali šolskemu sistemu prilagajati otroci. Prilagoditev s strani šolskega okolja ni bilo. Spoznanja, da se tudi nekateri učenci s posebnimi potrebami (npr. gibalno ovirani, slepi in slabovidni, učenci z učnimi težavami …) lahko učijo enako kot ostali učenci, le z nekaterimi prilagoditvami, pa so pripeljala do inkluzije.

Inkluzija temelji na pravici vseh otrok do ustrezne in učinkovite vzgoje in izobraževanja ter do sprejemanja otrokovih posebnosti. Različnost in posebnosti učencev predstavljajo osnovno izhodišče učiteljevega dela in omogočajo uresničitev koncepta vključujoče šole, katere bistvo je, da je razred skupnost različnih, izvirnih posameznikov.

VKLJUČEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V INTERESNE DEJAVNOSTI

Interesne dejavnosti (ID) so pomemben del razširjenega programa osnovne šole. Redni pouk in interesne dejavnosti se razlikujejo po vsebini in obliki dela. Pri ID vsebina ni opredeljena v učnem načrtu, ampak je prepuščena avtonomiji učitelja, ki program oblikuje sproti, upoštevajoč populacijo, ki

je v ID vpisana in lahko vsebine tudi sooblikuje. Organizacija in oblike dela v ID so po navadi bolj »pisane na kožo« učencem s posebnimi potrebami, saj večinoma ne vsebujejo »tradicionalnih« oblik in metod dela. Več je samostojnega in praktičnega dela. Pri ID ni opredeljenih standardov znanja in tudi ne ocenjevanja. Bistvena značilnost ID, ki jo je zaznati že v samem poimenovanju pa je, da je vključevanje otrok prostovoljno, v njihovem prostem času, na osnovi interesov. Za učence s posebnimi potrebami, ki imajo pri rednem pouku nemalokrat težave, je vključevanje v interesne dejavnosti še posebnega pomena.

DEJAVNIKI ZA IZBOR INTERESNIH DEJAVNOSTI:

notranji

interes naj bo glavno vodilo za izbor; izhaja iz otroka;

učna uspešnost: Na podlagi nekaterih raziskav in lastnih izkušenj lahko rečem, da si učenci s slabšim učnim uspehom, kamor spada tudi večina OPP, po navadi ne izbira ID z jezikovnega, logičnega, ustvarjalnega področja …, ampak predvsem s športnega ali tehničnega področja. Ti učenci po navadi tudi izberejo manj dejavnosti, saj jim ostane premalo časa za opravljanje šolskih dolžnosti (domače naloge, učenje, branje). Hkrati večinoma ostajajo in vztrajajo v izbrani ID dlje časa in nimajo želje po vključevanju v nove. To pomeni, da raje ostanejo znotraj »varnega«, znanega okolja.

zunanji

starši: Večji vpliv na izbiro ID imajo starši v predšolskem obdobju, saj njihovi interesi in navade vplivajo tudi na razvoj otrokovih interesov. V šolskem obdobju je večji vpliv učiteljev in vrstnikov. V prvi triadi starši otroku pogosto svetujejo, pomagajo pri izbiri, saj se nekateri zaradi mnogih in ne še povsem jasno oblikovanih interesov težko odločijo.

prijatelji: Vrstniki imajo v šolskem obdobju od 6. do 12. leta velik vpliv tudi pri izbiri ID. To lahko opazimo, ko k določeni ID prihajajo učenci v parih ali v skupinicah. Velikokrat so prijatelji tisti, ki spodbudijo k obiskovanju določene ID še ostale. Skupino pri ID je treba pripraviti na vključitev OPP, da se že vnaprej izognemo predsodkom ali negativnim stališčem. Pri večini ID se razvijajo pozitivna stališča do OPP, saj gre tu za drugačno obliko dela, za posebno druženje in komunikacijo, kjer lahko izkažejo pozitiven odnos do teh sošolcev, včasih tudi s konkretnimi dejanji, pomočjo sošolcu …

mentor: Mentor kot dejavnik izbire ima zelo pomembno vlogo, saj se mnogokrat učenci v neko ID vpišejo prav zaradi njega, zaradi njegove priljubljenosti oz. zaradi njegovih pozitivnih lastnosti, ki pritegnejo učence. Mentor mora v prvi vrsti tudi sam imeti interes za dejavnost, ki jo vodi, biti učencem vzor in jih znati motivirati. Velikokrat je mentor tisti, zaradi katerega je številčnost pri neki ID visoka ali pa je lahko ravno obratno. Učenci v prvi triadi, še zlasti v prvem razredu, se najraje vpišejo v ID, ki jo vodi njihov razrednik/razredničarka ali vzgojiteljica, saj so nanju najbolj navezani in jim sprva najbolj zaupajo. Tudi kasneje ima velik vpliv pri vpisu v ID dejstvo, ali učenci mentorja poznajo ali ne in kakšna je njegova priljubljenost. Še zlasti so na mentorja pozorni OPP. Mentor mora tem otrokom dajati pozitivne spodbude, jim omogočiti dobro počutje in doživljanje uspeha. Mentor mora imeti tudi dovolj znanj za delo z OPP in dobro poznati njihove specifike, predvsem pa mora tudi do teh otrok imeti pozitiven odnos. Učitelji imamo včasih do dela s temi otroki pri ID določene bojazni, saj se počutimo premalo usposobljene oz. premalo zaupamo vase. Temu se lahko izognemo le s stalnim izobraževanjem s področij, ki jih potrebujemo, da se naučimo novih stvari in pridobimo na samozavesti.

PRIMER IZ PRAKSE: VKLJUČEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V PLANINSKI KROŽEK

Mentorica ID planinski krožek sem že od leta 1997. V tem obdobju sem v slovenske hribe in gore popeljala že mnogo različnih otrok, med njimi tudi precej otrok s posebnimi potrebami. Vključenost le teh v planinski krožek se je z leti povečala. V planinski krožek se glede na vrsto motenj vključujejo večinoma učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, z govornimi motnjami, dolgotrajno bolni, največ pa je vključenih učencev z učnimi težavami. Ker je ID planinski krožek specifična interesna dejavnost, kjer je še posebej velik poudarek na organizaciji in varnosti, se moram na OPP še posebej pripraviti in njihove posebnosti dobro poznati.

O posameznikovih težavah se pogovorim z razredničarko, s starši, se dodatno izobražujem o določeni motnji in se nato na terenu, v praksi, soočim z različnimi situacijami. Otroku s posebnimi potrebami vedno namenim posebno pozornost, če se le da, na način, da ni izpostavljen (opazujem od daleč, da lahko po potrebi ukrepam). Nekateri pa si sami želijo moje bližine. Tukaj je spet treba postaviti mejo, če je otrok prezahteven in vso pozornost želi zase. Največji izziv do sedaj pa je bila vključitev otroka z epilepsijo, ki je imel v šoli že dva napada, ki se nista končala brez zdravniške pomoči. Po dveh letih brez napadov so se otrok in starši odločili za moj krožek. Priznam, da sem bila v velikem precepu in starše sem sprva želela prepričati, da ta ID ni primerna za njihovega otroka, saj prinaša tveganje glede varnosti in pomoči v primeru napada. Po večkratnih pogovorih s starši in njihovem vztrajanju ter individualnem izobraževanju o epilepsiji sem otroka sprejela v ID. Udeležil se je vseh planinskih izletov v lanskem in letošnjem šolskem letu. V mojem nahrbtniku so vedno navodila za primer ravnanja ob napadu, v otrokovem pa zdravila. K sreči imamo tudi planinsko vodnico, ki je po poklicu diplomirana medicinska sestra. Vsak pohod spremljajo nevarnosti, ki jih moramo vnaprej ovrednotiti in načrtovati ustrezne zaščitne ukrepe. Posebno pozornost in varovanje namenimo dečku, če je na poti kakšen prepadni del. Najraje pa v sodelovanju s planinskim vodnikom izberemo pot, ki ne bo predstavljala dodatnih tveganj. Dobro je treba premisliti o cestnih povezavah in dostopnosti terena (v primeru potrebe po nudenju zdravniške pomoči). Mentorica in vodnik/vodnica morata poznati tudi opozorilne znake, ki lahko napovedujejo sprožitev napada. Od začetka sem na pohodih neprestano opazovala samo tega dečka, bila v njegovi bližini, potem pa je bilo z vsakim pohodom bolje in lažje. Ob koncu šolskega leta so se mi starši prišli zahvalit in tudi sama sem občutila zadoščenje, da sem ga sprejela in vključila med ostale. Letošnje šolsko leto se bo deček celo udeležil poletnega planinskega tabora.

ZAKLJUČEK

Otroci s posebnimi potrebami so enakovreden deležnik v procesu vzgoje in izobraževanja. So z nami in bogatijo učni proces. Inkluzija nam skupaj s konceptom vključujoče šole omogoča, da vsi otroci pomagajo soustvarjati vzgojno-izobraževalni proces in so v njem aktivni udeleženci, vsak na svoj lasten, izviren, individualen način.

Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v interesne dejavnosti pozitivno vpliva na njihov osebnostni in intelektualni razvoj. V njih otroci zadovoljujejo svoje sposobnosti in interese, razvijajo miselne procese ter socialno-komunikacijske spretnosti in veščine. Njihova udeležba pa prinaša pozitivne učinke tudi na ostale udeležence, saj jih navaja na sprejemanje drugačnosti in na strpnost. Tudi mentorju omogoča pridobivanje izkušenj, novih znanj in osebnostno rast. Individualne razlike tako postajajo temelj socialnega povezovanja v skupini.

VIRI IN LITERATURA

Založnik, B.: Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija. Nova Gorica: Educa, Melior, 2006.

Husar Dobravec, S.: Integracija otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v redno šolo. Ljubljana: Zveza Sožitje, 2004

Magajna, L. … et al.: Učne težave v osnovni šoli: koncept dela. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Kolar, M.: Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo: program osnovnošolskega izobraževanja:koncept. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Inkluzija otrok s posebnimi potrebami v zimski šoli v naravi – Katja Ogorevc Ahačič

Osnovna šola Šenčur, katja.ogorevc.ahacic@os-sencur.si

Šola v naravi je v uvodu opredeljena kot posebna vzgojno-izobraževalna oblika. V nadaljevanju so predstavljene smernice Evropske unije in pomen vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redno izobraževanje. Predstavljen je pregled zakonodaje, ki ureja izvajanje vključevanja otrok s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji. V glavnem delu so obravnavani trije primeri vključevanja otrok s posebnimi potrebami v zimsko šolo v naravi: vključitev gibalno oviranega otroka s podkolensko nožno protezo, gluhega otroka s polževim vsadkom in otroka z Aspergerjevim sindromom. Opisane so prilagoditve pri izvajanju tečaja smučanja in izvedbi drugih aktivnosti zimske šole v naravi. V zaključku je ugotovljeno, da so vsi učenci s posebnimi potrebami dosegli standardne znanja smučanja. Pozitivni učinki inkluzije se kažejo predvsem v socializaciji tako otrok s posebnimi potrebami kot tudi drugih.

KLJUČNE BESEDE: inkluzija, otroci s posebnimi potrebami, zimska šola v naravi, gibalno oviran otrok, Aspergerjev sindrom

Inclusion children with special needs attending the winter school in nature

The introduction part gives the definition of school in nature as a special pedagogical educational form. Afterwards the Directives of the European Union are presented along with the importance of integration of children with special need into the regular education processes. An overview of the legislation is given regulating the implementation of integration of children with special needs in the Republic of Slovenia. The main part deals with four cases of children with special needs being integrated into the winter school in nature: integration of a movement-impaired child with below-knee prosthesis, of a deaf child with cochlear ear implant and a child with Asperger syndrome. Adjustments necessary for the skiing course and implementation of other winter school activities are presented. In the conclusion, it is established that all the children with special needs have achieved

the skiing skills standards. Positive effects of their integration are evident mostly in socialisation of the kids – those with special needs and others as well.

Key words: inclusion, children with special needs, winter school in nature, movement-impaired child, Asperger syndrome

Inkluzija in zakonska podlaga

Otroci s posebnimi potrebami so postali pomemben element celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Njihovo vključevanje v redne programe osnovne šole prinaša za šole velik izziv, hkrati pa jim nudi priložnost za dvig kakovosti ter osebno rast in profesionalni razvoj zaposlenih (Radivo, 2015).

Koristi vedno večje inkluzije, povezane z ostalimi prednostnimi nalogami, kot sta socialna pravica in kohezija skupnosti, so dolgoročne in predstavljajo investicijo v izobraževanje v zgodnjem otroštvu. Vedno bolj inkluziven izobraževalni sistem pa predstavlja najučinkovitejšo rabo sredstev.

Številne države in tudi Evropska unija so podpisale in ratificirale Konvencijo OZN o pravicah invalidov, 2006 (UNCRPD), in Izbirni protokol, ki predstavljata osnovo za spremembe. V 24. členu je zapisano, da nudi inkluzivno izobraževanje najboljše izobraževalno okolje otrokom z invalidnostmi in pomaga pri odstranjevanju ovir in stereotipov.

Na področju Evropske unije so za izobraževanje in usposabljanje otrok s posebnimi potrebami sprejete sledeče usmeritve:

vsakdo ima pravico do takih možnosti kot drugi in do primernega načina izobraževanja;

redni vrtci in redne šole naj bi bili dostopni vsem učencem;

obravnava otrok s posebnimi potrebami mora upoštevati celotni razvoj posameznega otroka, in to skupaj z njegovim socialnim položajem;

izhajati je treba iz otrokovih posebnosti in želja, ne da bi ob tem poudarjali njegove pomanjkljivosti in težave;

izobraževanje otrok s posebnimi potrebami naj bo sestavni del programa izobraževanja na državni ravni ter naj ima skupne učne vsebine in organiziranost;

za izvajanje pouka so odgovorni učitelji – ti potrebujejo za izvajanje pouka za otroke s posebnimi potrebami dodatno znanje;

dodatna pomoč za otroke s posebnimi potrebami naj bi bila v največji meri zagotovljena v šoli;

starši in zastopniki otrok s posebnimi potrebami morajo biti obveščeni o otrokovem stanju in obravnavani kot enakovredni partnerji;

starši in učitelji morajo biti ves čas povezani, ne glede na to, v katero skupino je uvrščen otrok;

takoj ko se zazna otrokova posebna potreba oziroma predvidevamo, da se bo razvila, naj bo zagotovljena zgodnja obravnava otroka, katere cilj naj bo vključitev otroka v običajno šolo;

vse oblike izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami naj delujejo kot povezan in stalen sistem med različnimi stopnjami izobraževanja, katerega končni cilj je zaposlitev (Vodnik po pravicah invalidov 2003 v Lebarič, Kobal Grum in Kolenc, 2006).

Podlago za vključitev otrok s posebnimi potrebami predstavljata Zakon o osnovni šoli (2006) s spremembami in dopolnitvami ter Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011).

Dodatno področje vključevanja otrok s posebnimi potrebami urejajo še drugi zakonski predpisi, katerih nadzor v celoti ali samo delno sodi v pristojnost Inšpektorata Republike Slovenije za šolstvo in šport na področju izobraževanja in usposabljanja otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (2018):

Pravilnik o razvrščanju in razvidu otrok, mladostnikov in mlajših polnoletnih oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju;

Pravilnik o smeri izobrazbe učiteljev in drugih strokovnih delavcev v prilagojenem izobraževalnem programu devetletne osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom;

Pravilnik o smeri in stopnji izobrazbe strokovnih delavcev v posebnem programu vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (post)rehabilitacijski praktikum;

Pravilnik o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu;

Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami v osnovni šoli s prilagojenim programom in zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami;

Sklepi o vzgojnem programu za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami;

Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami;

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami;

Pravilnik o programu vzgojnega dela v zavodih za usposabljanje;

Pravilnik o programu za usposabljanje v zavodih za delovno usposabljanje;

Sklep o vzgojnem programu domov za učence s posebnimi potrebami;

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami.

Telesna in gibalna samopodoba kot izjemno pomembna dejavnika otrokovega in mladostnikovega razvoja opredeljujeta raven pozitivnega zdravja v najširšem pomenu (Strel, 1994). Navedeno velja tudi za otroke s posebnimi potrebami. Šport je priložnost, da izboljšajo kakovost življenja, da poskrbijo za svoje zdravje in se aktivno vključijo v družbo.

Opredelitev šole v naravi

Šola v naravi je opredeljena kot posebna vzgojno-izobraževalna oblika, pri kateri učenci za nekaj časa odidejo v naravo oz. čim manj urbano naselje zunaj kraja stalnega bivanja, kjer v posebnih okoliščinah poteka pedagoški proces. Učenci pridobivajo sposobnosti in znanja s področij, ki jih redno obiskovanje pouka v šoli ne daje, vendar so življenjskega pomena za razvoj mladega človeka.

Veliko otrok prvič odide od doma in se mora znajti v novih okoliščinah brez pomoči staršev. Otroci spoznajo, da lahko različne probleme rešijo tudi ob pomoči učitelja ali sošolcev ter seveda z dovolj

veliko voljo in dejavnostjo. Prav medsebojna pomoč in sodelovanje pa omogočata spoznavati učitelja in sošolcev tudi z drugih zornih kotov, torej ne le tistih, ki jih le-ti kažejo v šoli.

Šola v naravi zahteva od učiteljev oblikovanje popolnega vzgojno-izobraževalnega procesa, ki mora biti smotrno načrtovan in programiran, vsebinsko bogat, raznolik in zanimiv, brez nepotrebnih improvizacij tako na športnem kot tudi na drugih področjih.

Športni del mora biti vsebinsko bogat in mora dati otroku dovolj znanja in športne osveščenosti, da se bo lahko kasneje tudi sam aktivno ukvarjal z določeno športno dejavnostjo. Pomemben je tudi družabni del, kajti prav družabne aktivnosti so tiste, ki jih učenci ne bodo nikoli pozabili in se jih bodo vedno z veseljem spominjali.

Večino dejavnosti iz programa šole v naravi je možno izvesti le ob daljši odsotnosti iz kraja bivanja. Tesna povezava narave s pridobljenim znanjem bo marsikomu v življenju koristila. Veliko je otrok, ki se šole v naravi najraje spominjajo v času šolanja.

Pretekle pozitivne izkušnje iz določene dejavnosti imajo zelo velik vpliv na to, da se bo človek k njej ponovno vračal. Vračanje k športni dejavnosti v naravi tudi v kasnejših obdobjih življenja pa je eden temeljnih dolgoročnih ciljev šole v naravi.

Vse navedeno velja in je še posebej pomembno tudi za otroke s posebnimi potrebami, saj drugačni pristopi in drugo okolje bogatijo njihov razvoj. Otroci s posebnimi potrebami pogosto nimajo dostopa in možnosti za sodelovanje.

3. Inkluzija otrok s posebnimi potrebami v zimski šoli v naravi

Predstavila bom tri primere vključevanj otrok s posebnimi potrebami v zimsko šolo v naravi: vključitev gibalno oviranega otroka s podkolensko nožno protezo, gluhega otroka s polževim vsadkom in otroka z Aspergerjevim sindromom.

Prvi otrok ima odločbo o usmeritvi v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter mu je dodeljen spremljevalec. Gluhi učenec ima v skladu z odločbo dodatne prilagoditve pri pouku, ne pa pri športnih dejavnostih, medtem ko je učenec z Aspergerjevim sindromom obravnavan kot dolgotrajno bolan otrok in mu zato specialni pedagogi nudijo pomoč, ko je to potrebno. Vse učence smo vključili v homogene skupine po predznanju smučanja, prilagajali smo samo določene aktivnosti in specifično pomoč.

Učenko s podkolensko nožno protezo smo vključili v skupino učenk. Spremljevalec je skrbel za pomoč pri dostopu na smučišče, preobuvanju, zapenjanju smučarske vezi. Učenki je pri vstopu na sedežnico poleg žičničarjev vedno pomagal tudi spremljevalec, sprva so vlečnico prestavili na počasnejšo hitrost obratovanja. Prilagodili smo ji tudi določene aktivnosti na snegu. Pri daljšem izmed dveh pohodov smo nekoliko skrajšali pot, pridružilo se ji je nekaj prijateljic. Pri vseh ostalih aktivnostih je bila enakovredno vključena v učni proces, prav tako pri prostočasnih dejavnostih.

Pri gluhem učencu smo prilagodili podajanje informacij. Učenec je gibalno dobro razvit, dogovorili smo se le za določene komunikacijske znake ob izjemnih primerih. Pouk in druge aktivnosti so bile izvedene na enak način kot v šoli, v skladu z individualiziranim programom.

Glede na to, da učenec z Aspergerjevim sindromom nima z odločbo dodeljenega spremljevalca, smo lokalno skupnost zaprosili za dodatna sredstva, ki so bila na podlagi argumentov tudi dodeljena. Učenec se je učil smučanja v skupini. Spremljevalec je bil pozoren na reakcije na dražljaje, ki jih učenec

ni vajen. Omogočil mu je individualno obravnavo v določenih situacijah; prosto smučanje, pomoč pri izvedbi težjih vaj. To je največkrat pomenilo, da mu je omogočil oddaljitev od skupine in individualno delo. Ob prilagoditvah ga je bilo obvezno treba spremljati in nadzorovati oz. z njim sodelovati. Iste prilagoditve smo izvajali tudi ob drugih dejavnostih in prostočasnih dejavnostih.

4. Zaključek

Tako kot za vse otroke je tudi za otroke s posebnimi potrebami šola v naravi enkratna in pozitivna izkušnja. Vsi vključeni učenci so uspešno opravili naloge preizkusa znanja smučanja, samostojno so se vozili z vlečnico in prevozili progo VSL. Vsi otroci so ob dejavnostih celotne šole v naravi uživali, pozitivni učinki se kažejo predvsem v socializaciji, tako pri otrocih s posebnimi potrebami kot pri drugih.

Učenje je lahko zabavno – Maša Petan Omejec

Osnovna šola Leskovec pri Krškem, Slovenija, maska.petan@gmail.com

Na šoli imamo dolgoletne izkušnje z integriranim učenjem Romskih učencev. V zadnjem času se v naš šolski okoliš priseljuje tudi vedno več otrok drugih narodnosti. Učitelji se pri svojem delu posledično soočamo z vedno več različnimi kulturnimi vzorci otrok. Zaradi različnega predznanja, jezikovnih in kulturnih razlik, »klasične« metode poučevanja niso več zadoščale za doseganje učnih ciljev. Ena izmed uspešnejših oblik poučevanja, se je pokazalo učenje v naravi. Učenci so v gozdu spoznavali merske enote za dolžino, gradili po načrtih škratove hišice, pisali pravljice in pesmi pod šolsko lipo, spoznavali človeško telo, bili aktivni udeleženci v prometu, ponovili naravne oblike gibanja na travniku, urejali šolski vrt, poslušali različne zvoke v naravi, organizirali orientacijski pohod… Ugotovili smo, da je bilo znanje, ki so ga učenci pridobili v naravi dolgotrajnejše, saj je bilo pridobljeno z izkustvenim učenjem in učenci so bili bolj motivirani za delo. V naravnem okolju se presegajo tudi marsikatere razlike.

Ključne besede: narava, drugačnost, uspešnost, učni pristopi, medpredmetno sodelovanje, priseljenci

Learning can be fun

At school we have a lot of experience with the integrated learning of Roma pupils. More and more children of other nationalities have been immigrating to our school environment recently. As a consequence, teachers are facing an increasing number of cultural patterns in their work. Due to different knowledge, language and cultural differences, "classical" teaching methods were no longer sufficient to achieve learning objectives. One of the most successful forms of teaching is learning in nature. In the forest, pupils learned measuring units for length, built dwarf houses according to plan,

wrote fairy tales and songs under the school linden tree, learned about the human body, were active participants in traffic, repeated natural forms of movement on the meadow, edited the school garden, listened to various sounds in nature , we organized an orientation walk ... We found that the knowledge acquired by the pupils in nature was prolonged, as it was acquired through experiential learning, and the pupils were more motivated to work. In the natural environment, many differences can be exceeded.

Keywords: nature, difference, success, learning approaches, cross-curricular cooperation, immigrants

1 Kako se je vse skupaj začelo…

Poučujem na OŠ Leskovec pri Krškem, kjer imamo vpisanih 659 učencev. Od tega je 70 učencev Romov in v zadnjem času se k nam priseljuje vse več učencev tujcev, katerih materni jezik ni slovenski. Tako se vsakodnevno srečujemo z različnimi problemi in hkrati z izzivi. Otroci imajo različno predznanje in seveda različne kulturne vzorce. V razredu so torej različni otroci s svojimi potrebami (vedenjske in čustvene težave, motnja pozornosti in koncentracije, učne težave, kot so motnje branja, pisanja, računanja, primanjkljaj na socialnem področju…)

Vse to je problem sodobnega časa. Družinski način življenja, pomanjkanje preživljanja časa v naravnih okoljih, omejenost gibanja, zaprtost otrok v notranjost prostorov, prepuščanje otrok televiziji, telefonom, računalniškim igricam, številne vodene dejavnosti in seveda storilnostno naravnan šolski sistem.

Na skupnih načrtovanjih smo učiteljice večkrat debatirale, da bo potrebno nekaj narediti, saj »klasične« metode poučevanja niso več zadoščale za doseganje učnih ciljev. Iskale smo rešitve.

2 Učenje v naravi

Strinjale smo se, da preživljanje časa v naravi naj postane del vsakodnevnih dejavnosti tako v šoli kot doma, saj ponuja igro, učenje in vzgojo. Otroci tako pridobijo pristen stik z naravo, ter jo zato bolje razumejo, cenijo in varujejo. Prav vsi predmeti se lahko poučujejo in se med seboj povezujejo, ter dopolnjujejo v naravi. Otroci razvijajo urejenost, doslednost in delovne navade.

Pouk na prostem je torej organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih zgradb. Skribe Dimec (2014) navaja, da pouk na prostem:

-omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo,

-izboljša fizično in mentalno zdravje učencev,

-poveča motivacijo, navdušuje, samozavest,

-zmanjšuje težave z motnjo pozornosti,

-izboljša vedenje učencev,

-omogoča socialni razvoj,

-spodbuja individualne učne metode,

-poveča skrb in odgovornost za okolje.

2.1 Kaj lahko storim? Kako poučevati?

Razmišljala sem o tem, da bi izvedli učno uro v naravi – v gozdu. V glavi sem imela nekaj idej, a vseeno sem se poslužila še spleta in našla kar nekaj uporabnih idej. Med drugim sem naletela tudi na gozdno pedagogiko, ki mi je pomagala načrtovati učno uro v gozdu. Je metoda okoljskega vzgajanja in izobraževanja, ki ne ponuja samo spoznavanja gozda oziroma narave kot ekosistema, ampak bistveno posega tudi v vzgojo in celostni razvoj otrok, ter odraslih. Je recept za zdrav, umirjen in optimalen razvoj otrok in tudi vseh nas. Teži k temu, da postane gozd samoumeven del vsakodnevnih dejavnosti in ne le ena od mnogoterih možnosti, ki so otrokom le občasno na voljo.

2.2 Merjenje dolžine v gozdu

V jutranjem krogu sem učencem povedala, da bo naše učenje danes malce drugačno, da se bomo po novo znanje odpravili v gozd.

Učencem sem predstavila učne cilje, ki so vezani na sklop merjenja.

Zna poimenovati enoto za količino.

Zna oceniti, primerjati, meriti in zapisati količine z merskim številom in enoto.

Zna računati z enoimenskimi merskimi enotami.

Zna meriti s standardnimi in nestandardnimi enotami.

Nato smo skupaj miselno načrtovali in oblikovali konkretne dejavnosti (ocenjevanje dolžine, merjenje s koraki, prsti, palicami, merjenje z merilnim metrom).

Dogovorili smo se tudi, kaj vse moramo vzeti s seboj v gozd.

Učenci so kazali izredno motiviranost za delo. Primerno so se obuli in oblekli, s seboj vzeli merilne metre, pisala, učne liste in celo sadno malico. Po desetih minutah hoje smo prispeli v gozd. Delo je potekalo v skupinah. Tokrat sem jih razdelila v skupine sama, saj sem želela, da so skupine homogene. Pričeli so z delom. Učenci so bili zelo aktivni. Moja naloga je bila, da jih opazujem in si beležim opažanja.

Najprej so ocenjevali razdalje od enega drevesa do drugega, pa širino lista, višino praproti, obseg drevesa, dolžino želoda… Svoje ugotovitve so zapisovali na učni list. Sledilo je merjenje z nestandardno enoto. Merili so s koraki, prsti, palicami…

Ko smo merili z metri, so ugotovili, da je potrebno poleg merskega števila zapisati tudi enoto.

Zakaj primer dobre prakse?

Večja aktivnost vsakega posameznika.

V naravi so bili prav vsi učenci zelo aktivni. Razdelili so si delo in sodelovali. V razredu se nam dogaja, da so zelo aktivni učno boljši učenci, slabši so v ozadju in so pasivni.

Boljše učno okolje, ki nudi individualen napredek.

V razredu so si učenci po predznanju različni. Narava je idealen prostor, kjer lahko vsak najde dejavnost zase in se uči, ter napreduje. Razlike so v znanju, hitrosti, iznajdljivosti…

Učno okolje, ki nudi gibanje in zrak.

Za otroke v tem starostnem obdobju je še kako pomembno gibanje. Ko so iskali veje, so plezali, se kotalili, plazili, se vlekli… In da so na svežem zraku tudi šteje.

Uporaba vseh čutil.

Prav zanimivo je bilo, ko smo med delom poslušali petje ptic, šelestenje vetra, pokanje vej pod nogami, vonjali gobe, mah, otipavali mokro listje, zemljo…

Veliko boljše medvrstniško učenje.

Otroci se veliko naučijo eden od drugega. Večkrat si določene stvari razložijo po svojo in jih podkrepijo s primeri.

Boljša interakcija.

V razredu se nam dogaja, da kakšen učenec ne želi sedeti zraven kakšnega drugega učenca, ali mu ne želi podati roke. V naravi teh predsodkov ni bilo. Ko je bilo potrebno prijeti za meter in izmeriti dolžino veje so si med seboj pomagali, vlekli so se v hrib, se skupaj veselili, med delom iskali še boljše ideje…

Večje pomnjenje.

Medpredmetna korelacija.

Hoja, naravne oblike gibanja spadajo k športu. Pot do gozda poteka večji del ob cesti. Ponovimo cestna pravila in seveda se zavedamo pomena varnosti v prometu. Čutila, zrak, gozdovi so teme pri spoznavanju okolja. Samo merjenje, ocenjevanje dolžine, zapis z enotami in merskim številom je cilj pri matematiki. Zapis refleksije, slovenski jezik. Za nas je zelo pomembno izražanje čustev. In refleksije otrok zelo veliko povedo.

Preverjanje in ocenjevanje znanja na drugačen način.

V naših šolah je vse preveč ocenjevanja na listih, za šolskimi klopmi s svinčnikom v roki. V naravi lahko na drugačen način preverimo in ocenimo njihovo delo. Ko so merili veje, sem jih spraševala za kaj jo bodo uporabili, koliko je dolga, ali je daljša od tiste veje ki že sloni…

In prav zaradi pozitivne izkušnje, smo pouk pogosteje načrtovali v naravi.

2.3 Razmnoževanje rastlin

Pri učencih sem preverila predznanje o razmnoževanju rastlin in na podlagi le tega, smo skupaj načrtovali naše nadaljnje delo. V šolski knjižnici smo si izposodili knjige o rastlinah in odšli na šolski vrt raziskovat kako se razmnožujejo rastline. Ugotovili smo, da s semeni, podtaknjenci, gomolji in čebulicami. Opazovali smo rastline na našem vrtu in ugibali, kako se posamezna rastlina razmnožuje. Naslednji dan smo v šolo prinesli svoje lončke, zemljo semena, čebulice, gomolje. Preko interneta smo si pogledali dokumentarno oddajo o sejanju, nato pa odšli na naš vrt in se lotili dela. Luknjali smo lončke, rahljali zemljo, zapisovali kaj smo posejali in datum, zalivali, primerjali… Vsi smo podtaknili še okrasno koprivo. Lončke smo postavili v razred, opazovali in beležili, primerjali rastline med seboj, jih

merili… Ker smo nekaj rastlin postavili v temo, smo ugotavljali zakaj so odmrle. Prišli smo do pojma fotosinteza in ugotovili, da si rastlina sama prideluje hrano. Za to pa nujno potrebuje svetlobo.

Nekaj rastlin smo kasneje presadili na šolski vrt. K sodelovanju smo povabili babice.

2.4 Promet

V okolici šole smo opazovali promet. Pogovarjali smo se kakšne vrste prometa poznamo, katera prevozna sredstva se vozijo mimo šole, opazovali katera cesta je najbolj obremenjena, primerjali prometne znake med seboj, šteli avtomobile, kolesarje, avione, mopede, pešce… Ugotavljali kako promet vpliva na okolico, kakšne zvoke slišimo, kaj bi lahko naredili, da bi se promet zmanjšal, ali vsi upoštevajo prometna pravila… Sprehodili smo se do trgovine in bili aktivni udeleženci v prometu, pešci. Tako smo ponovili vsa pravila, ki veljajo za pešce. Naslednji dan smo pripeljali v šolo kolesa in odšli na krajši izlet. Pri matematiki smo naredili različne prikaze glede na prešteta prevozna sredstva, pri likovni umetnosti pa smo zunaj slikali vesoljska plovila. Ogromno je bilo medpredmetnega povezovanja in vsi cilji so bili realizirani.

2.5 Naravne oblike gibanja

Pri športu smo spoznavali različne naravne oblike gibanja. Ocenili smo, da bi bil travnik za šolo primeren prostor za realizacijo te dejavnosti. Tekli smo v krogih, postavili stožce in tekli vzvratno, tekli v hrib, hodili počasi in tiho, hitro po vrvi, preskakovali namišljene jarke, skakali po eni nogi v obroče, skakali sonožno v velike luže, se plazili do čarobne rastline, plezali in viseli po drevesih… Čisto na koncu smo skupaj naredili še poligon.

3 Zaključek

Ugotovljeno je, da znanje, ki ga otroci pridobijo v naravi je dolgotrajnejše, saj je pridobljeno z izkustvenim učenjem, otroci so bolj motivirani za delo. V naravi se zaradi naravnega okolja lahko presegajo marsikatere razlike. V sam učni proces vključujemo tudi elemente Montessori pedagogike, formativnega spremljanja, korak za korakom, Storyline, model roke in skrivnostnosti. Za uspešno delo in dobre rezultate pa je pomembna tudi pozitivna disciplina.

4 Viri in literatura

Cornell, J.: Približajmo naravo otrokom. Celje: Mohorjeva družba, 1994.

Vilhar, U., Rantaša, B.: Gozd eksperimentov. Ljubljana: Priročnik za učenje in igro v gozdu. Silva Slovenica, 2016.

Uršič, N.: Pomen proste igre v gozdu za predšolske otroke. Ljubljana: diplomsko delo, 2014.

Skribe Dimec, D.:Pouk na prostem (splet). 2014. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi: spoznavanje . (str.79 -83). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 13.8.2018

Dostopno na naslovu:http://pefprints.pef.unilj.si/2577/1/Skribe_Pouk_na_prostem.pdf

ČUSTVENE IN VEDENJSKE MOTNJE - PROBLEM ALI IZZIV?

Adrijana Peterlin

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, adrijana.peterlin@siol.net

Izvleček

V šolah se vsako leto srečujemo s povečanim številom učencev s posebnimi potrebami. Otroci ne zmorejo več slediti bremenom in odgovornostim, ki jih prinaša tempo našega življenja. Ti posamezniki so vključeni v obravnave, imajo določene prilagoditve. Velik izziv mi predstavljajo otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Poklic učiteljice je moje poslanstvo. Biti učitelj s srcem pomeni imeti rad sočloveka in mu ponuditi vse, kar v določenem trenutku potrebuje. Največkrat je to topla beseda, nežen objem, posluh in razumevanje. Vsekakor pa je za vključevanje teh otrok v skupino potrebno vzpostaviti primeren odnos tudi s strokovnim timom, s starši in zunanjimi strokovnimi delavci, kar pa včasih še zdaleč ni lahko. Pojavlja se mi vprašanje, kaj se dogaja z vzgojno izobraževalnimi institucijami, centri, ki bi takšne probleme morali ustrezno obravnavati ter pomagati otroku, pa vse skupaj predolgo traja. Včasih vsi tonemo v začaranem krogu nemoči. Samo vsi skupaj, za dobro otroka, lahko zmagamo.

Ključne besede: vedenjske in čustvene motnje, moteče vedenje, sodelovanje, pomoč.

REMOTIONAL OR BEHAVIORAL DISORDERS- A PROBLEM OR A CHALLENGE?

AbstractExtract

Every year in schools we have more and more pupils with special needs. Children are not capable to handle the stress and responsibilities that their rhythm of life brings. These individuals are included in treatments, they also have some adjustments. Pupils with emotional and behavioral disorders are a huge challenge for me. Teaching profession is my mission. Being a teacher with all the heart means caring for others, giving them all the support they need in a moment. Mostly a nice word is enough or a hug and understanding. But if we want to include those pupils into a group, we surely need a good support of the social workers team, parents and external professional team, which is not always an easy thing to do. I can’t help asking myself a question, what is happening with the responsible institutions, that should be more affective in solving problems and helping those children, but unfortunately it takes too long. Sometimes we all wander around in this circle of powerlessness. Only all of us, together, can win for child’s good.

Key words: emotional or behavioral disorders, disturbing behavior, cooperation, help.

1.UVOD

»Otroci v razredu so kot cvetlice v šopku: vedno je eden med njimi odločen, da bo gledal v napačno smer, eden bo ovenel prej kot drugi, eden bo žarel bolj kot vsi preostali. »(Oscar Wilde)

Misel, ki sem jo zapisala, mi je vodilo, ko imam vsako leto pred seboj nove otroke in s tem nove izzive. Ja, vsak otrok je zgodba zase. Njegov psihosocialni razvoj je odvisen od bioloških, psiholoških in socialnih dejavnikov. V šolah zadnje čase srečujemo vse več nemirnih, razdražljivih, agresivnih in

preveč obremenjenih otrok. Ti otroci se pri delu težko zberejo, so napeti, utrujeni in se zelo hitro vsega naveličajo. Otroci se v svojem življenju srečujejo z mnogimi spremembami in s tem z negotovostjo, s katero se spopadajo na različne načine. Velikokrat so starši prezaposleni. Otroci se srečujejo z ločitvami, selitvami, nasiljem v družini, smrtjo, ekonomsko stisko. V takšnih situacijah postajajo napeti, preobčutljivi, zmanjkuje jim energije….Velikokrat so starši nezmožni postaviti meje otroku, težavno vedenje pa se v šolskem okolju samo še stopnjuje. Gre za otroke s posebnimi potrebami, ki učitelju predstavljajo izziv, izpolnjujejo in krepijo naše delo in samozavest. Od nas zahtevajo nekaj več. Nemalokrat se zgodi, da kljub vloženemu trudu, mnogim idejam, zvrhani meri potrpljenja ne dočakamo rezultatov. Večinoma ima učitelj otroka eno leto, vsi pa verjetno veste, da se v enem letu po navadi ne naredi kaj dosti. Predno en sam učitelj zbere okrog sebe strokoven tim, se sooči s starši, ki si vsekakor zatiskajo oči pred resnico, je leto že naokoli. Žal je za vsako stvar potreben čas. Pa vendar se zavedam, da vse kar bomo posamezniki storili za otroka, bo slej ko prej obrodilo sadove. Biti učitelj s srcem pomeni imeti rad sočloveka in mu ponuditi vse, kar v določenem obdobju potrebuje.

2. OTROCI S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI MOTNJAMI V ŠOLI

»Ena stresna situacija, trije različni otroci, trije različni odzivi« (dr.Georgia Witkin,2000).

Gre za otroke, ki najbolj vznemirjajo šolsko prakso. So neprilagojeni in težje vodljivi, motijo učitelje in sošolce. Nekoč so takšne otroke vključili v prevzgojne zavode.

V šolskem prostoru otroci z vedenjskimi in čustvenimi težavami težko sledijo šolskim pravilom in še težje izpolnjujejo učiteljeva pričakovanja. Številne družine vzgajajo otroka brez omejitev, kar je slabo, saj jih slabo pripravijo na življenje v skupini, upoštevanju, prilagajanju in tako nastanejo konflikti med otrokom in okoljem. Čustvene in vedenjske težave so zelo različne ter se pojavljajo v različnih oblikah in težavnih stopnjah. Pojavljajo se lahko kot pasivno ali pa agresivno vedenje.

Čustveno vedenjske motnje so pogojene z:

a) biološkimi dejavniki (somatske bolezni, bolezni CŽS),

b) psihološkimi dejavniki (nižje sposobnosti, emocionalna nestabilnost, …),

c) socialnimi dejavniki (družina, okolje, šola, prosti čas…).

Pojavne oblike čustvenih in vedenjskih motenj:

Oblike motečega vedenja v zvezi s poukom (*klepetanje, ne sledi učiteljevi razlagi, igranje med poukom; neredno izpolnjevanje šolskih obveznosti; izostajanje od pouka). Možni vzroki: dolgčas, domači problemi, motnje pozornosti in koncentracije.*

Oblike motečega vedenja v odnosu do učiteljev in učencev (prepiranje, zafrkavanje, ustrahovanje; agresivno odzivanje; zavračanje krivde)

Oblike motečega vedenja v odnosu do lastne neuspešnosti (izmikanje šolskim dolžnostim, odklanjanje pomoči). Možni vzroki: vzbujanje pozornosti, manjvrednost, nezadovoljstvo s samim seboj.

Disocialno vedenje (pogosto povzročanje škode, tatvine, agresivno vedenje). Možni vzroki: čustvene motnje, brez občutkov krivde, zlorabljeni otroci.

Otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami težko navezujejo stik z vrstniki, težko upoštevajo šolska pravila, imajo nizko samopodobo, večinoma ne izpolnjujejo pričakovanj okolice….Otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami okolica zelo težko sprejema, saj so zelo moteči. Mnogokrat imajo tudi učitelji

z njimi težave. Mnogi izmed njih so nejevoljni, ko dobijo v razred otroka s posebnimi potrebami, predvsem takrat, ko niso dovolj strokovno pripravljeni na njegov prihod, ki nekaterim vzbuja dvome in strahove. Tak otrok zahteva veliko. Pomembno je, da se otroku posvetimo in ga opazujemo. Z močno voljo in potrpljenjem bo učitelj našel pot, ki bo otroka popeljala v pravo smer. Seveda le pod pogojem, če bo imel ob sebi podporo strokovnega tima, staršev in zunanjih strokovnjakov. Brez tega bo otrok taval v začaranem krogu.

3. NEKAJ NAPOTKOV ZA DELO V RAZREDU Z UČENCI S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI MOTNJAMI

Kaj lahko storimo mi kot učitelji? Seveda vse, kar je v naši moči, da pomagamo otroku in poskrbimo za njegovo varnost. Predvsem ga moramo sprejeti takšnega kot je, in ugotoviti vzroke za njegove težave in mu poiskati ustrezno pomoč. Pomembno je, da pri otroku skušamo najti močno področje, da pridobi občutek lastne moči in vrednosti, da zaupa vase. Ti otroci so zelo ranljivi. Pri delu z njimi je poleg pozitivne naravnanosti in empatije pomembno predvsem, da znamo vzpostaviti in ohranjati meje. Otroci, ki se vedejo čustveno neprilagojeno, ne verjamejo vase in potrebujejo nenehne potrditve iz okolice. Zato neprestano, z izrazito negativnim vedenjem, opozarjajo nase in iščejo pozornost. Učitelj mora znati v kriznih situacijah ukrepati odločno. Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami imajo dobre in slabe dneve. Pomembno je, da znamo izkoristiti dobre dneve teh otrok in pohvalimo njihovo trenutno vedenje. Vedno lahko najdemo nekaj pozitivnega. To daje tem posameznikom potrebno samozavest in krepi želeno vedenje. Ranljivi otroci imajo zelo negativno samopodobo, zato potrebujejo veliko pohvale. Naša naloga je, da najdemo njihova močna področja in nato ustvarjamo pogoje, kjer jih otrok lahko krepi in s tem osebnostno raste.

Priporočila:

Učitelj se mora z otokom veliko pogovarjati in mu nuditi pomoč pri vzpostavljanju samokontrole, razvijanju komunikacijskih spretnosti.

Pomembno je, da imamo v razredu postavljena jasna pravila, ki so za vse enaka. Pravila in dogovori morajo biti jasni vsem, kakor tudi posledice neupoštevanja pravil.

Učitelj mora biti dosleden in razumno odreagirati ob težavah.

Ob konfliktu ne iščemo krivca, temveč skušamo izpeljati pogovor vseh udeležencev in jih dati v razmislek, kako se počutijo zdaj, bi lahko drugače odreagirali, kaj bomo storil, da se stvari ne bi ponovile.

Učencu je potrebno omogočiti osebni uspeh in doživljanje zadovoljstva ob uspehu na zanj močnih področjih. Potrebujejo veliko spodbude in pohvale.

Spodbujati ga je potrebno k različnim aktivnostim, posredno in neposredno povezanimi z učenjem.

Organizirati je potrebno nudenje ustrezne oblike pomoči.

Uporabljati je potrebno čim več sprostitvenih tehnik.

Otrokom bodimo zgled z lasnimi dejanji.

K sodelovanju moramo pridobiti starše, saj so velikokrat tudi oni tisti, ki potrebujejo našo pomoč.

4. MOJE IZKUŠNJE

Zdi se mi, da je v šolah iz leta v leto več otrok, ki potrebujejo dodatno pomoč. Menim, da v Sloveniji primanjkuje strokovnjakov za prepoznavanje posebnih potreb učencev in tako učenci dobijo pomoč zelo pozno. Učitelj ima ključno vlogo pri prepoznavanju otrokovih posebnosti. A kaj, ko učenec med tem časom že zamenja učitelja in prilagajanje otroka s posebnimi potrebami na novo okolje, je zopet stresno in težave se večinoma samo še stopnjujejo. Za odpravo čustvenih in vedenjskih težav je nujno potrebno tesno sodelovanje šole s starši. Družina in starši bi morali biti otroku prva in najmočnejša opora. A mnogi starši temu danes niso kos. Starši teh otrok so večinoma zelo ranljivi in s težavo sprejmejo dejstvo, da ima njihov otrok težave. V večini primerov si sprva zatiskajo oči, iščejo krivca v drugih (šola, vrstniki, učitelj) in se niso pripravljeni soočiti s problemom. Učitelji morajo starše pridobiti na svojo stran, med njimi se mora vzpostaviti zaupanje. Če se le da, naj bosta vedno na pogovorih prisotna oba starša. Skupaj določimo cilje in podamo predlog o usmerjanju. Učitelj mora biti v komunikaciji s starši zelo spreten in te spretnosti se sama z leti še vedno učim.

Primer 1: Gre za deklico, pri kateri so se težave kazale že v prvem razredu. S strani staršev zanjo ni bilo velikega zanimanja. Starši so za vse težave krivili šolo in poudarjali, da doma ni nobenih težav. Vse do tretjega razreda, ko je deklica ponavljala razred. Ko sem deklico prevzela v tretjem razredu, je bilo stanje še vedno kritično. Deklica ni bila socializirana, čustveno je bila zanemarjena. Z vrstniki se ne druži. Je zelo nesamozavestna, nesigurna vase, še vedno je skoraj vsako uro jokala in s tem iskala pozornost odrasle osebe. V šoli večinoma ni zmogla narediti preprostih nalog. (npr. si odpreti sok, hoditi dalj časa, teči…). Nima najosnovnejših znanj o naravnem in družbenem okolju. Njeni starši so manj razgledani, predvsem mama ima velike težave sama s sabo. Deklica je cele dneve prepuščena sama sebi, zaprta v stanovanju, skupaj z bratom, ki je avtist. Praktično ne hodi nikamor ven. Starše sem povabila na razgovor, kjer je sodeloval tudi psiholog. Dovolila sem si mami zagroziti, da bom prisiljena poklicati center zaradi zanemarjanja otroka. Končno so starši stopili na našo stran in se soočili s težavami. Skupaj smo se dogovorili, kako naprej. Skozi celoletno opazovanje menim, da ima deklica določene znake avtizma. S starši sem se domenila, da jo bodo peljali na pregled na mentalni dispanzer, kjer sedaj že poteka obravnava. Stanje se je ob koncu tretjega razreda nekoliko izboljšalo in upam, da bomo s skupnimi močmi zmogli, da bo deklica osebnostno rastla.

Primer 2: Pred leti sem v tretji razred dobila učenca iz druge šole. Vedenjske in učne težave so se začele kazati že prvi teden. Starši so seveda težave spet zanikali, da na prejšnji šoli ni bilo nobenih težav. Mislila sem si, da otrok potrebuje čas, da se navadi na novo okolje. Težave pa so se iz dneva v dan samo stopnjevale. Otrok ni sledil pouku, k pouku je zamujal vsak dan vsaj kakšno uro, postajal je agresiven do sošolcev. Po navadi poskušam dobiti oba starša v šolo, vendar je v tem primeru prihajala samo mama. Priznala je, da je imel otrok učne težave že na prejšnji šoli. Ker je bila sama zaposlena na šoli kot čistilka, je imela veze z učiteljico, ki je vsak dan pred uro delala z njenim otrokom. Kaj kmalu sem spoznala, da se mama boji svojega moža. Seveda so te stvari zelo občutljive. V delo se je vključila naša svetovalna služba in psiholog. Z otrokom sem tudi sama ostajala po pouku, se z njim pogovarjala in utrjevala snov. Ko je bilo ob polletju stanje še vedno zelo kritično, sem sklenila, da nujno potrebujem razgovor z očetom. Končno se je odzval mojemu vabilu. Videla sem, da se ga mama zelo boji. Povedala sem mu, da otrok prihaja v konflikte z ostalimi, da je agresiven, nemiren in da ne sledi pouku. Predlagala sem, da bi mu radi nudili ustrezno pomoč. Oče se seveda ni strinjal, dejal je, da jaz kot učiteljica, ne bom govorila da je njegov otrok neumen. Rekla sem, da želimo otroku samo dobro in mu nuditi ustrezno pomoč. Takrat so bile ravno zimske počitnice in otroka po počitnicah ni bilo več na našo šolo. Prepisali so ga nazaj, od koder je prišel. Kmalu sem izvedela, da so se tam stvari zelo poslabšale. Oče je doma pretepal mamo, ji grozil. Otrok je vse te stvari opazoval, ponoči verjetno ni mogel spati in tu so se njegove težave pravzaprav začele. Kljub mojemu trudu, nisem mogla za tega

otroka nič narediti. Upam lahko samo, da je mama zmogla zbrati dovolj moči, da je lahko najprej pomagala sebi in nato še otoku.

5. ZAKLJUČEK

Moteče vedenje je najverjetneje staro toliko kot šola, le da so včasih takšno vedenje reševali s palico in pri tem pri učencih vzbujali strah. Otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami pogosto potrebujejo samo tisto, kar jim ljudje okrog njih najtežje dajo: skrb, podporo in razumevanje. Večinoma imajo ti otroci dobre in slabe dneve. Pomembno je, da znamo izkoristiti dobre dneve teh otrok in pohvaliti njihovo trenutno vedenje. Vedno lahko najdemo nekaj pozitivnega v otroku, kar daje posameznikom potrebno samozavest in krepi želeno vedenje. Zelo pomembno je, da se v šoli oblikuje takšna klima, v kateri najde svoj prostor pod soncem vsak učenec, četudi je tako ali drugače drugačen. Vsi mi, tako učitelji, starši in otroci se moramo naučiti shajati s težavami. Receptov o tem, kako ravnati ni. Vsi delamo napake. In včasih so zmote ravno tiste, ki nas popeljejo na pravo pot. Pomembno je, da vsi skupaj težave spoznamo in nudimo ali pa poiščemo ustrezno pomoč. Dajmo vsakemu otroku priložnost, kajti drobne priložnosti so pogosto začetki velikih podvigov.

5. VIRI IN LITERATURA:

Brus, S. (2010). Pomoč učencem z vedenjskimi in čustvenimi težavami v osnovni šoli. Diplomsko delo Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Repuš, Pavel, J.(2010). Značilnosti disciplinskih problemov in odziv učiteljev pri delu z učenci s čustvenimi, vedenjskimi in socialnimi težavami. Ljubljana, Pedagoška fakulteta.

Skalar, V.(2003). Socialna integracija otrok z vedenjskimi in čustvenimi težavami v osnovni šoli. Šolsko svetovalno delo, Ljubljana: Zavod Republike S

Kreativnost nadarjenih učencev – Martina Podgrajšek

Osnovna šola Rače, Slovenija, martina.kovac11@gmail.com

Izvleček

Vsak učenec je nadarjen na svojem področju. Učenci so ustvarjalni, radovedni in željni razvijanja svojih sposobnosti. Šola in učitelji take učence spodbujamo, jim svetujemo, jih usmerjamo, hkrati pa pričakujemo tudi rezultate. Učenci se radi odzovejo in z veseljem sprejemajo izzive. Probleme raziskujejo, med seboj tekmujejo, si pomagajo, se veselijo, družijo in se imajo lepo. Nadarjen učenec je v kraju svojega bivanja poiskal prostor za nočitev in skupina učencev je prenočila v gasilskem domu. Organizirali so si prevoz, prehrano, pripravili načrt dela za petkovo popoldne in soboto. Navezali so stike z vrstniki - gasilci prostovoljci, učitelji in stkali prijateljstva. Druženje in nočitev na odru gasilskega doma sta jim bila zanimiva, bili so zelo radovedni, kako bo potekalo druženje, delo v popoldanskem

času in spanje v novem okolju. Polni prijetnih vtisov in spominov so se vrnili domov in nato v šoli sošolcem pripovedovali o doživetjih med bivanjem v gasilskem domu Spodnja Gorica.

Ključne besede: nadarjen učenec, motivacija, skupina, sodelovalno učenje, okolje.

Creativity of gifted learners

Abstract

Every pupil is gifted at his/her own field. Pupils are creative, curious and eager to develop their abilities. The school and we teachers encourage talented learners, counsel and guide them, and at the same time, we expect some results from the individuals. The pupils respond, and are happy to accept the challenges. They explore problems, compete with each other, help each other, rejoice, socialize and have fun too. A gifted learner found a place to stay in his hometown and a group of pupils spent the night in a fire station. They organized the transport, food, made a work plan for Friday afternoon and Saturday. They bond with peers, firefighters volunteers, teachers and new friendships were born. Socializing and spending the night at the fire station was interesting for them. They were curious about how spending time there will be like. Full of pleasant impressions and memories they returned home and later at school, they talked about adventures during their stay at the fire station in Spodnja Gorica.

Key words: gifted learner, motivation, group, collaborative learning, environment.

1 Uvod

Nadarjeni učenci so v Zakonu v osnovni šoli opredeljeni kot »učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu.« Šola se trudi, da učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje. Učencem prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela. (ZOsn, 2011; 11. člen). Nadarjenost se pri otrocih pokaže že v zelo zgodnjem obdobju življenja ali pa se razvija in se odkrije pozneje. Nadarjeni učenci kažejo izjemen učni potencial in včasih pri posameznih ne zaznamo, kako ga bo v naslednjih življenjskih obdobjih najverjetneje uresničil. Do uresničitve mu lahko pomagamo in mu omogočimo, da bo v svojem učnem okolju zaznal in izkusil čim več učnih priložnosti, ga podpiramo, spodbujamo v osebnostnem napredovanju v skladu z njegovimi učnimi zmožnostmi. Za realizacijo učnih potencialov je potrebno imeti dovolj časa, veliko znanja in izkušenj. Učenec lahko to pridobi z leti aktivnega delovanja na določenem področju in vnašanjem svojih kreativnih predlogov, rešitev in razmišljanj (Juriševič, 2014; Bezič et al, 2006).

2 Nadarjeni učenci na naši šoli

Nadarjeni učenci imajo za doseganje učno vzgojnih vsebin enake cilje kot ostali učenci. Med temi cilji so tudi razvijanje kreativnega mišljenja, razvijanje domišljije in reševanje problemov na svoj, kreativen način. Trudimo se, da učence razvijamo v osebe, ki bodo kreativne in produktivne v današnji družbi. Zato učence spodbujamo, pohvalimo, jim zagotavljamo primerno učno okolje in jim dajemo čim več učnih izkušenj (George, 1997) .

Občasno nastanejo med učenci konflikti in na naši šoli to rešujemo s pomočjo vrstniških mediatorjev. Vsako drugo leto skupina učiteljev mediatorjev izpelje izobraževanje za 15-20 učencev od 6. do 9. razreda, ki si želijo postati vrstniški mediatorji. Vrstniški mediatorji so velikokrat nadarjeni učenci in pomagajo sovrstnikom pri razreševanju medosebnih konfliktov. Enkrat mesečno se srečujejo na super vizijah, kjer vadijo tehnike in utrjujejo znanje iz mediacije. Udeležujejo se tudi druženj mediatorjev Slovenije.

2.1 Program dela za nadarjene učence

Na šoli ravnatelj določi tim učiteljev za delo z nadarjenimi učenci. Učitelji v timu pripravimo predlog programa in ga predstavimo učencem na skupnem srečanju v mesecu septembru. Učenci dodajo svoje kreativne in izvirne predloge in skupaj oblikujemo program dela. Razredniki nato z vsakim nadarjenim učencem izdelamo individualiziran program in ga predstavimo njihovim staršem. Starši dodajo svoje predloge in program je končan. Realizacija individualiziranega programa se izvaja skozi celo šolsko leto. Na koncu šolskega leta opravimo evalvacijo (Ferbežer in Kukanja, 2008).

2.2 Načrt dela v šoli

V preteklem šolskem letu so nadarjeni učenci za program dela predlagali: tabor, spanje v šoli, peko pizze in palačink, druženje, igranje družabnih iger. Skupaj smo se odločili, da nekje prespimo. Začeli smo s pripravami. V obdobju štirinajstih dni smo se sestali dvakrat. Na prvem srečanju smo se z učenci pogovorili, kaj vse potrebujemo, da izvedemo dvodnevni tabor. Opozorila sem jih, da so organizatorji tabora učenci, zato morajo sami poskrbeti za časovni razpored, prostor, kraj, prevoz, hrano, pijačo, program dela brez stroškov oziroma z minimalnimi stroški. V kolikor bodo nastali stroški, morajo vedeti, kako bodo zagotovili denarna sredstva. S pomočjo teh navodil so v skupinah izdelali plakate.

Sledilo je poročanje, na katerem so učenci predstavili svojo kreativnost pri načrtovanju tabora.

1. Tabor bi imeli od petka do nedelje v šotorih ob ribniku v Račah. Starše bi prosili za prevoz. Hrano in pijačo bi prinesli s seboj. Zraven bi imeli ribiške palice, da bi lovili ribe. Ulovljene ribe bi spekli in si tako pripravili kosilo ali večerjo. Igrali bi družabne igre.

2. Od petka do nedelje bi spali v spalnih vrečah na travniku. Prišli bi peš s polnimi nahrbtniki hrane in pijače. Igrali bi igrice na mobitelih in se pogovarjali.

3. Spali bi na Planici v Lovskem domu ali gasilskem domu. Starši bi poskrbeli za prevoz in hrano. Trajalo bi od petka do sobote. Igrali bi nogomet in peli bi.

Po predstavitvah so učenci s pomočjo mojih vprašanj, pomislekov glede stroškov, pomoči staršev, povedali pozitivne in negativne strani predlaganih različic izvedbe tabora. Učenci so si razdelili naloge, morali so pridobiti dovoljenje lastnika ribnika, travnika, lovskega doma in gasilskega doma. Vsi morajo razmislit, kako bodo prišli na kraj tabora. S starši se morajo dogovoriti glede prehrane, uporabe družabnih iger, mobilnih telefonov. Skupaj smo oblikovali obvestilo s prijavnico, s katerim smo seznanili starše, da bomo izvedli tabor in šele izpolnjena prijavnica jim bo omogočila prisotnost na taboru.

Na drugo srečanje so vsi veseli in polni pričakovanj prinesli podpisane prijavnice za udeležbo na taboru. Povedali so, da jih njihovi starši podpirajo pri izvedbi tabora in da jih bodo pripeljali na kraj bivanja v času tabora, nato pa tudi odpeljali domov. Petošolec se je z upravnikom gasilskega doma v Spodnji Gorici dogovoril, da lahko prespimo v domu brez plačila. Povedal je, da nam bodo gasilci predstavili vajo gašenja. Drug učenec se je dogovoril z gasilcem, da nam bo predstavil intervencijsko vozilo z opremo in uporabo avtomatskega električnega defibrilatorja (AED). Skupaj smo določili kraj in čas tabora in katere potrebščine nujno potrebujemo.

2.3 Dvodnevni tabor v gasilskem domu v Spodnji Gorici

S sedemnajstimi učenci, učiteljico 5. a razreda in učiteljem biologije smo se zbrali v petek, 4. maja 2018, ob 16. uri pred gasilskim domom v Spodnji Gorici. Pred vrati gasilskega doma nas je veselo sprejel gasilec Srečko. Odprl nam je vrata v veliko dvorano in učenci so takoj skočili na oder, na katerem so si poiskali svoje mesto za spanje. Mesto so si označili s svojo torbo ali nahrbtnikom in spalno vrečo. Gasilec Srečko nas je vodil po na novo opremljenem gasilskem domu in nam z veseljem pokazal vse njihove nove prostore. Nato smo v parku za gasilskim domom naredili načrt za realizacijo tabora.

Petek popoldne: prihod, ogled gasilskega doma, postavljanje šotora, sprehod do igrišča in igranje nogometa, ogled intervencijskega vozila, predstavitev uporabe AED, priprava ležišča, večerja, karaoke, igranje družabnih iger.

Sobota: jutranja telovadba, zajtrk, orientacijski pohod, pospravljanje šotora, ogled gasilskega avta, vaje gašenja, peka palačink, kosilo, pospravljanje, odhod domov.

Učenec je prinesel šotor in ga v sodelovanju z nekaj dečki tudi postavil. Glede na to, da nekateri učenci še nikoli niso postavljali šotora, so se dogovorili, da ga pospravijo in ga nato ponovno postavijo. Postavljanje in pospravljanje šotora so vadili po skupinah in pri tem merili čas. Nekatere skupine so delo opravile v zelo kratkem času, ker so bile dobro organizirane.

Gasilec Marko iz prostovoljnega gasilskega društva Rače, ki ima licenco za prvega posredovalca nudenja prve pomoči pri zastoju srca, je pripeljal poveljniško intervencijsko vozilo. Pokazal je opremo avtomobila in predstavil namen te opreme. Med obvezno opremo sodi tudi AED. Uporabo tega nam je nazorno predstavil. Učence je peljal z intervencijskim avtomobilom, vsi so bili navdušeni, želeli bi se še voziti. Vožnja je bila adrenalinska, saj je vključil sireno, opozorilne luči in pospešil vožnjo.

Učenci so si na odru v dvorani pripravili blazine in spalne vreče. Po večerji so se igrali družabne igre (Uno, Človek ne jezi se, Monopoli, Activity) in karaoke. Pri igrah so uživali, se smejali in zraven jedli prigrizke. Ob polnoči je učenec izrazil željo po sendviču. Poiskal je sendvič v nahrbtniku in začel jesti. Nekateri učenci so se mu pridružili in skupaj so imeli malico. To jim je bilo še posebej zanimivo, ker še nikoli niso malicali v tako poznem času. Za tem je sledilo spanje.

V soboto smo se po jutranji telovadbi in zajtrku odpravili na orientacijski pohod, katerega sta pripravili učenki 8. razreda. Učenci so bili razdeljeni v štiri skupine, med pohodom so po navodilih opravili naloge in našli vse skrite zaklade.

Skupina gasilcev Prostovoljnega gasilskega društva Spodnja Gorica nam je predstavila svoje gasilske avtomobile, gasilsko opremo in prikazala gašenje ognja z vodo in CO_2. Učenci so se lahko preizkusili v gašenju. Nekateri učenci so imeli težave pri držanju cevi, saj je cev z vodo težka, curek vode pa zelo močan. Uporabili so svojo kreativnost in cev prislonili na ramo k vratu, da je bilo gašenje lažje. Bilo je vroče in učenci so izkoristili vodo za tuširanje. Dečki so slekli majice in tekali pred cevjo z vodo, da jih je poškropila. Mokre majice so obesili na veje dreves, da se posušijo.

V gasilskem domu smo imeli dovoljenje za uporabo kuhinje, zato so učenci izrazili željo, da bi spekli palačinke. Sestavin za peko palačink nismo prinesli s seboj. Učenci so predlagali, da pokličejo starše in jih prosijo, naj prinesejo sestavine. Posodila sem jim mobilni telefon (učenci jih s seboj niso imeli) in dva sta poklicala svoje starše in jih prosila, da bi prinesli sestavine za peko palačink. Nato je skupina učencev z mano v kuhinji pekla palačinke. Kuharji so bili izredno pridni, saj so spekli okoli 50 palačink. Vsak učenec je lahko pojedel dve do tri z marmelado ali Nutello namazane palačinke. Take slastne so jim še kako teknile. Po kosilu so si učenci razdelili delo. Umili so posodo, pospravili kuhinjo, zložili spalne vreče, blazine in šotor, počistili oder, sanitarije, in vse lepo pospravili za seboj. Na koncu ni bilo mogoče opaziti, da je kdo spal v gasilskem domu. Ob dogovorjeni uri so starši prišli po učence in ti so jim z navdušenjem pripovedovali, kako so preživeli dan in noč. Nekateri učenci bi želeli še ostati.

3 Zaključek

Spremljala, opazovala, se pogovarjala in igrala sem se s prijetno majhno skupino nadarjenih učencev. Imela sem jih možnost spoznati v drugačnem okolju kot sicer. Učenci so zelo iznajdljivi, kreativni, hitro poiščejo rešitev v dani situaciji. Včasih jih je strah pred svojimi starši, v smislu, bodo dosegli, kar oni zahtevajo. Z izkušnjami, ki jih pridobivajo v šoli in na takšnih dvodnevnih taborih, bodo oblikovali svojo pozitivno osebnost in samopodobo.

Za vse, še posebej pa za nadarjene učence, je pomembno, da uživajo življenje. Učenci si želijo pohval, varnosti, uspehov, sodelovanja in izkazovanja na svojem močnem področju. Priložnost jim lahko ponudimo učitelji in starši.

4 Viri in literatura

Ferbežer, I. in Kukanja, M.: Svetovanje nadarjenim učencem. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

George, D.: Nadarjeni otrok kot izziv. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1997.

Juriševič, M.: Spodbudno učno okolje: ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2014.

ODKRIVANJE nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Bezič, T. . . .<et al.> . Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2006.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). Uradni list Republike Slovenije, 81/06-UPB, 102/07, 107/10, 87/11, 63/13.

Občasno vključevanje deklice z Downovim sindromom v redni osnovnošolski pouk – Mateja Potočnik Poljanšek

OŠ Šenčur, Slovenija, mateja.potocnik.poljansek@os-sencur.si

Izvleček

Downov sindrom ali trisomija 21 je kromosomska motnja, ki jo povzroči dodaten 21. kromosom. Na pobudo staršev deklice in v okviru inovacijskega projekta se je tretješolcem v oddelku podaljšanega bivanja občasno pridružila deklica s tem sindromom. Deklica obiskuje osnovno šolo s prilagojenim programom. Z dobro pripravo učencev, večkratnimi sestanki staršev, učiteljice in šolske psihologinje, je bil že prvo leto dosežen cilj: dobra socializacija in komunikacija deklice z vrstniki in hkrati velika mera strpnosti in sprejemanje drugačnih pri naših učencih. Deklica je enkrat tedensko prišla v šolo, in sicer za dve do tri ure. Lani se je vključila v redni pouk likovne umetnosti in gospodinjstva. Prisotna je tudi na športnih in kulturnih dejavnostih. Presežek naših prvotnih pričakovanj in ciljev se odraža v očetovem stavku: »Našo hčerko na ulici pozdravijo, povabijo k igri.« Sošolci menijo, da deklica v razred prinaša smeh in dobro voljo, z njo so radi v razredu. Mogoče bo ta deklica čez tri leta zaplesala na valeti.

Ključne besede: Downov sindrom, občasno vključevanje, socializacija, strpnost, vseživljenjsko učenje.

Intermittent inclusion of a girl with Down syndrome in mainstream school

Abstract

Down syndrome, also known as trisomy 21, is a genetic disorder caused by the presence of all or part of a third copy of chromosome 21. On the initiative of the parents of the girl with DS and as a part of innovative project, she was intermittently included in mainstream school in the afternoon. She otherwise attends day special school. Due to efficient briefing with other students, multiple meetings with their parents, teachers and school psychologist, the goal was successfully reached in year 1 of the project : good socialisation and communications with her peers and simultaneously a great deal of tolerance and acceptance of otherness with our students. The girl attended mainstream school once a week for two or three hours. Last year she was included in mainstream school in art and domestic science lessons as well as sports and cultural events. Revaluation surplus of initial expectations and goals can be observed in her father's sentence: »Our daughter is greeted in the street and invited by other children to play with them.« Her schoolmates say that she brings laughter and joy into the classroom and they like spending time with her. She might dance at prom in three years.

Key words: Down syndrome, intermittent inclusion, socialisation, tolerance, lifelong learning.

1 Občasno vključevanje deklice z Downovim sindromom v redni osnovnošolski pouk

1.1 Downov sindrom

»Downov sindrom ali trisomija 21 je kromosomska motnja, ki jo povzroči dodaten 21. kromosom. Upočasnjeni razvoj je posledica kromosomske nepravilnosti; 21. kromosomu je namreč dodan še eden (gre za trisomijo 21. kromosoma).

Bolezen je poimenovana po britanskem zdravniku Johnu Langdonu Downu, ki je leta 1866 ta sindrom prvi opisal.

Ljudje z Downovim sindromom imajo običajno motnje v duševnem razvoju, ni pa nujno. Lahko so normalno inteligentni. Imajo značilne obrazne poteze, hipotonično muskulaturo, hiperfleksibilne sklepe, občutljivo kožo in redke lase. Za osebe z Downovim sindromom so pogosto značilna srčna obolenja, dihalne motnje, imunske, hormonalne in encimske motnje.« (https://sl.wikipedia.org/wiki/Downov_sindrom).

Ta kromosomska napaka torej daje osebam drugačne zunanje poteze ter drugačno duševno stanje.

V Sloveniji ni zaslediti kakšnih longitudinalnih raziskav, ki bi proučevale dosežke učencev z DS (Downovim sindromom) v šolah s prilagojenim programom.

V Angliji naj bi nekatere osebe z DS obiskovale redne šole, večina je seveda še vedno v šolah s prilagojenim programom. V rednih šolah se zanje ne izvaja prilagojeni program, zato njihovih dosežkov med rednimi in šolami s prilagojenim programom ne moremo primerjati. Zagotovo pa velja, da je vsaka oseba z DS neponovljiva in enkratna in ima svojo življenjsko pot, svoja močna področja in posebne talente.

1.2 Deklica z Downovim sindromom na naši šoli

V začetku septembra 2014 je oče deklice z DS poklical psihologinjo OŠ Šenčur s prošnjo po kakršnemkoli sodelovanju. Izhajal je iz izredno dobre izkušnje, hčerka je bila namreč udeleženka tridnevnega tabora z otroki, ki obiskujejo redno osnovno šolo. Menil je, da je zelo dobro, da hčerka obiskuje osnovno šolo s prilagojenim programom in se druži s svoji vrstniki te šole. Hkrati pa imata oba z ženo željo, da bi njuno hčerko vrstniki sprejeli tudi v okolici doma. Do sedaj je sicer niso zavračali, a je vendarle živela nekoliko izolirano od svojih vrstnikov, ki obiskujejo redno šolo. Zaznali smo, da bi ravno naša šola lahko bila poligon za učenje strpnosti, empatije, sprejemanja drugačnosti in socializacije. Tako za »naše« učence kakor tudi za deklico.

Čeprav se je novo šolsko leto že začelo, smo se dogovorili za postopno uvajanje, dobro načrtovano in predvsem dobro pripravljeno. Stopili smo do ravnateljice, ki je v tako obliko sodelovanja takoj privolila in že iskala »ustrezen« razred oz. pravo obliko druženja. Menili smo, da bi deklica lahko obiskovala oddelek podaljšanega bivanja in to kar pri svojih vrstnikih – učencih tretjega razreda. Zelo hitro smo pridobili tudi pristanek in naklonjenost učiteljice, ki je delala v tem OPB. Hkrati smo zasledili razpis Zavoda za šolstvo Ljubljana, ki je spodbujal sodelovanje v inovacijskih projektih. Z željo po strokovnem vodstvu in predvsem strokovnem spremljanju našega projekta, smo se prijavili in projektu dali naslov: Občasno vključevanje otroka z Downovim sindromom v oddelek podaljšanega bivanja.

Naše raziskovalno vprašanje se je glasilo: Kako občasna vključenost otroka z DS v OPB prispeva k socialni vključenosti otroka? Naš cilj je bil razvijati in spodbujati vključevanje otroka s posebnimi potrebami v skupino, natančneje razvijati in spodbujati odnos z vrstniki v OŠ. Poleg tega so bila naša pričakovanja, da bomo razvijali socializacijo otroka s PP in hkrati otroke v skupini ozaveščali o oz. za sprejemanje drugačnosti. Gre za enako stare otroke, ki živijo v istem okolju in se bodo srečevali tudi kasneje. Tako bomo poskušali spremeniti stereotipe, ki so na vasi še vedno zelo prisotni.

Poleg vodje projekta – psihologinje in odgovorne nosilke projekta – ravnateljice, sta v projektni skupini sodelovali tudi specialna pedagoginja in učiteljica razrednega pouka. Specialna pedagoginja je nudila pomoč pri uvodnih pripravah skupine učencev, ki so to deklico sprejeli. Učiteljica pa je bila celo leto glavna akterka. Poskrbela je za vrsto dejavnosti, ki so deklici in ostalim učencem pomagale spoznavati svet drugih, drugačnih od sebe.

Pred prihodom deklice v šolo so bili o vključitvi obveščeni vsi starši otrok te skupine. Ravno tako smo o vključitvi deklice z DS na našo šolo seznanili tudi učiteljski zbor in preko njih tudi ostale učence. Učiteljica je skrbno načrtovala všolanje. Skupaj z učenci so prebrali kar nekaj knjig z vsebino o »posebnih otrocih«, ogledali so si film, se veliko pogovarjali in se srečali z vsemi člani dekličine družine. Prvo srečanje učencev in deklice je bilo nepozabno. Vsi so bili vznemirjeni, v pričakovanju nečesa novega. Deklica je bila v trenutku sprejeta. Učenci so jo hitro »odpeljali« v svoj igralni kotiček. Tako je deklica na šolo prihajala vsak petek, ostala vsaj dve do tri šolske ure. Učiteljica je v timu poročala, da je deklica vesela, družabna, prijazna, z velikim smislom za humor. Aktivno je sodelovala pri različnih dejavnostih: iskanje skritega zaklada, igre z žogo, štafetne igre, novoletne delavnice, ples, likovne delavnice, ipd.

Na koncu šolskega leta so učenci menili, da bi ob dodatni učni pomoči bila deklica lahko njihova sošolka. Povedali so, da so se od nje naučili drugače igrati, da so morali počakati na vrsto, stopiti korak nazaj, biti bolj potrpežljivi oz. najti kakšno drugo pot za rešitev problema. Učenci so deklico naučili dodatnih življenjskih veščin in spretnosti. Deklica je napredovala v komunikaciji, gibanju in socializaciji.

Na podlagi dobre enoletne izkušnje so starši že na koncu šolskega leta izrazili željo po nadaljevanju sodelovanja. Članice tima smo se brez pomislekov strinjale. Obenem se je še zgodilo, da je »lanska« učiteljica sedaj poučevala v 4. razredu in tako je deklica z učiteljico in s »svojim« razredom napredovala v 4. razred. Tako smo nadaljevali z inovacijskim projektom, ki ga je zelo suvereno peljala kar učiteljica sama. Tokratni naslov projekta je bil: Redno vključevanje deklice z DS k pouku likovne umetnosti in ostalim dejavnostim šole. Celostni cilj projekta je bil razvijati toleranco in empatijo do različnosti, s poudarkom na pomenu učenja za življenje in življenja kot učenja.

Pri tem je potrebno poudariti, da so za deklico veljala enaka pravila vedenja kot za ostale. Deklica je pri pouku ustvarjala po svojih zmožnostih. Ocenjena ni bila, bila pa je večkrat pohvaljena s strani učiteljice in nagrajena z aplavzom sošolcev. Za ostale učence pri pouku ni bilo nobenih sprememb, ravno tako je veljalo, da se ni potrebno družiti z deklico, če si tega ne želijo. Težav pri druženju z deklico ni nihče izražal, med seboj so se odlično razumeli. K temu je zagotovo prispevalo dejstvo, da je deklica res vesela, družabna, tudi sama si poišče družbo (seveda se mora v skupini počutiti varno in sprejeto) in ima dober smisel za humor.

Tako je tudi drugo leto brez večjih posebnosti obiskovala našo šolo oz. pouk likovne vzgoje.

Tretje šolsko leto je deklica obiskovala 5. razred. Ob tem se je pojavila dilema, kako bo sprejela dejstvo, da se je učiteljica zamenjala. A pomisleki so bili odveč, tudi z novo učiteljico sta se odlično ujeli. Z učenci so bili že stari znanci oz. prijatelji. Vsakotedensko prihajanje k pouku likovne in glasbene umetnosti je postalo ustaljena praksa. Urnik so učiteljice vsa leta vedno prilagodile tako, da sta omenjena predmeta potekala 4. oz. 5. šolsko uro. Deklica je prišla s »svoje« šole k nam še nič utrujena in vedno pripravljena na akcijo. Vedno je bila vabljena tudi na naše šolske prireditve, športne dneve in nekatere druge dejavnosti. Starši so sproti presojali, katerih dejavnosti se deklica lahko udeleži. Kljub operaciji na srčku (pred leti) so jo starši spodbujali k gibanju.

Ker imamo dve podružnični šoli, v šestem razredu združujemo oz. reorganiziramo razrede, to je na novo oblikujemo oddelke. Generacija šestošolcev je štela kar 110 učencev, ki smo jih razporedili v štiri oddelke. Kljub precej polnim oddelkom se je še vedno našel prostor za deklico z DS. Nekaj bližnjih prijateljic je ostalo skupaj in v tem razredu je pri pouku likovne umetnosti in gospodinjstva našla prostor tudi deklica z DS. Kar nekaj sošolcev je od prej ni poznalo in čeprav so se z njo srečali prvič, jim to ni predstavljalo težav. Če so želeli, so hitro našli stike z njo. V šestem razredu učenci pol leta v okviru športne vzgoje odhajajo tudi v kranjski bazen na plavanje. Deklica in njena mama sta se skupini priključili in vestno vsako sredo odhajali na plavanje.

Starši so ves čas odlično sodelovali s šolo. Dajali pobude, predloge, bili pripravljeni na novosti, na nove situacije in svojo hčerko tudi primerno pripravili na drugačne oz. spremenjene razmere. Starši menijo, da so spremembe edina stalnica v življenju in če želijo svoji hčerki dobro, jo morajo pripraviti tudi na to. Največ stikov so imeli z učiteljico likovne umetnosti in seveda z razredničarko šestega razreda. Na koncu tega leta nas je spet zanimalo, kako jo sošolci, vrstniki vidijo, sprejemajo, kaj si mislijo o svoji »drugačni« sošolki. Če so bili še v tretjem razredu prepričani, da bi bila lahko njihova sošolka ves čas, samo učiteljica bi ji morala »malo« pomagati, so bili učenci v šestem razredu prepričani, da je prav, da obiskuje osnovno šolo s prilagojenim programom. Še bolj prav pa se jim zdi, da je enkrat na teden skupaj z njimi. V anonimni anketi so med drugim zapisali, da se ob njej počutijo prijetno, sproščeno, nič jih ne moti, z njo se družijo, če je tudi ona za to, v razred prinaša dobro voljo in smeh, menijo, da so se od nje naučili strpnosti, o sebi menijo, da so ji zanimivi in da je med njimi pridobila tudi nekaj prijateljev. Všeč jim je, da ji je šola dala možnost prisotnosti pri pouku, možnost, da spoznava tudi svet učencev v redni šoli. Eden od učencev/učenk pa je zapisal/-a, da je deklica z DS najboljša oseba, kar jih pozna.

V letošnjem šolskem letu, ko se z njo srečujemo 5. leto, deklica obiskuje izbirni predmet likovno snovanje. Učiteljica ostaja ista kot lani, le veliko sošolcev je novih. Njene najožje sošolke so tudi prisotne pri tem predmetu. Še vedno so starši v neposrednem stiku z razredničarko sedmega razreda ter učiteljico omenjenega izbirnega predmeta. Tako je pred nami spet nov izziv, nova priložnost.

2. Zaključek

Osebe z Downovim sindromom so si različne. Nekatere od njih so bolj samostojne, prilagodljive, spet druge potrebujejo več opore in pomoči. Tudi družine teh oseb so si različne. Na naši šoli sodelujemo z družino, ki ima 4 otroke. Ena hčerka ima DS. Družina je aktivna, odprta navzven. Starši menijo, da morajo tudi hčerko z DS pripraviti na čim bolj samostojno življenje, na življenje v skupnosti, v kateri živi že sedaj. Pobuda o enkrat tedenski vključitvi v redno šolo je bila na začetku bolj prošnja, malce negotov poskus. A že po nekaj mesecih se je uvidelo, da so strahovi odveč, da je deklica zelo prilagodljiva in da je prišla v sredino vrstnikov, ki so jo znali in zmogli sprejeti. Seveda ob primerni predhodni pripravi. Tako danes lahko govorimo o štiriletni dobri praksi obojestranskega prilagajanja in sprejemanja raznolikosti. Deklica je sedaj v sedmem razredu, pri urah likovnega snovanja. Deklica, starši in šola si želimo, da bi naše sodelovanje lahko še trajalo. Da bi deklica pristopala k pouku v redni šoli tudi v devetem razredu in nenazadnje, da bi mogoče celo zaplesala na »svoji« valeti.

Starši so navdušeni, da so jo nekatere sošolke že povabile na rojstni dan. Prišle so jo iskat domov in jo po koncu praznovanja tudi pospremile domov. Ne samo učenci, tudi učitelji in starši menijo, da je deklica napredovala v verbalni komunikaciji, socializaciji in tudi gibanju. Pridobila je dodatne življenjske veščine in spretnosti. Tako tudi njeno vedenje postaja sprejemljivejše za otroke z značilnim razvojem. Sošolci so napredovali v poznavanju in sprejemanju drugačnosti. Učenko so sprejeli enakovredno in jo tudi hitro vključili v svoje dejavnosti. Poleg tega pridobivajo življenjske izkušnje sprejemanja drugačnosti, razvijajo spoštljiv odnos do oseb s posebnimi potrebami in seveda razblinjajo strah pred komunikacijo in sporazumevanjem s takimi osebami. Kar nekaj sošolcev živi v njenem domačem kraju, kar za deklico hkrati pomeni tudi dobro integracijo v domače okolje in večjo varnost nasploh.

3. Viri in literatura

https://sl.wikipedia.org/wiki/Downov_sindrom

Delo z nadarjenimi učenci na likovnem področju- ilustriranje slikanice – Helena Poznič Kos

Osnovna šola Grad, Grad 172/e, 9264 Grad, poznic.kos@gmail.com

IZVLEČEK

V sodobni šoli in pri izvajanju šolskega kurikuluma učitelji premalo polagamo pozornosti nadarjenim učencem, saj nam veliko časa vzame pomoč tistim učencem, ki potrebujejo dodatno pomoč. Velikokrat učitelji ne prepoznamo posameznega močnega področja pri učencih in ga tako tudi ne razvijamo naprej.Moja delovna pot razredne učiteljice se je pričela pred 14 leti na Osnovni šoli Grad. Ker smo relativno majhna šola, sem dobila priložnost, da sem poučevala likovno umetnost tako na razredni kot tudi na predmeti stopnji. V tem času sem se imela priložnost družiti in voditi učence, ki so bili oziroma so nadarjeni na likovnem področju. Skupaj smo spoznavali različne različne materiale, tehnike in reševali likovne probleme na raznolike načine. Sodelovali smo na različnih likovnih natečajih in osvajali tudi nagrade. Pri samem delu in izbiri tehnike učence nisem omejevala in sem jim pustila prosto pot in izbiro. Pomagala sem jim samo z nasveti in jim podajala smernice k lažjemu delu. Naša šola stoji pod vznožjem hriba, na katerem stoji največji grad v Sloveniji. V šolskem letu 2017/2018 smo dobili ponudbo občine Grad, da bi naša dva učenca ilustrirala slikanico, ki bo govorila o legendi zmaja Kača, kateri bi naj v davnini prebival na omenjenem gradu. Učenci so se naloge z veseljem lotili in tako je nastala slikanica o zmaju Kaču. Podrobnejši postopek in način dela bom predstavila v referatu.

KLJUČNE BESEDE: šola, nadarjeni učenci, delo z nadarjenimi učenci, ilustracije sodelovanje z občino.

Working with gifted students in the field of drawing - illustration of a picture book

ABSTRACT

In today's modern school and because of the implementation of the school curriculum the teachers are often not attentive enough towards the talented children. The reason is that they do not have the time because of helping students who need additional help. It often occurs that teachers do not recognize the particular strong areas in students and therefore they do not develop them further. My career as a classroom teacher has started 14 years ago in the Primary School Grad. Because our school is relatively small, I got the opportunity to teach Art in both levels, in lower and in the higher level of education. In all this, I have had the opportunity to socialize with and guide the students who have been or are talented in the art field. Together we learned about a variety of different materials, techniques and solved art issues in diverse ways. We participated in different competitions and won numerous prized. I did not restrict the students and gave them a free choice regarding different techniques and their work. I was only helping them with my advice and gave them guidelines to ease their work. Our school is located at the foot of the hill, on which stands the largest castle in Slovenia. In the school year 2017/2018, we received an offer from the Grad municipality and our two students became the illustrators of a picture book. The picture book talks about a legend of a dragon Snake who lived in the castle a long time ago. Students happily tacked the task and a picture book about a dragon Snake arose. A more detailed procedure and the manner of work will be presented in the paper.

KEYWORDS: school, gifted students, working with gifted students, the illustrations with the cooperation of the municipality.

Nadarjeni učenci v slovenski osnovni šoli

Pojem nadarjenost v slovenskem šolskem prostoru srečujemo že kar vrsto let in učitelje, ki smo se na pedagoških fakultetah pripravljali na poučevanje v devetletki, so že od prvega dne opozarjali na delo z nadarjenimi učenci, še pred tem pa na prepoznavanje nadarjenih učencev v slovenskih osnovnih šolah. Velikokrat smo učitelji preveč zaposleni z odpravljanjem primanjkljajev pri učencih s težavami in premalo pozorni do učencev, ki pa kažejo velik talent na posameznih področjih. Zgodi se tudi, da se talent oziroma nadarjenost na posameznih predmetih pri določenih učencih zakrije s hiperaktivnostjo ali nezainteresiranostjo za delo pri pouku in nadarjene učence opredelimo kot težavne, moteče ter nezainteresirane učence. Odkrivanje nadarjenih učencev se mora odvijati že v vrtcih, kjer vzgojiteljice otroke opazujejo skozi cel dan in pri različnih oblikah dela. Nato se to opazovanje nadaljuje v prvem triletju, ob koncu katerega se nato izvede evidentiranje nadarjenih učencev s pomočjo učiteljevih lestvic in s pomočjo psiholoških testov za prepoznavanje nadarjenosti. Pri tem zaznavam problem, da so lahko lestvice ocenjevanj učiteljev zelo subjektivne, medtem ko s psihološkimi testi težko prepoznamo likovno, glasbeno in gibalno nadarjene učence. Velikokrat se učitelji tudi ne čutimo dovolj kompetentne za ocenjevanje nadarjenosti pri posameznih učencih ter nimamo ustreznih predstav, kateri so tisti znaki, ki nakazujejo nek potencial pri učencu.

Stroka torej nadarjenosti ne pojmuje enoznačno. Opredelitev se spreminja tudi s tokom časa in razvojem znanosti. Nemogoče je podati enotno definicijo pojma nadarjenost, saj je zmeda na tem področju res velika.(Jurman, 2004)

»Okolje ima pri nadarjenih učencih v razvoju pomembno vlogo. Vsega, kar se nadarjen učenec nauči, se nauči znotraj socialnega okolja. Največji uspeh in napredek dosežejo tisti nadarjeni učenci, ki imajo v družini ugodno čustveno podporo staršev, kot naj bi jo imel vsak učenec.« (Mišela, 2014,43)

Ob zunanji motivaciji okolice pa mora imeti učenec tudi notranjo motivacijo za dodatno delo z učitelji in samostojno razvijanje potenciala v sebi. Če te notranje motivacije primanjkuje, se hitro lahko zgodi, da se razvijanje talenta upočasni ali pa v celoti ustavi.

Likovna nadarjenost pri učencih

Zelo malo vemo o zgodovini likovne nadarjenosti, njenem razvoju, odkrivanju likovno nadarjenih učencev. Zaradi tega so učenci v osnovnih šolah mnogokrat tudi prikrajšani. Likovna nadarjenost je naravna sposobnost, katera omogoča posamezniku visoke dosežke na likovnem področju. Da lahko otroka označimo kot likovno nadarjenega, mora imeti razvite specifične sposobnosti oziroma vizualno spacialne sposobnosti. (Vrlič in Duh, 2003)

»Ko govorimo o likovni nadarjenosti, moramo z vidika sposobnosti nujno upoštevati starostno stopnjo učencev, saj se spacialne sposobnosti razvijajo sorazmerno z duševnim razvojem otrok.« (Pibernik, 2014,28)

Pri delu z učenci sem opazila, da se talent likovnega ustvarjanja pri nekaterih izrazito pokaže že v prvem triletju in je ta spacialna sposobnost (vizualni spomin, natančno zaznavanje detajlov, fines,

nians, točna impresija nekega prizora ter ročne spretnosti-velika usklajenost roka-oko) že takrat prepoznavna. Nekajkrat pa se je ta sposobnost pokazala šele v kasnejšem obdobju in so bili učenci prepoznani kot nadarjeni na likovnem področju šele v osmem ali devetem razredu.

Pri prepoznavanju likovno nadarjenih učencev si učitelji pomagajo z Ocenjevalno lestvico nadarjenih učencev. Lestvica za likovno področje vsebuje naslednje trditve, ki jih morajo učitelji obkrožiti:

učenec zelo dolgo vztraja pri opazovanju slik,

učenec vztraja pri likovni dejavnosti,

učenec načrtuje lastne likovne kompozicije,

uživa v preizkušanju novih likovnih materialov, sredstev in tehnik,

učenec likovno dejavnost jemlje resno in ga navdaja z velikim zadovoljstvom,

ima razviti estetski čut,

ima dober spomin za likovne podrobnosti in celotne strukture,

sposoben je samostojnega oblikovanja likovnega izdelka. (Ocenjevalne lestvice, 2011)

Ob evidentiranju likovne nadarjenosti učenca je za identifikacijo potrebno natančno proučiti:

družinsko okolje,

učiteljeva spoznanja (intelektualno, fizično, socialno, emocionalno, motivacija, način učenja),

učenčeve dosežke

rezultate testov

mnenje učiteljev, šolske svetovalne službe, psihologa, ...

učenčev portfolio (vrednote, aktivnosti in interesi zunaj šole). (Clarc,1992)

Pri pouku likovne umetnosti morajo učitelji poskrbeti za pozitivno delovno klimo in motivacijsko okolje. Samo tako se lahko učenci s specifičnimi sposobnosti razvijajo v pravo smer.

Izdelava ilustracij slikanice Legenda o kačjem zmaju

V majhni občini Grad na Goričkem stoji mogočni grad, najmogočnejši v Sloveniji, saj ima kar 265 sob. In legenda kroži, da je pred davnimi časi v tem gradu živel zmaj po imenu Kač. Na glavi je nosil čudovito krono, ki jo je snel z glave samo, ko se je kopal. Nekega dne je kralj, ki je živel v gradu, obljubil svojo hčer tistemu, ki mu bo prinesel Kačevo krono. V deželi je živel mladenič, ki je imel dovolj poguma in je šel iskat krono. Uspel je krono ukrasti zmaju, a se je ta tako močno razžalostil, da je odletel in se ni več vrnil v te kraje. Še danes lahko v odsevu meseca vidimo njegovo žalostno obličje.

Županja občine Grad je OŠ Grad prosila, če bi učenci, ki so nadarjeni na likovnem področju, izdelali ilustracije za slikanico o zmaju Kaču, ki bo izdana v promocijske namene. Ponudbo sem predstavila učencem, ki so bili spoznani za nadarjene na področju likovne umetnosti in pokazali so velik interes in motivacijo za ustvarjanje. Izbrali smo ilustracije učenca iz 6. razreda in ilustracije učenca 9. razreda in jih združili. V ilustracije smo vstavili besedilo in jo oddali v tisk. V mesecu oktobru bo izšla pri založbi Franc-Franc.

Postopek izdelave ilustracij

Skupaj z učenci smo najprej prebrali legendo, se pogovorili o njeni vsebini in pomenu legend. Nato smo se odpravili do omenjenega gradu, si ogledali zunanji videz, obliko, nianse in podrobnosti, material, iz katerega je narejen ter samo razporeditev prostorov v gradu. Pogovorili smo se, kam v prostor bi umestili posamezne prizore iz zgodbe. Učiteljica slovenščine je besedilo razdelila na dvajset strani, tako da smo potrebovali 20 ilustracij. Slikanica je velikosti A-4 formata v ležeči postavitvi.

Ker imamo na naši šoli kar 4 nadarjene učence, smo se odločili, da bodo ilustracije naredili vsi, potem pa bomo izbrali najboljše. Ilustracije sta pravočasno oddala dva učenca, ki sta v lanskem šolskem letu obiskovala 6. in 9. razred. Učenec 6. razreda je uporabil tehniko slikanja s tempera bravo, učenec 9. razreda pa slikanje z voščenko. Ker so bile ilustracije zelo kvalitetno narejene in sta v njih vložila veliko truda, smo se odločili, da bodo slikanice krasile ilustracije obeh učencev.

Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci zahteva od učitelja veliko priprav, dela in motivacije. Učence mora voditi skozi različne oblike dela, jih seznanjati z manj znanimi tehnikami in materiali, jim omogočati spodbudno učno okolje in kar je še najbolj pomembno, jim zaupati ter pravilno usmerjati, kadar poiščejo pomoč pri učitelju.

Pri likovno nadarjenih učencih ni pravilno in nepravilno narisanih risb in naslikanih slik, so samo izvirne, svojstvene in originalne. Kot takšne moramo prepoznati tudi učence, ki so avtorji umetniških del.

Viri in literatura

Clarc, B. : Growing up Giftid. New York: Macmillan Publishing Company. 1992

Duh, M. Vrlič, T. : Vidik likovne nadarjenosti skozi analizo otroškega likovnega dela, 2003. V:Blažič, M.(ur.). Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial:zbornik prispevkov:mednarodni znanstveni simpozij. Novo mesto:Slovensko združenje za nadarjene.550-555.

Duh, M. Lep, K.: Evidentiranje likovno nadarjenih učencev v osnovni šoli.2008.(citirano 19.9.2018). Dostopno na naslovu: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-TO6YONWX

Jeza, M. : Prepoznavanje likovnih talentov pri likovni umetnosti v osnovni šoli. Maribor: Pedagoška fakulteta. 2014.

Jurman, B. : Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva, 2004.

Ocenjevalne lestvice. 2011. (citirano 19.9.2018). Dostopno na naslovu: http://zrss.si/?rub=3159

Pibernik, N.: Nadarjeni učenci in likovna nadarjenost v šolskem sistemu. 2014.(citirano 19.9.2018). Dostopno na naslovu: http://www.dlip.si/details/URN:NBN:Sl:doc-L726SZLU

Pibernik, N. : Likovno nadarjeni učenci in pouk likovne vzgoje. Maribor: Pedagoška fakulteta, 2013.

Delo z nadarjenimi učenci – od idej do zanimivih turističnih proizvodov – Martina Prejac

profesorica geografije in zgodovine, OŠ Ljudski vrt Ptuj, Slovenija, martina.prejac@os-ljudskivrtptuj.si

POVZETEK

Na naši šoli se veliko časa posveča delu nadarjenim učencem, prav tako pa pri turističnem krožku delu s področju turizma. Oboji že vrsto let sodelujejo v projektu Turizmu pomaga lastna glava. Vsebina projekta je vezana na raziskovanje turizma in hitrejšega razvoja v domačem kraju, ugotavljanju možnosti za hitrejši razvoj in oblikovanje take ponudbe. Prav tako pa je izjemna priložnost za delo z nadarjenimi učenci, ki imajo veselje do raziskovalnega dela, dela z ljudmi, ter retorične in ročne sposobnosti. Vsako leto ustvarijo nov turistični proizvod, ki pritegne v mesto Ptuj veliko ljudi in se ga da v tržiti. V vseh hočejo ustvariti nekaj, kar bi zanimalo predvsem mlade na Ptuju in njegovi okolici. V članku so predstavljeni trije turistični proizvodi, ki so plod dela nadarjenih učencev, in sicer: Sprehod skozi ptujske zgodbe, Žur s Cvetličniki in Kurentkult. Vsako leto je nastal eden. Vsi trije pa so bili lepo sprejeti na naši šoli in v mestu Ptuj. Pri svojem delu pa so potrebovali le pozitivno vzpodbudo mentorice.

Ključne besede: nadarjeni učenec, turistični krožek, turistični proizvod, Sprehod skozi ptujske zgodbe, Cvetličnik, Kurentkult.

WORKING WITH GIFTED STUDENTS - FROM IDEAS TO INTERESTING TOURIST PRODUCTS

ABSTRACT

We devote a lot of time to working with gifted pupils at our school as well as dealing with tourism topics in the tourist club that we have. We have been participating in a project called Turizmu pomaga lastna glava for many years now. The content of the project tackles researching of tourism and identifies possibilities for faster touristic development of our home town. The project is also an exceptional opportunity for working with crafty and rhetorically gifted students that like to research and work with other people. Every year the students create a new tourist product that attracts many people to the city of Ptuj and can be marketed as well. They want to come up with a product that would be of particular interest to young people in Ptuj and its surroundings. The article presents three tourist products, namely: A Walk through Ptuj's Stories, A party with Cvetličniki (a band) and Kurentkult. All three products were received well at our school and in the city of Ptuj. All that students responsible for the products needed was some encouragement from their mentor.

Keywords: gifted students, tourist club, tavourist product, A walk through Ptuj's stories, Cvetličniki, Kurentkult.

1. UVOD

Nadarjeni učenci predstavljajo manjši delež otrok s posebnimi potrebami v razredu rednih izobraževalnih programov, vendar je razvijanje in podpiranje njihovih potencialov pomembno za razvoj njihovih kognitivnih, emocionalnih in socialnih sposobnosti. Raziskave kažejo, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj

izrazite. Vendar pa ti učenci niso neka homogena skupina, ampak obstajajo razlike tudi znotraj skupine nadarjenih.

Tudi na naši šoli posvečamo posebno skrb nadarjenim učencem. Pri delu z njimi upoštevamo koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli.

Tudi sama pri geografiji, ki jo poučujem, pa tudi pri turističnem krožku poseben poudarek posvečam nadarjenim učencem. Predvsem z učenci turističnega krožka sodelujemo v različnih projektih in prireditvah, kjer lahko še bolj razvijajo svoja močna področja.

2. OD IDEJ DO ZANIMIVIH TURISTIČNIH PROIZVODOV

Kot mentorica turističnega krožka in mentorica nadarjenih že vrsto let sodelujem z učenci v projektu Turizmu pomaga lastna glava.

Ta projekt je celovit sistem organiziranega delovanja osnovnošolske mladine v turizmu.

Vsebina projekta je vezana na raziskovanje turizma v domačem kraju, ugotavljanju možnosti za hitrejši razvoj in oblikovanje take ponudbe, ki bo spodbudila podjetništvo in trženje naravnih danosti ter tudi ostale ponudbe v vseh možnih oblikah.

Prav tako pa je to izjemna priložnost za delo z nadarjenimi učenci, predvsem tistimi, ki imajo veselje do raziskovalnega dela ter javnega nastopanja.

Izkažejo se lahko tudi tisti učenci, ki imajo dobro razvite ročne spretnosti.

Vsako leto ustvarijo turistični proizvod, ki pritegne veliko ljudi in ga lahko tržimo.

Učenci, s katerimi delam na tem področju, imajo zelo veliko novih in zanimivih idej in me z njimi velikokrat presenetijo. Kot njihova mentorica jih z veseljem poslušam, jim svetujem in jim pomagam pri realizaciji teh idej. Za naslove posameznih projektov oziroma turističnih proizvodov se odločajo sami. Sami poiščejo pomoč pri različnih lokalnih društvih in organizacijah, pripravijo programe, finančne načrte izpeljav teh programov, izvedejo oglaševanje, izdelajo spominke in predstavitve na tržnicah. Kasneje te programe tudi v resnici izvedejo in s tem pripomorejo k še večji turistični prepoznavnosti Ptuja in njegove okolice.

V nadaljevanju bom na kratko predstavila tri takšne turistične proizvode.

2. 1 ŽUR S CVETLIČNIKI

Učenci so želeli ponuditi nekaj novega in nenavadnega, kar bi odprlo vrata za oblikovanje novega proizvoda v turistični ponudbi našega kraja in bi bilo namenjeno predvsem vsem mladim iz Ptuja in njegove okolice. Tako je nastala ideja, da v parku Ljudski vrt organizirajo dvodnevni tabor, kjer bi se na koncertu predstavila glasbena skupina naše šole – Cvetličniki. S to našo prireditvijo bi oživeli park, za kar si Ptujčani že dolgo prizadevajo. V pripravah na ta dogodek so med drugim oblikovali logotip skupine in tabora. Izdelovali so spominke in zloženke, promovirali dogodek v lokalnem časopisu in radiu ter na spletni strani šole in facebooku.

Dvodnevni tabor "Žur s Cvetličniki " je povezal mlade med seboj tudi zunaj multimedijskega sveta in jim dal priložnost, da so to, kar želijo videti, in ne to, kar želijo videti drugi. Tabor bi spremljali številni drugi zabavni dogodki. Glavni namen pa je bil aktivno preživljanje prostega časa in druženje mladih.

Slika 1: Cvetličniki na tržnici (foto: Prejac)

Slika: Cvetličniki (foto: Prejac)

Po uspešno končanem taboru so ugotovili, da so uspeli ustvariti projekt, ki ima vse možnosti, da poživi park Ljudski vrt in Ptuj z okolico večkrat in ne samo enkrat. Oblikovali so turistični proizvod, ki je zelo obogatil že obstoječo ponudbo na Ptuju. Na Žur s Cvetličniki so bili učenci zelo ponosni, ker je dal in bo še dal nepozabno zabavo v naravi, kar je na našem območju nekaj novega in bi lahko postal vzor tudi drugim prirediteljem. Tudi na tekmovanju Turizmu pomaga lastna glava so bili učenci za svoj proizvod nagrajeni z zlatim priznanjem in še posebej pohvaljeni.

Slika 3: Kraj dogajanja žura (foto: Prejac)

Slika 4: Spominki (foto: Prejac)

2. 2 SPREHOD SKOZI PTUJSKE ZGODBE

Drugi turistični proizvod je nastal pri delu z nadarjenimi učenci v okviru ur zgodovine, slovenščine, geografije in turističnega krožka. Učenci so se odločili oblikovati različne turistične proizvode z naslovom Sprehod skozi ptujske zgodbe. Pri oblikovanju le-tega so bogato ptujsko dediščino povezali v zgodbe. Nastala je knjižica zgodb o Ptuju in njegovih znamenitostih in prigodah skozi zgodovinska obdobja. Zgodbe o Ptuju so pisali učenci sami. Dodane so tudi ilustracije, ki jih je narisala učenka naše šole. Dogajanje smo umestili predvsem v staro jedro Ptuja in bližnjo okolico. Povezali so se z drugimi predmeti – medpredmetno povezovanje. Tako so učenci pri urah tehnike in tehnologije izdelali maketo ptujskega gradu. Izdelovali so tudi knjižna kazala in zloženke. Ko so se predstavili na tekmovanju, so imeli majice, na katerih je bil natisnjen ptujski grad.

Slika 5: Ptuj (narisala: Urška Čeh) slika 6: Tržnica (foto: Prejac)

Slika 8: Ptuj (narisala: Urška Čeh)

Ustvarili so kreativno idejo o drugačni predstavitvi Ptuja. Zelo so ponosni na naše delo, predvsem pa na knjižico zgodb, saj je pri njenem ustvarjanju sodelovalo veliko učencev, ki jim ni vseeno za še boljšo prepoznavnost Ptuja v Sloveniji in v svetu. Na tekmovanju turističnih tržnic so bili nagrajeni z zlatim priznanjem.

2.3 KURENTKULT

Kako v najboljši luči predstaviti kulturo na Ptuju? Kaj ponuditi turistom, česar jim potovalne agencije in internet ne? Kaj nam sploh ponuja malo in staro mesto, kot je Ptuj? Kaj bi privabilo na Ptuj še več turistov? Nam mesto ponuja kaj še neznanega oz. nepoznanega? To so bila vprašanja, ki so si jih učenci zastavili, preden so se podali za iskanjem ideje za novi projekt. Želeli so izbrati takšno, ki bo edinstvena, nenavadna in zanimiva že na prvi pogled. Odločili so se, da kulturo mesta Ptuj prikažejo v drugačni luči. Odločili so se, da turiste na zanimiv način popeljejo v svet kulturne dediščine na Ptuju in predstavijo kurenta kot kult osebnosti. Glavni namen pa je bil, da obiskovalci Ptuja in njegove okolice spoznajo pomen kurenta še na drugačen način. Pripravili so več zanimivih vodenih programov na to temo. V programe so vključili veliko različnih delavnic, ogledov in prireditev, ki so povezane s temo kulture in kurenta v domačem kraju. Seveda niso pozabili na osrednji dogodek na Ptuju v času pustovanja – mednarodno pustno povorko. Za vse so naredili programski in finančni načrt vodenja. Želeli so si, da obiskovalci uživajo v vseh njihovih prireditvah, predstavah in delavnicah, spoznajo novo ponudbo Ptuja in seveda preživijo na Ptuju enega ali dva nepozabna dneva. Svoje programe pa želijo približati predvsem mladim, svojim vrstnikom, ki vse preveč svojega prostega časa preživijo pred računalniki, televizorji ali s telefoni in za takšne vrste aktivnosti, kot je ta, ne čutijo potrebe ali pa jih to ne zanima.

Tudi ta projekt je zaživel in ima vse možnosti, da še bolj oživi kulturni turizem na Ptuju. To se bo pokazalo v prihodnje.

Slika 9. Učenci pred svojo tržnico (foto: Prejac)

Slika 10: Tržnica (foto: Prejac)

3. ZAKLJUČEK

Med delom so učenci naleteli tudi na več težav. Na tem področju so bili namreč dokaj neizkušeni, a so med samim raziskovanjem začeli bolje spoznavati svoje sposobnosti in so težave hitro rešili s pomočjo sponzorjev, donatorjev, svojih staršev pa tudi posameznih učiteljev in učiteljic. Dela je bilo vedno zelo veliko, vendar jim je s pomočjo učencev drugih interesnih dejavnosti ter predmetov (medpredmetno povezovanje) in posameznih učiteljev ter seveda mentorice vedno uspelo narediti odličen turistični proizvod.

S projekti so bili izjemno zadovoljni, saj so jih naučili tako skupinskega kot individualnega dela. Vsekakor pa so z delom pri oblikovanju teh proizvodov pridobili številne izkušnje za organizacijo velikih prireditev v kraju in izkušnje pri dogovarjanju s predstavniki lokalnih organizacij in s predstavniki medijev. S tem pa so seveda še okrepili svojo močno področje – javno nastopanje. Zelo so bili veseli, da je vse teklo gladko in da je bilo zanimanje za vse njihove projekte tako veliko.

Seveda ti trije projekti niso bili edini, ki so jih ustvarili. Skozi leta je nastalo še več takih proizvodov. To so: Grozdek moj, Skriti kotički Ptuja, Jezičkov pek, Mi, Rimljani, Mladi osvajajo Ptuj in še bi lahko naštevali. Nekateri se še vedno odvijajo in bogatijo turizem na Ptuju.

Delo s takimi učenci je vedno prijetno, pa čeprav včasih tudi naporno, saj imajo zelo veliko idej in pričakovanj, ki pa jih vedno ni mogoče uresničiti.

4. VIRI IN LITERATURA

1. Arta, J., Bezi, T.,Nagy, M., Purgaj, S., Žagar, D. (1999). Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Povzeto po: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

2. Bezič, T. Etal. (1998). Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Sprejemamo drugačnost – Darja Sitar

OŠ Toneta Čufarja Jesenice, Slovenija, os-tone.cufar@guest.arnes.si

Izvleček

Sprejemanje drugačnosti in razvijanje strpnosti bi morala biti v današnjem času nepogrešljiva vrednota. Vsi smo drugačni ter edinstveni in prav to nas bogati. Vse prepogosto se drugačnosti ustrašimo. S pomočjo literature za otroke, z različnimi dejavnostmi in socialnimi igrami, lahko otrokom približamo svet drugačnosti. Naučiti jih je potrebno strpnosti do ljudi s posebnimi potrebami, drugačnih kultur in starejših ljudi. Razvijanje empatije, medsebojnega sodelovanja in spoštovanja je cilj našega projekta. Otroci spoznajo življenje oseb s posebnimi potrebami, njihove ovire in težave v vsakdanjem življenju ter načine, kako jih z veliko želje in truda lahko premostijo. Seznanijo se z različnimi kulturami in navadami ljudi po svetu. Temi drugačnost in strpnost lahko vnesemo v vsebine na vseh predmetnih področjih našega učnega načrta. S primeri iz prakse bo predstavljeno delo z otroci v prvi triadi v projektu v preteklih letih.

Ključne besede: drugačnost, strpnost, sprejemanje, empatija, sodelovanje, enakost

WE ACCEPT DIFFERENCE

Abstract

Difference and tolerance should be the two most important actual values nowadays. Everybody is different and unique and this enriches us most. Yet we are often afraid of differences and uniqueness. Children are most vulnerable part of the human society. Therefore it is very important that they learn and accept these values from the beginning. And how do we do that? With proper children's books, different activities and social games which bring these values closer to them. We teach them tolerance for the people with special needs, other cultures and older people. The goal of our project is to develop empathy, tell them how to coop and respect these people. Thus the children recognize lives of people with special needs, their problems and obstacles. They get to know all their strong will and wish how to overcome these problems. They discover different cultures and traditions all over the world. These two issues - difference and tolerance can be included in all topics of our school curriculum. In the following we present the school work in the first triad of some previous years.

Key words: difference, tolerance, acceptance, empathy, cooperation, equality.

1 Uvod

Že vrsto let naša šola sodeluje z Zvezo društev za cerebralno paralizo – Sonček. V okviru projekta, ki ga vsakoletno izvajamo, je naš cilj ustvariti primerno socialno klimo za vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v redne oblike izobraževanja. Namen je osveščanje ter sprejemanje vsakršne drugačnosti, saj se še vedno srečujemo s težavami in nerazumevanjem drugačnosti v našem okolju.

Vsako leto poskušam na različne načine otrokom predstaviti težave, ki so del vsakdana ljudi s posebnimi potrebami: slepi in slabovidni, gluhi in naglušni, gibalno ovirani, z motnjo v duševnem razvoju. Spoznali pa smo tudi različne rase, narodnosti in kulture ter njihove posebnosti.

Zakaj se mi zdi potrebno izvajati ta projekt?

Vsako leto opažam, da imajo otroci premalo empatije in da se vedejo zadržano. Ker pa smo velika šola in imamo vključene tako učence s cerebralno paralizo, naglušne, slepe otroke, kot seveda otroke najrazličnejših narodnosti, se mi zdi zelo pomembno, da otrokom ponudimo, da ta neznani svet raziščejo in ga začutijo. Projekt poteka celo leto, izvaja se po sklopih. Vse opisane dejavnosti sem izvajala z učenci od 1. – 3. razreda.

2 Slepi in slabovidni

Slepi in slabovidni so tisti, ki imajo okvaro vida, očesa ali okvaro vidnega polja. Glede na slabovidnost razlikujemo:

Zmerno in težko slabovidne osebe, ki so v vsakdanjem življenju z ustrezno previdnostjo, pripomočki in z obvladovanjem specialnih znanj lahko samostojni.

Slepe osebe, ki morajo v šoli in v vsakdanjem življenju uporabljati ostala čutila in delati s pomočjo braillove pisave.

2.1 Dejavnosti – slepi in slabovidni:

CILJ: Spoznavati težave s katerimi se srečujejo slepi ljudje in se poskušati vživeti vanje.

Priporočena otroška literatura:

Lisjak Luka potrebuje očala (Dietel, Michl)

Mrožek dobi očala (Svetina)

Tema ni en črn plašč (Kermauner)

knjige v običajni pisavi in v brajici: Poletne norčije (Grum), Kužek Bahalo (Grum), Žiga špaget gre v širni svet (Kermauner)

V razredu je vedno več otrok z očali. Mnogi so s tem obremenjeni, ker izstopajo iz sredine. Učencem predstavimo tegobe slabovidnosti s tem, da omogočimo pogled skozi njihova očala, s čimer spoznajo, kako vidijo brez očal. Navadno so presenečeni in se čudijo, da sošolci vidijo tako zamegljeno. S tem jih običajno bolje razumejo.

Naredimo papirnata očala z zelo majhno luknjico, da imajo otroci zoženo vidno polje. Učenci poskušajo skozi ta očala risati, izvajati dejavnosti in se premikati po prostoru. Pri tem ugotovijo, da morajo biti skrajno pazljivi, da velikokrat potrebujejo pomoč in več časa.

Seznanimo se tudi s čisto slepoto. Otrokom damo na oči prevezo, s katero se poskušajo premikati po prostoru. V telovadnici pripravimo ovire mimo katerih morajo priti. Preizkusimo se tudi v gibanju na prostem. Učenci ugotovijo, da brez pomoči to ne gre. Poskušajo ob vodenju v parih ter se seznanijo s pripomočki za slepe. S palico za slepe s težavo pridejo mimo ovir. Pogovorimo se tudi o psih vodnikih, ki pomagajo slepemu pri njegovi samostojnosti.

Na sprehodih se pogovorimo o pomembnosti zvočnih signalov na semaforju.

Spoznamo pisavo za slepe. Preberemo in ogledamo si knjige, napisane v braillovi pisavi. Poiščemo napise v tej pisavi tudi na škatlicah za zdravila ter se pogovorimo o pomembnosti le teh.

Na šoli smo imeli vključenega slepega učenca, s katerim so se učenci srečevali vsakodnevno. Opazovali so, česa vsega je sposoben samostojno in kje potrebuje pomoč. Vprašali so ga, kako se orientira v razredu in šoli, kako sledi razlagi in delu pri pouku, kakšne prilagoditve ima in kaj mu je najtežje. Povedal je, da si pri orientaciji velikokrat pomaga s štetjem korakov, v veliko pomoč mu je tudi palica. Najtežje mu je, ker pri pouku ne more brati iz učbenikov in videti slik, ki jih učiteljica kaže ostalim učencem. Pri branju mu pomaga spremljevalka, začel pa se je učiti tudi že braillove pisave.

Spoznamo kaj je barvna slepota. Učencem pokažem črno belo sliko in jih izzovem, naj mi povedo katere barve so barvice. Seveda poskušajo le ugibati. Za barvno slepoto večina otrok še ni slišala. Iščemo načine, kako si olajšamo stvari, če imamo barvno slepoto (na barvicah imamo napisane barve) in kje je nujno, da vidimo barve (semafor).

Preizkusimo se v čutni poti v naravi. Otroci se s prevezo na očeh premikajo po poti, ki je označena z vrvico in pri tem ostrijo čute kot so vonj, tip, okus.

Sprašujemo se, kako bi mi lahko pomagali slepim in zapišemo naše ideje na plakate.

Slika 1: Dejavnosti - slepi

Otroci spoznajo, da življenje slepih oseb ni lahko, a da lahko živijo polno življenje, se igrajo, berejo, samostojno gibljejo po prostoru in v znanem okolju. So pogumni, ker imajo v življenju precej ovir.

3 Gluhi in naglušni

»Gluhi in naglušni ljudje imajo okvare, ki zajemajo uho, njegove strukture in funkcije povezane z njim.« (Žerovnik, 2004, 127)

Ločimo naglušnost in gluhoto. Naglušnost pomeni zoženje slušnega polja, kar pomeni, da imajo osebe težave pri poslušanju, orientaciji in komuniciranju. Kadar pa gre za težjo ali popolno izgubo sluha, pa govorimo o gluhoti. Osebe sicer uporabljajo slušni aparat ali polžkov vsadek, vendar je pogosto tudi s temi pripomočki komunikacija in razumevanje okrnjeno.

3.1 Dejavnosti – gluhi in naglušni:

CILJ: Spoznavati težave s katerimi se srečujejo gluhi ljudje in se poskušati vživeti vanje.

Priporočena otroška literatura:

Franci Rogač: Nosku se zgodi čudež

Učencem v razredu damo v ušesa vato. Izpeljem 10 minut pouka na klasičen način. Ugotovijo, da slišijo precej manj, vendar še vedno nekaj in da morajo biti pri delu veliko bolj pozorni, gledati učitelja in na tablo ter si pomagati z ostalimi čutili. Velik del snovi in navodil ne razumejo, saj jih ne slišijo v celoti. V parih si poskušajo brati z ustnic. Ugotovijo, da je to izredno težko.

S pomočjo slik in videoposnetkov spoznavamo življenje gluhih in naglušnih in način komunikacije med njimi. Spoznamo poklic tolmača, ki prevaja gluhim v znakovni jezik oz. kretanje. Ta temelji na uporabi rok, mimike obraza, oči in ustnic ter gibanju telesa.

Spoznamo enoročno abecedo gluhih in se s pomočjo le te naučimo pokazati svoje ime. Naučimo se tudi ploskanja gluhih.

Učenci iščejo ideje, kako se lahko sporazumevajo z gluhimi, če ne znajo znakovnega jezika. Najdejo rešitve kot so zapis na list, pisanje SMS sporočil, pogovore prek telefona imajo lahko tudi z video sporočili, ali pa jim preprosto pokažejo kaj želijo.

Na šoli obiščemo starejšega učenca s polžkovim vsadkom in se z njim pogovorimo. Ugotovimo, da je njegov govor rahlo drugačen, vendar lahko normalno komuniciramo. Učenec nam pove, da obiskuje tudi surdopedagoginjo, ki pride na šolo in mu pomaga pridobiti veščine, s katerimi bo lažje premagoval oviranost. Pove, da ima lahko učitelj tudi mikrofon, učenec pa slušalke, kar mu omogoča, da boljše sliši.

Otroci se usedejo v krog. Na oči dobijo prevezo in nalogo, da se žogajo z zvenečo žogo. Sprva je naloga izredno zahtevna, ko pa postanejo bolj pozorni in tiho, so lahko uspešnejši.

4 Gibalno ovirani

Gibalno ovirane osebe imajo prirojene ali pridobljene okvare, poškodbe gibalnega aparata, centralnega ali perifernega živčevja. Posledično prihaja do težav pri hoji, uporabi rok in drugih gibalnih dejavnosti. Pri gibanju zato potrebujejo različne pripomočke, kot so invalidski vozički, opornice in bergle ter prilagoditve. Šola v katero je vključen tak otrok mora imeti klančine, dvigala, prilagojene sanitarije in parkirna mesta. Otrok pa mora imeti prilagojen tudi delavni prostor v učilnici. Največkrat otroci potrebujejo tudi dodatnega spremljevalca.

4.1 Dejavnosti – gibalno ovirani:

CILJ: Spoznavati težave s katerimi se srečujejo gibalno ovirani ljudje in se poskušati vživeti vanje.

Priporočena otroška literatura:

Makarovič: Veveriček posebne sorte

Pogosto ob prebrani otroški literaturi in pogovoru na to temo otroci začnejo razlagati o svojih izkušnjah in srečanjih z gibalno oviranimi osebami. Otroci so bili tudi sami kdaj začasno gibalno ovirani – poškodbe rok in nog. Povedo o svojih izkušnjah, kje so imeli težave in pri čem jim je bilo potrebno pomagati. Imeli smo tudi možnost uporabe invalidskega vozička in bergel. Otroci so tako občutili težave, s katerimi se srečujejo ljudje na vozičkih – stopnišča, preozka vrata, premalo prostora za premikanje, pločniki…

Ob različnih videoposnetkih spoznamo gibalno ovirane ljudi in kako imajo prilagojeno okolje, da lahko samostojno živijo. Ogledamo si kako invalidne osebe vozijo avto, nakupujejo in opravljajo vsakdanje stvari. Otroci imajo po ogledu običajno zelo mešana čustva. So fascinirani in hkrati pretreseni nad tem, kar so videli.

Ugotovimo, da so ljudje kljub svojim težavam lahko zelo uspešni na določenih področjih. Otroci se preizkusijo v vlogi umetnikov - rišejo z usti, nogami in z nedominantno roko. Poizkusijo se tudi v striženju s škarjami. Ugotovijo, da so vse omenjene dejavnosti izredno zahtevne in si zato s še večjim občudovanjem ogledajo umetnine slikarjev invalidov.

V šoli so vključeni tudi otroci s cerebralno paralizo. Seznanimo se s prilagoditvami, ki jih potrebujejo pri vsakodnevnem šolskem delu.

Poizkusimo se v pisanju s smučarskimi rokavicami, s katerimi postanemo zelo okorni.

Bivši učenec naše šole Jernej Slivnik je bil edini slovenski predstavnik na zimskih para olimpijskih igrah v preteklem letu. Z otroki smo navdušeno spremljali njegove nastope in zanj navijali. Pri tem pa smo spoznali tudi druge športnike s posebnimi potrebami.

Slika 2: Dejavnosti – gibalno ovirani

5 Zaključek

Zdrava oseba, ki vidi, hodi, sliši, govori, ima zdrave roke, se navadno ne zaveda dragocenosti, ki jih ima in ji omogočajo sproščeno, bogato življenje in izpolnjevanje delovnih obveznosti. Vse kar počne, je samoumevno in nezavedno. Tako tudi težko začuti sočloveka, ki mu je to darilo odvzeto. A le do trenutka, ko tudi njemu kaj postane odvzeto.

6 Viri in literatura

Žerovnik, A.: Otroci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Družina, 2004.

Kesič Dimic, K.: Vsi učenci so lahko uspešni. Ljubljana: Rokus Klett, 2010.

Otroci s posebnimi potrebami. Nova Gorica: Educa, 2004.

Različni učenci – različni pristopi. Ljubljana: Supra, 2007.

Mali koraki za velike spremembe – Klasja Stankovič

OŠ Antona Ukmarja Koper, Slovenija, klasja.stankovic@antonukmar.si

Izvleček

V zadnjih letih opažamo naraščanje števila otrok s posebnimi potrebami, pisava učencev pa postaja vedno bolj okorna in nečitljiva. Verjetno k tem težavam v veliki meri pripomore tudi sodoben način življenja in tehnologija. Otroci veliko svojega prostega časa preživljajo za računalniki in televizijskimi ekrani in vedno manj časa namenijo gibanju. Lesene igrače, kocke in sestavljanke so zamenjale elektronske igrače, ki se same premikajo, svetijo in oddajajo raznorazne zvoke in s tem prepustijo otroku bore malo možnosti za razvoj motorike pa tudi doomišljije. Strokovnjaki opozarjajo, da je ravno gibanje celotnega telesa eden od ključnih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj povezav (sinaps) v možganih. Najprimernejši čas za razvoj teh sinaps pa je obdobje zgodnjega otroštva. V ta namen sva s kolegico Petro Krajnc Urbanija na najini šoli izvedli projekt Mali koraki za velike spremembe. Projekt sva sprva namenili le prvošolčkom in njihovim staršem, vendar pa je smiseln za celotno prvo triado ter še posebej vrtčevsko obdobje. Izdelali sva zloženko, ki na poljuden način staršem predstavi pomembnost gibanja od rojstva dalje ter jim razloži nekatere veščine, ki so potrebne za razvoj optimalnega pisanja oz. grafomotorike, ki je ključna za uspešno pridobivanje znanja: groba motorika, moč roke, obojeročna koordinacija, gibi zapestja in fina motorika.

Ključne besede: posebne potrebe, tehnologija, grafomotorika, gibanje, možganske povezave

Small steps for big changes

Abstract

Over the last few years teachers report an icrease of special needs amongst pupils and children have more and more problems with their handwriting which is becoming difficult to read. A lot of these problems are a result of modern living and technology. Kids devote an enormous amount of their spare time playing videogames and watching television and less time exercising and playing outside. Puzzles, wooden toys and blocks are being replaced by electronic toys that shine, move and make sound. But that gives children very little opportunity to develop motor skills and nevertheless imagination. Experts suggest that whole body engagement in different tipes of movements help to develop connections betwen different parts of the brain. Early childhood is the best time to do that. Having that in mind my colleague Petra Krajnc Urbanija and I started a project in our school named Mali koraki za velike spremembe (Small steps for big changes). At the beginning we devoted this project to our first graders and their parents but it could be also used in the second and third grade and especially in the kindergarden. We have created a leaflet in which some of the skills that are necessary for a good handwriting are presented. These skills are: gross motor skills, hand strength, hand coordination, movements of the wrists and fine motor skills.

Key words: special needs, technology, handwriting, movement, synaptic connections

Spremembe v načinu življenja

Življenje povprečnega otroka, recimo mu Miha, v današnjem času poteka nekako takole: zjutraj ga zbudi mama in ga čez par minut zopet zbudi, saj je Miha zelo zaspan in se mu ne da v šolo. Zvečer dolgo časa ni mogel zaspati, ker je predtem gledal akcijski film. Mama se razburja in ga priganja, Miha se le s težavo privleče do kuhinje, kjer je pripravljen zajtrk. Rad bi pogledal risanko med zajtrkom in mama mu ugodi, ker ne želi že zjutraj zanetiti prepira. Vmes Miha hitro pregleda po mobilnem telefonu vsa družbena omrežja, saj mora biti v šoli na tekočem z vsemi novimi komentarji, slikicami, videospoti in podobnim. Mama ugotovi, da je skrajni čas za odhod v šolo in Miho odpelje z avtom, saj bi drugače zamudil. Po pouku prispe Miha domov, poje kosilo in se hitro zamoti z računalniškimi igricami, saj staršev še ni iz službe. Domačo nalogo pa je seveda naredil že v podaljšanem bivanju. Vmes mu prijatelji pošiljajo sporočila po družbenih omrežjih, on jim hiti odgovarjati, čas hitro teče, ko se zabava in kaj kmalu je čas za spanje. Miha sicer ni prav nič zaspan, ker se celo popoldne ni premaknil s svojega stola, pa še računalniški zaslon in glasba ga konstantno stimulirata. Zaspi zelo pozno, šele po mnogih minutah premetavanja po postelji, ko se njegovo telo in um uspeta umiriti.

Kako pa je potekal dan malega Toneta nekaj desetletij nazaj? Toneta je zjutraj zbudila budilka, saj je bila mama v tistem času že v službi v tovarni. S sosedom Francijem je odpešačil v šolo. Po pouku je prišel domov in hitro naredil nalogo, saj je vedel, da bo šele po tem čas za igro. Po kosilu je pomil posodo, potem pa odhitel s kolesom na igrišče, kjer ga je že čakal Tine s svojim skirojem ter Manca s kolebnico. Celo popoldne so se lovili na travniku, plezali po drevesih, preskakovali kolebnico, gumi tvist ter skakali ristanc. Tone se je zvečer najedel večerje, se umil in v hipu zaspal, saj je bilo njegovo telo prijetno utrujeno, nenasičeno kričečih senzornih dražljajev, um pa razbremenjen.

Tehnologija, pomanjkanje časa in preobremenjenost

Kako podobna sta zgoraj opisana dneva, a hkrati tako zelo drugačna. Spremembe življenjskega sloga se kažejo v povečani količini interakcij s tehnologijo, v pomanjkanju časa in preobremenjenosti vseh članov družine, torej celotne družinske celice. Otroci so dandanes nenehno soočeni z raznoraznimi aparati in elektroniko. Primer otroka, ki zna na mobilnem telefonu ali tablici sam poiskati risanko in si jo predvajati, še preden zna govoriti, danes ni več izjema. V šolah so zelo popularne interaktivne table, k so povezane z učiteljevim računalnikom in preko katerih se lahko predvaja vse foto in video vsebine poleg besedil. Doma imajo verjetno vsi vsaj po eno televizijo in računalnik, pogosto celo več. Otrokom so že od majhnih nog dalje podarjene igrače, ki se svetijo, spuščajo glasove in se premikajo. Namesto običajnih koles in skirojev, ki zahtevajo fizični napor, so postali zelo priljubljeni električni skiroji in deske (t.i. hoverboardi). Družbena omrežja so postala tako priljubljena in masovno uporabljena, da otroci, ki jim ne sledijo, postanejo »izobčenci« med vrstniki. Kapitalizem, ki počasi pronica v vse družbene sfere, terja od odraslih vedno več časa in vložka energije na delovnih mestih. Gospodinjski aparati, ki namesto nas perejo, režejo, gnetejo, pomivajo, ribajo, ožemajo, sušijo… postajajo v bitki s časom nepogrešljivi. Pomanjkanje časa in preobremenjenost s službo in drugimi obveznostmi s strani staršev, da bi se lahko svojim otrokom posvetili v večji meri, se kaže tudi v vedno širše postavljenih mejah pri vzgoji. Veliko otrok gleda televizijo že v jutranjih urah pred šolo, pa tudi popoldan in zvečer. Na tak način so otroci na zunaj mirni in ne zahtevajo dodatne pozornosti staršev. Na koncu dneva so utrujeni vsi; starši od hitrega tempa in vedno večjih zahtev na delovnih mestih, otroci zaradi šole, v kateri morajo čakati na starše do poznih popoldanskih ur, vsi skupaj pa zaradi preobremenjenosti čutnih dražljajev in pomanjkanja kvalitetno izrabljenega prostega časa.

Posledice spremenjenega načina življenja

Učitelji, specialni pedagogi in drugi svetovalni delavci opažamo, da iz leta v leto narašča število otrok, ki so preko odločb o usmerjanju opredeljeni kot otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci s čustveno vedenjskimi, govorno-jezikovnimi in drugimi motnjami. Primanjkljaji na področjih branja, pisanja, ustnega izražanja, hiperkinetične motnje oz. AHDH postajajo že vsakdanje besedne zveze med pogovori v šolah in doma. Sigurno ne moremo trditi, da obstaja le en vzrok za vse te težave, vendar pa strokovnjaki ugotavljajo, da je pomanjkanje gibanja eden od ključnih dejavnikov za mnogo težav v šolah.

Možgani in gibanje

Možgani se razvijajo preko zaznavnih, gibalnih in kasneje preko miselnih aktivnosti. Mlajši kot je otrok, več gibalnih izkušenj potrebuje, da se lahko v možganih vzpostavlja več povezav. Povezave v možganih se utrjujejo s ponavljanjem, zato mora imeti otrok veliko priložnosti za gibanje. Predšolsko obdobje je najpomembnejše in najobčutljivejše obdobje za razvoj teh sinaps.

S kolegico Petro Krajnc Urbanija sva za starše otrok na najinih šolah izdelali zloženko, ki jim koristi kot strnjen vodnik pri razvoju motorike. Najina cilj je bil izboljšana pisava otrok. V zloženki sva zato opredelili pet področij, ki so najpomembnejša za razvoj čitljive pisave ter hkrati nanizali še nekaj aktivnosti v pomoč, ki jih lahko otroci izvajajo doma sami ali s starši.

Groba motorika

Groba motorika (večji gibi rok, nog in celotnega telesa) je pomemben del razvoja otroka. Ne samo, da mu pomaga pri vzravnani in stabilni drži, ki jo potrebuje pri sedenju za pisalno mizo, temveč je pomembna tudi za razvoj pisanja. Otroci lahko spretnosti za pisanje razvijajo šele, ko obvladajo grobo motoriko.

Dejavnosti, ki razvijajo grobo motoriko:

plezanje po drevesu, vrvi, lestvi;

igranje iger, kot so: gumitvist, ristanc, »zemljo krast«;

metanje kamnov, žoge;

brcanje žoge;

skakanje čez kolebnico, potok;

hoja po robnikih, debelih vrveh;

vrtenje hulahop obroča.

Moč roke

Za natančne gibe morajo mišice roke delovati enakomerno, s primerno močjo in dovolj časa, da lahko otrok načrtovano aktivnost zaključi. Včasih se zgodi, da so te mišice prešibke ali pa premočne. Otrok v obeh primerih ne bo sposoben izvesti natančnih gibov, s predmeti bo ravnal "nerodno", pisava bo okorna, pri pisanju pa ga bo najverjetneje kar hitro začela boleti roka.

Dejavnosti, ki krepijo moč roke:

pranje in ožemanje perila, krp, gob;

pršenje vode v pršilki (za čiščenje oken);

trenje česna, orehov, lešnikov;

gnetenje testa za piškote, kruh;

stiskanje male žogice, plastenk (milo, barve);

uporaba velikih klešč za pečenje/žar.

Obojeročna koordinacija

Ena izmed pomembnejših stvari, ki se jih nauči dojenček, je usklajeno in enakomerno gibanje obeh rok hkrati. Sledi gibanje le z eno roko, medtem ko je druga pri miru. Na koncu pa dosežejo nadzor za koordinacijo obeh rok tako, da lahko vsaka roka počne drugačne gibe. Otroku bo to prišlo prav pri vsakodnevnih dejavnostih, kjer bosta roki počeli različne stvari (oblačenje, kuhanje, druga hišna opravila, igranje glasbil, nekateri športi).

Dejavnosti, ki razvijajo koordinacijo obeh rok:

zabijanje žebljev;

rezanje rož za šopek;

pletenje venčkov iz rož, nizanje perlic;

presipanje koruze, fižola, graha, leče ... iz posode v posodo;

sajenje rož;

pometanje z metlo, grabljami, omelom in smetišnico;

šiljenje barvic;

rezanje hrane s topim nožem.

Gibi zapestja

Otrok mora znati pri vsakdanjih aktivnostih pogosto obračati zapestje; spomnite se na čiščenje mize, ogledala ali oken, odpiranje kozarcev z marmelado ali pa odpiranje vrat s pritiskom na kljuko. Da pa bi lahko pisal, mora otrok zapestje zadržati v dokaj nepremičnem, stabilnem položaju, saj pisalo po podlagi vodijo le premiki palca in kazalca. Zato potrebuje dobro razvite mišice rok in zapestij, saj ima lahko drugače težave z držanjem pisala med pisanjem. Najbolj optimalen položaj zapestja za pisanje je,

ko je roka upognjena rahlo navzven (stran od telesa). Tak položaj preprečuje bolečine v rokah med pisanjem, saj so mišice veliko bolj sproščene in omogočajo roki več gibanja.

Dejavnosti, s pomočjo katerih bo zapestje bolj gibljivo in močno:

ožemanje limone, pomaranč;

odpiranje kozarcev za vlaganje, krem;

stepanje smetane, jajc z metlico;

šiljenje barvic;

pomivanje kozarcev, krožnikov, posode;

odpiranje ključavnice, radiatorskih ventilov, odvijanje matic;

delo s terilnikom (orehi) in možnarjem (zelišča);

nalivanje juhe, omake;

krtačenje živali, čevljev;

čiščenje zelenjave s krtačko;

metanje frizbija.

Fina motorika

Precizno delo s prsti pomaga otroku krepiti prste tako, da v vsakodnevnih situacijah lažje manipulira z drobnimi predmeti v roki. Ta spretnost je pomembna tudi za pisanje. Za učinkovito in pravilno držo pisala je zelo pomembno, da ima otrok stabilno dlan in dobro razvite mišice v prstih. Kadar nima ustrezno razvitih vseh mišic, pride do neprimernega prijema pisala, kar povzroča tudi večji pritisk na podlago. Posledica nepravilnega prijema pisala je nenatančna, nečitljiva, slabo oblikovana pisava, počasno pisanje in bolečine v roki.

Dejavnosti, ki krepijo moč prstov:

šivanje, kvačkanje, vezenje;

luščenje fižola, graha;

pletenje kit;

lupljenje jajc, pomaranč;

pobiranje predmetov s pinceto;

odstranjevanje pešk iz lubenice, pomaranče, buče le z dvema prstoma;

zapenjanje gumbov, zadrg, pentelj;

obešanje perila s ščipalkami;

vezanje vezalk.

Zaključek

V poplavi didaktičnih igrač in dragih učnih pripomočkov pozabljamo na vsakdanje aktivnosti in gospodinjske pripomočke, ki ne zahtevajo veliko časa in denarja, prinašajo pa ogromno koristi za razvoj otrok. S soavtorico zloženke sva staršem poskušali približati mišljenje, da moderno ni vedno najboljše in da se dejansko lahko marsičesa naučimo, če se ozremo v preteklost.

Viri in literatura

Bregant, T. Razvoj možganov. Proteus 2010; 73 (4): 168-74.

Bregant, T. Razvoj, rast in zorenje možganov. Psihološka obzorja 2012; 21 (2): 51-60.

Cemič, A. Motorika predšolskega otroka. Ljubljana: Dr. Mapet, 1997.

Končar, M. Brain gym v razredu: aktivnosti za učinkovitejše učenje, šport in življenje. Ljubljana: 2010.

Od tekmovanja do znanja – Mojca Štraus Zulu

Osnovna šola Orehek Kranj, Slovenija, mojca.zulu@osorehek.si

Izvleček

Nadarjeni učenci potrebujejo izzive, s katerimi širijo znanje na akademskem področju in krepijo socialne veščine. Na Osnovni šoli Orehek se udeležujejo tekmovanja World Scholar's Cup, ki poteka v angleščini, medpredmetno pa pokriva tudi druga strokovna področja. Pri pripravah na tekmovanje uporabljamo različne metode poučevanja, aktiven pristop in motiviranost vključenih. Pri tem osebnostno rastejo učenci in mentorji, saj imajo skupen cilj. Na akademskem področju raziskujejo teme iz znanosti, sociologije, zgodovine, literature, umetnosti in glasbe. Na socialnem področju pa utrjujejo veščine skupinskega dela, saj je tekmovanje ekipno. Naučijo se retorike in javnega nastopanja, urijo se v pisanju esejev, izboljšujejo pisno sporočanje v angleščini in širijo strokovno besedišče. Udeleženci svetovnega tekmovanja razvijajo medkulturnost, se urijo v angleščini in navezujejo stike z vrstniki z vsega sveta.

Ključne besede: nadarjen učenec, tekmovanje, medpredmetno povezovanje, strokovno besedišče, poučevanje, socialne veščine

From Competition to Knowledge

Abstract

Gifted students require challenges, which will enable them to expand their academic knowledge and strengthen their social skills. Hence, Orehek Primary School takes part in the World Scholar's Cup competition in English, which covers various areas across the curriculum. Preparations include

numerous teaching methods, active approach, and require motivated individuals. They enable students and their mentors to grow through attaining a common goal. Academically, students study science, sociology, history, literature, art and music. In the social area, pupils strengthen their team work skills as they compete in the groups of three. Pupils learn rhetoric, public performing, essay writing, improve their writing skills and expand their professional vocabulary. Participants in the global competition develop multiculturalism, improve their English and make contacts with their peers from around the Globe.

Key words: gifted students, competition, cross-curricular, professional vocabulary, teaching, social skills

1 Uvod

»Nadarjeni učenci se učijo hitreje in bolj samostojno kot večina njihovih vrstnikov. Imajo zelo dobro razvite bralno-pisalne sposobnosti, so izjemno motivirani pri zahtevnejših nalogah in dosegajo višje standarde znanja kot vrstniki.« (https://courses.lumenlearning.com/suny-educationalpsychology/chapter/gifted-and-talented-students/; 22. 9. 2019) V preteklosti so se nadarjeni učenci uvrščali med učence s posebnimi potrebami, čeprav zdaj dobro vemo, da potrebujejo popolnoma drugačne pristope in izzive, s katerimi bodo poglobili svoje znanje, nadgradili besedišče, razvili in izboljšali socialne veščine. Od tradicionalnega pogleda na nadarjene učence in od tradicionalnih metod dela moramo pri delu z nadarjenimi narediti premik naprej in tem učencem ponuditi sveže pristope in načine dela.

Da bi se nadarjenim učencem čim bolj približali in jim ponudli primeren izziv, so se na Osnovni šoli Orehek odločili za sodelovanje na mednarodnem tekmovanju World Scholar's Cup. Priprave na tekmovanje nadarjenim ponujajo izzive in napredek, ki jim ga osnovnošolski kurikul v takšni meri ne zagotavlja. Učenci med pripravami pridobivajo različna medpredmetna znanja in rastejo na osebnem področju. Izboljšajo svojo samopodobo, naučijo se javnega nastopanja in spoznajo svoja močna področja. V primeru udeležbe na svetovnem tekmovanju pa širijo obzorja na medkulturnem področju in se na avtentičnem primeru učijo, kaj prinaša organizacija potovanja v tujino.

2 Temeljni pouk in prepoznavanje nadarjenih

Na Osnovni šoli Orehek so temeljni pouk angleščine v tretji triadi zasnovali tako, da nudi čim večji izziv tudi nadarjenim in vedoželjnim učencem. Pri urah angleščine obravnavajo aktualna področja, ki pomagajo učencem širiti strokovno besedišče in splošno razgledanost. Pouk je naravnan medpredmetno. Obravnavajo družbene in politično aktualne teme, kulturo angleško govorečih dežel, geografske in zgodovinske teme ter tudi poljudno-znanstvena besedila. Poleg učbenika, ki služi kot vodilo, učenci prebirajo avtentična besedila oziroma besedila iz revij Mary Glasgow. Angleščina od 7. do 9. razreda vsaj enkrat tedensko poteka v blok uri, saj je le na tak način mogoče obdelati kompleksne teme in učencem omogočiti, da se lotijo diferenciranih in avtentičnih nalog. Pouk angleščine je usmerjen v učenca, učitelj pa zaradi narave pouka pri uri lažje prepozna nadarjene učence. Le-ti si bolj učinkovito organizirajo svoj način dela in so bolj motivirani za zahtevnejše naloge.

2.1 Tekmovanje v orehovi lupini

Najbolj motivirane in željne izzivov učiteljica angleščine povabi k sodelovanju na tekmovanju World Scholar's Cup. Tekmovanje poteka na Osnovni šoli Danile Kumar v Ljubljani in se izvaja v dveh kategorijah (Junior in Senior), za učence in dijake od desetega do osemnajstega leta. Tekmujejo v angleščini, veliko udeležencev je tudi iz mednarodnih šol. Učenci tekmujejo v trojicah in se pomerijo v štirih disciplinah: v pisanju esejev, v debati, na testu in v skupinskem kvizu. Beležijo se individualni in tudi skupinski rezultati. Razpisane teme so s področja znanosti, sociologije, zgodovine, literature, umetnosti in glasbe. Učenci se lahko uvrstijo tudi na svetovno tekmovanje, ki po navadi poteka v eni od azijskih držav.

3 Razvijanje akademskih in socialnih veščin

3.1 Medpredmetno povezovanje in širjenje strokovnega besedišča

Na Osnovni šoli Orehek so nadarjenim učencem ponudili priprave na tekmovanje v obliki skupinskega učenja, saj ti učenci potrebujejo priložnost sodelovanja z nadarjenimi vrstniki pa tudi naprednejše in globlje vsebine. Potrebujejo tudi drugačen način komuniciranja z učiteljem, ki ne sme biti predavatelj, temveč vodnik, ki stoji ob strani in spodbuja.

V prvih urah priprav si učenci ogledajo razpisane teme in se pogovorijo o svojih zanimanjih ter tako s pomočjo samorefleksije ugotavljajo svoja močna področja. Vsak učenec v ekipi izbere dve področji in prevzame odgovornost, da se bo vanju poglobil, ju raziskal in o svojih dognanjih in vprašanjih poročal na skupnem srečanju. Med pripravami si ekipe organizirajo tudi popoldanska ali vikend srečanja, ki potekajo v vzdušju razprav in raziskovanj razpisanih tem. Učenci se tako naučijo samoiniciativnosti in organizacije prostega časa. Postavijo si prioritete, dobro pa morajo krmariti tudi med šolskim delom in dodatnimi nalogami, ki jih takšno tekmovanje prinaša.

Priprave v šoli potekajo v sproščenem delovnem vzdušju. Mentor učence usmerja in spodbuja, ob tem pa tudi sam nadgrajuje in obnavlja znanje in besedišče. Učenci skupaj z mentorjem sedijo za isto mizo, kar ustvarja prijetno učno okolje, ki temelji na vrednotah znanja, sodelovanja in raziskovanja. Učenci se ne bojijo podajati svojih mnenj, pride do prijetne izmenjave izkušenj in pogledov ter posledično do krepitve samopodobe.

Priprave v angleščini potekajo dve šolski uri, saj so teme obširne in zahtevajo veliko pogovora in raziskovanja. Učenci nove besede in termine sproti preverjajo in se tako učijo iskanja informacij po spletu, v spletnih slovarjih ter urijo učne strategije, ko si ustvarjajo in urejajo svoje zapiske. Odgovore iščejo tudi s pomočjo socialnih omrežij, uporabljajo YouTube, z udeleženci istega tekmovanja z vsega sveta se povezujejo na Facebooku.

Nadarjenim učencem osnovnošolski kurikul ne postavlja dovolj velikih izzivov, zato jim dodatne izzive na Osnovni šoli Orehek nudijo med pripravami na to tekmovanje.

3.2 Debatništvo

Ko so teme že dobro utrjene, se učenci pričnejo pripravljati na debato. Spoznajo njen potek, mentor jim na začetku pomaga s posnetki debat in uporabnimi frazami. Pred začetkom debate imajo na voljo petnajst minut, da v ekipi pripravijo argumente za ali proti, uporabljajo pa lahko tudi spletne vire. Med pripravami se naučijo poiskati trdne argumente in dokazila, med debato pa morajo paziti, da prvi tekmovalec ne poda vseh hkrati. Naučijo se stopnjevanja argumentov, izražanja stališč in podpore s

konkretnimi primeri. Izboljšajo prepričljivost nastopa in jasnega izražanja misli. Med debato morajo dobro poslušati nasprotno ekipo in pripraviti repliko na njihove argumente. Debatništvo zahteva hitro razmišljanje, dobro organizacijo argumentov, prepričljivost, jasnost izražanja in samozavesten nastop govorca.
Za suveren nastop pred nasprotno ekipo je potrebno veliko vaje in prvi koraki niso enostavni. V sklopu priprav se udeleženci tekmovanja naučijo izboljšati svojo držo, projekcijo glasu, intonacijo, presledke, retorična vprašanja in tekočnost govora. Iz ure v uro urijo svoj nastop in postajajo samozavestnejši pri izražanju v angleščini.
V sklopu priprav si nadarjeni učenci sami poiščejo teme debat iz predelanih tem in ugibajo, kaj jih čaka na tekmovanju. Sami skušajo formulirati predmet debate, ki mora biti jasno zastavljen, mentor pa jim pri tem pomaga in jih usmerja.
Takšne priprave pa pomenijo osebnostno rast tudi za mentorja, saj se le-ta uri v ocenjevanju in presojanju debat in tako izpopolnjuje svoje kriterije in poznavanje debatništva. Mentor na državnem in svetovnem tekmovanju sodi debate udeležencev iz drugih šol in držav, spoznava nove pristope in strategije, s katerimi skuša nato izboljšati nastop svojih ekip v naslednjih etapah tekmovanja.

3.3 Pisanje

Učenci se med pripravami na tekmovanje urijo tudi v pisanju esejev. Skupaj z mentorjem raziskujejo zgradbo eseja, iščejo primere dobrega in slabega pisanja. Pri iskanju argumentov si učenci lahko pomagajo z viri z interneta. Veščine pisanja izboljšujejo tako, da doma pišejo eseje, pri pregledu pa mentor napake označi in jih ne popravlja. Učenci eseje nato predebatirajo na skupnem srečanju in ugotavljajo, kaj bi lahko izboljšali. Gre za formativni pristop, ki je na prvi pogled zamudnejši, a daje trajnejše rezultate. Za razliko od tradicionalnega pristopa k pisanju esejev, lahko učenci na začetku uporabijo spletne vire, ob koncu pisanja pa lahko njihov esej pregleda sotekmovalec, ki poda pripombe in predloge za izboljšavo. S takšnim pristopom nadarjeni učenci vadijo iskanje napak, se učijo podajati mnenje, napredujejo pa tudi v sodelovalnem učenju.

4 Veščine za življenje

4.1 Finančni vidik

Če se ekipa uvrsti na svetovno tekmovanje v Aziji, lahko to za družine pomeni velik finančni zalogaj, saj nadarjeni učenci prihajajo iz različnih ekonomskih razredov. Stroške kotizacij, letalskih kart, zavarovanj in bivanja mentor staršem predstavi na sestanku, z učenci, starši in vodstvom šole pa iščejo rešitve in sponzorje. Na Osnovni šoli Orehek stroške mentorja krijejo iz šolskega sklada, ki je namenjen tudi delu z nadarjenimi učenci.
Učenci sestavijo pismo sponzorjem, pridobijo naslove in pripravijo pisma. Vključeni so v vse faze priprav in tekmovanja, zato se tudi zavedajo kompleksnosti organizacije. Skupaj sestavijo seznam potrebščin za potovanje, pozanimajo se o cepljenjih, vizumih, iščejo namestitev na spletnih portalih in brskajo za ugodnimi letalskimi vozovnicami. Pridobivajo si izkušnje z organizacijo potovanja in se zavedajo, kaj vse prinaša potovanje v tujino. Zaradi svoje vpletenosti v organizacijo imajo še dodaten zagon pri pripravah na svetovno tekmovanje.
V tujini se učenci seznanijo z razlikami v kupni moči prebivalstva, opazijo materialne in socialne razlike med njimi in državo gostiteljico. Nabirajo si neprecenljive izkušnje za življenje in rušijo strah pred neznanim.

4.2 Medkulturnost

Udeleženci na svetovnem tekmovanju spoznajo vrstnike z vsega sveta. Imajo veliko priložnosti, da z njimi navežejo stike, saj je tekmovanje zastavljeno tako, da se mladi med sabo tudi neformalno družijo, si izmenjujejo poglede in izkušnje. S svojimi vrstniki lahko primerjajo izobraževalne sisteme in komunicirajo v angleščini. Udeležba na svetovnem tekmovanju je za vse nadarjene učence nepozabna izkušnja, ki jim za vedno spremeni nekatere poglede na svet.
Svojo državo, občino ali kraj lahko na svetovnem tekmovanju predstavijo na sejmu kulture in si tudi sami ogledajo stojnice iz drugih držav. Udeleženci že med pripravami razmišljajo, katere vidike Slovenije in svojega kraja bi predstavili na sejmu. Iščejo sponzorje, ki bi donirali izdelke za promocijo države na svetovnem tekmovanju, s tem pa krepijo svojo narodno zavest.
Na svetovnem tekmovanju imajo učenci tudi nekaj prostih dni. Takrat imajo priložnost za raziskovanje tuje dežele. Med pripravami iščejo informacije o deželi gostiteljici ter na podlagi svojih interesov in finančnih zmožnosti organizirajo izlete. Mentor jih ves čas usmerja in jim pomaga pri končnih odločitvah. Na Tajskem so se učenci Osnovne šole Orehek odločili za ogled templjev v Bangkoku, v Vietnamu pa za kolesarjenje mimo riževih polj in za ogled starodavnega glavnega mesta. Ker so aktivno sodelovali pri organizaciji izletov in raziskovanju ozadja, se jim je tudi sama izkušnja močneje vtisnila v spomin.

4.3 Samopodoba

Vpletanje nadarjenih osnovnošolcev v vsa področja tekmovanja, od priprav do organizacije in razmišljanja o finančnem vidiku, pa bistveno vpliva tudi na to, kako učenci doživljajo samega sebe in okolico. Med pripravami lahko opazijo napredek na področju izražanja in tekočnosti, strokovnega besedišča, novih znanj in povezanosti s skupino.

Na potovanju se še tesneje povežejo z mentorjem in sotekmovalci, pogovarjajo se o vtisih s potovanja, vlečejo vzporednice, primerjajo, analizirajo in iščejo rešitve za nekatere družbene probleme. Vse to vpliva na njihovo samopodobo in dojemanje sveta okoli sebe.

5 Zaključek

Priprave na tekmovanje celostno pristopajo k delu z nadarjenimi učenci na aktualen način. Vključujejo veliko trdega dela, a hkrati tudi prijetnega druženja in povezovanja. Znanje in motiviranost za delo sta ključni vrednoti, ki služita kot gonilo in nenazadnje dajeta rezultate. Nadarjeni učenci in njihov mentor se na poti skupaj učijo, rastejo in pridobivajo nepozabne izkušnje za celo življenje. Nadarjenim učencem je treba nuditi vzpodbudno okolje za njihov razvoj, kar jim to tekmovanje nedvomno zagotavlja.

6 Viri in literatura

https://courses.lumenlearning.com/suny-educationalpsychology/chapter/gifted-and-talented-students/. (citirano 22. 9. 2018)

Bodimo prijatelji – Nuška Štros

Osnovna šola Gradec, Slovenija, nuska.stros@osgradec.si

V razredu se sreča mnogo med seboj drugačnih učencev. Razlikujejo se po sposobnostih, vrednotah, telesnih značilnostih, po okolju in družini iz katere prihajajo. Pomembno je, da med njimi spodbujamo strpnost in razlike predstavimo kot izziv in ne nekaj, česar bi se morali bati ali izogibati. To predstavimo na nevsiljiv način, preko različnih dejavnosti, ki se izvajajo med poukom. Ob tem pa je potrebno tudi razložiti, zakaj ima nek otrok težave (na primer zakaj pride do neke bolezni, kako se počuti, ko pride k njim iz drugega okolja, zakaj ima težave pri sledenju pouku...), saj s spoznavanjem problema izgine strah pred neznanim. Zaželeno je, da se pri tem vključijo tudi starši, saj mnogo predsodkov in stereotipov izhaja ravno iz družine. Z voljo in pozitivnim odnosom vseh vpletenih, je tudi klima v razredu prijetna, s tem pa sta tudi pripravljenost za delo in motivacija večja.

Ključne besede: učenec, drugačnost, dejavnost v razredu, strpnost, predsodek

Let’s be friends

In class, one meets pupils with different characteristics. They differ in their abilities, values, physical traits, environment and family background. It is important to encourage patience and to introduce differences as a challenge and not something to be feared and avoided. The topic is introduced in an unobtrusive way, by means of various activities during lessons when it needs to be explained why a child has problems (e.g.: what causes an illness, how a child coming from another environment feels, why he/she has difficulties following classes, etc.). Knowing the problem diminishes the fear of the unknown. As many stereotypes and prejudice come from families, it is good for the parents to be involved. The will and positive attitude of all the involved improve the class atmosphere and so class participation and motivation become much better.

Keywords: a pupil, being different, class activity, patience, prejudice

Uvod in teoretična izhodišča

Človek se v življenju že zelo zgodaj sooči z drugačnostjo ter s predsodki, pričakovanji ter zahtevami drugih. Od prvega stika se pričenja dolgotrajni proces zorenja in učenja, kako sprejemati sebe in druge, kako in zakaj zavračati vsiljene vzorce, kako ustvariti sebi in drugim prostor svobode in odprtosti.

V šoli se nato srečujejo otroci, ki odraščajo v različnih okoljih, v različnih družinah, so drugačnega zdravstvenega stanja, vere, narodne pripadnosti... Nekateri od teh otrok imajo zaradi svojih posebnosti več težav v življenju kot njihovi vrstniki, ki so zdravi, nimajo razvojnih omejitev, so brez psihosocialnih težav, so uspešni v šoli, niso revni in jim ne grozi socialna izključenost, ne pripadajo različnim etničnim skupinam, niso begunci ali migranti. Odrasli smo tisti, ki v največji meri vplivamo na to, koliko bo kakšna od teh lastnosti ali posebnosti otroka obremenjevala, koliko bo zaradi nje prizadet ali nesrečen, koliko življenskih poti mu bo zaprla.

V tem delu bi želela predstaviti nekatere pojme, ki so povezani z drugačnostjo in posledično vplivajo na sprejetost učencev v razredu.

1. STEREOTIPI – so ustaljena, zamrznjena predstava o nečem, ki se je izoblikovala v preteklosti (lahko tudi povsem utemeljeno glede na tedanji družbeni in zgodovinski kontekst) in vztraja nespremenjena tudi v povsem drugačni družbeni situaciji in zgodovinskem položaju. Stereotip ne izraža nujno negativnega odnosa, ker temelji predvsem na nepoznavanju, nevednosti in ignoranci. Stereotipi so neke vrste predstopnja predsodkov, tako kot so mnenja predstopnja stališč.

2. PREDSODKI – Pogosto so definirani kot stališča, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih spremljajo močna čustva in so odporna na spremembe. Predsodki so lahko pozitivni ali negativni. Oblikujemo jih v socialnih interakcijah in so skupki stališč o članih določene družbene skupine, nastali zgolj zaradi pripadnosti teh članov določeni skupini.

3. STIGMATIZACIJA - Je strokovni sociološki izraz, ki označuje poseben odziv okolja na drugačnost. Drugačnost je v nekaterih okoljih nezaželena oz. stigmatizirana, okolje pa stigmatizirane osebe dojema kot manjvredne. Ti so lahko tarča posmeha, zaničevanja, opravljanja, psihičnega in fizičnega nasilja. Stigmatizacija se običajno prekine šele takrat, ko izginejo odnosi nadmoči in podrejanja.

4. DISKRIMINACIJA - Pomeni neenako obravnavanje posameznika ali skupine v primerjavi z drugimi osebami ali skupinami ljudi na podlagi osebnih okoliščin kot so spol, starost, rasa, nacionalnost, versko prepričanje, gmotno stanje, družbeni položaj...

5. STRPNOST - Danes se zelo veliko govori o strpnosti, včasih celo toliko, da se zamegli njen pravi pomen. Strpnost ne pomeni, da so vsa prepričanja enako resnična, kajti tam, kjer je vse res, ni nič res. Strpnost je, da dopuščamo ljudem okoli nas, da razmišljajo in verujejo po svoje, da so takšni, kakršni so. To ne pomeni, da ne smemo povedati, kaj sami mislimo, temveč da sprejemamo svojega bližnjega takega kot je.

V našem razredu smo prijatelji

Položaj tako ali drugače prikrajšanih otrok urejajo zakonski akti na državni ravni, Konvencija o otrokovih pravicah ter drugi mednarodni dokumenti, ki jih je sprejela tudi Slovenija.

Kar lahko sami storimo je, da razlik ne spremenimo v notranjo stisko in nesrečo, temveč da poskušamo izenačevati razvojne in življenjske možnosti vseh otrok.

Tudi sama sem v svoji učiteljski karieri imela že mnogo zelo različnih otrok. Največkrat se srečam z otroci, ki imajo različne posebne potrebe (učence z motnjami v duševnem razvoju, otroke z motnjami zaznavanja, otroke s splošnimi in specifičnimi učnimi težavami, govornimi motnjami, motnjami vedenja in osebnosti, gibalno ovirane otroke in dolgotrajno bolne otroke ter nadarjene otroke), učila sem otroke, ki so prihajali iz drugih držav (predvsem Kosovo in Albanija), učence, ki so živeli v družini, ki je bila v materialni stiski, učence, ki so se soočali z nasiljem doma, sčasoma pa tudi v šoli, učence, ki so bili pripadniki različnih ver... Vedno se trudim, da bi se učenci kljub razlikam čim bolje razumeli, da bi le-te obogatile našo razredno skupnost. Velikokrat je v to potrebno vložiti veliko truda in energije, prilagoditi pouk in vanj umestiti dejavnosti, ki se bodo dotaknile učencev in spremenile njihove poglede na drugačnost. Najtežje je to storiti takrat, ko je v skupini že prisotno nasilje, vendar se z vztrajnostjo tudi tu dosežejo dobri rezultati.

V preteklem šolskem letu sem učila razred, v katerem je bilo veliko različnih otrok. V razredu sta bila dva učenca s specifičnimi učnimi težavami, eden od teh je bil tudi zelo živahen in poleg tega še novinec. Poleg njiju je bil v razredu tudi dolgotrajno bolan učenec, ki je imel zaradi svojih težav tudi težave z gibanjem, govorom, učenjem in socializacijo. V razredu sem imela tudi deklico, ki je prihajala

iz Kosova in je imela še nekaj težav s slovenščino, vendar pa jo je obvladala toliko, da se je s sošolci in učitelji brez težav sporazumevala. Imeli so tudi sošolca, ki je nadarjen, vendar pa ima kar nekaj težav z vedenjem, predvsem s sprejemanjem drugačnosti, hkrati pa je tudi močna osebnost, voditelj in organizator, tako da hitro pridobi skupino na svojo stran. Učenci so prihajali tudi iz socialno zelo različnih okolij. Zaradi toliko različnih učencev je bilo v razredu večkrat čutiti napetost, pojavljati se je pričelo tudi psihično nasilje, ki pa smo ga hitro zaustavili. Med poukom, predvsem pri razredni uri, pa tudi ob drugih priložnostih, smo izvedli veliko dejavnosti, ki so pripomogle k strpnosti in s tem k pozitivni razredni klimi, tako da je bilo razredno vzdušje nato do konca leta zelo prijetno.

V razredu sta pomembna vloga učitelja in njegov način dela, ki lahko bistveno pripomore k oblikovanju pozitivnega vzdušja. Učitelji, ki kažejo topel odnos in prijaznost do vseh učencev, s svojim zgledom vplivajo na zmanjšanje razlik. Učitelji lahko vplivamo na ustvarjanje pozitivnega vzdušja tudi s poudarjanjem in nagrajevanjem pozitivnih zgledov, zanimivim podajanjem učne snovi, humorjem in doslednim spoštovanjem pravil.

V razredu smo se veliko pogovarjali. Tudi učna snov pri različnih predmetih se je navezovala na drugačnost. Tako smo se pri družbi pogovarjali o razlikah med ljudmi, o spoštovanju, o različnih kulturah, o stereotipih, predsodkih, revščini, o pripadnosti različnim skupnostim o sporih ter načinih reševanja le – teh ter o medsebojni pomoči in seveda strpnosti. Pri slovenščini smo preko besedil v Berilu ugotavljali na kakšen način smo si ljudje različni ter kako to doživljajo različni junaki (J. Kovačič: Ciganka, ljudska: Kljunaš Gaja-dari, M. Tomšič: Katka in Bunkec, ...).

Ker je bilo veliko govora in različnih mnenj o beguncih, ki so prečkali našo državo, smo prebrali tudi Bevkovo knjigo Lukec in njegov škorec.

Poleg pogovora in obdelave tematike v okviru učnega načrta, pa smo izvedli tudi naslednje dejavnosti.

1. Pri tebi mi je všeč... – Vsak učenec je dobil svoj list, na katerega se je podpisal. List je nato potoval od sošolca do sošolca. Vsak je moral nanj napisati nekaj lepega o osebi, kateri je bil namenjen. Ko se je list vrnil k lastniku, je tudi ta o sebi napisal nekaj pozitivnega. Tako je vsak učenec dobil skupek njegovih pozitivnih lastnosti. Vajo smo ponovili večkrat tekom leta. Izdelali smo tudi plakat, na katerem so bile za vsakega otroka v oblačku zapisane pozitivne misli, ki so mu jih namenili sošolci. Na ta način so učenci ozavestili, da lahko pri vsaki osebi najdejo nekaj dobrega, čeprav jim le-ta ni najbolj pri srcu.

2. V različni literaturi sem našla tudi veliko pregovorov, ki so se mi zdeli primerni za našo situacijo. Pregovore sem zapisala in jih obesila v učilnici in sicer enega na vsakih nekaj dni. Pregovor sem najprej prilepila na steno brez komentarja, da so učenci imeli možnost o njem najprej sami razmisliti, nato pa smo se tekom dneva o njem še pogovorili. Učenci so bili za njih zelo dovzetni in prinesli so dobre rezultate.

Pregovori, ki sem jih uporabila:

Ni junak tisti, ki premaga na stotine sovražnikov, ampak tisti, ki premaga svoje slabe lastnosti. Prijazne besede so lahko kratke in enostavne, njihov odmev pa je neskončen. (neznan) Beseda lahko udari močneje kakor pest. (slovenski) Ko odpuščamo, nam je odpuščeno. Kar seješ, to žanješ. (slovenski) Obvladati sebe je največja oblast. (latinski) Najlepše oblačilo je nasmeh.

4. Žepki pohval – Učenci so izdelali vsak svoj žepek, ki so ga obesili na steno. Vanj so sošolci vlagali pohvale in zahvale za pomoč, ki so jo bili deležni, če so pri nekom opazili nekaj pozitivnega... Žepki so se kar hitro polnili.

5. Sodelovanje s šolsko svetovalno službo – Šolska psihologinja se je z učenci s težavami večkrat individualno pogovorila, jim svetovala. Izvedla je tudi nekaj dejavnosti v razredu. Ena izmed bolj uspešnih je bila igra vlog, v kateri so se učenci razdelili v skupine po tri. Vsak učenec je imel svojo vlogo, zaigrane situacije pa so predstavljale težave, ki so se pojavljale v našem razredu. Na ta način so imeli preko igre možnost uvida v to, kako se počutijo njihovi sošolci ob njihovih napadih, zbadljivkah, nesprejetosti. O vsaki posamezni igri, je psihologinja vodila tudi pogovor.

6. Učenci so se v razredu vsak mesec presedli in sicer s pomočjo žreba. Na ta način so včasih morali sedeti skupaj tudi otroci, ki se niso marali in seveda ob tem tudi sodelovati. Običajno je bilo prvih nekaj dni kar precej težav, potem pa so ugotovili, da je lažje sodelovati kot pa se grdo gledati. Seveda sem bila ves čas pozorna na dogajanje, da bi jih v primeru, da bi bilo med njimi le preveč napetosti, presedla.

7. Učenka, ki je prihaja iz Kosova, je pripravila predstavitev svoje dežele, sošolce je naučila pesmico v albanskem jeziku, predstavila je tudi muslimansko vero. Učenci so ugotovili, da sta si jezika zelo različna in so jo občudovali, da se je tako hitro naučila slovenščino, saj so oni imeli kar nekaj težav z učenjem pesmice.

8. Sodelovanje s starši – Starše sem seznanila z razredno problematiko ter se z vsakim tudi individualno pogovorila. Srečevali smo se vsak mesec, ko smo se pogovorili o napredku oziroma o bolj pomembnih dogodkih. Pri tem se mi zdi zelo pomembno, da staršem predstaviš realno sliko, saj so le tako pripravljeni sodelovati. Sodelovanje pa je zelo pomembno, če želimo doseči napredek.

9. Igrali smo se veliko socialnih iger za razvijanje strpnosti, empatije in kolegialnosti, pri učencih, ki niso bili aktivno vključeni v skupino, sem poiskala močna področja in jih nato na teh področjih izpostavila (dve učenki sta skrbeli za urejanje našega likovnega panoja, učenec, ki je imel težave s svojo živahnostjo, se je izkazal pri športni vzgoji, ...).

10. Učencem z učnimi težavami sem pripravila naloge, ki so jim bili kos, nekatere so bile manj obsežne, nadarjeni ter učno uspešnejši učenci pa so imeli možnost reševati različne miselne orehe, težje naloge, pomagali pa so tudi učencem s težavami (diferenciacija).

Dejavnosti so bile uspešne, razred se je umiril in tudi največji individualisti so se prilagodili do te mere, da je bila klima v razredu veliko bolj prijetna. Učenci, ki so bili na takšen ali drugačen način drugačni, so postali vključeni v razredno skupnost in so v njej imeli svojo vlogo, niso jih več izločevali, ob koncu leta so z veseljem sodelovali na naši zaključni prireditvi. Seveda se to ni zgodilo čez noč, temveč je trajalo kar nekaj mesecev, da so se v razredu vsi počutili prijetno. Delo v tej skupini pa bo potrebno še skozi celotno njihovo šolanje.

3. Zaključek

Učenci teoretično dobro vedo, kaj je drugačnost, znajo jo prepoznati, znajo ponuditi pomoč sošolcem, ki se drugačni in jih sprejeti takšne kot so. Žal pa se vse prevečkrat zgodi, da postanejo nestrpni do sošolcev, ki ne ustrezajo njihovim merilom – takrat pa nastopimo odgovorni odrasli, ki jim moramo še pravočasno postaviti meje, jih opozoriti na strpnost, jim prikazati občutke učencev, ki so drugačni predvsem pa z zgledom pokazati, da so vsi pomembni. Pokazati jim moramo, da stvarnost in duhovni prostor skupnosti soustvarjamo in bogatimo vsi, ki v njej živimo ter da je človeška različnost gibalo odnosov in razvoja.

4. Viri in literatura

MARENTIČ POŽARNIK, B. Psihologija učenja in pouka, Ljubljana, DZS, 2000

MIJATOVIĆ, K. Sprejemanje drugačnosti med mladimi, Diplomska naloga, Ljubljana, 2008

MIKUŠ KOS, A. Različnim otrokom enake možnosti, Ljubljana, ZPMS, 1999

Senzibilizacija otrok za oblikovanje pozitivnega odnosa do otrok s posebnimi potrebami – Snežana Tešić

OŠ Ketteja in Murna, Slovenija, tsnezka@gmail.com

Izvleček

Avtor želi predstaviti projekt "Korak k sončku" katerega namen je oblikovati družbeno in socialno klimo, ki bo otrokom s posebnimi potrebami omogočala enake možnosti kot jih imajo njihovi vrstniki. Ob enem je namen projekta pomagati vsem otrokom uresničevati pravico do vključevanja v socialno okolje in polnega sodelovanja v njem. Na delavnicah otroci spoznavajo različne zgodbice, pripovedujejo o svojih doživetjih s hendikepiranimi, skozi igro se vživljajo v vloge drugačnih, obiskujejo razvojni oddelek v vrtcu in se učijo izražati različna čustva.
Otroke obiščejo tudi invalidi. Izkušnje slepih, slabovidnih in gibalno oviranih, otroke spodbujajo k zastavljanju vprašanj in razmišljanju kako sobivati v sožitju.

Ključne besede: posebne potrebe, čustva, sožitje, izkušnje, pravljice.

Abstract

Author's aim is to present a "Step to the sun" project whose purpose is to create a social climate which will offer handicapped children the same opportunities their peers enjoy. Furthermore, project's goal is to help all children to exercise the right to join the social environment and fully participation in it. At the workshops children get to know different stories, they talk about their experiences with handicapped, play games where they try to identify with disabled, they visit the development section in kindergarten and learn to express different emotions. Children are also visited by disabled. Experiences of blind, visually impaired and physically handicapped encourage children to ask questions and think about how to coexist in harmony.

Keywords: special needs, emotions, coexistence, experience, fairy tales.

1.Predstavitev projekta in vsebinske smernice

Smernice vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami

Dr. Božidar Opara (2009, str. 12) navaja, da so temelji za novo koncepcijo vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami postavljeni z Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju. Integracija otrok s posebnimi potrebami je obsežen proces, ki zahteva sodelovanje, timsko delo, interdisciplinarno

povezovanje, nove metode dela in vključevanje širše družbene skupnosti. Da bi se hendikepirani otroci v družbeno skupnost dobro in kvalitetno vključili, jim je potrebno pomagati pri ustvarjanju emocionalnih vezi s kolektivom, vrstniki in osebjem, ki zanje skrbi. Ob ustreznih spodbudah dosežemo pripadnost socialni skupini in s tem vključenost in povezanost. Otrok ima občutek sprejetosti, varnosti in razvija pozitivno samopodobo.

1.1 Namen projekta

Projekt je namenjen razvijanju pogojev za sobivanje »normalnih« in hendikepiranih otrok. Pred leti se je naša šola vključila v projekt Korak k Sončku zveze Sonček. Oblikovala sem koncept, ki sem ga z leti razširila in nadgradila. Skozi igro in učenje razvijam pri otrocih občutek solidarnosti in lastne vrednosti in jih vzgajam v takšnem duhu, da izgubijo strah pred drugačnostjo. Bistveno je izkustveno učenje, torej da otroci dobijo izkušnjo, kako je biti drugačen. Pomembno je, da imajo otroci možnost srečati se z drugačnimi otroki. Ko se srečajo z njimi in jih spoznajo jih tudi sprejmejo. Na naši šoli imamo nekaj drugačnih otrok. Imeli smo otroka brez rok. Imamo naglušne in gibalno ovirane, otroke na invalidskem vozičku zaradi mišične distrofije, otroke z zmernimi do hudimi motnjami vedenja in sladkorne bolnike. Drugi jih dobro sprejemajo tudi zato, ker jih na to pripravimo. Pripravljeni so jim pomagati, so sočutni, vedo, da tudi drugačni potrebujejo prijatelje in da so njihove reakcije včasih drugačne in jih je potrebno ustrezno razumeti. Ozaveščamo tudi starše in jih spodbujamo, da pomagajo, da bi se hendikepirani otroci vključili v šolsko skupnost kot vsi ostali. Opažamo, da je bolj kot otroke strah starše, kako bodo njihovi otroci zaživeli v odnosu do drugačnih. Vemo pa, da se stereotipi in predsodki s staršev prenašajo na otroke. Starši so največkrat pripravljeni prisluhniti in sodelovati pri naših prizadevanjih.

1.2 Pomen empatije

Empatija (Kroflič in Gobec, 1992, str. 31-37) je sposobnost oziroma zmožnost vživljanja v občutke drugega. Pomaga nam predvideti, kaj bo storil nasprotnik in se tako pripraviti na ustrezen odgovor. Razvoj empatije omogoča izražanje svojih občutij, iskanje vzrokov za taka občutja, izražanje idej o rešitvi in poskusu realizacije ter komunikacijo odprtega tipa (razmišljanje o problemu in iskanje možnih rešitev). Namen projekta Korak k sončku je, tudi s pomočjo empatije, drugačnost prepoznati, se je zavedati in oblikovati pozitiven odnos do vseh, ki so drugačni in so del našega okolja.

1.3 Izkustveno učenje

Izkustveno učenje (Bognar, Uzelac in Bagić, 1994) omogoča kreiranje situacij, v katerih otrok doživlja določene situacije po principu »lastne kože«. Usmerjeno je na proces in ne na rezultate, na osebno kreirano in ne sprejeto znanje ter na učenje na uspehu in ne na neuspehu.

Socialno učenje (Bognar, Uzelac in Bagić, 1994) zajema skupinsko interakcijo in komunikacijo, v kateri se izmenjujejo izkušnje, poveča otrokova občutljivost za emocionalna doživetja drugih ter razvijata sodelovanje in toleranca. Odgovornost in skrb zase se razvija vzporedno z odgovornostjo in skrbjo za druge.

1.4 Socialne igre

Mirjam Senica (2010, str. 16) pravi, da s socialnimi igrami in drugimi oblikami socialnega učenja skušamo otroku razvijati čim več socialnih kompetenc. Socialne igre pomembno vplivajo na razvoj lastne identitete, boljše komunikacije s samim seboj in drugimi, ter pri sprejemanju in dajanju povratnih sporočil. Z igrami se otroci učijo pomagati drug drugemu, so čustveno aktivni, izražajo svoje mnenje in se sproščajo. V igro jih povabimo, če ne želijo sodelovati jih ne silimo. Vključijo se lahko tudi kasneje.

2.Cilji projekta

Razvijati občutljivost za vse oblike drugačnosti in večjo tolerantnost med nami.

Razvijati pozitivno samopodobo in čustveno inteligenco.

Otroke motivirati in izobraževati za sprejemanje in razumevanje vsakršne drugačnosti, ter krepitev prosocialnih vedenj.

Oblikovati takšno družbeno in socialno klimo, ki bo otrokom z invalidnostjo kot manjšini omogočala enake možnosti, kot jih imajo sovrstniki.

Pomagati vsem otrokom uresničevati pravico do vključevanja v socialno okolje in polnega sodelovanja v njem.

Medsebojno druženje z namenom spoznavati drugačne otroke, se navajati na primeren odnos do njih in preprečevati diskriminacijo.

O*biski institucij* (predvsem v domačem kraju), kjer poteka varstvo, izobraževanje, usposabljanje, delo in bivanje otrok ter odraslih s posebnimi potrebami.

3.Izvedbena raven projekta

Projekt skušamo izvajati skupaj z zunanjimi izvajalci in zainteresiranimi učitelji. Največji poudarek je na delu z otroki v prvi in drugi triadi.

V prvem razredu izvedem pogovor v katerem otroci razmišljajo o razlikah med nami, o drugačnosti, o ljudeh, ki jih kot take poznajo, o lastnih izkušnjah ob srečanju z njimi. Igramo se igro Pantomima v kateri se otroci soočajo z gluhostjo. Po končani igri otroci pripovedujejo kako so se počutili, kaj so doživljali in primerjajo svoja doživetja z občutki gluhega. Pripovedujejo, kako bi jim lahko pomagali. Enako ponovimo pri vseh ostalih igrah.

Zgodbica Svetlane Makarovič, Veveriček posebne sorte, otroke nauči, da nikoli ne smeš obupati. Otroci zgodbico obnovijo po svojih besedah. Vsak otrok nariše najljubši prizor iz zgodbice. Dejavnost nadgradimo z risanjem poljubne risbe z roko, s katero otroci običajno ne rišejo. Pri tem se otroci vživljajo v svet gibalno oviranih.

Zaključimo z igro Slepa miš, v kateri se otroci soočajo s slepoto. Na voljo imajo tudi dve slikanici napisani v Brailovi pisavi.

V drugem razredu pričnemo s pogovorom v katerem otroci pripovedujejo o različnostih med nami. Pripovedujejo kako sprejemajo drugačnost kot normalen družbeni pojav in del vsakdanje življenjske resničnosti tudi v šoli. Spoznajo zgodbico Drugačen, ki jo je napisala Kathryn Cave. Otroci zgodbo obnovijo in pripovedujejo o občutkih, ki sta jih doživljala Drugačen in Čuden.

Sledi igra z imenom Kako se počutiš. Otroci na karticah poimenujejo narisana čustva kot so: jeza, žalost, veselje, zaljubljenost, zaskrbljenost in strah. Dva otroka odideta iz razreda, šest si jih razdeli kartice in s tem vloge čustev, ki jih bodo prikazali. Otroka, ki se vrneta v razred skušata ugotoviti, katero čustvo z mimiko prikazuje posamezen otrok. Vloge menjamo tako dolgo, da pridejo vsi otroci na vrsto. Za zaključek razmišljajo, kako lahko pomagajo drugim, glede na čustveno stanje v katerem so.

Učenci tretjih razredov obiščejo razvojni oddelek v bližnjem vrtcu. Razredničarka jih pred tem na obisk pripravi. Vsako leto se pred obiskom soočamo tudi z vprašanjem otrok: "Ali se lahko njihovih bolezni nalezemo?". Učenci pripravijo kratek kulturno umetniški program s katerim razveselijo otroke iz vrtca. V vrtcu jih pozdravi profesor defektologije, ki jim opiše kakšne motnje imajo njeni varovanci in jih seznani z ustreznim vedenjem do njih. Sledi kratek nastop učencev, nato pa skupaj z otroki iz razvojnega oddelka odidejo v igralnico, kjer se skupaj igrajo in z njimi spoznavajo različne pripomočke za otroke razvojnega oddelka. V zaključnem pogovoru otroci izvedo, katere motnje nastanejo pred in med porodom in katere kasneje. Običajno zastavljajo veliko zanimivih vprašanj, pozorno poslušajo odgovore in pripovedujejo o svojih izkušnjah.

V Tednu otroka, učence obiščejo invalidi, s katerimi se pogovarjajo in igrajo z igračami prirejenimi prav zanje. Invalidi jih seznanijo s slikanico Bontonček ali kako biti prijatelj z vsemi, ki ga je izdalo društvo, katerega člani so. Z nekaj slikanicami obdarijo razred, vsak učenec pa dobi tudi svoj izvod na prireditvi ob sprejemu v šolsko skupnost.

Občasno so učenci deležni predstavitve motnje sluha in naglušnosti ter znakovnega jezika. Obiščejo jih otroci Zavoda za gluhe in naglušne iz Ljubljane. Skupaj se naučijo nekaj sporočil znakovnega jezika.

Za razrede od petega do devetega pa pripravljamo delavnico o drugačnosti. Pri pouku Državljanske vzgoje in etike, se učenci pogovarjajo o drugačnosti, pripravijo referate o cerebralni paralizi ter obiščejo bivalne skupnosti v šolskem okolišu. Skupina otrok (glede na interes) ob dnevu odprtih vrat obišče center Sonček in razstavo likovnih del slikarjev, ki slikajo z usti in nogami. Na šoli smo pravtako že gostili priznanega slikarja, ki slika z usti.

Vsak razred ima možnost izdelati osebno izkaznico razreda, ki visi pred razredom. Po predhodnem dogovoru nanjo zapišejo en do dva cilja. Cilja sta naravnana na doseganje medsebojnega sožitja in upoštevanju individualnih posebnosti vsakega učenca.

3.1Zunanji sodelavci projekta

Pri izvajanju projekta so naši redni zunanji sodelavci:

YHD - Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, Ljubljana,

Vrtec Otona Župančiča, OE Živ-Žav - razvojni oddelek, Ljubljana,

Mestna občina Ljubljana,

SONČEK - Zveza društev za cerebralno paralizo, Ljubljana,

Zavod za gluhe in naglušne, Ljubljana.

4.Zaključna misel

Pat Brander et al. (2006, str. 56) pravijo: »če ne bomo sposobni prepoznati mehanizmov, ki ohranjajo izključevanje in diskriminacijo, jih nikoli ne bomo mogli spremeniti. Spremembe morajo biti glavni rezultati teh aktivnosti«. Če želimo doseči spremembe, moramo začeti najprej pri sebi. Po svojih močeh in s pozitivno naravnanostjo, z dodatnim izobraževanjem in ustrezno podporo učiteljem bomo zmogli hendikepiranim otrokom nuditi spodbudno in zdravo okolje za njihov celostni razvoj.

Veveriček Čopko iz slikanice Veveriček posebne sorte je kljub okvarjeni nožici postal najpametnejši v celem gozdu. Brez pomoči prijateljev mu ne bi uspelo. Želimo si, da bi vsi na naši šoli s svojim vedenjem in dejanji pokazali, da želijo, znajo in zmorejo sprejemati različnost in drugačnost med nami. Malo zato, ker nikoli ne veš, kdaj boš tudi sam potreboval pomoč, predvsem pa zato, ker je tako prav.

5.Viri

Bognar, L., Uzelac, M., in Bagić, A. Budimo prijatelji. Zagreb: Slon, 1994.

Brander, P., Cardenas, C., Abad, J., Gomes, R., Taylor, M. Vsi drugačni vsi enakopravni. Ljubljana: Zbirka Slovenija in Svet Evrope št.:43, (2006).

Kašnik Janet, M., Janet, E., Senica, M., Kališnik Šavli, M., dr. Praper, P., dr. Bezenšek, J., dr. Roncelli Sušec, M., Grahovec, T., Pogorevc, N. Da sije sonce. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, (2010).

Opare, B., Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah. Ljubljana: Centerkontura, (2009).

Kroflič, B. & Gobec, D. Ustvarjalni gib in plesna vzgoja za najmlajše. Novo mesto: Pedagoška obzorja, (1992).

Vedenjske in čustvene težave otrok v osnovni šoli – Urška Ude

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, urska.ude@sfpkr.si

Izvleček:

Vedenjske in čustvene težave sodijo med tisto vrsto motečega vedenja, ki ga danes v šolskem prostoru najtežje obvladujemo. Soočanje z naraščajočo vedenjsko problematiko otrok v osnovnih šolah spravlja učitelje in ostale strokovne delavce pogosto v situacije, ki jih zaradi manjše usposobljenosti in nepoznavanja teoretičnih in praktičnih znanj s področja dela z otroki s težavami v socialni integraciji ne obvladajo dovolj. Vedenjske in čustvene težave otrok v osnovni šoli se kažejo na različne načine. Katere so možne in najučinkovitejše pomoči učencem v osnovni šoli ter kako oz. na kakšen način ponuditi pravilno, zadostno in problemom ustrezno pomoč. V šolah pogosto naletimo na vprašanje, kdo je tisti, ki se naj v šoli z vedenjsko in čustveno težavnim učencem ukvarja? Pri delo z vedenjsko težavnim učencem je pomembno razumevanje realne življenjske situacije, kar pomeni, da otroka gledamo v kontekstu njegovega socialnega okolja, družine, šole, vrstnikov ter zunanjih dejavnikov.

Ključne besede: vedenjske in čustvene težave, osnovna šola, ustrezne strategije dela, smernice učiteljem za delo z učenci z vedenjskimi in čustvenimi težavami.

Behavioral and emotional problems of children in elementary school

Abstract:

Behavioral and emotional problems belong to that kind of disturbing behavior, which is today the most difficult to control in the school environment. Facing the growing behavioral problem of children in elementary schools, teachers and other professionals often find themselves in situations that, due to their low skills and lack of knowledge of theoretical and practical knowledge in the field of work with children with problems in social integration, do not manage enough. Behavioral and emotional problems of children in elementary school are manifested in different ways. K at ere are possible and most effective assistance n m primary school pupils and how respectively. how to offer proper, sufficient and appropriate assistance. In schools, we often encounter the question of who is the one who is involved in a school with a behavioral and emotionally difficult student? When dealing with a behavioral problematic student, it is important to understand the real life situation, which means that we look at the child in the context of his social environment, family, school, peers, and external factors.

Keywords: behavioral and emotional problems, elementary school, appropriate work strategies, guidelines for teachers to work with pupils with behavioral and emotional problems.

Cilji in strategije dela z učenci z vedenjskimi in čustvenimi motnjami v osnovni šoli

Uspešnost učiteljev pri delu z vedenjsko problematičnimi učenci se težko vrednoti, saj je moteče vedenje kompleksen pojav, ki se pri nekaterih otrocih komaj kaj izboljša. Kdaj so učitelji pri svojem delu uspešni? Lahko si odgovorimo, da takrat, ko učenci izpolnijo vsaj minimalni del učiteljevih zahtev glede učenja in upoštevanja šolskih pravil. Če pa se še naprej vedejo neustrezno, nesprejemljivo in kršijo vsa šolska pravila, ne moremo govoriti o uspešnem delu.

Bečaj (1987) poudarja, da je cilj pri delu z vedenjsko motenim učencem v tem, da postane discipliniran in vsaj minimalno učno uspešen. Pri tem je učitelj odgovoren v tem smislu, da doseže cilj, ki za določenega učenca predstavlja napredek v vedenju in učni uspešnosti. Toda vedenje se pri učencu lahko izboljšuje zelo počasi.

Spremembe niso vedno tako izrazite, da bi jih bilo lahko opaziti. Učitelj tako začne vrednotiti samega sebe, ker ne doseže končnega rezultata oziroma cilja in se čuti v celoti neuspešnega. Bečaj meni, da učitelj ne more biti odgovoren za vse dejavnike, ki vplivajo na moteče vedenje. ,,Pač pa mora biti odgovoren za to, da ustvari učencu tiste optimalne pogoje, v katerih bo ta, glede na svojo motnjo, najlažje funkcioniral.,, (Bečaj, 1987, str. 83)

Cilji morajo biti postavljeni realistično in morajo biti usmerjeni na oblikovanje optimalnih pogojev za otrokovo funkcioniranje. Vprašati se moramo, kaj je sploh možno doseči. Včasih je uspeh že to, da ostane otrok enako problematičen še naprej. V najhujših primerih, ko oddaja v vzgojni zavod ali kakšno drugo institucijo še ni mogoče, je cilj, ki ga je možno še doseči, morda le to, da šola poskuša ,,preživeti,, ob učencu, ta pa ob šoli, tisti čas, ki učencu manjka do končane šoloobveznosti.

Ob različnih učencih si lahko postavimo različne cilje. Bečaj (1987) omenja naslednje:

-preprečiti nastanek vedenjske motenosti,

-odpraviti motnjo,

-ublažiti motnjo, ki je ne moremo odpraviti,

-obdržati motenost na istem nivoju, preprečiti torej poslabšanje,

-,,preživeti,,.

Skalar (1996, str. 339, 340) navaja podatek, da si učitelji v osnovni šoli ne želijo imeti v razredu vedenjsko motenih otrok. Ker pa se njihovemu vedenju ne morejo izogniti, se odzovejo na njihovo moteče vedenje z raznimi ukrepi, za katere avtor meni, da so večkrat sporni.

Ukrepi ali intervencije učiteljev na moteče vedenje učencev so lahko izključitev (začasno ali stalno iz razreda ali iz šole, v skrajnih primerih se otroka odda v vzgojni ali kak drug zavod), umiritev (z opozorili, grožnjami, kaznimi do napotitve k svetovalnemu delavcu, ravnatelju, itd.), prenos odgovornosti (na strokovne službe in razne strokovnjake).

Najbolj pogosto vprašanje, ki ga srečamo na šoli ob vedenjsko problematičnih učencih, je, kdo je tisti, ki naj se s takim učencem ukvarja. Najprej je to učitelj, ker je edini, ki je skupaj z učencem vsak dan v realnih situacijah in ker edino lahko vzpostavi z učencem pravi odnos. Učitelju je lahko v izredno pomoč šolski svetovalni delavec, vendar le pod pogojem, da sta oba v dobrih medsebojnih odnosih. Tudi vzdušje na šoli (stil vodenja šole, splošni odnos do otrok z vedenjskimi motnjami, medsebojni odnosi…) lahko posredno vpliva na obravnavanje teh otrok.

Škoflek (1983) predlaga nekaj izhodišč pri delu z motečimi učenci. ,,Diagnoze problematičnega učenca,, se naj ne postavi prehitro, z učencem se je potrebno pogovoriti, vzpostaviti dober odnos z njim, vzpostaviti s starši osebni stik. Pomembno je, da ne poskušamo spremeniti starše ali njihov problem, temveč da skušamo vplivati na odnos staršev do otroka. Zelo pomembno je, da otroku omogočimo doživljanje uspehov, priznanj in potrditev.

Pogosto so pri motečih učencih neučinkoviti tudi vsi tisti prijemi, ki so sicer uspešni pri drugih, manj motečih učencih. Pohvala, vzpodbuda namesto kaznovanja, vključevanje v dopolnilni pouk, podaljšano bivanje, interesne dejavnosti. Ker so taki otroci še pogosto šolsko neuspešni, je zelo pomembno, da jim zagotovimo vsaj šolsko uspešnost glede na njihove sposobnosti.

Moteče vedenje ne izbruhne šele v osmem razredu osnovne šole, temveč se problematično vedenje lahko pokaže že v prvem razredu. Preventivno bi morali strokovni delavci na šoli delovati že ob takojšnji vedenjski problematičnosti, velikokrat je to v petem razredu že prepozno oziroma veliko manj učinkovito.

Delo z učenci, ki spadajo v kategorijo vedenjskih motenj, je izredno težko. Težko je vzdržati njihovo napadalnost, nesramnost, nemotiviranost za delo, predrznost ter podobno. Velikokrat se vloži ogromno napora pri takih učencih, rezultati pa niso vidni navzven. Za svoje delo učitelji in drugi delavci na OŠ ne dobijo nikakršne potrditve. Dejstvo je, da se vsak napor izplača, potrebno je slediti majhnim korakom in ciljem in realno oceniti možen napredek. Tako se odgovornost razporedi in zmanjšajo se občutki nemoči.

,,Cilj vseh intervencij je prekinitev začaranega kroga in omilitev neustreznih vedenjskih manifestacij, pri tem je učiteljeva vloga ključna. Otrok mora pridobiti nove izkušnje, nove navade, mora se počutiti varnega in sprejetega, mora doživeti uspeh.,, (Skalar, 1996, str. 342)

Učitelj mu lahko pri tem pomaga, ko soustvarja socialno klimo in ki spremlja, vodi ter usmerja takega učenca krajši ali daljši čas. Seveda pa lahko moteče vedenje preraste v resnejši problem, če se učitelj odziva nanj preostro, nestrpno in iracionalno.

Kako naj postopa učitelj?

Poglavitna naloga učitelja je, da najprej zazna težave pri učencu, se nanje odzove in obvesti šolsko svetovalno službo.

Pomembno je, da otroku ponudimo pomoč in obravnavo, še preden težave prerastejo v motnje.

Prav zato je velik del vzgojno-izobraževalnega procesa namenjen reševanju motečega vedenja posameznih učencev v šoli.

Cilj prevencije je preprečiti nastanek nezaželenega vedenja in ponuditi otroku dovolj podpore in virov v pozitivnih oblikah vedenja.

V šoli lahko uporabljamo osnovne strategije ki vsebujejo splošno poučevalno prakso ter tudi bolj specifične strategije, ki pa jih otroku nudi primerno usposobljen strokovnjak, npr. socialni pedagog.

Kesič Dimic (2010) izpostavi osnovne strategije dela z vedenjsko in čustveno težavnimi učenci:

Občutek odgovornosti: različne zadolžitve v razredu.

Pozitiven zgled: interakcija z vrstniki, ki predstavljajo primeren vzorec vedenja.

Pogovor o primernem vedenju: skozi celo šolsko leto.

Strukturiran in predvidljiv pouk: zaporedje aktivnosti in postopkov naj bo vedno enako.

Čim dlje od motečih dejavnikov: oprema, klepetavi sošolci, didaktični pripomočki.

Kratke in hitre dejavnosti: povratne informacije naj bodo čim hitrejše.

Pozitivna samopodoba in samozavest: velik poudarek, ga pohvaliti.

Objektivnost in razumevanje: brez burnih reakcij.

Pričakovanja in meje: jaz sporočila.

10.)Močno področje: izredno pomembno.

11.) Samorefleksija vedenja: samokritičnost.

12.) Socialne veščine: v skupini.

Učitelj – šolski svetovalni delavec

Razreševanje motečega vedenja ne more biti le stvar šolskega svetovalnega delavca ali pa le učitelja. Ker se največ oblik motečega vedenja pokaže ravno pri učnem procesu, je jasno, da je edini na šoli, ki lahko učinkovito dela z motečimi učenci, le učitelj. Učitelj je vsak dan v realnih situacijah in samo on

lahko vzpostavi z učenci pravi odnos. Šolski svetovalni delavec te možnosti nima. Učitelj naj šolskemu svetovalnemu delavci prepusti vsa tista opravila, za katera je bolj strokovno usposobljen kot učitelj. Sem sodi diagnostika in bolj specifične korekcijske tehnike.

Šolska svetovalna služba lahko v večji meri prevzame delo s starši, za kar učitelj nima dovolj časa. Vendar pa morata učitelj in šolski svetovalni delavec delovati vzajemno in se pri delu dopolnjevati.

Kako je v praksi?

Število otrok z vedenjskimi in čustvenimi težavami/motnjami se povečuje. Še vedno nimamo dobrega sistema za obravnavo teh otrok. Na komisijah za usmerjanje jih največkrat usmerijo v skupino dolgotrajno bolnih otrok oz. kot otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Analiza (Opara idr., 2010) vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji je pokazala, da je bilo od leta 2005 do leta 2009 uvrščenih 35,8 % vseh otrok s posebnimi potrebami od tega v skupino s čustvenimi in vedenjskimi motnjami pa le 0, 6 %. (Hladnik, Kobolt, 2011). Številčno pomeni od 26 971 usmerjenih otrok s posebnimi potrebami v letih od 2005 do 2009 je bilo 163 otrok usmerjenih v skupino otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Čustvene in vedenjske motnje so premalokrat prepoznane in zato so otroci premalokrat usmerjeni v to skupino, kar bi jim dejansko zagotavljalo tudi ustrezne vrste pomoči. Torej ne več učenja, temveč več emocionalne in odnosne podpore ter učenje socialnih veščin za razvijanje primernejšega vedenjskega vzorca. Kobolt (2011) ugotavlja, da so otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami/motnjami v naših osnovnih šolah praviloma prezrti, če pa so že usmerjeni, je to praviloma v skupino primanjkljajev. Iz tega sledi, da tej skupini otrok v naših šolah praviloma ni nudena pomoč, ki bi odgovorila na njihove dejanske potrebe.

Seznam literature:

BEČAJ, J. (1983) Vedenjske motnje. V: Nekateri pogostejši razvojni in psihosocialni problemi otrok in možnosti pomoči. Zavod SR Slovenije za zdravstveno varstvo v Ljubljani.

BEČAJ, J. (1987) Problem uspešnosti pri obravnavanju vedenjskih motenj na osnovni šoli. V: Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

HLADNIK, V., KOBOLT, A. (2011) Člani komisij o dosedanjem usmerjanju otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Revija Socialna pedagogika, letnik 15, številka 02.

KAVKLER, M. (2004) Nekaj v pomoč učiteljem: vodnik za poučevanje skupine učencev z učnimi težavami, ki počasneje usvaja znanja. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. Ljubljana.

KESIČ DIMIC, K. (2010) Vsi učenci so lahko uspešni, napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Rokus Klett. Ljubljana.

SKALAR, V. (1996) Integracija otrok z motnjami vedenja in osebnosti v osnovno šolo. Sodobna pedagogika, letnik 47 (113), št. 7-8, str. 335-342.

ŠKOFLEK, I. (1983) Motnje vedenja šolskih otrok. Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Raziskovalna naloga.

Otroci s posebnimi potrebami – Janja Vozelj

OŠ Ivana Skvarče, Zagorje ob Savi, Slovenija, janja.vozelj@gmail.com

POVZETEK PRISPEVKA

V prispevku bom pisala o otrocih s posebnimi potrebami oziroma kot jih nekateri poimenujejo – drugačni otroci. Različni strokovnjaki in ljudje te otroke različno poimenujejo: prizadeti, defektni, moteni, otroci z motnjami v razvoju, otroci z učnimi težavami in motnjami ter otroci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami.

Naštela bom vse skupine otrok glede na področje primanjkljajev. Te težave se lahko odražajo v okrnjeni sposobnosti poslušanja, govora, branja, pisanja, pravopisa, mišljenja ali računanja.

Za učne težave na specifičnih področjih učenja se uporabljajo različni specifični izrazi: disleksija, disgrafija, diskalkulija, dispraksija …

Osredotočila pa se bom na specifične učne težave, ki se nanašajo na razumevanje ali uporabo jezika, govorjenega ali pisnega – se pravi na disleksijo.

KLJUČNE BESEDE: otroci s posebnimi potrebami, specifične učne težave, disleksija, individualiziran program, timsko delo, prepoznavanje, pomoč

CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

ABSTRACT

In the paper I will write about children with special needs or as some call them different (dissimilar) kids. different experts and people name these children differently; handicapped, defective, disturbed, children with developmental disorders, children with learning difficulties and disabilities, and children with special educational needs.

I will name all groups of children with special needs according to the area of defficit.These troubles can reflect in diminished ability of listening, speaking, reading, writing, spelling, thinking or calculating.

For learning difficulties in different areas of teaching, various specific terms are used: dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, dyspraxia...

I will focus on specific learning difficulties related to understanding or using the language, spoken or written - that is dyslexia.

KEY WORDS: children with special needs, specific educational needs, dyslexia, individualised programme, team work, recognition, help

»V svetu in pri nas že dodobra uveljavljen termin »otroci s posebnimi potrebami« označuje širšo skupino otrok (po Galeši), med katere sodijo tudi otroci, ki imajo učne, vedenjske in čustvene težave. Otroci s posebnimi potrebami so torej tisti, ki imajo ovire, primanjkljaje, slabosti, težave in motnje na področju gibanja, zaznavanja, govora, spoznavanja, čustvovanja, vedenja in učenja« (Krapše, 2004, 4).

KDO SO OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI?

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP, UR.L.RS 54/00) opredeljuje, kdo so otroci s posebnimi potrebami. To so:

otroci z motnjami v duševnem razvoju,

slepi in slabovidni otroci,

gluhi in naglušni otroci,

otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,

gibalno ovirani otroci,

dolgotrajno bolni otroci,

otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,

otroci z motnjami vedenja in osebnosti.

Vse te skupine otrok imajo možnost prilagojenega izvajanja z dodatno strokovno pomočjo. Ko se opazi tako odstopanje pri otroku, ga je potrebno usmeriti na komisijo za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, ki otroka pregleda in ob pogovoru s starši izda odločbo o usmeritvi, v kateri piše, kakšno pomoč otrok potrebuje in katere prilagoditve priporočajo. Nato je potrebno narediti individualiziran program, ki ga naredi strokovna skupina. To skupino imenuje ravnatelj. Pri pripravi programa morajo sodelovati tudi starši.

Učitelj in specialni pedagog naj skupaj pregledata učni načrt in kasneje skupaj oblikujeta cilje iz učnega programa.

Za učinkovitejše delo z otrokom morajo biti tudi redna timska srečanja in sodelovanje s starši ob koncu vsakega ocenjevalnega obdobja, kjer se pregleda dosedanje delo, otrokov napredek in skupaj oblikujejo najboljše rešitve za nadaljnje delo.

SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE – DISLEKSIJA

Danes vemo, da so učne težave lahko splošne, kjer ima otrok težave pri usvajanju znanj in veščin pri vseh predmetih, in specifične, kjer se težave kažejo pri usvajanju znanj in veščin samo na enem področju ali na posameznih področjih učenja. Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja imajo težave s pozornostjo, pomnjenjem, mišljenjem, koordinacijo, komunikacijo ter težave z branjem, pisanjem, pravopisom, računanjem, socialno kompetentnostjo in čustvenim dozorevanjem. Ti primanjkljaji trajajo celo življenje ter vplivajo na učenje in vedenje.

Otroci z učnimi težavami dosegajo nižje rezultate od tistih, ki jih pričakujejo njihovi starši ali učitelji, zato so deležni več pritiskov, da bi izboljšali svoj učni uspeh.

Ostali otroci nimajo vedno pozitivnih stališč do otrok s posebnimi potrebami, zato mora učitelj poskušati zmanjšati te predsodke. Uspelo mu bo predvsem tako, da bo dober model učencem in ne bo kazal negativnih stališč, da ne bo nestrpen in nepotrpežljiv z otrokom, ki potrebuje več časa za reševanje nalog oziroma bo potreboval več pozornosti.

Predstopnje specifične motnje branja in pisanja se pogosto pojavljajo kot posledica specifične razvojne motnje govora in jezika že v predšolskem obdobju.

ZNAKI, KI SE KAŽEJO V PREDŠOLSKEM OBDOBJU IN NAPOVEDUJEJO UČNE TEŽAVE V ŠOLI:

slabo zavedanje glasov in drugih delov besed (rime, zlogovanje, glaskovanje),

težave pri pomnjenju abecede, številk, barv …

izrazita nemirnost in odkrenljivost,

slab besedni zaklad in zakasnel razvoj govora,

nerodna uporaba svinčnika, škarij …,

sledenje navodilom in izvajanju opravil (jutranja priprava, priprava na delo).

Pri disleksiji gre za težave na področju hitrosti predelovanja informacij, kratkoročnega spomina, pravilnega zaporedja, slušne in/ali vidne zaznave, ustnega izražanja in motoričnih spretnosti.

ZNAČILNOSTI DISLEKSIJE:

BRANJE:

otrok ne bere rad,

branje je počasno in zatikajoče, slabo razume prebrano besedilo,

ima skromno besedišče, zato težje oblikuje stavke,

težave v prepoznavanju in tvorjenju rim,

težave pri usvajanju glasov in črk iz zaporedja v besedi,

zelo počasi napreduje pri učenju tujega jezika – težave tudi z artikulacijo, prevodom,

pri matematiki ima težave z branjem in razumevanjem navodil, odkrivanjem bistvenih podatkov.

PISANJE:

otrok ne piše rad, posebej, če gre za daljša besedila,

piše nečitljivo,

težave ima pri pomnjenju pravopisnih pravil,

težave ima pri prepisovanju, pri zapisu po nareku, zapisi v zvezkih so nepopolni (črke niso v pravem zaporedju ali izpušča črke, besede ali celotne povedi, nedosledna raba velikih in malih črk),

lahko je prisotna tudi nenavadna drža pisala ali nenavadna drža pri sedenju.

GOVORNI RAZVOJ:

zamenjava podobnih glasov,

slaba izgovorjava,

slabo povezovanje glasov v besede,

slabo zavedanje ritma,

težave s poimenovanjem in slab besedni red v povedih.

SPOMIN:

počasneje si zapomni ustna navodila.

ORGANIZACIJA:

pozabljanje nalog, potrebščin in zadolžitev,

izogibanje učenju, izostajanje od pouka,

težave pri učenju – ne razume tega kar je prebral, pri učenju se težko zbere, hitro obupa.

MOTORIČNI RAZVOJ:

težave s koordinacijo in opravili (npr. zavezovanje vezalk na čevljih),

nerodnost (spotikanje, pogosto padanje …).

ČUSTVA IN VEDENJE:

zapiranje vase, nagajanje, napadalnost ...,

psihosomatske težave (bolečine v trebuhu, glavobol …).

MOJE IZKUŠNJE IN DELO Z OTROKOM DISLEKTIKOM:

Poučujem v petem razredu. Preteklo šolsko leto sem imela med učenci dečka, ki je imel dislektične težave ter zmanjšano pozornost in koncentracijo.

Kaj sem sama kot razredničarka in učiteljica lahko naredila za boljše rezultate?

Med poukom sem izvajala individualizacijo in diferenciacijo nalog ali oblik dela. Seveda sem to načrtovala že pri pripravi na učno uro.

Če je le bila možnost, sem pri pouku uporabljala metode, ki vsebujejo gibanje (npr. ustvarjalni gib, praktično delo …) za izboljšanje koncentracije.

Deček je sedel v moji neposredni bližini, da sem usmerila njegovo pozornost, mu dajala dodatne spodbude za delo, ponovila navodila, sproti preverila razumevanje novih pojmov …

Še posebej sem bila pozorna na sprotno pregledovanje njegovih zapisov v zvezku, mu barvno označila napačno zapisane besede, ki jih je poskušal sam popraviti. Daljše zapise sem mu popravila sama, po potrebi naredila fotokopije.

Pri pisnem preverjanju in ocenjevanju sem preverila njegovo razumevanje navodil, mu podaljšala čas pisanja in tolerirala specifične napake pri zapisih, tudi pri slovenščini.

Sproti sem sodelovala s specialno pedagoginjo in z dečkovo mamo, s katero sva skrbno načrtovali tudi domače zadolžitve.

Sproti sem ga pohvalila za njegov napredek in uspehe. Posebej uspešen je bil na športnem področju. Tu je lahko prevzel vodilno vlogo v ekipnih športih.

Deček je uspešno končal peti razred. Bolj sproščeno se loti zapisov, saj ve, da se mu določene napake tolerirajo. Pridobil je na samopodobi.

ZAKLJUČEK

Pri večini otrok s specifičnimi učnimi težavami lahko zaznamo čustvene stiske. Ob neustreznem odzivu družine in šole so lahko te težave tudi osnova za razvoj vedenjskih motenj.

Najresnejše težave s samopodobo imajo otroci s primanjkljaji na področju govora in jezika, ki so manj vešči tudi v socialni komunikaciji. Pomanjkanje spretnosti na področju komunikacije privede do pasivne socialne vloge, še posebej pri tistih, ki imajo nižji socialni status. Veliko vlogo ima v šoli učitelj, ki s svojim pozitivnim odnosom in sprejetostjo otrok s posebnimi potrebami ustvarja toplo, pozitivno razredno klimo. Tak otrok se bo med sošolci počutil sprejetega in bo tako tudi lažje izražal svoje mnenje ter komuniciral z ostalimi otroki.

VIRI IN LITERATURA

Otroci s posebnimi potrebami. Nova Gorica: Educa, 2004.

Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija. Nova Gorica: Educa, Melior, 2006.

Specifične učne težave otrok in mladostnikov: prepoznavanje, razumevanje, pomoč. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2002

Magajna, L.: Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Žagar, D.: Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2012.

Gavin, R.: Nekaj v prijateljsko pomoč: vodnik za starše otrok z disleksijo. Ljubljana: Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami Slovenije, 2002.

Vključevanj otrok priseljencev v šolsko okolje – Vida Živkovič

OŠ FRANCETA PREŠERNA MARIBOR, SLOVENIJA, vida.zivkovic@gmail.com

Prav gotovo je veliko izzivov, ki so na področju vključevanja priseljencev v slovenski šolski prostor. Vendar se poraja vprašanje, ali smo na nje dobro pripravljeni. Lahko stvari mogoče izboljšamo ali nadgradimo? Ali je bolje čakati na smernice, ki bodo usmerjale pri delu z učenci priseljenci? Kako so se izoblikovali odgovori na navedena vprašanja v praksi v OŠ Franceta Prešerna Maribor v zadnjih letih, bo poskušal prikazati prispevek. V zadnjih dveh šolskih letih se velik del aktivnosti prepleta z dejavnostmi projekta Izzivi medkulturnega sobivanja, v katerem sodeluje šola kot partnerska šola. Učenci priseljenci so vključeni v OŠ Franceta Prešerna Maribor sicer že dalj časa, vendar se je vpis v zadnjih letih povečal, kar je prisotno tudi v drugih slovenskih šolah.

Ključne besede: priseljenec, aktivnost, poučevanje, medkulturnost, izziv.

INTEGRATION OF IMMIGRANT CHILDREN INTO SCHOOL ENVIRONMENT

There are many challenges when it comes to integration of immigrant students into Slovenian school environment. The question ˝Are we prepared well enough? ˝ comes to mind. Can we make situation better? Alternatively, is it better to wait for guidelines, which will direct the work with immigrant children? The article will focus on how we answered these questions in practice in France Prešeren primary school in Maribor. In the past two school years, multiple activities intertwined with project Izzivi medkulturnega sobivanja, where we collaborate as a partner school. In our school the immigrant students have already been enrolled for a longer period, but the number got bigger in the last two years, which is common in other Slovenian schools as well.

Key words: immigrant children, activity, teaching, multiculturalism, challenge.

UČENCI PRISELJENCI

STATUS UČENCA PRISELJENCA

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport nudi šolam, ki imajo vključene učence priseljence v prvem in drugem letu šolanja, ure dodatne strokovne pomoči pri učenju slovenščine. Veljavna zakonodaja (81. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja) daje normativno podlago za zagotavljanje sredstev iz državnega proračuna tako za učenje slovenščine kot tudi za poučevanje maternega jezika za priseljene učence in dijake, vključene v redno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje.

Leta 2008 je bila v Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli vključena določba, ki dopušča možnost prilagajanja ocenjevanja za učence priseljence. V skladu s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli se lahko za učence, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, v dogovoru s starši prilagodijo načini in roki za ocenjevanje znanja, število ocen ter drugo. Znanje učenca priseljenca se lahko ocenjuje glede na njegov napredek pri doseganju ciljev oziroma standardov znanja, opredeljenih v učnih načrtih. O prilagoditvah odloči učiteljski zbor. Prilagoditve za ocenjevanje znanja se upoštevajo največ dve šolski leti. Učenci priseljenci iz drugih držav so lahko ob koncu pouka v šolskem letu, v katerem so prvič vključeni v osnovno šolo v Republiki Sloveniji, neocenjeni iz posameznih predmetov in napredujejo v naslednji razred. O napredovanju odloči na predlog razrednika učiteljski zbor.

Učenci priseljenci iz drugih držav, katerih materni jezik ni slovenski in se prvič vključijo v osnovno šolo v Republiki Sloveniji v 6. in 9. razredu, opravljajo v tem šolskem letu nacionalno preverjanje znanja prostovoljno.

ŠTEVILO UČENCEV PRISELJENCEV IN DRŽAVE, IZ KATERIH PRIHAJAJO

V prejšnjih šolskih letih, ko je bilo število učencev priseljencev nižje, smo nekoliko lažje organizirali in izvajali vse oblike dodatne pomoči. Posameznemu učencu smo določili učenca tutorja, izvajali smo dodatne ure pomoči, starše smo usmerili na Andragoški zavod v tečaj učenja slovenščine. Kot je že omenjeno, je sedaj, ob bistveno povečanem številu učencev priseljencev, v veliko pomoč izvajanje omenjenega projekta. Vse aktivnosti so sedaj vodene sistematično tako za učence kot tudi za njihove starše. Prav tako je multiplikatorka projekta v pomoč pedagoškim delavcem.

Učenci priseljenci so bili vključeni v šolski prostor ves čas, vendar se je situacija v zadnjih letih nekoliko spremenila, kar je razvidno iz spodnje tabele:

Tabela 1: Gibanje števila učencev priseljencev v zadnjih petih letih (v oklepaju je število učencev iz posamezne države):

Šolsko leto	Leto	Leto	Skupaj
2013/2014	12 – BiH (5), Kosovo (6), Makedonija (1).	5 - Kosovo (2), Hrvatska (2), Srbija (1).	17
2014/2015	9 – BiH (6), Makedonija (1), Ukrajina (1), Kosovo (1).	14 – Kosovo (7), BiH (6), Makedonija (1).	23
2015/2016	15 – Kosovo (4), Srbija (3), Kitajska (2), Kazahstan (1), Azerbajdžan (1), Ukrajina (2), BiH (2).	10 – BiH (8), Makedonija (1), Kosovo (1).	25
2016/2017	32 – BiH (18), Kosovo (5), Makedonija (2), Srbija (2), Kitajska (1), Brazilija (1), Sirija (3).	12 - BiH (3), Kosovo (2), Makedonija (2), Ukrajina (3), Kazahstan (1), Kitajska (1).	44
2017/2018	29 – BiH (12), Kosovo (9), Kitajska (3), Srbija (3), Makedonija (1), Brazilija (1).	34 – BiH (19), Kosovo (7), Sirija (3), Srbija (2), Makedonija (2), Kitajska (1).	63

AKTIVNOSTI ŠOLE Z UČENCI IN DEJAVNOSTI V OKVIRU PROJEKTA »SIMS«

Ravnateljica je že pred leti imenovala strokovno skupino za učence tujce (tako so se poimenovali do šolskega leta 2017/2018), ki je izvajala ure dodatne strokovne pomoči pri učenju slovenščine ter ostale aktivnosti za čim boljšo vključitev v šolski prostor. Šolska svetovalna delavka je prevzela koordiniranje vseh aktivnosti. Počasi so se pridružili tudi dijaki prostovoljci, ki so pomagali učencem predvsem pri prostočasnih dejavnostih ter posredno pri utrjevanju znanja slovenščine.

V šolskem letu 2016/2017 se je na šoli pričel izvajati petletni projekt Izzivi medkulturnega sobivanja – SIMS, ki vključuje 15 konzorcijskih šol širom Slovenije in 75 pridruženih javnih zavodov oz. partnerskih šol in vrtcev. OŠ Franceta Prešerna Maribor je partnerska šola, konzorcijska šola je v projektu OŠ Maksa Durjave Maribor. Projekt delno financirata MIZŠ in Evropski finančni sklad. Največji vsebinski poudarek projekta je izboljšanje strokovne usposobljenosti vodstvenih in strokovnih delavcev v VIZ za uspešnejše vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem ter zagotovitev individualne in skupinske strokovne pomoči učencem, ki so se v slovenske izobraževalne zavode vključili kot učenci s statusom priseljenca, kar pomeni, da v Sloveniji bivajo dve leti ali manj.

Glede na vse večje naraščajoče število učencev priseljencev, nam je bila vključitev v imenovani projekt več kot dobrodošla. Tako so bili učenci priseljenci v šolskem letu 2016/2017 vključeni v 90 urni intenzivni tečaj slovenščine kot drugi jezik, in sicer 2 uri dnevno v mesecu oktobru in novembru 2016. Pouk so redno in z veseljem obiskovali. Za starše, predvsem za mame, je bil organiziran dvomesečni tečaj slovenščine, vendar ga niso redno obiskovale. Z izvajanjem dodatnih ur za učenje slovenščine so učenci z učitelji utrjevali usvojeno učno snov.

Tudi v šolskem letu 2017/2018 so bili učenci vključeni v 90 urni intenzivni tečaj slovenščine. Tokrat 3 ure dnevno v jesenskem času. Zaradi vpisa novih učencev do meseca januarja je bil tečaj še enkrat organiziran v enakem obsegu ur za vse nove učence, in sicer v mesecu marcu in aprilu 2018. Prav tako je potekal tečaj slovenščine za mame učencev. Tokrat je bil odziv bistveno večji in tudi več zanimanja so pokazale pri učenju. Zaradi organizacije in izvedbe dveh intenzivnih tečajev je multiplikatorka namenila nekoliko manj ur učencem za individualno učno pomoč. Oba tečaja, kakor tudi tečaj za mame učencev, je izvajala multiplikatorka projekta.

Za strokovne delavce šole je multiplikatorka izvedla izobraževanje na temo prožnosti in sestavi individualnega programa pri učencih priseljencih. Prav tako je bila ves čas na razpolago za različna vprašanja s področja poučevanja, ocenjevanja učencev priseljencev, kakor tudi za vsa druga vprašanja s tega področja.

Strokovni tim, ki ga je ravnateljica imenovala ob začetku izvajanja projekta, je vseskozi obveščal vse strokovne delavce o aktualnih informacijah, kakor tudi posredoval različne didaktične pripomočke, ki so jih razvijali strokovni delavci v okviru projekta (učne priprave, delovni listi …).

ZAKLJUČEK

Kot je razvidno iz tabele, se število učencev priseljencev v OŠ Franceta Prešerna Maribor v zadnjih letih bistveno povečuje. Upoštevati je potrebno, da je učenje jezika proces, kar je potrebno nujno urediti na sistemski ravni. Prav tako je potrebno upoštevati število učencev priseljencev v posameznem oddelku, kar pomeni spremembo normativov, kot je urejeno za učence Rome. Ne moremo mimo dejstva, da je pedagoški proces otežen ob zelo heterogeni sestavi posameznega oddelka, saj narašča tudi število učencev s posebnimi potrebami.

V času izvajanja projekta je tudi cilj priprava predloga programa dela z otroki priseljencev na podlagi izvajanja programa SIMS, ki bo vseboval tudi utemeljeno priporočeno število ur učenja slovenščine za otroka priseljenca, in sicer za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja po vzgojno-izobraževalnih obdobjih in srednješolskega izobraževanja.

VIRI IN LITERATURA

1. Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem. (2017). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno (20.8.2018) iz: http://www.mizs.gov.si/si/vkljucevanje_priseljencev_v_sistem_vzgoje_in_izobrazevanja/splosno/.

ZNANJE PRIDOBIVAMO NA RAZLIČNE NAČINE

V časih, kakršni so današnji, samo kreda in zelena tabla še zdaleč nista dovolj, če se želimo učencem približati, pri njih zbuditi zanimanje za učno snov in doseči, da njihovo znanje seže izven meja osnovnega, ter jim ostane za vse življenje. Veliko dobrih pedagogov imamo in veseli smo bili novih idej, podvigov in drugačnih oblik pouka, o katerih so nekateri od njih spregovorili na posvetu.

Čustva odpirajo um – Silvan Baša

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, silvan.basa@guest.arnes.si

Izvleček

Šola z zamudo sledi družbenim spremembam. Kljub izpopolnjenim metodam in tehnologiji, se otroci in učitelji v šoli ne počutijo dobro, šolski sistem je konservativen. Raziskave so pokazale, da je čustvena inteligenca pogoj za učenje in je povezana s srečo in uspehom bolj kot intelektualne sposobnosti. Šola mora ustvarjati pogoje, kot so ugodna klima v vsakdanjem vzgojno-izobraževalnem procesu, kjer se bo učitelj in učenec počutil sprejeto in bo spodbujala k aktiviranju potencialov, kjer je možno učiti se, biti in sodelovati. Šola mora postati učeča se skupnost - odprt prostor življenja, srečevanja in skupnega dela. Šola naj pri učencih izgrajuje čustveni količnik prek komunikacije, povratnih informacij, odnosov in vzgledov. Potrebno je upoštevati učenca kot aktivnega ustvarjalca svojega znanja. Pomembno je zavedanje, da bo učenec osvajal znanje zgolj v varnem in pozitivnem okolju, negativna čustva pa učenje blokirajo.

Ključne besede: pozitivna čustva, negativna čustva, socialne igre, motivacija, ustvarjalnost, učenje, čustvena inteligenca, šola prihodnosti, možgani

Emotions open our minds

Extract

School system is pretty late in following social changes. Despite perfect methods and technology pupils and teacher are not feeling good, school system is conservative.

Researches showed that emotional intelligence is necessary for learning and it is also connected with happiness and success, even more than intellectual capabilities. In schools we need to create encouraging climate in everyday educational process, where the teacher and pupils will feel accepted and will activate potentials, needed for learning, being and cooperating. School needs to become a learning society- open space of life, meeting and group work. It should encourage development of emotions through communication, feedback and examples. It needs to see every pupil as an active creator of his knowledge. It is important to know, that a pupil will gain new knowledge only in a safe, positive environment, negative emotions are obstructing learning.

Key words: positive feelings, negative feelings, social games, motivation, creativity, learning, emotional intelligence, future school, brain

1 Čustva odpirajo um – šola prihodnosti

1.1 Uvod

Šolski sistem v Sloveniji z zamudo sledi družbenim spremembam. Generacije otrok, ki so danes vključene v sistem osnovnošolskega in nadaljnega izobraževanje, so podvržene vplivu družbe, ki vse bolj zavrača avtoriteto. Prav avtoriteta pa je bila pri nas do nedavnega temeljna za delovanje šolskega sistema.

Zavedati se moramo, da prav čustvena in socialna zrelost omogočata, da se suvereno odločamo in presojamo današnje družbene razmere in uravnavamo svoje delovanje. Čustvena inteligenca in pozitivna čustva so pogoj uspešno učenje in so povezana s srečo in z uspehom bolj kot intelektualne sposobnosti.

Razvoj znanosti in tehnologije nam v šolskem sistemu ponuja izpopolnjene pedagoške metode in tehnologije, kar pa ne pomeni, da je poučevanje in učenje bolj uspešno kot v preteklosti, ravno nasprotno. Slabša klima v vzgoji in izobraževanju se kaže v številnih psihosomatskih obolenjih ki so v porastu pri vseh udeležencih, tako pri učencih kot pri učiteljih, ki se v šoli ne počutijo dobro.

Navedena dejstva so pokazala potrebo po vključitvi naše šole v inovacijski projekt Čustva odpirajo um.

1.2 Cilji šole prihodnosti

Za izboljšanje pedagoškega dela je potrebno ustvariti ugodno klimo v vsakdanjem vzgojno-izobraževalnem procesu, kjer se bodo učitelj in učenci počutilil sprejete in jih bo spodbujala k aktiviranju njihovih potencialov, kjer je možno učiti se, biti in sodelovati. Šolski sistem naj vzpodbuja soodvisnosti in vzajemnosti udeležencev ter naj postane učeča se skupnost - odprt prostor življenja, srečevanja in skupnega dela. Čustveni količnik naj se izgrajuje prek neposredne komunikacije, povratnih informacij, odnosov in vzgledov. Nova paradigma upošteva učenca kot aktivnega ustvarjalca svojega znanja, saj je le-to odvisno od njegovega čustvovanja. Stremeti je potrebno k razvijanju odzivnosti, fleksibilnosti, ustvarjalnosti, etike, samoodločanja, reševanja problemov, timskega dela in sporazumevanje. Udeleženci izobraževanja se morajo zavedati pomena skupine, v kateri je najbolj pomembno to, kar dejansko čutijo in občutijo, torej njihovo realno. Ustvariti je potrebno tako varno okolje, da bo lahko vsakdo izražal svoje mnenje, občutke in izkušnje. Izjemnega pomena je razvijanje čustvene iniligence, pri čemer nam je v pomoč skrb za dobro počutje, medsebojno spoštovanje, empatijo in vzpodbujanje kultiviranega izražanja čustev ter razumevanja občutkov in čustev drugega. Kvaliteten šolski sistem vzpodbuja razvoj pozitivne samopodobe in sodelovalnega učenja. Za razvoj možganov je potrebna tudi konstruktivna povratna informacija

2 Teoretična izhodišča

V 21. stoletju lahko spremljamo izjemen razmah nevroznanosti, kar bi moralo močno vplivati tudi na razvoj pedagoške stroke. Med drugim so strokovnjaki dokazali, da čustva upravljajo razum.

Človeške možgane v grobem delimo na možgansko deblo, ki uravnava delovanje telesnih procesov kot so dihanje, presnova, krvni obtok, budnost …

Limbični sistem uravnava človekova čustva in med drugim tudi samoregulacijo možganov. Amigdala je odgovorna za evalvacijo, ekspresijo in subjektivno zaznavanje čustev. Emocije vplivajo na razvoj

možganov in na aktivacijo ostalih možganskih centrov, na to kaj pride v našo zavest, kako doživljamo resničnost in na to, kako se zavestno in telesno odzivamo.

V neokorteksu potekajo racionalni procesi, oblikujejo se razumske odločitve in ravnanja ter višje psihične funkcije.

Otrok prek interakcije in socializacije gradi svoj notranji svet, zato je pomembno, da upoštevamo konstruktivistično spoznavno teorijo, ki pravi, da je človek samoorganizirajoč sistem, ki ohranja avtonomijo in ravnovesje. Samopodoba je osnova vsega človekovega delovanja, vključno z zaznavanjem. To pomeni, da so vsa človekova čutenja, vsa spoznanja in dejanja vedno subjektivna, zato avtonomnih sistemov kot so biološki, psihični in socialni, ni mogoče enosmerno upravljati ali jih voditi od zunaj. Človek sam določi, katere vplive in cilje bo sprejel.

V naši sodobni kulturi imajo otroci vse manj priložnosti za socialno-čustveno učenje, ki pomeni tudi razvoj identitete in motivacije. Posledično se slabše razvijajo višje možganske funkcije (pozornost, samoorganizacija, odgovornost), učenci nimajo jasnih ciljev in želja, narašča destruktivno vedenje.

Znanja in vrednot ne moremo posredovati. Razvijejo se v konstruktivni komunikaciji, kjer se učenec počuti upoštevanega v svoji avtonomiji, to pomeni, da lahko misli svoje misli, prisluhne svoji presoji, svojim težnjam ter mu ni potrebno misliti in doživljati, kar drugi pričakujejo od njega.

Čustva služijo preživetju, so subjektivno bistvo človeka in varujejo ravnovesje, avtonomijo in samopodobo. Čustva uravnavajo vzgibe telesa, nezavedno hrambo potencialov, energijo ter zavestno reakcijo.

Ker je občutek varnosti temelj resničnega učenja, se pred vsako učno zahtevo zgodi hipna podzavestna presoja v naslednjih korakih:

- ali je situacija dovolj varna za očuvanje samopodobe
- ali ima zame smisel (ali je v skladu z mojimi potrebami, z mojim svetom)

V kolikor je odgovor pritrdilen, so možgani pripravljeni sprejemati informacije. Če je odgovor negativen in situacija ogroža samopodobo učečega ali učeči ne vidi smisla, možgani sprožijo alarm in vključijo obrambni mehanizem.

3 Izhodišča za delo v pedagoške procesu

Tradicionalen način vodenja pedagoškega procesa in motiviranja učencev zahteva od učitelja ogromno energije, kar pa se običajno ne odraža na kakovosti dela učencev in njihovem znanju. Pedagoško delo daje višje rezultate, v kolikor učitelj izhaja iz učenčeva prirojene motivaciji ali potrebe po rasti in razvoju samopodobe. Otrokova samopodoba se gradi skozi ogledalo zanj pomembnih ljudi. Tako lahko razumemo, kako izjemnega pomena je pri pedagoškem delu povratna informacija. Naj si bo pozitivna ali negativna, jo učeči venomer in nezavedno presoja po zgoraj navedenih dveh korakih. V kolikor želi biti učitelj za otroka pomemben drugi, mora z otrokom graditi zaupen odnos in gojiti občutek varnosti. Naloga učitelja je, da konstruktivno vpliva na učenca, kar omogoča razvoj avtonomije.

3.1 Kako razvijati čustveno-socialno zrelost otrok v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa

Občutek varnosti in sprejetosti je temelj resničnega učenja. To pomeni, da vsak učenec ve, da bo slišan in upoštevan, upa se izražati in eksperimentirati ter se ne boji napak.

Potrebno je razvijati kulturo pogovora (npr. pogovorni ali jutranji krog, pogovor v paru, pogovor v skupini) s spodbujanjem izražanja čustev.

Učitelj naj učence vzpodbuja k izmenjavi medsebojnih povratnih informacij v varnem okolju za učenca. Tudi učiteljeva nenehna refleksija otrokovega dela in počutja pripomore razvijati čustveno-socialno zrelost.

Zaupno in varno okolje je mogoče graditi tudi s sodelovalnim učenjem v stalnih skupinah, ki naj ostajajo nespremenjene vsaj dva do tri mesece.

Uspešno poučevanje potrebuje čas za refleksijo, ki zajema osebni pogled na preteklo dogajanje in učenje. Učenci lahko izkušnje uzavestijo šele, ko jih izrazijo in dobijo odziv poslušalca, torej povratno informacijo. S povratno informacijo učitelj učencem sporoča, da je njihovo doživljanje, mnenje, počutje pomembno. Omogoča jim, da spoznavajo sami sebe (kaj želijo doseči, kakšne so njihove želje in cilji, kaj jim je všeč …), spoznavajo medsebojne razlike in razvijajo toleranco, ozaveščajo dobre strategije učenja (kaj mi je uspelo, kako se da drugače, bolje)
Refleksija omogoča razvoj višjih mentalnih in psihičnih funkcij. Vse to najbolj prispeva k trdni in ozemljeni identiteti in samopodobi. Omogoča razmejevanje sebe od drugih in naravnanost: Jaz sem v redu, čeprav se kdaj motim./ Ti si v redu, čeprav se ne strinjam s teboj.

Za čustveno-socialni razvoj in posledično razvoj višjih psihičnih funkcij otroci nujno potrebujejo nekoga, ki jim bo namenil pozornost, jim prisluhnil, jih sprejemal brez pričakovanj in sojenja, jim pomagal izraziti njihovo doživljanje, predstave in misli – le tako razvijajo svojo identiteto in le-tako se jim zdi vredno, da prisluhnejo samim sebi.

Učencem moramo omogočiti, da lahko mislijo svoje misli, prisluhnejo svoji presoji, svojim težnjam ter jim ni potrebno misliti ter doživljati, kar drugi pričakujejo od njih. Le tako je njihova konstrukcija sveta na trdnih temeljih, lahko zaupajo v svoje sposobnosti in jih uporabljajo za reševanje problemov.

4 Zaključek

Merilo vrednosti učenca v slovenskem šolskem sistemu je njegov dosežek, ki se meri z zunanjimi in njemu tujimi kriteriji. Tako učenec dobi nedvoumno sporočilo, da njegove želje, upi, zanimanja, sanje, strahovi, v čemer je dober, ne veljajo nič. V obstoječem izobraževalnem sistemu učenec razvije samosvoj bolj ali manj uspešen pristop, ki mu omogoča, da z malo truda opravijo šolske obveznosti.

Ob poskušanju prilagajanja zunanjim kriterijem se čustveni center krči. Učenec doživlja, da njegova subjektivnost ni pomembna in tako izgublja sam sebe.

V šoli prihodnosti je najpomembnejša učiteljeva naloga, da se zanima za učenčev subjektivni svet, kajti ravno to pogojuje učenčevo učenje in ravnanje.

5 Viri in literatura

Bisquerra Alzina, R. Čustvena inteligenca otrok: priročnik za učitelje in starše z vajami. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2010.

Bolte Taylor, J. Kap spoznanja. Ljubljana: ZMK, 2009.

Maurer, N. Ti si moje srce. Ljubljana: Jasa, 2008.

Panju, Marziyah. Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu. Ljubljana: Modrijan, 2010.

Shapiro, E. Lawrence. Čustvena inteligenca otrok. Ljubljana: ZMK, 2006.

Aktivno učenje v vrtcu na primeru projekta Turizem in vrtec – Sabina Bratuša

OŠ Benedikt – enota vrtec, Slovenija, sabinabratusa@gmail.com

Izvleček

V prispevku bomo predstavili aktivno učenje v vrtcu na primeru sodelovanja s Turistično zvezo Slovenije in lokalno skupnostjo. Turistična zveza Slovenije vsako leto razpiše projekt Turizem in vrtec. V šolskem letu 2017/18 je bila tema razpisa Kultura in turizem. Otroci drugega starostnega obdobja so skozi celotno šolsko leto spoznavali in obujali ljudske rajalne igre, pesmi in plese. Aktivno so sodelovali pri opravljanju starih kmečkih opravil, kot so trgatev, ličkanje koruze, trebljenje buč in podobno. Tako so se celostno seznanili z načinom življenja svojih prednikov. Povezali smo se s Kulturnim društvom Benedikt, s pevci Žitni klas in skupaj z njimi nastopali na krajevnem koncertu, kjer smo naše delo predstavili tudi s pomočjo plakata in fotografij. Z aktivnostmi smo spodbujali naravno otroško radovednost ter potrebo po druženju in igri.

Ključne besede: vrtec, učenje v vrtcu, aktivno učenje, turizem in vrtec, sodelovanje z lokalno skupnostjo.

Active learning in kindergarten, on the example of the 'Tourism and kindergarten' project

Abstract

In this article active learning in kindergarten on the example of cooperation with the Tourist Association of Slovenia and the local community will be presented. Every year the Tourist Association of Slovenia announces the Tourism and kindergarten project. In the school year 2017/2018, the topic was Culture and Tourism. Children of the age group 3 to 4 year learned and revived folk dancing games, songs and dances throughout the year. They participated in performing traditional farm tasks, such as harvesting, hand corn husking, pumpkin seed extraction and similar. Thus they were fully acquainted with the ways of life of their ancestors. In the project we cooperated with the Cultural Society Benedikt and with the vocal group Žitni klas. The children performed together with the latter on a local concert where we also presented our work with the help of posters and photographs. With the project we encouraged the natural children's curiosity and the need for socializing and playing with peers.

Key words: kindergarten, learning in kindergarten, active learning, tourism and kindergarten, cooperation with local community.

Uvod

Sem vzgojiteljica v vrtcu Benedikt, ki je enota OŠ Benedikt. V šolskem letu 2017/18 sem vodila skupino otrok drugega starostnega obdobja, ki so bili stari od 3. do 4. leta. Skupaj s pomočnico sva želeli otrokom predstaviti drugačno obliko dela v vrtcu. Povečali sva njihovo aktivnost, vzbudili njihovo radovednost ter aktivirali njihove čute. Vse to sva dosegli skozi igro in z otroško željo po raziskovanju. Kljub temu da smo podeželski vrtec, so otroci vedno manj v stiku z naravo. Medgeneracijskega sodelovanja med najmlajšo in starejšo generacijo je vedno manj. Stika s tradicionalnimi kmečkimi opravili, s katerimi so otroci še pred tremi desetletji odraščali, več ni. Rdeča nit projekta »Turizem in vrtec – Z igro do prvih turističnih korakov« je bila »Kultura in turizem«. V okviru tega projekta smo z otroki celostno spoznavali še živo kulturno dediščino našega okolja. Pri delu smo vseskozi sledili načelom aktivnega učenja, ki je za otroke tega starostnega obdobja najprimernejše.

Teoretični del

Učenje v vrtcu

O učenju in poučevanju v predšolskem obdobju se pri nas veliko pogovarjamo od leta 1999, ko je bil uveden Kurikulum za vrtce. Prinesel je drugačen pogled na učenje in poučevanje v predšolskem obdobju, kot so bile dotedanje smernice. Dal je velik poudarek na dvosmerno komunikacijo, aktivnosti izhajajo iz potreb otrok. V predšolskem obdobju prevladuje predvsem spontano učenje. Otroci se učijo skozi igro, dnevne rutine in praktičnih aktivnosti. Uporabljajo se različne metode kot so: opazovanje, posnemanje, preizkušanje, prenašanje, komentiranje, spraševanje itd. Otrokovo učenje tako ni povezano zgolj z njegovim miselnim razvojem, ampak zadeva tudi gibalni, spoznavni, čustveni, socialni in moralni razvoj (Batistič Zorec, 2002, 1–2). Tako je cilj učenja v predšolski dobi sam proces učenja, katerega cilji niso pravilni in nepravilni odgovori, temveč spodbujanje otrokovih lastnih strategij dojemanja, izražanja in razmišljanja, ki so zanj značilne v posameznem razvojnem obdobju (Kurikulum za vrtce, 1999, 16).

Aktivno učenje

V Kurikulumu za vrtce je pod načeli aktivnega učenja navedena skrb za sprotno zagotavljanje udobnega in za učenje spodbudnega okolja, ki temelji na vzgojiteljevem načrtovanem in nenačrtovanem usmerjanju ter na otrokovih samoiniciativnih spodbudah (Kurikulum za vrtce, 1999,16–17).

Hohmann in Weikart aktivno učenje definirata kot učenje, pri katerem otrok deluje na predmete ter vstopa v interakcije z ljudmi, zamislimi in dogodki, pri tem pa gradi novo razumevanje. Aktivno učenje se začne, ko otroci sami rokujejo in razpolagajo s predmeti, uporabljajo svoje telo in vse čute pri svojem raziskovanju. Skozi konkretne izkušnje otroci začnejo oblikovati abstraktne pojme.

Kot pogoje za aktivno učenje navajata naslednje:

interakcija med otrokom in odraslim,
učno okolje/prostor,
dnevna rutina,
vrednotenje.

Interakcija otroku omogoča, da neovirano in samozavestno izraža misli in občutja in v dialogu občuti pravo partnerstvo. Otrokom je potrebno zagotoviti primerno okolje, da lahko zadovoljujejo svoje interese. Dnevna rutina je eden izmed ključnih pogojev za aktivno učenje, ki ponuja priložnost za vzpostavitev skupnosti med otrokom in odraslim. Vrednotenje sestavljajo dnevna načrtovanja aktivnosti z zbiranjem informacij o otrocih. (Hohmann in Weikart, 2005, 5–17).

Projekt turizem in vrtec

Opis projekta

Turistična zveza Slovenije že 33 let organizira turistične projekte, ki so namenjeni učencem in dijakom. Pred 14 leti se je projektu »Turizmu pomaga lastna glava«, ki je namenjen osnovnošolcem, pridružil še projekt »Turizem in vrtec – Z igro do prvih turističnih korakov«. Projekt je namenjen vrtcem s ciljem, da otroci dejavno sodelujejo in raziskujejo na vsakoletno temo, ki jo razpiše zveza. V vsakoletnem razpisu projekta določi rdečo nit. Rdeča nit v šolskem letu 2017/18 je bila Kultura in turizem. Razpis je bil objavljen v mesecu juniju 2017, prijava je bila mogoča do začetka oktobra. Aktivnosti v okviru projekta so potekale skozi celotno šolsko leto. Projekt se zaključi z zaključnim poročilom, ki ga je bilo treba oddati v začetku meseca junija 2018.

Projekt v vrtcu Benedikt

V projektu smo sodelovali z otroki drugega starostnega obdobja, ki so bili stari od 3 do 4 leta. Svoje aktivnosti smo združili pod naslov »Ljudski običaji, pesmi in igre v našem kraju«. Otrokom smo želeli približati vsakdanje življenje naših prednikov skozi njihova vsakdanja opravila in preživljanja prostega časa.

Določili smo naslednje cilje:

doživljanje, spoznavanje in uživanje v ljudskih rajalnih igrah ter pesmih,

spodbujanje radovednosti in veselja do ljudskih iger ter pesmi,

doživljanje ljudske umetnosti kot del kulturnega življenja,

otroci pojejo ljudske pesmi in ljudske rajalne igre v obsegu svojega glasu in ob tem uživajo,

aktivno spoznavajo tradicionalna kmečka opravila,

izvajajo ritmične vzorce s ploskanjem in topotanjem.

Aktivnosti

Z dejavnostmi smo pričeli že v mesecu septembru. V povezavi s spoznavanjem domačih živali in opravili v jeseni so se otroci seznanili s pesmico Petelinček je na goro šel, ter jo gibalno uprizorili. Udeležili so se trgatve, iztisnili sok in ga poskušali. Spoznali so, da je to vesel dogodek, ki je bil v naših krajih kot praznik, saj povezuje delo in družabnost s prijatelji, sosedi in sorodniki. V vrtcu so tudi »ličkali« oz. lupili koruzo in spoznali, da je bilo tudi to opravilo, ob katerem so se ljudje zbrali, si prepevali, zvečer pa tudi plesali. Otroci so spoznali igrico mačke in miši ter pesem Zajček al se ne bojiš, ki so jo tudi gibalno uprizorili. V tednu otroka in v veselem decembru smo skupaj z otroki pripravili testo in pekli domače kekse. V povezavi z božično-novoletnimi prazniki so si otroci v vrtcu izdelali adventni venček iz materialov, ki so jih nabrali v naravi (v gozdu). Spoznali so, kakšna darila so dobivali njihovi dedki in babice in s čim so okrasili božično drevo. V zimskih mesecih so spoznali ljudske pesmi kot so: Zima je prišla, Zima, zima bela ter ljudske igre: Kdo se boji črnega moža in gnilo jajce.

Slika 1: Stiskanje grozdja

Otroci so se seznanili z običaji ob pustu. Izdelali so si obrazne maske iz papirja in preganjali zimo v pustni povorki po kraju. Spoznali so, da so v preteklosti otroci uporabili le saje, da so si namazali obraz in se oblekli v stare cunje od staršev. Hodili so od hiše do hiše in dobivali krofe ali suho sadje.

Seznanili so se tudi z običaji ob velikonočnih praznikih. V vrtcu so si pobarvali stiroporna jajca.

V mesecu maju so se otroci seznanili z ljudskimi rajalnimi igrami (Bela, bela lilija, Rdeče češnje rada jem) ter prepevali in se gibalno izražali ob pesmi Pleši, pleši črni kos ter Abraham ma sedem sinov. Naučili smo se pesmico Sem deklica mlada vesela. Obiskali smo bližnji travnik, kjer smo izvajali rajalne igre.

Sodelovali smo s Kulturnim društvom Benedikt, s pevci ljudskih pesmi Žitni klas, ki so nas obiskali v vrtcu ter z nami zapeli in zaplesali. Otroci so v mesecu juniju nastopali na njihovem 7. koncertu, kjer so se predstavili s plesom in petjem.

Evalvacija

Otroci so skozi aktivnosti z vzgojitelji in starejšimi ljudskimi pevci razvijali sposobnost prepoznavanja med narečnim in književnim jezikom. Skozi zgodbe, pesmi, glasovne in besedne igre so doživljali zvočnost in ritem, ki so ga izražali s telesom, glasom, predmeti in inštrumenti. Skozi aktivnosti so otroci spoznavali, kako je zgrajena družba in se seznanili z različnimi funkcijami bližnjega družbenega in kulturnega okolja. Aktivnosti so pogosto potekale na prostem, kar je ugodno vplivalo na njihovo fizično aktivnost in počutje. Ko smo projekt predstavili staršem, so bili z izvedbo zelo zadovoljni. Povedali so, da so njihovi otroci doma z velikim žarom v očeh pripovedovali, kaj vse novega so spoznali in doživeli.

Zaključek

Projekt »Turizem in vrtec« nudi odlično priložnost za izvajanje aktivnega učenja pri predšolskih otrocih. Zgodnje izkušnje aktivnega učenja nudijo odličen temelj za uspešno delo v šoli. Otroci s takšno izkušnjo se v šoli lažje prilagodijo, so samozavestni in se ne ustrašijo izzivov. Slovenske ljudske pesmi so se skozi zgodovino nadgrajevale, spreminjale, ohranjale ter pele ob različnih tradicionalnih praznikih, delu na kmetiji in ostalih običajih. Danes so drugi časi, malo otrok posega po ljudskih izročilih, zato smo s projektom želeli približati otrokom ljudske pesmi in ljudske rajalne igre. Nekatere pesmi in igre so bile otrokom že znane iz vrtca ali od babic in dedkov, nove pesmi pa so se z velikim veseljem in zanimanjem naučili. Pevci Žitnega klasa so bili na naše povabilo navdušeni in hkrati pozitivno presenečeni, da stare običaje prenašamo na najmlajšo populacijo. Naše največje zadovoljstvo pa je, da otroci še po končanem projektu prepevajo slovenske ljudske pesmi.

Viri in literatura

Batistič Zorec, M.: Učenje v vrtcu. Ljubljana: Sodobna pedagogika, 53, št. 3, 2002 str. 1–2.

Hohmann, M., Wihkart, P. D.: Vzgoja in učenje predšolskih otrok. Ljubljana: DZS, 2005, str. 5–17.

Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 1999, str. 16–17.

Marjanovič Umek, L.: Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulumu za vrtce. Maribor: Založba obzorja, 2001.

Tradicija s sodobno žlico – Jasna Cigut

Osnovna šola Miška Kranjca Velika Polana, Slovenija, jasna.cigut@os-velikapolana.si

Izvleček

Pri interesni dejavnosti so lahko učenci pravi raziskovalci. Kuharska dejavnost daje med drugim možnost za raziskovanje tradicionalnih jedi, ki prinašajo s seboj svojo zgodbo preteklosti domačega kraja. Dedki in babice so zato izvrsten vir informacij in najboljši pomočniki pri pripravi jedi. Sicer pa v današnjem času ne gre brez sodobnih tehnologij. Brskanje po spletu je zato dobrodošlo. Ponuja morje receptov in idej, je pa potrebno izbrati kvaliteto. Naši »kuharji« pripravljajo jedi po receptih babic, seveda se pri tem razmahne polje domišljije in rojevajo se nove, lastne ideje. Tradicionalne jedi dobivajo tako sodoben pridih in svežino. Odlična priložnost je šolski vrt na našem šolskem dvorišču, ki nam ponuja sveža zelišča in zelenjavo. Lokalno je seveda najboljše. S pripravo svojih mojstrovin so se učenci preizkusili tudi na tekmovanjih. Dosegli so več kot zadovoljive rezultate, kar je dodatna potrditev, da je delo dobro opravljeno.

Ključne besede: kuharska dejavnost, tradicija, sodobnost, kuharski recept, raziskovanje, domišljija, tekmovanje

Tradition with modern spoon

Abstract

In the field of extracurricular activites, pupils can be real researchers. Cooking activity gives the opportunity to explore traditional dishes that bring their story of their home town's past. Grandparents are an excellent source of information and the best assistants in preparing meals.However, today one cannot go without modern technologies. Browsing the web is welcome. It offers a range of recipes and ideas, but it is necessary to choose quality.Our "chefs" prepare meals according to the recipes of grandmothers, of course, the imagination expands and new, own ideas are born. In this way, traditional dishes acquire both modern touch and freshness. An excellent opportunity is our school garden, offering fresh herbs and vegetables. Local is of course the best. With the preparation of their masterpieces, pupils were also tested at competitions. They have achieved more than satisfactory results, which is an additional confirmation that the work has been done well.

Key words: cooking activity, tradition, modernity, cooking recipe, research, imagination, competition

INTERESNA DEJAVNOST

Namen interesnih dejavnosti je omogočiti posameznikom, da kvalitetno preživijo svoj prosti čas in hkrati spoznajo svoja močna področja. Ob tem naj bi se učenci počutili uspešne in sposobne, kar jim vliva pozitivne občutke o sebi. Interesne dejavnosti pa tudi spodbujajo posameznike, da se znajdejo v različnih situacijah in se posredno učijo raznih veščin, ki jih potrebujejo za uspešno socialno delovanje.

Učenje je bistveno uspešnejše, če poteka na podlagi samostojnega iskanja in razmišljanja, ki človeka miselno aktivira. Notranja motivacija je tako trajnejša, raziskave pa kažejo, da vpliva na doseganje večjega uspeha in zadovoljstva.

KUHARSKA DEJAVNOST

Že vrsto let z veseljem na naši šoli na predmetni stopnji vodim kuharsko dejavnost. Učenci komaj čakajo na tisti dan, ko si nadenejo predpasnike, zavihajo rokave, se prepustijo domišljiji in lastnim idejam.

Učenci so sami dali pobudo, da bi skuhali še kakšno jed, ki so jo kuhali nekoč. Za naš kraj je značilnih kar precej tradicionalnih jedi, kot na primer; dödöli, külnji, bujta repa, graj na zelji, žüjca, vlejvanka

Nastali sta področji, ki so jih učenci udejanjali pri kuharski dejavnosti:

raziskovanje tradicionalnih jedi,

priprava tradicionalnih jedi s sodobnim pridihom in svežino

Raziskovanje tradicionalnih jedi

Recepti so kar deževali in z njimi kar cele zgodbe. Nekatere jedi so kuhali samo ob določenih praznikih in tudi glede na letni čas. Učenci so iskali recepte na podstrešjih, v skrinjah, veliko so jih dobili od babic in dedkov, ki so jim z veseljem pripovedovali (ustno). Posluževali pa so se tudi sodobnih tehnologij. Nastala je zbirka tradicionalnih jedi, ki so značilne za naš kraj.

Priprava tradicionalnih jedi s sodobnim pridihom in svežino

Učencem sem pustila precej proste roke, kako in na kakšen način se bodo lotili dela. Preden so začeli s pripravo jedi, so bili mnenja, da bi bilo dobro pripraviti kuharsko delavnico z babicami in dedki, da bi jim pomagali pri pripravi le-teh. Iz »prve roke« se največ naučiš. Tako pravijo. Pa še kako res je. Izdelali so lična vabila in nanje so se odzvale tri babice in dedek. Ob veselem pričakovanju novih znanj je popoldan minil, kot bi trenil. Nastale so jedi, ki so dišale po domači kuhinji. Tako smo kuhali, pekli in vsaka jed je imela svojo zgodbo. Seveda so učenci s svojo domišljijo in lastnimi idejami dodali tem jedem pridih in svežino, predvsem svežo zelenjavo in zelišča, ki rastejo na našem šolskem vrtu kot nalašč za mlade kuharje. Čeprav vrt ni velik, nam nudi dovolj zelenjave in zelišč za naše delo. Hvaležni smo, da ga imamo, saj je lokalno seveda najboljše.

ŽÜJCA PO NAŠE - primer tradicionalne jedi s sodobnim pridihom

Žolca, pri nas rečemo žüjca, je ena izmed starejših jedi, ki so jo kuhali že naši predniki okoli 17. stoletja. Je ena izmed enostavnih jedi. Kuhala se je na zelo nizkem ognju, da ne bi postala motna. Najbolj pomembno pri tem je bilo, da so svinjo najprej osmodili s slamo zaradi obstojnosti, ker takrat niso imeli hladilnikov in zamrzovalnikov. Zato se je vedno kuhala v zimskem času, nekaj dni po kolinah. Kot tradicionalna jed se je v zimskem času uporabljala na porokah in seveda tudi ob drugih priložnostih. Na koncu kuhanja so za lepši izgled dodali mleto rdečo papriko, ki so jo stresli v možnarju. Nato so žolco razdelili v poljubne posode. Ohlajeno, čvrsto žolco so dekorirali in servirali. Gospod Štefan Šimonka nam je poleg zgoraj navedenega povedal, da je žolca ena od prečiščevalnih jedi. Ponekod so zaradi boljšega okusa dali v žolco štölclin (svinjsko kračo), a je jed takrat veljala za manjvredno, saj je meso težje razgradljivo, zato ga nekateri niso uporabljali.

Slika 6: Žüjca na sodoben način

Sestavine:

1 kg svinjskih kož

4 nasekane svinjske nogice

vode za dva prsta več od sestavin

dve glavi srednje velikega česna

sol po okusu

poper

lovorjev list

Priprava:

V primernem loncu pristavimo hladno vodo, dodamo kožo in nogice ter posolimo. Ko voda začne vreti, zmanjšamo temperaturo na minimalno in pobiramo pene tako dolgo, dokler se pojavljajo. Nato dodamo ostale sestavine (česen naj bo narezan na lističe). Na nizkem ognju kuhamo tako dolgo, dokler se meso oziroma koža ne odstrani od kosti. Kuhamo približno 3–4 ure ali še dalj časa, odvisno od sestavin. Pustimo mirovati uro ali dve. Šele nato tekočino raztočimo v poljubne posode ter dodamo kože in nogice.

KUHAMO ZA CELO ŠOLO IN ŠE KAJ

Spet ena od idej mladih kuharjev: »Zakaj pa ne bi še kaj tradicionalno-sodobnega skuhali kar za vse učence in učitelje naše šole?« Staknili so glave in razmišljali, s čim bi jih navdušili, da bi si obliznili prste, ko bi pojedli. Odločitev je padla. Samo ravnatelja je bilo še potrebno vprašati za dovoljenje. Seveda je bil nad idejo navdušen. Učenci so bili mnenja, ker pač živimo na vasi in je nekoč vsaka hiša imela piščance in vrtove, zakaj ne bi iz teh sestavin nekaj dobrega skuhali. Jed so poimenovali Rižota s piščančjim mesom in korenčkom. Odločili so se za polnozrnati riž, da bo jed še bolj zdrava. Po nekaj poizkusih in dodajanju raznovrstnih zelišč in začimb, seveda vse s šolskega vrta, so se opogumili. Napočil je težko pričakovani dan, ko se bo kuhalo za vso šolo. Niso pa pozabili tudi na tiste, ki ne jedo mesa. Za njih so pripravili rižoto s korenčkom. Nič lažjega. Kot piko na i so se odločili pripraviti nam zelo dobro znane miške, ki so jim dodali rozine. Bili so mnenja, da živimo blizu vinorodnih krajev in nam je suho grozdje domače. Tisti dan je dišalo po vsej šoli po odlični rižoti in miškah z rozinami. Še kuhar je dal pohvalo, da že dolgo nismo imeli tako malo ostankov. To je dalo učencem zagon in želeli so še nekaj več. Preizkusiti se v tekmovanju z ostalimi šolami. Tako sta kar dve skupini učencev sodelovali na tekmovanju Domača kuhna pa to. Trije učenci pa so se potegovali v tekmovanju za Zlato kuhalnico. Na tekmovanju Domača kuhna pa to so kuhali tradicionalne jedi, kot so jih naučili babice in dedek. Seveda so jedem dodali nove, sveže ideje. Na tekmovanju za Zlato kuhalnico pa so kuhali svojo lastno mojstrovino, rižoto s piščančjim mesom in korenčkom. Za posladek so dodali miške z rozinami.

RIŽOTA S PIŠČANČJIM MESOM IN KORENČKOM

Slika 7: Rižota s piščančjim mesom in korenčkom

50 g maščobe

150 g čebule

450 g piščančjih prsi

350 g riža (Zlato polje)

250 g naribanega korenčka

zelenjavna osnova

poper, sol

sesekljan peteršilj

nariban parmezan

Na maščobi prepražimo čebulo, dodamo nariban korenček in ga prepražimo, nato dodamo piščančje prsi, narezane na manjše kose, ter malo popražimo in dodamo riž. Podušimo in zalijemo z zelenjavno osnovo. Začinimo s poprom in soljo ter kuhamo pokrito na srednjem ognju. Riž je lahko na sredini še malo čvrst. Potresemo s sesekljanim peteršiljem in naribanim sirom.

MIŠKE Z ROZINAMI

Slika 8: Miške z rozinami

25 dag (pol/pol) mehke in ostre moke

2 jajci

kozarec navadnega jogurta

vanilin sladkor

pecilni prašek

ščepec soli

5–8 dag sladkorja

2 cl ruma

pest rozin

po ocvrtju še posip s sladkorjem v prahu

Vse pripravljene sestavine zmešamo. Pred tem pripravimo kozico in na grelni plošči segrejemo olje za cvrtje. Z žlico mešanico testa vstavljamo v vrelo olje. Testo mora »nabrekniti« in v olju pridobiti lepo rumenorjavo barvo. Ocvrte miške odcedimo v cedilki. Po serviranju na krožnik jih posipamo s sladkorjem v prahu in dekoriramo.

ODZIVI IN REZULTATI

Nad zdravo in okusno malico so bili vsi navdušeni, tako ravnatelj kot učitelji in seveda učenci. Njihov komentar je bil, da bi si želeli takšnih in podobnih malic še več. Težko je bilo verjeti, da so lahko otroci pripravili malico za vse učence in učitelje na šoli. Jed so pripravljali v šolski kuhinji in gospodinjski učilnici. Ja, kjer je volja, se vse da.

Kakšni so bili rezultati na tekmovanjih? Učencem sem povedala, da je važno sodelovati in ker je to tekmovanje, mora pač nekdo tudi zmagati. Zame bodo vedno zmagovalci. V tekmovanju Domača kuhna pa to, se je ena skupina uvrstila v polfinale, drugi je za las ušlo. Na tekmovanju za Zlato kuhalnico so pa učenci dosegli zlato priznanje in se uvrstili na državno tekmovanje. Tam so se uvrstili na peto mesto. Vsi tekmovalci so bili z uspehi zadovoljni. Ponosni so bili na izvrstno pripravljene jedi. Pohvalili so jih tudi člani komisije in obiskovalci.

ZAKLJUČEK

Interesna kuharska dejavnost je učencem dala ogromno novih spoznanj. Verjamem, da jih bodo s pridom razvijali in nadgrajevali s svojimi idejami, ki jih v mladih glavah ne primanjkuje. Poleg tega pa jih obkrožajo različni motivacijski dejavniki, tako sodobni kot tradicionalni. Učenci so pokazali in dokazali, da je z dobro voljo lahko marsikaj doseči. Upam trditi, da naše stare jedi ne bodo šle v pozabo. Nasprotno, vse več je učencev, ki jih vleče pristno in tradicionalno. Iskanje starih receptov in kuharska delavnica sta bili izvrstna iztočnica za nadaljnje delo. Še posebej me veseli, da učenci želijo dodati tem jedem nekaj novega, svežega, bolj zdravega (zamenjajo mast npr. z olivnim oljem, ne dodajajo toliko kupljenih umetnih začimb, ampak se poslužujejo svežih s šolskega vrta). Opazila sem, da so zelo občutljivi na nekatere recepte s spleta in raje kuhajo po svojih zamislih. Iščejo sodobne oblike in metode kuhanja. Namesto cvrtja raje kuhajo ali pa naredijo kar presno. Tudi pri močnatih jedeh namesto bele moke dajo pirino, rženo ipd. Ni jedi, ki ji ne bi dodali tudi kaj s šolskega vrta. Učenci zelo radi prihajajo k dejavnosti, pa čeprav imajo za sabo včasih težek dan. Delo v kuhinji jih spet poživi. S ponosom odnesejo kakšno posebno jed na pokušino otrokom v podaljšano bivanje in zaposlenim ali pa jim svojo specialiteto ponudijo kar v gospodinjski učilnici.

VIRI IN LITERATURA

Bogataj, J.: Okusiti Slovenijo. Ljubljana: Rokus Klett, 2012.

Kolar, M.: Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008.

Novak, V.: Ljudska prehrana v Prekmurju. Ljubljana: Slovenski knjižni zavod, 1947.

Interesna dejavnost in popestritev pouka z Lego® kockami – Gabi Čimžar

OŠ Staneta Žagarja Kranj, g.cimzar@gmail.com

Pouk je možno popestriti tudi z Lego® kockami. Poleg klasičnih, vsem poznanih kock, obstajajo kompleti, ki vsebujejo motorje in senzorje. Z njimi otroci sami sprogramirajo avtonomno ali daljinsko vodeno napravo. Prvošolci s kockami razvijajo številske predstave, jih razvrščajo, urejajo, z njimi seštevajo, odštevajo, primerjajo, se z njimi predstavljajo, razvijajo finomotoriko, izražajo prebrano pravljico in jo upovedujejo ali pa z njimi spoznavajo lastnosti arhitekture. V lanskem šolskem letu se je del učencev prve triade vključil v interesno dejavnost First® Lego® League Junior, v kateri smo skupaj izvedli projekt Vodna dogodivščina. V projektu so učenci raziskovali potovanje vode in razmišljali o njeni varčni uporabi. Vse skupaj so povezali v Lego® model in ga sovrstnikom, ocenjevalcem in staršem predstavili na First® Lego® League Jr. festivalu. Pri sestavljanju se učenci igrajo, načrtujejo, preizkušajo in popravljajo modele, pri tem pa razvijajo domišljijo, ustvarjalnost ter timske spretnosti.

Ključne besede: Lego® kocke, razvijanje številskih predstav, upovedovanje pravljice, First® Lego® League Junior, ustvarjalnost

Making classes and extracurricular activity more interesting with the use of Lego® blocks

The Lego® toys can be used in all classes of the primary school. Besides the classic interlocking plastic brick, advanced sets with sensors and motors are available. Using these pupils can develop and program autonomic or remotely controlled devices. The first graders use the Lego® bricks to learn the mind for numbers, use to learn basic algebra, develop fine motor skills, present a fairy tale or just learn basic rules of the construction. In the previous school year, a part of pupils aged 6 to 10 years enrolled in the First® Lego® League Junior program, which we held in our school within the extracurricular activity. With this activity, we participated in a competition program The adventure of Water. In the The adventure of Water pupils learned about the use of water in nature water cycle and water sparing techniques. The learned experiences were implemented in a Lego® model, that we presented in the annual FLL Junior festival. During the play of compiling the Lego® models' pupils build their imagination and life skills like planning, building, testing, and subsequent re-planning, while learning teamwork skills.

Key words: Lego® toys, learn the mind for numbers, fairy tales, First® Lego® League Junior, building child imagination

Popestritev pouka z Lego® kockami

Na osnovni šoli Staneta Žagarja Kranj Lego® kocke uporabljamo za popestritev pouka in interesne dejavnosti. Pri tem uporabljamo klasične, vsem že iz otroštva poznane kocke ter zahtevnejše komplete, ki vsebujejo motorje in senzorje. Z njimi otroci sami sprogramirajo avtonomno ali daljinsko vodeno napravo.

V okviru pouka prvošolci s kockami razvijajo številske predstave, jih razvrščajo, urejajo, z njimi seštevajo, odštevajo, primerjajo, se z njimi predstavljajo, razvijajo finomotoriko, izražajo prebrano pravljico in jo upovedujejo, prav tako pa z njimi spoznavajo tudi lastnosti arhitekture.

Interesna dejavnost in projekt First Lego® League

Pri interesni dejavnosti smo se vključili v izvajanje projekta First Lego® League, ki je namenjen učencem od 6. do 10. leta oziroma od prvega do vključno petega razreda. Na uradni internetni strani First Lego® League Junior navajajo, da se projekt izvaja v 55 državah po svetu na vseh kontinentih. V Sloveniji se je na nekaterih osnovnih šolah poskusno že izvajal v šolskem letu 2016/2017, uradno pa so z njim začeli lani. Program vodi in organizira Zavod Super Glavce. V projekt smo na naši šoli vstopili z močno podporo ravnateljice, gospe Fani Bevk, in šolskega sklada. Podpora obeh je izredno pomembna, saj moramo za izvajanje projekta kupiti primerne komplete Lego® kock in tabličnih računalnikov. Po pridobitvi soglasja in potrebnih sredstev sva z učiteljico Anjo Bernik prevzeli mentorstvo in v ekipo vključili šest učencev. Naš cilj je bilo sodelovanje na Lego festivalu z naslovom Vodna dogodivščina. Vsebina festivala je bila zasnovana z namenom spodbuditi učence k razmišljanju, kako ohraniti pitno vodo, glede na idejo sestaviti Lego® model ter ga predstaviti ocenjevalcem, ki so se poimenovali Radovedneži, in obiskovalcem festivala.

Za popestritev pouka, interesne dejavnosti in vključevanja nadarjenih učencev ni potrebno nujno sodelovanje v projektu. Zaključni nastop na festivalu ter tekmovanje z drugimi ekipami pa vseeno predstavljata motivacijo, ki več kot odtehta finančni in časovni vložek. Za vključitev v projekt je treba plačati razmeroma visok finančni prispevek. Veseli nas, da kot nadomestilo za plačano kotizacijo vsaka prijavljena ekipa dobi komplet posebnih, na izbrano temo usklajenih Lego® kock, inženirske zvezke in navodila za mentorje. Za mentorje, ki smo bili v projekt vključeni prvič, so bila prav ta navodila ključna za enakovredno kosanje naše ekipe z bolj izkušenimi ekipami. Dana navodila predstavljajo ogrodje izbrane teme, vendar so zapisana tako, da ne zmanjšujejo kreativnega dela ekip. V kotizacijo niso vključeni Lego® komplet WeDO 2.0, set Lego® kock s približno 1000 elementi in računalniška tablica, ki podpira komunikacijski protokol Bluetooth 4.0.

Organizatorji so omejili število mest v ekipi; tekmuje lahko največ šest učencev. Po pričakovanjih je želelo sodelovati precej več učencev, kot pa je bilo na voljo mest v ekipi. Glavni parametri za izbor v ekipo so bili interes, sodelovanje ter spretnosti učencev pri uporabi Lego® gradnikov v okviru rednega pouka. Zaradi visokih finančnih sredstev dodatne ekipe nismo sestavili. Omejitev števila učencev v ekipi s strani organizatorja je smiselna, saj bi večje število učencev težko sočasno delalo na enem kompletu Lego® kock, prav tako pa omogoča enostavnejšo logistiko, saj je v šolskem kombiju ravno pravšnje število mest za celotno ekipo skupaj z mentorji.

Delo na projektu je potekalo v okviru interesne dejavnosti First® Lego® League Junior. Pouk je na začetku potekal dve šolski uri enkrat tedensko. Kasneje smo dogovorjenemu terminu dodali srečanja med odmorom in po zaključku pouka.

Bolj kot se je bližal festival, več časa smo preživljali skupaj. Idej za izvedbo dela je bilo toliko, da smo na koncu skupaj delali že vsak dan v tednu.

Prve ure smo izkoristili za medsebojno spoznavanje, saj so bili v ekipi učenci iz različnih razredov. Predstaviti so se morali preko Lego® skulpture. Vsak je izdelal nekaj, kar ga predstavlja, nato pa je izdelek in sebe predstavil ostalim. Sledile so vaje, kjer so morali razmišljati o trdnem konstruiranju, sestaviti čim višji stolp, ki je moral stati vsaj 10 sekund, izbrano žival, trden zid, figure po predlogi, naučili so se uporabljati načrte in sestavljati po njih, razmišljati pa smo morali tudi o imenu ekipe. Na naši šoli že več let deluje starejša ekipa First® Lego® League, ki zelo uspešno tekmuje na mednarodnih tekmovanjih. Imenujejo se Kavalirji. Predlagali so nam, da bi se mlajša ekipa imenovala Kavalirčki. Predlog smo ponosno in navdušeno sprejeli.

Medtem nam je šolski sklad omogočil nakup računalniških tablic, ki so učencem omogočile povezavo pametnih kock z Lego® aplikacijo. Med čakanjem na nove tablice sva mentorici učencem posodili svoje, da so spoznali aplikacijo, pomen posameznih ikon ter programske ukaze. Učenci so tako kmalu začeli sestavljati prve robote, pri čemer smo si najprej pomagali z navodili za sestavo modelov, zapisana pa so bila v sami aplikaciji na tabličnem računalniku.

Proizvajalec Lego® kock je zelo poenostavil programiranje za najmlajše raziskovalce ter tako omogočil izvajanje zahtevnih operacij tudi učencem prve triade. Program učencem tako ponudi vrsto ukazov, med katerimi izbirajo. Ikone izbranih ukazov učenci prenesejo v ukazno vrstico. Vsak izdelan program se začne ukazom "Play" in zaključi z ukazom "Stop". Med njima učenci vnesejo ukaze, ki vplivajo na delovanje izdelanega sistema, npr. nastavljajo čas ali število vrtljajev motorja, smer premikanja, vklop senzorja premikanja ali nagibov, določijo število ponovitev akcije, vključijo oziroma izključijo zvočne učinke.

Rezultat projekta in nastop na festivalu

Cilj izziva ni tekmovalne narave kot pri starejših skupinah. Na First® Lego® League Junior Slovenija spletni strani organizatorji navajajo, da se skozi proces dela otroci naučijo o timskem delu, čudežih znanosti in tehnologije in zelo pomembnih ter unikatnih First® Lego® League Jr. vrednotah – spoštovanju, deljenju znanja in kritičnem mišljenju.

Projekt je bil razdeljen na dva dela. Prvi del je predstavljal poster z naslovom Pokaži mi, v drugem delu pa je v središču iz Lego® kock izdelana maketa. Na festivalu je vsako izmed prijavljenih ekip pričakal pripravljen razstavni prostor, kjer so si delo ekip lahko ogledali obiskovalci. Potem je po vnaprej znanem razporedu vsaka izmed ekip maketo prenesla v učilnico, kjer so čakali Radovedneži. Veliko vlogo je odigrala lesena deska, saj so Kavalirčki svojo maketo varno prinesli pred Radovedneže. Mentorji smo svoje ekipe lahko spremljali, vendar se nismo smeli vključevati v njihovo predstavitev. Radovedneži so bili prijazno radovedni in so ekipo spodbujali k predstavitvi posterja, nato jih je zanimalo še vse o nastajanju makete, njenem delovanju in načinu sodelovanja v ekipi. Vmes so si beležili opombe ter Kavalirčkom postavljali dodatna vprašanja. Mentorici sva učence že pred tem pripravljali na predstavitev, vendar je nova situacija prinesla nove izkušnje in nove odzive. Glavno besedo na predstavitvi sta nepričakovano prevzeli najmlajši, sicer bolj mirni in tihi učenki. Med delom sta večinoma izvajali ideje drugih članov ekipe, dodali kakšno svojo zamisel, o vsebini dela pa med letom nista pretirano razpravljali. Pred Radovedneži sta prevzeli pobudo in zelo natančno povzeli potek in načine dela, njihovo sodelovanje in sodelovanje s starejšimi Kavalirji. Kavalirčki so se na predstavitvi odlično odrezali ter so bili na predstavljeno delo in predstavitev zelo ponosni. Maketo smo varno vrnili na razstavni prostor, kjer so jo predstavili tudi staršem in ostalim obiskovalcem festivala. Po kosilu se je festival zaključil s podelitvijo medalj prav vsem sodelujočim, nato pa smo se zelo ponosni in bogatejši z izkušnjo javnega nastopanja vrnili domov.

Čez dober teden sva mentorici po elektronski pošti dobili obvestilo, na katerih področjih smo zelo uspešni in na katerih je še več možnosti za napredek. Povratna informacija o mentorstvu bo zelo koristna za napredovanje skupine v naslednjih letih.

Učenci tako osebnostno rastejo in se pripravljajo na projektno delo in izzive v starejši, tekmovalni skupini First® Lego® League ter seveda za kasnejše delo v službah prihodnosti.

Zaključek

Delo z Lego kockami poživi učne aktivnosti v razredu, sodelovanje na First® Lego® League dogodkih pa zagotovi celoletno motivacijo za trdo delo učencev pri interesni dejavnosti. Pri tem gre za skupinske aktivnosti, kjer je skupinski uspeh postavljen pred individualne ambicije posameznih učencev. Skupina je sodelovala med seboj in s starejšimi člani ekipe Kavalirji. Učenci so bili ustvarjalni, delavni in zelo motivirani. Nekateri so bili bolj odločni pri idejni zasnovi, drugi pri ustvarjanju makete, tretji pri programiranju. Učili so se na napakah in jih vedno znova popravljali. Dosegli smo glavne vrednote organizatorja – spoštovanje, deljenje znanja in kritično mišljenje. Učenci so vztrajali pri delu in na nov način bogatili svoje izkušnje. Kljub temu da se je novo šolsko leto šele začelo, naju s somentorico že ustavljajo na hodniku in sprašujejo, kdaj bomo začeli z novim projektom: Misija Luna.

Viri

http://www.juniorfirstlegoleague.org/ (22. 9. 2018)

http://www.fll.si/izziv-2018/fll-jr-2018-misija-luna (22. 9. 2018)

Neobvezni izbirni predmet umetnost – Klavdija Debelak

OŠ Staneta Žagarja Kranj, kdebelakk@gmail.com

Pri neobveznem izbirnem predmetu umetnost je možno pouk popestriti s široko paleto in prepletanjem različnih zvrsti umetnosti (glasba, petje, ples, dramatizacija, kostumografija, koreografija, scenografija). Učence je možno z aktivnim vključevanjem pripeljati do nadgradnje svojih potencialov na različnih umetniških področjih. Vsako leto nastane plesno gledališka predstava, ki razširja znanje nastopajočim in gledalcem. Pomembno je, da imajo učenci možnost nadgrajevanja že pridobljenega znanja, kot tudi priložnost razvijati lastna izražanja, ob tem gradijo sposobnosti za individualno in skupinsko dinamiko (sodelovanje) ter se nenazadnje učijo obvladovati tremo pred javnim nastopanjem. V tej vlogi se na drugačen, neklasičen in zelo aktiven način učijo in tudi predstavijo svoje znanje (se srečajo z novo temo, poglobijo znanje in ga po svoje interpretirajo ter plesno gledališko predstavijo).

Ključne besede: različne zvrsti umetnosti, plesno gledališka predstava, sodelovanje, premagovanje treme pred javnim nastopanjem, scenografija

Non-compulsory elective subject Art

In the non-compulsory school subject “Art” we can make the time interesting to the pupils by introducing to them a variety of art disciplines (music, singing, dance, acting, costume design, choreography, set design). With the active inclusion of pupils into the activities, we can help the pupils to develop their full potential in the said art disciplines. In our school each year a dance & acting performance is created in these afterschool activities. The program of the performance is designed in a way to introduce a new knowledge both to the pupils-actors and to their audience. It is important to let the children developed previously gained knowledge and to broaden their ability to express themselves through art. It gives them a possibly to grow their talents as individuals, as well as learn to cooperate in group activities. As the end goal for pupils is a public performance, the activities are also a lesson in a public speaking. As a part of performance act the pupils gain new knowledge and abilities which they present in (at least for them) a new, unconventional way (they are introduced to the new art, get familiar with the new discipline and express it to the others through a public performance act).

Key words: different art disciplines, a dance and acting performance, the teamwork, to cope stage fright, set design

1. Neobvezni izbirni predmeti

Neobvezni izbirni predmeti sodijo v razširjeni program osnovne šole v skladu z določbami Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (Uradni list RS, 2013, 63). Vključitev učencev v pouk neobveznih izbirnih predmetov je prostovoljna, kar pomeni, da si lahko učenec neobvezni izbirni predmet izbere ali pa tudi ne. Če si učenec izbere neobvezni izbirni predmet, ga mora obiskovati do konca šolskega leta, torej postane zanj obvezen. Znanje pri neobveznih izbirnih predmetih se ocenjuje, zaključne ocene pa se vpišejo v spričevalo. Učenci 4., 5. in 6. razreda lahko izbirajo med tistimi neobveznimi izbirnimi predmeti, ki jih za tekoče leto ponuja posamezna šola. Učenci izberejo največ eno ali dve uri pouka NIP tedensko. Pouk pa se izvaja, če je v posamezen predmet vključenih najmanj 12 učencev. Učenec lahko vsako leto zamenja NIP, če to želi, lahko pa svoje znanje pri istem predmetu nadgrajuje in poglablja od 4. do 6. razreda. NIP se izvaja v predurah ali po pouku, 6., 7. in 8. šolsko uro.

1.1 Umetnost

Umetnost je enoletni neobvezni izbirni predmet, pri katerem učitelj sledi ciljem iz učnega načrta, vendar je kljub temu pri kreiranju samih ur samosvoj, sledi željam, sposobnostim in idejam učencev, nadgrajuje njihovo znanje, vedoželjnost ter spodbuja k ustvarjanju projektov v vseh umetniških aspektih. Poudarek na urah smo namenili plesno gledališki dejavnosti. Predvideno je 35 ur letno. V ure so zajeti naslednji učni sklopi:

- spoznavanje, skupinska dinamika, ritmične vaje,
- elementi plesa in njihovo prepletanje,
- ogled plesnih videov ali plesne predstave,
- ples in glasba ter druge umetnosti, interaktivno raziskovanje, priprava govornih nastopov,
- improvizacija in kompozicija,
- koreografija in interpretacija
- plesno gledališka predstava.

Pri samem predmetu se uresničujejo naslednji cilji iz Učnega načrta za neobvezni izbirni predmet umetnost v 4., 5. in 6. razredu (2013), ki se uresničuje med izvajanjem pouka in izvedbo zaključnega nastopa ob koncu šolskega leta. Med njimi:

- učenci razvijajo plesno gledališko kulturo in sposobnost vrednotenja plesa ter s plesom povezanih umetnosti,
- poznavajo svoje telo kot instrument za plesni izraz ter izgrajujejo pozitivno samopodobo (spoštovanje svojega telesa in samozaupanje),
- usvajajo osnovne prvine plesa (prostor, energija, čas) ter različne plesne tehnike,
- razvijajo kontrolo gibanja, koncentracijo, gibalni in umski spomin ter fizično kondicijo,
- poglabljajo sposobnosti opazovanja, posnemanja in pomnjenja ter občutljivost besedne, gibalne in glasbene zaznave,
- razvijajo sposobnost za individualno in skupinsko gibno ustvarjanje, dinamiko,
- estetsko poustvarijo plesno in gibalno kompozicijo na določeno temo.

2. Načrtovanje in izvedba pouka ter plesno gledališke predstave

Neobvezni izbirni predmet umetnost se na naši šoli izvaja že peto leto. Iz leta v leto se število učencev povečuje, pouk za učence 4., 5. in 6. razredov zadnji dve leti poteka v dveh skupinah. Število 21 učencev izpred treh let se je povišalo na 40 učencev v preteklem šolskem letu. Usklajevanje in vodenje tako številčne skupine in izpeljava zaključnega projekta je organizacijsko zelo zahtevna, predanost k delu pa je ključ do uspeha.

Prve ure z učenci so namenjene njihovim željam, zanimanjem za različne zvrsti umetnosti, idejam in interesom. O vsem se skupaj pogovorimo v obliki odprte diskusije, analiziramo možnosti in dorečemo umetniška področja, ki pokrivajo zanimanje posamezne skupine učencev. Ko to določimo, poiščemo temo, ki je rdeča nit v šolskem letu.

Temo raziskujemo preko informacij na svetovnem spletu, knjig in poučnih revij. Temi določimo manjše enote, vsebine, ki jih skupina treh ali več učencev raziskuje. Pripravijo govorni nastop in ostalim sošolcem podajo informacije, zanimivosti in za našo predstavo pomembne podatke iz katerih črpamo ideje za pripravo našega zaključnega projekta. Na takšen način smo vsi seznanjeni z vsemi za nas pomembnimi vsebinami in tako se naše delo končno začne uresničevati. Razdelimo vloge, za katere se učenci odločijo sami in skupaj izberemo primerno glasbo.

Vsako leto je glavni/končni cilj plesno gledališka predstava, ki je eden izmed temeljnih razlogov, da se učenci za omenjeni predmet tako številčno navdušujejo. Predstava predstavlja zunanjo in notranjo motivacijo učencem in mentorju, predstavlja izziv in veselje ob uspešno zaključenem projektu, ki ga lahko predstavimo v šoli in drugih institucijah za mlajše in starejše generacije.

2.1 Srečanje s koreografijo, kostumografijo, scenografijo in sestavljanjem besedila

V oktobru in novembru raziskujemo različne oblike gibanja, gibalne spretnosti in sposobnosti učencev, preizkušajo se v različnih ritmih glasbe in plesnih zvrsteh, tako se lažje odločimo komu bolj ustreza določena oblika gibanja. Nato začnemo osvajati gibalne kompozicije in plesne koreografije na glasbo, ki smo jo predhodno izbrali. Koreografije so prilagojene učenčevim gibalnim sposobnostim, urijo koncentracijo, gibalni in umski spomin ter fizično kondicijo.

V mesecu marcu se posvetimo kostumografiji, scenografiji in sestavljanju besedila. Kostume prilagodimo vsebini plesno gledališke predstave in zvrsti plesa. Večino kostumov sešijem sama, nekatere kupim, v preteklem šolskem letu so se k šivanju vključili tudi starši sodelujočih učencev. Ker so kostumi izdelani po meri, se učenci ob tem seznanijo z izdelavo kostuma, od odvzema mer, izbora in nakupa blaga, krojenja in šivanja.

Scenografija nastaja skupaj z idejami učencev. Pri izdelavi so aktivno vključeni učenci, pomagajo pa jim tudi druge učiteljice, ki so na likovnem področju bolj nadarjene.

Besedilo, ki povezuje plesno predstavo v zgodbo in seznanja gledalce z njeno vsebino, pripravimo iz vsebin govornih nastopov na prijeten in zanimiv način. Učenci, ki imajo igralske sposobnosti in željo, se preizkusijo tudi v teh vlogah. Pri tem urijo retorične spretnosti, paziti morajo na jasno artikulacijo, primerno glasnost, poudarke v besedilu, barvo glasu, mimiko, slediti morajo časovnemu zaporedju in premikom na odru.

2.2 Plesno gledališke predstave

V teh letih je nastalo kar nekaj plesnih in plesno gledaliških predstav in nastopov. Zelo uspešna je bila predstava Potovanje po kontinentih sveta, s katero smo nastopali tudi po drugih šolah in za druge šole v Prešernovem gledališču v Kranju, za krajevno skupnost, pa na mestni občini Kranj. Učenci so se v vloge zelo vživeli, po nekaj nastopih premagali tremo in naredili odlično predstavo.

Kratka vsebina predstave: »Na nebu se zvečer, ko zvezdice prižgejo luči, dogaja veliko lepih stvari. Trem zvezdicam pa postane dolgčas in radovedno pogledujejo na okrogel planet, kjer drugače dojemajo naš svet. Kmalu ugotovijo, da gre za planet Zemlja in s pomočjo Vseznalnika odpotujejo na sedem kontinentov, kjer spoznavajo njihovo kulturo, običaje, glasbo in plese.« Čas predstave: 50 minut.

V naslednjem letu smo pripravili predstavo »Z glasbo skozi čas«. Z učenci smo predstavili plese, glasbo, oblačila, izume, glasbene predstavnike iz obdobij od 50ih let 20. st. pa vse do danes. Predstavili smo 20 plesov, v katere je bilo tako koreografsko in tudi kostumografsko vloženega veliko dela in dodatnih ur. Plesali smo na pesmi Elvisa Presleya 50. leta s pesmijo Jailhouse Rock, Nancy Sinatra 60. leta s pesmijo These Boots are made for walkin', Village People 70. leta s pesmijo Ymca , Mc Hammer 80. leta s pesmijo Can't touch this, skupino Aqua 90. leta s pesmijo Barbie girl, izvajalci od leta 2000 do 2010 Outkast s pesmijo Hey ya!, Gwen Stefani – Hollaback girl, Christina Aguilera – Candyman, Lady Gaga – Bad romance in še izvajalci od leta 2010 pa vse do danes - Justin Bieber - Baby, Lmfao – Party rock, Psy – Gangnam stayle, Will.i.am. ft. Justin Bieber- Power, Mark Ronson – Uptown funk, Adele – Hello, Silento – Watch me, Justin Timberlake - Can't stop the feeling. Naštete pesmi so dokaz, kaj vse se lahko ustvari v šolskem letu z nekaj več urami, kot je predvideno, če je prava motivacija. Nastopajočih v predstavi je bilo 37 učencev 4., 5. in 6. razredov. S predstavo smo nastopili tako na matični šoli za učence, starše, za krajevno skupnost in v domu za starejše občane, ki so predstavo zelo dobro sprejeli. Čas predstave: 65 minut.

V preteklem šolskem letu smo pripravili Plesno modno revijo Štirih letnih časov, kjer so učenci iz svojih oblačil izdelali izvirne modne kreacije, ki so se nanašale na letni čas, ki so ga učenci predstavljali. Vsak učenec si je izbral tri letne čase in se predstavil v treh kreacijah. Vsak je tako predstavil lastno modno kreacijo, športni videz z pripomočkom, svojo lastno koreografijo trajajočo 16 taktov in en izhod s skupinsko plesno koreografijo, ki je ponazarjala letni čas. Jesen je predstavljal sodobni ples, zimo polka,

pomlad kitajski ples z dežniki in poletje salsa. Revijo je zaključil skupinski hip hop ples, v katerem je plesalo vseh 40 nastopajočih učencev. Čas predstave: 60 minut.

3. Zaključek

Vsi naši projekti pri neobveznem predmetu umetnosti so naravnani tako, da učenci iz vsakega obravnavenega področja potegnejo največ. Aktivno sodelujejo pri nastajanju predstav, nadgrajujejo sebe, se naučijo skupinskega dela, spoštljivega odnosa do vseh, ne glede na različne sposobnosti posameznika, si pomagajo in doživljajo svoje lastno zadovoljstvo ob končnem rezultatu, ki pa ga z učenci zagotovo prejmemo vsi z dobrim odzivom gledalcev na nastopih in seveda, kar učencem največ pomeni z pohvalami s strani učiteljev, ravnateljice, staršev, sošolcev, prijateljev.

4. Viri in literatura

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli – ZOsn-I (Uradni list RS, št. 63/13 z dne 26. 7. 2013).

UČNI načrt. Program osnovna šola. Umetnost : neobvezni izbirni predmet [Elektronski vir] / [člani delovne skupine Inge Breznik ... et al.]. - 1. izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo, 2013.

You tube, (zvočni posnetki). Dostopni na naslovu: http://www.youtube.com.

Medpredmetni projekt ob filmu Roka Bička Družina – Irena Florjančič,

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, irena.florjancic@gimnazija-skofjaloka.si

Izvleček

Fim ima v sodobnem svetu vedno večjo vlogo in pomembno vpliva na razumevanje sveta, v katerem živimo. Filmi razvijajo spoznavno plat dijakove osebnosti, ga ozaveščajo in spodbujajo h kritičnemu razmišljanju. Dijaki ob soočanju svojih mnenj razvijajo sposobnost argumentacije in (pre)vrednotijo tudi svoj pogled na svet. Še posebej to velja za filme, ki odpirajo toliko različnih vprašanj, kot to velja za celovečerni dokumentarni film Roka Bička Družina. Tako smo na Gimnaziji Škofja Loka pripravili medpredmetni projekt – ogled filma in javni pogovor z režiserjem. Celoten projekt je bil za dijake oddelka zelo koristen z mnogih vidikov (osveščenost o problematiki posebnih potreb, lastni odgovornosti, predanosti cilju, izkušenj voditeljstva, odgovornosti posameznika pri pripravi skupinskega projekta …), hkrati pa je ponudil možnost za razmislek tudi ostalim dijakom šole in udeležencem dogodka.

Ključne besede: film, medpredmetni projekt, dokumentarni film, kritično razmišljanje

Documentary Družina by Rok Biček: a cross-curicular project

Fim plays an increasingly important role in the modern world and has a significant influence on the understanding of the world we live in. Films develop the cognitive platform of the students' personalities, raise awareness and encourage them to think critically. When confronting their opinions, students develop the ability to argue and (re) evaluate their view of the world. This is especially the case with films that open up so many different issues as is the case with the feature-length documentary by Rok Biček Družina (the Family). For that reason, teachers at Grammar School Škofja Loka prepared a cross-curricular project – a viewing of the film and a subsequent public talk with the director. The project was very useful for the participating students from a wide range of aspects (awareness of special needs, personal responsibility, dedication to the goal, a hosting experience, individual responsibility in the preparation of a group project, etc.) while at the same time providing an opportunity for reflection for other students and participants of the event.

Key words: film, cross-curricular project, documentary, critical thinking

Predstavitev projekta

Na Gimnaziji Škofja Loka vsako leto pripravimo medpredmetni projekt, in sicer sodelujemo prof. sociologije, psihologinja oz. šolska svetovalna delavka in prof. slovenščine. Rezultat projekta je javna prireditev za vse dijake 3. letnika, sodelavce, starše in širšo javnost. Prireditev pripravijo dijaki enega izmed oddelkov 3. letnika. Tako so nas v preteklih letih obiskali gosti z različnih področij javnega delovanja – Arne Hodalič, Lenart Kučić, Zoran Knežević, Vlasta Nusdorfer, Anita Ogulin ... Teme, ki so jih odpirali dijaki z našimi gosti, so bile tako zelo različne – od revščine doma in v svetu ter otrokovih pravic prek tehnologije in njenega vpliva na posameznika, posebej na mlade ljudi, do problema razdvojenosti posameznika med dvema identitetama. Naš letošnji medpredmetni projekt je nastal ob celovečernem dokumentarnem filmu Roka Bička Družina, in sicer smo pripravili javni pogovor z režiserjem.

Čemu film Družina

Dr. Branko Slivar, vodja Oddelka za srednje šolstvo na ZRSŠ, je o filmu Družina zapisal: »Film s svojo mnogoplastnostjo omogoča številne medpredmetne povezave. S skrbno pripravljenim pedagoškim gradivom in strokovnimi pogovori ob tematiki filma je dobrodošla poglobitev in obogatitev srednješolskega kurikula. Vsekakor priporočamo in podpiramo vključitev filma Družina v šolski proces.« (Biček, Majcen, Munc in Krašovec, 2018). Film namreč ni le priljubljena oblika zabave ali sredstvo poučevanja, ampak je najbolj pomemben njegov vzgojni pomen, saj vpliva na oblikovanje estetskih, etičnih in moralnih načel posameznika ter opredeljuje njegov odnos do življenja (Rutar, 2012).

Projekt je imel več ciljev, in sicer obravnavanje tem, povezanih z vsebino filma (sociologija, psihologija), pripravo na pogovor z režiserjem Rokom Bičkom (slovenščina) in izvedba prireditve.

Sodelujoči in njihova vloga

Pri delu na projektu mentorice sodelujemo, najprej že z izborom gosta. Kasneje pa si delo delimo:

prof. sociologije pripravi predvsem vsebinski del projekta, ki je povezan s snovjo iz sociologije (npr. tema družine),

psihologinja pripravi različne oblike delavnic, skupinskega dela, komunikacijskih tehnik (npr. delavnico v obliki akvarija),

prof. slovenščine pripravlja dijake na izvedbo pogovora – uvodna predstavitev, oblikovanje vprašanj, zaključni del ...

Prireditev je rezultat sodelovanja razreda in treh mentoric. Dijaki vsebinski del opravijo med urami sociologije in slovenščine, kar nekaj dela pa opravijo tudi doma.

Pri pripravi dogodka morajo sodelovati vsi dijaki v razredu, in sicer je njihova naloga predstavitev gosta, izvedba intervjuja, priprava kulturnega programa, izdelava vabil ter poročil s prireditve, fotografiranje, priprava pogostitve ..., skratka, izvedba celotne prireditve. Dijaki se lahko sami odločijo, na katerem področju bo njihovo sodelovanje najkoristnejše.

Potek projekta

Prireditev je potekala 13. marca 2018 - najprej ogled filma Družina v Kinu Sora in nato pogovor z režiserjem v Sokolskem domu v Škofji Loki. Pri projektu so sodelovali dijaki 3. e.

Ogled filma in obravnava njegove vsebine

Dijaki tega razreda so si že februarja ogledali film. O temah, ki jih film odpira, so razpravljali pri sociologiji. Film namreč ponuja številna izhodišča za razpravo o značilnostih disfunkcionalne družine, temeljnih vlogah družine, različnih oblikah družin, problemu komunikacije v družini, oblikovanju vrednot, odnosom med družino in družbo, vplivom socialne izključenosti, revščine in brezposelnosti, stigmatizaciji, vzgoji otrok v taki družini, čustvenem razvoju otroka ...

Kot pripravo na pogovor smo izvedli delavnico v tehniki akvarija. Bistvo te tehnike je, da se debata (oziroma ideja) res razvije, da pa pogovor vendarle poteka urejeno. Dijaki so bili razdeljeni v dve skupini: notranja skupina, 4 dijaki, so sedeli na stolih, zunanja skupina pa je stala okoli njih. En stol je bil prazen. Notranja skupina dijakov je razpravljala o določenem problemu iz filma, zunanja skupina je poslušala. Če je želel kdo iz zunanje sodelovati v pogovoru, je moral sesti na prazen stol, sicer so zunanji morali biti tiho. Ko je kdo od notranjih izčrpal svoje ideje in ni imel ničesar dodati, je šel v zunanji krog. Ko se je tema izčrpala, so prišli v krog novi dijaki, ki so odprli naslednjo.

Prednost te tehnike je, da imajo dijaki priložnost razpravljati. Žal se je delavnica izkazala za manj učinkovito, kot smo mentorice pričakovale, saj so bili dijaki iz zunanjega kroga do svojih sošolcev zelo prizanesljivi, tako da so izražali predvsem strinjanje s stališči in razumevanje do njih, ne pa morebitnih nasprotnih stališč. Večkrat se je tudi zgodilo, da se je pogovor razvil v splošno debato, torej nam metode akvarija ni uspelo izvesti v celoti.

Dijaki so ob soočanju svojih mnenj razvijali sposobnost argumentacije in (pre)vrednotili tudi svoj pogled na svet. Urili so veščino kritičnega razmišljanja. Opredeljevali so se do problemov, izpostavljenih v filmu, in ozaveščali svoj položaj v primerjavi s položajem filmskih oseb.

Priprava vprašanj – delo v skupinah

Vprašanja, ki so se dijakom porodila ob ogledu filma, so vpisali v Googlov dokument. Njihova naloga je bila tudi, da natančno preberejo vse objavljeno o intervjuvancu in izbrani temi. Naredijo naj si kakovostne zapiske, ki jim bodo pomagali pri oblikovanju konkretnih vprašanj za intervju.

V delavnici pri slovenščini so najprej spoznali značilnosti intervjuja kot besedilne vrste. Posebej so bili pozorni na to, kako pripraviti dober intervju – od uvodne predstavitve, izbora voditeljev (katere so lastnosti dobrega voditelja) do oblikovanja vprašanj (odprta, sugestivna, enodelna, jasna ...). Poskusili so predvideti tudi podvprašanja.

Delali so v naključnih skupinah. Vprašanja so razdelili v več sklopov ter tudi določili njihovo zaporedje. Tako je bil pripravljen okvirni scenarij javnega pogovora.

Izbor voditeljev pogovora in potek intervjuja

Kot razredničarka 3. e sem nato poskrbela, da so si dijaki razdelili še ostalo delo. Mentorice smo si želele, da bi se dijaki zavedali odgovornosti voditelja pogovora, zato smo pripravile enourno delavnico tudi na to temo. Naše izkušnje namreč kažejo, da se v tej vlogi vidijo dijaki, ki so običajno zelo samozavestni, ne pa nujno tudi dovolj pripravljeni zanjo. Pogosto se zaradi tega tudi manj potrudijo.

V tej delavnici so dijaki razmišljali o vlogi voditelja intervjuja. Skupaj smo izpostavili zahteve, pred katere bosta voditelja postavljena (poslušati odgovore, misliti na naslednje vprašanje, opazovati intervjuvanca, pozornost na neverbalno komunikacijo, si zapomniti informacije, ki bodo koristile v nadaljevanju pogovora, pogovor morata zaokrožiti do predvidenega časa). Opozorili smo tudi na slabosti voditeljev intervjujev - vpraševalec ne sledi toku pogovora (npr. se togo drži predvidenega zaporedja vprašanj), vpraša tisto, kar je naslovnik že povedal, ne opazuje intervjuvanca oz. gledalcev, ampak gleda samo na list z vprašanji ... Kot primer dobrega intervjuja smo si ogledali oddajo Profil, v kateri je Roka Bička interjuvala novinarka Ksenija Horvat. Nato so dijaki razmislili (in glasovali) o tem, kdo izmed njih bi najbolje opravil to nalogo, ter tako določili voditelja.

Pogovor je tekel po načrtu. Mladi režiser je bil presenečen nad polno dvorano obiskovalcev in nad profesionalnostjo voditeljev, ki sta suvereno zastavljala vprašanja in sledila pogovoru. Na vprašanja je odgovarjal izčrpno in sproščeno ter tako poslušalcem približal tematiko filma in predvsem dileme, s katerimi se je srečeval pri snemanju. Tudi na dodatna vprašanja iz občinstva je izčrpno odgovoril.

Dijaki so pripravili še: uvodno predstavitev, plakat prireditve, predstavitev dogodka na radiu Sora, glasbene točke in nenazadnje tudi pogostitev po dogodku. Poskrbeli so za fotografiranje prireditve ter za poročilo o dogodku.

Zaključek

Rezultati medpredmetnega projekta so številni, posebej pa izpostavljam naslednje:

Film je s svojo tematiko dijakom predstavljal osnovo za razpravo o vrstah družin, osebah s posebnimi potrebami, odnosu družbe do teh oseb, pomoči, ki jo dobijo (ali ne), moralni pravici režiserja do snemanja dogajanja v družini, vplivu filma na družinske člane, odnosu med zasebnim in javnim, odgovornosti posameznika ipd. Film tako razvija spoznavno in čustveno plat dijakove osebnosti, ga ozavešča in spodbuja h kritičnemu razmišljanju. Pri projektu je dijakom omogočena večja aktivnost in samoiniciativnost kot sicer pri pouku.

Dijaki so se naučili, na kaj morajo biti pozorni pri pripravi in vodenju javnega pogovora. Veščino zastavljanja odprtih vprašanj bodo lahko uporabili tudi v vsakdanjem življenju.

Spoznali so, kako zelo je za delo v skupini pomembno, da vsak odgovorno opravi svoje zadolžitve. Pri njihovem dodeljevanju je dobro upoštevati osebnostne lastnosti vsakega posameznika ter njegove sposobnosti. Tudi dijaki, ki sicer učno niso tako uspešni, so se lahko izkazali na svojih področjih.

Dijaki so se povezali kot razred ob spoznanju, da je uspeh lahko le rezultat skupnega dela. Želeli so se izkazati tako pred vrstniki kot pred obiskovalci in gostom. Ob pohvalah režiserja Roka Bička ter številnih obiskovalcev so bili še posebej ponosni.

Dijaki ob projektu razvijajo kompetenco podjetnosti (Podjetnost v izobraževanju, 2017), za katero je potrebno postopno razvijanje in pridobivanje cele vrste spretnosti, znanj in naravnanosti, med katere spadajo ustvarjalnost in samoiniciativnost, reševanje problemov in kritično mišljenje, sprejemanje odločitev in prevzemanje tveganj, prilagodljivost in vztrajnost, samodisciplina in čut odgovornosti, vodenje in skupinsko delo, načrtovalne in organizacijske sposobnosti, razumevanje družbenega, ekonomskega in kulturnega konteksta, jezikovne spretnosti itd. Pri podjetnosti gre za realizacijo projektov in idej, ki niso nujno naravnani v ustvarjanje finančnega profita, temveč imajo lahko tudi pozitivne družbene učinke.

Mentorice ugotavljamo, da je film kot medij dijakom zelo blizu in da bi ga lahko večkrat uporabili pri podobnih projektih. Ob filmu Družina je režiser s sodelavci pripravil odlično didaktično gradivo, s katerim si je mogoče pomagati pri obravnavi.

Ugotavljamo tudi, da medpredmetne povezave spodbujajo in zagotavljajo timsko delo, razvijajo sodelovanje in medsebojno podporo učiteljev. Glede na to, da so tovrstni projekti zelo obsežni in zahtevajo veliko dodatnega dela, jih brez medsebojnega povezovanja učiteljev ne bi bilo mogoče izvesti. Podobno kot dijaki tudi učitelji v projekt stopamo tako z različnim strokovnim znanjem kot z drugačnimi osebnostnimi lastnostmi in sposobnostmi, kar ustvari sinergijo in nas uspešno pripelje do cilja.

Viri in literatura

D. Rutar (ur.). (2012). Film pri pouku: prakse in izzivi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Biček, R., Majcen, M., Munc, M. In Krašovec, P. (2018). Družina – pedagoško gradivo. Ljubljana: Cvinger film. Dostopno na https://www.kinodvor.org/wp-content/uploads/2018/02/DRUZ%CC%8CINA-Pedagos%CC%8Cko-gradivo.pdf

Podjetnost v izobraževanju (2017). Dostopno na http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/urad_za_razvoj_in_kakovost_izobrazevanja/sektor_za_razvoj_izobrazevanja/razvojna_podrocja/podjetnost_v_izobrazevanju/

Okolica šole je odlična učilnica v naravi – Nina Globovnik

Osnovna šola dr. Jožeta Pučnika Črešnjevec, Slovenija, nina.globovnik@gmail.com

Izvleček

Učenju na prostem je danes posvečeno vse več pozornosti in nekatere tuje države v svojem učnem kurikulumu načrtujejo velik delež izobraževanja na prostem; bodisi na travniku, v gozdu, na morju, v okolici šole ali kjerkoli je to pač mogoče. Glavna prednost tovrstnega učenja je predvsem na poudarku izkustvenega učenja, kjer učenci na konkretnih primerih vidijo, začutijo, preizkusijo in preverijo določene zakonitosti. Velika vrednost tovrstnega učenja je tudi v tem, da si preko praktičnega učenja lažje zapomnijo, usvojeno znanje pa je praviloma dolgotrajnejše kot pri klasičnem. Učilnica na prostem tako postaja vse bolj priljubljeno učno orodje, okolje in metoda dela pri doseganju izbranih učnih ciljev, seveda pa jo moramo prilagoditi starosti in številu učencev, učni tematiki in predvsem moramo delo izven učilnice natančno načrtovati in biti pripravljeni na morebitne zaplete.

Ključne besede: učilnica v naravi, praktično izobraževanje, šolski okoliš, izkustveno izobraževanje

A school district as an exellent classroom in the nature

Abstract

Nowadays outdoor learning has become more and more popular. Some foreign countries in their curriculum plan a large proportion of outdoor education; either in the meadow, in the forest, at the seaside, in the school district or wherever is possible. The main advantage of outdoor learning is experiential learning, where pupils in concrete cases see, feel, test and check certain natural rules. Through practical learning pupils remember better and the acquired knowledge is usually longer than of the classical learning what is the great value of that type of learning. While achieving the chosen learning objectives the outdoor classroom is becoming an increasingly popular learning tool, learning environment and learning method of work. But of course, we need to adapt it carefully, considering to the age and number of pupils and also to learning topics. And above all, we need to plan our work extremely good and have to be prepared for possible complications.

Key words: Classroom in nature, practical education, school environment, experiential education

1 Učenje na prostem kot moderna učna oblika dela pri pouku

Otroci dojemajo svet in okolico drugače kot odrasli, saj je njihovo doživljanje okolice odvisno predvsem od neposredne izkušnje, torej preko njihovih čutnih zaznav. Zato je še poosebej pomembno, da otrokom, predvsem v zgodnjem obdobju njihovega odraščanja, omogočimo čim več izkustvenega oziroma praktičnega učenja na konkretnih primerih. Kolnikova (2005, str. 58-67) navaja, da sodobni koncept pouka temelji na spoznanju, da poučevanje ni le prenašanje vnaprej pripravljenih znanj, temveč je tudi urjenje učencev za samostojno pridobivanje znanj in veščin. Zato je priporočljivo, da se pri pouku čim pogosteje poslužujemo tistih učnih metod in oblik dela, ki bodo učencem omogočala čim večjo aktivnost pri doseganju vzgojno-izobraževalnih ciljev. Zgornik (1995, str. 86) celo navaja, da je najbolje opremljena »učilnica« neposredno opazovana pokrajina, kjer učenci pod vodstvom učitelja samostojno opazujejo, merijo, beležijo in spremljajo določene pojave v okolju ter ugotavljajo razlike med morebitnimi spremembami. Okolica šole je tako idealen primer učilnice v naravi, kjer učenci pridobivajo trajne izkušnje in doživetja, saj se istočasno prepleta teorija s prakso in obratno, vzpostavijo se vezi in odnosi med vsebino in konkretnim prostorom, kar posledično vpliva na posameznikovo dolgotrajnejše pomnjenje in kritično razmišljanje o konkretnem pojavu. Učenci izkušnjo učenja v naravi tako sprejmejo na čustveni ravni in jo delijo s sovrstniki in učiteljem, kar pomembno vpliva na posameznikov odnos do okolja v kasnejšem obdobju. Greenaway (2005) tako navaja, da učenje v okolju vključuje tudi igro na prostem in rekreativne dejavnosti, zato v prispevku predstavljamo primer dobrih praks šolske okolice kot odlične »učilnice v naravi«, kjer učenci preko igre in gibanja raziskujejo naravnogeografske in družbeno geografske značilnosti bližanega okolja. Primerna je za vse starostne skupine učencev, vendar je v takem primeru potrebno prilagoditi vzgojno-učne cilje, čas in organizacijo dela. V prispevku predstavljamo šolsko okolico kot učilnico na prostem za učence 3. vzgojno-izobraževalnega obdobja, torej od 7. do 9. razreda, pri čemer učenci tipajo, gledajo, okušajo, poslušajo, vonjajo določene zakonitosti, predvsem pa se tudi medvrstniško in medgeneracijsko povezujejo in sodelujejo z lokalnim okoljem, v katerem živijo.

Projektno raziskovanje šolske okolice

Možnosti in namenov učenja na prostem je veliko. Dillon (2006, str. 107) poudarja, da obstajajo znanstveni dokazi, da če je učenje na prostem ustrezno zasnovano in natančno načrtovano, ključno prispeva k utrjevanju že usvojene snovi kot tudi k usvajanju nepoznanih vsebin. Poleg tega tudi spodbuja učence k učinkovitemu sledenju različnih dražljajev iz okolice, preko katerih učenci razvijejo svoje spretnosti, pomembne za vsakdanje življenje. Raziskovanje šolske okolice je ena izmed oblik učenja v naravi, kjer učilnico predstavlja širša oziroma ožja okolica šole. Učenci pri tem raziskujejo območje, se po njem gibljejo in se, kar je izjemno pomembno, tudi povezujejo z lokalno okolico, posamezniki, društvi in podobno. Takšno raziskovanje lahko poteka v okviru vzgojno-učnega procesa pri vseh predmetnih področij in v vseh vzgojno-izobraževalnih obdobjih. V tem primeru je potrebno natančno sledimo vzgojno-učnim ciljem izbranega predmeta, opredeljenih z učnim načrtom. Helen Birton (2010, str. 3-7) poudarja, da se pri tem ključno povezujeta in dopolnjujeta znanje in izkušnje učenja v učilnici in izven nje. Lahko pa raziskovanje izvajamo tudi izven obveznih učnih vsebin, kot na primer v okviru interesnih dejavnosti, projektov, šol v naravi in podobno. Pri takšnem raziskovanju sledenje vzgojno-učnim ciljem sicer ni tako strogo določeno, je pa pri takšnem raziskovanju ključno dobro načrtovanje in organizacija dela ter natančno predvidevanje ob morebitnih problemih in težavah.

Na Osnovni šoli dr. Jožeta Pučnika Črešnjevec se zavedamo, da je raziskovanje šolskega okolja in učenje v naravi lahko zelo zanimivo, zabavno, poučno in predvsem zelo učinkovito, zato se trudimo v

vzgojno-učni prosce čim pogosteje vključevati tudi tovrstne učne oblike in metode dela, še zlasti pri interesnih dejavnostih. V preteklem šolskem letu 2017/18 smo se tako lotili turistične raziskovalne naloge, ki jo v okviru projekta Turizmu pomaga lastna glava razpisuje Turistična zveza Slovenije. Učenci so glavnino raziskovalnega dela opravili izven šolske učilnice; torej v okolici šole in v ožji krajevni skupnosti Črešnjevec. Povezovali so se z različnimi krajevnimi društvi in iskali informacije oziroma pisne in ustne vire o preteklem dogajanju na Črešnjevcu. Pri njihovem raziskovalnem delu smo učence v veliki meri spodbujali k samostojnemu raziskovanju, pri čemer smo učitelji prevzeli izključno vlogo mentorjev, torej usmerjevalcev raziskovanja in motivatorjev, ki smo se v raziskovalno delo vključili le ob morebitni oviri oziroma pri navezovanju stikov z lokalnim okoljem. Raziskovanje šolske okolice smo razdelili v naslednje faze:

Izbira teme raziskovanja.

Opredelitev namena, ciljev in metod dela.

Razdelitev dela med učenci in določitev vlog v raziskovalni skupini, pri čemer je vsak učenec prejel določeno vlogo, ki jo je tekom raziskovanja skrbno opravljal.

Opredelitev raziskovalnega območja in priprava časovnega termina raziskovanja.

Raziskovanje naravnih in kulturnih znamenitosti domačega kraja.

Povezovanje z različnimi društvi v lokalnem okolju in zbiranje pisnih, ustnih in materialnih virov.

Organizacija promocijskih dogodkov domačega kraja.

Izdelava turističnih produktov in strategija trženja le-teh na turistični stojnici.

Priprava materiala za turistično stojnico.

Izdelava raziskovalne naloge.

Vsaka izmed zgoraj naštetih faz je pri raziskovalnem delu izjemno pomembna, zato vsaki posebej moramo nameniti veliko pozornosti. Predvsem jo moramo izjemno dobro, tako vsebinsko kot tudi časovno, načrtovati in biti pripravljen na morebitne težave, na katere bi tekom raziskovanja lahko naleteli. Učenci so skozi posamezne faze preko praktičnih izkušenj spoznali marsikaj zanimivega o naravnih in kulturnih znamenitostih domačega kraja, razmišljali so o turistični ponudbi domačega kraja, urili so se v razvijanju turističnega produkta in pridobili znanje trženja na konkretnem primeru, torej na udeležbi na turistični tržnici v Mariboru. Tam so morali pred naključnimi mimoidočimi čim bolj uspešno tržiti svoj turistični produkt, ki so ga tekom raziskovanja razvili in izdelali, promovirati svoj domači kraj ter prepričati obiskovalce in širijo s svojo raziskovalno nalogo in turističnimi izdelki.

2. Izvedba praktičnih delavnic v šolski okolici

Raziskovanje v naravi in v šolski okolici pa ni nujno vedno povezano s terenskim delom v naravi in gibanjem po raziskovalnem območju. Učilnico v naravi in raziskovanje šolske okolice si lahko načrtujemo tudi na enem mestu, kjer učenci sicer prevzamejo bolj statično vlogo kot pri terenskem delu, vendar so, kar se gibanja med vzgojno-učnim procesom tiče, še vedno bolj aktivni kot pri klasičnem frontalnem učenju v razredu. V tem primeru učencem pripravimo določen eksperiment oziroma praktično delavnico. V okviru naše raziskovalne naloge smo se odločili, da bomo učencem v učilnici v naravi organizirali praktične delavnice izdelovanja naravnega mila in pralnega praška. Učenci so na šolskem vrtu nabrali različna zelišča in dišavnice ter jih nato uporabili pri kuhanju naravnega mila

in pralnega praška. Za kuhanje pralnega praška so tako poleg vode uporabili še domači kis in sodo bikarbono, za kuhanje naravna mila pa naravno bazo za vlivanje mila z dodatkom poljubnih eteričnih olj. Poleg delovne površine smo učencem uredili še vodo in elektriko ter vso potrebno opremo, ki so jo potrebovali v učilnici na prostem. Ko so bili izdelki narejeni, je sledila zaključna faza izdelave primernih embalaž naravnih mil in pralnega praška, v katere so učenci zapakirali končne izdelke ter jih opremili z ustrezno etiketo oziroma deklaracijo. Tekom raziskovalnega dela so primerjali sestavine v naravnih in umetnih milih in pralnih praških, spoznali pomen deklaracije posameznega izdelka, sodelovali pri procesu nastajanja turističnega izdelka od samega začetka pa vse do konca, ko je bil izdelek primeren za prodajo. Za končne izdelke so pripravili tudi strategijo trženja le-teh in oblikovali primerno ceno. Kot navaja Alison Clark (2010, str. 23-25) je takšnemu učenju z drugo besedo pravimo tudi učenje za življenje, saj učenci ob tako načrtovanem učnem procesu pridobijo uporabno znanje, ki kasneje koristi tako v privatnem kot tudi v poslovnem življenju.

Slika 1: Avtorji raziskovalne naloge Na starem perišču na turistični stojnici v Mariboru

Foto: N. Globovnik (20. 3. 2018)

3. Izvedba izbranega lokalnega dogodka v šolski okolici

Uvodoma je bilo poudarjeno, da učenje v naravi vsebuje tudi igro in sprostitvene dejavnosti, zato je pomembno, da tekom raziskovanja načrtujemo tudi različne sprostitvene aktivnosti oziroma druge oblike dela, ki učence praviloma nekoliko razbremenijo in jih motivirajo za nadaljnjo delo. Tekom raziskovanja smo se zato z učenci odločili, da za promocijo turističnega kraja organiziramo fotografski, literarni in likovni natečaj, kjer smo vrstnike spodbudili k ustvarjanju o domačem okolju. Učenci so v trimesečnem obdobju ustvarili številne umetnine, ki smo jih kasneje razstavili v šolskih prostorih. Ob zaključku natečaja smo dela predstavili na čajanki na starem vaškem perišču, ki je ena od najbolje kulturno prepoznavnih spomenikov Črešnjevca. Na tak način smo pomembno pripomogli ne samo k

raziskovanju raziskovalne ekipe ampak tudi vseh ostalih, ki niso bili vključeni v samo raziskovanje in so sodelovali na eni izmed omenjenih aktivnosti oziroma so prisostvovali na zaključni krajevni prireditvi.

4. Zaključek

Prispevek na primeru dobrih praks prikazuje primer različnih oblik in metod dela izven učilnice oziroma učenje v šolski okolici. Poudarja, da je učenje v naravi izjemno pomembno in učinkovito, saj temelji izkustvenem učenju. Učenci tako preko praktičnih izkušenj pridejo do pomembnih spoznanj in ugotovitev, ki so znanstveno dokazano trajnejše in uporabnejše kot pri klasičnem frontalnem učenju. Na Osnovni šoli dr. Jožeta Pučnika Črešnjevec smo se v preteklem šolskem letu 2017/18 lotili raziskovalne naloge, kjer smo glavnino dela naredili v šolski okolici. Organizirali smo različne načine in oblike dela na prostem kot so na primer: projektno raziskovanje v šolski okolici, izvedba praktičnih delavnic izven šolske učilnice, organizacija lokalnega dogodka na vaškem kulturnem spomeniku in priprava razpisov likovnih, literarnih in fotografskih natečajev. Dokazali smo, da je tovrstno raziskovanje v našem primeru obrodilo sadove, saj smo prejeli zlato priznanje, na katerega sva tako mentorja kot tudi vsi sodelujoči učenci izjemno ponosni.

5. Viri in literatura

Bilton, H.: Outdoor Play in the Early Years: Management and innovation. Routledge. New York. (citirano 20.9.2018). Dostopno na naslovu: file:///C:/Users/Zbornica2/Downloads/9781135281700_googlepreview.pdf

Dillon, J. at al.: The value of outdoor learning: evidence from research in the UK and elsewhere. School Science Review, March 2006, 87(320), str. 107-111. (20.9.2018). Dostopno na naslovu:

http://www.outlab.ie/forums/documents/the_value_of_school_science_review_march_2006_87320_141.pdf

Clark, A.: Transforming Children's Spaces: Children's and adults' participation in designing learning environments. Routledge. New York. 2010. (citirano 20.9.2018).Dostopno na naslovu: file:///C:/Users/Zbornica2/Downloads/9781135158187_googlepreview.pdf

Kolenc-Kolnik, K.: Učenje za odgovorno prihodnost: primer učenja za kompetentno ravnanje s prostorom. Pedagoška obzorja: znanstvena revija za didaktiko, 2005, 20 (3-4), str. 58-67.

Zgornik, M.: Prispevki k didaktiki geografije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport, 1995.

Gozd – učilnica v naravi – Katja Hafner

OŠ Tržič (POŠ Podljubelj), Slovenija, hafner.katja@gmail.com

Izvleček

V šolskem letu 2017/18 so se na POŠ Podljubelj odločili, da se pridružijo Mreži gozdnih vrtcev in šol. Namen je bil, da bi učencem približali naravo, hkrati pa bi se v naravi lahko tudi učili tekočo učno snov. V gozdu so bili izvedeni vsi učni predmeti. Pri športu so izvajali veliko naravnih oblik gibanja, različne poskoke in preskoke, mete v daljino in cilj. Preizkusili so se v računanju s pomočjo naravnih materialov, določili so material, ki je predstavljal desetiške enote (enice, desetice, stotice). V gozdu so poiskali naravna zvočila in oblikovali preproste spremljave za že naučene pesmi. Dramatizacijo pesmi, ki so jo obravnavali pri slovenščini so izvedli v gozdu. Pri likovni umetnostni so v gozdu oblikovali hišice za škratke, pozimi pa je vsak izdelal svoj ledeni zaklad. Učenci so se pri dejavnostih izvedenih v gozdu veliko naučili, potrebno je bilo sodelovanje, prilagajanje sošolcem in razgibanemu terenu. Način dela je drugačen, kot v učilnici in večina učencev se je veselila pouka v gozdu.

Ključne besede: gozd, ledeni zaklad, dramatizacija, naravno zvočilo, naravna oblika gibanja

Forest – a classroom in nature

Abstract

In 2017/18, Podljubelj Subsidary School decided to join the Network of Forest Kindergartens and Schools of Slovenia. The aim was to bring pupils closer to nature, where they could also be taught the current learning material. In the forest, they had all school subjects. During P.E., they practiced many natural forms of movement, different kinds of hopping and skipping, different kinds of throwing, for distance and at the target. They tested their calculating skills using different natural materials for different ten units (ones, tens, hundreds). In the forest, they found natural objects producing sounds and formed simple accompaniments for already learned songs. The dramatization of the poem having been discussed during Slovene lessons was performed in the forest. During art lessons, cottages for dwarves were created, and in winter, each pupil created his own ice treasure. A lot was learned from the activities carried out in the forest, because it was necessary to cooperate, to adapt to classmates and to the diverse terrain. The way of work in the forest is different from the one in a classroom, and most pupils looked forward to the lessons in the forest.

Key words: forest, ice treasure, dramatization, natural objects that produce sounds, natural form of movement

1 Uvod

V šolskem letu 2017/18 smo se na POŠ Podljubelj odločili, da se pridružimo mreži Gozdnih vrtec in šol. Naš namen je bil, da bi otrokom približali naravo, hkrati pa bi se v naravi lahko tudi učili.

Gozd je naše veliko bogastvo, kar 60% vse Slovenije prekrivajo gozdovi. Gozd je pomemben za vsa živa bitja, pripomore k čistejšemu zraku, je odličen življenjski prostor za rekreacijo in sprostitev, hkrati pa nam ponuja kar nekaj užitnih in okusnih plodov, kot so gobe, kostanj, robide, gozdne jagode, … Pri nas najdemo mnogo različnih drevesnih vrst in prav je, da to izkoristimo in otroke poučimo o različnih

vrstah. Gozd je prostor, ki nam ponuja ogromno možnosti za raziskovanje, opazovanje in tudi prosto igro. Gozd otrokovo pasivno sedenje v razredu spremeni v aktivno učenje v naravi. Otrokom je to pisano na kožo. Gozd jim ponuja nenehne izzive, uči jih odgovornosti do sebe in drugih. Spodbuja razvoj otroka na več področjih. V gozdu poskrbimo za aktivno opazovanje in doživljanje, ki je primerno otrokovemu razvoju. Dovolimo jim, da plezajo čez hlode, se pogovarjajo s hroščki, jim gradijo domove, se glasno smejijo, tekajo, objemajo drevesa, sodelujejo, se prepirajo, skrivajo, nabirajo plodove, razvrščajo, štejejo, merijo, računajo, …

2 Pouk v gozdu

Na začetek smo se odločili, da vsaj enkrat mesečno obiščemo gozd. Prvič, ko smo šli v gozd, sem učencem dovolila, da se igrajo, raziskujejo in opazujejo. Dogovorili smo se do kje lahko gredo in učenci so zelo uživali. V razredu je bilo učencem težko ločiti iglasta in listnata drevesa, ko smo prišli v gozd jim je bilo to veliko lažje, saj so vejice dreves lahko prijeli v roko in poiskali drevo, kateremu je vejica pripadala. Drevesa smo nato poimenovali. Opazili so, da se tudi debla dreves razlikujejo. Drevesa smo objemali in ugotovili, da se tudi debelina debel dreves razlikuje. S pomočjo voščenke in lista smo naredili odtise debel, v razredu pa smo odtisnili liste. Poleg tega sem preko skupinskega dela pri učencih spodbujala sodelovanje in razvoj socialnih veščin ter omogočila stik z naravo v času šolskega pouka.

2.1 Matematika

V gozdu smo tudi računali, najprej smo se dogovorili, kaj bo predstavljalo desetice in kaj enice. Za desetice so predlagali palčke in storže, tako da smo se odločili, da bodo za nas desetice vejice. Za enice so pa predlagali liste. Pričeli smo šteti liste in kmalu ugotovili, da jih potrebujemo zelo veliko, če želimo priti do števila 100. S pomočjo so ugotovili, da si lahko olajšamo delo in deset listov zamenjamo za eno palčko. Poiskali so 10 palčk in že so imeli število 100. Pripravili so si 10 palčk in 20 listov. Sledilo je računanje, nastavljali so števila, seštevali in odštevali. Hitro so razumeli, če želijo seštevati morajo dodajati palčke in liste, če so pa želeli odštevati so pa morali odvzemati.

Poiskali smo različne materiale, ki nam jih je ponudil gozd (veje, vejice, različno obarvane drevesne liste, storže, kamenčke, …) in oblikovali različna zaporedja. Nabran material smo razvrščali v skupine in oblikovali različne prikaze (stolpični, vrstični). Velikokrat smo med hojo po gozdu ponavljali tudi poštevanko.

2.2 Slovenščina

V razredu smo prebrali pesem Gobji ples, pesnice Mete Rainer. Določili smo kraj dogajanja (bukov gozd) in književne osebe (različne gobe). Najprej smo pesem v razredu večkrat prebrali in poskušali dramatizirali. Nato pa smo odšli v gozd. Učenci so dobili nalogo, da poiščejo prostor v gozdu, ki bi najbolj ustrezal vsebini pesmi. Poiskali so del gozda, kjer so prevladovala bukova drevesa. Določili smo, kdo bo igral kakšno gobo in dramatizacija se je pričela. Učenci so si neverjetno hitro zapomnili besedilo, vživeli so se v vloge in doživeto odigrali pesem. Na koncu smo bili zelo navdušeni, saj je večina učencev pesem znala na pamet deklamirat in to doživeto. Učenci so sami povedali, da jim je bilo lažje odigrat pesem v gozdu, kot v razredu. Lažje so se vživeli v vloge.

Ure slovenščine smo še večkrat preživeli v gozdu. Prebirali smo pravljice, si jih izmišljali in nekatere tudi odigrali.

2.3 Spoznavanje okolja

Učenci so pobliže spoznali in raziskali življenjsko okolje gozd. Iskali in opazovali so živali, ki živijo v gozdu, rastline. Spoznavali so, kako so živa bitja prilagojena na življenje v gozdu, kaj se dogaja v gozdu skozi letne čase in zakaj nekatere živali zimo prespijo ter kako si živali pozimi poiščejo hrano. V šoli nas je obiskal tudi lovec, ki nam je na zanimiv in otrokom razumljiv način povedal, zakaj in kako lahko skrbimo za gozd in njihove prebivalce.

Učenci so v parih raziskovali gozd. En v paru je imel zavezane oči, drugi pa ga je vodil po gozdu do drevesa. Drevo je lahko potipal, povohal, čim bolj natančno si ga je moral zapomniti, ker je bila potem njegova naloga, da ga z odvezanimi očmi poišče. Spoznali so, da so vsa čutila, ki jih imamo pomembna. Vživeli so se v vlogo slepega in spoznali, da morajo veliko bolj uporabiti sluh, tip in vonj.

2.4 Likovna umetnost

Učenci so dobili nalogo, da po skupinah naredijo dom za gozdne škrate. Najprej so poiskali naravni material in gradnja se je začela. Iskali so vejice, veje, liste, storže. Učenci so med seboj morali sodelovati in reševati nesoglasja. Nekaterim je bil to velik izziv, a na kocu je vsem uspelo uskladiti ideje in nastali so zanimivi domovi gozdnih škratkov.

Slika1: Škratov domek

Učenci so morali v gozdu nabrati čim več naravnih materialov. Učenci so nabirali, iskali, se zabavali in našli veliko zanimivih stvari. Nabran material smo odnesli do šole. Na igrišču so imeli učenci nalogo, da nabran material razvrstijo po skupinah. Začeli so razvrščati storže, palčke, liste. Kmalu so ugotovili, da lahko liste ločijo glede na barvo. Učenci so material razporedili po skupinah in dobili so novo nalogo, oblikovati so morali različna zaporedja. Učenci so to delali po skupinah in skupine so se nato med seboj zamenjale in nadaljevale zaporedje, ki so ga dobili od prejšnje skupine. Za zaključek pa smo skupaj oblikovali veliko mandalo na šolskem igrišču. Nad izdelkom smo bili vsi zelo navdušeni.

Slika2: Mandala

Pozimi smo ugotovili, da v gozdu težje poiščemo veliko materiala s katerim bi računali, delali hišice ali oblikovali mandalo. Kljub temu pa nam je uspelo poiskati kar nekaj iglic, vejic, listov,pri šoli smo celo opazili šipek. Učenci so svoje najdbe dali v lonček, v lonček smo nalili vodo in dodali vrvico. Naše izdelke smo pustili čez noč zunaj in naslednji dan so bili učenci navdušeni, ko so opazili, da je vse zmrznilo. Previdno smo naše zaklade vzeli iz lončkov in z ledenimi zakladi okrasili šolsko ograjo.

Slika2: Ledeni zaklad

2. 5 Glasbena umetnost

V razredu smo se naučili kar nekaj jesenskih pesmi, ker je bila vsebina povezana z gozdom in živalmi v njem, smo pesmi velikokrat prepevali v gozdu in jih tudi odigrali. Učenci so samoiniciativno prijeli veje, storže in pesmi dodali preproste spremljave.

2.6 Šport

V gozdu je bilo izvedenih veliko ur športne vzgoje. Izvajali so veliko naravnih oblik gibanja, različne poskoke in preskoke, različne mete v daljino in cilj. Učenci so se vedno znova morali prilagajati, saj je bil teren veliko bolj razgiban kot v telovadnici.

Večkrat smo se igrali igro zaupanja. Učenci so se razdelili v pare. En v paru je imel zavezane oči, drugi pa ga je vodil po gozdu.

3 Zaključek

Tudi v prihodnjem šolskem letu bomo večkrat odšli v gozd in izvedli šolski pouk v naravi. Otrokom ni dovolj, če samo poslušajo in opazujejo v razredu, potrebujejo izkušnjo, katero pa lažje dobijo v naravi, kjer skozi igro in gibanje spoznavajo nove stvari in premagujejo ovire, med seboj se bolj povežejo in naučijo reševat konflikte. Učenje v naravi aktivira vse čute in zajame tudi čustva.

Gozd nas vedno znova prijazno sprejme, vedno znova nas preseneča z novimi doživljaji in nam ponuja nove izkušnje. Naša naloga je, da ga ohranimo čistega. Redni obiski gozdov so koristni za otroke in za sam gozd. Otroci s tem ko obiskujejo gozdove razvijejo in obdržijo pozitiven odnos do narave tudi, ko odrastejo.

4 Viri in literatura

Rantaša, B. in Vilhar, U.: Priročnik za učenje in igro v gozdu. Ljubljana: Gozdarski inštitut, Založba Silva Slovenica, 2016.

Györek, N. (e tal.): Otroci potrebujemo gozd. Kamnik: Vrtec Antona Medveda: Inštitut za gozdno pedagogiko, 2014.

Sojer Smerduj, J.: Do-re-mi na 1, 2, 3: pisana druščina v gozdu. Postojna: samozal., 2017.

http://www.gozdnivrtec.si/sl/ (22. 9. 2018)

C.E.L.L. - Cooperative Europe Looking for Learning – Simon Hebar

Osnovna šola Dramlje, Slovenija, simon.hebar@osdramlje.si

Izvleček

Živimo v globalnem svetu, kjer imamo občutek, da nam je zaradi napredka tehnologije vse na dosegu roke in da se vse odvija v zelo hitrem tempu. Ob tem se zgodi, da pozabljamo na neposredne medosebne odnose, ki so zelo pomembni za delovanje družbe. Osnovna šola Dramlje se je zato določila, da bo sodelovala v mednarodnem projektu C.E.L.L., ki v celoti temelji na sodelovalnem učenju in poučevanju. V projektu, ki traja 2 leti in ga koordinira šola iz Španije, aktivnosti od učencev zahtevajo, da sodelujejo z vrstniki iz vseh sodelujočih držav. Učenci so tako snemali predstavitveni video posnetek, pisali mednarodne pravljice, ustanovili podjetje, pripravili mednarodno gledališko predstavo in ples … Takšen način učenja jim prinese izkustveno učenje, ki razvija tudi njihove socialne kompetence.

Ključne besede: sodelovalno učenje, izkustveno učenje, mednarodni projekt, Erasmus+

C.E.L.L. - Cooperative Europe Looking for Learning

Abstract

Living in a globalized world, we have the feeling everything is fast paced and at hand due to the advancement of technology. In process, we forget one of the cornerstones of our society, interpersonal relations. Therefore, Primary School Dramlje decided to participate in an international project based on cooperative method of learning and teaching. The activities in the two-year-project coordinated by a school in Spain, demand of the participating students from the partner countries to work together in cooperation: introductory video, presenting the partner schools, cooperative fairy tales, cooperative companies, cooperative international play and choreography…This approach enables experiential learning, contributing to the students' social competence.

Key words: cooperative method, experiential learning, international project, Erasmus+

1 Uvod

Živimo v času, ko smo nenehne spremembe ter hiter tehnološki razvoj vzeli kot način življenja, kar pa od nas zahteva številna znanja in spretnosti. Današnja družba je vse bolj individualno naravnana in velikokrat pozabljamo na neposredne medsebojne odnose, ki so zelo pomembni za delovanje družbe. Zaradi tega je eden glavnih izzivov današnje osnovne šole, kako mlade v času šolanja pripraviti na vse zahteve današnje družbe. Učitelji opažamo, da jih je potrebno naučiti predvsem medsebojnega sodelovanja, sobivanja, soodločanja, sporazumevanja in sprejemanja odgovornosti.

Vsega tega se zavedamo tudi na Osnovni šoli Dramlje, kjer razvijanju in spodbujanju teh veščin dajemo velik poudarek. Šola je med leti 2015 in 2017 sodelovala v prvem mednarodnem projektu Erasmus+ GOAL, ki nam je prinesel številne pozitivne rezultate, izpostavil bi predvsem napredek pri znanju angleščine, medsebojno povezovanje, spoznavanje novih kultur, sodelovanje z lokalno skupnostjo itd.

Zaradi tega smo že pred koncem projekta razmišljali o prihodnosti ter sodelovanju v novem projektu. Glavni koordinatorji projekta GOAL so nas tako povabili k novemu projektu, čigar osnovni namen je vključevanje različnih oblik sodelovalnega učenja v učni proces.

2 Sodelovalno učenje

Sodelovalno učenje je učenje v majhnih skupinah, znotraj katerih želijo vsi udeleženci doseči enak cilj: naučiti se določeno snov, rešiti zastavljen problem, opraviti nalogo itd. Delo moramo zastaviti tako, da bo znotraj skupine obstajala pozitivna povezanost med člani. Sodelovalno učenje je tako oblika učenja, ki daje velik pomen socialnemu vidiku učenja, saj poudarja hkratno sodelovanje vseh učencev, ki tvorijo neko skupino ali razred. Učenci tako zraven pridobivanja znanja razvijajo tudi socialne, komunikacijske in sodelovalne veščine. (Peklaj, 2001)

Osnovna načela sodelovalnega učenja so:

- sodelovalne učne skupine temeljijo na pozitivni soodvisnosti med člani skupine,
- jasno razvidna posameznikova odgovornost in prispevek k rezultatu skupine,
- skupine so sestavljene heterogeno,
- skupina nima vodje, ampak vsak član prevzema različne vloge v skupini,
- člani skupine so odgovorni za učenje in učne rezultate drugih članov skupine,
- osnovni cilj je čim boljši rezultat vseh članov in dobri medsebojni odnosi,
- učitelj prevzame vlogo opazovalca,
- učitelj usmerja pozornost učencev na delovanje v skupini. (Peklaj, 2001)

Učenci morajo tako v želji po zastavljenem cilju sodelovati s sošolci, si izmenjati ideje, z njimi primerjati svoje znanje in ga po potrebi dopolniti in utrditi. Končni uspeh je zagotovljen, če posameznik prispeva svoj delež in je odgovoren za svoj del naloge. Zato moramo zagotoviti pozitivno podporo in jim nuditi ustrezno pomoč, ko jo potrebujejo.

3 C.E.L.L. – Cooperative Europe Looking for Learning

Prvo sodelovanje v mednarodnem projektu nam je prineslo številne pozitivne učinke pri učencih in v širšem lokalnem okolju. Zaradi dobrega medsebojnega sodelovanja s koordinatorsko šolo iz Olivenze v Španiji in podobnih interesov, smo se dogovorili za nadaljevanje partnerstva in začeli pripravo novega projekta. Nastal je projekt C.E.L.L., ki je sofinanciran s strani Evropske unije Erasmus+, njegov osnovni namen pa je uvajanje sodelovalnega učenja v osnovnošolsko izobraževanje. Prav tako izhaja iz želje spoznavanja drugih kultur in krajev po Evropi. Potreba po takšnem projektu pa se kaže v dejstvu, da živimo v času globalizacije, ko mednarodno sodelovanje postaja stalnica. V njem sodelujejo tri partnerske šole: osnovna šola iz Olivenze v Španiji, ki je tudi koordinatorica projekta, osnovna šola Dramlje iz Slovenije ter osnovna šola iz Varšave na Poljskem. Projekt smo začeli prejšnje šolsko leto in ga bomo zaključili ob koncu tekočega šolskega leta.

3.1 Cilji projekta

Osnovni cilj projekta C.E.L.L. je uvajanje sodelovalnega učenja v učni proces. S tem se vloga učenca spremeni, saj postaja odgovoren za pridobivanje lastnega znanja kot tudi za prenašanje znanja na druge udeležence v učnem procesu.

Ostali cilji projekta so naslednji:

- spoznavanje kulturne in družbene raznolikosti učencev na partnerskih šolah,
- vzpostaviti medsebojno sodelovanje med sodelujočimi šolami,
- izboljšanje jezikovnih in komunikacijskih kompetenc,
- vključevanje novih oblik učenja in poučevanja,
- spodbujanje uporabe novih tehnologij,
- izmenjava izkušenj ter informacij med sodelavci in učenci iz drugih držav.

Ker projekt poteka na nadnacionalni ravni, lahko od učencev pričakujemo izboljšanje uporabe angleškega jezika, preko medsebojnega sodelovanja pa predvsem spoznavanje drugih kultur.

3.2 Aktivnosti

Znotraj projekta C.E.L.L. je bilo zastavljenih 18 različnih aktivnosti, s katerimi bi implementirali zastavljene cilje. Ker je projekt dvoletni, smo polovico zastavljenih aktivnosti že izvedli. V naslednjih podpoglavjih bom predstavil šest aktivnosti, ki so že zaključene.

3.2.1 Predstavitveni video posnetek

Vsaka izmed sodelujočih šol je posnela predstavitveni video posnetek šole v angleškem jeziku. Učenci, ki so sodelovali pri tej aktivnosti, so skupaj oblikovali scenarij za posnetek, učitelj pa je usmerjal njihovo delo. Učenci so pripravili besedilo, ga prevedli in na koncu posneli. Prav tako so aktivno sodelovali pri snemanju videoposnetka ter tudi pri produkciji in urejanju posnetka. Vse tri predstavitvene posnetke je partnerska šola iz Poljske združila v skupni predstavitveni posnetek projekta.

3.2.2 Logotip projekta

Učenci iz vseh treh šol so izdelali skice, kjer so na kreativen način risali predloge za logotip projekta. Dobili so zgolj navodilo, da naj logotip vključuje vse sodelujoče šole ter skuša prikazati vezi med njimi. Na koncu so vse predloge pregledali učenci skupaj z učiteljem pri izbirnem predmetu računalništva ter izdelali končni logotip projekta.

3.2.3 Šport in sodelovalno učenje

Učitelji športa znotraj posamezne države so skupaj z učenci pripravili 25 videoposnetkov, ki prikazujejo različne športne vaje. Le te temeljijo na sodelovalni metodi in jih učenci izvajajo v parih ali pa manjših skupinah. Zraven vsakega posnetka so dodali tudi opis vaje v angleškem jeziku. Nastalo je 75 posnetkov, ki jih učitelji športa zdaj uporabljajo pri pouku na vseh treh šolah.

3.2.4 Plesna koreografija

Namen te naloge je bil pripraviti plesno koreografijo, ki so jo učenci predstavili na prvi mednarodni izmenjavi v Dramljah maja 2018. Tako so sprva vse tri šole pripravile svoj del koreografije, posnele posnetek ter ga posredovale drugima šolama. Pred izmenjavo so se izbrani učenci morali naučiti vse tri dele koreografije ter zaključni del, ki ga je pripravila šola iz Španije. Med izmenjavo v maju 2018 so

imeli učenci skupne vaje, kjer so celotni nastop vadili skupaj. Na zaključni prireditvi mednarodne izmenjave so se s tem plesom predstavili lokalni skupnosti.

3.2.5 Mednarodne pravljice

Učenci so pod mentorstvom učiteljev na šoli najprej napisali prvi del pravljice. Nato so jo prevedli v angleški jezik in jo posredovali drugi šoli, sami pa dobili napisan prvi del v angleškem jeziku od tretje šole. Le tega so najprej morali prevesti v slovenski jezik in napisati drugi del pravljice. Nato so to spet prevedli v angleški jezik in jo posredovali naprej. Sledilo je še prevajanje in pisanje tretjega dela tretje pravljice. Tako so pri tej aktivnosti nastale 3 mednarodne pravljice, vse tri pa so prevedene v angleščino, poljščino, slovenščino in španščino.

3.3 Mednarodna izmenjava

Znotraj Erasmus+ projekta C.E.L.L. so planirane tri kratkotrajne mednarodne izmenjave učencev in učiteljev. Prva je potekala od 24. do 30. maja 2018 v Dramljah, kamor je prišlo 14 učencev in 4 učitelji iz Španije in Poljske. Le te so med obiskom na svojih domovih gostili učenci in učitelji, ki aktivno sodelujejo v tem projektu. Skupina učiteljev OŠ Dramlje smo pripravili pester program, ki je bil zastavljen v skladu s predvidenimi cilji in aktivnostmi projekta. Tako so sodelovali v statistični delavnici, pri pripravi logotipa projekta, predstavili smo jim izdelavo trim steze v športnem parku in vadili so plesno koreografijo.

Prav tako smo obiskovalcem predstavili zanimivosti v ožji in tudi širši okolici. S pomočjo orientacije so spoznavali zanimivosti bližnjih zanimivosti v Dramljah, en dan pa smo namenili ekskurziji v Logarsko dolino. Mednarodno izmenjavo pa smo zaključili s prireditvijo za starše, kjer smo predstavili svoje goste in izvedli skupno plesno koreografijo. Naslednja izmenjava je načrtovana oktobra 2018 na Poljskem, zaključna izmenjava pa bo maja 2019 v Španiji.

4 Zaključek

Glavna naloga osnovne šole je izobraževanje mladih, hkrati pa učence narediti samostojne, odgovorne in samozavestne člene družbe, ki se bodo znašli v različnih vlogah v družbi. Z mednarodnim projektom C.E.L.L. in večjim poudarkom na uvajanju metod sodelovalnega učenja, dosegamo ravno to. Opažamo, da se je zvišala raven znanja angleškega jezika, saj so z mednarodnim sodelovanjem dobili konkretno situacijo uporabe tujega jezika. Pri učencih se je povečala notranja motivacija, zato so postali aktivni sooblikovalci pouka. Temu smo lahko bili priča pri vseh aktivnostih projekta, še najbolj pa v času mednarodne izmenjave učencev in učiteljev. V tistem tednu je bil celoten utrip šole namenjen medsebojnemu sodelovanju. Organizacija in izvedba takega projekta zahteva ogromno vloženega truda in časa učiteljev. Ampak zaradi vseh pozitivnih učinkov, ki jih je to prineslo s sabo, se že veselimo nadaljnjega sodelovanja v tekočem šolskem letu, saj nas čaka še kar nekaj skupnih aktivnosti.

5 Viri in literatura

Peklaj C.: Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, 2001

Jenamena počitnice – Tadeja Horvat

Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci, Slovenija, horvatovatadeja@gmail.com

Izvleček: Namen prispevka je predstaviti različne oblike dela z učenci izven pouka. V prispevku so predstavljene Jenamena počitnice z raznolikim vsebinskim programom, ki so potekale v okviru projekta Popestrimo šolo. Prikazani so primeri dobre prakse in različne oblike dela z učenci izven rednega pouka. Sodobna šola zahteva sodobne pristope poučevanja, zato smo pri svojem delu naleteli na številne možnosti, ki jih lahko učitelji aktivno vključujejo v delo v razredu. Prikazane so možnosti sodelovanja z društvi in različnimi organizacijami ter obenem povezovanje kulture, tradicije in kulinarike. Stremimo k izkustvenemu učenju, kjer imajo učenci možnost dodatno razvijati svoje sposobnosti, izražati svojo kreativnost, ustvarjalnost, inovativnost in tako na neformalen način pridobivajo nova znanja in izkustva.

Ključne besede: popestrimo šolo, počitnice, kultura, kulinarika, ustvarjanje, kakovostno preživljanje prostega časa

JENAMENA HOLIDAYS

Abstract: The purpose of the article is to present various forms of work with pupils outside the classroom. The article presents Jenamena holidays with a variety of content programs, which were held as part of the Popestrimo šolo - (To diversify School) project. Examples of good practice and various forms of work with pupils outside regular classes are outlined. A modern school requires modern approaches of teaching, so we have encountered a number of opportunities that teachers can actively involve in classroom work. Here you can see many possibilities of cooperation with different societies and different organizations, as well as linking culture, tradition and culinary art. We strive for experiential learning, where students have the opportunity to further develop their abilities, express their creativity, creativity, innovation, and thus acquire new knowledge and experience in an informal manner.

Keywords: Enhance school, holidays, culture, cooking, creating, quality leisure time

1. Uvod

V času šolskih počitnic imajo starši nemalo problemov glede varstva otrok predvsem tisti, ki nimajo organiziranega počitniškega varstva za mlajše šoloobvezne otroke. Starši to rešujejo na različne načine, nasproti pa jim lahko stopi šola in različna društva, ki v tem času ponudijo drugačen način dela. V okviru Jenamena festa, festivala rokodelstva, starih obrti, kulture in kulinarike je že več let organizirano aktivno počitniško varstvo. S prispevkom želimo prikazati, kako lahko tradicija trči v sodobnost in kako lahko počitniške dejavnosti vključimo v redni del pouka. Načelo sodobnega pouka zahteva poučevanje s čim več čutili, zato mora učitelj pripraviti različne ure in uporabiti različne metode poučevanja. Poskrbeti mora za razvijanje učencev na spoznavnem, psihomotoričnem in afektivnem področju.

2. Učenje

Učenje je vseživljenjski proces ki se prične z rojstvom in traja do konca življenja, pri čemer so tehnike in učni stili posameznika različni. Učinkovitost učenja je večja, če se učimo z razumevanjem, povezujemo. posamezne podatke in jih navezujemo na že pridobljeno znanje, vključimo čim več čutil (vid, sluh, otip, okus, vonj), o stvareh beremo, jih vidimo, poslušamo, o njih razpravljamo in praktično preizkusimo oz. izvedemo. Temelji izobraževanja za 21. stoletje, ki jih predlaga komisija UNESCO: naučiti se živeti skupaj, razvijati razumevanje za druge in njihovo zgodovino, njihovo izročilo in duhovne vrednote ter tako ustvariti nov duh sodelovanja, ki ga bo vodilo spoznanje, da smo vse bolj odvisni drug od drugega. Za učenje živeti skupaj pa komisija predlaga štiri stebre: vseživljenjsko učenje, učenje, da bi vedeli, se učiti delati ter učiti se biti, ki zahteva več samostojnosti in večjo zmožnost presoje, kar je nujno za poglabljanje osebne odgovornosti.

3. Učno okolje

Okolje, v katerem poučujemo in se učimo je pomembno kot uporabljene metode in oblike dela ter vsebina, ki jo obravnavamo. Sprememba učnega okolja pomembno vpliva na doživljanje podane vsebine in na kakovost zapomnitve naučenega. V našem šolskem sistemu ima racionalnost še vedno prednost pred emocionalnim doživljanjem, zato čustva kot didaktično načelo niso bila nikoli posebej uveljavljena, kljub temu, da je duševnost posameznika najbolj dojemljiva za tiste učne vtise in dejavnosti, ki so emocionalno obarvani. Učenci se v šoli pogosto ne naučijo uspešnega reševanja problemov v vsakdanjem življenju, zato je v pouk potrebno vpeljati izkustveno učenje, ki otroku omogoča neposreden stik z obarvano vsebino.

Naravno okolje je danes opredeljeno kot posebna vrsta učilnice, ki otrokom nudi možnost drugačnega doživljanja učenja in poučevanja. Poučevanje zunaj, v naravi posega na področje zdravja otrok, kognitivni, socialni in emocionalni razvoj, obenem pa omogoča veliko doživljajsko vrednost. Vsebine, ki bodo v otroku pustile sledi so tiste stvari, ki je lahko otrok prime, poduha, v njih ugrizne, poboža, vrže ipd. Zaradi hitre zadovoljitve otrokovih potreb in pri tem velike pasivnosti, ki jo omogoča sodobna tehnologija, so otroci prikrajšani za globlja emocionalna doživetja, ki jih lahko pondi učenje v naravi. Sodobna informacijsko komunikacijska tehnologija povzroča emocionalno otopelost in nezmožnost opaziti malenkosti okoli sebe.

Pouk v naravi ne dovoljuje sedenja, saj je takšen način poučevanja zastavljen na način, ki otroka sili v aktivno delo (manj učnih listov, več neposrednega dela, več uporabe različnih načinov gibanja za reševanje zastavljenih nalog ipd.). Otroka spodbuja k reprodukciji znanj in uporabi le tega v realnih okoliščinah. Znanje tako dobi smisel in ni namenjeno le pridobivanju ocen. Otrok postane aktiven udeleženec pedagoškega procesa.

3.1 Primeri dejavnosti izven učilnice

Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci in Kulturno - turistično društvo Črenšovci že več let organizirata enotedenske aktivne počitnice z namenom koristnega preživljanja prostega časa ter spoznavanja okolja, sebe, vrstnikov. V počitnicah smo velik poudarek namenili sodelovanju z društvi in različnimi organizacijami ter obenem povezovali kulturo, tradicijo in kulinariko. Strmeli smo k izkustvenemu učenju, kjer so imeli učenci možnost dodatno razvijati svoje sposobnosti, izražati svojo kreativnost, ustvarjalnost, inovativnost in tako na neformalen način pridobivali nova znanja in izkustva.

Otroci so bili ves čas počitnic raziskovalci in ustvarjalci svojega znanja. Učili so se medvrstniške pomoči, strpnosti, razumevanja in odgovornosti za sebe in tudi za druge

V počitnicah smo izvedli različne dejavnosti, ki jih učitelji lahko vključijo tudi v redni del pouka ali dneve dejavnosti. Z različnimi vsebinami v Jenamena počitnicah smo želeli prikazati, da pouk izven klasičnega šolskega okolja ni rezerviran le za projekte kot je Popestrimo šolo. Učitelji najprej pomislijo, da se večina vsebin, ki se izvajajo zunaj učilnic navezujejo na naravoslovje in šport, vendar pa temu ni tako, saj lahko v učenje izven učilnic vključimo vsa predmetna področja.

Spodaj so opisani dnevi počitniških dejavnosti in aktivnosti kot predlogi za vključitev v redni del pouka. Iz aktivnosti je razvidno, da se dejavnosti lahko vključijo v pouk slovenščine, matematike, spoznavanja okolja, likovne umetnosti, glasbene umetnosti, tujega jezika, športne vzgoje ipd.

Zeliščni dan: Ob začetku dneva smo z otroci brali pravljice iz zbirke Zelišča male čarovnice. V nadaljevanju se nam je pridružila gospa Manja iz podjetja Herbessa, ki je imela osnovno predavanje o zdravilnih učinkih čajev v vsakdanji rabi za otroke. Na šolskem zeliščnem vrtu smo nabrali zelišča, nekaj pa jih je s seboj prinesla tudi predavateljica. Na tla smo položili narisan kuhinjski lonec in narisanega fantka. Učenci so zelišča najprej poskusili prepoznati z vonjem, tipanjem in opazovanjem. Vsako zelišče ali začimbo jim je predavateljica opisala, nato pa so rastlino morali položiti ali spada v kuhinjo ali pa ima zdravilne učinke na telo in na kateri del telesa. V nadaljevanju so si otroci izdelali lastne čajne mešanice iz zelišč, ki jih je predavateljica prinesla s seboj. Okrasili so si čajne vrečke, napisali nanjo način priprave in uporabe. Sledilo je izdelovanje mil po hitrem postopku. V kalupe za mila smo dali sivko, ognjič, morsko sol in v kalup vlili raztopljeno osnovo za milo. Po kosilu so si otroci pripravili osvežilni napitek iz zelišč in pekli zdrave piškote. Napolnili so tudi vrečke s čajem in sivko, ki smo jo sušili čez šolske počitnice.

Čebelice moje prijateljice: Ob začetku dneva smo z otroci brali pravljico Medena pravljica. V nadaljevanju se nam je pridružil predsednik Čebelarskega društva Črenšovci, ki je otrokom na zanimiv način predstavil društvo. Otroci so imeli možnost ogleda učnega modela panja, matice, zaščitne obleke čebelarjev, izvedeli so veliko podatkov o življenju čebel, poizkusili so različne vrste medu, satje, cvetni prah. Sodelovali so tudi v nagradnem natečaju občine z risanjem na platno. Sledila je peka medenih piškotov, izdelali smo si inštrumente iz odpadnega materiala in se naučili pesmi Čebelar.

Veselo ustvarjamo: Pridružila se nam je ustvarjalka iz podjetja Ustvarjalna iskrica, ki je z otroci izdelovala nakit iz fimo mase in lesenih perlic. Otroci so sodelovali pri gnetenju, valjanju, oblikovanju, pečenju fimo mase, nizanju perlic na vrvico, izdelovanju zapestnic in ogrlic.

Igrarije: Ogledali smo si predstavo o Zeleni žabici Emi, ki se ni hotela umivati. Sledile so športno – animacijske igre na temo predstave (balinanje, žabji poskoki, iskanje lokvanjev) in ustvarjanje žabic in ribic iz papirja.

Različni smo, imamo se radi: Ogledali smo si predstavitev Madagaskarja in prisluhnili pravljici Ibotity s predstavitvijo in igranjem na tipične inštrumente Madagaskarja. Sledil je pogovor z otroci o sporočilnosti, vsebini pravljice – skupaj smo močnejši! V nadaljevanju so otroci z Malalo imeli glasbeni nastop kjer so igrali na bobne, afriške ropotulje, inštrumente iz kuhinjskih pripomočkov, odpadnega materiala.

Izvedba vsebin v drugačnih, nestandardnih šolskih okoljih je odvisna od volje in pa tudi iznajdljivosti učitelja. Pouk zunaj je potrebno načrtovati dovolj zgodaj, najbolje že ob pričetku šolskega leta, saj je le ta povezan z dodatno organizacijo in ne more biti stvar tedenskega načrtovanja. S takšnimi

dejavnostmi, ki so povezana z realnimi življenjskimi situacijami učenci v šoli osvojijo tudi znanja za življenje oz. se učijo za življenje.

4. Zaključek

Izvedba pouka izven učilnice zahteva učitelja, ki je naklonjen takšnemu načinu dela in želi razgiban pouk. Takšna oblika pouka zahteva nekaj več načrtovanja in priprave, učiteljeve kreativnosti in poguma, zato ne moremo pričakovati, da bo postal stalnica v šolskem prostoru. Zavedati pa se moramo, da takšen način dela prinaša številne koristi in veliko več znanja kot klasično poučevanje. Raziskave so pokazale na pomembnost kombiniranja več čutov pri učenju, saj velja, da si ljudje zapomnijo 10% prebranega; 20% slišanega; 30% videnega; 50% slišanega in izrečenega v istem času; 70% slišanega, videnega in rečenega; 90% slišanega, videnega, rečenega in narejenega.

5. Viri in literatura

Bečaj, J. (2001). Zrcalce, zrcalce na steni povej ---. Vzgoja in izobraževanje, 32,

št. 6. str. 8.

Delors, Jacques (1996): Učenje skriti zaklad. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Geršak, V. (2006). Ustvarjalni gib kot celostna metoda poučevanja. V Medved Udovič, V., Cotič. M.in Felda, D. (ur.), Zgodnje učenje in poučevanje 2 (str. 639−651). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno primorsko.

Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Majerič, M., Starc G., Filipčič, T., Štihec, J. (2003). Preživljanje poletnih počitnic otrok in mladine z vidika ukvarjanja s športom. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Strmčnik, F. (2001). Didaktika: osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

10 let planinskega krožka na OŠ Frana Kranjca Celje – Metka Irgolič

Š Frana Kranjca Celje, Slovenija, metka.irgolic1@gmail.com

Izvleček

Otroci ves čas razvoja in odraščanja težijo k temu, da se bolj ali manj intenzivno gibljejo. Zato si tudi najdejo prostor, čas in elemente, s katerimi zadovoljijo potrebe po gibanju. V desetih letih smo na Osnovni šoli Frana Kranjca Celje, razvili vzgojno-izobraževalni model, kako približati hojo otrokom, in sicer z ustanovitvijo planinskega krožka. Preko pogovora s Francem Šinkom, predsednikom Planinskega društva Grmada Celje in Danico Šalej, ravnateljico Osnovne šole Frana Kranjca Celje, sem sklenila ustanoviti planinski krožek. Kot vodja planinskega krožka in učiteljica športne vzgoje na omenjeni šoli težim k temu, da so otroci zadovoljni in zastavljeni cilji doseženi. S planinskim krožkom že deset let hodimo na planinske pohode ob sobotah enkrat mesečno, ob koncu šolskega leta pa gremo na tridnevni planinski tabor. Otroci s hojo živijo zdrav način življenja ter širijo svoje vedenje o naravi.

Ključne besede: hoja, otrok, z otrokom v hribe, približajmo hojo, planinski krožek.

10 years of Hiking club at Primary school Frana Kranjca Celje

Abstract

Children, throughout their development and growing up, tend to move more or less intensely. That's why they also find space, time and elements to fulfil their needs for movement. In the last ten years we have developed an educational model how to draw hiking nearer to children by creating a Hiking club. Through the conversation with Franc Šink, president of Mountaineering Society Grmada Celje and Danica Šalej, the headmistress of primary school Frana Kranjca Celje I strived to found the Hiking club at our school. As the leader of the Hiking club and a PE teacher at the primary school Frana Kranjca Celje, I tend to make children happy and set goals. For ten years we have gone on mountain hikes on Saturdays once a month and at the end of the school year we go on a three-day mountain camp. Children who walk and hike live a healthy lifestyle and spread their knowledge about nature.

Keywords: hiking, child, child in the mountains, draw hiking nearer, Hiking club.

1 Planinstvo

"PZS je zveza planinskih društev, v okviru katere njeni člani izvajajo različne planinske oziroma gorniške dejavnosti na način, ki izraža visoko stopnjo spoštovanja in odgovornosti do gorskega sveta, njegove favne in flore, prebivalcev tega okolja in drugih obiskovalcev gora. Člane PZS pri tem povezuje želja po zdravem gibanju v gorskem svetu, ki telesno in duševno krepi udeležence, podpira prostovoljstvo in prijateljstvo, ter vrednote, opredeljene v Častnem kodeksu slovenskih planincev. Usposabljanje mladih je ena izmed prioritetnih nalog PZS, pri čemer je osnovno vodilo, da skozi programe usposablja mlade na strokovnem področju, kot tudi na področju osebnostnega razvoja, oblikovanju pozitivnega odnosa do varovanja narave in trajnostnega razvoja" (https://www.pzs.si/, 15. 9. 2018).

Dvaindvajset let sem zaposlena kot učiteljica športne vzgoje na OŠ Frana Kranjca v Celju, v PD Grmada Celje pa sem planinska vodnica A, B, D in markacistka. Dolgo časa sem razmišljala, kako bi hojo približala otrokom preko vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli. Odnos do planin mi je dala v mladosti moja mama. Iz panonskega sveta, kjer smo živeli, se je pogosto v mislih ozirala za gorami in slovenskimi vrhovi. Kolikor sta čas in finančno stanje dopuščala, smo ob nedeljah odhajali na družinske

izlete, pohode, včasih tudi med skalnate grebene. Mislim, da v hribih ljudje doživimo mnogo lepega, poučnega, hkrati pa je hoja zelo zdrav in poceni način rekreacije, zato bi morala hoja postati trajna navada in del vsakdanjika. Ko enkrat vzljubiš hribe, so tvoji za večno.

1. 1 Kako hoja vpliva na človekove psihične in fizične sposobnosti?

Pri hoji se pospeši usklajeno delovanje celega telesa, še posebej pa srčno-žilnega, dihalnega, gibalnega in živčnega sistema. Z redno hojo povečujemo vzdržljivost, prav tako pa se nam izboljšajo tudi gibalne sposobnosti. Ker sta duševno in telesno zdravje neločljivo povezana, redna hoja prinaša koristi za telesno, ter tudi za duševno zdravje. Poveča se nam samozavest, ker smo dosegli vrh, pojavijo se občutki zadovoljstva in zadoščenja, lažje se premaguje stres, zaradi redne hoje se poveča splošna storilnost in sposobnost reševanja problemov. K temu pa pripomorejo boljša preskrba telesa s kisikom, sprostitev in dobro razpoloženje ob premagovanju telesnih naporov (povzeto po: Humar, B.: Vpliv gora na človeka, v Vodniški učbenik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije. 2006. Str. 60-64).

Poleg tega pa je hoja dobra tudi zato, ker jo lahko izvajamo v vsakem letnem času in vsepovsod. Zanjo ne potrebujemo drage opreme. Po vsakodnevni hoji se človek počuti dobro, saj se izloča serotonin, hormon sreče. Zaradi sproščanja napetosti, hoja dobro vpliva tudi na človekov spanec (povzeto po: J. B.: Zakaj je hoja tako koristna za zdravje?, 2012).

2 Planinski krožek na Osnovni šoli Frana Kranjca Celje

V desetih letih smo na OŠ Frana Kranjca Celje razvili vzgojno-izobraževalni model, kako približati hojo otrokom, in sicer z ustanovitvijo planinskega krožka. Preko pogovora s Francem Šinkom, predsednikom PD Grmada Celje in Danico Šalej, ravnateljico OŠ Frana Kranjca Celje, sem sklenila ustanoviti planinski krožek. PD Grmada je bila pripravljena pomagati pri izpeljavi planinskih pohodov s spremstvom planinskih vodnikov. K sodelovanju sem povabila vodnike: Vlada Čanžka, Robija Antlogo, Danijela Štora in Bojana Ekselenskiga. Sodelovala sem tudi sama, saj je najenostavneje, da sem hkrati učiteljica in vodnica. Pomembno je, da poteka dobra povezava med društvom in šolo. Imamo tudi to srečo, da je učiteljica prvega razreda, Mateja Štor, hkrati tudi mentorica mladinskih planinskih skupin, hišnik na šoli, Danijel Štor pa tudi vodnik PZS. V odličnem sodelovanju in sožitju z njima nam je uspelo po bližnji in daljni okolici po Sloveniji prehoditi 10 let. Pri izpeljavi pohodov nam pomaga tudi mladinska planinska vodnica Nikita Leskovšek.

Izlete opravljamo vsako prvo soboto v mesecu. Ob koncu šolskega leta pa imamo tridnevni planinski tabor. Eno leto spimo v šotorih, drugo leto spet v kočah itn. Strmimo k temu, da otroci spoznajo pomembnost planinskih koč, prav tako pa tudi, da se preizkusijo s postavitvijo tabora in spoznajo spanje v šotorih in da so v stiku z naravo. V začetku šolskega leta izdelamo program pohodov, povabimo otroke preko prijavnic za obiskovanje planinskega krožka, razdelimo jih otrokom po razredih in s podpisom staršev se otroci po lastni želji vpišejo v planinski krožek. Vsako leto imamo v planinski krožek vpisanih približno 60 otrok od prvega do devetega razreda. Ti otroci plačajo tudi planinsko članarino PZS za tekoče leto pri PD Grmada Celje. Največ zanimanja pri otrocih za planinski krožek je v prvi triadi – prvi do tretji razred, saj jih razredničarke lahko individualno nagovorijo za sodelovanje. Malo manj zanimanja je v drugi triadi – četrti do šesti razred, čeprav jaz otroke pri športni vzgoji motiviram za krožek in jim razložim potek dogajanja. Osip pa je viden v tretji triadi – šesti do deveti razred. Predvidevam, da do osipa pride zaradi preobremenjenosti otrok, pubertete, drugih interesnih dejavnosti, popoldanskih obveznosti, več učenja.

2. 1 Podrobna predstavitev planinskih pohodov zadnjih treh šolskih let na OŠ Frana Kranjca Celje

Tabela 1: Pohodi v šolskem letu 2015/2016

ŠT.	DATUM	ČAS (vožnja, pohod)	ŠTEVILO OTROK	SMER, VRH
1.	19. 9. 2015	7 ur	18 otrok	Planinski pohod po poti Pečovniških rudarjev
2.	10. 10. 2015	9 ur	25 otrok	Kostanjev pohod (Šentjur – Resevna – Svetina – Pečovniška koča)
3.	7. 11. 2015	9 ur	31 otrok	Pohod na Mariborsko kočo
4.	5. 12. 2015	9 ur	14 otrok	Miklavžev pohod po Barbarini poti (Pečovje – Trobni dol)
5.	2. 4. 2016	11 ur	24 otrok	Pohod na Uršljo goro
6.	16. 4. 2016	5 ur	23 otrok	Pohod »Celje – zdravo mesto«: Celje – Košnica – Celje
7.	7. 5. 2016	10 ur	30 otrok	Pohod na Okrešelj
8.	5. 6. 2016	8 ur	35 otrok	Pohod na Pečovniško kočo čez Grmado – »Makove igre«
	SKUPAJ	72 ur	200 otrok	8 pohodov, 59 članov

Vir: osebni arhiv Metke Irgolič

Tabela 2: Pohodi v šolskem letu 2016/2017

ŠT.	DATUM	ČAS (vožnja, pohod)	ŠTEVILO OTROK	SMER, VRH
1.	7. 10. 2016	6,5 ur	39 otrok	Kostanjev pohod (Šentjur – Resevna – Svetina – Pečovniška koča)
2.	12. 11. 2016	8 ur	27 otrok	Pohod s klopce na klopco
3.	3. 12. 2016	9 ur	20 otrok	Miklavžev pohod po Barbarini poti (Pečovje – Trobni dol)
4.	8. 4. 2017	7 ur	35 otrok	Pohod na hiško na drevesu v Celju – »Celje zdravo mesto«
5.	6. 5. 2017	12 ur	33 otrok	Pohod na Golico

6.	3. 6. 2017	7 ur	33 otrok	Pohod na Makove igre na Pečovniško kočo čez Grmado
7.	23. 6. 2017	2 uri	34 otrok	Planinski tabor na Koči na Pesku 1. dan: Planja na Rogli – Škratova pot – Koča na Pesku
8.	24. 6. 2017	6 ur	34 otrok	Planinski tabor na Koči na Pesku 2. dan: Koča na Pesku – Klopni vrh – Koča na Pesku
9.	25. 6. 2017	4,5 ur	34 otrok	Planinski tabor na Koči na Pesku 3. dan: Koča na Pesku – Lovrenška jezera – Planja
	SKUPAJ	62 ur	289 otrok	9 pohodov, 62 članov

Vir: osebni arhiv Metke Irgolič

Tabela 3: Pohodi v šolskem letu 2017/2018

ŠT.	DATUM	ČAS (vožnja, pohod)	ŠTEVILO OTROK	SMER, VRH
1.	7. 10. 2017	9 ur	41 otrok	Kostanjev pohod (Resevna – Svetina – Pečovniška koča)
2.	11. 11. 2017	9 ur	45 otrok	Ribniška koča
3.	2. 12. 2017	7 ur	32 otrok	Miklavžev pohod na Pečovniško kočo
4.	14. 4. 2018	8 ur	35 otrok	Po poteh Celjskih grofov
5.	5. 5. 2018	9 ur	33 otrok	Potočka zijalka
6.	2. 6. 2018	7 ur	45 otrok	Pohod na Makove igre na Pečovniško kočo čez Grmado
	SKUPAJ	49 ur	231 otrok	6 pohodov, 68 članov

Vir: osebni arhiv Metke Irgolič

3 Zaključek

V desetih letih smo s planinskim krožkom opravili 72 pohodov in 7 planinskih taborov, v katere je bilo aktivno vključenih več kot 2000 otrok. Planinske tabore smo imeli 3 leta na Pečovniški koči pod Grmado (2008, 2009, 2010), kjer smo spali v šotorih in 4 leta v planinskih kočah (Loka pod Raduho, 2011; Mozirska koča, 2013; Dom na Peci, 2015; Koča na Pesku, 2017).

Naš cilj je, da v času osnovne šole čim več otrok spozna planinsko dejavnost, da si otroci zapomnijo lepe občutke planinskih pohodov in taborov ter da bodo še kdaj, kot odrasle osebe, z veseljem hodili v

hribe s svojimi družinami in otroki. Da kvalitetno preživijo svoj prosti čas v naravi skupaj s svojimi vrstniki, vstran od staršev, brez mobitelov in ostalih tehniških pripomočkov. Lepo mi je, ko svoje znanje in ljubezen do hribov lahko prenašam na mlade rodove.

NA GORO (F. Lainšček)

Pojdimo na goro,
visoko, visoko.
Ozrimo se z vrha,
globoko, globoko.

Pojdimo še višje,
na nove vidike,
po sončnih stezicah
med drobne planike.

Mogočni so orli
in belke so mile,
na skalnih policah
pa gamsi in vile.

Pojdimo, pojdimo
po veter na goro.
Po trave čarobne
in upanje noro.

Prepolna lepote
naj duša zapoje.
Naj dolgo odmeva:
»Lepo je, lepo je...«

4 Viri in literatura

Humar, B.: Vpliv gora na človeka, v Vodniški učbenik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije. 2006. Str. 60-64.

J. B.: Zakaj je hoja tako koristna za zdravje?, 2012. (članek)

Kristan, S.: Športna turistika. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo. 1979.

Kristan, S.: V gore… izletništvo, pohodništvo, gorništvo. Radovljica: Didakta. 1993.

Lainšček, F.: Na goro (http://www.publishwall.si/ferilainscek.blog/post/131000/feri-lainscek-na-goro, 15. 9. 2018)

Vodila PZS: https://www.pzs.si/, 15. 9. 2018

Šolsko gledališče – Barbara Jelenc

Osnovna šola Škofja Loka-Mesto, Slovenija, barbara.jelenc@ossklm.si

Izvleček

V prispevku avtorica predstavi petnajstletno delovanje slovenskega dramskega krožka na Osnovni šoli Škofja Loka-Mesto. Vodenje takšnega krožka od učiteljice mentorice zahteva različne metode dela, pristope, sposobnost znajti se z minimalnimi finančnimi sredstvi in se kar najbolj približati pravemu gledališču, ob tem pa prisluhniti željam učencev pri izbiri igre. Učenci pri krožku razvijajo svoje talente, pridobijo vrline javnega nastopanja in s tem pred občinstvom postanejo samozavestnejši, med seboj se naučijo sodelovati, sami dramatizirajo besedila, ki so za njih zanimiva, z vživljanjem v dramske junake razvijajo empatijo, kar je bistveno pri vzgoji mladega človeka. Dramski krožek vsako leto sodeluje tudi z lokalno skupnostjo na odmevnejših prireditvah.

Ključne besede: učitelj mentor, gledališče, izbor igre, izbor igralcev, nastop, sodelovanje z lokalno skupnostjo

School drama class

Abstract

The article introduces fifteen years of Slovenian drama class under the author's guidance at Osnovna šola Škofja Loka-Mesto primary school. When coordinating such a class, the mentors need to use different methods of work and different approaches. as They need to be able to cope with minimal financial funds as well, while trying to meet the pupils' wishes and making the play real theatre-like at the same time. Pupils attending drama class develop their talents, gain self-confidence and skills necessary for public speaking and performing. They learn to cooperate with their peers, dramatise texts that they find interesting and develop empathy by putting themselves into drama characters' shoes. All above mentioned skills are essential for bringing up a young person. The author’s drama class also yearly cooperates with the local community at different prominent events.

Key words: drama class mentor, theatre, selection of drama, selection of actors, performance, cooperation with local community

Uvod

Že v času študija sem se zaposlila na OŠ Škofja Loka-Mesto kot učiteljica slovenščine in zgodovine, po končanih diplomah pa sem se v tej ustanovi zaposlila. Delo z mladimi je zame nenehen izziv. Vsak učenec je nekaj posebnega. Že od začetka poklicne poti se pogosto sprašujem, kako znotraj pouka in interesnih dejavnosti pri učencih spodbuditi povezovanje več področij, da bodo izpolnili izobraževalne in socialne potrebe, želje. Kako v učencu najstniku prebuditi pogum, da bo navzven izrazil svoj notranji svet, čustva in telesno govorico, ko se bo vživel v lik na odru? Zaradi skupne želje po ustvarjanju z mladimi sva pred petnajstimi leti s somentorico Kristino Strnad za učence predmetne stopnje ustanovili slovenski dramski krožek Ana Locopolitana. Združili sva učence, ki si želijo nastopati na odru in se tudi tako predstaviti svojim vrstnikom, prijateljem ter v svojem prostem času z nastopom polepšati trenutke sovrstnikom, bolnim otrokom, starostnikom, otrokom iz socialno revnejših družin.

Delovanje Ana Locopolitane

Vsako leto na odru zaživi nova igra, prilagojena predvsem nastopajočim, njihovim željam, številu učencev v dramski skupini, izkušenosti nastopanja na odru in njihovemu karakterju. Pri izbiri dramskega besedila upoštevava tudi priložnost, na kateri igro prvič zaigrajo.

Na začetku šolskega leta vodiva različne improvizacijske igre z gradivom, pridobljenim na istoimenskem seminarju »Improvizacijsko gledališče«, ki ga organizira Pionirski dom v Ljubljani, pa tudi z Improvizacijskimi vajami Viole Spolin, ter gibalne vaje na odru, da se mladi igralci spoznajo z odrom, premikanjem na njem, hkrati pa preko teh iger spoznavava nadarjenost in sposobnost soigralcev. Nato glede na število igralcev, njihove govorne ter igralske zmožnosti izbereva oz. pripraviva dramsko besedilo, ki ga zaigrajo posamezno šolsko leto, pri čemer vključiva tudi učence. Sledi prvo spoznavanje z besedilom. Nekaj vaj nameniva glasnemu branju, s čimer se počasi začnemo poglabljati v dramsko govorico ter spoznavamo razlike med njo in vsakodnevnim govorom. Učence je treba spodbujati, da čim bolj prepričljivo interpretirajo svoj lik, da so primerno glasni ter razumljivi. Sledijo vaje na šolskem odru, na katerih se seznanijo, kako naj se premikajo na odru, da gledalcem ne bodo kazali hrbta, da ne bodo igrali preveč v zadnjem delu odra, da bo dobro vidna njihova obrazna mimika ipd. Že v tem času razmišljava, s katerimi preprostimi gledališkimi rekviziti in kostumi bi igro obogatili ter kako bi oblikovali sceno, da bi bila igra prepričljivejša. Pogosto nama pomaga likovnica na šoli. Včasih plačamo stroške šivanja kostumov iz fonda za kulturne dejavnosti, pri nastajanju scene pa sodelujejo tudi učenci izbirnega predmeta likovno snovanje ob pomoči učiteljice likovne umetnosti. Nekatere rekvizite prinesemo tudi od doma ali jih poiščemo v omari, v kateri shranjujemo »ostanke iger«.

S somentorico sva dogovorjeni, da si delo deliva tako, da je eno leto umetniški vodja predstave ena, druga poskrbi za vse ostalo, tj. prevzame koordinacijo med vsemi sodelujočimi, ki predstavo soustvarjajo, in stike z javnostjo, naslednje leto pa vlogi zamenjava. Doslej smo uprizorili že štirinajst iger. Nastopamo na šolskih in lokalnih kulturnih prireditvah, v vrtcih, na sosednjih osnovnih in srednjih šolah, v domu starostnikov, v bolnišnicah, kjer se zdravijo otroci. Štirikrat smo se udeležili Festivala gledaliških sanj.

Najodmevnejše predstave

Antoine de Saint-Exupery: Mali princ

Prvo leto delovanja sva s somentorico na oder postavili delo Antoina de Saint-Exuperyja Mali princ. Premierno smo ga uprizorili na osrednji občinski kulturni prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku. Za dramatizacijo tega dela sva se odločili predvsem zaradi bogatega življenjskega nauka, ki sva ga preko otrok želeli posredovati odraslim gledalcem: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem.«

Malega princa sva dramatizirali sami. Pri oblikovanju scene sva vključili učiteljico likovne umetnosti, kostume je nastopajočim sešila sodelavka anglistka, rekvizite so oblikovali učenci pri tehniki in likovni umetnosti.

Igralce sva izbrali glede na njihov karakter, na prevladujoče osebnostne lastnosti, razkrite med septembrskimi improvizacijskimi vajami. Soočali sva se s kar nekaj začetniškimi težavami, predvsem z vprašanjem, kako mlade igralce na odru oživiti, jih prepričati, da bodo s svojim likom prepričljivi, da bodo med nastopom zajeli cel prostor, da bodo dovolj glasni ipd. Prav tako sva jih morali nenehno opominjati na to, da niso obračali hrbta prostoru, v katerem so gledalci. Nastopajoči so morali razmišljati in pojasniti, kako doživljajo svoj lik, kako ga želijo pred gledalci obuditi, izboljšati. Poskušali sva jih naučiti, da ne bi le »drdrali« svojega govora, pač pa da bi poslušali soigralca in z njim vzpostavili

prepričljiv stik, posebno energijo. Te »začetniške težave« so postale vsakoletna stalnica najinega dela, ki jo poskušava na različne načine odpraviti.

Igro so gledalci zelo dobro sprejeli, njihovi odzivi so bili velika spodbuda in potrdilo, da sva delo dobro začeli.

Igre na bazarju

Na šolskem bazarju v začetku decembra s krožkom vsako leto poskrbimo za kulturni program. Obisk letega je možen le z vstopnico. Zbrana sredstva podarimo šolskemu skladu. Predstave so namenjene predvsem mlajšemu občinstvu. Prvič smo zaigrali pravljico H. C. Andersena: Grdi raček, nato pa še priredbo Rdeče kapice, Tri zimske pravljice, Sodobno Sneguljčico, Sapramiško.

Astrid Lindgren – Andrej Rozman: Pika

V šolskem letu 2007/2008 smo se ukvarjali s Piko Nogavičko, ki jo je dramatizirala Jana Kolarič. Izbira besedila ni bila naključna, saj sva imeli tisto leto veliko dobrih in živahnih igralcev, ki so jim bili liki pisani na kožo. Izstopala je Pika, ki je bila na Gledaliških sanjah nagrajena za odlično igro. Celotno zasedbo je poživil Pikin pes, ki je tisto leto postal nov član zasedbe. Likovnica je naslikala kulise kar na rjuhe. Z igro smo med drugim gostovali v domu starostnikov, v Kliničnem centru ter na Pediatrični kliniki.

Goran Gluvić: Osnovnošolski dogodki in odmevi

V šolskem letu 2010/2011 so učenci želeli zaigrati igro z aktualno najstniško tematiko. Odločili smo se za uprizoritev dogajanja na šoli z mladinskim delom Gorana Gluvića: Osnovnošolski dogodki in odmevi. Tako igralci kot njihovi vrstniki gledalci so z igro dihali, v njej so se našli. Z igro smo se udeležili tudi Festivala gledaliških sanj, Odra mladih, igrali smo na tednu vseživljenjskega učenja.

Lojze Zupanc: Kamniti most

Skoraj vsak, ki je povezan s Škofjo Loko, pozna vsaj eno izmed Zupančevih pripovedk iz Kamnitega mostu, npr. pripovedko o zamorcu, ki je rešil škofa pred medvedom. V šolskem letu 2013/2014 sva želeli na odru oživiti vsaj nekaj najbolj zanimivih. Učence dramskega krožka sva spodbudili, da so sami dramatizirali po njihovi izbiri najzanimivejšo. Izstopalo je delo učenke, ki je dramatizirala Hudičevo brv. Njena domišljija je prišla do izraza na več ravneh. Za igro je pripravila glasbeno spremljavo, zamislila si je posnetek javljanja novinarke s terena, to je kraja, kjer je Hudičeva brv, celotno kostumografijo, sceno, plesno koreografijo. Za bolj pristno uprizoritev je dramatizacijo zapisala v slovenskem knjižnem jeziku z elementi narečnega govora. Vse njene ideje v Hudičevi brvi sva s somentorico vključili v sklop najbolj znanih pripovedk, ki sva jih tudi dramatizirali, in sicer Kamniti most, Okamenele svate ter Stari grad, v njem pa tat. Ob koncu šolskega leta smo z učenci pripravili kulturni dan za predmetno stopnjo, zaigrali smo vse štiri pripovedke. Na prizoriščih, povezanih z nastankom pripovedk, smo posneli prizore z omenjeno učenko, ki je nastopila v vlogi novinarke in na kratko predstavila ozadje nastanka pripovedke. Pri snemanju sta sodelovala dva bivša učenca naše šole. Tudi pri oblikovanju scene, kostumov, izbora glasbe so imeli ključno vlogo učenci. Narisali so kostume, ki jih je po njihovih predlogih sešila šivilja. Učence sva z mentorico ves čas vodili in usmerjali. Izbrali in izvajali so

renesančno glasbo, ki je odlično dopolnila zgodbe iz preteklosti. Pri tem smo sodelovali s profesorico flavte na Glasbeni šoli v Škofji Loki. Igro so tako učenci kot učitelji odlično sprejeli. Nastop je trajal skoraj dve šolski uri. Obenem smo izkoristili možnost in z omenjeno pripovedko nekaj dni kasneje nastopili na škofjeloškem Historialu. Učenci so vse štiri pripovedke zaigrali tudi na odprtju Dnevov kulturne dediščine leta 2012 v Škofji Loki. Nekatere pripovedke so od takrat obvezen repertoar Ane Locopolitane.

Zaključek

Učenci Ane Locopolitane z nastopanjem pridobijo vrline javnega nastopanja, postajajo samozavestnejši ter razvijajo omikanost, sodelovanje, kreativnost, vztrajnost, čut za umetnost. Navdušijo se za gledališko igro, obenem pa z igranjem sodelujejo v humanitarne namene in tako razvijajo čut za sočloveka.

Viri in literatura

Gluvić, G.: Osnovnošolski dogodki in odmevi : (kratka igra za mlade). Mentor: mesečnik za vprašanja literature in mentorstva, 23 (3), 45–50.

Lindgren, A. in Rozman, A.: Pika. Ljubljana: Založba Tuma, 2002.

Saint-Exupery, A.: Mali princ. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985.

Spolin V.: Improvizacijske vaje. Ljubljana: Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega, 1980.

Walsh, P. in Ayme, M.: Tri pravljične igrice: Zlata goska; Grdi raček; Volk. Ljubljana: Pionirski dom, 1977.

Zupanc, L.: Kamniti most: s predstavitvijo in strokovno oceno njegovega dela. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 2010.

Uporaba montessori materialov pri pouku matematike v 4. razredu osnovne šole – Vesna Jeromen

OŠ Brinje Grosuplje, Slovenija, vesna.jeromen@os-brinje.si

Izvleček

Pouka matematike na razredni stopnji si danes ne moremo predstavljati brez uporabe didaktičnih materialov. Pa vendar raziskave kažejo, da je za učinkovitost pouka matematike pomembno, kakšne didaktične materiale uporabimo in kako jih uporabimo. Slednje ima pomembno mesto tudi v pedagogiki montessori. V prispevku avtorica predstavi načela montessori pedagogike in jih primerja z izsledki sodobnih raziskav. Nato predstavi nekaj izbranih montessori materialov, ki jih je uporabila pri pouku matematike v 4. razredu osnovne šole. Pri tem se osredotoči na povezave z učnim načrtom, organizacijo dela v razredu in odzive učencev na takšen način dela.

Ključne besede: poučevanje, matematika, alternativni pristop, montessori, didaktični material

The use of montessori materials in the 4th grade mathematics classes

Abstract

The primary school mathematics lessons today can not be imagined without the use of didactic materials. However, research shows that for the effective teaching it is important, what kind of didactic materials we choose and how we use them. The latter has an important place also in the montessori pedagogy. In the article, the author presents the principles of montessori pedagogy and compares them with the findings of modern research. Then selected montessori materials, used in 4th grade mathematics classes, are presented. The author focuses on the links to the curriculum, the organization of pupils' work in the classroom, and their response to such method of work.

Key words: teaching, mathematics, alternative teaching method, montessori, didactic material

Uvod

V četrtem razredu učenci spoznajo števila do 10 000 in več ter računajo v obsegu do 10 000. Poudarek je na pisnem računanju, prvič se srečajo s pisnim množenjem in deljenjem. Čeprav imajo četrtošolci predvidoma že precej izkušenj na konkretni ravni, pa še vedno velja, da naj bi pri pouku prehajali med različnimi reprezentacijami – od konkretne, preko grafične, do simbolne. Tako tudi v četrtem razredu marsikateri matematični pojem in operacijo prikažemo najprej na konkretni ravni.

Morda se na prvi pogled zdi, da uporaba konkretnih materialov avtomatično vodi do boljšega znanja, vendar raziskave kažejo, da temu ni tako. Carbonneau, Marley in Selig (2013) so analizirali 55 raziskav, izvedenih v letih 1990 – 2012, v katerih so avtorji primerjali uporabo konkretnih materialov s poučevanjem izključno na simbolni ravni, torej brez uporabe kakršnihkoli didaktičnih pripomočkov. Rezultati kažejo majhno do zmerno prednost v prid uporabe konkretnih materialov.

Končni cilj uporabe konkretnih materialov je znanje. Kako torej uspešno uporabljati didaktični material? Marley in Carbonneau (2014) sta dejavnike, ki lahko vplivajo na učinkovitost rabe materialov, povezala v tri skupine – okolje, učenec ter cilji aktivnosti. Torej je pomembno, da vemo, kaj želimo z uporabo materialov doseči, da poznamo razvojne in druge značilnosti svojih učencev ter da

zanje pripravimo ustrezno okolje. Pod okolje sodi učitelj, ki vodi pouk, materiali, ki jih izbere, in način, kako jih uporablja. Dejavniki okolja so tisti, na katere imamo pri svoji izbiri največji vpliv. Ne moremo si izbrati učencev, cilji dejavnosti so določeni z učnim načrtom, lahko pa smo pozorni na to, kako in kakšne materiale izberemo.

Učinkovito delo z didaktičnimi materiali

Jeromen (2015) povzame, na kaj naj bo učitelj pozoren, ko uporablja konkretni material v razredu:

učitelj in učenci naj se zavedajo, da materiali niso namenjeni igri in zabavi, ampak imajo nek matematičen cilj,

dogovor med učenci in učiteljem, kako uporabljati material, ima pomembno vlogo v matematični aktivnosti,

ko učitelj predstavi, kako uporabljati material, naj pri tem sproti povezuje konkretno raven z abstraktno,

pomembno je postopno prehajanje od konkretnega k abstraktnemu,

zaznavno prebogati ali preveč realistični predmeti lahko zavirajo učenje, saj se učenci preveč ukvarjajo s predmetom in spregledajo matematični kontekst v ozadju,

učitelj, ki želi pri pouku uporabljati konkretne didaktične materiale, mora spremeniti svoj pogled na poučevanje, saj ni več edini vir znanja v razredu,

boljše rezultate dosežemo, če so učenci pri odkrivanju s pomočjo didaktičnega materiala vodeni in ne prepuščeni sami sebi,

priporoča se oblika dela v manjših skupinah s pomočjo pripravljenih nalog za delo ali delovnih listov, da je učitelj prost in lahko povezuje učence z materiali, razpravlja z učenci ter jih usmerja z vprašanji v nadaljnje raziskovanje.

Zanimivo je, da lahko našteto najdemo tudi pri pedagogiki montessori.

Okolje v pedagogiki montessori

Maria Montessori je verjela, da ima pripravljeno okolje velik pomen za učenje otroka. Na svoje šole je gledala kot na laboratorije, v katerih je raziskovala, kako se otroci najbolje učijo in razvijajo. Kar je pred dobrimi 100 leti ugotavljala zgolj kot dobra opazovalka in poznavalka otrok, danes potrjujejo tudi raziskave (Lillard, 2007).

Učilnica montessori je navadno velika in prostorna. Ob straneh učilnice so nizke odprte omare, kjer so po področjih urejeni materiali (kotiček za jezik, za matematiko...). Materiali niso namenjeni igri, ampak ima vsak material točno določen namen in učitelj otrokom natančno predstavi, kako se z njim ravna. Zaporedje, kako si sledijo materiali po zahtevnosti, je v naprej določeno in razvidno iz materiala samega in iz razporeditve po policah. Materiali so sprva bolj konkretni, nato pa vedno bolj abstraktni in otroka vodijo do simbolne ravni. Narejeni so preprosto, iz naravnih materialov in vsaka podrobnost (npr. barva, zapis) na materialu ima svoj pomen.

Učitelj ima v pedagogiki montessori posebno vlogo. Pouka ne vodi frontalno, ampak delo poteka v manjših skupinah. Skupino otrok povabi na »predstavitev« (10-minutno učno uro), kjer predstavi novo

snov oz. nov material, in pove, kaj je naloga do prihodnjega srečanja. Pri tem delo z materialom povezuje s simbolnim zapisom v zvezek ali na pripravljene učne liste. Otroci nato delajo samostojno ali v manjših skupinah in v tabelo zabeležijo opravljeno delo. Vedno imajo možnost tudi razširitve oz. nadaljnjega raziskovanja. Nikoli ne delajo vsi hkrati istega dela ali na istem področju, saj je število materialov omejeno.

Vidimo lahko, da so v zgornji opis zajeti vsi našteti dejavniki učinkovite rabe konkretnih materialov.

Montessori materiali pri pouku matematike v javni šoli

Tekom izobraževanja za učiteljico montessori sem se še posebej navdušila nad montessori materiali za matematiko. Ker ima montessori šola javno veljaven program, otroci s pomočjo materialov dosežejo enake učne cilje kot v javni šoli. Tako sem se odločila, da ob podpori vodstva šole in tudi nekaterih sodelavcev, uporabim nekatere materiale pri pouku matematike v 4. razredu javne šole, kjer trenutno poučujem. Izbira materialov je bila pogojena z učnimi cilji matematike v 4. razredu in finančnimi možnostmi za nakup materialov.

Učne vsebine in montessori materiali

V nadaljevanju bom na kratko predstavila tri montessori materiale, primerne za uporabo v četrtem razredu, in jih povezala z učnimi cilji matematike v četrtem razredu. To so igra s ploščicami (Stamp Game), šahovnica (Checkerboard) in bankir (Banker Game). Navajam tudi angleška imena materialov, da si bodo bralci lahko postopek uporabe poiskali na spletu ali v knjigi Psychoarithmetic (Montessori, 2016).

Pri igri s ploščicami (Slika 1) učenci nastavljajo števila do 10 000, seštevajo in odštevajo do 10 000, množijo števila z enomestnim faktorjem in delijo števila z enomestnim ali dvomestnim deliteljem.

Slika 1: Nastavljanje števil s ploščicami

Šahovnica (Slika 2) je odličen pripomoček za utrjevanje poštevanke in za uvod v pisno množenje. Poleg tega se lahko na njej učenci učijo brati velika števila. Primerna je za pisno množenje z eno- ali večmestnimi faktorji, dokler ne preidemo na papir.

Slika 2: Množenje s šahovnico

Pri bankirju (Slika 3) utrjujejo množenje z večkratniki števil 10, 100, 1000. Z znanjem večkratnikov množijo števila z večmestnim faktorjem. Material lahko izdelamo sami.

Slika 3: Bankir

Organizacija dela v razredu

V montessori šoli otroci nikoli ne delajo hkrati na istem področju in z istim materialom, v javni šoli pa je običajno, da isto snov hkrati predstavimo vsem. Težava nastane, ker ni dovolj materialov, da bi lahko delali vsi hkrati, zato se je potrebno znajti drugače.

Pouk z materiali sem organizirala v blok uri matematike in slovenščine. Na začetku sem vsem učencem predstavila naloge, ki jih morajo opraviti v dveh urah in jih zapisala na tablo. Naloge so bile različne – delo z materiali za matematiko in slovenščino, reševanje nalog v delovnih zvezkih ter delo z učnimi listi. Za lažje beleženje sem pripravila tudi preglednico, v kateri so obkljukali, kar so že naredili. Sledil je prikaz dela z materiali. Učenci so se nato samostojno razdelili v skupine po 2 do 4 in začeli delati na različnih področjih. Sprva so potrebovali vodenje, kasneje pa so sami videli, kje je prosto. Nekateri so potrebovali tudi pomoč pri izbiri partnerja za delo, da je bilo delo učinkovito.

Ugotovila sem, da je bilo pomembno, da sem izbrala ravno pravo število in obseg nalog, da so jih lahko večinoma dokončali pri pouku in da so imeli vsi možnost opraviti delo z materiali. Sama sem med tem preverjala delo, spodbujala k nadaljnjim vprašanjem, predvsem pa pomagala tam, kjer je bilo potrebno.

Odzivi in znanje učencev

Tako pripravljene učne ure so kmalu dobile svoje ime »samostojno delo« in učenci so jih težko pričakovali. Izvedli smo jih približno enkrat mesečno oz. glede na snov. Iz odzivov učencev sem ugotovila, da se jim takšen način dela zdi zanimiv in popestri pouk, da radi delajo z materiali in si sami

izbirajo partnerje za delo. Sama sem ugotavljala, da so bili učenci za delo vedno motivirani in da so naredili veliko. Večina je nadaljevala delo tudi v času odmora. Cilje učenja so dosegli. Peščica učencev je potrebovala dodatne usmeritve.

Zaključek

Matematike si danes brez uporabe didaktičnih materialov ne moremo predstavljati. Pa vendar je pomembno, kakšne materiale izberemo in kako jih uporabljamo. Verjamem, da so montessori materiali in ure »samostojnega dela« lahko eden od odgovorov, kako v razredu uporabiti didaktične materiale tako, da učenci med seboj sodelujejo in so aktivni udeleženci v pridobivanju novega znanja.

Viri in literatura

Carbonneau, K. J., Marley, S. C., & Selig, J. P.: A meta-analysis of the efficacy of teaching mathematics with concrete manipulatives. Journal of Educational Psychology, 105(2), 2013, str. 380-400.

Jeromen, V.: Delo z didaktičnimi materiali pri pouku aritmetike v 2. razredu osnovne šole v povezavi z dosežki pri preverjanju znanja. Sodobne teme na področju edukacije III (splet), Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2015, str. 19-31.

Dostopno na naslovu: http://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/PhD/Sodobne_teme_na_podrocju_edukacije_III.pdf

Lillard, A. S.: Montessori: The science behind the genius. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Marley, S. C., & Carbonneau, K. J.: Future direction for theory and research with instructional manipulatives: Commentary on the special issue papers. Educational Psychology Review, 26(1), 2014, str. 91-100.

Montessori, M.: Psychoarithmetic. Amsterdam: Montessori-Pierson Publishing Company, 2016.

Interesna dejavnost – Gibanje je življenje – Mojca Jošt

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, mojca.jost1@guest.arnes.si

Izvleček

Gibanje je osnovna človekova potreba. Redna telesna dejavnost otrok pozitivno vpliva na razvoj ter zdravje kosti in sklepov, mišic, motoričnih, finomotoričnih in kognitivnih sposobnosti, izboljša se splošno počutje otrok in njihovo zdravje. Gibanje tudi preprečuje začetek večine kroničnih bolezni v dobi adolescence. Na gibanje otroka oziroma mladostnika ima poleg družine pomemben vpliv tudi šola, saj v tem okolju otroci in mladostniki preživijo velik del dneva. V prispevku je predstavljena interesna dejavnost Gibanje je življenje, pri kateri učenci razredne stopnje razvijajo osnovni obliki

gibanja - hojo in tek. Dejavnost se izvaja večinoma v naravi, v primeru zelo slabega vremena pa v telovadnici šole. Svoje tekaške sposobnosti učenci preizkušajo na različnih tekaških prireditvah v okolici domačega kraja in na Teku trojk v Ljubljani.

Ključne besede: otrok, zdravje, šola, gibanje, tek, interesna dejavnost, učenec, tekaška prireditev

After school activity – Movement is life

Abstract

Movement is one of the basic human needs. Regular physical activity brings to a child a set of positive effects (healthy bones and joints, healthy muscles, development of motor and fine motor skills, cognitive development). It also reduces the possibility of chronic diseases in adolescence and has a great effect on children's well-being. Beside family, a big impact on pupils' movement activities has school, where children and teenagers spend most of the day. Our purpose is to present an after school activity Movement is life, where young pupils develop basic motor skills (running, walking). It is mainly an outdoor activity. Except in extreme weather conditions when it takes place in a school gym, pupils can attend and compete in different running events near their hometown or take part in The three member team run in Ljubljana.

Key words: child, health, school, physical activity, running, after school activity, pupil, running event

1 Vpliv šole na gibanje otrok

Na gibanje otroka oziroma mladostnika ima poleg družine pomemben vpliv šola, saj v tem okolju otroci in mladostniki preživijo velik del dneva. Poleg ustaljenih oblik telesne/gibalne dejavnosti, kot so šport in šolske interesne dejavnosti z vsebinami telesne/gibalne dejavnosti, lahko šole gibanje otrok in mladostnikov spodbujajo tudi z vključevanjem gibanja v učenje posameznih vsebin (npr. matematike, slovenščine, naravoslovja). Učenje je namreč najbolj učinkovito, če poleg vida, sluha in govora vključuje tudi gibanje.

Izražanje in ustvarjanje z gibanjem poglabljata doživljanje, to pa povečuje motivacijo, olajšuje razumevanje in izboljšuje zapomnitev (Zurc, 2008). Tudi v Sloveniji izvedena raziskava (Zurc, 2008) je potrdila, da so učenci, ki so se osne simetrije pri matematiki učili z metodo gibanja, bolje poznali in razumeli ta pojem ter so pri reševanju enostavnih problemov dosegli tudi boljše rezultate kot tisti učenci, ki so se isto snov učili na klasični način.

Tako učenci kot učitelji menijo, da je vključevanje dodatnih oblik gibanja v šolsko okolje in v šolske ure lahko koristno. Ob tem pa opozarjajo tudi na nekatere ovire; učence nižjih razredov skrbi predvsem varnost oz. možnost poškodb, učenci višjih razredov pa so izpostavili možnost, da bi zaradi vključevanja gibanja med šolsko uro morali več snovi predelati doma. Učitelji so izpostavili predvsem prenasičenost učnega načrta in možnost, da bo treba ob vključevanju gibanja krčiti vsebine, po drugi strani pa jih skrbi tudi (ne)disciplina, predvsem učencev iz višjih razredov.

Sicer pa se je med učitelji pokazala tudi potreba po kratkih gibalnih vajah za sproščanje, koncentracijo in pravilno telesno držo, ki jih po potrebi nekateri učitelji tudi izvajajo med učno uro.

2 Gibanje je življenje – interesna dejavnost

Gibanje je osnovna funkcija, ki vsakogar spremlja od rojstva do smrti. Je ena od pomembnih otrokovih potreb, saj z gibanjem otrok spoznava okolico in samega sebe, kar pa je pomembno za otrokov razvoj in njegovo rast. Možnost gibanja in spodbujanja telesne aktivnosti mu pomaga pri boljšem razvoju gibalnih spretnosti.

Redna vadba je del zdravega življenjskega sloga. Veliko ljudi se giblje zaradi zdravja in veselja do gibanja. Tudi sama sem med njimi, saj redno tečem, hodim v hribe in kolesarim, zato sem se v šolskem letu 2011/2012 odločila, da bom imela v šoli interesno dejavnost Gibanje je življenje.

2.1 Opis dejavnosti

Za interesno dejavnost Gibanje je življenje sem se odločila zato, ker sem želela otroke navdušiti za hojo, tek in veliko gibanja na svežem zraku. Dejavnost izvajam v naravi, v okolici šole. Ker je šola na podeželju, za gibanje koristimo bližnji gozd (Udin boršt), okolico protokolarnega objekta Brdo in kranjsko polje. V dejavnost so vključeni učenci od 3. do 5. razreda. V skupini je najmanj osem in največ petnajst učencev. Dejavnost imamo enkrat tedensko eno šolsko uro, običajno v vsakem vremenu, v primeru zelo slabega vremena pa smo v telovadnici šole.

Praktične vsebine:

- hoja,
- tek (vadbeni program za začetnike),
- tek (nadaljevalni program),
- tekaška abeceda,
- tek na smučeh (v okolici šole, ker imamo v šoli tekaške smuči).

Teoretične vsebine:

- pomen gibanja za zdravje,
- razlogi za hojo in tek,
- kako se obleči med tekom,
- prehrana pred tekom in po njem,
- tipične poškodbe pri hoji in teku.

Osnovna načela, ki jih upoštevam:

- otrok ne silimo k teku, zato smo začeli s hojo;
- tek naj bo predvsem v veselje, zato otroci uživajo na tekaških »izletih« po gozdu;
- ne jejmo pred tekom, zato jemo vsaj uro pred dejavnostjo;
- najpomembnejši del opreme je ustrezna tekaška obutev, zato se o tem veliko
- pogovarjamo;
- za tekače ni slabega vremena, vreme je le pokazatelj, kako se moramo obleči;
- vztrajnost je pomembna, zato je potrebno, če je le mogoče, hoditi na treninge
- redno.

2.2 Tekaške prireditve

V okviru interesne dejavnosti Gibanje je življenje sodelujemo tudi na različnih prireditvah, in sicer na Mamutovem teku, Županovem teku in Teku trojk v Ljubljani.

Mamutov tek

Mamutov tek je tekmovanje gorenjskih osnovnih šol v krosu. Naša šola se teka udeleži vsako leto, saj je lokacija teka na Kokrici pri Kranju, ki je od naše šole oddaljena le en kilometer. Tekmovalci so razdeljeni v kategorije glede na starost in spol. Leta 2011 je našo šolo zastopalo 10 tekačev, leta 2017 pa že 44, kar je dobra četrtina učencev naše šole (27 %). Tečejo tudi učenci, ki ne obiskujejo interesne dejavnosti Gibanje je življenje.

Najkrajša razdalja, ki jo morajo preteči tekači, je 300 metrov, najdaljša pa 1000 metrov. Najboljši trije tekmovalci v kategoriji prejmejo medalje, v kategorijah razredne stopnje od 4. do 6. mesta prejmejo tudi diplome. Najboljše tri osnovne šole prejmejo pokale. Pokal prejme osnovna šola z največjim številom sodelujočih tekmovalcev na tekmovanju.

Županov tek

Mestna občina Kranj v sodelovanju z Zavodom za šport Kranj in Atletskim klubom Triglav Kranj vsako leto, drugo ali tretjo soboto v maju, na Brdu pri Kranju organizira tradicionalno dobrodelno, športno, kulturno in družabno prireditev v pomoč razvojnemu socialnemu podjetju Fundacija Vincenca Drakslerja in njenih programov.

Udeleženci lahko tečejo 1400 metrov ali 10 000 metrov. Organiziran je tudi tek za najmlajše na 200 metrov z varstvom in animacijskim programom za otroke do 8 let.

Teka se udeležijo le učenci interesne dejavnosti, ker je potrebno plačati kotizacijo, ki jo delno plača šola.

Tek trojk

Tek trojk je edinstvena tekaška prireditev v Ljubljani. Edinstvenost teka in lepo speljana trasa vsako leto privabita več tekačev, ki se med seboj pomerijo na 12,5 ali 29 kilometrov v članski in veteranski kategoriji. Trasa za osnovne in srednje šole je dolga 3 kilometre. Posebnost teka je v tem, da mora trojica tekačev (moški, ženske ali mešana ekipa) ves čas teči skupaj, v cilju pa velja čas tistega, ki zadnji preteče ciljno črto. To je tudi rezultat, ki se upošteva kot rezultat trojke. S takšnim načinom tekmovanja želi organizator spodbujati tekače k medsebojni pomoči in solidarnosti, saj šteje čas, ki ga doseže najšibkejši člen trojke, zato mu morata morebiti bolje pripravljena člana ekipe pomagati, ga bodriti in motivirati.

Teka trojk smo se lani udeležili prvič. Imeli smo tri trojke, dve ženski in eno moško. Otroci so bili zelo navdušeni in ponosni, saj so nekateri prvič pretekli 3 kilometre.

3 Zaključek

Po teku smo polni energije, dobre volje in nasmejani. Dobra volja in veliko energije pa nam pomagata pri izpolnjevanju delovnih obveznostih in premagovanju življenjskih izzivov.

Učenci, ki obiskujejo interesno dejavnost Gibanje je življenje, so o gibanju in teku napisali:

Za tek sem se odločil, ker rad tečem in pri teku uživam. Čas mi hitro mine. Na Mamutovem teku sem bil že dvakrat. Bilo mi je všeč, ker smo tekmovali. (Tilen, 9 let)

Všeč mi je, ker tečemo v naravi, se lovimo, skrivamo, igramo različne igre. Zadnjič smo tekli in se kepali, potem smo v gozdu naredili sneženega moža. Pri teku se sprostim, uživam in sprostim vso energijo. Družim se s prijatelji, potem pa še tekmujemo. Bil sem že na Mamutovem teku. Rad bi šel tudi na Županov tek in Tek trojk v Ljubljano. (Erazem, 9 let)

Krožek obiskujem že tretje leto. Zelo rada tečem. Pri teku se zabavamo, družim se s prijateljicami. Po teku sem bolj sproščena. Tečeta tudi moja starša. Ker živimo blizu Brda, skupaj tečemo okoli Brda in po drugih poteh. Tekla sem že na Mamutovem in Županovem teku, spomladi pa bom šla tudi na Tek trojk. Bila sem že na Ljubljanskem maratonu, kjer sem navijala za mamico in očija. (Ajda,10 let)

Zelo rada imam naravo in svež zrak, zato mi je gibanje v naravi zelo všeč. Trikrat na teden treniram tudi atletiko, zato mi tek ni nič naporen. Med tekom se tudi pogovarjam s prijateljicami. Bila sem že na Mamutovem teku. Bilo je veliko otrok. (Zoja Brina, 8 let)

Na krožek hodim skupaj s sestrico. Po teku sem zelo sproščena in vesela. Všeč mi je, ker se igramo. Tekla sem že na Mamutovem teku, rada bi šla tudi na Tek trojk. (Julija, 7 let)

Na tek sem se prijavil, ker mi je všeč. Tečem skupaj s prijateljem Erazmom. Po teku zelo hitro napišem domačo nalogo. Doma tečem tudi po ulici. Rad bi bil prvi na Mamutovem teku. (Matevž, 9 let)

Teči sem začel zato, ker nočem biti v podaljšanem bivanju, potem pa sem ugotovil, da je super. Svež zrak mi pomaga, da se sprostim, lahko se tudi pogovarjamo. Lani sem bil na Teku trojk. Tekli smo 3 kilometre. Fantje smo bili zelo hitri. Všeč mi je bilo, ker smo dobili zelo lepo majico. (Gal, 11 let)

Tečem zato, ker teče tudi moja mami in tečem tudi z njo. Na teku se počutim dobro, zato ker se gibam in vem, da je to zdravo. Tekla sem že na Mamutovem teku. Bilo mi je zelo všeč. Bila sem štiriindvajseta. (Maša, 8 let)

Za krožek sem se odločil, ker hočem biti hitrejši. Rad sem tudi v naravi. Všeč mi je, ker tečemo do neke točke. Rad bi tekel na krajše proge, ker na daljše nisem dovolj hiter. (Jure, 9 let)

Na krožek hodim že drugo leto. Všeč mi je, ker smo v naravi v vsakem vremenu. Gibanje je zdravo in vpliva na zdravje. Lani sem zbolela samo enkrat. Zadnjič mi ni bilo všeč, ker so nas fantje kepali in tudi učiteljice niso ubogali. Ko pridemo do prehoda čez cesto, moramo vedno počakati ostale in učiteljico. Lani sem bila na Teku trojk. Bilo je naporno, še dobro, da sta me prijateljici spodbujali, tako da smo skupaj pritekle do cilja. Raje tečem na kratke proge. Všeč mi je bilo, ker je bilo v Ljubljani veliko ljudi in tudi vreme je bilo lepo. Z nami so bili tudi starši. (Nuša, 10 let)

Na tek hodim, ker se takrat sprostim in pogovarjam s prijateljicami. Všeč mi je, ker učiteljica izbere poti, ki jih še ne poznamo. Ni mi všeč takrat, ko kakšna prijateljica manjka in se ne morem pogovarjati. Tečem zato, da vidim, koliko sem zmožna preteči. Bila sem že na Županovem in Mamutovem teku.

Zaključna misel:

Najboljša je tista tekma, na kateri tekmuješ s samim seboj, saj le kadar premaguješ sebe, resnično napreduješ. Z lastnim napredkom pa osmišljaš čas, ki ti je namenjen. (Urban Praprotnik, prof. šp. vzgoje)

4 Viri in literatura

Karpljuk, D., in sod.: Možnosti povezovanja športnih in zdravstvenih vsebin v osnovni šoli. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2003.

Zurc, J.: Biti najboljši:pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost. Radovljica: Didakta, 2008.

http://www.tekaskitrener.si/?MeniID=55

http://www.pohod.si/tektrojk.aspx

http://www.sztrzic.si/

http://www.omamljen.si/

Mednarodna jezikovna olimpijada (BEO) – Valerija Karba

OŠ Ivana Cankarja Vrhnika, Slovenija, vkarba@gmail.com

Izvleček

Jezikovna olimpijada (BEO) je mednarodno tekmovanje iz znanja angleškega jezika, s poudarkom na komunikacijskih veščinah. BEO je priložnost, da učenci razvijajo svoj potencial pred vrstniki iz celega sveta in v pristnem angleškem okolju. Dogodek temelji na vrednotah olimpijskih iger, kot so prizadevanje za odličnost, timski duh in spoštovanje različnosti. Učenci pred vrstniki iz različnih kultur sveta utrjujejo veščine javnega nastopanja, sklepajo mednarodna prijateljstva in pridobivajo medkulturne kompetence, krepijo sposobnost kritičnega mišljenja in v vlogi ambasadorjev predstavljajo šolo in državo. Jezikovna olimpijada ima 7 kategorij: TED govor, Predstavitev države, Dramska igra, Debata, Improvizacijski izziv, Skrivnostna prezentacija in Pevski nastop. Kategorije so pripravljene v skladu s krovno temo, ki sovpada z aktualnimi dogodki po svetu. Z udeležbo si učenci pridobijo dragocene življenjske izkušnje, ki jim omogočajo, da se samozavestno soočajo z izzivi današnjega časa.

Ključne besede: tekmovanje, komunikacijske veščine, vrednote, medkulturnost, izzivi, javno nastopanje, ustvarjalnost

British English Olympics (BEO)

Abstract

The British English Olympics (BEO) is a high-profile event attracting students from all around the world to compete in a series of English language academic challenges on contemporary global issues. BEO is an opportunity for students to show and master their talents in the company of their peers from around the world and in the authentic British Environment. The event is inspired by the values of the Olympic Games, such as team work, tolerance and respect. Students practice communication skills, develop critical thinking and represent their school as well as their country. BEO comprises 7 categories, such as: BEO TED Talk, Country Spotlight, Drama, Debate, Improvisation Challenge, Mystery Presentation and Acapella Song. The cathegories are prepared in accordance with core topic which coincides with current global issues. By taking part, students gain precious experiences which enable them to confidenltly cope with the challenges of the world today.

Key words: competition, communication skills, values, multiculturalism, skills, creativity, public speaking

1. Kaj je BEO in kaj učenci pridobijo

BEO je razburljivo tekmovanje na visokem nivoju, namenjeno jezikovno nadarjenim učencem iz celega sveta. Jezikovna olimpijada učencem omogoča doživeti 2 nepozabna tedna v pristnem stiku z britansko kulturo ter sovrstniki iz različnih koncev sveta.

Tekmovanje, ki je več kot le-to, se odvija na različnih kolidžih oziroma zasebnih šolah na različnih koncih Anglije, največ 2 uri vožnje od Londona. V času tekmovanja so kolidži prazni, zato je celotna infrastruktura, vključno s športnimi objekti, na voljo le udeležencem tekmovanja. Tekmujejo otroci/mladostniki, stari do vključno 16 let, ki prihajajo iz različnih držav sveta, kjer materin jezik ni angleščina. Iz posamezne šole se tekmovanja lahko udeleži največ 20 učencev. Organizator tekmovanja je mednarodna jezikovna šola Oxford International.

Tekmovanje temelji na vrednotah olimpijskih iger. Namen je spodbujanje vrednot, kot so: prizadevanje za odličnost, timski duh, spoštovanje različnosti, sprejemanje odločitev.

Dogodek je vsekakor priložnost, kjer učenci izrazijo in razvijajo svoj potencial, in sicer v prisotnosti vrstnikov iz celega sveta ter v avtentičnem britanskem okolju.

Tekmovanje poteka od leta 2009, v letu 2017 pa se je prvič pridružila tudi Slovenija.

Učenci v času priprave in med samim tekmovanjem utrjujejo veščine 21. stoletja – t.i. 21st Century Skills, med katere sodijo: kritično razmišljanje, javno nastopanje, sposobnost reševanja problemov skozi kreativne naloge, sposobnost medkulturne komunikacije in obvladovanja konfliktov. Poleg utrjevanja in nadgradnje jezikovnega znanja učenci pridobivajo uporabno znanje in izkušnje za prihodnost, so deležni aktivnega, izkustvenega učenja v praksi in urijo socialne veščine v medkulturnem okolju (samozavest, medkulturno razumevanje, sodelovanje v timu).

Vse omenjene veščine učenci pridobivajo že v fazi priprave, ki običajno poteka od novembra do vključno marca naslednje leto. Učitelji – mentorji na matični šoli v skladu s temeljito pripravljenimi navodili in iztočnicami s strani organizatorja učence pripravljajo na tekmovalni del. Tekmovanje je tudi vezano na aktualne globalne teme. Od leta 2009 do 2018 so bile tako rdeče niti tekmovanja: podnebne spremembe, globalizacija, trajnostni razvoj, obnovljivi viri energije, družabna omrežja,

konstruktivni konflikti, digitalna revolucija, migracije in medkulturno spoštovanje, življenje v prihodnosti.

Slika 1: Zaključni dogodek BEO v Londonu

Vir: lasten vir (april 2017)

2. Tekmovalne kategorije

2.1 PREDSTAVITVE

Predstavitev države. Z upoštevanjem rdeče niti dogodka vsaka šola raziskuje in pripravi predstavitev države, ki ni njihova domovina. Predstavitev je časovno omejena in mora ustrezati iztočnicam (določena je imaginarna ciljna publika in s tem povezana vsebinska prilagoditev). Državo določi organizator. Predstavitev traja najmanj 8 in največ 10 min, besedilo na uporabljanem predstavitvenem orodju ni dovoljeno, učenci govorijo prosto in ne smejo brati. Dovoljena je raba rekvizitov in kostumov.

Predstavitev v stilu Ted Talk motivacijskih govorov. Tudi ta predstavitev je vezana na rdečo nit tekmovanja. Temo določi organizator vsaki šoli posebej, pravila pa so podobna kot pri zgoraj omenjeni predstavitvi. Predpisana so formalna oblačila.

Priprava in cilji: Vsebinski del zahteva veliko raziskovalnega dela. Učenci se naučijo sodelovalnega dela, prevzemanja pobud, samoiniciativnosti, prevzemanja odgovornosti, ustvarjalnega razmišljanja, povzemanja (ločevanje manj bistvenih od bolj bistvenih vsebinskih elementov), delitve vlog, digitalne pismenosti, sprejemanja odločitev in v zadnji fazi predvsem veščin javnega nastopanja. Z učiteljem – mentorjem učenci vzpostavijo stik, ki presega ustaljene šolske okvirje.

Sodniki v tem delu ocenjujejo prepričljivost, držo, stik s poslušalci, govorico telesa, jezikovno pravilnost ter ustvarjalnost oziroma odstopanje od ustaljenih okvirjev.

2.2 DEBATA

Za debato veljajo posebna pravila in je osredotočena na spontano rabo jezika ter sodelovanje z udeleženimi. Tema debate je povezana z osnovno tematiko tekmovanja, učenci pa navodila in vloge dobijo več mesecev vnaprej. Med samim tekmovanjem je samo prvi del debate zasnovan tako, da učenci lahko uporabijo vnaprej pripravljeno besedilo (govorijo prosto), preostali del pa poteka preko spontanih argumentov za in proti ter obrazložitev. V debati sodelujeta 2 učenca. Pri tej kategoriji imajo učenci oblečeno uradno oblačilo oziroma uniformo.

Priprava in cilji: Učitelj – mentor v skladu z navodili z učenci najprej poglobljeno obdela vsebinski del, čemur sledi priprava na retorični del. V tej kategoriji se učenci urijo v veščinah javnega nastopanja in retorike ter poglobljene rabe jezika za vnaprej določeno vsebino. Krepijo sposobnost kritičnega razmišljanja.

2.3 USTVRAJALNI DEL

Dramska igra. Scenarij za dramsko igro napišejo učenci v sodelovanju z mentorjem. Idejo zanj črpajo iz vnaprej določene krovne BEO teme. Glede na pravila organizatorja, mora sodelujoča šola scenarij poslati organizatorju približno 2 meseca vnaprej. Učenci imajo lahko oblečene kostume (scenografija v ozadju je v domeni organizatorja).

Pevski nastop a capella. Učenci izberejo melodijo (običajno je to popularna pesem, ki jo poznajo najstniki iz celega sveta, napišejo svoje (novo) besedilo v angleščini in besedilo pošljejo organizatorju približno 2 meseca vnaprej. Sporočilo pesmi se mora vsebinsko ujemati s krovno temo tekmovanja. Melodija mora biti zapeta zgolj z uporabo glasov, instrumenti in drugi pripomočki (razen lastnih teles) niso dovoljeni. Zaželjeno je, da odpeto pesem učenci pospremijo s plesnimi koraki ali na kak drug ustvarjalen način.

Skrivnosten izziv. Ključna naloga pri ter kategoriji se osredotoča na ustvarjalnost in iznajdljivost, da učenci lahko najbolje izkoristijo omejene vire, ki jih imajo na razpolago, in tako dosežejo cilj naloge. Učenci prejmejo navodila za izvedbo po zajtrku, torej se ne pripravljajo vnaprej. Mobilni telefoni niso dovoljeni. Učence nadzoruje nekdo od osebja organizatorjev, da ves čas govorijo angleško.

Improvizacijski izziv. Učenci se spopadejo z izzivom na ustvarjalnem in jezikovnem nivoju. Izziv je določen na dan tekmovanja, za pripravo pa imajo učenci na voljo največ 3 ure. Izziv, tako kot pri vseh ostalih kategorijah, sovpada s krovno temo tekmovanja.

Priprava in cilji: Učenci se učijo pisanja scenarija, pridobivajo glasbeno znanje, ves čas prebujajo ustvarjalnost, se urijo v sodelovalnem delu in prevzemanju odgovornosti, aktivirajo jezikovno sposobnost, izzivajo male sive celice, razmišljajo izven okvirjev.

Poleg tekmovalnega dela BEO vključuje še turistični del (5 celodnevnih izletov v svetovno znana angleška mesta) in bogat športno-družabni program (družabne igre, šport, karaoke, Talent Show, Face Painting ter t.i. »Svetovna tržnica«, kjer imajo učenci priložnost predstaviti svojo državo.

Učenci se pred tekmovalnim delom udeležijo tudi t.i. BEO Workshop oziroma delavnice akademskih veščin, kjer prejmejo uporabne napotke za izvedbo prepričljivega govora.

Dogodek se začne z otvoritveno slovesnostjo, kjer se predstavijo vse sodelujoče šole, prisluhne se himnam vseh držav zastopanih na tekmovanju. Konča se z zaključno slovesnostjo, ki poteka v Londonu, kjer se zberejo vse sodelujoče šole iz različnih kampusov (približno 200 šol iz celega sveta).

Slika 2: Skrivnosten izziv

Vir: lasten vir (april 2017)

Slika 3: Predstavitev v stilu Ted Talk motivacijskih govorov.

Vir: lasten vir (april 2017)

3. Zaključek

Jezikovna olimpijada BEO je več kot zgolj mednarodno tekmovanje v Veliki Britaniji. Z udeležbo si učenci pridobijo dragocene in nepozabne življenjske izkušnje, ki jim omogočajo, da se bodo samozavestno soočali z izzivi v današnjem času. Učenci stopijo iz varne "cone udobja" in naredijo pomemben korak k samostojnosti. Izbrane teme učence motivirajo in spodbujajo zdrav tekmovalni duh. Med pripravo in samim dogodkom učenci osebnostno rasejo, razvijajo kritično mišljenje in globlje zavedanje sveta, ki nas obdaja. Učijo se deliti ideje, timskega dela, spodbujanja in dajanja podpore drug drugemu, s čimer razvijajo medkulturno razumevanje in spoštovanje. S sodelovanjem v tekmovalnih kategorijah se učijo zdravega tekmovalnega duha, razvijajo nove veščine razmišljanja in komunikacije, pozitivnega in fleksibilnega odnosa ter neodvisnega mišljenja, ki jim bo v prihodnosti omogočal razcvet tako na zasebnem, kot profesionalnem nivoju.

Kot mentorica učencem prve slovenske šole, ki se je udeležila jezikovne olimpijade, navdušeno priporočam sodelovanje, saj učinki ne dosežejo samo učencev ampak tudi nas, sodelujoče učitelje. Metodologija dela je namreč izziv tudi za nas, pozitivne potrditve pa so prisotne na vsakem koraku.

Upam trditi, da so naši, slovenski otroci, nedvomno intelektualno in jezikovno na enakem, če ne celo višjem nivoju, kot sovrstniki iz šol po svetu, ki so večinoma mednarodne šole in v katerih pouk poteka v angleščini. Učenci so se z dogodka vrnili prerojeni, mnogo samozavestnejši, neustrašni ter polni zagona in veselja za življenje, o čemer pričajo nekateri njihovi vtisi:

»Za nas je bil največji dosežek to, da smo temo celotnega tekmovanja (Building bridges - gradimo mostove) uporabili v praksi, saj smo si ustvarili prijateljstva, ki bodo, saj iz naše strani, trajala za vedno.« Hana, 9. razred (OŠ Ivana Cankarja Vrhnika)

»Naposlušaš se izjemnih predstavitev in originalnih idej. Spoznavaš ljudi, ki postanejo prijatelji. Težave, ki so vsem skupne, se naučiš tako tudi premagovati. Nanje začneš tudi gledati povsem drugače: predstavljajo izziv, uganko; in kdo ne mara ugank?« Matic, 9. razred (OŠ Ivana Cankarja Vrhnika)

Mentorice iz VIZ II OŠ Rogaška Slatina pa so svoje vtise strnile takole:

"Na tem tekmovanju ni šlo zgolj za znanje tujega jezika, saj so imeli učenci priložnost, da učno snov oplemenitijo in uporabijo v praksi. Spoznanje, da lahko s svojim znanjem ustvarjajo nove vsebine, jim je dalo krila in zagon za nadaljnje delo v šoli. Okrepili so svojo samozavest, saj po tej izkušnji bolj verjamejo vase in v svoje sposobnosti. To osebnostno rast so opazili tudi njihovi starši in drugi učitelji."

(BEO mentorice – učiteljice angleščine na VIZ II OŠ Rogaška Slatina)

4. Viri:

Oxford International Education Group. BEO (online). 2018. (povzeto 10. 9. 2018). Dostopno na naslovu: www.oxfordinternational.com/language-education/beo-programmes

Anglo Center.jezikovna olimpijada BEO (online). 2018. (povzeto 10. 9. 2018). Dostopno na naslovu: www.anglocenter.si

Učni dan v gozdu – Jasmina Klakočer

OŠ Leskovec pri Krškem, Slovenija, jasmina.klakocer@gmail.com

Izvleček

Narava je lahko čudovita učilnica za učence, zato smo ves šolski dan preživeli v gozdu. Učni cilji, ki so se prepletali, so izhajali iz slovenščine, športa, glasbene umetnosti, spoznavanja okolja in likovne umetnosti. Zjutraj smo se odpravili po gozdni poti in se na cilju razdelili v skupine. Vsaka skupina je dobila nahrbtnik s pripomočki in šest oštevilčenih balonov, v katerih so bila skrita navodila za naloge. Ko so počili prvi balon, prebrali navodilo in opravili nalogo, so prišli do učiteljice po nagrado. To je bil del sestavljanke, ki so jo na koncu z ostalimi deli sestavili v sliko. Naloge in sestavljanka so bile povezane z zvokom in glasbenim ustvarjanjem, pri tem pa so uporabljali naravni material. Po skupni evalvaciji smo se odpravili proti šoli in se ustavili pri velikem hrastu, kjer smo prebrali knjigo Drevo Krištof in se pogovorili o pomenu dreves in prijateljstva. Naslednji dan smo se vrnili k hrastu, da ga je lahko vsak učenec opazoval in narisal z ogljem. Motiviranost učencev je pri učenju v naravi vedno velika, zato se je vredno vračati tja.

Ključne besede: učenec, narava, gozd, medpredmetno povezovanje, sodelovalno učenje, izkustveno učenje

Learning day in the forest

Abstract

Nature can be a wonderful classroom for pupils, so we spent the entire school day in the forest. Learning goals that intertwined came from Slovene, sports, music, learning about the environment and fine arts. In the morning we went along the forest path and were divided into groups. Each group received a backpack with accessories and six numbered balloons, in which the instructions for the tasks were hidden. When they burst out the first balloon, read the instruction and performed the task, they came to the teacher for the prize. It was part of the puzzle, which was put together in the picture with the rest of the pieces. Tasks and composition were related to sound and musical creation, using natural material. After a joint evaluation we went to school and stopped at the big oak, where we read the book Krištof Tree and talked about the importance of trees and friendship. The next day we returned to the oak, so that every student could observe and paint it with charcoal. The motivation of students is always great in learning in nature, so it is worthwhile to go back there.

Key words: pupil, nature, forest, cross-curricular integration, cooperative learning, experiential learning

1 Prednosti učenja v naravi

O pozitivnih straneh učenja v naravi sem se prepričala z lastnimi izkušnjami. Veliko učnih vsebin lahko obravnavamo zunaj učilnice, na travniku, vrtu, šolskem igrišču, gozdu … Pomembno se mi zdi, da otroci pridobijo pristen stik z naravo in jo zato tudi bolje razumejo. V naravi lahko opazujejo naravne procese, ki se spreminjajo v različnih časovnih obdobjih. S tem tudi razvijajo občutek za odgovornost do narave, jo bolj cenijo in varujejo, kar je tudi pomemben vidik za njihovo prihodnost. Narava spodbuja njihovo domišljijo, svobodno razmišljanje in so manj obremenjeni. Sama s svojimi učenci najpogosteje zahajam

v gozd, kjer se pogosto ustavimo na istem mestu. Gozd jim omogoča svobodno gibanje, kar vpliva na razvoj njihovih motoričnih sposobnosti, torej koordinacije, hitrosti, gibljivosti in ravnotežja. Sprva sem bila v dvomih, kako bom uspela obvladati skupino otrok na tako velikem prostoru, vendar se je izkazalo, da se učenci v gozdu zelo umirijo in se tam dobro počutijo. Raziskave celo kažejo, da se v naravi srčni utrip umiri, krvni tlak in vrednosti stresnih hormonov se znižajo, prav tako raven sladkorja v krvi. Prav tako naj bi naravno okolje stimuliralo socialne interakcije med otroci, zato se pogosto odločam za delo v skupini. Učenje v naravi je primerno za vse učence, tudi priseljence, romske učence, tiste z vedenjskimi ali učnimi težavami. Vsi se vedno znova radi vračajo tja.

2 Učni dan v gozdu

Okolica naše šole nam omogoča pester izbor naravnih učnih okolij. V bližini imamo njive, travnik, gozd, šolski vrt in potok. Zavedam se, kako narava že sama po sebi pozitivno vpliva na učence, zato se naše učenje pogosto preseli iz učilnice v naravo. Dan, ki ga bom predstavila, je zajel učne predmete 3. razreda, ki smo jih imeli takrat na urniku. Gre za medpredmetno povezovanje, saj so se učne vsebine in cilji prepletali. Dejavnosti, učne vsebine in učne cilje bom predstavila ločeno po predmetih.

2.1 Šport

Šport je predstavljal pohod do točke v gozdu, kjer smo se ustavili in opravljali naloge. Med potjo smo imeli priložnost ponoviti, kako se kot pešci obnašamo v prometu, saj je del poti vodil po pločniku ob glavni cesti. V gozdu smo si na koncu vzeli tudi čas za igre, ki so si jih učenci lahko izbrali sami. Zdi se mi pomembno, da imajo učenci tudi nekaj časa za nevodeno igro. V večini so se odločili za lovljenje in skrivalnice, nekateri pa so si vzeli čas za raziskovanje gozda. Šli so lahko tako daleč, da so me še videli. Učni cilji za omenjeno učno uro so bili, da učenci:

sproščeno izvajajo naravne oblike gibanja,

oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce (odgovoren odnos do narave in okolja),

upoštevajo osnovne elemente varnosti na pohodu.

2.2 Spoznavanje okolja in glasbena umetnost

Učni cilji in vsebine so se pri teh dveh predmetih tako prepletali, da bi bilo težko zapisati, kaj spada k enemu in kaj k drugemu predmetu. Glavna tema je bila zvok. Odločila sem se za didaktični pristop skrivnostnosti, ki pri učencih vzbudi veliko radovednosti in motivacije, prav tako pa spodbuja učenje na prostem.

Učencem sem zjutraj povedala, da imam danes za njih pripravljeno presenečenje, ki je zapisano v zelenem pismu. Poklicala sem nekoga, ki bo poiskal to pismo, ga odprl in naglas prebral. Vodila sem ga z ritmičnim igranjem na tamburin. Počasen ritem je pomenil, da se oddaljuje od pisma, hiter pa, da se mu približuje. V pismu je pisalo:

Dragi učenci! Danes naša učilnica ne bo imela štirih sten, oken, luči in table. Bila bo drugačna, še bolj zanimiva in pestra. Želite izvedeti, kam vas bo peljala pot? Obujte se in počakajte pred šolo, kjer bo razkrita prva skrivnost.

Dobili smo se pred šolo in se odpravili v bližnji gozd. Učenci niso potrebovali ničesar s seboj, sam sem imela vse pripomočke pripravljene v nahrbtnikih. V gozdu so se razdelili v skupine. Razložila sem, kaj je naloga vsake skupine in kako bo potekalo njihovo delo. Vsaka skupina je dobila nahrbtnik s pripomočki in šest s številkami označenih balonov, v katerih je bilo skrito navodilo naloge. Izbrali so balon, ga počili in prebrali navodilo. Nalogo so opravili s skupinskim sodelovanjem. Vse naloge so bile vezane na temo zvoka. Ko so nalogo rešili, so dobili del sestavljanke, ki so jo sproti sestavljali. Šele ko so prišli po sestavljanko, so lahko počili naslednji balon in nadaljevali z naslednjo nalogo. Skupine so bile med seboj toliko oddaljene, da se niso motile, a da sem jih še vedno videla. Navodila nalog so zapisana v prilogi.

Učenci so sproti sestavljali sestavljanko, vsaka skupina je imela drugačno sliko. Vse slike so bile vezane na to, kako ljudje slišimo: izvora zvoka, uhelj, sluhovod, možgani.

Ko je skupina končala sestavljanko, je dobila na listu zapisane trditve o zvoku, h katerim je prilepila navodilo naloge, s katero je to dokazala. Pri skupni evalvaciji smo pregledali, ali so trditve ustrezno razvrstili.

Na koncu smo pogledali, kakšne slike so sestavili in ugotovili, da so med seboj povezane. Učenci so se nato s slikami postavili v pravilni vrstni red (izvor zvoka, uhelj, sluhovod, možgani).

Učni cilji omenjenih dejavnosti so bili, da učenci:

spoznajo nastajanje in lastnosti zvoka,

spoznajo čutilo za zvok,

v skupini doživeto in sproščeno pojejo otroške, ljudske ali umetne pesmi,

spremljajo petje z improviziranimi glasbili,

spoznajo in uporabljajo glasbene pojme: glasbila, zvok, ton, višji/nižji ton.

Pri učencih je bilo opaziti veliko motivacijo za delo. Prvo pravilo, ki si ga je zadala vsaka skupina je bilo, da vsak poči vsaj en balon. Ideja o tem, da je navodilo skrito v balonu, se jim je zdela zelo zanimiva. Za nekatere je bil pravi izziv, kako priti do listka. Nekateri so balon stiskali k sebi, nekateri so ga hoteli predreti s svinčnikom, spet drugi so ga želeli počiti z nogo ali pa ga močno stisniti ob drevo. Vedno so v velikem pričakovanju čakali, kaj bo njihova naslednja naloga. Opazila sem, da je nalogo naglas prebral tisti, ki je balon počil. Tako se je imel vsak priložnost vsaj enkrat počutiti kot vodilni v skupini in je imel pomembno nalogo. Naloge so bile zastavljene tako, da je bilo potrebno medsebojno sodelovanje. Skupine so bile heterogene, v vsaki skupini je bilo pet učencev.

2.3 Slovenščina

Po končani evalvaciji skupinskega dela in prosti igri učencev smo se odpravili do velikega hrasta ob robu gozda. Učenci so ugibali, koliko je staro to drevo, kako je visoko, kaj raste na njem in nato smo prešli k domišljijskim vprašanjem. Kaj vse bi lahko slišalo to drevo? Kaj vse je že videlo? Kaj bi nam drevo zdaj zaupalo, če bi lahko govorilo? Kakšen nasvet bi nam dalo? Česa se drevo veseli? Kaj ga skrbi? Imeli so zelo različne in zanimive odgovore, kaj hitro pa so se dotaknili tudi okoljske problematike onesnaževanja in prekomernega sekanja gozdov. Posedli smo se pod njegovo krošnjo, kjer sem jim prebrala knjigo Drevo Krištof. Zgodbo pripoveduje hrast z imenom Krištof. Zaupa nam, kako je bil nekoč seme, ki ga je veter nosil po zraku, neko jesen pa je padel na travnik, vzkalil in zrasel v majhno drevo. Sprva ni imel prijateljev, kar ga je žalostilo. V bližini ni bilo drugih dreves, živali pa se

tudi niso ustavljale pri njem, ker je bil majhen in jim ni mogel nuditi zavetja. Z leti pa je postajal večji in mogočnejši, zato so na njegove veje priletele ptice in si spletle gnezda. To so bile njegove prve prijateljice. Kasneje so se jim pridružile še ostale živali in rastline, tako da Krištof ni bil nikoli več sam. Varoval je svoje prijatelje pred dežjem in mrazom in v tem zelo užival. Bil je srečen.

Učenci so zgodbi radi prisluhnili. Pravili so, da so imeli občutek, kot da jim pripoveduje drevo, pod katerim so sedeli. Po branju je sledil skupinski pogovor, kjer smo doživljanje in počutje Krištofa poskusili primerjati z našimi izkušnjami in doživetji. Prednostni temi sta bili ekologija in prijateljstvo. Krištof je v začetku zgodbe povedal, da drevesa šepetajo svoje ime, kadar piha veter. Zato so si učenci izbrali katerokoli drevo v bližini, se naslonili nanj in prisluhnili ali jim bo zašepetalo svoje ime ali morda celo povedalo kakšno zgodbo. Kdor je želel, je lahko sošolcem predstavil, kaj je slišal.

Učni cilji omenjene učne ure so bili, da učenci:

poglabljajo prvotno doživetje in razumevanje ter izražajo mnenje o besedilu,

razvijajo zmožnost predstavljanja, vživljanja v osebo, poistovetenja z njo ter privzemanje vloge osebe,

prepoznajo glavno književno osebo,

podatke o književni osebi iz besedila dopolnijo s podobami iz vsakdanje izkušnje ter domišljijskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja drugih umetnostnih del,

upovedujejo čustva in razpoloženja književnih oseb, ugotovitve utemeljujejo s podatki iz besedila.

Naslednji dan smo se pri pouku likovne umetnosti vrnili k hrastu, kjer so si učenci poiskali svoj kotiček, ga opazovali in narisali z ogljem. Tako se je naš učni dan v gozdu za tokrat zaključil.

3 Zaključek

Učenci imajo navadno radi, da se nekaj odvija malo drugače. Pouk v gozdu ali v katerem drugem naravnem okolju je zagotovo nekaj, kar spremeni njihov šolski vsakdanjik. Poleg tega, da jih učenje v naravi zelo motivira in da pogosto nimajo občutka, da se učijo, ima takšno učno okolje tudi veliko drugih prednosti. Na naši šoli je veliko učencev priseljencev in romskih učencev, ki se pogosto težje vključijo med svoje vrstnike in potrebujejo drugačne pristope poučevanja. Narava jim omogoča, da se tam učijo z vsemi čutili in celostno sprejemajo informacije. Tam so tudi bolj sproščeni, zato lažje vstopajo v odnose s sošolci. Imam pa tudi zelo dobre izkušnje z učenci z motnjami pozornosti. V naravnem okolju delujejo zelo drugače kakor v učilnici. Lažje se osredotočijo na delo, njihova motiviranost in radovednost sta bistveno večji. Seveda pa imajo pouk na prostem radi tudi ostali učenci. Kadar se prvič odpravimo v gozd, je pomembno, da učence seznanimo s pravili, ki veljajo tam. Če pa se večkrat vračamo tja, predhodni razgovori niso več potrebni, saj jih učenci že dobro poznajo in so navajeni takšnega načina dela. Edina šibka točka, ki jo vidim pri takšnem načinu dela je, da pri večjem številu učencev potrebujem učitelja spremljevalca, ki pa seveda ne more biti vedno na voljo. Vendar nam učiteljem to ne sme biti ovira, saj so pozitivni učinki učenja v naravi takšni, da učence preprosto moramo peljati ven.

4 Viri in literatura

Kolar, M.: Travnik kot učilnica, učilnica kot travnik. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1999.

Cornell, J.: Približajmo naravo otrokom. Celje: Mohorjeva družba, 1994.

Zelena učna okolja: Prednosti učenja v naravi za otroke s posebnimi potrebami (splet). 2018. (22.9.2018) Dostopno na naslovu: http://www.gozdna-pedagogika.si/institut-gp/

Gantschev, I. in Inkiow, D.: Drevo Krištof. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1996.

Priloge

navodila nalog za skupinsko delo

Priloga – navodila nalog za skupinsko delo

Dobro prisluhnite različnim zvokom. Čimveč jih zapišite na list. Katerih zvokov je največ, tistih, ki jih izvaja človek, živali, narava ali stroji?

Iz torbe vzemite šest lončkov brez luknjice in lepilni trak. Izdelali boste preproste ropotulje. V lonček dajte poljubni naravni material (kamni, vejice …). V vsaki ropotulji naj bo le ena vrsta materiala. Nato lončka zalepite z lepilnim trakom ali gumico. Zaigrajte na njih. Poskusite ugotoviti, katera ropotulja daje najvišji in katera najnižji zvok.

Pojdite do učiteljice, ki vam bo dala podlago in pismo. V njem je razrezanka. Sestavite jo na podlago. Kaj mislite, da vam želi povedati sestavljena slika? (Slika je predstavljala, da se zvok širi tudi po vodi.)

Ta naloga ni povezana z zvokom, a vendar je zelo pomembna. Pridite po sadno malico!

Izberite poljubno ljudsko ali umetno pesem. Zapojte jo in jo ritmično spremljajte z različnimi zvoki. Uporabite naravni material, lahko tudi ropotuljo iz prejšnje naloge.

Naredili boste preprosti telefon. Iz torbe vzemite vrvico in lončke, ki imajo na dnu luknjo. En konec vrvice napeljite skozi luknjo v lončku in naredite vozel, da vrvica ne bo ušla iz luknje. Enako naredite z drugim koncem vrvice na drugem lončku. Ko je vrvica napeta med obema lončkoma, lahko preizkusite telefon. Ali se s sošolcem slišita, čeprav sta stran drug od drugega in morda še celo skrita za drevesom? Na kaj morata biti pozorna, da se lahko slišita?

S plesom v igro – Lidija Klančič

OŠ Martina Konšaka Maribor, Slovenija, lidijastopar@hotmail.com

Izvleček

Učitelji pri svojem delu pomagajo, motivirajo in vodijo učence pri razvoju neodkritih potencialov, pri čemer imajo pomembno vlogo interesne dejavnosti. Ena takšnih je ljudski ples, ki vpliva na iskreno in pozitivno samopodobo ter pomaga učencem pri ustvarjalnem razmišljanju. V prispevku bo predstavljeno skupno delo učencev interesnih dejavnostih Folklora in Mladi gledališčniki. Namen projekta je bil povezati igralske in glasbeno-plesne talente, rezultat skupnega dela pa je bila gledališka predstava Od kod si kruhek? Pri interesni dejavnosti Folklora so se otroci naučili nekaj pesmi, ki so jih zapeli ob različnih plesih. Pri interesni dejavnosti Mladi gledališčniki so učenci vadili po izbrani dramski predlogi. Najpomembnejši cilj projekta je bila glede na različne plesne in igralske sposobnosti učencev uspešno odigrana igra, pri čemer sta bili na sodoben način povezani dve za slovenski prostor tradicionalni umetnosti.

Ključne besede: interesna dejavnost, ljudski ples, dramatizacija, glasbeno- gledališka igra, izrazna umetnost.

DANCE AND DRAMA

Abstract

Teachers help, motivate, and guide students in their development of hidden potential. In this respect, extracurricular activities play an important role. One of such activities is folk dance, which builds an honest and positive self-image and helps students with creative thinking. The article presents the joint work of students attending the Folk Dance and Young People of the Theatre extracurricular activities. The purpose of the project was to unite theatrical and dance talents and the result of the joint work was the Where Are You from, Bread? theatre play. Attending the Folk Dance extracurricular activity, the children learned a few songs which they sang to accompany various dances. Attending the Young People of the Theatre extracurricular activity, they rehearsed the chosen play. The most important objective of the project was to put on a successful play in consideration of the students' different dance and theatrical skills. In a modern way, the approach combined two types of art typical for the Slovenian territory.

Keywords: extracurricular activity, folk dance, dramatisation, music theatre, expressive art.

1 UVOD

Skozi gibanje, glasbo in pesem izražamo svoja občutja, kot so veselje, bolečino, hrepenenje idr. Ples je gibanje in obstaja že od nekdaj. Sem uvrščamo preproste otroške plese, rajalne igre kakor tudi ljudske plese. In ravno ti, poleg različnih izštevank in gibalnih iger, prispevajo k otroški ustvarjalnosti.

Otroci imajo veliko potrebo po gibanju in, da se lahko igrajo se svobodno. Njihova potreba po gibanju je izredno pomembna, saj se tako razvija biopsihosocialno ravnotežje, kar pospešuje rast in razvoj.

2 LJUDSKI PLES

Slovensko ljudsko izročilo delimo v dve plasti. Veliko plesov je skupinskih, kjer se plesalci primejo za roke v obliki kače ali vrste ter poskakujejo po hiši, travnikih ali kje drugje. Plesi novejše plasti so predvsem parni, npr. štajeriš. (Koban Dobnik, 2005).

2.1 VLOGA LJUDSKEGA PLESA V ŠOLI

Glede na učni načrt za šport izvajajo učenci v 1. VIO gibanje ob glasbi v različnem ritmu, izražajo svoje občutke, razpoloženja in zaplešejo otroške in ljudske plese. Pri tem posnemajo različne živali, predmete, pravljične junake idr. Gibljejo se ob notranjih in zunanjih spodbudah. Ob teh dejavnostih spoznajo tudi nekatere teoretične vsebine, nekaj o spremljavi na glasbila in o ljudskih plesih na Slovenskem.

Učenci se gibljejo ob ritmični izreki, ob poslušanju glasbe ter med drugim plešejo ljudske plese. Na ta način izražajo svoja glasbena in zunajglasbena doživetja.

V učnem načrtu za glasbeno umetnost izvajajo učenci v 1. VIO različne oblike gibanja ter se ob petju in glasbi gibljejo in plešejo ljudske plese ter ustvarjalno izražajo glasbena doživetja (Učni načrt za glasbeno vzgojo, 2011).

2.2 PLESNO IZROČILO

Otroško plesno izročilo zajema rajalne igre, ki jih otroci lahko izvajajo v različnih položajih in oblikah. To bi bilo v krogu, polkrogu itd. Igra je tista, ki oblikuje plesno izročilo pri otrocih. Otroci se zelo radi igrajo igre, kot so Bela, bela lilija; Ali je kaj trden most; Ringa ringa raja; Marička sedi na kamenu; Rdeče češnje rada jem; Potujem v Rakitnico idr. Otroci postanejo ravno z otroško igro med seboj zelo povezani. Otroci jo v preprosti in poenostavljeni odrski postavitvi prikažejo z ljudskimi plesi, pesmimi in drugimi ljudskimi prvinami. (Knific in Knific, 2007)

2.3 RAJALNE IGRE

Rajalne igre so igre, ki vsebujejo veliko gibanja. Gre za vsestransko povezanost otrok, saj se v takšnih igrah lahko pokaže sprejemanje pravil igre in, ali se je posameznik pripravljen prilagoditi ter se vključiti v skupino. Otroci morajo biti med seboj povezani preko govora, petja in gibanja. Med takšne igre štejejo predvsem otroški plesi. Velikokrat imajo v igrah posamezniki svojo vlogo, ki je drugačna, npr. gibanje v nasprotno smer.

Ustvarjalne rajalne igre pa lahko vključimo kot del abstraktnega besedila. Otrok ima pri rajalnih igrah občutek povezanosti s skupino. Vanjo se lahko hitro vključi.

2.4 LJUDSKI PLESI V 1. VIO

Otrok ima možnost z rajalnimi in gibalnimi igrami ter izštevankami biti zelo ustvarjalen in razvijati svojo ustvarjalnost.

Ljudski ples je v nižjih razredih seveda lažje vključiti v pouk, saj razredni učitelj združi glasbeno umetnosti in šport. Prav tako lahko vključi interesno dejavnost: Plesno-ljudsko izročilo.

Učitelj sam oceni, ali je posamezni ples primeren starosti in seveda zrelosti ter sposobnostim otrok. Učenci morajo interesno dejavnost obiskovati z veseljem. Pomembno je njihovo doživljanje plesa. (Koban Dobnik, 2005)

Koban Dobnik (2005) predlaga nekaj izštevank: En kovač konja kuje, Ekate, pekate, Ena putka kokodajsa, Petelinček pelje žito, Bela bela lilija, Prvo leto služim.

3. UČITELJI V 1. VIO

Že v prvem razredu je sestavljen tim učiteljic, ki svoje znanje prepleta in ga posreduje otrokom. Kadar so v timu učitelji, ki imajo skupna pravila, dogovore, kadar se med seboj spodbujajo in dajejo ter sprejemajo nasvete, znanja, druge sposobnosti, takrat je lahko posredovanje njihovega znanja uspešno. (Kuščer, 2003)

Za timsko delo je značilno sodelovanje pri načrtovanju, povezanost in fleksibilnost. Predvsem zato, ker se posamezniki razlikujejo, imamo različna predznanja, delovne navade. Pouk je lahko zaradi različnih pristopov poučevanja notranje diferenciran in v določenih situacijah tudi bolj individualiziran.

3.1 TIMSKO DELO Z UČITELJICAMA DRAMSKEGA KROŽKA

Temeljni pogoj za delovanje tima je vsekakor komuniciranje in aktivno poslušanje. Tako lahko posameznik posreduje ideje drugim in medtem spozna njihove. Vsak član v timu se mora zavedati tako verbalne kot neverbalne komunikacije.

Tako smo tudi učiteljice dveh interesnih dejavnosti povezale igralce in plesalce v eno zgodbo. S pomočjo učencev smo na oder postavili gledališko igro »Od kod si, kruhek?« Seveda je bil naš skupni cilj združiti tradicionalne ljudske plese s sodobno igro kakor tudi uspešno in dobro nastopiti ter se pokazati na šolskih prireditvah za starše, učence 1. in 2. VIO. Svoj projekt smo predstavili tudi na srečanju gledaliških skupin »Z odra na oder«, ki ga že vrsto let pripravljajo na OŠ Leona Štuklja v Mariboru.

Veliko učencev je bilo vključenih v interesno dejavnost Folklora, ki jo vodiva dve učiteljici. Vanjo so se vpisali učenci, ki imajo veselje do plesa, glasbe, ki imajo posluh, znajo posnemati glas drugih, si zapomnijo besedilo. Po drugi strani pa sta tudi učiteljici pri interesni dejavnosti Mladi gledališčniki izbirali učence, ki imajo smisel za igro, se lahko naučijo včasih tudi daljša besedila in znajo svojo ustvarjalnost prikazati na odru.

Pri interesni dejavnosti Folklora sva izbrali nekaj pesmi, ki smo jih opremili z melodijo, zborovskim petjem ali solo petjem. Sledile so intenzivne vaje. Učencem sva razdelili pesmi, ki so jih ti lahko prepevali doma.

Težko je bilo določiti solo pevca za posamezno pesem. Skupinske pesmi so lepo odpeli, odigrali svojo vlogo v igri. Glede na to, da smo bili del gledališke predstave, smo del časa na vajah namenili tudi prihajanju na oder in odhajanju z njega, in sicer konkretno po izvedbi določenega plesa ali pesmi.

Tovrstno povezovanje in sodelovanje je zagotovo zahtevnejše, kot samo poučevanje folklornih plesov, saj sicer v veliki meri spleteš ples z glasbo in petjem, pri čemer se ni treba ozirati na druge udeležence nastopov. Sedaj smo morali biti pozorni na nastopajoče igralce in na odrske kulise. Postaviti smo se morali nemoteče drugim, hkrati pa smo morali biti vedno ob pravem času na pravem mestu. Vsekakor so morali biti plesalci folklorne skupine zelo zbrani. Morali so slediti in dati maksimalno od sebe.

Pri interesni dejavnosti Mladi gledališčniki sta učiteljici združili naslednje dejavnosti: branje besedila, izražanje govora, oseb, scene in glasbe.

Obe interesni dejavnosti sta vključevali učence 1. VIO. Vaje smo imeli enkrat tedensko, in sicer ob sredah, eno šolsko uro, v okviru vrtiljaka dejavnosti. To pomeni, da so vsi učenci 1. VIO hkrati vključeni v po lastnih željah izbrano dejavnost. Učenci tega krožka so se vživljali v različne vloge ljudi, komunicirali z mimiko obraza, gibi in celim telesom. Vsak je še na svoj način dodal osebno noto.

Po ločeni izvedbi posameznih interesnih dejavnosti in ločenih vajah so končno prišle na vrsto skupne vaje. Vaje so potekale enkrat tedensko. Zbralo se nas je veliko. 8 parov iz folklorne skupine in nastopajoči v dramatizaciji iz gledališke interesne dejavnosti. Vseskozi smo bile prisotne vse 4 učiteljice.

Učiteljici, ki vodita ID Mladi gledališčniki, sta poskrbeli za odrsko kuliso. Ta je bila estetska in zelo preprosta, s katero pa smo prikazali prizorišče dogajanja zgodbe. Na odru je bil postavljen mlin, nekaj lesenih zabojev, ki so bili uporabljeni za predstavitev pekarne. Za boljšo vizualizacijo smo si pomagali tudi s pravimi hlebčki kruha, žemljicami in drugimi pekovskimi dobrotami. Prav tako smo uporabili mizico, ki je predstavljala trgovino. Učenci so natanko vedeli, kje bodo odigrani posamezni prizori. V oblekah je vsak posameznik odigral svojo vlogo.

Učiteljice smo nastopajoče razdelile tako, da pri prihodu na oder najmanj motijo drug drugega. Me smo stale v zaodrju, da smo jim pomagale, kadar so bili nesigurni o prihodu na oder in odhodu z njega. Prav tako smo pri sebi imele besedilo, s katerim bi jim pomagale, če bi se jim zataknilo. Tudi plesalci so ves čas sledili igri.

Plesalci so prav tako bili ključni del igre. S svojo predstavitvijo, petjem in plesom so popestrili dogajanje na odru. Svoj del so dodale tudi narodne noše in seveda spletene kitke. Folkloristi so bili bosi, kar je prišlo še posebej do izraza. Vse v zgodbi je bilo povezano. Tudi konec predstave je bil poseben, saj smo zaključili nastop tako, da so se na odru v plesu in petju združili vsi nastopajoči.

4 ZAKLJUČEK

Ljudski plesi so pomemben del slovenskega naroda. Da bi se ti ohranili, a ne samo med otroki, jih moramo posredovati na njim primeren način, in sicer tako, da jih bodo najlažje razumeli. Pri tem lahko pomagajo učitelji, vzgojitelji, starši in stari starši, hkrati pa so ravno slednji tisti, ki preko otrokove zunajšolske dejavnosti pridejo v stik z našo preteklostjo in tradicijo. V predstavljenem primeru pa velja to kar za dve dejavnosti naenkrat. Povezati folklorni ples in gledališčno predstavo ter oboje predstaviti na skupnem odru se je izkazalo kot zelo dobra in dobrodošla ideja. Pozitivni odzivi so prihajali tako s strani otrok, ki zelo radi plešejo in so poleg tega uživali v dobrodošli spremembi podajanja ljudskega izročila, na drugi strani pa je tudi publika z navdušenjem sprejela ta naš svež pristop. Poleg tega je bil naš projekt tudi s strani strokovne javnosti pozitivno ocenjen, saj smo se na srečanju gledaliških skupin »Z odra na oder«, ki ga že vrsto let pripravljajo na OŠ Leona Štuklja v Mariboru, uspeli uvrstiti na regijsko srečanje otroških gledaliških skupin v Pesnici. Ta dodatna pozitivna izkušnja je bila še razlog več, da smo se v letošnjem letu ponovno odločili za sodelovanje v okviru novega projekta.

5 VIRI IN LITERATURA

Knific, B. in Knific, M.: Otrok in plesno izročilo. Etnolog, 2007, str. 43-60. https://www.etno-muzej.si/sl/etnolog/etnolog-17-2007/otrok-in-plesno-izrocilo

Koban Dobnik, M.: Glasba in gib. Nova Gorica: Educa, 2005.

Kos, N.: Od kod in kam. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije, 1982.

Kuščer, K.: Timsko delo vzgojiteljice in učiteljice v prvem razredu devetletne osnovne šole. Vzgoja in izobraževanje, 34 (4). 2003.

Učni načrt. Program osnovna šola. Glasbena vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

Učimo se zunaj – Klavdija Klinar

OŠ Toneta Čufarja Jesenice, Slovenija, klavdija.klinar@guest.arnes.si

Izvleček

Gozd in narava otroke pripravita k čudenju in spontanemu raziskovanju, motivirata jih za učenje. Pouk izvajamo v naravi, načrtujemo in pripravljamo dejavnosti na podlagi izkustvenega učenja. Z izkušnjami, opazovanjem, spoznavanjem učenci aktivno sodelujejo pri nalogah, zraven razmišljajo in pridobivajo nova znanja in se tako učijo. Pouk v gozdu in naravi, praktično in izkustveno učenje, raziskovanje in opazovanjem z vsemi čuti je otrokom prijazen in zanimiv način učenja. Ker otroci vse več časa presedijo pred elektronskimi napravami in se na splošno ne gibajo dovolj, je pomembno, da dopoldan, ko so v šoli pri pouku, preživijo razgibano, v gibanju in na svežem zraku. Z gibanjem spodbujamo nastanek novih možganskih celic in povezav med njimi ter preprečujemo njihov propad, kar pozitivno vpliva na spomin, učenje in počutje. Več gibanja se lahko ponudi učencem s poukom zunaj, ki ga izvajamo enkrat tedensko. Cilji vseh predmetov so prilagojeni učenju v naravi. Poleg ciljev iz učnega načrta pridobivajo še veliko koristnega za življenje – izkušnje.

Ključne besede: pouk v naravi, izkustveno učenje, medpredmetne povezave, spremembe v naravi, gibanje.

Outdoor learning

Abstract

Nature and forest encourage our children to think, wonder, experience and consequently motivate them to learn. We like to perform classes outdoors, plan and prepare activities based on learning from experience. Students can observe, study, take part in different tasks and at the same time they develop their way of thinking and gain new knowledge therefore they learn. Outdoors classes, practical and experienced learning, exploring and observing with all senses is a child-friendly and interesting way of learning. Due to the fact that nowadays children spend more time indoors in front of various electronic devices, they don’t move a lot, I assume it is of great importance to plan lessons outdoors in the open fresh air. I have outdoor lessons for first graders each Thursday morning. With outdoor activities we even stimulate the growth of new brain cells and interconnections among them and prevent their decrease. It has a special effect on our memory and good condition. With outdoors

lessons we achieve not only the school subjects objectives but we also learn many advanced life experiences.

Key words: outdoor lessons, experienced learning, integrated learning, nature changes, activities in nature.

1 Učenje in gibanje

Sodobne nevrološke raziskave kažejo, da otroci potrebujejo spontano igro in gibanja po neravni površini, več socialnih odnosov. Samo tako se njihovi možgani pravilno razvijajo, bolj so organizirani, učljivi in dalj časa zbrani. Zaradi koordinacije in ravnotežja, ki ga razvijajo med gibanjem, usklajeno delujeta obe možganski polovici. Povečan dotok krvi aktivira večjo kapaciteto možganov, kar ugodno vpliva na sposobnost pomnjenja in koncentracije. Učenci med gibanjem in učenjem zunaj krepijo osebnost in samozavest, izboljšujejo socialne veščine, miselne in gibalne spretnosti in sposobnosti, vztrajnost, potrpežljivost, koncentracijo, sodelovanje, gradnjo prijateljskih vezi. Z gozdno pedagogiko učencem ponujam neposredno vzgajanje in poučevanje v gozdu o gozdu, zaznavanje z vsemi čuti, glavo, telesom, lažje ohranjanje pozornosti, spodbujanje predstav in domišljije, lastno interpretacijo resničnosti, učenje na lastnih napakah in uspehih. Učenci se učijo opazovati naravo in opaziti spremembe v njej, pozorni so na različne zvoke, nabirajo material, ki ga uporabijo za reševanje problemskih nalog, premagujejo naravne ovire ob poti, pod krošnjami dreves se učijo pesmi ter plesov, ob preštevanju vej, storžev in kamnov razvijajo številske predstave in vadijo računanje, se učijo o drevesih, jih opazujejo, tipajo, vonjajo, objemajo, iščejo in opazujejo živali, poslušajo in dramatizirajo pravljice.

2 Pouk v naravi

Na začetku šolskega leta smo se dogovorili, da bo enkrat na teden pouk potekal zunaj. To pomeni, da se smo se redno odpravili v naravo, kjer smo imeli pouk. Odšli smo ob vsakem vremenu, zato so bili otroci primerno opremljeni. S seboj so imeli gozdni nahrbtnik v katerem je bila plastenka z vodo ali termovka s čajem, kapa, rokavice, dežnik, odvisno od pričakovanega vremena. Obuti so bili v pohodne čevlje. Okrog vratu so imeli rumene rutke, saj smo del poti prehodili skozi mesto. Starši pohvalijo zanimanje otrok za gozdni dan, saj otroci pridejo domov z vedno novimi zgodbami o gozdnih dogodivščinah: opazovanju živali, srečanju lovca, gradnji pasti za nepridiprave, lovu na zaklad, presenečenju gozdnega škrata, izdelovanju mandale, gozdnem avtobusu.

Moje priprave na pouk v naravi so se začele takoj, ko so vsi vpleteni potrdili strinjanje z izvajanjem. Učence nad poukom zunaj učilnice ni težko navdušiti, saj jih narava kar vabi k raziskovanju. Sama potrebujem, poleg vsega pedagoškega znanja, tudi dobro znanje o gozdu in naravi. Kljub temu je potrebno znati učence za točno določeno stvar navdušiti ter prepoznati in usmeriti njihov zanos in navdušenje. Še pomembneje je, da znanje z učenci gradimo na doživetjih ter trenutnih izkustvenih situacijah, da sem pripravljena izkoristiti trenutno navdušenje in jih tako nekaj naučiti. Učenje v naravi je potrebno voditi in usmerjati ob določenih pravilih. Ko učenci dobijo nalogo ali raziskujejo, se morajo držati navodil, za katera smo se dogovorili ob začetku obiskovanja gozda in veljajo vedno, ko imamo pouk v naravi. Pravila, ki jih učenci dobro poznajo so: v naravi si gost, ne zapuščaš skupine, ob žvižgu se vrneš na postajo, ne mečeš kamenja in drugih predmetov, ki jih najdeš, ničesar ne daješ v usta, živali se ne dotikaš. Za primer nezgode imam vedno s seboj tudi prvo pomoč.

Naši gozdni dnevi potekajo po določeni časovnici. Po malici se oblečemo in odpravimo na teren. Glede na obravnavane teme izberemo lokacijo: gozd, pot ob Savi, spominski park, sprehod po mestu. Na poti imamo določene postaje, kjer izvajamo naloge in usvajamo učno snov. V naravi poteka učenje z opazovanjem in preizkušanjem, učijo se na lastnih izkušnjah, na konkretnih primerih. Učenci med seboj veliko sodelujejo in si pomagajo, delajo v skupinah in ob tem razvijajo samozavedanje in prepoznavanje lastnih zmožnosti ter odgovornosti. Na zadnji postaji imamo zdravo malico, ki jo učenci prinesejo s seboj v gozdnem nahrbtniku. Pijejo vodo ali čaj, pojedo manjši prigrizek in sadje. Po malici imajo čas za prosto igri, v kateri učenci zelo uživajo in se vedno prehitro konča. Čaka nas še pot do šole, kjer se pouk zaključi.

2.1 Spoznavanje okolja

Ure spoznavanja okolja pri pouku v naravi potekajo ves čas. Otroci ob poti ponavljajo veščine varnosti v prometu. Spoznavajo prometne poti v okolici šole, poznajo pravila varne hoje (hoja po pločniku, prečkanje ceste čez prehod za pešce, prečkanje ceste kjer ni prehoda, skupinske hoje, hoje ob odrasli osebi po pločniku, hoje kjer ni pločnika), razumejo pomen vidnosti v prometu ter nošenja rumene rutice in uporabo kresničke. Učenci preverjajo drug drugega, če so pripravljeni za sprehod po cesti. Pogledajo sošolca in ugotavljajo ali je primerno opremljen. V okolici naše šole iščejo znake, ki jih opozarjajo na nevarnosti v prometu.

Na stranski cesti utrjujejo pravilno prečkanje ceste. Učenci v paru prečkajo cesto in se med seboj spodbujajo k pravilnemu prečkanju ceste. Predvsem pa se navajajo na samostojnost ob novi izkušnji. Učenci so se zelo dobro naučili opazovati in opisovati spremembe v naravi, ki jih zaznajo na sprehodu. Časovno raziskujejo, opredeljujejo in pojasnjujejo dogodke in spremembe v različnih letnih časih, prepoznajo, poimenujejo in primerjajo različna živa bitja in okolja, vedo, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij in od nežive narave, znajo poiskati razlike in podobnosti med rastlinami in živalmi.

Jesenske spremembe, ki so jih opazili v naravi so opisali. „Naš“ macesen se še ni spremenil, sosednji pa že. Vrtnine z vrta so pobrali. Listi dreves so se obarvali in odpadli, sadno drevje je golo. Postaja hladno, dnevi se krajšajo. Na sprehodu v parku so videli, da vse cveti in brsti. Opazili so prve liste na drevesih in grmovju. Cvetlice so drugačne kot v gozdu.Z učenci smo se sprehodili po najstarejšem delu Jesenic in opazovali stare stavbe, ostanke življenja v preteklosti. Obiskali smo muzejsko območje Stara Sava, si ogledali staro delavsko stanovanje in se igrali stare igre. Učenci so spoznavali, da je bilo življenje ljudi v preteklosti drugačno, spoznali so vidike življenja ljudi nekoč, opazovali in spoznavali stare hiše in predmete. Ves čas, ki so ga preživeli v naravi, so skrbeli tudi za svoje zdravje: gibali so se na svežem zraku, jedli zdravo hrano in pili vodo. Doma so učenci poskrbeli za osebno higieno in počitek. Med poukom v naravi so spoznavali svoje telo in čutila. Dele svojega telesa primerjali z živalskimi deli telesa.

2.2 Slovenščina

Učenci so učne cilje pri slovenščini usvajali v naravi. Pravljice so najraje poslušali, ko so sedeli na hlodih ali pod krošnjami dreves. Za dramatizacijo so poiskali dodatke v gozdu in igrali na koreninah dreves. Pesmi so deklamirali gozdnim živalim, drevesom in sošolcem, ki so nastop vrednotili. Zlogovali so ter ob tem delali počepe ali poskoke. Ob usvajanju črk so utrjevali zapis v blatu, snegu ali pesku. Črke so oblikovali iz materiala, ki so ga nabrali v gozdu. Učenci so v gozdu izrekali voščila. Razvijali so zmožnost

govornega nastopanja ob izvajanju govornih nastopov ter vadili glasno in razločno govorjenje. Po končanih govornih nastopih so vrednotili svoj in sošolčev.

Iskali nadpomenke in podpomenke tako, da so se razvrščali pod dežnik. Na konkretnih primerih iskali protipomenke in sopomenke.

2.3 Matematika

Pri matematiki so cilje na konkretnem nivoju usvajali v naravi. Pomagali so si z nabranim materialom. Uporabili so ga pri reševanju nalog in problemov, ki sem jih pripravila za učence. V gozdu so spoznavali števila, vadili pisanje v blatu, pesku, snegu. Preštevali smo storže, kamne, vejice, liste. Učenci so postavljali predmete in opredeljevali njihov položaj, pri tem so utrjevali izraze zgoraj, spodaj, levo, desno. Ugotavljali so velikostne odnose med števili – postavljenimi predmeti. Odštevali in seštevali so v množici naravnih števil do 20 in kasneje tudi do 100. Pri tem so si pomagali z desetiškimi enotami. Pravilno so uporabljali izraze veliko – majhno, dolgo – kratko, višje – nižje ter izraze tudi konkretno prikazali. Določali so predhodnik in naslednik danega števila. Med sprehodom po mestu so prepoznavali, poimenovali in opisovali geometrijske like in telesa. Našli so jih na stavbah, tleh, znakih, drevesih…

2.4. Šport

Velik del časa, preživetega v naravi, smo namenili razvijanju in utrjevanju ciljev športa. Razvijali so gibalne sposobnosti: moč, vzdržljivost, sposobnost hitrega odzivanja, koordinacijo celega telesa, moč rok in nog, hitrost in agilnost. Poleg tega so razvijali pozornost, ustvarjalnost in domišljijo, primeren odnos do narave. Navajali so se na upoštevanje pravil igre, sodelovanje s sošolci, usklajeno gibanje, poslušanje in upoštevanje navodil, dolgotrajnejše aktivno delo. Pridobivali so natančnost pri metu, občutek za prostor, spretnost in iznajdljivost. Ob igri so se razvedrili in sprostili, zadovoljili potrebo po gibanju, skrbeli za zdravo življenje, na različne načine premagovali ovire, izvajali naravne oblike gibanja.

2. 5. Glasbena umetnost

Glasbeno umetnost so v gozdu izvajali s pomočjo lastnih glasbil in inštrumentov, ki so jih ustvarili v gozdu. Ustvarjali so ples v skupini. Naučili so se novih pesmi in jih doživeto prepevali. Petje pesmi so spremljali z gibanjem. S pantomimo so zaigrali vsebino pesmi. Utrjevali in ponavljali so že znane pesmi. Gozdni zborček je prepeval pesmi gozdnim prebivalcem in naključnim mimoidočim.

2.6 Likovna umetnost

Umetnost v naravi je bila navdih za izvajanje ciljev likovne umetnosti v gozdu. Učenci so najprej nabirali material, ki so ga kasneje uporabili pri izdelave likovne naloge. Iskali so svetlejše in temnejše različice barv. Ob delu v skupini so razvijali veščine sodelovalnega učenja, se urili v potrpežljivosti, izražanju svojih mnenj. Pridobivali so občutek za smiselno vključevanje likovnega motiva v naravo. Navajali so se na vztrajnost, razvijali motorične sposobnosti, spoznavali, da so v naravi najdeni materiali (plodovi, veje, kamni) lahko uporabni za likovno ustvarjanje. Pridobivali so izkušnje s sestavljanjem nabranih delov v likovno celoto, razvijali so občutek za prostor.

2.7 Gozdna zbirka

Gozdne plodove, veje kamne, polžje hišice, storže… prinesemo tudi v razred, kjer jih poimenujemo, razvrščamo. Služijo nam pri učenju kot didaktični material.

3 Zaključek

Pouk zunaj nam zelo popestrili šolsko leto. Na začetku sem imela pomisleke o izvedbi ciljev določenih predmetov v naravi. Kmalu so pomisleki zbledeli in sedaj komaj čakam, da se podamo v naravo, kjer iščem nove učne situacije, ki nam omogočajo zanimivo učenje. Učenci prav tako težko pričakujejo odhode v naravo, saj lahko pozdravijo svoje drevo in mu zaupajo svoje težave, pogledajo v škratovo luknjo, če se v njej skriva sporočilo ali presenečenje. Želeli bi si pogostejšega obiska gozda, saj uživajo v opazovanju, spremembah, vedno novih odkritjih, fizični aktivnosti, ustvarjanju, prosti igri. Zdi se nam, da nas je narava sprejela in da smo postali del nje.

4 Viri in literatura

Natalija Gyorek.: Gremo mi v gozd!: gozdni priročnik, planer. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko, 2016.

Ada Holcar ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Glasbena vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Glasbena_vzgoja_obvezni.pdf

Metoda Kolar, Dušan Krnel, Alenka Velkavrh... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Spoznavanje_okolja_obvezni.pdf

Mojca Poznanovič Jezeršek ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenščina_obvezni.pdf

Amalija Žakelj ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Matematika_obvezni.pdf

Marjeta Kovač ... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Šport. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Šport_obvezni.pdf

Natalija F. Kocjančič... [et al.]. El. knjiga. UČNI načrt. Program osnovna šola. Likovna umetnost. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_likovna_vzgoja.pdf

Izdelava uporabnega izdelka pri interesni dejavnosti – Blanka Kojc

OŠ Ljudski vrt Ptuj, Podružnica Grajena, Slovenija, blanka.kojc@os-ljudskivrtptuj.si

Izvleček

V prispevku je predstavljen primer razvijanja učenčeve ustvarjalnosti po metodi od ideje do končnega izdelka. Vsako leto v šolski telovadnici potekajo vsaj štiri večje prireditve. Te prireditve so množično obiskane, zato obiskovalci za parkiranje vozil uporabljajo tudi šolsko igrišče, kamor jih usmerjajo učenci prometniki. Za pomoč pri usmerjanju vozil so učenci pri tehničnem krožku načrtovali in izdelali prometni znak s svetlobnim napisom »Šolska prireditev«, ki usmeri obiskovalce na parkirišče. To pa ni edina uporabna vrednost izdelka. Svetlobni prometni znak je načrtovan in izdelan tako, da omogoča tudi čim večjo funkcionalnost, saj se lahko uporablja tudi kot predalnik za shranjevanje pripomočkov, ki jih učenci potrebujejo pri urejanju parkiranja. Pri načrtovanju in izdelavi prometnega znaka s svetlobnim napisom so učenci usvajali nova znanja na višjih kognitivnih stopnjah. Pri delu so bili zelo motivirani, kar se je kazalo v visokem nivoju njihove aktivnosti.

Ključne besede: projektno učno delo, tehnični krožek, izdelek, uporabna vrednost izdelka, motivacija

Making a useful product at extracurricular activity

Abstract

The article presents an example of developing student’s creativity according to the method from idea to the final product. At least four major events take place every year at the school gym. These events are massively visited, so visitors also use a school playground for parking their vehicles. They are guided by the traffic students. In order to help guiding the vehicles the students in the arts and crafts class planned and constructed a traffic sign with the light inscription "School Event" which directs visitors to the parking lot. This is not the only useful value of the product. The light traffic sign is designed and manufactured in such a way as to maximize functionality as it can also be used as a storage device for the accessories that students need when regulating parking. When designing and producing a traffic sign with a light inscription students acquired new knowledge at higher cognitive levels. While working they were very motivated which was reflected in the high level of their activity.

Keywords: project learning, arts and crafts class, product, useful value of the product, motivation

1 Uvod

Populacija učencev v šolah je zelo raznolika, zato so raznolike tudi njihove potrebe. Pomembno je, da prepoznamo šibka in močna področja učencev in jih razvijamo. Da bi bili pri tem uspešni, včasih samo redni pouk ni dovolj, ampak je potrebno učence vključiti še v druge dejavnosti, ki spadajo v razširjen program šole. Zagotovo so interesne dejavnosti, ki so del razširjenega programa, ena izmed možnosti, ki učencem omogočajo odkrivanje in razvijanje najrazličnejših interesov in močnih področij. Ker so interesi učencev raznoliki, izbor interesnih dejavnosti pa zadovoljiv za vse, morajo te pokrivati različna področja: glasbeno, družboslovno, športno, naravoslovno, miselno, jezikovno, tehnično in ustvarjalno.

Na naši šoli lahko učenci, ki izkazujejo interes za tehnično področje, uspešno razvijajo svoje potenciale v okviru tehničnega krožka. Tako učenci pri krožku razvijajo svoja močna področja, ustvarjalnost in

kreativnost, predvsem pa je za uspešno delo pomembna motivacija, ki je odvisna tudi od lastne aktivnosti in spodbujanja okolja.

Pri načrtovanju in izvajanju vsebin dela v krožku je zelo pomembno upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih področij učencev. Nekateri radi proučujejo in ustvarjajo tehnične izdelke, drugi radi raziskujejo, analizirajo tehnične naprave ali pa ob gradnji konstrukcij razvijajo svoje sposobnosti za iskanje in oblikovanje novih rešitev, zato delo pri krožku načrtujemo tako, da učenci izvajajo tiste aktivnosti, za katere so notranje motivirani. Posledično tudi program in vsebino interesne dejavnosti, tehničnega krožka, oblikujemo skupaj z učenci.

V nadaljevanju bom predstavila primer izdelave uporabnega izdelka, kjer sta učenca ob reševanju konkretnega problema izdelala uporaben izdelek.

2 Izdelava uporabnega izdelka pri tehničnem krožku

2.1 Opis izdelka

Vsako leto v šolski telovadnici pripravimo vsaj štiri večje prireditve za učence, starše in druge povabljene goste. Te prireditve so množično obiskane, zato potrebujemo veliko prostora za parkiranje vozil obiskovalcev. Ker je pred šolo na razpolago le nekaj več kot deset parkirnih mest, takrat parkiranju namenimo tudi površino šolskega igrišča. Da bi zagotovili dovolj parkirnih prostorov in preprečili neurejeno parkiranje, smo uredili usmerjanje parkiranja vozil. Usmerjanje že vrsto let izvajajo učenci prometniki.

Pri usmerjanju parkiranja vozil sodeluje od pet do sedem učencev prometnikov. Da so učenci prometniki prepoznavni in dobro vidni tudi v temi, uporabljajo odsevni jopič, za lažje usmerjanje pa prometni loparček, ki ga izdelajo sami. Med usmerjanjem so razporejeni vse od uvoza z glavne ceste k šoli (šola namreč stoji ob glavni cesti), mimo šole do igrišča in na igrišču, kjer sistematično parkiranje vozil urejajo vsaj štirje prometniki. Vsak učenec prometnik pri urejanju parkiranja opravlja določeno nalogo. Tako je, na primer, naloga prometnika ob glavni cesti, da usmerja vozila obiskovalcev na igrišče za šolo, ko je igrišče polno, pa obiskovalce preusmeri drugam. Pogosto se namreč zgodi, da zaradi velikega števila obiskovalcev parkirnih prostorov zmanjka. Vozniki v tem primeru začnejo obračati vozila, da bi poiskali parkirni prostor nekje ob glavni cesti na bankini in zato pride do zastoja.

Učenca sta razmišljala, kako bi lahko te težave odpravila. Po usklajevanju različnih idej sta se odločila, da bosta izdelala prometni znak z napisom, ki bo obveščal, kaj se dogaja. Da bi bil napis viden tudi v mraku in temi, sta se odločila uporabiti svetlobni napis, ki ga lahko učenec prometnik po potrebi vklopi ali izklopi. Da bi bili obiskovalci pravočasno obveščeni o zasedenosti parkirnih mest na igrišču, pa sta napisu dodala še napis »Zasedeno«.

Zakaj sta se, kljub temu da je na tržišču veliko najrazličnejših prometnih znakov, odločila, da sama izdelata prometni znak s svetlobnim napisom?

Prometnega znaka, ki bi ustrezal našim potrebam, na tržišču žal nista zasledila. Noben prometni znak na tržišču namreč nima svetlobnega napisa, namenjenega usmerjanju parkiranja obiskovalcev šolskih prireditev z opozorilom o zasedenosti.

To pa ni edina uporabna vrednost znaka. Pri načrtovanju sta se trudila zagotoviti tudi čim večjo funkcionalnost in ga izdelati tako, da ga lahko uporabljamo tudi kot predalnik za shranjevanje pripomočkov, ki jih učenci uporabljajo pri urejanju parkiranja. Spodnji del ohišja stojala svetlobnega prometnega znaka je namreč narejen tako, da se ena polovica pokrova ohišja lahko odpre in prostor

pod pokrovom služi kot predal, v katerem so pregledno zloženi prometni loparčki in odsevni brezrokavniki, ki so tako tudi lahko dostopni. Te pripomočke smo do sedaj shranjevali v omari, kjer so na policah zavzemali veliko dragocenega prostora za shranjevanje, ki ga v šoli vedno primanjkuje.

2.2 Postopek izdelave izdelka

Izdelek sta izdelovala po fazah projektne naloge, od ideje do končnega izdelka. Preden sta se lotila izdelave prometnega znaka s svetlobnim napisom, sta opredelila kriterije, ki jim mora ustrezati:

material za izdelavo bo les,

svetlobni napis »ŠOLSKA PRIREDITEV« bo v obliki puščice, ki kaže v smeri proti parkirišču,

svetlobni napis bo izdelan iz svetlečih diod,

prometni znak bo narejen tako, da bo hkrati služil tudi kot predalnik, v katerem bodo shranjeni pripomočki.

Na osnovi postavljenih kriterijev sta iskala različne možne rešitve, jih tudi skicirala in se odločila za eno od njih. Nato sta z računalniškim programom SketchUp narisala izbrano zamisel prometnega znaka ter določila njegove osnovne dimenzije (slika 1).

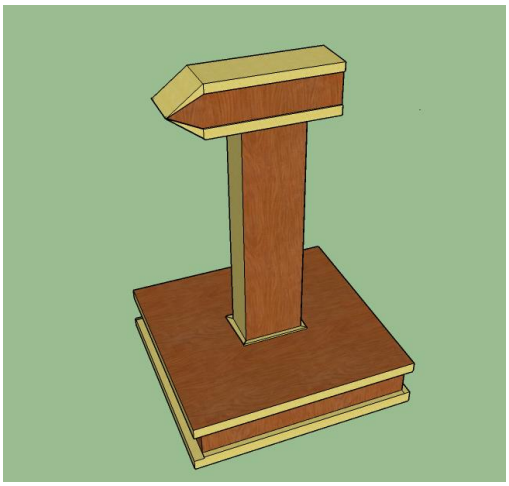

Slika 1: Ideja za prometni znak, narisana s programom SketchUp

Sledila je praktična izdelava. Izdelava prometnega znaka s svetlobnim napisom je obsegala:

načrtovanje prometnega znaka,

izdelavo tehnične in tehnološke dokumentacije,

praktično izdelavo iz lesa,

spajkanje svetlečih diod in vezava električne napeljave,

preizkus uporabnosti.

Med izdelavo izdelka sta učenca razvijala svoje sposobnosti, miselne procese, s katerimi sta širila svoje znanje, socialno-komunikacijske spretnosti in veščine ter spoznavala pomen sodelovalnega dela. Pri načrtovanju in spajkanju elektronskega vezja (svetlečih diod) in povezavi elementov v električni krog sta presegala meje znanja med obveznim in razširjenim programom šole ter povezovala teorijo s prakso.

Postopki izdelave in funkcionalna uporabnost prometnega znaka so prikazani na slikah od 2 do 8.

Slika 2: Eno polovico pokrova ohišja lahko odpremo

Slika 3: Pripomočki za urejanje parkiranja shranjeni na enem mestu

Slika 4: Spajkanje svetlečih diod

Slika 5: V primeru popravila okvir odpremo tako, da eno puščico enostavno izvlečemo iz utorov okvira

Slika 6, slika 7 in slika 8: Preizkus delovanja prometnega znaka s svetlobnim napisom

3. Zaključek

Proces izdelave izdelka je potekal postopoma, najprej z raziskovanjem, ali na tržišču že obstaja ustrezen izdelek, nato pa sta učenca skozi faze projektne naloge izdelala uporaben izdelek. Pri izdelavi je šlo za delitev dela med učencema, pri kateri sta upoštevala svoja močna področja. Projektna naloga je tista strategija vzgojno-izobraževalnega dela, kjer učenci razvijajo divergentno mišljene, ustvarjalne sposobnosti, pridobivajo, poglabljajo, utrjujejo in uporabljajo znanja s področja tehnike, tehnologije, organizacije dela, ergonomije, ekologije, informatike in računalništva, elektronike itd. Vsa ta področja sta učenca skozi posamezne faze procesa izdelave izdelka tudi razvijala.

Veliko dela sta učenca opravila samostojno, mentorica pa sem jima bila v pomoč in ju usmerjala. Učenca sta pri razvijanju in izdelavi izdelka doživljala uspeh, kar je še povečalo njuno motivacijo za delo.

4. Viri in literatura

Kolar, M.: Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo: program osnovnošolskega izobraževanja:koncept. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008

Papotnik, A.: S projektno nalogo do boljšega znanja. Trzin: Založba Izolit, 1998

Novak, H.: Projektno učno delo, drugačna pot do znanja. Ljubljana: DZS, 1990

Tehnična ustvarjalnost v obliki projektnega učnega dela – Andreja Kovačič Kolbl

OŠ Franceta Prešerna, Maribor, Slovenija, andreja.kovacickolbl@gmail.com

Izvleček

Delo z otroki ki imajo čustvene in vedenjske težave vodi k razmišljanju, kako tehnično ustvarjalnost vključiti v delo pri urah dodatne strokovne pomoči, ki jih takšni otroci obiskujejo. Aktivno učenje in spodbujanje učencev k odkrivanju lastnega znanja je ključnega pomena. Pogosto je poudarjen pomen ponovne uporabe izdelkov, ki jih več ne potrebujemo. V želji sledenja temu cilju so učenci 4. in 5. razreda izdelali sneženega moža iz glinenega lončka. Pri tem so uporabili že uporabljene rokavice, nogavice in blago. Učenci so bili ustvarjalni in so po svojih sposobnostih in željah izdelek oblikovali do konca. Vodilo skozi celoten potek dela, pa je bilo tudi ozaveščanje o načinih ravnanja z odpadki, o ponovni uporabi izdelkov in pomenu odgovornega odnosa do narave. S končanimi izdelki so izvedli tudi igro vlog, kjer so bile situacije osnovane na npr. neprimernem vedenju. Igra vlog je ena izmed strategij dobre poučevalne prakse.

Ključne besede: projektno delo, čustvene in vedenjske težave, ponovna uporaba izdelkov, odnos do narave, igra vlog.

TECHNICAL CREATIVENESS IN A PROJECT

Andreja Kovačič Kolbl, prof., Primary School Franceta Prešerna, 2000 Maribor, Slovenia

Abstract

Working with children with emotional and behavioural problems points out a question how to integrate technical creativeness in the lessons of additional professional help that such children attend. Active learning and encouraging students to recognize their own knowledge is crucial. Very often is emphasized the importance of recycling the products that we no longer need. In order to achieve that goal the students of the 4th and the 5th grade made a snowman of a clay pot. They used already used gloves, socks and fabric. Students were very creative and they finished the snowman according to their wishes and abilities. The guidance during the whole process was to make them aware how to recycle, deal with waste and to learn the importance of responsible attitude to nature. With finished products they carried out roleplay where the situations were based on for e.g. inappropriate behaviour. Roleplay is one of the most effective teaching practice.

Key words: project, emotional problems and disturbed behaviour, recycling, attitude towards nature, roleplay.

1 Utemeljitev projekta

Samopodoba je pomembna za vsakogar, posebej še za otroke, ki imajo čustvene in vedenjske motnje. Oblikuje se počasi in postopoma in tudi učitelji imamo, seveda zraven staršev in družinskega okolja, lahko velik vpliv, kako se bo pri posameznem otroku oblikovala.

Vsi otroci so kdaj pa kdaj nagajivi, kljubovalni, uporniški in impulzivni. Tako vedenje je čisto normalno za odraščajoče bitje. Učenci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami pa so tisti posamezniki, ki imajo na teh področjih več težav. Ti učenci se vedejo neprimerno v daljšem časovnem obdobju, tako vedenje se

vztrajno ponavlja in zaradi tega imajo velike težave s socialno integracijo. Pogosto imajo slabe socialne odnose s svojimi vrstniki, so v stalnih konfliktih s straši in učitelji, kršijo pravne norme in imajo težave v čustvovanju. Učenci s čustvenimi motnjami pogosto ostajajo spregledani in se zaradi tega soočajo s še večjimi težavami.

Vedenjski znaki so lahko zelo različni, se med seboj prepletajo in spreminjajo glede na okoliščine in udeležence v situacijah. Vedenjski znaki, ki se pojavljajo pri učencih pogosto in se med seboj prepletajo so:

- za slaba dejanja ali svoje težave krivi druge,
- ne upošteva starejših ali drugih odraslih avtoritet,
- začenja spore in pretepe,
- ima nizko frustracijsko toleranco,
- vede se agresivno ali avtoagresivno,
- je odkrito kljubovalen in ne upošteva pravil in predpisov,
- ne prevzema odgovornosti za svoja dejanja,
- pomanjkanje empatije in skrbi do drugih in
- so nasilni do ljudi, ter so nagnjeni k uničevanju tuje lastnine.

Nekateri učenci pa imajo tudi povsem drugačne vedenjske odzive od zgoraj naštetih, ki so povsem specifični za vsakega učenca.

V tem projektu sem želela združiti tehnično ustvarjalnost, skrb za naravo in igro vlog.

Projektno učno delo je sistem, ki ga učitelji zaradi njegovih pozitivnih značilnosti vse pogosteje uporabljamo pri svojem delu. Združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja učnega procesa in elemente samostojnega dela učencev. Učenci, ki so glavni akterji projekta si takšnega dela zelo želijo, saj se lahko v njem samostojno izražajo, ustvarjajo, razvijajo in si oblikujejo pozitivno samopodobo.

Kot ekošola si prizadevamo za kakovost življenja, ki jo je mogoče uresničiti in ustvariti le v sožitju z naravo in s sočlovekom. Zavedamo se, da je pravilno ravnanje z odpadki ter ponovna uporaba le teh (recikliranje) zelo pomembna in da lahko k temu sami zelo veliko prispevamo. V želji sledenja temu cilju so učenci četrtega in petega razreda, ki prihajajo na ure dodatne strokovne pomoči, v okviru projekta konstruktivnega tipa ponovno uporabili nogavice, rokavice in odpadno blago.

Za učence s čustvenimi in vedenjskimi težavami je zelo pomembno, da jim damo občutek odgovornosti. Pri tem so lahko bili deležni pohvale za trud, ki so ga vložili v svoje delo, kar je tudi ena izmed strategij dobre poučevalne prakse otrok s takšnimi težavami.

2 Predstavitev projekta

Projektna naloga naj bi izvirala in bila izbrana "iz življenja". Učenec naj bi reševal "resnične" probleme. S tem, da bo izdelek lahko uporaben, ali za igro, za okras ali v vsakodnevnem življenju, je izbrana tema dobila za učence pomen in smisel.

Osnovni pogoj za motivacijo učencev je upoštevanje njihovih interesov in želja v smiselnih okvirjih. Ker je delo potekalo na individualnih urah ali v dvojicah, je bilo lažje prisluhniti in upoštevati interese, želje in ideje učencev.

Onesnaževanje predstavlja danes zelo velik in resen problem. Vse več je odpadkov in če želimo količino le teh zmanjšati, je potrebno odpadke reciklirati, kar pomeni, da jih je potrebno zbirati, ločiti in ponovno uporabiti. Učence navajamo na to že ob vstopu v šolo.

Izdelek - sneženega moža smo izdelovali po stopnjah, med stopnjami pa je bilo potrebno tudi sušenje, zato je delo potekalo več dni. Snežene može so učenci izdelali po svoji zamisli, s končanimi izdelki pa smo izvedli tudi igro vlog.

2.1 Cilji našega projekta:

- spoznavati kako ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejansko prispevajo k
- varovanju ter ohranjanju naravnega okolja,
- razvijati odgovoren odnos do okolja in spodbujati interes za varovanje narave,
- spoznavati različne načine ravnanja z odpadki,
- ozaveščati o pomenu recikliranja,
- razvijati kreativnost in širiti domišljijo pri delu,
- razvijati tehnično ustvarjalnost,
- znati uporabljati različne pripomočke in materiale,
- - spoznati nujnost medsebojnega sodelovanja kot pogoj za uspešno opravljanje dela,
- s pomočjo igre vlog se učiti veščin primernega vedenja.

3 Makro priprava

Skupaj smo pripravili makro načrt oziroma osnutek za izvedbo projekta. Na tablo smo napisali, kaj bomo delali.

KAJ VEMO?

-Izdelki so unikatni.

-Izdelki so uporabni.

-Izdelke bomo naredili sami.

KAJ ŽELIMO IZVEDETI?

-Spoznati recikliranje.

-Spoznati material - blago, glineni lonček.

-Spoznati, kako izdelati izdelek.

SNEŽENI MOŽ IZ ODPADNIH MATERIALOV

KAJ BOMO NAREDILI?

-Izdelali bomo sneženega moža iz odpadnih materialov.

-Okrasili ga bomo po svojih zamislih.

-Pripravili bomo razstavo.

-Z njim bomo okrasili dom, ali ga uporabili za igro.

4 Mikro načrt

Mikro načrt zajema natančno razdelitev nalog oziroma zadolžitev.

	SPOZNAVANJE MATERIALA	IZDELAVA SNEŽENIH MOŽ	RAZSTAVA SNEŽENIH MOŽ
KAJ?	kateri material bomo uporabljali ugotavljanje lastnosti volnenih izdelkov, glinenih lončkov	zbiranje materiala za izdelavo izbira ustreznega orodja in pripomočkov načrtovanje postopka izdelovanje izdelka	ureditev prostora postavitev izdelkov vrednotenje izdelkov
KAKO?	z opazovanjem s poslušanjem z uporabo z raziskovanjem	z lastnim delom s pomočjo učiteljice s sodelovanjem s sošolci z upoštevanjem varnosti pri delu	z lastnim delom s sodelovanjem s sošolci z demonstracijo
KJE?	v kabinetu	v kabinetu	v kabinetu
KDAJ?	pri urah DSP	pri urah DSP	pri urah DSP
KDO?	učenci učiteljica	učenci učiteljica	učenci učiteljica
S ČIM?	s konkretnim materialom iz izkušenj z uporabo literature	z izbranim materialom - odpadni material s pripomočki za delo	z izdelki učencev
ZAKAJ?	da spoznajo volnene in tekstilne izdelke kot večstranski material da spoznajo tovrsten način ustvarjanja	da razvijajo ročne spretnosti da razvijajo domišljijo in ustvarjalnost da sodelujejo med seboj	da spoznajo pomen recikliranja da preverijo uporabnost izdelka

5 Realizacija projekta

V sodobni šoli je potrebno pogosto ustvarjati pogoje, ki učencem omogočajo, da prihajajo do znanja preko lastnih izkušenj in prav to nam omogoča projektno učno delo. Odločili smo se za izvedbo projekta konstruktivnega tipa, ki je trajal več dni. Učenci so bili v vseh fazah, od načrtovanja do same izvedbe in ocene rezultatov (izdelkov), zelo motivirani in aktivni. Ko so učenci pri urah spoznavanja okolja spoznavali, kako velik in resen problem predstavljajo odpadki in pravilno ravnanje z njimi, smo se odločili, da bomo sami pripomogli k večji osveščenosti tega problema. Tako smo izdelali nov, tudi uporaben izdelek. Odločili smo se za izdelavo sneženega moža.

Učenci so bili postavljeni pred nalogo, kako bi iz rokavic, nogavic, blaga in lončka naredili zimskega navihanca - sneženega moža. Naštevali so svoje ideje ter pripomočke in orodja, ki bi jih pri delu

potrebovali. Z ustvarjanjem smo nadaljevali pri urah dodatne strokovne pomoči, kjer smo najprej zaščitili delovno površino ter pripravili ves potreben material in pripomočke.

Najprej so učenci pobarvali glinene lončke z belo tempera barvo. To se je moralo posušiti, zato so lahko začeli pripravljati ostali material za izvedbo. Poiskali so primerne rokavice, jim odrezali prste in pripravili nogavice za različne naglavne okrasitve. Na razpolago so imeli veliko različnega blaga iz katerega so si pripravili oči, usta in obrobo za spodnji del lončka. Učenci so bili zelo kreativni, med seboj so sodelovali in si izmenjevali mnenja.

Med potekom projekta sem učence vse čas usmerjala, spodbujala ter jim po potrebi tudi pomagala. Nastali so zelo zanimivi izdelki, ki smo jih skupaj ovrednotili, nato pa pripravili razstavo.

5.1 Končni izdelki

6 Zaključek

Dejavnosti pri projektnem učnem delu so učencem zelo zanimive, kar jih dodatno spodbuja k aktivnemu sodelovanju. Vsebujejo aktivnosti, pri katerih učenci izražajo svoje sposobnosti, se navajajo na samostojnost, medsebojno sodelovanje ter prevzemajo odgovornost za svoja ravnanja.

Učenci so aktivno sodelovali v vseh fazah, pri ustvarjanju pa jih je dodatno motiviralo spoznanje, da bodo iz že uporabljenih materialov, ki jih več ne potrebujejo, izdelali nekaj novega in s tem pripomogli k varovanju okolja. Vsak učenec je izvirno okrasil svojega snežaka. Pomembno je bilo tudi medsebojno sodelovanje otrok saj so si izmenjavali material, ki so ga prinesli in ga dali tudi tistim učencem, ki ga od doma niso mogli prinesti.

Učenci so na koncu uporabili svoje izdelke kot pripomoček pri igri vlog, ki je za njih zelo primerna, saj tako lažje vzpostavijo stik, se odprejo v pogovoru in izražajo svoja mnenja in poglede.

Na koncu so izdelke odnesli domov in jih ponosno pokazali svojim staršem.

7 Viri in literatura

Bezjak, J. (1997). Tehnologija materiala. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.

Bezjak, J. (2003). Idejni projekti ob tehniških dnevih. Ljubljana: Somaru.

Bezjak, J. (2003). Materiali v tehniki. 4.natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.

Bezjak, J. (2006). Drugačna pot do znanja: projektno učno delo BJ - od ideje do izdelkov. Ljubljana: Somaru.

Scalzotto, L. (2000). Umetnine iz odpadnega materiala. Koper: Založba Lipa Koper.

Suzana Belak Pungartnik (2011). Ustvari živalske podobe. Škofljica: Društvo ustvarjalnih Cita.

Tatjana Ban (2008). Otrok ustvarja 3. Domžale: Založba Tamaj.

Katarina Kesić Dimic (2010). Vsi učenci so lahko uspešni. Ljubljana: Rokus Klett.

Wilkes, A. (1994). Moja prva velika ustvarjalna knjiga. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Fotografije: Andreja Kovačič Kolbl, 2016.

Babi in dedi pripovedujeta ter nas učita – Maruša Krnc

OŠ Gradec Litija, Slovenija, marusa.krnc@osgradec.si

Izvleček

Projektno delo je potekalo tako med samim poukom kot tudi v oddelkih podaljšanega bivanja. Sodelovali so vsi učenci Podružnične šole Kresnice. Prva faza projekta je bil pogovor o življenju na vasi nekoč, kjer se je osvežilo in hkrati poglobilo znanje učencev, pripovedovalo se je o konkretnih izkušnjah življenja na kmetiji, o starih obrteh in današnji modernizaciji, o običajih, ki počasi izginjajo v pozabo… Po zanimivi diskusiji so se izoblikovali cilji projekta ter izbrale dejavnosti, s katerimi se jih bo realiziralo. Tekom šolskega leta se je sodelovalo pri različnih kmečkih opravilih (luščenje fižola, ličkanje koruze…), izdelale so se pletene košare, slike iz semen ter posušenega listja in cvetov, voščilnice v likovni tehniki tiskanja in akvarel, obiskalo in spoznavalo se je delo čebelarja, čemur je sledila izdelava satnic in sveč iz naravnega voska, ter mizarske delavnice in primerjava dela mizarja nekoč in danes. Projekt se je zaključil z dnevom odprtih vrat, z delavnicami za otroke in starše.

Ključne besede: projektno delo, kulturna dediščina, medgeneracijske vezi.

Grandma and grandpa tell stories and teach us

Abstract

The project was completed during regular classes as well as extended stay activities. All the pupils of the Subsidiary School Kresnice took part in it. The first part of the project was a discussion on life in village in the past; the pupils` knowledge was refreshed and expanded, they heard about factual experience of living on a farm, old crafts and the modernization nowadays, as well as customs which are slowly being forgotten. After the interesting discussion the project goals were formed and the activities to fulfil them were chosen. All throughout the year different farm chores (bean shelling, corn husking) were introduced, woven baskets, pictures made of seeds, dried leaves and flowers, greeting cards in print and watercolour were made, a beekeeper was visited and learnt about, followed by making candles from natural wax, and carpentry workshop with comparison of carpenter`s work today and in the past. The project was finalized with an open house day featuring workshops for pupils and their parents.

Key words: project work, cultural heritage, intergenerational links.

1 Uvod

Kako živimo danes? Šola, služba, kup popoldanskih dejavnosti naših otrok, gospodinjska opravila, domače naloge, televizija, računalnik in pozno zvečer utrujeni spat. Pred hišo dva, trije avtomobili, morda še kuža ali mucek, pa saj nam tudi za domače živali ne ostane dovolj časa. Življenje na vasi se skorajda ne razlikuje več veliko od življenja v mestu. Tudi vaščani hitimo, skoraj vsaka hiša že ima najhitrejši dostop do interneta, druženja s sosedi je premalo, dan mine kot bi mignil, enako teden, leto, leta.

Naselje Kresnice leži ob desnem bregu reke Save proti Posavskem hribovju v Občini Litija. Od Ljubljane smo oddaljeni slabih 30 km proti vzhodu. V zadnjih 10 letih je tu zgradilo nove oz. obnovilo stare hiše

veliko mladih družin iz večjih krajev. V šoli tako vsako leto spoznamo vedno več novih obrazov staršev, kateri otroci so pričeli obiskovati našo šolo. In ker narašča le število stanovanjskih objektov, število gospodarskih poslopij (kmetij) pa ostaja enako, smo se na naši podružnici odločili, da ohranimo vezi s preteklostjo, da spoznamo kulturno dediščino starih staršev in starejših občanov, da okrepimo medgeneracijske vezi, predvsem pa, da se za trenutek ustavimo, ne hitimo in se preprosto družimo.

Načrtovanje in izvedba projekta

Z učenci smo projekt Babi in dedi pripovedujeta ter nas učita pričeli kar v učilnici, in sicer s pogovorom o življenju na vasi nekoč. Učenci so na ta način osvežili in hkrati poglobili svoje znanje, mnogi med njimi so pripovedovali o konkretnih izkušnjah življenja na kmetiji, še več pa je bilo takšnih, ki so o tem lahko samo poslušali. Diskutirali smo tudi o starih obrteh in sodobni modernizaciji, ki človeku olajša in skrajša delo, o vaških običajih, ki počasi izginjajo v pozabo… Skupaj smo nato izoblikovali cilje našega projekta in določili posamezne dejavnosti, s katerimi smo tekom šolskega leta zastavljene cilje tudi realizirali. Projektno delo je potekalo tako med samim poukom kot tudi v oddelkih podaljšanega bivanja.

Najprej smo v okviru naravoslovnega dne obiskali bližnjo kmetijo družine Jakopič, po domače Pr` Janež. Ogledali smo si obdelovalne površine, ki jih imajo v bližini domačije in gospodarska poslopja. Spoznali smo orodja in stroje, ki jih uporabljajo pri vsakodnevnem delu in opravilih. Da kmečko življenje res ni tako preprosto, smo spoznali pri ličkanju koruze, ko je kar nekaj učencev tarnalo o boleči koži na dlaneh. Odžejali smo se s svežim jabolčnim sokom, ki smo jim ga pomagali stiskati in se okrepčali z vročim kruhom, ki ga je v krušni peči spekla ga. Jožica. Naslednji dan nam je gospodar v šolo pripeljal žakelj fižola in učenci so izpolnili dano obljubo ter ga izluščili in prebrali.

Konec meseca oktobra smo se peš odpravili do čebelarja v Verneku. G. Koprivnikar nam je demonstriral delo čebelarja, razložil kako nastane med in kako je porazdeljeno delo čebelje družine, poskusili smo različne vrste medu, ki ga prideluje… Prijazno se je odzval našemu vabilu, da ob zaključku projekta učenci 4. In 5. razreda izdelajo lesene okvirje za staje ter dišeče svečke iz čebeljega voska (učenci 1. triade) na delavnicah v šoli.

Ob obisku mizarske delavnice smo spoznali delo našega krajana, g. Romana Jakoša. Razkazal nam je svojo delavnico, predstavil stroje s pomočjo katerih izdeluje različno pohištvo, ograje, stopnice…Najbolj pa nas je presenetil in hkrati razveselil z lesenimi igračkami, ki jih je izdelal za čisto vse učence naše šole. Da pa so igračko lahko odnesli s seboj, so si jo morali sami zbrusiti z brusilnim papirjem. .

Pred novim letom nas je v šoli obiskala ga. Brunček. Učila nas je umetnosti izdelovanja slik iz različnih semen ter posušenega listja in cvetov. Izpod rok naših učencev so nastale prave umetnije, ki smo jih razstavili v avli naše šole. Hkrati pa so se učenci 3., 4. in 5. razreda urili v pletenju košaric.

Pri uri glasbene umetnosti nas je obiskal g. Jože Setničar, ki doma izdeluje lesene rogove (ljudsko glasbilo). V šolo je prinesel nekaj svojih unikatov in na njih tudi zaigral. Zanimivo je bilo poslušati kako izpod njegovih rok nastane rog, opis njegove življenjske poti in ljubezni do glasbe, ki ga je tudi pripeljala do izdelovanja tega glasbila.

V tednu pred veliko nočjo, nas je obiskala ga. Smolej, ki je bila v svojem poklicnem življenju likovno delovna terapevtka. Pod njenim mentorstvom smo izdelovali pisanice in velikonočne voščilnice. Ob obisku nam je podarila tudi svojo sliko, izdelano iz cvetnih listov. Motiv je pražnja obleka dekleta, ki se

je udeležila nekoč znamenitega plesa v Litiji, Špinerbal. Hkrati pa je ob zaključku našega projekta izvedla tudi delavnico slikanja akvarelov.

Zadnja dejavnost našega celoletnega projekta je bil obisk kmetije družine Rajšek, po domače Pr` Mrkučk. Tu smo se seznanili s postopkom izdelave domače skute in sirčka, pred tem pa si ogledali tudi molzenje krav s pomočjo molznega stroja ter pomagali nakrmiti živino.

Skozi celo leto pa sta bila del našega projekta tud ples in glasba. Vsak drugi petek v mesecu so se učenci v času podaljšanega bivanja učili ljudskih plesov in pesmi. S tem so spoznali, da so se tudi njihovi dedki in babice znali poveseliti, predvsem pa da so se družili na pravi način, z roko v roki, in ne prek socialnih omrežij kot to večina počne danes.

Na sončno soboto smo projekt zaključili z dnevom odprtih vrat, na katerem so se izvajale delavnice za starše in otroke. Obiskovalce so sprejeli zvoki harmonike, na katero je zaigral naš učenec Erik, Nika in Johana pa sta zaigrali na kljunasto flavto. Delavnice (izdelava lesenega okvira za satje, slikanje akvarelov, izdelava svečk iz čebeljega voska, pletenje košaric) so potekale ob prijetnem klepetu ter druženju starih in mladih z degustacijo domačega sirčka, ki je nastal na kmetiji Pr` Mrkučk.

Slika 1: Izdelava slik iz sušenega cvetja in košaric

Slika 2: Akvareli

Zaključek

Skozi projekt so učenci pridobili veliko znanja o življenju na vasi nekoč, o samooskrbi, ki je bila v času naših babic in dedkov nekaj tako samoumevnega kot je danes obisk trgovine, o ustvarjanju iz materialov, ki jih dobimo v naravi, kako iz drevesa nastane kos pohištva, predvsem pa kako se družiti, kako krepiti vezi med ljudmi, med prijatelji, znanci, sosedi. Ko sem se ob zaključku projekta pogovarjala s sovaščani, ki so sodelovali z nami, so bili nad takšnimi oblikami dela navdušeni. Ponosni so bili, da smo jih povabili k sodelovanju, počutili so se koristne in v veselje jim je bilo predstaviti svoje delo najmlajšim. Hvaležnost in zadovoljstvo sta bila obojestranska.

Viri

Spletna stran krajevne skupnosti Kresnice: O kraju (splet). 2018. (povzeto 20. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.kresnice.si/o-kraju/ .

Medgeneracijsko učenje in vzgoja za trajnostni razvoj na prostem – povezovanje projektov – Martina Kržič Nagy

OŠ Preserje, PŠ Rakitna, Slovenija, martinkula.k@gmail.com

Izvleček:

Pouk v kombiniranem oddelku treh razredov prvega triletja je svojevrsten izziv, ki ga plemenitijo različni projekti. Prispevek se osredotoča na tri projekte, ki se v svojih ciljih, dejavnostih in prostoru povezujejo in dopolnjujejo. Vključevanje gozdne pedagogike v pouk je preneslo le-tega ven iz učilnice, v naravo, v gozd, na travnik, ob bližnje jezero in v povezavo z mrežo gozdnih šol. Učenci so se v naravnem okolju svojega kraja seznanili tudi z različnimi poklici in dejavnostmi. V okviru projekta

Teden vseživljenjskega učenja so učenci k predstavitvi dejavnosti v obliki delavnic

povabili lokalne mojstre, kot so gozdar, slikar, kiparka, orientacist, dedek, ki

zna iz naravnih materialov še vedno narediti trobente in piščali ter druge. Z dejavnostmi in izdelki pa so povezana tudi spoznanja in nove izkušnje, ki jih ima možnost učitelj pridobiti v novem okolju (sredozemski otok Ciper) in med učitelji drugih držav v projektu Erasmus+ na temo okoljske vzgoje kot vzgoje za trajnostni razvoj v okolju, ki nekako zaokroža vse tri izvajane projekte v celoto.

Ključne besede: medgeneracijsko učenje, trajnostni razvoj, projekt, kombiniran pouk, okolje

Intergenerational learning and education for sustainable development – linking projects

Abstract:

Teaching in the combined section of the first three classes is a unique challenge that is enriched by the various projects. The contribution focuses on the three projects, which are connected and

complemented in their objectives, activities and in the space. The integration of the forest pedagogy into lessons transferred classroom into the nature, into the forest, on the meadow, at the nearby lake and created a connection with the network of forest schools. Students got acquainted with a variety of professions and activities in their natural environment. Some people (a forester, a painter, a sculptor, orientacist, grandpa, who can still use natural materials to make trumpets and flutes, etc) were invited to present their activities in the form of workshops. This was happening in the framework of the Lifelong Learning Week project. The activities and products also include knowledge and new experiences that the teacher has the opportunity to acquire in a new environment (the Mediterranean island of Cyprus) and between teachers from other countries in the Erasmus+ project as education for sustainable development in the environment (Enviromental education/Education for sustainable development and outdoor settings) that somehow completes all three projects implemented as a whole.

Keywords : intergenerational learning, sustainable development, project, combined class, environment

1 Uvod

Naša mala podružnična šola stoji na planoti, ki je znana po jezeru, klimatskem zdravilišču in bujnih gozdovih. Pouk poteka v kombinacijah. Praviloma poteka pouk cele prve triade v enem razredu, zato je poučevanje v takšnem oddelku specifično in zahteva veliko prilagajanja in fleksibilnosti. Šola je bila že v osnovi zgrajena s pomočjo in za krajane, zato predstavlja nekakšen kulturni in športni center kraja. S krajani se šola že tradicionalno povezuje, so pa vplivi ne tako oddaljenega glavnega mesta tudi vse bolj prisotni, nenazadnje tudi z vsakodnevnimi selitvami ljudi na delo in z ljudmi, ki si želijo mirnejšega življenja in se na planoto priseljujejo. Tudi vpliv digitalizacije prinaša spremembo v način življenja in poučevanja, zato skušamo tudi s pomočjo različnih projektov uravnotežiti preplet tradicionalnega in sodobnega na različnih področjih in z različnimi ljudmi, ki so pripravljeni z nami sodelovati.

2 Predstavitev projektov

2.1 Gozdna pedagogika

Gozd predstavlja naš bližnji življenjski prostor in ga zaradi bližine večkrat obiščemo in v njem izvajamo pouk, kot tudi ob jezeru, potoku, na travniku ali pa na bližnjih kmetijah. Tako se povezujemo s prvinsko naravo in ljudmi v kraju. Pod okriljem Pedagoškega inštituta smo se povezali v Mrežo gozdnih šol, saj si tako lahko izmenjujemo ideje in predstavljamo svoje delo tudi izven šole.

Zunaj šole uresničujemo cilje pri vseh predmetih. V gozdu izvedemo tudi večino ur interesne dejavnosti Gozdne ustvarjalnice, kjer smo še bolj inovativni in ustvarjalni. V gozdu praznujemo rojstne dneve in izvajamo dneve dejavnosti.

Slika 1: Pouk matematike v gozdu: figurni prikaz. Slika 2: Praznovanje rojstnega dne.

2.2 Teden vseživljenjskega učenja

»Teden vseživljenjskega učenja«(TVU) je najvidnejša promocijska kampanja na področju izobraževanja in učenja v Sloveniji. Projekt usklajujejo na Andragoškem centru Slovenije in ga prirejajo v sodelovanju s stotinami ustanov, skupin in posameznikov po vsej državi pa tudi onkraj naših meja. S projektom se opozarja na vseprisotnost pa tudi pomembnost učenja – v vseh življenjskih obdobjih in za vse vloge, ki jih posameznik v svojem življenju prevzema. Vsi, ki projekt soustvarjajo, bodisi v vlogi izvajalcev prireditev bodisi kot udeleženci, prispevajo k udejanjanju slogana 'Slovenija, učeča se dežela'. TVU je član mednarodnega gibanja festivalov učenja.« (Andragoški center Republike Slovenije. Citirano 22. 9. 2018. Dostopno na naslovu: http://tvu.acs.si/predstavitev/). Projekt poteka vsako leto in je terminsko določen, ponuja pa tudi izobraževanja in dogodke za koordinatorje.

V projekt smo se vključili, ker smo že v preteklosti gostili različne strokovnjake, ki so bili povezani bodisi s krajem ali učenci. Le-ti so nam na neformalen, konkreten način predstavljali teme iz učnega načrta, poleg tega pa so nam približali zgodovino, navade, običaje, poklice, dejavnosti krajanov ter značilnosti flore in favne neposredno, z delavnicami, konkretnim materialom in tudi z ustnim izročilom.

Povabili smo domačina akademskega slikarja. Predstavil je svoje delo in v akvarelu z nami slikal domačo vas.

Slika 3: Slikar na obisku. Slika 4: Poslikani kosi Brinarjeve jelke.

V goste je prišla tudi akademska kiparka, ki je iz nesrečno posekane jelke, ki jo je podrl neznani vandal, ustvarila kip, ki stoji pred šolo in nosi simboličen pomen. Prinesla nam je koščke jelke, ki so ji ostali pri

izdelavi kipa. Povedala nam je zgodbo o Brinarjevi jelki in kako je nastajal kip. Njena želja je bila, da bi nesrečno podrto drevo živelo naprej na drugačen način in da bi vsak dom v kraju imel njen košček. Učenci so koščke najprej pobrusili, potem pa jih poslikali z različnimi motivi.

Obiskala nas je knjižničarka, babica naših učencev, in nam prebrala pravljici o času. S seboj je prinesla tudi zbirko različnih ur, ki smo si jih z zanimanjem ogledali. Najbolj nenavadna je bila ročna senčna ura. Po ogledu smo izdelovali stenske ure iz papirnatih krožnikov in drugih materialov.

Za spremembo smo mi obiskali dedka našega učenca. Pričakal nas je v stari kašči iz začetka 19. stol. Odpeljal nas je v gozd, kjer so si učenci pripravili ustrezne leskove šibe in veje. Veje so iz gozda prinesli pred kaščo, kjer jim je gospod prikazal postopke za izdelavo preproste piščali, roga in košarice za nabiranje jagod, kakršne so izdelovali v času njegovega otroštva. Spretno je z majhnim pipcem olupil in vrezal mlado leskovo lubje ter ga oblikoval v lične in uporabne izdelke.

Slika 5: Priprava leskovega lubja.

Slika 6: Preizkušamo piščali.

Obiskal nas je sovaščan, gozdar in vodja turističnega društva v kraju. Predstavil nam je pot 64 m visoke jelke (hoje), ki so jo za nov jambor jadrnice ˝Bukova dolina˝ leta 1893 posekali na Rakitni. Njena pot v Trst z volovsko vprego je bila vse prej kot enostavna, a je tja hoja prispela nepoškodovana in služila svojemu namenu še dolga leta. Pokazal nam je tudi lično urejeno zbirko gozdarskega orodja in drevesnih vrst.

Športni dan smo oplemenitili tako, da smo povabili k nam v goste babice in dedke učenk in učencev, orientacista in člane lokalnega društva upokojencev. Naš namen je bil medgeneracijsko povezovanje preko gibanja in starih otroških iger v naravi. Vsi skupaj smo se odpravili do bližnjega jezera, kjer smo izvedeli vse o orienteeringu. Odrasli in otroci so se razdelili v mešane skupine. Vsaka skupina je dobila poseben zemljevid in kompas, startali pa so z nekajminutnim časovnim zamikom. Vse skupine so uspešno našle vse točke in prišle na cilj, kjer nas je čakalo okrepčilo. Člani društva upokojencev pa so nam pripravili rekvizite za stare igre, ki jih skoraj ne poznamo več (skakanje v žakljih, vlečenje vrvi, zemljo krast, ravbarji in žandarji). Dogovorili smo se za tradicionalno ponovitev dogodka.

Slika 8: Orientacijska zastavica. Slika 9: Vlečenje vrvi – kdo bo močnejši?

Ob zaključku projekta in šolskega leta so se učenci na krajevni prireditvi predstavili z ljudskimi pesmimi, plesom, dramsko igro Peter Klepec in igranjem na instrumente. Z ljudskim izročilom so učenci predstavili Slovenijo po pokrajinah. Prireditve so se udeležili starši, stari starši in ostali obiskovalci.

1.3 Ciper: Okoljska vzgoja/Vzgoja za trajnostni razvoj na prostem (Erasmus+)

Na Cipru sem se v okviru projekta Erasmus+ udeležila seminarja s področja okolja in trajnostnega razvoja na prostem. S soudeleženci, učitelji iz sedmih evropskih držav (Portugalska, Irska, Poljska, Estonija, Finska, Slovenija in Cip smo se srečali v glavnem mestu Cipra, Nikoziji. Obiskali smo mestni park Acropoli, kjer smo se udeleženci spoznali preko zabavnih iger in se po skupinah podali na tekmovanje v spoznavanju bližnje okolice, tudi z uporabo IKT orodji. V prijetnem hladu smo predstavili vsak svojo šolo in delo. Podučili smo se o tehnikah in modelih trajnostno naravnane šole in primere dobre prakse proučevali na različnih koncih Cipra.

Obiskali smo rekonstrukcijo neolitske vasi kot dober primer ohranjanja zgodovinskih ostankov. V bližnji vasi so nam pokazali prenovljene hiše v tradicionalnem slogu.

Slika 10: Spoznavne igre, Nikozija. Slika 11: Neolitska vas Choirokoiti.

Tam izvajajo praktične delavnice o življenju nekoč, kjer smo spoznavali tradicionalna oblačila, predmete, jedi in jih tudi sami pripravili. Njihovo najbolj znano specialiteto, kozji sir halumi, smo poskusili tudi na ekološki kmetiji Riverside, kjer gojijo koze in ovce za pridelavo mleka. Bivale so v velikih, pol odprtih hlevih, kjer so imeli svoja igrišča tudi otroci, ki so taborili na kmetiji, spoznavali okolico in nastanek tradicionalnih jedi. Skupaj z njimi smo se podali na treking in veslanje, preizkusili pa smo se v ročni molži koz.

Slika 12: Sodobna molža ovac in koz. Slika 13: Gozdna umetnost.

V gorovju Troodos so nam predstavili učinkovit primer ponovne oživitve gozda na ogromnem izkopu azbesta, spoznavali pa smo tudi endemite tega področja in preko delavnice raziskovali floro in favno bližnjega botaničnega vrta, zadnji dan pa tudi morja.
Na seminarju sem spoznala pristope, ki jih prenašam v naše šolsko okolje. Udeleženci smo si izmenjali ideje ter spoznali podobnosti in razlike naših šolskih sistemov.

Slika 15: Tradicionalna peka kruha. Slika 16: Tradicionalna hrana s halumijem.

3 Zaključek

Trajnostno naravnana šola vključuje:

- odprto in fleksibilno učenje;

- komunikacijo šola – lokalna skupnost, ki omogoča kvalitetnejše življenje in razumevanje okolja, narave;

- kritično razmišljanje;

- sodelovanje z zunanjimi institucijami.

Vsi trije projekti se povezujejo z zgornjimi cilji, ki so jim skupni. Otrokom želimo podajati znanje na aktiven način z vključevanjem kulturnega in naravnega okolja, kjer si lahko sami poiščejo informacije, se naučijo postavljati vprašanja, imajo možnost izražati svojo vedoželjnost in stvari preizkušati na konkreten način, z uporabo vseh čutov. Tako si krepijo samozavest, naučeno pa si bolje zapomnijo.

4 Viri in literatura

Györek, N.: Gremo mi v gozd. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko. 2016.

Vilhar, U. in Rantaša B.: Priročnik za učenje in igro v gozdu (zbirka Gozd eksperimentov). Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije. Založba Silva Slovenica. 2016.

Inštitut za gozdno pedagogiko in vrtec Antona Medveda Kamnik. Otroci potrebujemo gozd. Kamnik. 2014.

Nicolaou, A.:Basic steps of implementation of the National curriculum of Enviromental education/Education for sustainable development (drsnice). Nikozija. 20. 6. 2018

Andragoški center Slovenije. Predstavitev TVU (online). 2017. (citirano 22. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://tvu.acs.si/predstavitev/

50 izzivov za 50 let – Alenka Kuhar

OŠ Simona Jenka, Smlednik, Slovenija, alenka.kuhar@gmail.com

Izvleček

Pred nekaj leti so v OŠ Simona Jenka praznovali dvestoletnico osnovne šole v Smledniku. Na praznovanje so se vestno pripravljali, zaključili pa so ga s slovesno prireditvijo in izdajo zbornika. V preteklem šolskem letu pa so obeležili petdesetletnico šolske stavbe. Praznovanju so dali naslov »50 izzivov za 50 let«. Vodji projekta sta bili učiteljica razrednega pouka in vzgojiteljica v 1. razredu, sodelovali pa so vsi učenci in delavci šole. Kot pove že naslov, so se spoprijeli s 50 izzivi. Ti so bili športno, kulturno, glasbeno, likovno, matematično in še kako drugače obarvani. Praznovanje so zaključili z enodnevnim praznovanjem v mesecu aprilu, ko so si na razstavi in filmskih projekcijah ogledali, kaj vse jim je uspelo v tem času. Na sam praznični dan pa so nekateri izzivi šele potekali. Velik poudarek dajejo sodelovanju med učenci, med razredi, med triadami, sodelovanju šole s starši in lokalno skupnostjo.

Ključne besede: praznovanje, projekt, izziv, prireditev, sodelovanje.

50 challenges for 50 years

Abstract

A few years ago, primary schooling in Smlednik celebrated its 200th anniversary. All the year round the organizers committed themselves to conscientiously prepare for the event, which finished off with a performance and the edition of a miscellany of pieces of writing by different authors. In the previous year they marked the 50th anniversary of the building. The celebration was named “50 challenges for 50 years”. The project was led by two primary teachers, with participation of all the students and the staff. As it is stated in the name the participants took up 50 challenges of sports, cultural, musical, artistic and mathematical nature. The marking finished off in April with a day-celebration when the

participants could admire their achievements in an exhibition and slide projection. Some of the challenges also took place on the very day of the celebration. The challenges place great emphasis on cooperation among students, classes, triads, parents and local community.

Key words: celebration, project, challenge, performance, cooperation.

1 Uvod

V Osnovni šoli Simona Jenka v Smledniku smo v zadnjih treh letih obeležili dvestoletnico šolstva v Smledniku, petdesetletnico šolske stavbe, sodelovali pa bomo tudi pri praznovanju devetstoletnice Krajevne skupnosti Smlednik. Na praznovanja in pomembne dogodke se vedno pripravimo. V pripravah na vsa omenjena praznovanja smo velik poudarek namenili sodelovanju učencev v razrednih skupnostih, med razredi in tudi sodelovanju šole z lokalno skupnostjo.

2 Dvestoletnica šolstva v Smledniku

Decembra leta 2015 smo praznovali dvestoletnico šolstva v Smledniku. Učitelji smo s pripravo začeli že eno leto prej, ko smo se skupaj s krajani lotili pisanja zbornika »Šola je sama na sebi dobra reč …« Uvodne besede je zapisal medvoški župan, nekdanji učenec naše šole, v nadaljevanju pa smo se posvetili zgodovini šolstva na Slovenskem, predvsem pa ustanovitvi šole v Smledniku. Pisali smo o pomembnih Slovencih in doktorjih znanosti, ki so obiskovali našo osnovno šolo, pa o naših nekdanjih učencih – športnikih z mednarodnimi uspehi ter o spominih nekdanjih zaposlenih. Vsi, ki smo soustvarjali zbornik, smo se ob prebiranju šolske kronike, srečevanju z bivšimi učenci in delavci šole ter pisanju spominov strinjali, da so bili in smo vsi še vedno ponosni na našo šolo. Praznovanje smo zaključili s slovesno prireditvijo, kjer so se nam pridružila društva, ki delujejo v kraju, predstavniki župnije in javnih zavodov, s katerimi sodelujemo. Obiskali so nas naši bivši učenci in tudi naši nekdanji zaposleni so bili neizmerno veseli prejetih vabil.

Naš praznik je namesto branja spletnih strani obogatilo listanje po šolskih kronikah, poslušanje glasbe s telefonov je nadomestilo petje. V rojstni kraj Simona Jenka smo se odpravili peš prav skozi tisti gozd, koder je pred več kot stoletjem in pol hodil pesnik, po katerem se imenuje naša šola, vsak dan v Smlednik.

2 Petdesetletnica šolske stavbe

V preteklem šolskem letu pa smo obeležili še eno obletnico, petdesetletnico šolske stavbe. Praznovanju smo dali naslov »50 izzivov za 50 let«. Vodji projekta sta bili učiteljica razrednega pouka in vzgojiteljica v 1. razredu, sodelovali pa so vsi učenci in delavci šole. Spoprijeli smo se s 50 izzivi, ki so bili športno, kulturno, glasbeno, likovno, matematično in še kako drugače obarvani. Nekateri so potekali že v času priprav na praznovanje: v okviru pouka, interesnih dejavnosti in podaljšanega bivanja, večina pa na dan prireditve. Raznovrstnost izzivov je k sodelovanju pritegnila prav vse učence.

2.1 Delo učiteljev

Učitelji smo se nekajkrat srečali na tematskih konferencah, kjer smo si razdelili zadolžitve. Vodji sta pripravili rokovnik organizacijskega odbora in okvirni načrt aktivnosti ter vsem zaposlenim razdelili

delo. Vsak je bil vključen v določeni fazi projekta, nekateri so bili odgovorni za tehnično, drugi za vsebinsko izvedbo. Pripravljali smo slikovno gradivo, opise izzivov, fotografije in posnetke. Redno smo se organizacijsko, vsebinsko in kadrovsko usklajevali.

2.2 Delo učencev

Učenci so v času priprav na praznovanje veliko ustvarjali. V prvih dveh triadah so iz barvnega papirja izdelovali rože, ki smo jih uporabili za dekoracijo prireditvenih prostorov. Vključenost vsakega posameznika pa smo ponazorili tako, da je vsak učenec v telovadnici, kjer je potekala zaključna slovesnost, prilepil lastovko, ki jo je izrezal iz papirja in se nanjo podpisal. Omenjene dejavnosti so potekale pri likovni umetnosti, v času podaljšanega bivanja in razrednih ur.

Slika 1: Okrašena telovadnica

2.3 Nekaj izzivov

Stari grad se nahaja na manjši vzpetini v neposredni okolici šole. Eden odmevnejših in prisrčnih izzivov je nosil naslov Petdeset očkov na Stari grad. Učenci prve triade so svojim očetom pripravili izziv s povabilom na popoldanski sprehod. Na cilju so se morali fotografirati, nekateri so napisali tudi kratko poročilo. V avli šole so učiteljice pripravile razstavo prinesenih fotografij.

Učenci so izdelovali izdelke iz odpadnega materiala, se pomerili v športnih igrah v paru,

izdelali zaveso za svojo učilnico, igrali vrtni šah in pastirske igre, odigrali tekmo v odbojki, pripravili razstavo o športnih dejavnostih v šoli in okolici. Veliko težo smo dali urejanju šolskih prostorov in okolice. Devetošolci so največ časa posvetili peki palačink in piškotov.

Vzporedno z vsem omenjenim dogajanjem je potekal in se v aprili zaključil dvoletni projekt z naslovom Prenova šolskega igrišča in postavitev učilnice v naravi. Finančna sredstva smo pridobili z dvema

zbiralnima akcijama odpadnega papirja, srečelovom, prazničnim sejmom, prostovoljnimi prispevki staršev in sredstvi donatorjev. Izziv je bil zahteven, najbolj smo bili veseli sodelovanja in odziva učencev, vseh zaposlenih, staršev in krajanov.

2.4 Osrednja prireditev

Praznovanje smo zaključili s celodnevnim dogajanjem na prvo aprilsko soboto. Ta dan je bilo v prostorih šole več razstav. Na diaprojekciji so si vsi obiskovalci lahko ogledali, kaj vse nam je uspelo v času projekta in kaj vse smo počeli. Osrednji del je bila kulturna prireditev. Potekala je v telovadnici naše šole. Fantje 8. in 9. razreda so s hišnikom in svetovalnim delavcem že dan prej pripravili ozvočenje in oder v telovadnici, dekleta pa so poskrbela za dekoracijo. V programu so se pod mentorstvom knjižničarke predstavili učenci šole. Sprehodili so se skozi zgodovino in predstavili pomembnejše mejnike. Pevski zbor nam je zapel šolsko himno, poslušali smo avtorske pesmi in razmišljanja naših bivših učencev. Ravnatelj je v svojem govoru poudaril, da se je v petdesetih letih nabralo mnogo spominov, izkušenj in izjemnih uspehov in da je stavba v zadnjih desetih letih doživela kar nekaj izboljšav in sprememb.

2.5 Razstava brezkoridornih šol

V avli šole je bila na ogled arhitekturna razstava z naslovom En sam velik, svetel, uporaben prostor brezkoridorne šole Emila Navinška. Šolska zgradba je bila zgrajena po načrtih omenjenega arhitekta, ki je bil učenec Jožeta Plečnika. Taka zasnova šol je z razvojem sodobnih oblik poučevanja brezčasno aktualna, saj se učilnice in drugi šolski prostori neposredno navezujejo na osrednji, naravno osvetljen večnamenski prostor, ki je namenjen druženju in je prostor različnih interakcij. Gostujoča razstava je predstavila 14 ljubljanskih Navinškovih šol, sicer pa je v Sloveniji zasnoval 39 javnih šolskih zgradb.

2.6 Praznovanje se nadaljuje

Krajevna skupnost Smlednik je šolo povabila k sodelovanju obeležitve devetstoletnice kraja. Zgodovinarji so oglejsko listino na podlagi posrednih podatkov postavili v leto 1118. Ohranjena je v prepisu iz 18. stoletja in je shranjena v Kapiteljskem arhivu v Vidmu. Zgodovina kraja in okoliških vasi je zelo zanimiva, zato je prav, da z njo seznanimo naše učence in se kot šola vključimo v dogajanje.

3 Zaključek

Skozi celoten projekt smo postavljali v ospredje sodelovanje med učenci, med razredi, med triadami, sodelovanju šole s starši in lokalno skupnostjo. Pri učencih smo spodbujali družabnost, ustvarjalnost, spoštljivost ter jih hkrati učili samostojnosti, potrpežljivosti in poslušnosti. Vsi smo obenem razvijali komunikacijske veščine in se trudili za pozitiven odnos do sebe in okolice. Bilo je zabavno, poučno in sproščeno. Učitelji se zavedamo, da je v tak projekt potrebno vložiti veliko truda in časa, potrebnih je veliko idej, predvsem pa navdušenja za njihovo izvedbo. Tudi učitelji smo spodbujali drug drugega, sodelovali, si pomagali. Le tako lahko uresničujemo naša pričakovanja in cilje ter skrbimo, kot smo zapisali v Letni delovni načrt, za svojo osebno in strokovno rast. Ob zaključku projekta »50 izzivov za 50 let« smo bili zadovoljni vsi. Dobili smo pozitivne povratne informacije od vseh tistih, ki so z nami prehodili pot od zasnove do zaključka projekta. Vsi, ki so se odzvali vabilu na zaključno prireditev, so

bili navdušeni nad idejo, presenečeni nad raznovrstnostjo izzivov, predvsem pa so izrazili željo, da bi bilo v prihodnje med nami še več takega sodelovanja.

4 Viri in literatura

Bertoncelj, M.: Petdeset izzivov za petdeset let. Sotočje: Priloga Gorenjskega glasa o občini Medvode, 19, 4, 2018, str. 13.

Zorc, M.: Zloženka Navinšek (splet). 2015. (citirano 21. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://www.dessa.si/pdf/dessa_navinsek_zlozenka_03.pdf.

Šolski dan na gugalnici eksotičnih jezikov. Projektni dan – Biserka Lazar

Osnovna šola Gorje, Slovenija, biserka.lazar@guest.arnes.si

Izvleček

Referat opisuje zasnovo, organizacijo in izvedbo projektnega dneva jezikov na šoli. Projektni dan je namenjen učencem predmetne stopnje (torej od šestega do devetega razreda) in ga izvajamo v sodelovanju s sokrajani, ki živijo v naši bližini in prihajajo od drugod, tudi iz zelo oddaljenih dežel.

Gostje, ki jih vodijo učitelji, preživijo šolski dan v razredih in učencem predstavijo svoj jezik, državo in kulturo. Učenci se naučijo nekaj osnovnega besedišča v njihovem jeziku. Učenci se tuje besede naučijo tudi zapisati. Vsak gost obišče štiri razrede, tako da se učenci naučijo novih besed v štirih eksotičnih jezikih. Zanimivost projektnega dneva je tudi, da je komunikacijski jezik med gosti in učenci po navadi angleščina, ki tako zanje postaja lingua franca.

Cilj projektnega dneva je tudi širjenje obzorij, spoznavanje drugačnosti, krepitev stikov z okolico, medgeneracijsko sodelovanje.

Ključne besede: tuji jezik, projektno delo, medgeneracijsko sodelovanje, sodelovanje s skupnostjo

A school day on the swing of exotic languages Project day

Abstract

This paper describes design, organization and implementation of the school project day. Pupils of grades 6 to 9 participated in it. Fellow citizens who live in the vicinity, but come from foreign, some of them also from distant countries, are invited to spend the day with the pupils. The guests, who are led by teachers, come to classes, present their language, country, and culture to the pupils. They also teach them some basic vocabulary in their language (spoken and written form). Every guests comes to four classrooms, which means that the students learn words and sentences in four different languages. Another feature of the project day is the communication of the guests with the students that is in English language. The goals are also broadening horizons, learning about differences, strengthening contacts with local environment, intergenerational cooperation.

Key words: foreign language, project day, intergenerational cooperation, local environment

1 MEJE TVOJEGA JEZIKA SO MEJE TVOJEGA SVETA

Ta misel avstrijsko-britanskega filozofa in logika Ludwiga Wittgensteina je postala že pregovor. Še posebej dandanes, v današnjem svetu nenehnih stikov različnih kultur, narodnosti, ter, seveda, jezikov.

V zadnjem času je široko prepoznana tudi potreba po medgeneracijskem sodelovanju, katerega vodilna zamisel je bila ohranjanje znanja in tistih popolnoma človeških komponent, namreč ustvarjalnosti in notranje moči, ki se kvalitetno prenaša iz generacije na generacijo. Cilj medgeneracijskega sodelovanje je, da bi le-to postalo del izobraževalnega procesa, saj je staranje proces, ki zadeva vse nas. Ker pa se je v zadnjih letih pojavil še en problem, namreč vedno bolj razširjen strah pred tujci in tem, kako tuji ljudje, ki pridejo v naše okolje, nanj vplivajo, sem si zamislila projektni dan, v katerem bi vse to povezala, torej: tuje (čim bolj eksotične jezike); ljudi, ki te jezike govorijo, in po možnosti živijo v našem lokalnem okolju, ter so pač starejši (za naše učence je starost okrog štirideset let že zelo visoka).

Naredila sem torej okvirni načrt, kako bi tak dan potekal, in ga nato predstavila kolegicam iz aktiva tujih jezikov. Ko sem si zagotovila njihovo podporo in sodelovanje, sem zamisel projekta predstavila še ostalim sodelavcem, saj takega projekta brez vseh udeleženih v šolskem življenju preprosto ni možno izpeljati.

Spoznala sem, da brez temeljitega načrtovanja ne bo šlo, zato smo sedle za mizo že takoj ob koncu šolskega leta in postavile okvirni načrt: približni datum in namen prireditve, ki smo jo vsekakor želele povezati z evropskim dnevom jezikov, to je 26. septembra.

Sam projekt se je potem kot sam od sebe razvil v veliko več kot dan tujih jezikov. Izkazalo se je namreč, da pri nas oziroma v naši okolici živi veliko ljudi, ki govorijo jezike, ki bi jih lahko označili za 'eksotične', da smo angleščino dojeli pravzaprav kot naš drugi jezik, ne pa kot tujega. Projekt se je potem seveda razširil še na spoznavanje tradicij posameznih držav ter uzaveščenje lepote vsake posamezne kulture, torej dejansko živo srečanje z jezikom. Izkazalo se je, da 'standardne jezike', kot sta npr. angleščina in nemščina lahko kar izločimo, ker v naši okolici prebiva toliko govorcev bolj 'eksotičnih' jezikov, ki jih mi in naši učenci neprimerno manj pogosto slišimo in doživimo. V smislu Paina, ki je dejal: Svet je moja dežela, vsi ljudje so moji bratje.

Prosile smo tudi naše sodelavce, naj pomislijo, ali koga poznajo, in ga vprašajo, ali bi bil pripravljen sodelovati. Odziv je bil pravzaprav presenetljiv, saj so se vsi, ki smo jih zaprosili za sodelovanje, odzvali našemu vabilu. Še več: na svoj nastop so se tudi temeljito pripravili, izdelali predstavitvene plakate in prinesli s seboj najbolj značilne predmete svoje dežele.

Projektni dan sem si zamislila v obliki delavnic: ne samo, da učenci poslušajo predavanje, ampak s predavateljem sodelujejo in tudi sami aktivno delajo. Delavnice so trajale štiri šolske ure, zaključna, peta ura, pa je bila namenjena vsem gostom v telovadnici v obliki tiskovne konference.

2 JEZIKOVNI ŠOK

Učence (šlo je za učence predmetne stopnje, torej od 6. do 9. razreda) sem razdelila v osem skupin, saj smo imeli osem gostov. Učenci so z enim od učiteljev ostali v razredu in se med urami niso selili, gost pa je šel iz razreda v razred v spremstvu učitelja spremljevalca. Oba učitelja smo zaprosili, naj gostom

stojita ob strani in jim po potrebi priskočita na pomoč. Zamislila sem si tudi dokaj natančen potek šolske ure in ga tudi zapisala, pri tem pa goste vseeno povabila, naj učencem posredujejo svoje zamisli, če jih bo delo v razredu pripeljalo do česa zanimivega.

Šolska ura naj bi potekala takole: ob prihodu gosta v razred učenci doživijo tako imenovani 'jezikovni šok', saj jih pozdravi in nagovori v svojem jeziku. Ko ugotovijo, od kod je in kateri jezik govori, se z njim pogovarjajo o njegovi državi; (v ta namen sem v vsaki učilnici pripravila atlas sveta, ker pa je naša šola zelo dobro opremljena z informacijsko tehnologijo in je v vsaki učilnici interaktivna tabla, sem prepustila gostu izbiro med enim in drugim); katero mesto je prestolnica te države, kakšna je zastava. Za vse učence sem pripravila neme karte in plastificirano zastavo, ki so jo gostje nosili s seboj, da bi učenci spoznali zemljepisne in zgodovinske značilnosti posameznih držav. Poleg tega sem sodelujoče zaprosila, da uporabijo nekaj vsakdanjih fraz, ki jih učenci zapišejo in se jih morda tudi naučijo: dober dan, prosim, hvala, kako gre, kako ti je ime, meni je ime, koliko si star …

Spoznavanje tuje kulture se pravzaprav začne s spoznavanjem njene govorice in pisave, torej so se učenci teh fraz naučili v štirih različnih jezikih. Nazadnje sem goste zaprosila še, da učencem spregovorijo o medkulturnih razlikah: kaj je torej tisto, kar je v Sloveniji najbolj različno od tistega, česar so vajeni doma.

Ker smo imeli na voljo samo štiri šolske ure in je to pomenilo, da so učenci lahko ''doživeli'' samo štiri jezike od osmih, sem peto uro pripravila skupno za vse sodelujoče v obliki tiskovne konference, na kateri so bili hkrati prisotni vsi gostje in vsi učenci ter učitelji. Na moderaciji sem goste poprosila, naj vsakdo pove kaj v svojem jeziku, tako da smo na koncu kljub temu vsi slišali vse.

3 OD MADŽARSKE MANJŠINE V SRBIJI DO RASTAFARIJCEV

Sedaj pa o gostih. Veseli smo bili, da smo lahko pozdravili gospo Vero, ki je odraščala kot pripadnica madžarske manjšine v Srbiji; tako so učenci spoznali še to plat življenja. Spregovorila nam je v madžarskem jeziku in pojasnila, zakaj je madžarščina tako težka.

Gospod George prihaja iz Romunije in nam je med drugim povedal zgodbo o Drakuli, ki je bil čisto pravi grof in je živel v Transilvaniji.

Gospa Hasmik živi v Gorjah, prihaja pa iz Armenije. Pripravila nam je nekaj armenskih značilnosti (granatno jabolko) ter fotografije glavnega mesta Erevana. Povedala je veliko zanimivega, npr da imajo v Armeniji praznik, ko nosijo s sabo vodo in se z njo polivajo.

Posebna ''atrakcija'' je bil gospod Sanka, ki prihaja z Jamajke. Povedal je, da na Jamajki poznajo dve religiji, to sta krščanstvo in rastafarijanstvo. Sam je pripadnik slednjega, kar se pozna tudi na njegovi pojavi: pisana oblačila, majica s fotografijo Boba Marleya, in na poseben način zviti lasje – tako imenovani dredi. Gospod Sanka nam je tudi potrdil, kar smo domnevale, namreč, da je angleščina za naše učence 'lingua franca'. Sanka je bil namreč edini med gosti, ki ni govoril slovensko, a so se naši učenci brez težav z njim sporazumevali v angleščini. Še en dokaz več, kaj naredi motivacija, če le izhaja iz najstnika samega in njegove radovednosti.

Iz Francije je prišel gospod Herve. Vsi smo napeli ušesa, ko je spregovoril v prekrasni francoščini; med drugim nam je povedal, kako se po francosko reče ljubim te in zaljubljen sem vate, da so si mladostniki to tudi zapisali, tako za vsak slučaj.

Gospod Karim je doma iz Sirije. Učencem je predstavil arabski jezik, pisavo in kulturo. Povedal je, da so učenci v Siriji do svojih učiteljev in odraslih nasploh veliko bolj spoštljivi, da so njihovi razredi neprimerno večji, saj je v njih lahko tudi do štirideset otrok, pa tudi sam pouk da se mu zdi zahtevnejši.

Z nami je bila tudi gospodična Ša Šo Lin s Kitajske. Je dijakinja srednje šole in glede na to, da je v Slovenijo prišla, ko je bila stara dvanajst let, zelo lepo govori slovensko. Ima jasno, čisto dikcijo. Rekla je, da je bila kot otrok zelo prizadeta, ker se ji je na daleč videlo, da je tujka. ''Ne veste, kako zelo sem si želela, da bi bila videti kot, ne pa, da se je takoj videlo, da prihajam od drugod.'' Na Kitajskem so učenci v šoli od osmih zjutraj do desetih zvečer; seveda so vmes nekaj ur prosti in nimajo pouka, pa tudi vse domače naloge in druge obveznosti naredijo v šoli. Dejala je, da smo ''v Evropi zelo razvajeni''.

Iz Makedonije je prišel Filipo, učenec sedmega razreda. Oblečen je bil v prekrasno makedonsko narodno nošo. S seboj je prinesel tudi druge značilne stvari, s katerimi nam je ponazoril makedonske navade in običaje, tako da smo spoznali tudi nekaj iz zakladnice makedonskega ljudskega izročila.

Nazadnje pa smo kot gosta ''uporabili'' tudi našega učenca Aleksandruja, ki je k nam prišel iz Moldavije.

4 ZAKLJUČEK

Pri nas tega dni nismo imeli klasičnega pouka, vendar smo šolo zapustili z občutkom, da smo se ogromno naučili. Predvsem pa se nam je zdelo, da smo prestavili nekaj meja v svojih glavah in srcih, in odšli domov notranje neizmerno bogatejši. Hvaležni smo bili gostom, da so z nami podelili svoja pričakovanja, prijetne in manj prijetne izkušnje, upanja in strahove, s katerimi so se srečevali ali pa se še srečujejo v Sloveniji, svoji izbrani domovini. Pomagali so nam spoznati, če že ne tudi preseči predsodke glede drugačnosti in stereotipe ter posploševanja, ki nas tako pogosto ločujejo.

5. VIRI IN LITERATURA

Erčulj, J. (ur.): Še dobro, da smo si tako različni : priročnik. Jesenice: Ljudska univerza, 2002

Clough, N.: Education for citizenship : ideas into action. Oxford: RoutledgeFarmer, 2002

Retorika – koristna veščina za življenje – Petra Lesjak

Osnovna šola Matije Valjavca Preddvor, Slovenija, petra.lesjak@guest-arnes.si

Izvleček

Poučevati izbirni predmet retorika je velik izziv. Retorika je koristna in danes nujno potrebna veščina, ki jo vsak lahko usvoji in uporablja na vsakem koraku v svojem življenju. Biti prepričljiv je vrlina, ki jo potrebujejo tako mladostniki kot odrasli. Retorika se poučuje drugače kot ostale predmete v osnovni šoli, saj zahteva več abstraktnega mišljenja preko igre vlog, uporabe metafor, primer … Poudarek je na skupinskem delu, delu v parih, na medsebojni verbalni in neverbalni komunikaciji, na govornih nastopih, kjer se učenci urijo v prepričevanju občinstva z argumenti. Igra vlog, debata, snemanje in

analiza govorov, pogovori o vsakdanjih problemih in težavah najstnikov neverjetno motivirajo učence za delo, da pozabijo, da so v šoli že šest ur in več. Zlasti zanimiva je vloga učitelja, ki se iz klasičnega podajalca snovi in znanja prelevi v njihovega sogovornika, aktivnega poslušalca, trenerja, svetovalca ter se ob delu učenci tudi sam uči in raste.

Ključne besede: retorika, veščina, argument, uporabnost, abstraktno mišljenje, verbalna in neverbalna komunikacija.

Rhetoric – a useful skill for life

Abstract

It's a great challenge to teach rhetoric as an optional subject in a primary school. Nowadays, rhetoric is a useful and necessary skill which can be learnt and practised by everyone in daily situations. To persuade someone is a virtue needed by teenagers and adults as well. Rhetoric is taught in a different way than other school subjects. It demands more abstract thinking for roleplays, metaphors and comparisons … The emphasis is on oral group work, oral pair work, verbal and non-verbal communication, speeches to practise persuasion supported with arguments. Roleplays, debates, recorded and analysed speeches, discussions of teenagers' problems and troubles extremely motivate students to work and learn despite the fact they have already had six or seven lessons at school that day. The role of the teacher is also an interesting one. She transforms from a classic "know-everything" teacher into co-speaker, active listener, coach, adviser who learns and grows together with the students.

Key words: rhetoric, skill, argument, usefulness, abstract thinking, verbal and non-verbal communication

1 Uvod

Retorika ni znanost in ne umetnost, ampak veščina. Je veščina spretnega in uspešnega govornega prepričevanja in argumentiranja. Je uporabna in koristna spretnost, ki se je lahko vsakdo nauči. Njena zgodovina je bogata, začetek sega daleč v antično Grčijo. V program osnovne šole je vstopila z uvedbo devetletke, kot izbirni predmet za učence devetega razreda. Pouk retorike je zasnovan v učnem načrtu, kjer so opredeljeni posamezni sklopi. Po učnem načrtu je avtorica članka pripravila letno pripravo, ki vsebuje teme, kot so opredelitev pojma retorike, uporabnost retorike, argumentacija, verbalna in neverbalna komunikacija, sestava govora, etika dialoga, snemanje s kamero in analizo posnetkov ter zgodovina retorike. Pouk retorike se umešča med sodobne načine poučevanja, kjer je, v nasprotju z individualnim delom, poudarek na skupinski interakciji. Učenci se tako urijo v govornem nastopanju, igri vlog, debati ter svoje znanje izboljšujejo z vajo in analizo nastopov.

2 Retorika v osnovni šoli

Z uvedbo devetletke se je v osnovni šoli, poleg obveznih predmetov, pojavilo veliko število novih, izbirnih predmetov. V petnajstih letih od uvedbe devetletke se je pri učencih izkazalo največje zanimanje za športne in tehnične predmete, tuje jezike in predmete s področja prehrane. Retorika je izbirni predmet, ki ni množično priljubljen, pa vendar ga učenci izberejo, če uvidijo koristi in prednosti znanja, ki jim ga ta predmet omogoča. Res pa je, da za razliko od ostalih predmetov zahteva več

abstraktnega mišljenja in bogatejši besedni zaklad. Zato ga največkrat izberejo učenci, ki jim ustno izražanje ne dela težav, radi veliko berejo in se pisno izražajo. Specifičnost se kaže tudi pri vlogi učitelja – retoriko lahko poučujejo učitelji slovenščine in tujih jezikov. Zaradi optimalne organizacije se priporoča izvedba pouka 32 ur v blokurah – 2 uri skupaj na 14 dni. Ponavadi sta to šesta in sedma ura, ko imajo učenci že kar nekaj ur razmišljanja za seboj. Zato je potrebno, da se pouk začne sproščeno in se učence motivira za delo v naslednjih dveh urah.

Nalogo motiviranja učencev olajša drugačen način dela. Pri retoriki ne gre za klasično pisanje snovi v zvezek, ustno spraševanje in pisanje pisnih ocenjevanj. Zato se učenci lahko bolj sproščeno osredotočajo na pridobivanje in izkazovanje znanja. Učence zlasti pritegne spoznanje, da lahko aktivno sodelujejo, ker so teme vzete iz vsakdanjega življenja, npr. kako prepričati starše, da gredo lahko na zabavo, kaj menijo o šolskih uniformah, so poskusi na živalih sprejemljivi, sodijo ličila v šolo …).

2.1 Letna priprava oziroma vsebinski prikaz predmeta

Avtoričina letna priprava (ki jo je zasnovala skupaj s sodelavkama na tečaju in izhaja iz učnega načrta) je opredeljena po sklopih. V prvem delu, z naslovom Opredelitev retorike, učenci spoznajo pojem retorika, razliko med znanostjo, umetnostjo in spretnostjo ter razumejo družbeno odvisnost uspešnega prepričevanja. Učenci začnejo s prvimi preprostimi govori o sebi, ki jih ostali poslušajo in povedo odlike, ne pa graje.

V drugem sklopu, z naslovom Uporabnost retorike, učenci spoznavajo uporabnost retorike, ki nam pomaga prepričati sogovornika v različnih situacijah in razumejo, da je mogoče govoriti o isti stvari na različne načine. Ob tem učenci preberejo različne govore in ugotavljajo, zakaj so uspešni, oziroma zakaj niso, sestavijo govor, za katerega menijo, da bo uspel in govor, ki ne bo uspel, predstavijo prepričljive govore o vsakdanjih stvareh.

V tretjem sklopu, z naslovom Argumentacija, spoznajo, kaj je argumentacija, razumejo, kaj so dejstvo, trditev in utemeljitev, spoznajo razliko med dobrimi in slabimi argumenti, razumejo, da morajo biti dobri argumenti sprejemljivi, zadostni in relevantni, razumejo razliko med silogizmom (način sklepanja: če A, potem B, če B, potem C, če A, potem C) in entimemom (skrajšan silogizem), pripravijo govor z argumenti, ki je ocenjen.

V četrtem sklopu, z naslovom Neverbalna in verbalna komunikacija, spoznajo, kako sta besedno in nebesedno sporazumevanje pomembna za uspešno prepričevanje. V sklopu neverbalne komunikacije spoznajo, da ljudje komunicirajo prek različnih zaznavnih kanalov – VAKOG: vizualni kanal – 45 % ljudi, avditivni kanal – 15 % ljudi in kinestetični kanal – 40 % ljudi, poleg tega se učenci naučijo, kako izboljšati vizualni nastop in kako pomembna je skladnost pri nastopu: telesna drža, gibi rok in mimika obraza. V sklopu verbalne komunikacije učenci spoznajo pomen izgovorjave, intonacije, barve tempa in jakosti govora, spoznajo pomembnost izražanja čustev pri govoru, ki so povezana s telesom in glasom. V tem sklopu učenci rešijo test, kjer ugotovijo, kateri zaznavni kanal je njihov, delajo vaje za izboljšanje svojega nastopa, pripravijo govor, upoštevajoč elemente verbalne in neverbalne komunikacije.

V petem sklopu, z naslovom Sestava govora, spoznavajo vrste govorov in sestavne dele govora oziroma pet osnovnih načel retorične tehnike: iskanje/inventio (kaj bomo govorili), razvrstitev/dispositio (kako bomo najučinkoviteje razvrstili dele govora), ubeseditev/elocutio (tehnike ubesedovanja in brušenje govornega stila), pomnenje/memoria (načini, kako si govor čim lažje zapomnimo) in izvedba/actio (načini podajanja govora). V tem sklopu učenci, kot del priprave priprave

na govorni nastop, izvajajo dihalne vaje, jezikovne vaje za urjenje spretnega ubesedovanja, vaje za razgibavanje jezika in boljšo artikulacijo, poslušajo primer političnega, slovesnega govora in nato pripravijo nastop (z upoštevanjem retoričnih načel), ki je ocenjen.

V šestem sklopu, z naslovom Etika dialoga, učenci spoznavajo nenapisana pravila (maksime), ki vodijo pogovor, razumejo, kaj so predpostavke in implikacije ter se zavedo, da jezik ni nevtralno sredstvo prepričevanja in argumentiranja, temveč da prepričuje in argumentira tudi sam. V tem sklopu se učenci učijo, kako prepričati sogovornika na spoštljiv način, urijo se v debati.

V sedmem sklopu, z naslovom Snemanje s kamero in analiza posnetkov, učenci pripravijo govor na poljubno temo, ki se posname s kamero. Vsak nastop si vsi skupaj ogledajo, opazujejo govornika ter analizirajo strukturo govora in neverbalno govorico.

V zadnjem sklopu, z naslovom Zgodovina retorike, učenci spoznajo nastanek retorike, ko so leta 485 pr. n. št. v Sirakuzah na Siciliji po padcu dveh tiranov na sodišču delili in vračali premoženje in zemljo. Tožbe so dobile stranke, ki so najbolje zagovarjale in utemeljevale razloge, zakaj naj bi jim pripadalo premoženje. Ker vsi niso bili enako sposobni uspešno prepričevati, so najemali govornike, ki so jim pomagali pri govorih. V tem sklopu spoznavajo tudi različne pristope in mnenja o retoriki, vlogo retorike v srednjem veku in renesansi ter kasnejših obdobjih.

2.3 Konkretni primeri koristnosti retorike z vidika učencev in teoretični pogledi nanje

Učencem se je v spomin najbolj vtisnil sklop o verbalni in neverbalni komunikaciji. Spoznali so, da je pet delov retorične tehnike pri sestavi govora neobhodno potrebnih, brez njih ni niti celote niti uspešnega govora. Za lažjo predstavo so imeli v mislih sliko ledene gore, kjer so prvi štirje deli pod gladino, iz morja gleda samo majhen vrh gore, ki pomeni zadnji del, pri katerem učenci nastopijo pred občinstvom. Na ta način urijo verbalno komunikacijo, hkrati pa so pozorni tudi na neverbalno sporazumevanje.

Teoretična izhodišča so podobna izkušnjam učencev. »Ko nastopamo, nas ljudje gledajo, poslušajo in doživijo, lahko bi tudi rekli, da nas začutijo. Zato se je treba potruditi, da jih pritegnemo z nebesednimi elementi: vidno, slušno in v njih prebudimo občutke oziroma čustva« (Zidar Gale, 2007, 204).

»Govornikova drža telesa naj bo kot 'trdna vaza s cvetjem'. Kaj to pomeni? Predvsem mora tako kot vaza stati trdno in zravnano. Govornik naj trdno stoji na obeh nogah, eno nogo lahko postavi pred drugo. Govornik brez trdnosti in stabilnosti izgubi suverenost, s tem pa tudi prepričljivost. Od pasu navzgor naj bodo govornikove kretnje take kot cvetje v vazi. Govornik naj pazi, da jih ni preveč, kajti tudi vaza s preveč cvetja je hitro kičasta. Če pa je v vazi le ena roža, pa še ta posušena, vaza deluje pusto. Vsak govornik naj se zato med svojim nastopom primerja z vazo, ki mora biti lepa, trdna in z dovolj cvetja« (Gale Zidar, 2007, 207).

Druga dejavnost, v kateri so naravnost uživali, je debata. Gre za organizirano debato, v kateri sodeluje pet članov: moderator, ki vodi debato, in dva debaterja na vsaki strani, ki morata biti odločena za določeno trditev ali se opredeliti proti njej. Na začetku so trditve bolj zabavne in vsakdanje, da se privadijo načinu debate in argumentiranja, pozneje pa se prehaja k bolj zahtevnim temam. Občinstvo (ostali sošolci) ob zaključku debate pove, katera stran je bila bolj prepričljiva ter svojo odločitev obrazloži.

Zanimivo je teoretično stališče, ki je nekaterim učencem v izziv, drugim pa nesprejemljivo zaradi moralnih vrednot. »Debata zahteva veliko retoričnega znanja in spretnosti. Seveda pogosto zmaga tisti, ki je boljši govornik, in ne tisti, ki ima prav« (Zidar, 1996, 124).

Ob koncu šolskega leta učenci nestrpno pričakujejo svoj zadnji govor, ki se posname s kamero in nato govoru sledi analiza posnetka. Ogled posnetka je za vsakega posameznika najbolj zgovoren in pove veliko več, kot bi lahko nekdo drug opisal z besedami. Ostane jim v spominu kot opomnik, kaj so delali dobro in kaj bi lahko še izboljšali, oziroma čemu se morajo izogibati.

3 Zaključek

Učenje retorike v šoli je kot učenje vožnje s kolesom. Na začetku je potrebno ujeti ravnotežje in se naučiti tehnike vožnje. Potrebno je veliko vztrajnosti in poguma, nato pa vožnja sčasoma postane užitek. Pri retoriki je postopek podoben. Začne se z obvladovanjem svoje besedne in nebesedne govorice, potrebno se je naučiti pet osnovnih načel retorične tehnike, nato pa z vztrajnostjo in pogumom vaditi in odpravljati pomanjkljivosti. Na koncu leta učenci z veseljem pokažejo svoje novo znanje in veščino. Rezultati ankete o pouku retorike ob koncu šolskega leta vedno znova potrjujejo, da učenci med učenjem predmeta sami sebe bolje spoznajo, spoznajo koristnost retorike in jo posledično uporabljajo v svojem življenju, tako doma kot pri ostalih predmetih v šoli. Na začetku leta je večino učencev strah nastopanja pred kamero, vendar so po opravljenih govorih in analizah nastopov nad tem najbolj navdušeni. To dejstvo samo po sebi največ pove in hkrati predstavlja zadovoljstvo učiteljici, ki tudi sama pri tem spoznava svoje učence in uživa v opazovanju razvoja njihovih retoričnih spretnosti.

4 Viri in literatura

Zidar Gale, T.: Retorika – veščina prepričevanja: odličnost nastopanja v poslovnem svetu. Ljubljana: Planet GV, 2007, str. 204, 207.

Zidar, T.: Retorika – moč besed in argumentov. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1996, str. 124.

Ples kot interesna dejavnost – Mirjam Mandelc

Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice, Slovenija, mirjammandelc@yahoo.com

Izvleček

Ples je v učno-vzgojni proces v osnovni šoli vključen v rednem programu v okviru športa, glasbene umetnosti in izbirnega predmeta v tretji triadi. V razširjenem programu ga šole ponujajo v obliki interesnih dejavnosti, pogosto tudi v izvedbi plesnih šol. Vodenje plesne skupine otrok od učitelja mentorja, poleg plesnega znanja, zahteva različne metodične pristope, ki pa se razlikujejo glede na starost otrok. S pomočjo teh pri otrocih razvija spretnosti, kot so obvladovanje prostora, telesno-gibalno izražanje, ritmika. V pomoč so mu lahko različne socialne in elementarne igre, ki se jih po potrebi priredi. Upoštevati mora individualne lastnosti in potrebe otrok ter jim s svojim pristopom in odnosom približati ples. Poleg gibalnih spretnosti, plesne dejavnosti vplivajo tudi na socialni razvoj otroka. Enako pomembna, kot sta priprava predstave in sam plesni nastop, je tudi končna analiza. V prispevku je opisan primer dobre prakse vodenja interesne dejavnosti – ples, po triadah osnovne šole.

Ključne besede: ples, otrok, gibanje, izražanje, šola

Dance as an Extracurricular Activity

Abstract

Education programme includes dancing as a curricular activity within regular lessons of Physical Education, Music and compulsory optional subjects in the third triad of primary school. In the extended programme it is offered as an extracurricular activity and often implemented by dancing schools. In addition to dance expertise, leading a children's dance group requires a variety of methodical approaches depending on the age of children, which help to develop skills such as spatial control, rhythm and physical expression. Various social and elementary games can be of great assistance to the teacher, who must constantly be aware of children's needs and individual characteristics and adapt the activities correspondingly. Dance activities help to improve children's motor skills and have a significant influence on their social development as well. Preparing the performance and the performance itself are of equal importance as final analysis. In this article I describe an example of good practice in teaching dance as extracurricular activity by triads of elementary education.

Key words: dance, child, motor skills, expression, school

Uvod

»Ples je tista umetnostna zvrst, pri kateri lahko učenci v največji meri sodelujejo z lastno aktivnostjo in ustvarjalnostjo kot posamezniki in v skupini. Ples kot predmet osnovnošolske vzgoje pomaga pri oblikovanju celostne podobe vsakega človeka, marsikdaj pa deluje tudi preventivno in terapevtsko pri različnih motnjah, ki jih povzročajo duševne obremenitve mladih med šolanjem. Hkrati si učenci prek plesa pridobijo možnosti telesnega izražanja, ki je enako pomembno kot besedno izražanje, poleg tega je pomemben spodbujevalec doživljanja in razmišljanja vsakega človeka« (Neubauer, 2004, 5).

Ples je v osnovni šoli vključen v redni program pri športu in glasbeni umetnosti, v tretjem triletju je ponujen tudi kot izbirni predmet. V mnogih šolah so organizirane tudi plesne interesne dejavnosti. Pri vodenju le teh se učitelji poslužujejo različnih metodičnih pristopov, ki so primerni starosti otrok in njihovim gibalnim in izraznim sposobnostim.

Plesne dejavnosti po vzgojno-izobraževalnih obdobjih

V prvih treh razredih otrokom ples najlažje približamo skozi igro. »Plesnogibalne igre so iz različnih korakov in gibanj sestavljeni plesi, ki se prepletajo z menjavo mest, partnerjev, nivojev v prostoru ipd. Navadno je plesno gibanje tesno povezano z glasbo in njenim besedilom« (Zagorc, 2006, 37). V nadaljevanju sta opisani dve igri.

Plesni kipi

Predvajamo različne zvrsti glasbe. Otroci plešejo, upoštevajo ritem, tempo, glasnost glasbe. Med gibanjem se orientirajo v prostoru, pozorni so na druge plesalce in jih pozdravljajo z obrazno mimiko. Vajo lahko otežimo tako, da jim predhodno dodelimo vloge ali čustva, ki jih morajo upoštevati med

plesom. V trenutku, ko glasba preneha, se otroci ustavijo. Po navodilu mentorja se spremenijo v kip, ki predstavlja nekaj, kar se ne premika. Oblikujejo lahko različne formacije (krog, trikotnik, številke, črke ...). Igro se lahko izvede v več manjših skupinah. Otroci sami izberejo predmet ali pojem, ki ga prikazujejo, ostali pa ga poskušajo uganiti.

Plesna kača

Otroci so razdeljeni v več skupin. Postavijo se v kolono in se primejo za pas. Ob glasbi hodijo po ritmu, smer po dogovoru spreminjajo. Pomembno je, da so vsi člani skupine usklajeni, da ne pride do prerivanja ali pohojanja.

Pri mlajših otrocih so zelo priljubljeni tako imenovani bansi, kjer hkrati z gibalnim izražanjem tudi pojejo. Gibe povezujejo z besedilom pesmi, ki se ga na tak način tudi lažje zapomnijo.

Primer:

Besedilo pesmi 1. kitica	Gibalni motiv
Tri majhne žabice	Ritmična hoja v krogu, pokažejo tri prstke.
na kamnu so sedele,	Žabji poskoki.
z muhami se basale	Z rokami po zraku lovijo muhe.
in dobro se imele.	Se pobožajo po trebuhu.
Ena v vodo je skočila	Žabji poskok v notranjost kroga.
in si krake namočila,	Ležijo na hrbtu in brcajo s skrčenimi nogami.
dve majhni žabici	Se usedejo po žabje in pokažejo dva prstka.
sta rekli ti ti ti.	Žuganje s kazalcem.

Za ples z mlajšimi otroki praviloma izbiram slovensko glasbo za otroke. Ritem je enostaven, gibi pa ponazarjajo besedilo pesmi. Tako se otroci vživljajo v različne vloge, ponazarjajo gibanja živali, rastlin in predmetov. Majhni otroci so večinoma zelo gibljivi in sproščeni, izražajo se skozi domišljijo, zato se lahko dotaknemo tudi izraznega plesa.

Ljudski ples je zvrst plesa, ki je med mlajšimi otroki zelo priljubljena. Otroški ljudski ples je tesno povezan z igro in petjem, preko njega pa se otroci učijo o ljudskih običajih, šegah in navadah ter spoznavajo slovenske pokrajine.

Namen interesne dejavnosti v drugem triletju je približati otrokom ples kot pozitivno izkušnjo in jih zanj navdušiti. Še vedno jih pritegnejo plesno gibalne igre, seznanijo pa se tudi že z osnovami družabnih plesov. Otroci večinoma plešejo v skupini, individualno, a hkrati usklajeno z drugimi plesalci. Kadar otroke pripravljam na plesni nastop pred publiko, pri učenju najpogosteje uporabljam metodo vodenja. »S to metodo otroke vodimo v gibanju. Pretežno jih vodimo z lastnim gibanjem, lahko pa tudi samo z besedo, izjemoma« (Kroflič, Gobec, 1992, 65). Plesni gibi niso več tesno povezani z besedilom, učenci že usvajajo osnovne plesne korake in slike nekaterih družabnih plesov. V tem starostnem obdobju je zelo priljubljena plesna zvrst hip hop. Koreografijo učimo postopno po delih, te pa na koncu povežemo v celoto.

Če je pri mlajših otrocih že beseda ples zadostna motivacija, pa je enajstletnike težje navdušiti, predvsem dečke. V ta namen se poslužujemo različnih načinov plesnega izražanja, ki so otrokom nova, zanimiva in jim predstavljajo izziv.

Večina otrok, ki se prostovoljno vključi v plesno interesno dejavnost, zelo rada nastopa. Plesne elemente pogosto vključimo v dramske igre. Tako smo v predstavi o Piki Nogavički predstavili življenje domačinov na otoku Taka tuka. Skupina otrok je z udarjanjem na košarkarske žoge ustvarjala ritem, ob katerem so plesalci prikazali starodavni ples okrog ognja.

Posebno doživetje je bil tudi ples senc. Otroci so pred reflektorsko lučjo in za zastorom ob glasbi gibalno prikazovali potek celotne proslave ob dnevu samostojnosti in enotnosti. V tem primeru je bila natančnost gibov še toliko bolj pomembna, saj so gledalci videli le silhuete.

Pred nekaj leti mi je razredničarka devetega razreda predlagala, da bi zaključno valeto popestrili s plesno točko. Ideja se mi je zdela zanimiva in takoj sem jo bila pripravljena realizirati. Že naslednji trenutek pa sem se ukvarjala z vprašanjem, kako naj štirinajstletnike navdušim za fokstrot, rumbo, cha cha cha.

Na prvo srečanje bodoči plesalci velikokrat pridejo precej negotovi. Nekatere je strah, da ne bodo zmogli slediti koreografiji, drugi se bojijo posmehovanja s strani sošolcev, tretjim pa je neprijetno prijeti sošolko ali sošolca za roko, kaj šele v plesno držo. Vse te negativne občutke je treba že na začetku odpraviti. Kako to storiti? S preprostimi ogrevalnimi vajami ob glasbi in humorjem.

Za začetno ogrevanje vedno izberemo glasbo, ki jo učenci poznajo in jo radi poslušajo. Še bolje je, da jo prinesejo kar oni. V ritmu izvajamo gimnastične vaje, ki jih učenci sočasno ponavljajo. Te vaje lahko sestavimo v preprosto koreografijo. Kasneje v ogrevanje vključimo tudi osnovne korake nekaterih plesov in jih ponovno povežemo v koreografijo. Namen je, da se učenci ogrejejo, predvsem pa, da se sprostijo.

Prvič učence vedno pošljem na »sprehod«. Sproščeno in čimbolj naravno hodijo po prostoru. Zavedajo se te sproščenosti, ki jo bodo kasneje poskušali vključiti v plesne korake in gibe.

Učenje posameznega plesa se prične pri osnovnem koraku. Učence, vedno razdelim v dve skupini, plesalke in plesalce. V prostoru stojijo eden proti drugemu. Osnovni korak jih učim ločeno, najprej plesalce in nato plesalke. Osredotočeni smo samo na noge. Vsak premik vsaj dvakrat, lahko tudi večkrat, počasi demonstriram in ga ob tem še opišem z besedami. Nato ga večkrat skupaj počasi ponovimo. Opozorim jih tudi na najpogostejše napake. Učencem pustim nekaj časa, da vadijo sami, med tem pa jih opazujem, jim pomagam, svetujem, demonstriram in popravljam. Šele, ko vsak sam zna osnovni korak, se postavijo v plesno držo.

Plesno držo najlaže pokažemo s pomočjo para. Jasno opišemo njuno začetno pozicijo, pravilno namestimo roke in obrnemo glavo. Večina na začetku gleda v tla, zato ves čas poudarjamo zravnano držo in pogled, usmerjen naprej. Osnovni korak, ki so se ga naučili sami, zdaj demonstriramo tudi v paru. Sama vedno poprosim eno od deklet, ali mi je pripravljena pomagati pri demonstraciji. Učenci imajo ponovno čas, da vadijo v paru. Ko usvojijo osnovni korak, se posvetimo še rokam, glavi in drži ter gibom celotnega telesa. Na enak način se naučijo tudi vse ostale plesne slike. Ko usvojijo vsako posebej, jih povežemo v koreografijo. Vsako naslednjo vajo po ogrevanju namenimo nekaj časa ponavljanju in utrjevanju vsega, kar so se naučili na prejšnjih srečanjih. Nikoli ne pozabimo na osnovni korak, čeprav se nam zdi, da ga že obvladajo.

Pogosto se zgodi, da učenci ne želijo plesati v paru. Z vztrajanjem in zahtevami bi jih v tem primeru najverjetneje odvrnili od plesa, kar pa ni naš namen. Za tako skupino učencev lahko elemente družabnega plesa povežemo v skupinski ples, kjer vsak pleše individualno, pa vendar usklajeno z drugimi plesalci.

Ples ne pokriva le gibalnega področja, ampak lahko vpliva tudi na socialni razvoj otroka. »S plesom razvijamo otrokove zmožnosti navezovanja stikov tako z bližnjo kot z daljno okolico in jih navajamo na pravilen odnos do drugih ljudi. Ples je torej učinkovito sredstvo socializacije« (Neubauer, 2001, 6). Otroke poučimo tudi o osnovah plesnega bontona. Navajajo se na spoštljiv odnos do soplesalca ali soplesalke, še posebej ob medsebojnem dotiku. Devetošolci so že sposobni prevzeti vodenje plesalke, držijo se plesne smeri in imajo pregled nad plesiščem.
Od takrat je plesalo kar česa generacij devetošolcev, tudi učenci celotnega razreda. Vsaka generacija me je naučila kaj novega. Prav vsi pa so me prepričali, da je zmotno misliti, da je družabni ples namenjen samo odraslim.

Zaključek

Ples je prvinska oblika človekovega gibalnega izražanja. Vpliva na gibalni razvoj, ritmiko, telesne sposobnosti. Z njim izražamo čustva, se sproščamo, se družimo. Ples vzbudi v nas občutek lepega in spodbuja ustvarjalnost. Pomembno je, da ga otrokom približamo tudi učitelji v šoli. Da pa bodo otroci razvili pozitiven odnos do plesa, ga doživljali kot umetnost, jih moramo vse to ne le učiti, ampak tudi sami čutiti in ta občutja deliti z njimi.

Viri in literatura

Neubauer, H.: Učni načrt za izbirni predmet - plesne dejavnosti. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 2004.

Zagorc, M.: Ples v sodobni šoli. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2006.

Kroflič, B. in Gobec, D.: Ustvarjalni gib in plesna vzgoja za najmlajše. Novo mesto: Pedagoška obzorja, 1992.

Erasmus+ projekt – priložnost za gledališke dejavnosti – mag. Blanka Mlakar

OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, blanka.mlakar@guest.arnes.si

Različni projekti na šoli ponujajo paleto možnosti za razvijanje mnogoterih potencialov naših učencev. Po preteklih izkušnjah so mednarodni projekti med učenci še posebej priljubljeni. Le-ti razširjajo znanje učencev na različnih znanstvenih in kulturnih področjih, izpopolnijo različne spretnosti in veščine ter izboljšajo kompetence na področju tujega jezika, informacijsko-komunikacijskih veščin in psihosocialnega razvoja. V prispevku bom predstavila dejavnosti in rezultate mednarodnega projekta Erasmus+ na področju gledališke umetnosti. Dejavnosti so potekale kot del pouka (pri slovenščini, angleščini in izbirnem predmetu), v večji meri pa pri interesnih dejavnostih, podaljšanem bivanju in v drugih oblikah, kot so tečaji, popoldanske delavnice in ekskurzije. Učenci so spoznavali različne gledališke prvine (scenografija, kostumografija, izdelava lutk, fotografija, video), širili komunikacijske in dramatizacijske sposobnosti, gibalne in kinestetične sposobnosti, domišljijo, koncentracijo, samozavest idr. Glavni rezultat projekta je bila odigrana in posneta gledališka igra Peter Klepec v angleščini.

Ključne besede: Erasmus+, mednarodni projekt, projektno delo, gledališka umetnost

Erasmus+ project – an opportunity for drama activities

Various projects at school offer a variety of opportunities for developing the many potentials of our students. We discovered in the past that international projects among pupils are particularly popular. They expand the knowledge of students in various scientific and cultural fields, improve their skills and their competences in the field of foreign languages, information tehnologies and psychosocial development. In the paper I will present the activities and results of the international project Erasmus+ in the field of performing arts. Activities were carried out as part of classes (in Slovene, English and elective subjects), and to a greater extent with interest activities, after school activities and other forms, such as courses, workshops and excursions. Students learned about various theatrical elements (scenography, costume design, puppets, photography, video), expanded communication and dramatization skills, physical and kinesthetic skills, imagination, concentration, self-confidence, etc. The main result of the project was a theater play Peter Klepec in English.

Key words: Erasmus+, international project, project work, performing arts

Uvod

S projekti se srečujemo povsod: doma, v službi in v prostem času. Postali so neizogiben del našega življenja. Šole in učitelji se vedno znova soočamo z izzivi, ki jih pred nas postavlja sodobna družba. Na eni strani moramo učence usposobiti za uspešno in aktivno življenje v sodobni družbi, na drugi strani pa se moramo tudi sami soočati z rastočo raznolikostjo vedenj in znanj.

Na OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, ki se v zadnjem desetletju sooča z močnim upadom števila učencev, vidimo rešitev teh izzivov v projektnem delu. Šola je odmaknjena od urbanih središč, kjer so kulturne ustanove, razni centri znanja, društva in klubi, ki ponujajo raznoliko ponudbo športnih, kulturnih, jezikovnih in prostočasnih aktivnosti. Ker so učenci prikrajšani za vse te aktivnosti, na šoli vpeljujemo v program dela različne projekte na lokalnem, regijskem, nacionalnem in tudi na mednarodnem nivoju.

Mednarodni projekti

Projekt je ciljno usmerjen proces razvijanja dejavnosti. Usmerjen je k doseganju končnega cilja. Pobudnik projekta je lahko posameznik (učitelj, ravnatelj, učenec) ali pa mednarodna organizacija, ki je običajno tudi nosilec projekta. Za uspešno realizacijo projekta je potrebno poiskati zainteresirane izvajalce (učence) in vodje (učitelje) projekta.

Učenci in učitelji naj bi z vključevanjem v mednarodne projekte pridobili veliko novih spoznanj in kompetenc:

zanimanje za druge države in kulture,

zanimanje o šolskem življenju in šolskem življenju v partnerskih državah,

strpnost do drugih kultur in ljudi,

spoznavanje in razumevanje šolskih sistemov,

trajni osebni stiki,

motivacija za učenje tujih jezikov,

socialne spretnosti in sposobnost timskega dela,

strokovno znanje in kompetence informacijsko - komunikacijskih tehnologij, samozavest in motivacijo za učenje,

delo v interdisciplinarnih ekipah,

nove teme,

nove učne metode,

izboljšanje klime na šoli,

okrepitev interdisciplinarnih pristopov k poučevanju in učenju, ipd.

Šola pa na ta način pridobi močnejšo evropsko razsežnost. Ves čas sodelovanja v projektu je v ospredju aktivna vloga učencev in njihov osebni, jezikovni in strokovni razvoj (skupinsko delo, problemsko učenje, izbiranje vsebin glede na zanimanje in sposobnosti učencev ter upoštevanje njihovih idej). S tem pa se razvija sposobnost ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter presojanja z namenom, da se zagotovi razumno in samozavestno odločanje učencev v novih in nepredvidljivih situacijah. (Spasovski, 2009).

Med leti 2007 in 2013 je bil s sklepom Evropskega parlamenta ustanovljen osrednji program EU na področju izobraževanja in usposabljanja, Vseživljenjsko učenje. V okviru tega programa so imele osnovne in srednje šole v Evropski uniji in tako tudi Sloveniji možnost sodelovati v podprogramu Comenius. Od leta 2014 se program imenuje Erasmus+.

Evropski projekti in sodelovanje v njih predstavljajo velik izziv za šolo. Kljub temu da zahtevajo od včasih preobremenjenih zaposlenih na šoli dodaten vložek dela in dobre volje, izkušnje slovenskih in evropskih šol kažejo, da se takšna investicija bogato obrestuje. Nemška študija iz leta 2007 o vplivu na sodelujoče šole je pokazala, da projekti, ki povezujejo šole v Evropi, takrat v okviru Comenius šolskih partnerstev ne le dvignejo medkulturno kompetenco učencev in učiteljev, ampak imajo tudi pozitiven vpliv na vsakdanje življenje v šolah. Študija je pokazala, da so se učenci začeli bolj zanimati za druge države in kulture in izboljšali socialne spretnosti in sposobnost timskega dela. Precej se je izboljšalo njihovo znanje angleščine in znanje o življenju in šolskem življenju v partnerskih državah, izkazovali pa so tudi več strpnosti do drugih kultur in ljudi iz drugih držav. Učitelji so izboljšali znanje angleščine in drugih jezikov, lastno poznavanje in razumevanje šolskih sistemov v partnerskih državah, pridobili strokovno znanje in kompetence IKT ter postali bolj samozavestni in motivirani za učenje. Srečali so se tudi z novimi temami in se učili o novih učnih metodah. (Comenius, 2007)

Projekt Erasmus+ na OŠ dr. A. Trstenjaka Negova

Po uspešno zaključenem dvoletnem projektu v okviru programa Comenius med letoma 2012 in 2013 s partnerji iz petih evropskih držav, smo na OŠ dr. A. Trstenjaka Negova želeli mednarodno sodelovanje ponoviti. Namreč izkušnje, pridobljene v okviru projekta Comenius, so jasno pokazale, da si učenci želijo projektnega dela, ki poteka na sproščen, neformalen način in preoblikuje odnose med vrstniki in tudi odnose učencev z učitelji. Še posebej pa so med učenci zaželene mednarodne izmenjave, kjer nekateri prvič potujejo dlje (z letalom), si razširijo znanja o državah, šolstvu in kulturi drugod, pridobijo prijatelje, napredujejo na področju tujega jezika, informacijsko-komunikacijskih veščin in osebnostnih lastnosti.

Ponovno smo kandidirali za sredstva Evropske komisije, tokrat v programu Erasmus+, Strateška partnerstva. V šolskem letu 2017/18 smo tako pričeli izvajati triletni projekt s še štirimi šolami iz Španije, Poljske, Nemčije in Turčije z naslovom »Upaj si! Ostani v ravnovesju! Pojdi naprej!« (orig. »Take chances. Keep your balance. Move on«). V projektu se bodo skozi tri šolska leta zvrstile tri teme: gledališče in nove tehnologije, igre na prostem in v zaprtih prostorih ter logično in ustvarjalno mišljenje.

Cilji projekta so:

razviti in vpeljati programa »Izboljšanje osnovnih veščin z igro« in »IKT orodja za ustvarjalno in logično mišljenje« v letne programe vsake partnerske šole,

razviti nove inovativne oblike učenja in poučevanja angleškega jezika,

spodbujati in aktivirati učence z manj priložnostmi z dostopom do kakovostnih dejavnosti,

okrepiti skupinsko delo, osredotočeno na sodelovanje med učenci,

povečati število priložnosti za razvoj strokovnega osebja.

izmenjati izkušnje in dobre prakse partnerjev,

spoznati kulture, tradicije, jezike, geografske značilnosti drugih držav,

izmenjati in vpeljati metode učenja in poučevanja ter pedagoške pristope, ki zagotavljajo ključne kompetence in osnovne spretnosti, znanje jezikov in se osredotočajo na uporabo IKT,

izboljšati logično in ustvarjalno mišljenje, IKT veščine, učenje in poučevanje tujih jezikov, plesne spretnosti, gledališko igro, fotografijo, ročne spretnosti, izdelavo videoposnetkov, reševanje problemov,

krepiti podjetništvo za večjo zaposljivost,

okrepiti odgovornost učencev za lastno izobraževanje in

povečati motivacijo in samozavest učencev in učiteljev.

Cilje uresničujemo preko izvajanja dejavnosti pri pouku, v Erasmus+ klubu, v usposabljanjih učiteljev ter v izmenjavah učencev med šolami.

Gledališke dejavnosti skozi Erasmus+ projekt

Umetniško izražanje je človekova potreba, vezana na področji ustvarjalnosti in inovativnosti. Pri učencih želimo krepiti ustvarjalnost, preko ustvarjanja kulturno-umetniških del, kot so fotografske in likovne razstave, lutkovne in gledališke predstave, glasbeni dogodki, ples in film. Na tej tezi smo osnovali program aktivnosti prvega leta projekta, ki se je izvedel v šolskem letu 2017/18.

Nekatere dejavnosti so bile načrtovane in izvedene v vseh partnerskih šolah, druge smo domislili sami in pri tem izhajali iz ciljev in teme projekta. Vedoželjni in motivirani učenci iz različnih razredov so si sami izbirali aktivnosti, kjer so želeli sodelovati in so se tako družili po interesih.

Slika 9 Logotip projekta

V začetku šolskega leta smo razpisali natečaj za logotip projekta in z glasovanjem učencev po vseh šolah smo izbrali logotip, ki ga je izdelal učenec iz Poljske.

Skupina učencev se je udeležila tečaja fotografije v popoldanskem času, ki ga je izvajal gostujoči strokovnjak. Ta skupina je konec šolskega leta uredila razstavo svojih fotografij ter koledar za leto 2019.

Učenke nadarjene na področju jezikov so se lotile prevajanja dramskih besedil partnerskih šol ter pisanja scenarijev za lutkovne igre. Skupina učenk je po svojih zamislih izdelala lutke in jih animirala skozi predstavo učencem v nižjih razredih. Po lutkovnih predstavah so same didaktično izpeljale učne ure, se z mlajšimi učenci pogovarjale o vsebini in z njimi likovno poustvarjale. Za zanimivejšo vsebinsko obravnavo lutkovne igre sta dva učenca izdelala Kahoot kvize, ki so jih učenci reševali na tablicah.

Slika 10 Lutkovna igra za mlajše učence

Osrednji izdelek v prvem letu projekta je bila priprava in uprizoritev gledališke predstave Peter Klepec v angleščini. Učenci iz različnih razredov so imeli tako priložnost doživljati in sooblikovati gledališko igro. V skupinskih vajah so spoznavali osnove dihalne tehnike, vadili sproščeno govorno nastopanje,

angleško izgovorjavo, pri tem so razvijali domišljijo in iznajdljivost. Z mentorji so se izmenjevali v vlogah igralcev, režiserja, scenografa, kostumografa, rekviziterja, odrskega mojstra, šepetalca in tako spoznavali poklice, ki so del gledališča. V delavnicah so podajali ideje za sceno, rekvizite, kostume, frizure, šminko. Sceno so učenci izdelali pri pouku likovne umetnosti, pri kostumih so pomagali starši.

S pomočjo mentorice je skupina učenk izdelala spremna besedila, kot so vabilo, plakat in gledališki list. Učenec, ki ga zanima video produkcija, je gledališko predstavo posnel, jo s pomočjo mentorja zmontiral in naložil na You tube.

Slika 11 Gledališka uprizoritev Petra Klepca v angleščini

V okviru projekta je bilo izvedeno tudi usposabljanje učiteljev in izmenjava učencev v Grčiji. Učitelji in učenci smo dobili možnost vpogleda v opremljenost in način poučevanja inovativne šole, ki nosi naziv Microsoftova Showcase šola.

Učenci so radi prihajali k dejavnostim v okviru Erasmus+ projekta, predvsem zaradi sproščenega, neformalnega načina dela. Odnos učitelj/mentor in učenec je bil zrahljan. V sproščeni delovni klimi so se ob delu in med odmori razvili pogovori o različnih temah in na tak način učenci tudi osebnostno rastejo, kar je tudi ena izmed prednosti projektnega dela.

Zaključek

Pedagogika ne ve, za kakšen svet pripravlja mlade ljudi, saj se ta z veliko naglico spreminja. Eno je gotovo, vzgaja jih za drugačen svet, kot je ta, v katerem živimo danes. Zato je nujno, da naučimo otroke, da sledijo svojim idejam in jih poskusijo uresničiti, kajti to je najboljša popotnica na njihovi življenjski poti. Učitelji pri tem potrebujemo pogum, saj takšno učenje ne ubira uhojenih poti in učitelj ne more imeti vnaprej pripravljenih odgovorov. Delo z radovednimi in samozavestnimi učenci, ki izražajo potrebo po spoznavanju in raziskovanju okolja, je vedno osvobajajoče in inspiriativno za učitelja mentorja. Učitelj izjemno pridobi v odnosu z učenci, obenem pa je priča odličnim izdelkom, ki

nastajajo v skupnem kreativnem procesu, pa naj je to samo pouk ali pa mednarodni projekt. Z dolgoročnim vključevanjem v mednarodno okolje zagotovo tudi šola krepi svoj ugled. Svež pristop k poučevanju in povezovanje s tujino, ki sta neizogibna dela mednarodnih projektov, pa prispevata tudi k večji motivaciji učencev.

Viri in literatura

COMENIUS šolska partnerstva: priročnik za šole (ur. Andreja Lenc). Ljubljana: CMEPIUS, Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, 2009.

Dostopno tudi na naslovu: http://www2.cmepius.si/vzu/comenius/partnerstva.html

Novak, H., Žužej, V., Glogovec Zmaga, Z.: Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta, 2009.

Spasovski, M.: Odločitveni model za vključevanje osnovnih šol v mednarodne projekte za vseživljenjsko učenje, diplomsko delo. Maribor: Fakulteta za organizacijske vede, 2009. Dostopno tudi na naslovu:

http://profesor.gess.si/marjana.pograjc/%C4%8Dlanki_VIVID/Arhiv2010/50Spasovski.pdf

Vključevanje medpredmetnega znabja skozi projekte – Barbara Muhič

OŠ Brezovica pri Ljubljani, Šolska ulica 15, Slovenija, barbara.muhic@os-brezovica.si

Izvleček

Vključevanje medpredmetnega znanja skozi projekte učencem omogoča veliko lastne notranje inspiracije, idej in vzpodbud, ki jih oblikujejo in izrazijo skozi delo in ustvarjanje skupaj s sodelovanjem učitelja.

Projekt Evropska vas in 9. maj – dan Evrope povezujeta naše učence med seboj z učno snovjo posameznih predmetov (geografija, domovinska in državljanska vzgoja ter etika, zgodovina, slovenščina) povezanih z Evropsko unijo kot tudi z lastnimi končnimi ustvarjenimi izdelki.

Končni izdelki so učna snov posameznikov in manjših skupin, ki delijo to znanje z drugimi, tako da svoje izdelke predstavijo na razstavi v preddverju šole. Izdelke izdelajo v šoli ali izven nje. Vsakoletna udeležba učencev v projektu Evropska vas poteka izven šolskega okoliša, kjer se srečajo učenci iz okoliških šol in se tako predstavijo s svojimi izdelki zastopane države. Med seboj se obiskujejo in izmenjujejo vsebine predstavljenih držav ter izdelke, za katere so poskrbeli sami. Učenje je skupinsko, doživljajsko in izven poučenja v učilnici.

INTEGRATING PROJECT BASED CROSS-CURRICULUM GAINING OF KNOWLEDGE

Abstract

Integrating cross-curriculum gaining of knowledge through projects enables students to use a lot of their own internal inspiration, ideas and incentives, which they shape and express through work and creating together with the involvement of teachers.

The European Village Project and the 9th of May - Europe Day link our students with topics of certain subjects (Geography, Homeland and Civic education and Ethics, History, Slovene) connected with the European Union as well as with products crafted on their own.

The final product is a topic tackled by individuals and small groups who share the gained knowledge with others by presenting their products at an exhibition in the lobby of the school. Products are created at or outside school. The annual participation of students in the project European village takes place outside the school district, where students from the surrounding schools meet and thus present themselves with their own products which represent their country. They visit and exchange the topics of the countries presented and the products they have prepared. Learning is done through group work, it is experiential and takes place outside the classroom.

VKLJUČEVANJE MEDPREDMETNEGA ZNANJA SKOZI PROJEKTE

Kot učiteljica geografije ter državljanske in domovinske kulture in etike zelo rada vključujem vsebine povezane s predmetom zgodovine in slovenščine v medpredmetno poučevanje.

Učna snov Evropska unija je vsebinsko zelo široka in pojmovno obsežna. Učenci 7. razreda spoznajo nastanek in razvoj Evropske unije na začetku šolskega leta in hkrati pri predmetu domovinske in državljanske kulture ter etike v 8. razredu na začetku druge polovice šolskega leta ponovijo predelano snov iz sedmega razreda. Sprva spoznajo nastanek Evropske unije in države članice. Vsebino nadgradijo z vsebinami načina in pogoji vstopa držav v Evropsko unijo.

Za lažje teoretično razumevanje pri predmetu geografije s pomočjo uporabe pametne table s pripravljenim zemljevidom prikažemo države, ki so že vstopile v Evropsko unijo, tako da posamezne države obarvamo z enakim letom vstopa, kar učencem z vizualizacijo omogoča hitrejše in lažje razumevanje učne snovi. Pri predmetu domovinska in državljanska vzgoja ter etika si pri teoretični razlagi nastanka Evropske unije pomagamo s praktičnim pristopom uporabe vsebin infodroma. Ta približa učencem vizualno učno snov, predstavljeno v 7. razredu geografije.

Vir: https://www.youtube.com/watch?v=3hGeOBam7ug

PREDSTAVITEV IZDELKOV – ZEMLJEVID EU IN DRŽAVE ČLANICE EU

Učna snov Države Evropske unije je lahko učencem predstavljena tudi na drugačen način. Učence seznanimo z zgoraj navedeno vsebino in jim prepustimo samostojno delo. Učenci države Evropske unije skupaj z značilnostmi organiziranosti in delovanjem Evropske unije pripravijo sami s pomočjo mojih navodil, tako da izdelajo svoj oblikovan zemljevid skupaj z legendo ali zastavami posameznih držav članic na plakatu, ki omogoča lažje branje in razumevanje izdelka. Učenci si sami izbirajo okolico in prostor za izdelavo plakata. Poljubno se združujejo v manjše skupine in izdelajo posamezne vsebine, kako je nastala Evropska unija, države članice Evropske unije, pomembne institucije in njihovo delovanje v Evropski uniji, simboli Evropske unije skupaj s fotografijami, temeljni dokumenti in predpisi

v Evropski uniji. Vse navedene vsebine pregledamo skupaj s posamezno skupino. V primeru dopolnitve se seznanijo z manjkajočo vsebino, ki jo s slikovnim gradivom ali pisno dopolnijo sami.

Vsebine so dragoceni izdelki, iz katerih se učenci ob izdelovanju le-teh največ naučijo, saj gre za individualno sodelovanje v manjših skupinah z učinkom priprave izdelka za podajanje znanja drugim. Vsako leto vse izdelke izobesimo v vhodni avli naše šole na dan Evrope, ki je 9. maja. Tako učenci od 1. do 9. razreda kot vsi obiskovalci šole lahko občudujejo, berejo in opazujejo samostojne izdelke učencev. Istočasno je obvestilo o razstavi plakatov o Evropski uniji objavljeno na spletni strani naše šole.

SODELUJEMO V PROJEKTU EVROPSKA VAS

Kot vsako leto doslej bomo tudi letos že peto šolsko leto sodelovali v projektu Evropska vas. V tem projektu sodeluje vsako leto vse več okoliških osnovnih šol. Vsaka šola si izbere eno državo članico Evropske unije, ki jo potem tudi predstavi.

Učenci pri interesni dejavnosti Evropska vas spoznajo izbrano državo (Švedska, Portugalska, Malta, Italija, Nizozemska …). Med šolskim letom si izberejo, katere ključne in glavne značilnosti posamezne države bodo izdelali (zastava, grb, napis države, zemljevid države, kviz, glavne značilnosti države, predstavitev države v eni točki), da bo država med ostalimi predstavnicami držav Evropske unije zastopana, kot je potrebno.

Evropska vas nam predstavi več različnih držav, katerih zanimivosti, izdelke in rekvizite (magneti s sličicami, tulipani, zapestnice iz makaronov, mlini na veter, vetrnice, zemljevid …) si pridejo ogledat učenci iz vseh sodelujočih šol na Evropski vasi.

Učenci, ki so prisotni pri postavitvi stojnice zastopane države, prihajajočim učencem in obiskovalcem v času predstavitve razložijo vse znamenitosti države. Za obiskovalce pripravijo tudi kviz o državi, ki jo zastopajo. Če obiskovalci kviz rešijo pravilno, dobijo izdelan rekvizit.

Vsaka država se mora na predstavitvenem programu pred obiskovalci predstaviti z eno točko oziroma z nastopom, ki najbolj izpostavlja in prikazuje predstavljeno državo. Kot udeleženci smo se prvo leto predstavili z državo Madžarsko in zgodbo o Kralju Matjažu, sledili sta Malta in Belgija s predstavitvijo zmagovalnih pesmi na Evroviziji, Švedska s predstavitvijo kratke točke iz knjige o Piki Nogavički. Tokrat se bomo predstavili z državo Portugalsko.

Učenci vsako leto zelo uživajo ob izdelavi izdelkov kot tudi pri pripravi in izbiri predstavitvene točke za posamezno državo. Prav zaradi pestrosti in drugačnosti se zelo radi vključujejo v ta projekt. S sodelovanjem pridobivajo dragoceno znanje o vpogledu v posamezno državo na drugačen način.

Tovrsten način pridobivanja znanja učencem približa in olajša medpredmetno povezovanje učne snovi .

Projekt Evropska vas udeleženim učencem in obiskovalcem (iz posameznih šol) omogoča spoznavanje, prepoznavanje drugih držav, glavnih mest držav, končnih izdelkov drugih učencev, uporabo in izbiro materialov, idej in pristopov, kako se lahko prikaže in približa glavnina države na popolnoma drugačen način.

ZAKLJUČEK

Tudi projekt je lahko eden od načinov poučevanja izven učilnice in hkrati medpredmetno povezovanje znanja. V tem primeru se je izkazalo, da je lahko snov uspešno predelana z veliko učenčevega navdušenja po dajanju in prejemanju znanja. Celoten projekt je zasnovan tako, da se lahko vsakdo sprehodi po vasi z evropskimi državami in okusi njihove glavne značilnosti.

Učenci se tovrstnega projekta vsako leto veselijo in si želijo vnovičnega sodelovanja, zato se bomo vanj redno vključevali.

INTEGRATING PROJECT BASED CROSS-CURRICULUM GAINING OF KNOWLEDGE

As a teacher of Geography and Civic and Homeland Culture and Ethics, I am very interested in including topics related to the subject of History and Slovene in interdisciplinary teaching.

The subject of the European Union is very broad and conceptually extensive. Students of the seventh grade learn about the establishment and development of the European Union at the beginning of the school year, and also revise the covered learning content from the seventh grade in the subject of Homeland and Civic Culture and Ethics in the eighth grade at the beginning of the second half of the school year. At the beginning they learn about the establishment of the European Union and its Member States. The content is upgraded with the procedure and conditions of the countries' entry into the European Union.

In order to facilitate theoretical understanding in the subject of Geography, we use a smart board with a prepared map to show the countries that have already joined the European Union, so that individual countries are coloured according to the same year of entry, which enables students to quickly and easily understand the learning content with visualization. In the subject Homeland and Civic Education and Ethics, we help with the theoretical interpretation of the European Union's establishment with a practical approach by using the contents of Infodrom. This programme visually illustrates the learning content presented in the seventh grade Geography.

Source: https://www.youtube.com/watch?v=3hGeOBam7ug

FINAL PRODUCT PRESENTATION - THE MAP OF THE EU AND THE MEMBER STATES OF THE EU

The topic The countries of the European Union can also be presented to students in a different way. Students get acquainted with the abovementioned content and are let to work independently. Students prepare the countries of the European Union along with the characteristics of the organization and operation of the European Union, with the help of my instructions, by creating their own map along with the legend or flags of individual Member States on the poster, which makes it easy to read and understand the product. Students choose their own space and place to make a poster. Students join together in smaller groups and produce specific topics: how the European Union was established, the Member States of the European Union, the important institutions and their activities in the European Union, the symbols of the European Union together with their photos, basic documents and regulations in the European Union. We review all of the topics together with each group. In case of incompleteness, they are informed about the missing information, which they themselves include by adding images or written material.

The topics are valuable products, from which students learn the most through creating them, as they are individually involved in smaller groups, with the effect of preparing the product for sharing knowledge with others. Every year, all products are displayed at the entrance lobby of our school on the day of Europe, which is on May 9th. Thus, students from the first to the ninth grade, as well as all school visitors, can admire, read and observe the students' own products. At the same time, an invitation to the exhibition of posters about the European Union is published on the website of our school.

WE PARTICIPATE IN THE PROJECT EUROPEAN VILLAGE

As in the previous years, this year we are participating in the European Village project for the fifth school year. Every year, more and more surrounding primary schools are involved in this project. Each school chooses one member state of the European Union and then presents it.

Students get introduced to the chosen country (Sweden, Portugal, Malta, Italy, the Netherlands ...) at extracurricular activities European village. During the school year, they choose which key and main characteristics of each country will be created (flag, coat of arms, inscription of country name, country map, quiz, main features of the country, country presentation in one act), so that the country would be clearly represented among other representatives of the countries of the European Union.

European Village introduces several different countries whose attractions, products and props (magnets with pictures, tulips, bracelets from macaroni, windmills, pinwheels, maps, etc.) are seen by all the students from schools participating in the European Village.

Students who are at the exhibition stand of the represented state explain all the sights of the country to the students and visitors during the presentation. They also prepare a quiz for the visitors on the country they represent. If visitors solve the quiz correctly, they get a created giveaway product.

Each country must present itself at a presentation in front of visitors with one act or with a presentation that most fittingly promotes and portrays the presented country. As participants, we first presented the country of Hungary and the story of King Matthias, followed by Malta and Belgium with the presentation of the winning songs at Eurovision Song Contest, Sweden, with the presentation of a short act from the book about Pippi Longstocking. This time we are going to present the country of Portugal.

Each year students enjoy creating materials as well as in preparing and choosing the presentation topic for each country. It is because of the diversity and variety that they like to get involved in this project. Through cooperation they gain valuable insights into each country in a different way.

Such a way of gaining knowledge familiarizes students with cross-curricular integration of topics and facilitates it.

The project European Village gives students and visitors (from other schools) the opportunity to learn and identify other countries and capitals, to see final outcomes of other students' projects, to use and choose materials, ideas and approaches, to see how one country's features can be displayed and introduced in a completely different way.

CONCLUSION

Indeed, the project can be one of the ways of teaching outside the classroom and, at the same time, the integration of gaining cross-curricular knowledge. In this case, it proved that the topic can be

successfully tackled with a lot of student's enthusiasm for sharing and receiving knowledge. The whole project is designed in such a way that everyone can walk around the village of European countries and experiences their main characteristics.

Students are looking forward to this kind of project every year and want to re-engage, therefore we will regularly participate.

Od šolskega do mednarodnega praga – Tanja Müller

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, tanja.mueller@sfpkr.si

Izvleček

Predstavljen bo primer izvajanja projekta Evropska vas na osnovni šoli, kjer poučujem ter analiza pred njegovo izvedbo, med izvedbo ter ugotovitve ob zaključku projekta. V letošnjem šolskem letu se je šola prvič priključila ostalim šolam v regiji ter sodelovala v projektu Evropska vas, kjer vsaka izmed sodelujočih šol predstavi dve do tri države Evropske unije. Osnovna ideja projekta Evropske vasi je spodbujanje spoznavanja različnih kultur, raznolikosti in s tem učenje sprejemanja drugačnosti ter krepitev zavedanja lastnih korenin. Vrednost projekta je bila zagotovo tudi povezanost vseh učencev in učiteljev, njegova časovna ter predmetna/področna neomejenost. Delo v projektu naj bi bilo vpeto v redno šolsko delo ter ob Dnevu Evrope predstavljeno na javni kulturni prireditvi. Na takšen način so se vse šole povezale in zgradile evropsko vas. Šola se je v okviru šolskega projekta povezala z veleposlaništvi obeh držav, tujimi lektorati ene izmed slovenskih fakultet, tujimi študenti. Šola je sodelovala tudi z različnimi društvi ter drugimi posamezniki ki predstavljajo izbrani državi.

Ključne besede: mednarodno sodelovanje, projekt, Evropska vas, veleposlaništvo, dan Evrope.

From school to international threshold

Abstract

The paper offers an implementation example of the school project European Village into curriculum and analyse before its implementation, during the implementation and the findings at the end of the project. This year the school joined other schools in the region for the first time and participated in the European Village project, where each of the participating schools presents two or three countries of the European Union. The basic idea of the project is to encourage learning about different cultures, diversity and thus learn how to accept differentiation and to increase awareness of your own ethnic roots.

The value of the project was certainly also the connection between all the pupils and teachers, its boundless time and subject/area. The work in the project should be included in a regular schoolwork and it was presented at the Day of Europe in a public cultural event. In this way, all the schools were connected and they created a European village. The school connected with the embassies of both

countries, foreign lectures from one of the Slovenian faculties and foreign students. We also collaborated with various societies and other individuals representing the chosen countries.

Key words: international cooperation, project, European Village, embassy, Europe Day.

Začetki projekta Evropska vas

Nekoč vseslovenski projekt Evropska vas je bil po številu sodelujočih vzgojno-izobraževalnih organizacij največji projekt v Sloveniji, saj je potekal v devetih regijah, v vsaki regiji pa je v njem sodelovalo več kot dvajset osnovnih šol. Projekt je v sodelovanju s slovenskimi šolami širom države sprva vodila Šola za ravnatelje, organizirala pa ga je Evropska hiša Maribor. Vsaka od devetih organizacijskih enot Zavoda RS za šolstvo je imela določenega koordinatorja, ki je skrbel za realizacijo ciljev. Glavni cilj in namen projekta je:

- ozaveščanje mladih kot pripadnikov državljanstva Evrope,
- upoštevanje drugačnosti med mladimi v Evropi,
- spoznavanje, prepoznavanje in upoštevanje različnih kultur med državljani Evrope,
- spoznavanje drugih narodov in držav v Evropski uniji,
- spodbuditi medkulturno razumevanje, toleranco, solidarnost ter hkrati
- povečati zavedanje lastne kulturne identitete.

Najprej se je projektu odrekla Šola za ravnatelje, dve leti kasneje pa še Evropska hiša Maribor. Projekt je sedaj odvisen od posameznih občin ter dobri volji ljudi. Kljub okrnjenemu številu sodelujočih po celotni državi je osnovna ideja Evropske vasi ostala spodbujanje spoznavanja različnih kultur, raznolikosti in s tem učenje sprejemanja drugačnosti ter krepitev zavedanja lastnih korenin.

2 Potek projekta na naši šoli

Naša šola, oz. učitelji se ves čas vključujemo v različne nacionalne in mednarodne projekte, s katerimi želimo popestriti pouk, obogatiti svoj osnovni program, motivirati učence za vsakdanje delo ter skrbeti za svoj profesionalni razvoj. V letošnjem šolskem letu se je naša šola priključila projektu Evropska vas, ki ga koordinira Osnovna šola Antona Tomaža Linharta v Radovljici. V projekt so vključene tudi druge osnovne šole Zgornje Gorenjske, vrtec, knjižnica ter glasbena šola. V okviru projekta so učenci spoznavali in raziskovali dve državi, Poljsko in Bolgarijo, kar nam je bilo še posebej v veliko čast, saj je Republika Bolgarija v tem letu in v času našega projekta predsedovala Evropski uniji.

Na povabilo koordinatorske šole projekta Evropska vas, smo se odločili, da se projektu priključimo. Po uvodnem sestanku vseh koordinatorjev posameznih sodelujočih šol, smo si šole določile katere države Evropske unije bomo v tem šolskem letu raziskovali ter kako bo okvirno potekala sama zaključna prireditev. Odločili smo se, da bo letošnja rdeča nit projekta raziskovanje držav preko literarnih junakov. Določili smo tudi vmesni datum za ponovni sestanek.

Ko smo se na naši šoli odločili, da bomo sodelovali v projektu, smo sestavili tim šestih učiteljev, ki je aktivno sodeloval v projektu. Tekom samega izvajanja različnih aktivnosti, so se postopoma v projekt vključevali tudi drugi učitelji na šoli. S projektnim timom smo se redno srečevali na timskih sestankih, kjer smo izmenjali ideje, si razdelili delo ter reševali nastale probleme. V projekt so bili vključeni učenci prve, druge in tretje triade. V prvi fazi smo raziskovali zanimivo literaturo obeh držav. Odločili smo se, da bomo v projekt vključili ljudske pravljice in v njih iskali glavne junake. Poiskali smo ustrezno literaturo, odšli v mestno knjižnico ter na našli tudi nekaj zanimivih radijskih pravljic. Učenci prve triade so spoznavali različne poljske in bolgarske narodne pravljice, ki so jim jih prebirali učenci višjih

razredov. V podaljšanem bivanju so učenci poslušali različne radijske pravljice in po njih likovno ustvarjali. Knjižničarka je nekatere pravljice prebirala z učenci knjižničarskega krožka.

Povezali smo se tudi z veleposlaništvi obeh držav, ki so nas povabili na obisk. Nekaj učencev 5. razreda je skupaj učitelji odšlo na obisk bolgarskega veleposlaništva, kjer nas je sprejel gospod veleposlanik Dimitar Abadijev s svojo delovno ekipo. Na veleposlaništvu smo izvedeli veliko zanimivih dejstev o sami Bolgariji, dobili veliko gradiva in knjig za samo predstavitev ter na novo izdani bolgarsko-slovenski slovar.

Na poljskem veleposlaništvu pa smo odšli le učitelji, kjer nas je sprejel gospod veleposlanik Pawel Czerwiński ter svetovalec za kulturo. Gospod veleposlanik nas je presenetil s svojo tekočo slovenščino. Na veleposlaništvu so naše kontakte posredovali vodji katedre za polonistiko.

Na obeh veleposlaništvih so nas zelo lepo in gostoljubno sprejeli. Dobili smo tudi veliko gradiva in knjig, ki so jih učenci lahko uporabili pri svojem raziskovanju obeh držav.

Preko kontaktov, ki smo jih prejeli na bolgarskem veleposlaništvu, smo spoznali Bolgarko, ki živi v Kranju in ki vodi bolgarsko plesno skupino. Na šoli smo izvedli sobotno plesno delavnico, ki jo je vodila gospa Irena Bogoev. Učenci so se naučili zaplesati bolgarski narodni ples ob pesmi Mesechinka. Gospa Bogoev je za učence izbirnega predmeta Načini prehranjevanja izvedla tudi popoldansko kuharsko delavnico, kjer so se učenci naučili pripraviti bolgarsko narodno jed banico in snežanko. Bili smo pozitivno presenečeni na pripravljenost sodelovanja gospe Bogoev z našo šolo, saj je njen čas in ves trud, ki nam ga je namenila, da je kljub svojim službenim in družinskim obveznostim našla čas še za nas, potekal povsem prostovoljno. Za ves njen trud smo ji neizmerno hvaležni in počaščeni.

Na šoli smo 17.4.2018 imeli v sodelovanju z bolgarskim veleposlaništvom otvoritev fotografske razstave sodobnega bolgarskega fotografa Ladislava Tsvetkova, ki so del razstave »Pisana Bolgarija«. Razstavo sta svečano odprla ravnatelj, gospod Aleš Žitnik ter gospod veleposlanik, Dimitar Abadjiev. Učenci so pripravili kratek kulturni program, odplesali narodni ples, na klarinet zaigrali bolgarsko narodno pesem ter pripravili manjšo pogostitev bolgarskih jedi. Vabljeni so bili predstavniki lokalnih skupnosti ter starši in učenci naše šole ter drugi krajani. Razstava je potekala do konca meseca maja 2018.

V sodelovanju s Katedro za polonistiko Filozofske fakultete v Ljubljani smo imeli sobotno delavnico za nadarjene učence. Lektorica dr. Marija Wacławek in dr. Marija Wtorkowska sta skupaj s študentko polonistike izvedli zelo zanimivo in dinamično delavnico poljščine ter poljske kulture. Učenci so se naučili nekaj besed v poljščini, se navdušili nad obiskom države ter resno razmišljali o nadaljevanju svoje študijske poti na Filozofski fakulteti.

Slika 1: Sobotna delavnica

Da bi učenci spoznali tudi poljsko kulinariko, smo na šolo povabili gospo Agnieszko Czerwińsko, ženo poljskega veleposlanika, ki je učence izbirnega predmeta Sodobna priprava hrane, naučila, kako pripraviti dve tipični poljski jedi, in sicer racuchy in placki ziemniaczane.

V projekt so se tekom leta vključili tudi drugi učitelji, ki so videli priložnost sodelovanja v okviru svojega pouka ali drugih aktivnosti. Pri astronomiji so izdelali Kopernikov heliocentrični sistem. Učenci višjih razredov so pri urah umetnosti izdelali kipce zmaja, v nižjih razredih pa papirnate origami zmajčke ter druge likovne izdelke. Nekateri učenci so pripravili poljsko-bolgarski-slovenski slovar. Pripravili so seznam jezikovnih lažnih prijateljev, s pomočjo QR kod so pripravili zanimivi interaktivni križanki obeh držav. Nastala sta dva fotopanoja, interaktivni zemljevidi obeh držav z opisi določenih znamenitosti, literarni izdelki,

2.1 Svet v učilnici - World in Classroom (WIC)

»Svet v učilnici (World in Classroom) je nacionalni projekt za študente, ki prihajajo v Slovenijo preko programa Erasmus+, CEEPUS, bilateralnih sodelovanj ali drugih programov in iniciativ ter želijo prinesti mednarodno izkušnjo v slovenske šole, vrtce ali druge izobraževalne institucije, ki ga koordinira CMEPIUS (Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja) Slovenska nacionalna agencija programov Evropskih skupnosti in programov mednarodne mobilnosti.« (Cmepius)

Za študente je to odlična priložnost, da slovenskim učencem, učiteljem, dijakom, otrokom, vzgojiteljem predstavijo sebe, svojo državo, kulturo in jezik, hkrati pa imajo tudi sami možnost spoznati slovenski sistem vzgoje in izobraževanja iz praktičnega vidika. Poleg mednarodne dimenzije, ki jo prinaša tovrsten obisk, slovenski učenci oz. dijaki pridobijo neposredne informacije o priložnostih in koristih študija ali prakse v tujini. Šola ali vrtec pa z obiskom tujega študenta lahko ustvarita bolj privlačen, kreativen, drugačen vsakdanjik in morebiti tudi navežeta stike za nova sodelovanja.

V okviru projekta WIC (World In Classroom) nas je obiskal tudi poljski študent Filip Wilczyński, ki je bil v času našega projekta v Ljubljani na študentski izmenjavi na Ekonomski fakulteti. Filip je sicer študent ekonomije, ki študira v Nemčiji, je tudi aktiven član skavtov, tako da mu delo z mladimi ni tuje. Vse podrobnosti glede njegovega obiska sva usklajevala preko elektronske pošte. Dogovorila sva se o naših

pričakovanjih ter vključila tudi njegove želje. Naj omenim, da se je Filip svojega dela lotil zelo odgovorno, skrbno in natančno, saj je želel na učence narediti dober vtis.

Na šoli so ga sprejeli učenci višje stopnje, ki sodelujejo v projektu, v šolski čitalnici, kjer jim je predstavil Poljsko. Izvedeli so veliko aktualnih in zanimivih dejstev o državi. Njegovo predstavitev smo vključili tudi v nekatere razrede druge triade. Učenci petega razreda so mu v angleškem jeziku predstavili tudi nekatere znamenitosti mesta Kranja ter mu predlagali nekaj zanimivosti, ki bi si jih lahko ogledal. Učenci novinarskega krožka so pripravili tudi kratek intervju z našim gostom, mu zastavili nekaj vprašanj, si zapisali njegove odgovore, posneli pogovor in pripravili kratko poročilo.

Filipa smo povabili tudi na našo zaključno prireditev. Pridružil se je skupini učencev in učiteljic, ki so z vlakom odšli v Radovljico, tam je imel možnost spoznati tudi poljskega veleposlanika.

3 Zaključni dogodek

Zaključni dogodek je bila predstavitev obeh držav na prireditvi, ki je potekala 10.5. 2018. Pesmi in plesi evropskih držav, kulinarika, zastave, pravljice, junaki risank pa tudi karikature športnikov in drugih znanih osebnosti so popestrili središče starega dela mesta Radovljice, na Linhartovem trgu, ki se je s tem poklonilo dnevu Evrope, kjer smo sodelujoče šole predstavile različne države Evropske Unije.

Na zaključno prireditev smo povabili tudi predstavnike obeh veleposlaništev. Veseli smo bili obiska poljskega veleposlanika ter njegove žene, prav tako pa tudi gospe svetovalke z bolgarskega veleposlaništva.

Poleg razstave vseh naših izdelkov in fotografskega dnevnika vseh dejavnosti, so učenci pod mentorstvom učitelja Marka Kerna pripravili pevsko točko za nastop ob spremljavi kitare, in sicer poljsko-bolgarsko različico pesmi Mojster Jaka , Panie Janie – Sutrin Rano.

Učenci so imeli priložnost, da si ogledajo tudi druge stojnice in spoznajo nekaj o drugih državah Evropske unije, sodelujejo v nagradnih vprašanjih, ki so bila vezana na posamezne stojnice, spoznajo vrstnike iz drugih šol. iReporteji naše šole so spremljali dogajanje na sami prireditvi, ter pripravili kratek povzetek dogodka. Nekaj utrinkov samega dogodka smo sproti objavljali tudi preko Twitterja, tako da so imeli možnost tudi drugi učenci, ki se niso mogli udeležiti prireditve, videti trenutno dogajanje.

Po končani prireditvi smo tudi na šoli pripravili razstavo ob koncu projekta Evropska vas v sodelovanju s tednom Vseživljenjskega učenja. Tako so si lahko naše trdo delo ogledali vsi učenci in drugi sodelavci na šoli ter starši. Prav tako pa so učenci nižje in višje stopnje pripravili kratek članek za šolska časopisa Krik in Krikec. Prispevek o uspešno izvedenem projektu pa je bil objavljen tudi v krajevnem časopisu Zlatopoljčan.

Mlajši učenci pa so se zagotovo najbolj razveselil bogato naložene košare poljskih čokoladic, ki sta jo na zaključek prireditve prinesla poljski veleposlanik in njegova žena. Vsebino košare so si razdelili vsi sodelujoči učenci.

Slika 2: Obisk na zaključni prireditvi

4 Kako naprej

Konec meseca junija smo imeli še zadnji timski sestanek, kjer smo povzeli vse delo tekočega leta. Vsi smo se strinjali, da je iz malega projekta zrasel velik projekt, saj so bili vanj vključeni različni učitelji, učenci so se povezali vertikalno. Delo je potekalo tako pri rednih urah, kot pri izbirnih predmetih, podaljšanjem bivanju, različnih interesnih dejavnostih, sobotnih delavnicah, v okviru projekta Popestrimo šolo, veliko ur pa so učenci opravili tudi prostovoljno popoldan po pouku. Šola se je povezala z različnimi društvi in posamezniki, veleposlaništvoma, lektoratom,…

Odločili smo se, da bomo v projektu še sodelovali, saj so željo za to izrazili tudi učenci, ki še ostajajo na šoli. Projekt bomo skušali nadgraditi tudi z vključitvijo v eTwinning projekte.

5 Viri in literatura

Müller, T. Projekt Evropska vas (splet). Zlatopoljčan, junij 2018, leto XXIX, str. 14-15. 2018.

Cmepius. Svet v učilnici - WIC (online). 2018. (citirano 23.9.2018). Dostopno na naslovu: https://www.cmepius.si/solsko-izobrazevanje/svet-v-ucilnici/.

Evropska vas: Zbornik projekta Evropska vas. Evropska hiša. 2006. Maribor.

Prvošolci v pomladni učilnici – Jana Oblak

Osnovna šola Ivana Tavčarja Gorenja vas, Slovenija, jana.oblak@guest.arnes.si

Izvleček

Šola sredi zelenja ponuja mnogo učilnic v naravi, ki jih je vredno izkoristiti. Prvošolci potrebujejo veliko gibanja in igre na prostem. Tudi učenje na prostem je za učence bolj zabava kot resno delo, kajti narava zna odlično motivirati. Ko otrok nekaj sam izkusi, to ve. Naj izkoplje zvonček in se prepriča, kaj skriva v zemlji. Naj opazuje in spremlja procese. Kdaj in kje bodo na jablani pognali listki in cvetovi? Ima vsaka rastlina cvet? Kaj potrebuje rastlina za rast in seme, da sploh vzkali? Čigav dom je travnik? So posegi v naravo in odvržene smeti res problem in zakaj? Prispevek opisuje dejavnosti, ki jih je narekovala izključno radovednost učencev. To je pouk učiteljice narave, ki je potekal spomladi, ves čas po malo, vzporedno s tekočo učno snovjo. Učenci so tako z lastno aktivnostjo in zavzetostjo prišli do odgovorov na vprašanja, ki so si jih zastavili sami.

Ključne besede: pomlad, zvonček, rast, cvet, travnik, smet

First class pupils in spring classroom

Abstract

A school in the middle of green areas offers a lot of classrooms in nature which are worth using. Pupils in first class need a lot of moving and playing outside. They also take learning outside as a game rather than as serious work, because nature can motivate greatly. When and where will the apple tree grow leaves and blossoms? Does every plant have a blossom? What does a flower need to grow and what does a seed need to sprout? Whose home is a meadow? Is interfering with nature and rubbish really a problem and why? This article describes activities that were initialized by the pupils only. Nature itself is a teacher here and its lessons were going on in springtime, bit by bit, along with the current subject matter. This way the pupils found answers to their own questions themselves, by their own actions and enthusiasm.

Key words: spring, snowdrop, growing, blossom, meadow, dirt

1 Od zvončka do smeti

Konec zime smo se odpravili na vsakodnevni kratek sprehod v naravo. Ker šola stoji na idealni lokaciji, ob robu travnika in gozda, smo v naravi v nekaj minutkah. Tistega dne sem otroke povsem prepustila radovednosti in zanosu. Samo opazovala sem jih, vlogo učiteljice pa je prevzela narava. Sprehod se je tako nekoliko podaljšal in sprožil cel kup dejavnosti v naravi, ki so se vrstile vso pomlad, vzporedno s poukom po učnem načrtu. Če motivacija ni problem, tudi čas ne sme biti ovira. Učenci so želeli priti do odgovorov na vprašanja, kjer niso bili enotnega mnenja. Tako so prevzeli pobudo za delo, sama pa sem jih usmerjala, spodbujala in jim po potrebi netila iskrice. V času rednega in dodatnega pouka so z lastno aktivnostjo prišli do novih spoznanj o naravi – v naravi.

1.1 Kaj ima zvonček v zemlji?

Niz dejavnosti so sprožili zvončki ob poti. Učenci so kar tekmovali med seboj, kje bodo našli še druge znanilce pomladi (vijolico, jetrnik, teloh, podlesno vetrnico, trobentico, žafran). Res so jih našli in večino od njih tudi pravilno poimenovali. Strinjali so se, da je zvonček (mali ali veliki) najlepši med vsemi pomladnimi cvetlicami. Vsak si je izbral en rastoči zvonček, se dotaknil njegovih vidnih delov in jih poimenoval (steblo, list, cvet). Ko so učenci začeli razpravljati o koreninah, smo se vrnili v učilnico. Dobili so navodilo, naj narišejo celo rastlino (tudi z delom v zemlji). Nato smo se ponovno odpravili do mesta, kjer rastejo zvončki. Tokrat so učenci smeli izkopati nekaj primerkov. Zadovoljstvo učencev, ki so narisali v zemlji čebulico, je bilo očitno. V učilnici je sledilo ponovno risanje ob neposrednem opazovanju. Izdelki so bili tokrat veliko natančnejši. V istem tednu smo na sprehodu izkopali tudi trobentico in žafran in tako potrdili napoved učencev, da imajo rastline različne korenine. Trobentico in žafran smo takoj po opazovanju zagrebli nazaj, zvončke pa smo posadili v dva lončka, tako da so nam še nekaj dni krasili učilnico.

Slika 1: Risbe zvončkov pred opazovanjem

Slika 2: Risbe zvončkov, nastale ob neposrednem opazovanju rastlin

1.2 Kaj potrebuje rastlina za rast?

Ob drevesu na shojeni gozdni poti smo občudovali mogočne korenine hrasta. V šolskem sadovnjaku so smeli učenci ob pomoči vzgojitelja, ki skrbi za šolski sadovnjak, izruvati mladiko jablane, ki ni preživela zime. Učenci so se tako na lastne oči prepričali, da imajo vse rastline korenine, le da so različnih velikosti in oblik. S skupnimi močmi so učenci našteli pomen korenin za rastlino (črpanje vode in hranilnih snovi, opora). Sta voda in zemlja dovolj, ali potrebujejo rastline za rast še kaj? Ob tem vprašanju so učenci predlagali, da zvončke presadimo na vrt, da bodo tam bolje uspevali. Pojasnili so, da je naravno okolje zvončkom bolj domače. Ker smo imeli dva lončka zvončkov, smo en lonček res presadili na vrt, drugega pa pustili v učilnici. Po enem tednu opazovanja smo zaznali razliko: zvončki v lončku so hitreje odcveteli in oveneli kot tisti v naravi. Rastline torej potrebujejo tudi prostor in primerno temperaturo zraka ter naravno svetlobo. Ko smo sejali različna semena in vzgajali sadike za domače vrtičke, smo s preizkusom kaljivosti fižola še enkrat potrdili, kaj vse potrebujejo rastline za rast. Seme je vzklilo, če je imelo vodo, toploto in zrak. Za nadaljnjo rast rastline pa sta nujno potrebna še svetloba in prostor. Ko so zvončki v učilnici odcveteli, smo jih presadili k preostalim na vrt. Njihovih cvetov se bomo spet veselili prihodnjo pomlad.

Slika 3: Iz lončka v naravo

1.3 Ima vsaka rastlina cvet?

Ko so zvončki in ostali pomladni znanilci odcveteli, smo z učenci na sprehodih in v šolskem sadovnjaku spremljali brstenje dreves in grmovnic. Največje doživetje je bilo, ko so učenci smeli sodelovati pri obrezovanju šolskega sadovnjaka. Izbrali so jablano in jo ob pomoči skrbnika sadovnjaka tudi obrezali. K jablani smo se vračali vsak teden in komaj čakali, kdaj se bodo brsti odprli. Ko je drevo cvetelo, smo ga ob opazovanju tudi naslikali. Proces rasti, cvetenja in zorenja jablane smo spremljali do konca šolskega leta. Takrat smo dočakali tudi prve drobne plodove. Z vprašanjem, če vsaka rastlina cveti, sem zanetila iskrico in sprožila razpravo. Velika večina je temu vprašanju sicer pritrdila, a še veliko kilometrov v bližnjo okolico smo morali narediti, da smo do konca leta to lahko potrdili. Z natančnim opazovanjem cvetlic, dreves in grmovnic so učenci ugotovili, kako zelo različne cvetove imajo rastline. Razlikujejo se po barvi, velikosti, obliki in tudi vonju. Ker so učenci čebele opazili že na cvetovih

opazovane jablane in na travniku, so napeljali temo na opraševanje. Zato smo se pogovorili tudi o vlogi in pomenu čebel.

Slika 4: Od brstenja do cvetenja

Slika 5: Iz oprašenih cvetov so zrasla jabolka

1.4 Čigav je travnik?

Vsak obisk učilnice v naravi ima vedno tudi vzgojni moment. Učenci vejo, da se rastlin ne tepta in ne trga po nepotrebnem, smeti pa ne meče po tleh. Ker tako pravimo v šoli? Ker travnik ni naš? Se bojimo lastnika zemljišča? Pa je res narava samo od ljudi? Kdo domuje na travniku? Na sprehodih so učenci naštevali travniške rastline in živali. Teoretičnemu uvodu je sledilo raziskovanje travnika. Učenci so se razdelili v trojke, vsaka skupina je dobila lupe in posodice za shranjevanje živalic. Omejili smo prostor in določili trajanje raziskovanja. Učenci so smeli drobne živali prijeti in jih položiti v zaprto posodo. Iskanje

in opazovanje živali je bilo za učence zagotovo eden največjih užitkov v učilnici v naravi. Na koncu je vsaka skupina pokazala, poimenovala in opisala svojo zbirko živali (barva, oblika in zgradba telesa, gibanje, bivališče, prehranjevanje). Moja vloga je bila, da sem jih opozorila na podrobnosti in popravila napake. Učenci so tako spoznali: pajka, mravljo, polža, pikapolonico, gosenico, metulja, kobilico, hrošča in deževnika. Pred odhodom v šolo so živali spustili nazaj na travnik. Poznavanje rastlin smo utrjevali in preverjali vso pomlad pri različnih urah pouka, kadarkoli smo bili v naravi. Ob koncu šolskega leta je znal prav vsak učenec našteti najmanj 5 travniških rastlin (kadulja, njivsko grabljišče, rman, črna detelja, ripeča zlatica, marjetica, ivanjščica, regrat, krvomočnica, kozja brada, trpotec, lisičji rep, kislica). Za travniški lepotici so določili zvončnico in kukavičjo lučco. Nabrali smo šopek različnih cvetlic in ga pri likovni umetnosti tudi narisali.

1.5 Kdaj travnik joče?

Da vsaka rastlina cveti, so učenci že ugotovili. Vendar je zanimivo, zakaj je travnik tako neenakomerno pokrit s pisanim cvetjem? Na dve različni mesti sem v travo položila dva velika obroča. Učenci so prešteli, koliko vrst cvetočih rastlin je v enem in koliko v drugem obroču. Razmerje je bilo 7: 2. Učenci so ugotovili, da sem izbrala del ravninskega travnika in del travniškega roba. Ker smo vaška šola in otroci prihajajo tudi s kmetij, so vedeli povedati, da se ravnine večkrat kosijo kot bregovi. Spet smo se vrnili k cvetovom, ki so ne samo lepi, pač pa tudi zelo pomembni, saj vsebujejo semena. Ker je travnik največkrat prezgodaj pokošen, semena v cvetovih še ne dozorijo. Tako se cvetje ne širi naprej, travniki pa ostajajo pusti in zeleni. Nič dobrega za cvetoče rastline tudi ni umetno gnojenje travnikov, še slabša pa je uporaba škropiv proti plevelu. Velike rane na travniku in v naravi so tudi gradnja in podobni posegi. Pri spoznavanju okolja smo si ogledali vas z bližnjega griča nad šolo in ločevali ter opisovali naravno in grajeno okolje. Vsak poseg v naravo ima za rastline in živali nepovratne posledice. Učenci so na primeru vaške obvoznice opisali, kaj se je zgodilo s travnikom, brežino reke Sore in z živalmi, ko se je gradnja začela. Vendar smo se strinjali, da je potreben tudi napredek za ljudi. Zato se že vsi zelo veselimo nove športne dvorane, četudi so zaradi nje morale stran visoke smreke, ki smo jih opazovali skozi okno učilnice. Največ kar lahko storijo prvošolci dobrega za travnik in naravo je, da poznajo in upoštevajo bonton narave. V to so me prepričali, saj sem jih preverila. Pred njihovimi očmi sem namreč odvrgla na tla smeti (ogrizek, robček in embalažo od robčka). Vesela sem bila, da so me okregali. Da so smeti trdovratne, da dolgo časa propadajo, da pri tem snovi pronicajo v zemljo in v podtalnico, smo se skušali prepričati sami z vsakotedenskim opazovanjem odvrženih smeti. Učenci so napovedali, kaj se bo zgodilo s smetmi po dveh mesecih in pol (jabolčnega ogrizka ne bo več; embalaža bo še vedno vidna; polovica razreda je trdila, da robček ne bo več viden). Dobro so razmišljali, a ugotovitve so bile vendarle nekoliko drugačne. Po dveh mesecih in pol je bil ogrizek suh in rjav, robček precej razkrojen, embalaža pa le obledela. Tudi po petih mesecih so bili vsi odpadki še vedno vidni. Najbolj ohranjena je bila seveda embalaža od robčka.

Slika 6: Smeti

2 Zaključek

S predstavljenimi dejavnostmi in novimi spoznanji smo dopolnili in razširili učne cilje spoznavanja okolja za prvi razred. Bistveno se mi zdi, da so učenci sami želeli priti do novih spoznanj. Poleg znanja so usvajali tudi veščine, ki so jih pripeljale do znanja. Natančno so opazovali, napovedovali, spremljali, beležili, primerjali, iskali, preverjali in tudi eksperimentirali. Poleg opisanega v prispevku smo v učilnici v naravi pogosto izvajali tudi pouk pri ostalih predmetih po učnem načrtu, ki je bil smiseln in mogoč v naravi.

Motivacija za pouk v naravi je pri učencih vedno visoka, zadovoljstvo po končanih dejavnostih očitno, znanje trdnejše. Zagotovo pa je tudi zgled učitelja tisti, ki vzgaja bolje od besed. Če ima učitelj naravo rad, to učenci opazijo in prevzamejo.

3 Viri in literatura

Kolar, M.: Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja (splet). 2011.

Dostopno na naslovu:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf.

https://nasaulica.si/ucitelji/1razred-predmetna/

Lippert, W.: Travniške cvetice: prepoznavajmo cvetje na travnikih in pašnikih. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2003.

Bajd, B.: Moje prve spomladanske cvetlice. Ljubljana: Modrijan, 2002.

Susret tradicionalnog i modernog. Znanje širimo na različite načine – Jelena Palavestrić

Osnovna škola “France Prešern” Beograd, Srbija, jpalavestric@yahoo.com

Rezime:

Svedoci smo konstantnog i sve bržeg razvoja tehnologije koja utiče na skoro sve sfere našeg života. Iako zvuči kao kliše, tehnologija zaista prožima sve oblasti i menja način našeg života i rada. Samim tim veoma je važno govoriti i o njenom prisustvu i ulozi u unapređenju obrazovanja.

Promene nabolje su moguće i neophodne. Važno je da nastavnici konstantno uče, da razmenjuju iskustva i pronalaze različita rešenja koja bi primenili u svojoj praksi i unapredili proces učenja i obrazovanja.

Tradicionalna nastava se zasniva na tome da je nastavnik u centralnoj ulozi. On je predavač, a učenici su slušaoci. Moderna nastava je drugačija – u fokusu su učenici, neophodna je njihova saradnja i međusobna komunikacija.

Postoje različiti načini da se tehnologija i kreativna nastava koriste u procesu učenja. U ovom radu će biti predstavljeni neki od njih.

Ključne reči: učenje, tehnologija, kreativna nastava, primeri iz prakse

Traditional and Modern in Teaching Spreading Knowledge in Different Ways

Abstract:

We are witnessing constant and fast technology development which influences all parts of our life. Although it sounds like a cliché, technology really permeates all fields of our existence and changes our way of life and work. This is why it is important to talk about its presence and role in education.

Positive changes are possible and necessary. Teachers have to learn constantly, share experiences, find solutions which could be used in the classroom and improve the learning process.

Traditional teaching puts the teacher in the centre of learning where students are listeners and teachers are lecturers. Modern teaching is different – students are in the centre of learning, they need to cooperate and communicate with other students.

There are different ways to use technology and creative teaching in the process of learning. This paper is about them.

Key words: learning, technology, creative teaching, teaching examples

Tradicionalna i moderna nastava

„Razviti trajnu naučnu radoznalost učenika, vrhunska je umetnost nastavnika.“

Albert Ajnštajn

Obrazovanje je ključna društvena delatnost koja nas vodi boljem i ispunjenijem životu. Omogućava nam da stvari sagledamo na pravi način, da steknemo veštine, otkrijemo mogućnosti i prepoznamo šanse koje nam se nude.

Osnovna slabost tradicionalne nastave je u tome što učenici samo usvajaju gotova znanja – pamte i reprodukuju. Nedostaju radoznalost, spontanost, kritičko prosuđivanje, fleksibilnost, a previše je stereotipa i slabe motivisanosti. U nastavi književnosti na taj način se sprečava lično i slobodno čitanje, doživljavanje i istraživanje dela i „nema izazova za ljudsku misao“[1].

Kreativna nastava je raznovrsna, fleksibilna i otvorena za nove ideje i time podstiče razvoj stvaralačkih sposobnosti učenika. Kreativan nastavnik razbija kalupe i stvara nove, neočekivane, neobične i duhovite puteve rešavanja problema.

„Nastava je umetnost spajanja znanja i kreativnosti, mudrosti i strpljenja... Dobar nastavnik je i umetnik, jer njegov glas se daleko čuje, njegovo delo traje godinama i predstavlja nepresušni izvor inspiracije.“[2]

Danas se tradicionalna nastava sve više zamenjuje modernom nastavom u čijem su fokusu učenici. Nastava mora biti usmerena ka onome što je njima blisko, što će im omogućiti da saznajni proces dožive kao snažnu motivaciju jer je u nastavnom procesu najvažnije zainteresovati učenike, motivisati ih da usvoje znanje i razviju stvaralačke sposobnosti. U tom kontekstu važna je i primena modernih tehnologija. One omogućavaju sticanje znanja na interesantan i privlačan način, povećavajući tako motivaciju, angažovanje i uključenost učenika, ali i nastavnika. Takođe, zahtevaju dinamičniju saradnju nastavnika i učenika. Na taj način, učenici razvijaju svoju kreativnost i fleksibilniji su u korišćenju stečenog znanja. Nivo posedovanja digitalnih kompetencija učenika, između ostalog, zavisi i od nivoa digitalnih kompetencija nastavnika. Digitalna tehnologija omogućava učenicima da prikupe različite podatke, analiziraju ih i predstave rezultate na potpuno nov način.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije osmislilo je pilot projekat „Digitalna učionica“ kojim želi da obuči nastavnike da koriste moderne koncepte, metode i alate koji pretpostavljaju smislenu upotrebu informaciono – komunikacionih tehnologija i da na taj način kreira nastavnike koji će da integrišu digitalne sadržaje u svakodnevnu praksu. Ovim projektom su ove školske godine obuhvaćeni izabrani nastavnici koji predaju u petom razredu. Promišljena i efikasna primena IKT-a treba da podstakne inovativnost u nastavi i postigne viši nivo ostvarenosti standarda obrazovnih postignuća. Važnu ulogu u tome ima i digitalni udžbenik koji je osmišljen tako da povećava efikasnost predavanja i učenja. Tehnologija omogućava značajnu promenu u nastavnom procesu, a učenje uz pomoć multimedijalnih sadržaja postaje mnogo interesantnije.

---

[1] Simeon Marinković, Metodika kreativne nastave srpskog jezika i književnosti, Kreativni centar, Beograd, 2000.godine, strana 12.

2 http://www.institut.edu.rs/nastava-kao-umetnost/

Korišćenje digitalnih tehnologija nastavniku pomaže da motiviše i smisleno uključi učenike u nastavni proces, da unapredi veštine i znanja svojih učenika, kao i njihove socijalne kompetencije i da bude u kontaktu sa svojim učenicima i izvan okvira učionice.

U udžbeniku za srpski jezik i književnosti koji se koristi u petom razredu učenici mogu da preslušavaju književna dela u izvođenju glumaca, gledaju ilustovane pesme i priče, pronađu pitanja za analizu tekstova, dobiju inspiraciju za kreativni rad, pronađu zanimljivosti, ostvare veze sa drugim predmetima... Uz pomoć različitih alatki, mogu i da personalizuju udžbenik.

http://51.136.49.27:9342/#/home/%252Febooks%252F2Srpski5ELU

Nastava srpskog jezika i književnosti podrazumeva da s vremena na vreme učenici pišu sastave na određene teme. Iako je cilj ovih časova da deca razviju sposobnost pisanog izražavanja i dosledno primenjuju pravopis, to mnogim đacima nije interesantno. Da bi se cilj ipak postigao, učenicima može da se zada da naprave digitalnu priču uz pomoć sajta https://storybird.com/ Potrebno je da sami odaberu slike ili im se unapred odredi niz slika, a oni samo treba da smisle zanimljivu priču.

Primer: https://storybird.com/books/j5atyjx4cz/?token=dvfbhunpau

Za utvrđivanje gradiva takođe se može koristiti moderna tehnologija. Jedan od alata koji se u praksi pokazao kao veoma zanimljiv učenicima, jer proveru znanja čini atraktivnijom, jeste Plickers. Potrebna je samo učionica sa projektorom i za nastavnika pametni telefon koji će koristi u nastavnu svrhu. Svaki učenik dobija karticu sa svojim kodom koju podiže kada daje odgovor, a nastavnik uz pomoć aplikacije instalirane na mobilnom skenira odgovore i na najbrži način dobija povratnu informaciju o znanju svakog učenika. Istovremeno, i učenici na platnu vide da li su tačno odgovorili ili ne, i svi odgovori ostaju u računaru nastavnika. Ovaj alat je besplatan i svima dostupan, a učenicima omogućava da se zabavljaju učeći. https://www.plickers.com

U modernoj nastavi sve popularniji su kvizovi. Jedan od alata koji koristi elemente učenja kroz igru i podstiče takmičarski duh jeste Kahoot. Prilagođen je svim uzrastima i može se koristiti u različitim delovima časa – na početku, kako bi se videlo koliko učenici znaju o određenoj temi, tokom časa, kao motivacija ili na kraju časa kao ponavljanje naučenog. https://kahoot.com/

Kreativna nastava – projekti

Projekat Nikola Tesla – gospodar svetlosti rađen je u saradnji sa profesorom istorije Dobrilom Kuzmanović. Učenici su najpre dobili zadatak da iz više ponuđenih izvora pronađu zanimljivosti iz života Nikole Tesle. Zatim su kroz radionicu razmenjivali saznanja i svojim reakcijama i odgovorima usmeravali tok nastavnog procesa. Potom su zamišljali kako bi se oni snašli da se susretnu sa Teslom i šta bi ga pitali. Bili su veoma maštoviti, aktivni i kreativni.

Na osnovu njihovih odgovora, osmišljena je kratka predstava u kojoj se deca našeg vremena susreću sa Teslom. Oni zapravo u predstavi dobijaju zadatak da opišu svog slavnog pretka, a Tesla se uz pomoć vremenske mašine pojavljuje i pomaže im u izradi zadatka. Predstava je ustvari način da kroz vršnjačko učenje i ostali učenici u školi nauče nešto o životu i radu našeg slavnog naučnika.

Druga radionica je bila kreiranje digitalnih priča o Tesli. Učenici su podeljeni u grupe i svaka grupa je pravila priču vezanu za jedan period Teslinog života.

Primeri:

https://storybird.com/books/qdtzwfgn54/?token=rhvbekmcph

https://storybird.com/books/vzsxn9kysj/?token=4kaec77s7z

Za kraj je osmišljen escape room. Grupa učenika je vodila ovaj zadatak i objašnjavala šta je potrebno da se uradi. I ovde se pokazalo da đaci najlakše uče kroz vršnjačko učenje. Zadatak je bio da se pronađu skriveni delovi koji su potrebni da se spoji strujno kolo i uključi sijalica. Rešavanje ovih zadataka je zapravo provera koliko su učenici stekli znanja o Nikoli Tesli jer su pitanja bila u vezi sa onim što je naučeno na predstavi i na radionici. Učenici su bili vrlo radoznali i zainteresovani.

Projekat Od Nikole do Nikolaja rađen je u saradnji sa Centrom za kulturu i obrazovanje Rakovica. Glavni cilj je upoznavanje učenika sa likom i delom vladike Nikolaja Velimirovića i njegovom ulogom u srpskoj istoriji i tradiciji. Učenici su kroz niz radionica i Kahoot kviz povezali znanje iz istorije, veronauke, srpskog jezika i geografije.

Časovima Ličnost, reči i dela Petra Petrović Njegoša đaci su prvo kroz stablo Petrovića i video prezentaciju upoznali Njegoševu istorijsku i književnu biografiju, a potom je pažnja bila posvećena „Gorskom vijencu“. Uz gusle i crkvena zvona izvedena je dramatizacija dela sa autentično obučenim likovima koji su izrazili ono što je narod vekovima mislio i osećao. Identifikacija sa likovima i stavljanje u njihovu poziciju, đacima je omogućila lakše shvatanje i bolje pamćenje dela.

Zaključak

Jedan od najvažnijih zadataka škole jeste da kod učenika razvije ljubav prema učenju i probudi radoznalost za usvajanjem znanja. Dečija znatiželja ne može biti zadovoljena monološkim izlaganjem nastavnika. Zato cilj moderne nastave jeste da se tehnologija iskoristi u korist obrazovanja jer i učenje može biti zabava. Svakodnevnicu današnjih učenika čine internet, kompjuteri i mobilni telefoni. Ako se školi pristupi tako da se neguju i kombinuju kreativnost i savremena tehnologija – uspeh škole, ali i dece koja je pohađaju, neizbežan je.

Integrisanje digitalne tehnologije u učionice ne može da se sprovede preko noći. Nastavnicima je neophodna podrška da bi razvijali svoje veštine u skladu sa razvojem tehnologije i društva, ali se moraju i sami usavršavati koristeći različite izvore informacija, raspoložive resurse na internetu, kao i razmenjujući iskustva sa drugim nastavnicima.

„Tehnologija je samo alat. Nastavnik je najvažniji, on uči učenike da sarađuju i on ih motiviše da uče.“
Bil Gejts

Literatura:

Okvir digitalnih kompetencija – Nastavnik za digitalno doba, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Beograd, 2017. godine

Simeon Marinković, Metodika kreativne nastave srpskog jezika i književnosti, Kreativni centar, Beograd, 2000.godine

http://www.institut.edu.rs/nastava-kao-umetnost/

Izibračevanje na domu – primer dobre prakse – Adriana Perič

OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto, Slovenija, aparic@gmail.com

Izvleček

V Sloveniji je danes na področju vzgoje in izobraževanja prisotnih veliko različnih oblik izobraževanja. Njihova naloga je slediti potrebam otroka in staršev na eni strani ter na drugi strani slediti trendom sodobne družbe, v kateri ima človek kot posameznik drugačno vlogo kot v preteklosti. Ena izmed teh oblik je tudi izobraževanje na domu, ki je pri nas uzakonjeno od leta 1996. Namenjeno je vsem otrokom tako tistim, ki zaradi verskih ali svetovnonazorskih prepričanj svojih staršev ne obiskujejo organizirane oblike izobraževanja kot tudi tistim, katerim organizirana oblika izobraževanja ni dostopna zaradi dolgotrajne bolezni ali drugih posebnosti zdravstvenega stanja ter različnih motenj. V prispevku bo predstavljen konkreten primer dobre prakse te oblike izobraževanja, ki se izvaja že peto leto. Predstavitev bo vsebovala opis metod in oblik dela ter njihovega načrtovanja, prilagajanje pripomočkov, potrebno dokumentacijo ter lastne ob tem pridobljene pozitivne izkušnje in doživljanja.

Ključne besede: izobraževanje na domu, učenci s posebnimi potrebami, cilji, metode, oblike, prilagoditve, primer dobre prakse.

HOME EDUCATION – AN EXAMPLE OF GOOD PRACTISE

Abstract

Many forms of education are present today in Slovenia. Their task is to follow the needs of the child and parents on one hand and to follow the trends of a modern society in which a person as an individual has a different role than in the past, on the other. One of these forms is also home-based education, which has been legally established in 1996. It is intended for all children by those who, due to religious or worldview beliefs of their parents do not attend organized forms of education, as well as those whose organized form of education is not accessible due to long-term illness or other specific health conditions, various disorders and special needs. The paper presents a concrete example of good practice in this form of education, which is being carried out for the fifth year. The presentation will include a description of the methods and forms of work, their planning, adaptation of the tools, the necessary documentation and their own positive experience and experiences.

Key words: home education, learners with special needs, goals, methods, forms, adaptations, good practice examples.

UVOD

V Sloveniji je danes na področju vzgoje in izobraževanja prisotnih veliko različnih oblik izobraževanja (institucionalne, formalne, neformalne, izobraževanje na domu). Njihova naloga je slediti potrebam otroka in staršev na eni strani ter na drugi strani slediti trendom sodobne družbe, v kateri ima človek kot posameznik drugačno vlogo kot v preteklosti. To velja tudi za učence s posebnimi potrebami. Njihovo izobraževanje lahko poteka v šolah (javnih, zasebnih), zavodih (dnevnih varstvenih centrih, specializiranih zavodih glede na motnjo).

Ena izmed teh oblik je tudi izobraževanje na domu, ki je pri nas uzakonjeno od leta 1996. Z Zakonom o osnovni šoli se staršem ponudi pravica do izbire osnovnošolskega izobraževanja za svojega otroka.

Torej se poleg organiziranih in institucionaliziranih oblik izobraževanja kot alternativa pojavi šolanje na domu. Namenjeno je vsem otrokom tako tistim, ki zaradi verskih ali svetovnonazorskih prepričanj svojih staršev, drugačnega načina življenja ali drugih vzrokov ne obiskujejo organizirane oblike izobraževanja, kot tudi tistim, katerim organizirana oblika izobraževanja ni dostopna zaradi dolgotrajne bolezni ali drugih posebnosti zdravstvenega stanja ter različnih motenj.

OPIS PRIMERA

Pred nekaj leti je na OŠ Dragotina Ketteja prispela prošnja staršev za izvajalca, ki bo izvajal izobraževanje na domu. Učenec je zaradi nenadnega poslabšanja zdravstvenega stanja bil za dlje časa hospitaliziran. Sledile so dolgotrajna rehabilitacija in celodnevne terapije za ponovno vzpostavitev nekaterih funkcij. V takem stanju učenec ni bil zmožen obiskovati izobraževanje v katerem koli zavodu, starši pa so kljub temu bili dolžni svojemu otroku omogočiti izobraževanje. Zato so podali na Komisijo za usmerjanje vlogo za odobritev izobraževanja na domu. Za to obliko izobraževanja so se odločili, ker je samo zdravljenje v začetku terjalo veliko časa. Komisija za usmerjanje je prošnji ugodila ter učencu odobrila izobraževanje na domu v obsegu petih ur na teden.

Po zakonu so starši dolžni ob prejemu odločbe učenca vpisati v določeno ustanovo ter nato sami poiskati izvajalca z vsemi ustreznimi pogoji. To je za mnoge starše zelo težka in dolgotrajna pot na kateri veliko krat tudi zaidejo v slepo ulico, saj se pogosto znajdejo pred težavo kje iskati ustreznega izvajalca ter kako ga zaposliti. V tem primeru so starši učenca vpisali v posebni program vzgoje in izobraževanja ter prosili OŠ Dragotina Ketteja, če jim lahko dodeli specialnega pedagoga za izobraževanje na domu. Šola se je odzvala in s starši sklenila dogovor. V izobraževanje na domu se je vključila specialna pedagoginja z večletnimi izkušnjami z delom v posebnem programu vzgoje in izobraževanja.

Ob pričetku izobraževanja na domu se je specialna pedagoginja seznanila z dečkom in tudi ostalo družino, saj je ob vstopu v takšno obliko vzgoje in izobraževanja to neizogibno in nujno za nemoten proces in potek dejavnosti. Po navezovanju stikov in pridobitvi zaupanja se je lahko posvetila samemu poteku dejavnosti in ugotavljanju otrokovih dejanskih potreb.

Prvi stik z učencem in ostalimi člani družine je bil za vse udeležence zelo pozitivna izkušnja, saj je učenec zelo veder in večino časa dobro razpoložen. Zaradi poškodbe, ki jo je utrpel, je močno gibalno oviran. Največ težav ima s koordinacijo hotenih gibov rok in nog. Vzrok za to so nenehni mišični krči in slaba moč v okončinah. Zaradi prizadetosti mišic govornega aparata ni zmožen govoriti. Odziva se z neartikuliranimi glasovi ali smehom. Kljub nezmožnosti govora komunicira z gibanjem glave, oči, obrazne mimike. Zmore sporočati svoje potrebe ali odgovoriti na retorično vprašanje. Govor oseb v svoji okolici dobro razume. V pogovorih zelo rad aktivno sodeluje. Loči barve in predmete ter pozna imena zanje. Razume tudi enostavna navodila ali vprašanja. Znane osebe v svoji okolici prepozna tudi po glasu. Rad ima glasbo, šport, avtomobile in ostale vsebine, ki so všeč njegovim vrstnikom.

Glede na vse otrokove potrebe in zahteve učnega načrta je specialna pedagoginja pripravljala dejavnosti, ki jih je izvajala skozi celo šolsko leto.

POTEK IZOBRAŽEVANJA

Izobraževanje na domu poteka po enakih zakonitostih in načelih, ki veljajo v vseh ostalih institucionaliziranih oblikah vzgoje in izobraževanja. Potrebno je vodenje dokumentacije, organizacija časa in prostora, priprava didaktičnih pripomočkov, dobro načrtovanje vsebin in dejavnosti, sledenje ciljem in seveda upoštevanje dejavnikov učenja in poučevanja. Vse to pa je potrebno povezati v dober ter motivirajoč odnos med učiteljem in učencem in v tem primeru tudi širšo družino.

3.1 Dokumentacija

Za poučevanje se vodi dnevnik, kamor se beleži datum, trajanje in vsebino dela. Prav tako je potrebno imeti učno pripravo. Ta je lahko vezana na določeno temo, ki se tisti teden obravnavamo v oddelku ali pa na izbrane aktivnosti za razvoj določenih funkcij in spretnosti. V njej so navedene tudi metode in pripomočki za izvajanje pouka. Za učenca je potrebno izdelati tudi individualiziran program po katerem poteka delo. Ob koncu leta učenec prejme potrdilo. Na zahtevo Ministrstva za šolstvo je potrebno napisati tudi poročilo o celoletnem delu ter napredku učenca.

Čas in urnik

Eden izmed dejavnikov uspešnega poučevanja je določen čas oz. urnik. Dobro je, če je urnik stalen in trajanje poučevanja vedno enako dolgo, a je žal v praksi to velikokrat nemogoče. Pogosto je potrebno urnik poučevanja prilagajati učenčevim terapijam in zdravljenju. Zato se je bilo potrebno skupaj s starši sproti dogovarjati in usklajevati urnik. Tudi dolžina trajanja poučevanja je bila veliko krat odvisna od učenčevega počutja.

Prostor

Poučevanje lahko poteka v zaprtem prostoru ali na prostem. Učitelj se glede na temo in obravnavano vsebino ter učenčeve trenutne potrebe in razpoloženje odloči za izvajanje poučevanja v zaprtem prostoru ali na prostem. V obravnavanem primeru je občasno potrebno zamenjati učenčev položaj (voziček, postelja), da se doseže učenčevo boljše telesno počutje. Prav tako se je izkazala kot zelo dobra tudi menjava običajnega zaprtega prostora z odprtim predvsem pri obravnavi tem v zvezi z naravo in letnimi časi ter dejavnostmi, ki vključujejo gibanje, opazovanje ali poslušanje, saj je s tem bilo doseženo večje zanimanje in motiviranost učenca.

3.4 Didaktični material in pripomočki

Didaktični material in pripomočke za učenje lahko zagotovijo starši ali pa izvajalec. Pri delu je potrebno uporabljati več različnih didaktičnih materialov in pripomočkov saj tako dosežemo večjo motiviranost in posledično tudi pomnjenje. Materiali in pripomočki naj spodbujajo učenčevo zanimanje in odzivanje. Pri delu z učencem so se kot najuspešnejši pokazali naslednji pripomočki: glasbeni inštrumenti in druga zvočila, športni rekviziti, slikovno gradivo (nazorno in dovolj veliko), predmeti iz domačega okolja (jedilni pribor, sadje, sneg…), računalnik (prilagojen tako, da se kazalnik premika z očesnimi zrkli), knjige (velike in nazorne ilustracije). Z ustreznim izborom zanimivih pripomočkov se je znatno povečal učenčev odziv in motiviranost za nadaljnje delo.

3.5 Cilji, metode, oblike poučevanja

Zgoraj navedene dejavnike za posamezno uro poučevanja sicer res načrtujemo, a pogosto jih je potrebno prilagajati učenčevim trenutnim potrebam in stanju. Prilagaja se lahko nivo ali vsebina ciljev, metode (npr. namesto metode dajanja navodila se uporabi metodo demonstracije) ter oblike poučevanja (npr. namesto individualne tandem z vključitvijo enega družinskega člana). V tem primeru so se tovrstne prilagoditve pokazale ne le kot dobrodošle, ampak celo kot nujne, saj ima učenec včasih slabe dneve zaradi utrujenosti ali drugih težav. Učenca je v ta namen med delom ves čas potrebno opazovati ter omenjene dejavnike sproti prilagajati, da se doseže boljše sledenje in sodelovanje v dejavnosti ter spodbudi odziv.

3.6 Dejavnosti in vsebine

Načrtujemo in izvajamo v skladu z učenčevimi zanimanji in interesi na eni strani ter učnim načrtom in individualiziranim programom na drugi. Pomembno je, da učitelj tako dobro pozna učenca in njegova zanimanja, da lahko učencu manj zanimive vsebine popestri bodisi z zanimivimi pripomočki bodisi z izborom zanimive aktivnosti, ki jo vključi v to vsebino. V tem primeru se je kot zelo dobro pokazalo, če je učenec lahko sam izbiral med dvema ponujenima vsebinama. To je zelo dobro vplivalo na njegovo motiviranost za sodelovanje ter odzivnost. Enak učinek je bil dosežen tudi z menjavanjem dejavnosti znotraj učne ure.

DEJAVNIKI UČENJA IN POUČEVANJA

Dejavniki uspešnega učenja in poučevanja so: učenec in učitelj kot aktivna udeleženca v tem procesu ter ustrezno načrtovani čas, prostor, cilji, metode in pripomočki. Učitelj, ki pričenja s to obliko izobraževanja mora na začetku dobro spoznati omenjene dejavnike, da lahko ustrezno načrtuje dejavnosti. Najprej se je potrebno dobro seznaniti z učencem, njegovimi zmožnostmi, načini odzivanja ter drugimi posebnostmi. Nato je potrebno spoznati tudi prostor tako notranji (soba, stanovanje) kot tudi zunanji (dvorišče, soseska). Na začetku si je dobro ogledati tudi vse pripomočke, ki so učitelju na razpolago v domačem okolju ter tudi morebitne ortopedske pripomočke, ki jih učenec uporablja in mu omogočajo ustrezen telesni položaj ter mobilnost (voziček, mizica z naklonom…). Šele, ko se učitelj dodobra seznani z vsemi zgoraj naštetimi dejavniki, lahko ustrezno in kvalitetno načrtuje cilje in metode ter izbira vsebine.

4.1 Odnos med učiteljem in učencem ter drugimi člani družine

Posebnost izobraževanja na domu je v tem, da učitelj kot zunanja tuja oseba vstopi v dom določene družine in s tem tudi v njihovo zasebnost. To je zelo občutljivo področje zato terja od učitelja veliko mero občutljivosti, tolerance ter razumevanja, saj se družine med seboj zelo razlikujejo. V začetku je nujno, da učitelj dobro spozna učenca ter z njim vzpostavi dober odnos z učencem, tako, da mu le-ta zaupa in se ne počuti nelagodno, ko ostaneta sama v prostoru. Ta proces se lahko odvije hitro, lahko pa traja dlje časa, kar je odvisno od tako učenčeve kot tudi od učiteljeve osebnosti. Prav tako se lahko zgodi, da je tekom leta potrebno večkrat ponovno vzpostaviti ali obnoviti stik z učencem, če je le-ta bil za dlje časa prekinjen iz objektivnih razlogov (npr. učenčevo zdravljenje). Za to mora učitelj imeti veliko potrpljenja, tenkočutnosti in prilagodljivosti, saj je uspešnost poučevanja odvisna od stika z učencem. V opisanem primeru delo z učencem poteka sicer individualno, a se občasno v poučevanje vključujejo

tudi drugi družinski člani po navodilih učitelja. To se je izkazalo kot zelo dobro zlasti takrat, ko je učenec zaradi kakršnih koli razlogov za delo slabše motiviran in zainteresiran. Na ta način se doseže večja dinamika in s tem poveča motiviranost in zanimanje kar pripelje do boljšega odziva. Torej je klima, ki vlada v odnosih med učencem in učiteljem ter drugimi družinskimi člani zelo pomemben dejavnik za uspešno poučevanje na domu.

ZAKLJUČEK

Prednosti takega izobraževanja je veliko. Gotovo je ena izmed njih ta, da se učitelj lahko v popolnosti prilagodi trenutnemu stanju in počutju učenca ter sproti prilagaja tako pripomočke kot načine izvajanja pouka glede na počutje učenca. Učenec se uči v znanem in domačem okolju, kjer so v njegovi neposredni bližini znani ljudje, ki ga ves čas spodbujajo, kar mu nudi občutek varnosti in ga motivira za sodelovanje. Ravno bližina učenčevih domačih, ki ga najbolj poznajo je izjemna prednost tudi za učitelja, ki izvaja poučevanje, saj lahko v neposrednem stiku z bližnjimi sproti izmenjuje informacije o učencu in na podlagi teh prilagaja svoje delo.

Kot glavno pomanjkljivost takega izobraževanja, gre izpostaviti odsotnost skupine vrstnikov. Za celostni osebnostni razvoj vsakega človeka, ne glede na njegove posebnosti, je ravno socializacija ključnega pomena. Bivanje v skupini vrstnikov, v kateri se vsakodnevno vzpostavlja različna dinamika, se spletajo različne vezi in poteka raznovrstna komunikacija, omogoča posamezniku pridobivanje socialnih veščin, ki se v veliki meri razlikujejo od tistih, ki jih posameznik pridobi v stiku z odraslimi. Dejstvo je, da ne glede na to kako spodbudno in ljubeče je domače okolje in različni terapevti, ki delajo z otrokom, ne morejo nadomestiti občutkov, ki jih otroci doživljajo v stiku z vrstniki kot del neke skupine. Zato naj bi bila takšna oblika izobraževanja le začasna in namenjena le izrednim primerom.

4 VIRI IN LITERATURA

Ahčin,B., Bera Morel, I., dr. Čuk, M., Fučka, Z.: Navodila za delo z gibalno oviranimi učenci: Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo. Ljubljana, 2003. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Navodila_9-letna_OS.pdf

mag. Bečan, T., Klinc, A., dr. Čuk, M.: Navodila za delo z dolgotrajno bolnimi učenci: Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo. Ljubljana, 2003. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Navodila_9-letna_OS.pdf

Cemič, A.: Trije pedagogi v bodočem 1. razredu osnovne šole, Športna vzgoja v luči novih možnosti in zahtev. Ljubljana: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije, 1998, str. 43–45.

Galeša, M.: Osnove specialne didaktike. Ljubljana: Didakta, Radovljica,1993.

Galeša, M.: Specialna metodika individualizacije. Radovljica: Didakta, 1995.

Marentič Požarnik, B.: Dejavniki in metode uspešnega učenja. Ljubljana: DDU Univerzum, 1980.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn) Dostopno na naslovu: http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448#

Teden ruskega filma kot jezikovna in kulturna motivacija – Marjeta Petek Ahačič

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, marjetapetek@hotmail.com

Izvleček

Referat predstavlja didaktični proces in pozitivne učinke projekta Teden ruskega filma na učenje tujega jezika in spoznavanje tuje kulture. V okviru projekta se dijaki aktivno srečujejo tako s prevajanjem filmskih vsebin v materni jezik kakor tudi z družbenimi temami, ki so splošne ali vezane na konkretno deželo. Poleg tega Teden ruskega filma vzpodbuja dijake k izražanju lastnega mnenja, podajanju odzivov, argumentiranju za in proti ter prepoznavanju kvalitetnih filmskih vsebin. S projektom dijakom tudi omogočamo boljši vpogled v rusko filmsko industrijo in motiviramo dijake, da znajo tudi samostojno poiskati filme v ruščini, krajše inserte, animacije, videofilme, bloge. Vse aktivnosti izboljšujejo njihovo znanje jezika in njihovo poznavanje ruske kulture.

Ključne besede: jezikovna zmožnost, kultura, film, motivacija za učenje jezika, didaktika

The Russian Film Week as Motivation for Learning Language and Learning about Culture

Abstract

The paper aims to present the didactic process and positive effects of the Russian Film Week project on the learning of foreign language and cognition of foreign culture. Students are translating summaries of movies actively into their mother tongue. At the same time they are researching different social themes. The Russian Film Week is stimulating students to express their own opinion, to deliver their own responses, to do a pro and contra play, and to recognise the quality of certain movie contents. The students get better insight into the Russian film industry. They learn how to independently browse for movies, clips, videos, blogs etc. in Russian language on the internet. Listed activities are improving their knowledge of Russian language and culture.

Key words: language skills, culture, film, motivation for language learning, didactics

1 Degradacija ali motivacija

Referat predstavlja didaktični proces in pozitivne učinke projekta Teden ruskega filma na učenje tujega jezika in spoznavanje tuje kulture. Čeprav je ruščina materni jezik največje države na svetu, spada v našem učnem okolju med jezike, ki nenehno potrebujejejo učno vzpodbudo predvsem s strani učitelja, saj v vsakodnevnem življenju težko naletimo na ruske pesmi po radiu, na rusko nadaljevanko po televiziji, hkrati pa je tu še druga pisava – cirilica.

Po drugi strani se pojavljajo kar velike potrebe po znanju ruskega jezika – zlasti na gospodarskem področju. Ker potrebe gospodarstva obstajajo, hkrati pa ne morejo biti osnovna motivacija za najstnike ali edini vzgib za učenje določenega jezika, se je pojavilo na področju pouka ruščine vprašanje, kako to dvoje združiti in povezati v nekaj koristnega in učinkovitega. Nastala situacija je rodila nov projekt Občine Škofja Loka, Gimnazije Škofja Loka, Društva Slovenija Rusija in Ruskega centra znanosti in kulture v Ljubljani: Teden ruskega filma v Škofji Loki.

2 Vrnitev k preprostosti

Kot lahko vidimo v precej obsežni literaturi s področja filma v šoli (prim. npr. Bergala, 2017; Bosnič, 2006; za obsežnejšo literaturo gl. pregled v Bosnič, 2012) in iz lastnih izkušenj, je motiviranje za učenje tujega jezika s pomočjo filma, lahko vse prej kot enostavno. Učitelj mora film najprej pogledati, nato pa pripraviti tudi izseke, ki bi lahko služili poučevanju tujega jezika (tema, besedišče, slovnica, raven jezika...). To lahko vzame veliko časa učitelju. Obravnava določenega filma ali njegovih izsekov pri pouku vzame precej časa tudi učencem. Učinek pa ni nujno dober, zlasti v situaciji, ko se mora učitelj ozirati tudi na izpolnitev letnega delovnega načrta, na različna jezikovna tekmovanja, matura itd.

Zato sem v okviru priprav na projekt Teden ruskega filma tudi sama želela najti drugačen pristop k vključitvi filma v pouk, hkrati pa doseči velik učinek in smiselnost tega. Izhajala sem iz Rousseaujevega načela »vrnitve k naravi«. V današnjem kontekstu življenja to načelo razumem kot vrnitev k osnovam, vrnitev k preprostosti. Manj je več. Pomembni so tudi občutki, ki se ob nekem projektu vzbudijo tako v učitelju kot v učencih. Vsega tega se že nekaj let poskušam držati tudi pri poučevanju tujega jezika. To načelo me je vodilo tudi pri Tednu ruskega filma. Kaj želim z novim projektom torej doseči? Najprej dijake navdušiti za ogled ruskega filma (brez jezikovnih analiz, usvajanja besedišča ...). Pomembna je zgodba, pomembna je primerjava s filmi, ki so jih sicer navajeni gledati v slovenskih kinematografih in ki se zelo razlikujejo od hitrih holivudskih produkcij, kjer (mlademu) gledalcu običajno o vsebini filma ni potrebno naknadno poglobljeno razmišljati, saj mu je vse prinešeno na pladnju z vsemi zvočnimi in vizualnimi učinki vred. Ruski film ima že od nekdaj drugačno zasnovo, pomembna je vsebina filma, dejanja in besede filmskih junakov, zaključek filma je večinoma odprt. Iz kina gremo zamišljeni, polni vprašanj, domišljiji lahko pustimo prosto pot. To pa je včasih težje, kot dobiti vse odgovore. Seznanitev dijakov s to razliko med filmskima tradicijama je neizbežna, če želim dijake naučiti ali pa navaditi na nekaj novega, filmsko drugačnega. Prvi cilj je torej povsem in nujno preprost, ampak kot takšen ne manjvreden, temveč ravno v svoji preprostosti predstavlja trden in pozitiven temelj vsakega nadaljnjega učenja in motivacije.

3 Enostavna akcija, velik učinek

Ob Tednu ruskega filma izide tudi knjižica z vsebinami filmov. Dijaki za knjižico iz ruščine v slovenščino prevajajo ruske opise filmov. Na dijaka pride od pet do deset stavkov. V ta del vključim dijake četrtega letnika, ki pri tem sodelujejo prostovoljno. Iz leta v leta je več dijakov, ki si želijo pri tem pomagati in pridobiti prvo pravo izkušnjo z delom na področju tujega jezika

Sprva se dijaki prevajalskega dela lotijo z veliko lahkoto. Ravno ta izkušnja pa jih privede do novih prevajalskih spoznanj. Kljub temu da se pogovorimo, kako se naj lotijo prevajanja vsebinskih povzetkov filmov, je privlačnost takšnih in drugačnih prevajalnikov prevelika in večina najprej podleže tej možnosti. Zato smo se že velikokrat nasmejali smešnim prevodom in jezikovnim konstrukcijam ter drugim nesmislom, ki jih ponujajo spletni prevajalniki. Kmalu spoznajo, da ni lepšega in bolj gotovega, kakor prevajati sam s pomočjo slovarja in znanja, ki ga že imaš. Spoznajo, da jezik, ki je namenjen javnosti ali širši publiki, teži k jasnemu in enostavnemu načinu izražanja. Obenem se nevede spoznavajo z različnimi prevajalskimi tehnikami, kot jih opisuje Vevar (2013).

Prevajanje naslovov filmov je najtežji zalogaj, sploh če ima naslov vsebinsko drugačen pomen kot same besede v naslovu. Dijaki tako vidijo, da dobesedno prevajanje vedno ali celo praviloma ne zdrži, da se je tudi pri prevajanju potrebno prilagoditi in poiskati ekvivalente v lastnem jeziku in kulturi. Predvsem pa pogledati prevod naslova v kakšnem drugem jeziku ali si celo ogledati posamezne inserte iz filmov, če je to le mogoče. Vidijo tudi, da s prvim prevodom delo še ni končano, saj potrebuje še uredniške

popravke in pregled, ki ga naredim kot mentorica. Dijaki povedo, da jim tovrstno prevajanje, ki ga izvedejo kot domače delo, ne vzame veliko časa, učinek pa je velik: motivacija za nadaljnje delo s tujim jezikom in predvsem veselje, ko svoje prevode zagledajo v spremni knjižici in na spletu (http://www.kinosora.si).

4 Dogajanje v zakulisju

Dijakom predstavim tudi samo organizacijo Tedna ruskega filma in zavedanje, da za predvajanjem filma v kinu stoji veliko ljudi in dogovorov, kot je na primer pridobivanje avtorskih pravic za predvajanje. Tukaj večino dela opravijo na Ruskem centru znanosti in kulture v Ljubljani, ki nam priskrbijo filme, poskrbijo za slovenski prevod filmov in na otvoritev povabijo goste povezane z življenjem filma. Tako smo lahko doslej že spoznavali zakulisje nastanka filma, producente, rusko filmsko glasbo, scenografe, zgodovino ruskega filma in velike ruske režiserje, ki so vplivali na razvoj svetovne kinematografije. Filmi so izbrani tako, da ustrezajo vsem okusom. Večina filmov je sodobne produkcije, v izboru je vedno kakšna filmska klasika iz časov Sovjetske zveze, velikokrat pa so filmi tematsko povezani s pomembnimi dogodki ali obletnicami.

Na Tednu ruskega filma je ponavadi na programu šest filmov (prim. programske knjižice v seznamu literature). Z dijaki si pri pouku za vsak film pogledamo video napovednik filma. Tudi to ne vzame veliko časa, saj so napovedniki dolgi od minute do treh minut. So pa to tisti trenutki, ko se lahko dijaki prvič navdušijo nad posameznim filmom. Organizirano si skupaj v kinu pogledamo vsaj dva filma. O filmu, kolikor že lahko, spregovorim z dijaki že pred ogledom in jih opozorim na morebitne značilnosti filma, ki ga bomo gledali. Velikokrat so v filmih prikazane kulturne ali družbene tematike, ki jih pri pouku sicer v okviru besedil redko srečujemo, se pa izkaže, da se naši mladi ljudje srečujejo s podobnimi vprašanji kot mladi ljudje v Rusiji – ali pa obratno, takšnih problemov sploh ne poznajo. Z obojim krepijo zavedanje o naši podobnosti in različnosti.

Prav tako si skušamo ogledati film v rednem večernem terminu, da dijakom damo občutek, da je to vseeno nekaj posebnega, da to ni šolska obveznost, ampak trenutek za sprostitev. Na željo drugih šol, organiziramo še en zgodnji popoldanski termin.

Po filmu pri pouku naredimo ustno evalvacijo: dijaki povejo vtise, zastavljajo vprašanja, na katera jim poskušam odgovoriti. Velikokrat je potrebno kakšno sceno post festum obnoviti in obrazložiti, zakaj je bilo tako ali kaj so želeli v filmu ponazoriti. Vedno se ustavimo ob družbenokulturnih temah in primerjavah Slovenije in Rusije.

5 Zaključek

Za celoten proces od začetka do konca projekta v razredu porabim dve do tri šolske ure. Dijaki so izredno motivirani, saj vedo, da od njih ne bom zahtevala pisnih analiz in da ga ne bom ocenjevala, zato ta projekt doživljajo kot pozitivno izkušnjo, ki jim poleg filmskega užitka prinese še dobre zgodbe, druženje s prijatelji izven šole in na nezavedni ravni pozitivno motivacijo za učenje tujega jezika in poznavanje tuje kulture.

V zadnjih letih opažam, da dijaki že sami zasledujejo novosti na področju ruske kinematografije, iščejo rusko glasbo, gledajo posnetke v ruščini. Name se mnogokrat obrnejo z raznimi vprašanji ali informacijami o tem, kar gledajo samostojno. Tega pred projektom Teden ruskega filma ni bilo.

Tudi zame kot učitelja se je okrepilo odrešujoče spoznanje, da se lahko sproščujoča dejavnost, kot je na primer zgolj ogled filmov (brez analize besedišča in pozornosti na to, kaj in kako govorijo v filmu) izkaže kot največja mogoča motivacija za učenje slovnice in spoznavanje tuje kulture. In to spoznanje bi privoščila vsakemu pedagogu, saj se danes vse prepogosto bremenimo s tem, kaj vse bi še morali narediti, obdelati, dodati in okrepiti, da bi dosegli uspeh. Bistvo pa je, kot pravi Mali princ, očem nevidno in največji uspehi se skrivajo v najbolj preprostih in enostavnih stvareh. Zato želim s svojim prispevkom učitelje opogumiti, da poskusijo tudi sami z majhnimi koraki dosegati velike učinke.

6 Viri in literatura

Bergala, A.: Vzgoja za film: razprava o poučevanju filma v šolah in drugih okoljih. Ljubljana: Društvo za širjenje filmske kulture Kino!, Membrana, 2017.

Bosnič, T.: Film kot izhodišče pouka tujega jezika in medpredmetnega povezovanja. Ljubljana : [Filozofska fakulteta], 2006.

Bosnič, T.: Primerjava filmskega in literarnega jezika kot izhodišče za obravnavo filma pri pouku tujega jezika. Ljubljana: [Filozofska fakulteta], 2012.

Cook, P.: Knjiga o filmu. Ljubljana: Umco, Slovenska kinoteka, 2007.

Teden ruskega filma v Škofji Loki. (Informativno gradivo.) Škofja Loka: Kino Sora. 2015–2017.

Vevar, Š.: Vrvohodska umetnost prevajanja. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2013.

Prehrana v šoli – Karmen Podgoršek

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, karmen.podgorsek@sfpkr.si

Prehrana v šoli je današnjih časih skoraj tako pomembna kot vzgoja in izobraževanje.

V svojem prispevku bom predstavila, kako se trudimo in kaj vse naredimo, da bi otroci jedli zdravo, domačo in lokalno hrano. Ob tem pa se lahko vprašamo, kaj je zdravo in kako otroke v šoli čim bolj ozaveščati o teh stvareh.
Spopadamo se tudi z dietami, ki jih imamo v šoli iz leta v leto več.
Pripraviti je potrebno tudi ustrezne jedilnike za učence iz drugih kulturnih okolij, ki ne jedo določenih živil.

Ključne besede: šolska prehrana, otroci, dieta, domače, lokalno

SCHOOL NUTRITION

School diet is nowadays as important as education. I will present the project in which we try to teach children to eat healthy and local food. A question emerges what healthy food is and how to inform

children about nutrition. We face more and more children who need special diet. We also have to make special menues for children who come from other cultural background.

Key words: school nutrition, children, diet, health, domestic, local

1. UVOD

Danes veliko govorimo o šolski prehrani. Učitelji pri posameznih predmetih učence izobražujejo in spodbujajo k zdravi izbiri hrane in načinu prehranjevanja. Cilj šole mora biti, da se učenci čim bolj zdravo prehranjujejo in da te navade obdržijo tudi kot odrasli.

O organizaciji šolske prehrane nas zavezuje Zakon o šolski prehrani. Zelo pomemben je 4. člen.

ZAKON O ŠOLSKI PREHRANI

II. ORGANIZACIJA ŠOLSKE PREHRANE

4. člen

(šolska prehrana)

(1) Šolska prehrana po tem zakonu pomeni organizirano prehrano učencev in dijakov v dneh, ko poteka pouk v skladu s šolskim koledarjem.

(2) Šolska prehrana obsega zajtrk, malico, kosilo in popoldansko malico.

(3) Šola za vse učence oziroma dijake v okviru dejavnosti javne službe obvezno organizira malico. Za dijake je šola dolžna organizirati toplo ali energijsko in hranilno bogatejšo hladno malico.

(4) Kot dodatno ponudbo lahko šola organizira tudi zajtrk, kosilo in popoldansko malico. Dietne obroke organizira šola v okviru dodatne ponudbe, v skladu s svojimi zmožnostmi.

(6) Pri organizaciji šolske prehrane se upoštevajo smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, sprejete na Strokovnem svetu Republike Slovenije za splošno izobraževanje, in vsebujejo:

- cilje, načela in vzgojno-izobraževalne dejavnosti, povezane s šolsko prehrano, ter
- strokovne usmeritve in navodila, ki opredeljujejo merila za izbor živil, načrtovanje sestave, količinske normative in način priprave šolske prehrane ter časovni okvir za njeno izvedbo, ki jih določi javni zdravstveni zavod, pooblaščen od ministrstva, pristojnega za zdravje.

(7) Šola opredeli vzgojno-izobraževalne dejavnosti, povezane s prehrano, in dejavnosti, s katerimi bo vzpodbujala zdravo prehranjevanje in kulturo prehranjevanja, v letnem delovnem načrtu.

Upoštevamo tudi: SMERNICE ZDRAVEGA PREHRANJEVANJA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH USTANOVAH, ki jih je predpisalo Ministrstvo za šolstvo in SMERNICE PREHRANJEVANJA V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIH VSTANOVAH. Cilj je izboljšati, varovati in ohranjati zdravje in kakovost vseh otrok. Pomembno je, da so obroki pravilno sestavljeni in uravnoteženi, da zadostijo dnevno količino hranilnih snovi in da so energijsko uravnoteženi.

2. LOKALNA, DOMAČA ŽIVILA

Kot vodja šolske prehrane se zavedam, da je uravnotežena prerana pomembna za rast in razvoj mladostnika. Ker nimamo pogojev, da bi imeli svojo lastno kuhinjo, sodelujemo s podjetjem Sodexo. Pri sestavi jedilnikov upoštevamo smernice in priporočila. Jedilnike prilagajamo sezonskim jedem. Poskušamo zagotoviti lokalo pridelana živila.

Lokalno pridelana hrana je bolj okusna in hranljiva, ima tudi veliko vitaminov in mineralnih snovi in veliko dobrega naredimo tudi za okolje, saj živila ne pripotujejo in drugega konca sveta, prevoz vpliva na kakovost živil in prispevamo k večji konkurenčnosti lokalnih pridelovalcev.

Ob tem pa je tudi zelo pomembno, da se z učenci pogovarjamo in razložimo, zakaj je pomembno, da uživamo lokalno in domačo hrano. Predstaviti jim moramo prednosti zdrave prehrane.

Pomembno je, da otroci zaužijejo vse hranilne snovi, ki so pomembne za rast in razvoj. Učence je potrebno navajati, da zaužijejo dovolj tekočine. Vzpodbujati jih moramo, da pijejo vodo in nesladkane pijače. Osveščati jih moramo, naj se izogibajo živil, ki vsebujejo veliko sladkorja, kar pa je danes težko, saj skoraj vsako živilo vsebuje sladkor.

Pri vsem trudu pa opažam, da učenci lokalno hrano odklanjajo, jim ni všeč, se jim zdi zanič.

3. DIETNA PREHRANA

Zakon o šolski prehrani tudi govori o tem, da mora šola učencem zagotovit dietno prehrano v okviru svojih zmožnosti (4. člen; 4 alineja). Na šoli imamo trenutno 16 diet, od tega je največ alergij na mleko in mlečne izdelke, nekaj na gluten, imamo pa tudi učence, ki so alergični na mleko in gluten. Malice pripravljamo sami, za kosilo pa poskrbi Sodexo, ki v svoji kuhinji skrbno pripravijo kosila za te učence. Starši morajo predložiti zdravniško potrdilo. Ker pa je v šolah vedno več najrazličnejših diet in starši ne prinesejo potrdil, so v letošnjem šolskem letu slovenski pediatri izdali priporočilo, kater diete moramo pripravljati v šoli in da pridobimo ustrezna potrdila. Zelo pomembno pa je tudi, da starši pisno obvestijo vodjo šolske prehrane, da njihov otrok ne potrebuje več diete.

Ugotavljam, da imamo vsako leto na šoli vse več učencev z dietami. Trudimo se, da imajo malico in kosilo takšno kot ostali učenci, seveda upoštevamo, kaj lahko in česa ne. Učenci pogosto ne upoštevajo, kaj smejo pojesti in česa ne.

Na šoli smo imeli primer učenca, ki je imel hud dermatitis. Imej je strogo dieto. Za malico je dostikrat pojedel, česar ne bi smel, svojo malico pa je pusti. Še hujše pa je bilo za kosilo. Kosila ni pojedel, ker mu po njegovih besedah »ni bilo dobro«. Kuharica mu ni dala drugega, zato je v jedilnici dostikrat jokal in vpil, da tega ne bo jedel. Učiteljice v podaljšanemu bivanju so se zelo trudile in ga spodbujale, da bi vsaj nekaj pojedel. Zdravstveno stanje se mu je ob koncu lanskega šolskega leta izboljšalo tako, da ni potreboval več diete. Tukaj pa se je pojavil problem, da me starši pisno niso obvestili, a na dano situacijo, ki jo je imel učenec doma, smo dieto prekinili. Pri tem učencu se je vse dobro izteklo.

Bili so pa tudi primeri, ko smo poskrbeli za dietno prehrano, potem pa so učenci v šoli povedali, da doma jedo vse in se diete ne držijo.

3. UČENCI IZ DRUGIH KULTURNIH OBMOČJI

Vsako leto imamo več učencev, ki prihajajo iz drugih kulturnih področji in imajo drugačne prehranske navade. Šola se na to prilagaja z različnimi jedilniki tudi za te učence. Pogosto prihaja tudi do nerazumevanja nekaterih staršev, ki bi želeli, da se upoštevajo tudi želje njihovih otrok, ki določene hrane ne jedo oz. so izbirčni.

4. ZAKLJUČEK

Namen mojega članka je kratka predstavitev, kako se s prehrano in problemi, ki pri tem nastanejo, spopadamo na OŠ Franceta Prešerna Kranj. Šolsko okolje je zelo pomemben dejavnik pri usmerjanju učencev v zdravo prehranjevanje. Jedilniki naj bodo sestavljeni kvalitetno, živila naj bodo iz lokalno pridelane hrane.

5. VIRI

ZAKON o šolski prehrani. Uradni list RS, št. 3/13, 46/14 in 46/16 – ZOFVI-K

SMERNICE za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih. 2010. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

SMERNICE zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah (od prvega leta starosti naprej). 2005. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje.

Vključevanje in povezovanje projektov v podaljšanem bivanju – Tadeja Prašnikar

Osnovna šola Dobrova, Slovenija, e-naslov: tadeja.prasnikar@osdobrova.si

IZVLEČEK

Podaljšano bivanje je čas po pouku. Čas, ki ga učenci izkoristijo za razvoj svojih interesov, potreb in želja. Učitelji pa skušajo učencem pomagati s svojimi izkušnjami, različnimi dejavnostmi in z zgledom. Hkrati je to čas, ki ga lahko učitelji spretno izkoristijo za vključevanje in povezovanje različnih projektov. S pomočjo le-teh lahko pozitivno vplivajo na ravnanje mlajših generacij. V šolskem letu 2015/2016 je bila 1. skupina podaljšanega bivanja Osnovne šole Dobrova vključena v tri večje projekte – projekt Spodbujanje bralne pismenosti (Zavod Republike Slovenije za šolstvo), projekt Pasavček (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa) in projekt Varno s soncem (Nacionalni inštitut za javno zdravje). Vsi projekti so se skozi šolsko leto bolj ali manj uspešno prepletali. Pri načrtovanju dejavnosti in aktivnosti so sodelovali učiteljica in učenci, ki so veliko didaktičnega materiala pripravili kar sami.

Ključne besede: projekt, branje, opismenjevanje, promet, sonce

INCLUSION AND CONNECTION OF PROJECTS IN EXTENDED DAY CARE

ABSTRACT

Extended day care is time after school that students use to explore and develop their interests, needs and desires. Teachers help their students do that with variety of activities, their experiences and good example. They skilfully use this time to integrate and connect different projects and help students explore their interests. With the help of these, they can have a positive impact on the behaviour of younger generations. In the school year 2015/2016, students of Dobrova Primary School were included in three major projects: the project Promoting Literacy in Literature (Institute of the Republic of Slovenia for Education), the Pasavček project (Public Agency of the Republic of Slovenia for Traffic Safety) and the project Varno s soncem (National Institute of Public Health). All projects have intertwined more or less successfully throughout the school year. Teacher and pupils took part in planning activities and prepared a lot of didactic material on their own.

Key words: project, reading, literacy, traffic, sun

NAČRTOVANJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA V PODALJŠANEM BIVANJU

Podaljšano bivanje je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki predstavlja čas po pouku. V praksi je to čas, ki ga lahko izkoristimo za razvoj učenčevih interesov, potreb in želja. Hkrati pa smo učitelji zavezani, da uresničujemo cilje iz Koncepta Razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja (2005). Pri delu v podaljšanem bivanju je pomembno natančno načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela. Leto marsikdaj ni povsem preprosto, saj se oddelki podaljšanega bivanja združujejo skozi celo popoldne in prihajajo v primarno oblikovani oddelek učenci različnih starosti. Zaradi vseh specifik dela v podaljšanem bivanju mora biti učitelj fleksibilen, odprt, dostopen, razumevajoč, iznajdljiv in vedno mora imeti pripravljen pester izbor dejavnosti za različno stare učence.

Kot učiteljica v podaljšanem bivanju (s primarno skupino prvošolcev) sem učencem vsakodnevno omogočila čas za samostojno učenje (opismenjevanje, domače naloge), sprostitveno dejavnost, ustvarjalno preživljanje časa in prehrano. Dejavnosti sem sproti prilagajala glede na sposobnosti in potrebe posameznega učenca, skupino učencev, njihove interese in čas, ki nam je bil na voljo. Vse skupaj je potekalo v sproščenem vzdušju in se med seboj prepletalo in povezovalo.

VKLJUČEVANJE PROJEKTOV V PODALJŠANO BIVANJE

Čas po pouku je za učence razredne stopnje zelo dragocen, saj se v tem času učenci medsebojno povezujejo, odkrivajo svoje interese, se navdušujejo nad novimi interesi, hkrati pa se lahko veliko naučijo kar preko igre in različnih sprostitvenih dejavnosti. Gre pa tudi za čas, ko se učitelji nekoliko lažje vključujemo v posamezne projekte.

V šolskem letu 2015/2016 smo se s skupino podaljšanega bivanja vključili v 3 večje projekte, in sicer v projekt Spodbujanje bralne pismenosti (Zavod Republike Slovenije za šolstvo), projekt Pasavček (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa) in projekt Varno s soncem (Nacionalni inštitut za javno zdravje).

PROJEKT SPODBUJANJE BRALNE PISMENOSTI

Temeljni projekt, ki je predstavljal osnovno in glavno vodilo pri načrtovanju in izvedbi aktivnosti v podaljšanem bivanju 1. razreda, je bil projekt Spodbujanje bralne pismenosti.

Na podlagi opazovanja in spremljanja sposobnosti in predznanja učencev sem za učence skozi leto pripravila različen didaktični material za spodbujanje bralne pismenosti ob igri.

V zbirki materiala tako najdemo vrečke za čisto risanje, igre ABC spomin, Glasovni domino, polžek leze, škatla – zabavni pojmi, "kinder" jajčki … S tem materialom so se učenci v podaljšanem bivanju sproščeno igrali, zabavali in se hkrati učili. Nekaj materiala je nastalo s pomočjo učencev.

Petki so bili v naši skupini podaljšanega bivanja prav posebni, saj so bili namenjeni pripovedovanju šal in vicev.

Na šoli smo izvedli veliko dejavnosti za povečanje interesa branja pri učencih. V ta namen smo med drugim uredili bralne kotičke, med katerimi še posebej izstopa bralni kotiček v igralnici 1. razredov.

Omenjenega smo zelo veliko koristili v času podaljšanega bivanja, saj je učencem nudil prijeten ambient za branje in kratkočasenje s knjigo, revijo ali pa preprosto le umik pred skupino.

V bralnih kotičkih so se učenci najpogosteje zadrževali v času umirjenih dejavnosti. Tam je potekal del skupnih vsakodnevnih aktivnosti (učitelj kot bralni model, branje starejši mlajšim).

Pri aktivnosti »branje starejši mlajšim« se je za zelo pozitivno izkazalo združevanje starejših in mlajših skupin podaljšanega bivanja. Ob lepem vremenu so bili učenci zelo navdušeni nad branjem pod krošnjami dreves.

Branje zgodb smo velikokrat povezali z likovnim in glasbenim ustvarjanjem. S pomočjo prebiranja zgodb pa je nastalo tudi nekaj dramatizacij po zamislih učencev.

PROJEKT PASAVČEK

Pri projektu so se učenci seznanjali z varnim vedenjem v prometu in pridobivali veščine, povezane s prometno varnostjo. Primarni cilj projekta smo v veliki meri dosegli s pomočjo projekta Spodbujanje bralne pismenosti, saj sta se projekta stalno prepletala.

Na začetku smo z učenci spoznali lik, podobo Pasavčka in jo pobarvali. S Pasavčki smo okrasili učilnico in se vsak dan znova spominjali gesla: RED JE VEDNO PAS PRIPET. Ker smo bili radovedni in nas je zanimalo, ali Pasavček zares obstaja, smo se odpravili v knjižnico ter pregledali strokovne knjige, leksikone in uspelo nam je najti pravo žival – pasavca. Učencem sem prebrala nekaj zapisov o živali, spoznali so način njegovega življenja, prehranjevanja, lastnosti.

Preko igre varno do cilja smo spoznali nekatere prometne znake, njihov pomen in jih vestno upoštevali.

Pogovarjali smo se o vrstah prometa in nevarnostih v prometu. Učenci so si ogledali različne videoposnetke o prometnih nesrečah. Spoznavali smo posledice neodgovornega ravnanja v prometu. Spoznali smo eko prevozna sredstva. Vsak pa je svoje eko prevozno sredstvo tudi narisal.

Skozi leto so učenci reševali različne učne liste za razvijanje grafomotorike na temo prometa. Prebirali smo različne knjige o prometu: Balončkov Peter v prometu, Lepo vedenje v prometu, zapise o različnih prevoznih sredstvih … in se o njih pogovarjali.

S pomočjo knjige Pazi, promet! smo se preizkusili v različnih situacijah v prometu in spoznavali naše reakcije. O nepravilnih smo se tudi pogovorili in iskali boljše. Različna prevozna sredstva smo naslikali na velike liste.

S pomočjo Pasavčka smo utrjevali računanje. Izdelali smo in se igrali družabno igro Pasavček gre na avtobus. Pri tej igri se je Pasavček odpeljal na potep z različnimi številkami avtobusa, in sicer glede na pravilno izračunan račun, ki si ga je zapisal na svoj hrbet. Podoba Pasavčka je velikokrat služila tudi zgolj kot motivacija za različne oblike dela.

V januarju smo dramatizirali Prometno pravljico, ki smo jo v aprilu zaigrali učencem podaljšanega bivanja. Izdelali smo si maske vlog in sceno.

V igri vlog so se učenci preizkušali v različnih situacijah v prometu in v vožnji v različnih prevoznih sredstvih. Iz lego kock so sestavljali različna vozila: policijski avto, kolo, avto, bager, tovornjak, avtobus.

Učenci so v prostem času nemalokrat samoiniciativno ustvarjali na temo prometa in svoje izdelke uporabili pri igri. Skozi leto se je opazil velik napredek v poznavanju prometa. V mivki so gradili ceste in jih uporabljali za igro z avtomobili.

Barvali smo prometne znake in jih risali s kredami na asfalt. Izdelali smo plakat znakov in plakat Varno v prometu.

Reševali smo uganke na temo prometa. Spoznali smo različne pesmi in deklamacije o prometu: Semafor, Kresnička, Avto … Tudi zaplesali smo na pesem Avto in se tako spomnili na vrtec. Ogledali smo si videospot z Alenko Godec – promet in se vsi naučili refren pesmi, ki nas je vedno znova opominjal na red v prometu.

Pogosto smo se igrali gibalno igro semafor, postavljali najrazličnejše poligone in se spreminjali v različna prevozna sredstva. Učenci so se radi igrali tudi didaktično igro prometna zgodba, ob kateri smo se tudi razgibali.

Daljše časovno obdobje smo beležili pripetost vseh potnikov v avtu. Z učenci smo pripetost beležili že preden smo dobili štampiljko Pasavčka, zato so se je še toliko bolj razveselili.

Organizirali smo Pasavčkove delavnice, kjer so se starši in otroci seznanili s pravilno uporabo otroških varnostnih sedežev in s pravilnim ravnanjem v prometu. Ogledali smo si demonstracijo pravilnega pripenjanja varnostnih pasov in se preizkusili v pripenjanju varnostnih pasov. Učenci so si izdelali naglavni trak s prevoznim sredstvom ali pešcem, ki so ga kasneje uporabili na poligonu v vlogi, ki so si jo izbrali.

Nekaj staršev je pomagalo pri postavitvi poligona, v katerem so se preizkusili učenci s svojimi izbranimi »udeleženci« v prometu. Pri tem pa je bilo potrebno upoštevati prav vse znake in cestno-prometne predpise. Vzporedno z delavnicami je potekala tudi razstava likovnih del učencev na temo prometa. Učenci 1. skupine so naslikali podobo Pasavčka v kombinirani tehniki – voščenka, tempera barva.

Poseben pečat je pustilo Pasavčkovo popoldne, ki je bilo namenjeno vsem učencem podaljšanega bivanja na šoli. Ta dan smo pričeli z dramatizacijo Prometne pravljice, ki so jo izvedli učenci 1. skupine. V nadaljevanju so posamezne skupine izbrale tri tekmovalce, ki so se pomerili v prometnem kvizu s še dvema ekipama. Vsi ostali so navijali za svojo ekipo. Sledila je podelitev nagrad vsem tekmovalcem in sodelujočim v projektu Pasavček.

PROJEKT VARNO S SONCEM

Na šoli smo projekt izvajali predvsem v mesecu maju in juniju. V podaljšanem bivanju smo si z učenci prebrali zloženko Pravilna zaščita pred soncem in se veliko pogovarjali o pomenu zaščite pred soncem.

Izdelali smo uro s časom varnega bivanja na soncu, plakat pravilne zaščite pred soncem, deklamirali pesem Sonce, opazovali dolžine senc, obrisovali sence s kredami, izdelali sončne ure.

Spoznavali smo pozitivne in negativne lastnosti sonca ter pomena sonca za življenje ljudi. S pomočjo knjig smo spoznavali značilnosti sonca.

Na temo sonca smo risali in slikali. Uporabljali smo zaščitna pokrivala in pili veliko tekočine (vode). Med igrami na prostem smo se zadrževali v naravni senci.

Iz odpadnih surovin smo izdelovali različna pokrivala. Iz časopisnega papirja smo s tehniko origami pregibali t.i. meksikansko kapo.

Učenci so ugotovili, da je lahko narejena tudi iz drugih papirnih materialov in da je pri uporabi pomembna njena velikost.

Iz lepenke in folije pvc smo se po predlogi iz interneta lotili še izdelave kape s šiltom.

ZAKLJUČEK

Vsi projekti so se skozi šolsko leto bolj ali manj uspešno prepletali pod vodstvom učiteljice. Program dejavnosti in aktivnosti so v veliki meri sooblikovali kar učenci, ki so pomagali s svojimi idejami, željami, radovednostjo ipd. K dejavnostim jih je nemalokrat privabljal kar sam material, domišljija in pogosto tudi motivacija, kaj vse bodo lahko naučili starejše. Za zelo pozitivno in spodbudno se je izkazalo sodelovanje s starši, ki so naše projekte vedno znova podprli in nam po svojih močeh pomagali.

V našem primeru bi podaljšano bivanje lahko poimenovali kar kreativno bivanje, saj smo bili vedno znova ustvarjalni in polni novih zamisli ter prijetnih utrinkov.

VIRI IN LITERATURA

Blaj, B. et al. (2005). KONCEPT. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

S projektom Različne kulture, različne navade za do razvoja medkulturnosti na šoli – Petra Pugelj Peca

Osnovna šola dr. Bogomirja Magajne Divača, Podružnična šola Vreme Vremski Britof, petra.pugelj@gmail.com

Prispevek obravnava tematiko medkulturnosti v šoli, ki omogoča razvoj razumevanja, preseganja predsodkov in etičnih stereotipov, in razvoj pozitivnih odnosov do »drugih« ter »drugačnih«. V skladu s temi poudarki je bil na OŠ Danile Kumar v Ljubljani, v kateri se na nacionalnem in na mednarodnem oddelku izobražujejo učenci preko 30 narodnosti, izveden projekt Različne kulture, različne navade, katerega cilja sta bila spoznavanje drugih svetovnih kultur in pozitivno sprejemanje razlik med njimi. V njem se je prepletalo tradicionalno izgrajevanje znanja s pomočjo tiskanega gradiva in sodoben proces edukacije s pomočjo različnih praktičnih in sodelovalnih aktivnosti. Njegova realizacija pa je pri učencih med drugim spodbudila tudi željo po spoznavanju različnosti v tujih okoljih in izpostavitvi neposredne medsebojne interakcije z drugimi kulturami in njihovimi navadami.

Ključne besede: multikulturnost, sodelovanje, projekt, razumevanje, strpnost

With the project Various cultures, different habits for the development of interculturality at school

The article treats the topic of interculturality in school, which enables the development of understanding, overcoming prejudices and ethical stereotypes and development of positive attitudes towards "others" and "different". In accordance with these subject, at the Danila Kumar Elementary School in Ljubljana, where students of over 30 nationalities were educated at the national and international department, was implemented a project Various Culture, different habits, the aim of which was to learn about other world cultures and to accept positively the differences between them. This project has intertwined traditional building of the knowledge through a printed material and a modern educational process with various practical and collaborative activities. His realization has stimulated between the pupils, among other things, the desire to learn about differences in foreign environments and the exposure of the direct interaction with other cultures and their habits.

Key words: multiculturalism, cooperation, project, understanding, tolerance

1 Večkulturnost in medkulturnost v družbi in šoli

Živimo v okolju, kjer je na vsakem koraku moč opaziti posameznika, ki pripada neki drugi kulturi. Tudi v šoli je tako. Vse pogosteje se otroci in tudi učitelji srečujemo z otroki in hkrati s starši, ki prihajajo iz različnih kultur. Velikokrat razlike privedejo do zavračanja, povzročijo stereotipe in predsodke. Preseganje večkulturnih konfliktov in vzpostavitev mirnega sobivanja oziroma sodelovanja različnih kulturnih skupin skušamo doseči z različni pristopi. Kot ugotavljajo številni teoretiki, je pogosto prav izobraževanje tisto, ki je »prepoznano kot gonilna sila pri vzpostavitvi [medkulturnega] diskurza« (Mikulec, 2015, str. 98).

V medkulturni družbi velja vsestransko priznavanje in spoštovanje. Med državljani, pripadniki različnih kultur, etničnih in verskih skupnosti, ki živijo na istem ozemlju, poteka interakcija in izmenjava. V tako naravnani družbi lahko govorimo o družbi, kjer se odvija proces aktivne strpnosti in kjer potekajo enakopravni, odprti odnosi, znotraj katerih ni vrednejših in manjvrednih, boljših in slabših (Brander,

idr., 2006). Medkulturna vzgoja krepi odnose med večinsko in manjšinsko kulturo znotraj družbe. Vključuje pozitiven pristop do razlik in sledi ciljem, ki spodbujajo razumevanje, pozitivno vrednotenje raznolikosti, iskanje in osvetljevanje podobnosti, presegajo negativne predsodke in etnične stereotipe, razvijajo pozitivne odnose do »drugih« in »drugačnih« ter udejanjajo načelo solidarnosti in državljanskega poguma (Turnšek, 2013, v Draskovič, 2015).

Korak k ustvarjanju enakopravne skupnosti je sprejemanje dejstva, da smo vsi enakopravni, da imamo enake pravice, zavračamo nasilje ter vse oblike nestrpnosti. Enakopravne razmere za vse družbene skupine – ne glede na kulturo, življenjski slog ali izvor – zagotavlja medkulturna družba, ki si prizadeva za medkulturni dialog in sodelovanje (prav tam).

2 Projekt medkulturnega sodelovanja

OŠ Danile Kumar v Ljubljani je ena večjih slovenskih šol. V njej se izobražujejo učenci preko 30 narodnosti in obiskujejo nacionalni ali mednarodni program. Z namenom dosege naslednjih ciljev:

cilj: spoznavanje drugih svetovnih kultur (s poudarkom na vsakdanjem življenju) skozi igro, petje in ples, s pomočjo literature, svetovnega spleta in predstavitvijo izkušenj učencev, staršev ter drugih ljudi,

cilj: pozitivno sprejemanje razlik med različnimi kulturami,

smo v dveh šolskih let na šoli izvedli projekt Različne kulture, različne navade, katerega izvedbo je sofinancirala Mestna občina Ljubljana - MOL (v okviru dopolnilnih dejavnosti za učence MOL).

2.1 Dejavnosti za dosego 1. cilja projekta medkulturnega sodelovanja

Prvo šolsko leto se je v okviru projekta realizirala izvedba 31 delavnic v oddelkih podaljšanega bivanja 1. – 5. razreda, 2 delavnici v oddelku 3. in 4. razreda pri rednem pouku in 5 delavnic v oddelkih podaljšanega bivanja 1. – 5. razreda mednarodnega oddelka.

V vsakem oddelku podaljšanega bivanja nacionalnega oddelka sta bili izvedeni 2 delavnici: vodena (zanje so učitelji dobili gradiva in navodila za delo) in samostojno oblikovana delavnico (učitelji so jih oblikovali na podlagi svojih zamislih). Vodene delavnice so učitelji pripravili na podlagi literature o plesno-glasbenem izročilu kultur iz različnih delov sveta, literature z igrami, značilnimi za kulturno dediščino različnih ljudstev sveta, literature z opisi vsakdanjega življenja in navad v različnih kulturah/državah in na podlagi lastnih izkušenj, izkušenj učencev in/ali njihovih staršev z življenjem in navadami v določeni evropski/svetovni kulturi. Samostojno delavnico pa so učitelji oblikovali poljubno, tako da so v njo vključili spoznavanje tiste kultur/-e, iz katere prihaja/-jo učenec/-ci iz določenega oddelka (večinoma so temeljile na spoznavanju kultur in njihovih navad, ki so značilne za države bivše Jugoslavije). Vsak oddelek je svoje delo v okviru samostojno oblikovane delavnice in njen potek predstavil s fotografijami in opisi na plakatu/-ih (nekateri tudi z izdelavo konkretnega izdelka).

V vsakem oddelku podaljšanega bivanja 1. – 5. razreda mednarodnega oddelka pa so bili učenci vključeni v delavnico, v kateri so iskali podobnosti in razlike med kulturami in navadami, iz katerih prihajajo. Ob zaključku teh delavnic so izdelali skupen izdelek – zemljevid sveta, na katerem so slikovno

predstavili ugotovitve, do katerih so prišli med potekom delavnic. V oddelku 3. in v oddelku 4. razreda pa so temo projekta udejanjili v likovni in literarni delavnici, ki sta temeljili na predznanju učencev, njegovemu razširjanju in poglabljanju.

Učence so obiskali tudi štirje gostje – ga. Mateja Rutar Opaškar, g. Metod Lebar, g. Mark Lebar in ga. Hilda Zalokar. G. Metod Lebar in g. Mark Lebar sta Slovenca, ki živita na Havajih, ga. Mateja Rutar Opaškar pa je kot turistka obiskala omenjeno otočje. Učencem 1. razreda podaljšanega bivanja nacionalnega oddelka so predstavili vsakdanje življenje in navade na Havajih. Z njimi so izvedli tudi likovno delavnico. Ga. Zalokar je upokojena profesorica francoščine in angleščine, ki je poučevala tudi na osnovnih šolah v Franciji in Angliji, vodila je tudi študijske skupine za francoščino na Zavodu za šolstvo idr. Učencem enega oddelka podaljšanega bivanja 3. razreda in učencem enega oddelka podaljšanega bivanja 1. razreda nacionalnega oddelka je v delavnici predstavila navade in življenje v Franciji ter na podlagi te predstavitve z njimi izvedla več dejavnosti (učenje besed, likovna dejavnost, glasbena dejavnost, igra idr.).

S pomočjo predstavitvenih plakatov s fotografijami delavnic, likovnih in literarnih izdelkov je bila na šoli oblikovana razstava. Produkti plesnih in pevskih delavnic plesno-glasbenega izročila pa so bili del zaključne prireditve na šoli za učence 1. – 5. razreda nacionalnega in mednarodnega oddelka, ki je hkrati tudi predstavila delo v okviru projekta Različne kulture, različne navade.

Učenci enega oddelka 3. razreda podaljšanega bivanja nacionalnega oddelka pa so v okviru tega projekta z likovnimi izdelki (ki so nastali kot produkt samostojno oblikovane delavnice) sodelovali tudi na Natečaju za izvirno otroško likovno in literarno delo ter fotografijo, ki ga je na temo »Sto ljudi, sto čudi – zbliževanje kultur«; Mednarodno leto zbliževanja kultur razpisal urad župana mestne občine Slovenj Gradec.

Drugo šolsko leto izvedbe projekta pa so bile na šoli izvedene likovne in literarne delavnice v oddelkih 6. – 9. razreda nacionalnega oddelka in oddelkih 6. – 8. razreda mednarodnega oddelka. Učencem je bila najprej predstavljena tematika projekta, informacije o njej pa so pridobivali tudi samostojno s pomočjo literature, ki so jo našli v šolski knjižnici in na internetu. Nato so učenci ustvarjali literarne (doživljajske in domišljijske spise) in likovne izdelke. Fotografije teh izdelkov so bile vključene v predstavitveni zbornik projekta – drugo zaključno predstavitev projekta.

2.2 Dejavnosti za dosego 2. cilja projekta medkulturnega sodelovanja

Dejavnosti za dosego 2. cilja projekta medkulturnega sodelovanja smo izvajali drugo leto izvedbe projekta. Vanje so bili vključeni vsi učenci nacionalnega in mednarodnega oddelka, v okviru razrednih ur, pouka družbe in spoznavanja okolja so jih pripravili in izvajali učitelji s pomočjo izobraževalnega priročnika Ideje, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih (Brander, 2006).

3 Zaključek

Učitelji so učence po zaključku projekta vprašali po njihovih vtisih in mnenjih o izvedenih aktivnostih. Učenci so izpostavili novo znanje, ki so ga pridobili med izvedbo aktivnosti, zelo všeč jim je bilo tudi, da so imeli več možnosti za navezovanje stikov med učenci nacionalnega in mednarodnega oddelka. Predvsem učenci tretje triade pa so izpostavili, da bi si v prihodnostih želeli, da bi jih obiskali vrstniki iz

šole v tujini oz. da bi lahko sami odšli na obisk k njim v tujino, da bi medsebojne razlike spoznavali tudi v tujem okolju.

Sama pa v vlogi koordinatorke projekta na razredni stopnji lahko rečem, da je projekt prispeval k povezovanju in razumevanju ter sprejemanju različnosti med učenci različnih starosti in narodnosti, ampak tudi učiteljev in na ta način omogočal tudi bolje razumevanje dela posameznikov na različnih predmetnih področij. Vsekakor pa je pokazal željo učencev po intelektualni rasti – od tradicionalnega izgrajevanja znanj s pomočjo tiskanega gradiva proti sodobnemu procesu s pomočjo projektnega dela, praktičnih dejavnosti in željo po razširitvi obzorij v tujih okoljih.

4 Viri in literatura

Brander, P. idr.: Ideje, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih (izobraževalni priročnik). Ljubljana: Slovenija in Svet Evrope, 2006.

Draskovič, L.: Medkulturno sodelovanje vrtca Ringa raja in romskega vrtca Romano, diplomsko delo (splet). 2015. (citirano 26. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://pefprints.pef.uni-lj.si/3131/1/DIPLOMSKA_NALOGA_%2D_kon%C4%8Dna%2 C_17.9..pdf/.

Mikulec, B.: Izobraževanje – čudežna tabletka sodobne družbe. Interkulturno izobraževanje slovenske družbe v evropskem multikulturnem kontekstu. Teorija in praksa, 52 (2015) 1–2, str. 97–112.

Vah Jevšnik, M.: Medkulturna vzgoja in izobraževanje v vrtcu in v prvem triletju osnovne šole. Revija za elementarno izobraževanje, 3 (2010) 2–3, str. 133–141.

Učenje v naravi o naravi-vključevanje učencev in dijakov v naravovarstvene projekte – Nina Ražen, Mojca Čadež

Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica, Slovenija, nina.razen@gmail.com

Izvleček

Splet naključij, tehnične težave in poletne temperature so bile povod, da smo na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica, zadnje tedne pouka biologije in naravoslovja v večji meri izvajali zunaj. Učenje v bližnjem gozdu se je izkazalo za pozitivno, učenci so ga dobro sprejeli, tudi učitelji drugih predmetov, pa so opazili njihov pozitiven učinek. Med poukom smo se spogledovali z gozdno pedagogiko, ki dobiva vse večje veljavo, smiselno pa je povezovanje pridobljenih znanj tudi s pridobivanjem za znanost pomembnih podatkov. V Sloveniji imajo učenci in dijaki veliko možnosti udejstvovanj in sodelovanja pri različnih naravovarstvenih projektih, ki bi jih bilo smiselno izkoristiti, med drugim lahko sodelujemo pri opazovanjih in preučevanjih rastlin, žuželk, ptic, dvoživk, plazilcev, netopirjev, velikih zveri, morskih sesalcev in drugih.

Ključne besede: gozd, učilnica v naravi, gozdna pedagogika, naravovarstveni projekti, sodelovanje učencev

Learning in nature about the nature-inclusion od students in environmental projects

Abstract

Coincidents, technical problems and summer temperatures were the reason why we performed science and biology lessons out of school in nature at elementary school of Anton Tomaž Linhart Radovljica. Learning in the nearby forest turned out to be a welcome and positive change. The students accepted it well and teachers of other subjects, however, noticed their positive effect. During the lessons we were flirting with forest pedagogic, which is gaining increasing importance. On the other hand it is reasonable to combine the acquired knowledge with the real science. In Slovenia pupils and students have a lot of opportunities to participate in various nature conservation projects. Why not taking this opportunity? We are welcome to participate in observations and studies of plants, insects, birds, amphibians, reptiles, bats, large carnivores, marine mammals and others. .

Key words: forest, classroom in nature, forest pedagogic, nature protection projects, student participation

1 Uvod

V zadnjih desetletjih nevroznanost dokazuje, da aktivnosti v naravi spodbujajo razvoj možganov, kar krepi otrokove sposobnosti na vseh področjih. Otroci, ki so redno v naravi, imajo namreč bolj razvite motorične veščine in so bolj zdravi. Razvoj otroka na vseh področjih – kognitivni, socialni, čustveni, govorni in motorični – poteka v naravi spontano, na maksimalni možni stopnji, seveda ob prosti igri, izkustvenem in situacijskem učenju ter gibanju (Planinšek et al. 2018). Strokovnjaki ugotavljajo, da so ljudje vedno bolj odtujeni od narave in njenih dobrin, zato bi morali pripadnike različnih generacij pogosteje povabiti v gozd. Učenje v gozdu najučinkoviteje poteka v obliki izkustvenega učenja, ki vključuje dojemanje z vsemi čutili, pa tudi s srcem in glavo (Planinšek et al. 2018). In ni nujno, da učni načrt obravnava ravno temo gozd. Z nekaj iznajdljivosti je mogoče v naravi obravnavati tudi druge tematike. Tako bi lahko učenci in dijaki preko izkustvenega učenja z inovativnimi pedagoškimi pristopi spoznavali zakonitosti narave ter hkrati pridobili poglobljeno znanje in razumevanje snovi, sistemov in okolja. Pogosto se pri komunikaciji z javnostmi uporabljajo koncept »forest related environmental education«, ki bi ga lahko prevedli »z gozdom povezana okoljska vzgoja« (Planinšek et al 2018), ki pa se vedno bolj povezuje s pojmom gozdna pedagogika. Slovenija se je na evropski zemljevid gozdne pedagogike postavila v devetdesetih letih prejšnjega stoletja zdaj pa že nekaj let na tem področju vlada zatišje (Planinšek et al. 2018), a zanimanje za omenjeno področje je veliko. kar nakazujejo številne aktivnosti Zavoda za gozdove Slovenije (Odnosi z javnostmi Zavoda za gozdove Slovenije, 2017), Inštituta za gozdno pedagogiko (Györek, 2013), Gozdarskega inštituta Slovenije (Vilhar in Rantaša, 2016) ter vse več aktivnih članov v Mreži gozdnih vrtcev in šol Slovenije (Mreža gozdnih vrtcev in šol, 2017). Posameznikov odnos do narave odraža tudi njegov odnos do sočloveka in življenjskih vrednot, zato je vzgoja mladih o naravi, procesih v naravi in okolju, o prijaznem ravnanje z okoljem nujna. In z naravo ter njenimi viri in procesi je povezano vse. Nekega dne, bodo namreč prav prav oni odločevalci naše prihodnosti.

2 Pouk v gozdu

Pouk biologije in naravoslovja v višjih razredih osnovne šole ponuja veliko možnosti, za predajo znanja učencev zunaj, v naravi in ne le v okviru naravoslovnih, tehniških dni in taborov. Činčera in Holec (2016) sta med pregledom več kot sedemdesetih študij namreč ugotovila, da je en obisk gozda za

vzgojo in izobraževanje premalo. Spodbujata ciljno usmerjene in dolgoročne aktivnosti, kar dosežemo z večkratnim obiskom gozda in drugih površin zunaj zidov učilnic.

Splet okoliščin, tehnične težave in visoke poletne temperature so bile povod, da smo na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica, konec šolskega leta 2017/2018 običajen pouk biologije in naravoslovja pričeli izvajati zunaj pogosteje kot ponavadi. Pouk v naravi izvajamo že nekaj časa tako v jesenskem kot tudi spomladanskem času. Poleg gozdnega ekosistema spoznavamo tudi travnik, vrt, močvirje,… Pozitivni odzivi učencev in učiteljev so nas spodbudili, da smo izven učilnice preživeli kar čim več časa. V neposredni bližini šole se na manjši vzpetini nahaja mešan gozd, s klopmi in senčnimi jasami, ki nam je omogočil izvajanje pouka zunaj za učence od 6.- 9. razreda osnovne šole. Tudi 45min je bilo dovolj, da so se učenci preobuli in preoblekli, prišli do gozda, ter povzeli lekcijo ure. Pouk zunaj smo izvedli v 15 razredih, rezultatov nismo merili in kvantificirali. V pouk pa smo poleg spoznavanja gozda in rastlin, ekosistemov, vključili tudi poglavja biodiverzitete, vplivov človeka na okolje, spoznavanje snovi, kamnin, zgradbo človeka in delovanje organskih sistemov, genetiko in drugo. Učenci so imeli možnost svoje znanje takoj prenesti v prakso in ga nadgrajevati. Učitelji drugih predmetov, h katerim so se učenci kasneje vračali, pa so omenili pozitivne učinke, kot so bili večji mir, zbranost in sodelovanje pri pouku, ter lažje sledenje tekoči snovi.

Slika 1: Devetošolci med gradnjo ogromnih molekule DNA iz naravnih materialov v naravi. (Foto: Nina Ražen)

Slika 2: Šestošolci pri predstavitvi kamninske zgradbe Slovenije. (Foto: Nina Ražen)

3 Učilnice v naravi

Gozdovi so simbol Slovenije, del naše pretekle in sedanje identitete. Pokrivajo velik del površine Slovenije in sicer 63%.Po količini gozdov je Slovenija na tretjem mestu v Evropi, za Švedsko in Finsko (Resolucija 2008). Zato učilnice v naravi niso daleč. Tudi v mestih so parki in obronki gozdov povečini nedaleč stran. Smiselno bi jih bilo bolje izkoristiti.

Centri šolskih in obšolskih dejavnosti prepoznavajo gozd kot najboljšo učilnico (Planinšek et al 2018), ki jo imajo mnogi učenci možnost spoznati. Če nam zmanjka idej, kako osvežiti izvedbo učnega načrta jih mnogo lahko najdemo na 114 straneh priročnika za učenje in igro v gozdu avtorjev Vilhar in Rantaša (2018). Nekaj jih je navedenih tudi v gozdno učnem načrtu za osnovne šole na Orlovi učni poti v Kočevski reki (Györek et al. 2018) in drugje. Slednja, je le ena od obstoječih 120 gozdnih učnih poti v Sloveniji (ZGS), ki bi jih učitelji z učenci in dijaki lahko večkrat obiskali. Prav tako, kot katerega od 18 naravnih in geoparkov Slovenije predstavljenih v brošuri Naravni parki (Renko 2018).

4 Možnosti za sodelovanje z raziskovalci in zbiranje uporabnih podatkov

Če nam možnosti omogočajo pa je smiselno izvedbo učnega načrta tudi nadgraditi z povezovanjem z drugimi institucijami in ustanovami. Različna naravoslovna in naravovrstvena društva ter parki in centri nas vabijo k sodelovanju in raziskovanju, ki jih lahko najdemo na njihovih spletnih straneh. Zakaj učenci in dijaki nebi pridobljenega znanja uporabili v praksi in se spoznali z različnimi načini proučevanja različnih rastlinskih in živalskih vrst, morda zbiranja podatkov in z njihovo obdelavo. Tako lahko učenci sprevidijo tudi uporabno vrednost nalog, ki jim jih zadajamo. Če že ne s celotnimi razredi, pa te priložnosti lahko izkoristimo v okviru interesnih dejavnosti in izbirnih predmetov.

Smiselno je naučeno preizkusiti tudi v praksi. V Sloveniji imamo srečo, da se lahko pridružimo mnogim raziskovalcem in strokovnjakom pri njihovem delu praktično po celi Sloveniji, ter tako pomembno prispevamo tudi k ohranjanju različnih vrst.

Tako se lahko pridružimo največji nevladni organizaciji za varstvo narave v Sloveniji - Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije na ornitološkim sprehodom ali popisom ptic v naseljih v zimskem času (www.ptice.si). Na spletnih straneh Vidrinega centra Lutra (www.lutra.si) in projekta Aquaviva (www.aquaviva.si), lahko najdete nekaj idej za izboljšanje življenjskega okolja različnih vodnih živali. Slovenskemu društvu za morske sesalce - Morigenosu, pri raziskovanju in varstvu delfinov (www.morigenos.org). Slovenskemu društvu za proučevanje in varstvo netopirjev morda pri izdelavi in postavljanju netopirnic, spoznavanju njihove prisotnosti, ekologije ter sodelovali pri njihovi ohranitvi (http://www.sdpvn-drustvo.si). Društvu Dinaricum –Društvu za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov pri zbiranju podatkov o prisotnosti volkov in šakalov v Sloveniji (www.dinaricum.si). Herpetološkemu društvu (http://www.herpetolosko-drustvo.si) pri prenašanju dvoživk čez cesto ter preprečevanju negativnega vpliva invazivnih vrst, morda pa tudi pri delovanih akcijah ohranjanja močvirske sklednice in plavčka. K sodelovanju pri dejavnostih, zbiranju fotografij in izboljšanju habitata metulja deteljinega modrina vabijo tudi člani Slovenskega entomološkega društva Štefana Michielija (SEDŠM) in mnogi drugi.

Tudi z uporabo novejših tehnologij, spletnih aplikacij in spletnih portalov v praktične namene lahko seznanite svoje učence na primer pri beleženju tujerodnih in invazivnih vrst gliv, rastlin, žuželk in sesalcev (www.invazivke.si) ali pa ogroženih rogačev, alpskih, bukovih in hrastovih kozličkov preko portala ZRSVN Sporoči vrsto (www.sporocivrsto.si), ali pa pri zbiranju podatkov in fotografij za Bioportal (www.bioportal.si) in še veliko bi lahko našteli.

Na nas je, da mlade naučimo, da znajo prepoznati bogastvo narave in se postaviti v njen bran, če in ko je ogrožena.

5 Viri in literatura

Aquaviva- Projekt živa voda-od biodiverzitete do pipe (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://aquaviva.si/sodeluj/delavnice

ARTEMIS 2018: Spletni portal Invazivke. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.invazivke.si

BIOPORTAL (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www .bioportal.si

Činčera J., Holec J. Terénní výuka ve formálním vzdělávání/Outdoor education in formal education. Charles University E-journal for Environmental Education. 2016.

Dostopno na naslovu: https://doi.org/10.14712/18023061.533

SEDŠM- Slovenskega entomološkega društva Štefana Michielija (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: https://sites.google.com/site/deteljinmodrin/home

Dinaricum- Društvu za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.dinaricum.si

DOPPS- Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije . (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www .ptice.si

Györek, N. Gozdna pedagogika v Sloveniji - priložnost za povezovanja in nova znanja. Gozdarski vestnik, letnik 71, številka 4, str. 225–234. 2013.

Györek, N. Gozdni učni načrt za osnovne šole na Orlovi učni poti v Kočevski regi. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://life-kocevsko.eu/wp content/uploads/2015/02/Orel_Kocevsko_A4_26.3.2018.pdf

LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.lutra.si

Morigenos, Slovensko društvo za morske sesalce. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.morigenos.org

Mreža gozdnih vrtcev in šol. 2017. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.gozdnivrtec.si/sl/

Odnosi z javnostmi Zavoda za gozdove Slovenije. 2017. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.zgs.si/slo/delovna_podrocja/delo_z_javnostmi/delo_z_javnostmi/index.html

Planinšek, Š., Vochl, S., Flajšman, K., Vilhar, U., Železnik, P., Habič, Š.: Gozdna pedagogika – pot do vzgoje ljudi za trajnostni razvoj družbe. Gozdarski vestnik 76 (2018) 1.

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu: Zveza gozdarskih društev Slovenije, Gozdarska založba: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 108 str. 2008.

Renko M. 2018: Naravni parki Slovenija, Slovenska Turistična organizacija, 60 str. (https://issuu.com/slovenia/docs/naravni.parki-slovenija)

SDPVN- Slovensko društvu za proučevanje in varstvo netopirjev. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.sdpvn-drustvo.si/

SHS Slovenskem herpetološkemu društvu (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.herpetolosko-drustvo.si/

Vilhar, U., Rantaša, B. (ur.). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Gozd eksperimentov. Ljubljana,

Silva Slovenica, Gozdarski inštitut Slovenije: str. 108. 2016.

ZRSVN Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – portal Sporoči vrsto (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://www.sporocivrsto.si

Raziskovalne naloge v četrtem razredu – Majda Rojko

OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, Slovenija, majda.rojko@gmail.com

Kot primer dobre prakse in avtonomije učitelja pri predmetu naravoslovje in tehnika bom predstavila raziskovalne naloge v četrtem razredu. Za uvedbo le-teh sem se odločila z uvedbo devetletke, ki je bila izziv za drugačne, sodobne in ustvarjalne oblike dela. Način dela vključuje timsko delo učitelja in učenca vse od načrtovanja in izbire teme, do oblikovanja problema, zbiranja podatkov, priprave na predstavitev ter skupnega oblikovanja kriterijev vrednotenja. Učitelj in učenec sta pri takem načinu dela v bistvu sodelavca, pri tem pa je vloga učenca aktivnejša. Prav tako pa se spreminja tudi vloga učitelja, saj smo vse bolj usmerjevalci in mentorji, ki s sodobnimi pristopi in aktivnimi oblikami dela učencem omogočamo celostni pristop in razvoj njihovih spretnosti in sposobnosti. S tem torej učencem omogočamo učenje s pomočjo lastnih izkušenj, pridobljeno znanje pa je tako trajnejše in kvalitetnejše.

Ključne besede: raziskovalna naloga, načrtovanje, timsko delo, predstavitev, kriteriji vrednotenja

Research papers in the fourth grade

As an example of good practice and autonomy of the teacher, I will present research papers in the fourth grade at the subject Natural Sciences and Technology. I decided for these tasks with the introduction of the nine-year-programme of primary school, when there was a challenge to use different, modern and creative forms of work. The presented way of work involves team work of the

teacher and pupil from the planning stage, selection of the topic, problem creation, data collecting, presentation and development of evaluation criteria. The teacher and the pupil are collaborators, and the role of the learner is more active. The teacher's role is different as well, since the teacher is a mentor who, with a modern approach, enables the students to learn holistically as well as to develop skills and abilities. In this way, students are enabled to learn through their own experience, and the acquired knowledge is thus more durable and of greater quality.

Key words: research paper, lifelong learning, planning, team work, presentation, evaluation criteria

1. Uvod

V okviru prispevka za mednarodni posvet »KO TRADICIJA TRČI V SODOBNOST«

sem se odločila predstaviti raziskovalne naloge kot primer dobre prakse in avtonomije učitelja in učenca pri predmetu naravoslovje in tehnika. Pri omenjenih nalogah izhajam iz učnega načrta in osnovnih ciljev tega predmeta, kjer je poudarek na izkustvenem doživljanju, ko učenci načrtujejo in usmerjajo potek pojavov, ob tem spoznavajo naravne procese in pojave, se uvajajo in urijo v raziskovanju preprostih pojavov, procesov in stanj, tako da si zastavljajo vprašanja, zbirajo, obdelujejo in interpretirajo podatke, oblikujejo zaključke ter jih predstavijo. Ob vsem tem se urijo v učinkoviti uporabi virov in podatkov za pouk naravoslovja in s praktičnim delom odkrivajo in razvijajo svoje sposobnosti, spretnosti, hkrati pa razvijajo pozitivni odnos do narave in tehnike, pozitivne osebnostne lastnosti ter kritičen odnos do posegov v naravo. Vse našteto vključuje vseživljenjsko učenje in medpredmetno povezovanje od uporabe osnovne terminologije, iskanja, obdelave in vrednotenja podatkov iz različnih virov, ter ob tem oblikujejo svoje mnenje, razvijajo eksperimentalne spretnosti in metode raziskovanja. Za uvedbo raziskovalnih nalog sem se odločila z uvedbo devetletke, ki je bila izziv za drugačne, sodobne in ustvarjalne oblike dela. Metoda dela vključuje timsko delo učitelja in učenca vse od načrtovanja raziskovalne naloge in praktičnega dela, do oblikovanja problema, zbiranja podatkov in priprave na predstavitve. Z učenci oblikujemo tudi kriterije vrednotenja raziskovalnih nalog tako glede opredelitve in reševanja problema, uporabe in iskanja ustreznih virov in literature, sinteze in interpretacije informacij, izvirnosti, ustvarjalnosti pri sami predstavitvi raziskovalne naloge. V veliko pomoč so mi bili kriteriji vrednotenja avtorja Mladena Kopasića. Na posvetu v Kranju bom predstavila okvirni potek dela z učenci od izbire teme do predstavitve raziskovalne naloge. Učitelj in učenec sta pri takem načinu dela v bistvu sodelavca, pri tem pa je vloga učenca aktivnejša. Ta oblika dela v bistvu učencu omogoča, da bo namesto »učijo me«, rekel »učim se«. Prav tako pa se spreminja tudi vloga učitelja in naša funkcija v učnovzgojnem procesu, kjer smo vse bolj usmerjevalci in mentorji, ki s sodobnimi pristopi in aktivnimi oblikami dela učencem omogočamo celostni pristop in razvoj njihovih spretnosti in sposobnosti. S tem torej učencem omogočamo učenje s pomočjo lastnih izkušenj, pridobljeno znanje pa je tako trajnejše in kvalitetnejše.

2. Priprava na raziskovanje oz. raziskovalne naloge

Učence pri pouku naravoslovja in tehnike v mesecu septembru motiviram za raziskovalno delo, in sicer jih kot »bodoče znanstvenike« nagovorim, kaj bi želeli raziskovati, o čem bi želeli več vedeti, skratka s čim bi se želeli ukvarjati. V samem uvodu in pripravi na raziskovalno delo jim pokažem nekaj pisnih raziskovalnih nalog učencev prejšnjih generacij. V skupinah učenci debatirajo in poročajo, kako si zamišljajo potek dela, torej pripravo in delo za raziskovanje in predstavitev določene teme. Nato učencem predstavim primer pisne naloge ter posnetek ene od predstavitev bivših četrtošolcev. Učenci

komentirajo oz. povedo dobre in slabe strani oz. pomanjkljivosti določene raziskovalne naloge. V nadaljevanju ob konkretnem primeru še enkrat oz. skupaj ponovimo, razložimo potek dela in priprave na samo predstavitev raziskovalne naloge. Prav tako pa učencem dam tudi pisno predlogo, na kateri so osnovna navodila tudi zapisana. Navodila zajemajo potek dela, obliko samega pisnega osnutka, predstavitve ter vsa ostala potrebna navodila.

Sledi izbira raziskovalne teme. Učencem na listu ponudim že dane teme oz. raziskovalna področja, učenci pa lahko vpišejo tudi svojo temo oz. področje raziskovanja. Okvirno določimo tudi čas predstavitve. Skupaj z učenci oblikujemo kriterije vrednotenja in ocenjevanja raziskovalnih nalog, ki zajemajo:

– opredelitev in reševanje problema, teme,

– uporabo in iskanje virov in literature,

– sintezo in interpretacijo informacij ter zbranih podatkov,

– ustno predstavitev.

Pri tem delu si pomagam(o) s kriteriji ocenjevanja referata avtorja Mladena Kopasića s spletne strani Rokus Klett (www.radovednih pet.si).

2.1 Navodila za oblikovanje načrta, pisnega osnutka in predstavitve za učence

OŠ dr. Antona Trstenjaka NEGOVA, 4. a, šol. leto 2017/2018

Navodila (potek dela) za RAZISKOVALNE NALOGE pri naravoslovju in tehniki

Naslov RAZISKOVALNE naloge (tema): _____

Raziskovalno vprašanje: _____

I: Pripravi NAČRT naloge (kaj boš v nalogi zajel, lahko se posvetuješ z učiteljico) in ga daš v pregled učiteljici (v zvezku za NIT).

II. RAZISKUJ (beri, išči podatke in informacije, sprašuj, zbiraj, …).

III. Oblikuj in napiši OSNUTEK raziskovalne naloge in ga daj vsaj teden ali dva pred predstavitvijo učiteljici v pregled.

IV: POPRAVI oz. po potrebi osnutek DOPOLNI.

V: Napiši in oblikuj ČISTOPIS (rokopis; lahko tudi v zvezek za NIT):

Naloga naj obsega od 4 – 6 strani listov A4 format (skupaj z naslovnico), lahko pa tudi v zvezek za NIT, če vsebuje veliko slik, je lahko naloga obširnejša.

Prva stran naj vsebuje: naslov naloge, raziskovalno vprašanje, sliko–motiv povezan z naslovom naloge, ime in priimek avtorja, razred, kraj in datum.

Na zadnji strani naj bodo navedeni viri in literatura (ustni in vsaj dva pisna vira (dve različni knjigi).

Pri zapisovanju uporabljaj besede, ki jih popolnoma razumeš.

Naloge ne bereš, predstaviš pa jo lahko s pomočjo plakata, miselnega vzorca, s prosojnicami, s slikami, s predmeti, z igro ali kako drugače.

Za sošolce pripravi 4 – 5 vprašanj po predstavitvi.

VI: Oblikuj PREDSTAVITEV in se pripravi na samo predstavitev, ki naj bo zanimiva, razumljiva in tekoča.

VII: Vadi za PREDSTAVITEV (od 5 do 10 minut).

3. Potek dela

Načrtovanje:

Začetek dela učencev poteka po VŽN strategiji, ko zapišejo, kaj o izbrani temi, področju, dejavnosti že vedo, kaj si želijo še izvedeti, raziskati, kaj bi se torej radi poučili, naučili, izvedeli. V nadaljevanju učenec sam oz. po potrebi z mojo pomočjo oblikuje raziskovalno vprašanje, problem, ki ga bo raziskoval. Skratka razmisli o načinu dela, kaj bo zajel, načrtuje kaj in kako bo raziskoval ter pride z načrtom v obliki miselnega vzorca ali opornih točk do mene, da skupaj pregledava ustreznost načrta. Po potrebi svetujem, kaj bi še lahko dopolnil, spremenil, izpustil … Če učenec ne zmore načrtovati sam, lahko narediva načrt dela skupaj oz. mu pri tem delu izdatno svetujem in pomagam.

Samostojno delo učencev

Sledi raziskovanje, t. i. samostojno delo, ko učenec išče podatke, bere, sprašuje, skratka zbira podatke in informacije za izbrano temo, raziskovalno vprašanje. Pri tem delu mora obvezno uporabiti, zajeti vsaj en ustni in dva pisna vira. Vseskozi sem učencu na voljo za morebitna vprašanja, usmeritve.

Oblikovanje pisnega osnutka

Pri oblikovanju pisnega osnutka, kjer učenec zapiše, kaj se je naučil, spoznal, raziskal, ugotovil, se mora učenec okvirno držati načrta in paziti oz. sme uporabljati le besede, izraze, ki jih popolnoma razume. Med samim delom lahko pride k meni po nasvet, dodatno razlago, usmeritev. Od enega do dva tedna pred predstavitvijo mora učenec prinesti pisni osnutek v pregled in ga po potrebi dopolniti.

Priprava na predstavitev

Nalogo lahko učenec predstavi s pomočjo plakata, miselnega vzorca, s slikami, fotografijami, s predmeti, igro ali kako drugače. Pri predstavitvi, ki traja od 5 do 10 minut, naloge ne sme brati, pripomočki pa lahko vsebujejo le ključne besede. Učenec pripravi tudi 4 do 5 vprašanj, ki jih po predstavitvi zastavi sošolcem. Sledi zaključno vrednotenje in ocenjevanje, kjer učenec pove, kaj se je novega naučil, spoznal, raziskal, kaj bi še rad izvedel o tej temi, kako sam ocenjuje svoje delo glede na zgoraj dane kriterije, kje je imel težave, kako oz. kaj bi v bodoče spremenil, dopolnil, popravil …

Sledi še vrednotenje sošolcev, ki povedo, kaj je bilo dobro, morebitne pomanjkljivosti, napake … Končna ocena zajema celoten potek dela, vključno s pisnim osnutkom in predstavitvijo.

4. Zaključek

Kot primer dobre prakse in avtonomije učitelja pri predmetu naravoslovje in tehnika sem predstavila raziskovalne naloge pri naravoslovju in tehniki v četrtem razredu. Naloge so izziv za drugačne, sodobne in ustvarjalne oblike dela. Hkrati pa je to oblika dela, t. i. vseživljenjsko znanje in priložnost za razvijanje osnovnih kompetenc, ki jih šola mora vključevati oz. razvijati skozi osnovnošolsko izobraževanje. Večina učencev se prizadevno loti raziskovalnega dela, določeni učenci potrebujejo pomoč, predvsem pri načrtovanju. Zelo pomembno je sodelovanje učenca in učitelja skozi celotni proces, predvsem pozitivna spodbuda in ustrezne usmeritve. Generacije so zelo različne. Pri kakšni generaciji sem že razmišljala, da še niso dorasli temu načinu dela. Lanska generacija me je prijetno in pozitivno presenetila tako s samim načinom dela kot z zelo suverenimi predstavitvami, ki se lahko kosajo s predstavitvami določenih učencev na predmetni stopnji. Tako da bom kljub občasnim težavam določene generacije oz. posameznih učencev s tem načinom dela z učenci nadaljevala.

Slika 1: Predstavitev o pticah; »kakšna jajca«

5. Viri in literatura :

UČNI načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika [Elektronski vir] / predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za naravoslovje in tehniko Irena Vodopivec ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011 str. 5,6 in 26 – 28.

https://www.radovednih-pet.si/dodatno-gradivo#tab=4 (21. 9. 2018)

Izbirni predmet Verstva in etika – Alenka Rus

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, alenkarus4@gmail.com

Izvleček

Avtorica v prispevku predstavi dejavnosti, ki jih izvaja pri izbirnem predmetu Verstva in etika v okviru 35 ur letno. Predmet je trileten, vendar ga je možno obiskovati tudi eno ali dve leti. Vsako leto se obravnavajo različni tematski sklopi. Vse dejavnosti potekajo po učnem načrtu, ki ga avtorica nekoliko razširi. Obravnava tem poteka na način, ki je učencem blizu ter je popestren z obiski verskih skupnosti in ogledi objektov na terenu. Učenci razvijajo zmožnost za razumevanje drugih ljudi, razvijajo sposobnost za oblikovanje zavesti o samem sebi, svoji identiteti, svojih ciljih ter razvijajo zmožnost za etično presojo in pripravljenost za odgovornost zase, za druge ljudi in naravo. Poznavanje religij različnih skupnosti in zanimanje zanje vodi k večji strpnosti med narodi in ljudmi nasploh. Drugačnost je in bo ostala pestra. Potrebno jo je le razumeti in se naučiti z njo živeti, hkrati pa jo uporabiti za osebno rast.

Ključne besede: religije, osnovna šola, predmet Verstva in etika, verski objekti, verske skupnosti, strpnost

Optional subject Religions and ethics

Abstract

In the paper, the author presents the activities performed as part of optional subject Religions and ethics within 35 lessons per school year. Religions and ethics is a three-year course, but can also be attended independently for one or two years as different thematic units are dealt with every year. All activities are carried out in accordance with the syllabus, which the author slightly expands.
The topics are dealt with in a way that is close to students; the subject itself is made more interesting through visits to various religious communities and facilities. Students thus develop the ability to understand other people, the ability to create awareness of themselves, their identity, and their goals, as well as develop capacity for ethical judgement and readiness for taking responsibility for themselves, for other people and nature.
Knowledge about religions of various communities and enhanced interest in them leads to greater tolerance among nations and people in general. Heterogeneity is and will remain varied, diverse and

enriching. We need to learn to understand it and live with it, and at the same time use it for our personal growth.

Key words: religions, primary school, subject Religions and ethics, religious facilities, religious communities, tolerance

1 Verstva

Verstva so sistem prepričanj in dejanj, s katerimi človek izraža svoj odnos do svetega. Na svetu je veliko različnih verstev oziroma religij in za veliko ljudi je religija del vsakdanjega življenja. Osredotoča se na način mišljenja, osebo, predmet, bit, ki je v svojem bistvu sveta, nadnaravna. Pogosto je opisana tudi kot »pot življenja«, z njo so povezani moralni kodeksi, dejanja, obredi, institucije …

Razvoj religij je v različnih kulturah potekal različno. Budistični voditelj Dalajlama pravi: »Mislim, da so razlike med religijami koristne. Dejstvo je, da se človeška bitja med seboj razlikujejo, zato menim, da ena religija, en sistem, kratko malo ne bi mogel zadovoljiti vseh teh človeških razlik.«

2 Letni delovni načrt za izbirni predmet Verstva in etika

Izbirni predmet Verstva in etika lahko učenci izberejo v 7. , 8. in 9. razredu. Traja 35 učnih ur (v 9. razredu 32). Del izvedemo v razredu, del na terenu. Ne predstavlja verske vzgoje, ki je stvar vsakega posameznika oziroma družine, ampak pomaga razumeti resnost in pomen verskih ter etičnih vprašanj. Šola mora predmet obvezno ponuditi, učitelj pa mora imeti ustrezno študijsko smer in se eno leto dodatno izobraževati na Teološki in Filozofski fakulteti.

V šolskem letu 2005/2006 sem začela s prvo skupino Verstev in etike 1. Želela sem, da bi učenci čim več ciljev usvojili na izkustveni način in da bi pouk potekal čim manj frontalno. Na ure sem se veliko pripravljala, iskala gradivo, pripravljala učne liste, se povezala s posamezniki iz različnih verskih skupnosti in sodelovala na študijski skupini za Verstva in etiko na Zavodu za šolstvo. Učenci so ustvarjali plakate, diskutirali v dvojicah, intervjuvali versko zanimive osebe in obiskovali verske skupnosti. Najbolj vedoželjne sem odpeljala na tabor Kamenčki modrosti v Komendo. V naslednjem letu sem imela že dve skupini. Moja obljuba, da bom pripravila ekskurzijo v Rim ter Vatikan za vse tiste, ki bodo Verstva obiskovali vsa tri leta, je padla na plodna tla. Prvič sem za skupino devetošolcev pripravila štiridnevno ekskurzijo v središče krščanstva aprila 2008. Nato je sledilo še pet ponovitev. Predmet si je pridobil mesto na šoli in ga izvajam vsako leto.

2.1 Verstva in etika 1

Obravnavamo svet v njegovi raznolikosti. Učenci spoznajo glavne svetovne religije in jih znajo geografsko opredeliti. Priredimo tekmovanje v sestavljanju verskih puzzel sveta. Izdelali so jih učenci. Učenci pridobijo osnovne informacije o religijah (poudarek na krščanstvu, judovstvu, islamu in budizmu), številu vernikov, seznanijo se s temeljnimi verskimi teksti iz Biblije, Korana ter teksti iz budizma, spoznavajo različne verske objekte in skupnosti pri nas in po svetu. Spoznavajo pravila za vsakdanje življenje in jih primerjajo s svojimi pravili; na koncu znajo navesti primere iz krščanstva in vsaj še ene svetovne religije. Razdeljeni v skupine odkrivajo značilnosti azijskih verstev (taoizma, konfucionizma, hinduizma), tradicionalnih religij (verstev starih Slovanov, afriška verstva, ameriških staroselcev) ter nova religiozna gibanja (new age, sekte …).

Znanje preverimo z reševanjem križank, kvizov, nevihto, igro vlog. Učenci so navdušeni nad kvizom Lepo je biti milijonar. Razdeljeni v skupine po tri poskušajo osvojiti čim več točk (evrov), seveda pa lahko uporabijo tri zasilne izhode, polovičko, klic v sili in glas ljudstva.

Učenci se usposabljajo za kritičen odnos do negativnih pojavov v zvezi z religijo in religijami (npr. nespoštovanje enakopravnosti pripadnikov različnih religij, nestrpnost, fanatizem) in razvijajo sposobnosti razumeti druge ljudi, z njimi sodelovati, biti solidarni in pripravljen sporazumno reševati konflikte. Spremljamo aktualne dogodke doma in v svetu.

Izkustveno učenje med drugim vključuje obisk katoliške, protestantske in pravoslavne cerkve, templja Hare Krišna in islamske molilnice. Obisk templja Hare Krišna v Ljubljani je posebno doživetje. V uri in pol verniki predstavijo filozofijo in način življenja starodavne vedske kulture: uporabijo pogovor, zgodbe, petje in igranje na inštrumente in interaktivne igre. Zanimivo je spoznavanje tradicionalnih moških in ženskih indijskih oblačil: učenci in učenke se oblečejo v doti ali sari. a glasbene instrumente. Na koncu nas pogostijo s piškoti, pripravljenimi na vedski način. Z učenci smo dogovorjeni, da vsak v zahvalo prispeva en sadež oziroma en kos zelenjave.

Slika 1: Učenci na obisku skupnosti Hare Krišna

Teoretično spoznavanje osnov islama in kaj pomeni biti musliman, nadgradimo z obiskom islamskega verskega objekta, molilnice v Kranju. Do sedaj smo sodelovali z dvema imamoma in lani stopili tudi v novi objekt v Kranju. Ogledali smo si molitveni prostor, družabne prostore in učilnico za verouk. Učencem je imam podal osnovne informacije o veri, Mohamedu, molitvi, verskih knjigah … Učencem je prijazno odgovoril na vsa vprašanja. Učenci spoštovanje do drugače verujočih pokažejo tudi tako, da se ob vstopu v molilnico sezujejo in spoštljivo prisluhnejo molitvi, ki jo pred njimi izvede imam.

2.2 Verstva in etika 2

Obravnavamo temo ljudje in verstva. Učenci se seznanijo z osnovnimi vidiki verstev: religiozna skupnost, rituali, simboli, spoznavajo praznike in obrede različnih religij, opredeljevanje smisla življenja v različnih religijah, življenjska vodila različnih religij. V ospredju so družina, prijateljstvo, ljubezen, solidarnost, delo in poklic.

Izkustveno učenje vključuje obisk mormonske družine, ki živi v našem šolskem okolišu. Učenci spoznajo, kdo so mormoni, v čem se njihova pravila v življenju razlikujejo od njihovih, kaj jim pomenijo družina, vzgoja in izobrazba. Učenci spoznajo dnevne obveznosti članov družine, čas za verske trenutke in čas za sprostitev. Otroci obiskujejo glasbeno šolo in se ukvarjajo s športom.

Dvakrat smo se srečali z zaporniškim duhovnikom Robertom Friškovcem in Failo Pašić Bišić. Na razgovor so se učenci predhodno pripravili, raziskali, kdo sta osebi, ki sem ju povabila v našo skupino, razmislili, zakaj smo ju povabili. Gosta smo v naslednjem letu povabili na šolski parlament. Raznolikost kultur, medverski dialog in upoštevanje človekovih pravic nas lahko samo bogati.

Učenci v tem letu iz različnih materialov izdelajo enega izmed simbolov ali objektov ter ga predstavijo ostalim.

Slika 2: Horovo oko, izdelala učenka Maruša Fon

Pri predstavitvi praznikov različnih religij poiščemo tudi recepte za pripravo prazničnih jedi. Eno leto zamesimo kruh s kovancem, naslednjič spečemo baklavo. Seveda so nam v pomoč tudi starši. Naši učenci prihajajo iz različnih okolij in družin.

Slika 3: Makete verskih objektov

2.3 Verstva in etika 3

V 9. razredu je glavna tema oseba, njena odgovorna dejavnost v svetu in skupnosti. Glavna obravnavana religija je krščanstvo. Učenci spoznajo nastanek in zgradbo Biblije – svete knjige judovstva in krščanstva, spoznajo tudi različne načine interpretiranja Biblije. Spoznajo, da je bilo krščanstvo eno temeljnih gibal zahodne civilizacije, razvoj krščanskega nauka in cerkvene organizacije ter spoznajo vzroke za delitve v krščanski cerkvi.

V pogovoru odkrivajo, da lahko vera povezuje ali razdružuje. Spoznajo vidne krščanske osebnosti na Slovenskem in njihov prispevek pri oblikovanju slovenske kulture (Trubar, Dalmatin, Slomšek).

Posebej prikažemo odgovore različnih verstev na vprašanje smisla življenja, reinkarnacije, karme, ponovnega vstajenja in večnega življenja z bogom. Verstva se posebej soočajo s stiskami življenja: obstoja in minljivosti, življenja in smrti, sreče in trpljenja, dobrega in zlega.

Izkustveno učenje vključuje tudi ekskurzijo v Rim in Vatikan. V štirih dneh smo si ogledali Vatikan, trg in baziliko sv. Petra, se srečali z duhovnikom Mitjem Leskovarjem, ki službuje v Vatikanu, se povzpeli na kupolo, obiskali Kalistove katakombe, prehodili ostanke starega rimskega foruma, občudovali Kolosej, Panteon itd. Poseben izziv je bilo leto, ko se nam je na ekskurziji pridružila gibalno ovirana učenka. S svojo železno voljo in ob pomoči sošolcev si je ogledala vse predvidene oglede. Prijateljstvo in odgovornost drug do drugega sta se resnično pokazala v pravi luči.

Slika 4: Navdušeni devetošolci v Rimu

3 Zaključek

Kaj so to – leta suhih in leta debelih krav? Kaj so arabeske? Zakaj v nekaterih državah ne moreš kupiti svinjine ali alkohola? Od kod ime glasbeni skupini Siddharta? Se vera in znanstveno dokazovanje izključujeta? Kdaj se začne življenje?

To so le nekatera vprašanja, ob katerih učenci razvijajo sposobnost razumeti druge ljudi in z njimi sodelovati. Oblikujejo si zavest o samem sebi, svoji identiteti. Biti solidaren in pomagati drugim, materialno ali samo z lepo besedo, gesto. Danes svet postaja globalna vas, v kateri se vse bolj prepletajo različni svetovi in kulture. Pripadniki različnih ver postajajo del naše vsakdanjosti in znanje s tega področja je koristno za razumevanje drugačnosti. Razprave, vodeni dialogi in diskusija, smiselno načrtovani in vodeni ogledi omogočajo razvijanje kulture dialoga, kreativnosti, poleg tega pa spodbujajo radovednost učencev, njihovo ustvarjalnost in s tem njihovo rast.

4 Viri in literatura

Meredith, Susan, Šolska enciklopedija. Svetovna verstva, TZS, Ljubljana, 1996.

Alenka Rus: avtorica fotografij.

Svetelj, Tone, Šverc, Magdalena: Kaj verujemo?, Mohorjeva družba, Celje, 2004.

Tello, Antonio, Palacio, Jean-Pierre, Coma-Cros, Daniel, Ban, Tina: Vodnik po svetovnih verstvih s kratkim pregledom verstev na Slovenskem, TZS, Ljubljana, 2006.

Učni načrt za izbirni predmet Verstva in etika. Dostopno na naslovu:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Verstva_in_etika_izbirni.pdf (pridobljeno: 20. 9. 2018).

Digitalna pismenost v učnem procesu – Ana Satler

OŠ Šenčur, Slovenija, ana.satler@os-sencur.si

Izvleček

Inovativno pučevanje zahteva spretnosti dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in razvijanje digitalne pismenosti. Projekt MENTEP (slj. Sistemska podpora digitalne pedagoške prakse) je pripomogel k razvoju orodja za samopreverjanje kompetenc, ki analizira posameznikove spretnosti na področju digitalne pedagogike, uporabe in izdelave digitalnih vsebin, digitalnega komuniciranja in sodelovanja ter digitalnega državljanstva. Število raznolikih orodij za delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, ki prispevajo k večji motivaciji za učenje in k boljšim učnim dosežkom, se vsak dan povečuje. Učitelji si pri svojem delu lahko pomagajo z bogatim naborom brezplačnih orodij na spletni strani Centra za spodbujanje jezikovnega izobraževanja v Evropi. Med praktična orodja sodi spletnik oz. blog, ki je bil preizkušen v učnem procesu.

Ključne besede: informacijsko-komunikacijska tehnologija, digitalna pismenost, orodje za samopreverjanje kompetenc, nabor spletnih orodij, spletnik

Digital literacy in the learning process

Abstract

The innovative teaching requires skills in using information and communications technology and developing digital literacy. The MENTEP project (Mentoring Technology-Enhanced Pedagogy) has developed the self-assessment tool TET-SAT that monitors the level of individual's competencies in the areas of digital pedagogy, digital use and productions, digital communication and collaboration and digital citizenship. Digital tools which can motivate students and improve their learning achievements are various and numerous. Teachers can access the inventory of available ICT tools offered by the

European Centre for Modern Languages of the Council of Europe. One of the practical tools is a blog, which was tested in the learning process.

Key words: information and communications technology, digital literacy, self-assessment tool TET-SAT, inventory of ICT tools, a blog

1 Poznavanje rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije pri pedagoških delavcih in osnovnošolcih

Pojav IKT je v učnem procesu povzročil preobrat na področju poučevanja in učenja, saj le-ta zahteva in omogoča nove pristope, veščine in sodobne metode usvajanja znanja tako pri učencih kot tudi pri učiteljih. Uporaba IKT pri pouku nudi večjo motivacijo za doseganje ciljev, spodbuja kreativnost in aktivnost vseh udeležencev pedagoškega procesa, zahteva pa veliko spretnosti, ki so v 21. stoletju nepogrešljive v vsakdanjem življenju.

Za uspešno inovativno pučevanje zgolj razpoložljivost IKT tehnologije ni dovolj; potrebna je digitalna pismenost učitelja, ki pozna nabor, zmogljivosti, pa tudi pasti IKT orodij. Učiteljeva vloga je postala aktivnejša, saj mora biti sposoben presojati vnaprej oblikovane vsebine orodij, jih prilagajati (individualizacija, diferenciacija) in znati tvoriti avtorska gradiva. Biti mora fleksibilen ob nepredvidenih tehničnih zapletih, znati mora na preprost način približati osnove delovanja IKT, hkrati pa učinkovito razpolagati s časom in biti kompetenten pri poznavanju etičnih načel ter pravnega vidika uporabljenih gradiv.

IKT kompetenčnost učenca

Digitalna pismenost je pomemben dejavnik tudi pri učencih, saj je doseganje ciljev s pomočjo IKT orodij ravno tako odvisno od njihovega predznanja, torej obvladovanja le-teh. Glede na izkušnje se predznanje učencev s področja IKT orodij razlikuje zaradi:

rapoložljivosti IKT v domačem okolju (internetni dostop/povezava, računalnik, pametni telefoni ...),

gmotnega stanja družine,

interesov učenca,

dosegljivosti IKT zaradi starosti učencev in nadzora staršev.

Čeprav ima večina učencev omogočen reden dostop do IKT, je njihovo poznavanje vsestranske uporabe le-te skromno. Izkazalo se je, da imajo učenci težave pri osnovnem oblikovanju Power Point projekcije za oporo pri govornih nastopih. Svoj čas z IKT namreč namenjajo socialnim omrežjem in spletnim stranem z igrami, glasbo in filmi, ne pa praktičnim programom, kot sta Power Point ali Word. Prav tako prihaja do izraza osveščanje staršev o internetni varnosti, zato ima veliko (mlajših) učencev omejen in nadzorovan dostop do računalnika in pametnega telefona.

Samopreverjanje digitalne pismenosti učitelja

Prav tako kot učenci imajo tudi pedagoški delavci različno predznanje oz. znanje o rabi IKT. »Digitalna kompetenca je ključna tako za učečega se kot tudi za učitelja, saj lahko le digitalno kompetentni učitelj kompetentno uporablja različna digitalna orodja v procesu poučevanja in učence uči digitalnih veščin« (Brečko, 2015, 55). Čeprav velja mišljenje, da so kompetentnejši mlajši strokovni delavci, ker je IKT že vkoreninjen v njihov način življenja, se je poučevanja z uporabo IKT ravno tako potrebo priučiti in nadgrajevati.

Digitalna pismenost oz. digitalna kompetenca je postala merljiva znotraj projekta MENTEP (Mentoring Technology Enhanced Pedagogy – Sistemska podpora digitalne pedagoške prakse), ki je potekal od 1. 3. 2015–31. 5. 2018. Projekt je bil oblikovan znotraj Evropskega šolskega omrežja in 30 ministrstvi v Evropi. Njegov namen je zvišati kompetence in samozavest učiteljev pri uporabi IKT v učnem procesu, povečati pogostost rabe IKT pri poučevanju in učenju ter povečati število učiteljev, ki znajo kompetenčno uporabljati IKT. Udeleženci spletnih tečajev, ki jih je v okviru projekta izvajal European Schoolnet Academy, smo imeli možnost preizkusiti spletno orodje POT-OS (pedagogika, obogatena s tehnologijo; orodje za samopreverjanje; ang. self-assessment tool TET-SAT) za samopreverjanje digitalnih kompetenc in se seznaniti z njegovimi rezultati.

Spletno orodje POT-OS (dosegljivo na https://www.zrss.si/mentep/ucno-okolje/) je zastavljeno kot vprašalnik, ki pokriva štiri področja: digitalno pedagogiko, uporabo in izdelavo digitalnih vsebin, digitalno komuniciranje in sodelovanje ter digitalno državljanstvo. Uporabnik pri posameznem vprašanju izbere trditev, ki mu je najbližja, na koncu pa prejme povratno informacijo o trenutni ravni kompetenc pri poučevanju in učenju. Orodje pokaže uporabnikova področja, ki potrebujejo nadgradnjo, prav tako pa nudi povezave do izobraževalnih virov za vsa štiri področja kompetenc.

2 Digitalna orodja v podporo poučevanju in učenju jezikov

Pestrost digitalnih orodij oz. aplikacij se z vsakim trenutkom povečuje, zato je težko slediti, katero orodje bi bilo pri poučevanju določenega predmeta najbolj uspešno. Učiteljem jezikovnega področja je v veliko pomoč Center za spodbujanje jezikovnega izobraževanja v Evropi (European Centre for Modern Languages of the Council of Europe – ECML), ki je nastal na pobudo Sveta Evrope. Njegova glavna naloga je spodbujanje k inovativnosti ter osveščanje o novostih na področju poučevanja jezikov s pomočjo projektov, ki jih vodijo mednarodne skupine strokovnjakov. Delavnice so potekale tudi v Kranju, in sicer 25. in 26. 5. 2018, pod naslovom Developing Online Teaching Skills for the 21st Century Classroom. Udeleženci smo med seboj delili izkušnje in primere dobre prakse uporabe IKT, obenem pa raziskovali nova digitalna orodja in ustvarili dejavnost, ki jo lahko uporabimo pri svojem delu.

Nabor spletnih orodij in aplikacij

Spletna stran Centra za spodbujanje jezikovnega izobraževanja v Evropi vsebuje bogat nabor prostodostopnih spletnih orodij in virov, ki se s pomočjo uporabnikov redno dopolnjuje (dostopno na povezavi https://www.ecml.at/ict-rev). Vsako spletno orodje vsebuje kratek opis, evalvacijo njegovih funkcij ter aktivno povezavo. Do njih lahko dostopamo s pomočjo določitve zahtev glede na naše zanimanje (funkcija orodja, oblika dela oz. komunikacije ter spretnosti, ki jih nameravamo razvijati oz. okrepiti). Vsako orodje se evalvira po sledečih kriterijih:

dodana vrednost (uspešnost orodja pri doseganju učnih ciljev),

uporabnost (zahtevnost orodja in možnosti prilagajanja učnim vsebinam),

interaktivnost (možnosti komuniciranja in sodelovanja med učenci ter učiteljem in učenci),

tehnični vidik (potrebna oprema, uporaba brskalnikov za brezhibno delovanje orodja itd.).

Kriterije so razvili učitelji za učitelje z namenom zagotoviti preglednost brezplačnih orodij oz. orodij z brezplačno različico ter prikazati primere dobre prakse. K naboru aplikacij lahko prispeva vsak posameznik.

Raba spletnika (bloga) v učnem procesu

Eno izmed preprostih in uporabnih aplikacij je spletnik (spletni dnevnik), bolj znan kot blog. »Spletni dnevniki so enostavna, privlačna, interaktivna in ponavadi brezplačna spletna aplikacija, ki se v učnem procesu uporablja za razvijanje branja, pisanja in neodvisnega učenja. Obenem vzpodbujajo ustvarjalno in kritično razmišljanje, samostojno raziskovanje, analiziranje, odgovorno predstavljanje in izmenjavanje informacij, komunikacijo in sodelovanje« (Šubic, 2006, 1).

Blog oz. spletni dnevnik si lahko ustvari vsak, ki ima odprt Google račun. Med storitvami Googlovih aplikacij se nahaja Blogger, ki je preprost in brezplačen. Vanj lahko vključimo razlago snovi, jo podkrepimo z različnimi tipi (diferenciranih) spletnih nalog, jih obogatimo s slikovnim materialom, dodamo povezave na kratke filme, objavimo vprašanja za utrjevanje ali za izmenjavo mnenj, navodila za samostojno delo itd. Učenci lahko z učiteljem komunicirajo neposredno preko vpisa komentarjev, zato uporaba bloga zlahka zajame načela formativnega spremljanja.

Blog sem prvič uporabila pri pouku tujega jezika v oddelku s 23 sedmošolci. Priprava na delo mi je vzela veliko časa, ker je bilo treba učni sklop prilagoditi terminu rezervacije računalniške učilnice, sestaviti primerne vaje in poiskati ustrezno funkcionalno gradivo, hkrati pa se naučiti in postati vsevedni uporabnik aplikacije ter predvideti morebitne zaplete med učno uro. Po mojih izkušnjah je uporaba spletnika koristna, ker tako lahko na enem mestu razvijamo ali preverjamo slušno, pisno in bralno razumevanje pri vseh učencih. Poleg tega se učenci lahko na blog kadarkoli vrnejo in samostojno utrjujejo znanje. Nad blogom so navdušeni, ker ima učenje vlogo igre in zabave. Učitelja dojemajo kot osebo, ki zna presenetiti in je v koraku s časom, pogosto pa tudi sami izrazijo željo po oblikovanju svojega bloga. Spletnik z lahkoto nadomesti e-učilnico in Power Point drsnice, primeren pa je za vse šolske predmete.

Uporaba aplikacije nima zgolj pozitivnih plati. Priprava učinkovitega spletnika z ustreznim gradivom zahteva ogromno vloženega časa, izvedba med samo učno uro pa veliko koordiniranja. Učenci imajo raznoliko predznanje o uporabi IKT, saj imajo nekateri težave že s samim vpisom spletne povezave na blog in potrebujejo dodatna, ponovna navodila. Včasih spletne naloge naenkrat prenehajo biti aktivne, zaplete pa se tudi pri domačem delu, saj vsi učenci nimajo dostopa do spleta v domačem okolju ali pa to dejstvo uporabijo kot izgovor, zakaj so brez domače naloge. Poučevanje in učenje z blogom je primerno za manjše skupine. Učitelj mora biti zmožen voditi delo na spletniku, spremljati napredek in usmerjati učence, paziti na časovno omejitev posameznih aktivnosti, opaziti učence, ki ne zmorejo slediti vsebinam in jim pomagati pri delu itd. V številčno močnih oddelkih zbranost učencev že pri majhnih zapletih lahko hitro upade, učna ura pa se konča brez doseženih ciljev.

3 Zaključek

Digitalna pismenost učitelja in učenca je postala obvezna veščina v učnem procesu 21. stoletja. Sodobna opremljenost šol z IKT nam omogoča, da učence z lahkoto motiviramo za učenje, istočasno pa z razvijanjem lastnih kompetenc pridobimo na poklicni samozavesti. Raba IKT postane smiselna, ko je uporabljena premišljeno, kompetenčno in ko prispeva k izboljšanju učnih dosežkov. Tradicionalen pristop poučevanja se torej prepleta s sodobnim in se mu vztrajno umika. Kljub temu ne smemo pozabiti na pomen razvijanja preprostih samoumevnih veščin, kot sta ročno pisanje in brskanje po klasičnih knjižnih policah.

4 Viri in literatura

Brečko, B.: Metodološki pristop k merjenju učinkov rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju, Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2015.

Dostopno na naslovu: http://dk.fdv.uni-lj.si/doktorska_dela/pdfs/dr_brecko-barbara.pdf

Šubic, M.: Spletni dnevniki v učnem procesu. Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi: 9. mednarodna multi-konferenca. Ljubljana, 13.–14. oktober 2006.

https://www.ecml.at/ict-rev

http://mentep.eun.org/tet-sat

https://www.zrss.si/mentep/ucno-okolje/

Priloge

Priloga 1: Orodje za samopreverjanje POT-OS

Vir: http://mentep-sat-runner.eun.org/dashboard.html (15. 9. 2018)

Učenje mestnih vrednosti z montessori učnimi pripomočki – Ksenija Sirk

Osnovna šola Helene Puhar Kranj, Slovenija, ksenija.sirk@guest.arnes.si

Na Osnovni šoli Helene Puhar Kranj, kjer izvajajo prilagojen program, pri pouku v nižjih razredih vključujejo elemente Montessori pedagogike, kjer ima prisotnost konkretnega materiala pri pouku velik pomen. Uporaba konkretnega materiala je pri osvajanju matematičnih vsebin nujna, zlasti če gre za temeljna znanja, ki so podlaga za osvajanje kompleksnih in abstraktnih matematičnih znanj. Za otroke z motnjo v duševnem razvoju je značilno, da imajo pri matematiki zaradi znižanih intelektualnih sposobnosti pogosto učne težave pri dojemanju števil, štetju in razumevanju mestnih vrednosti. Na šoli z vključevanjem elementov Montessori pedagogike izboljšujejo in dopolnjujejo proces poučevanja in pripomorejo k bolj kakovostnemu razvoju učenčevih sposobnosti ter spretnosti, zato učenci uporabljajo pri učenju številk, štetja in mestnih vrednosti montessori učne pripomočke, s katerimi so jim na razumljiv in prepričljiv način predstavljeni pojmi mestnih vrednosti.

Ključne besede: Montessori pedagogika, učni pripomoček, mestna vrednost, število, štetje

Teaching place value with Montessori didactic material

On Special School of Helene Puhar is practiced educating students in a way that addresses their individual differences and needs. Elements of Montessori pedagogy are used in lower classes, where the use of didactic material is very important. The use of didactic material is necessary in conquering mathematical content, especially when it comes to basic knowlege, which is the basis for the acquisition of complex and abstract mathematical knowledge. Becasue of reduced intellectual abilities, pupils with midly mentally handicap have problems at math with perceiving numbers, counting and especially with understanding urban values. By including elements of Montessori pedagogy, school improves and complements the teaching process. School contributes to a more quality development of the pupils abilities and skills. Pupils use Montessori pedagogy for learning numbers, counts, and urban values, with which they understand the concepts of urban values in a comprehensible and convincing way.

Key words: Montessori pedagogy, didactic material, place value, number, counting

Pomen osvajanja temeljnih matematičnih znanj

Osnovno šolo Helene Puhar Kranj, šolo s prilagojenim programom, obiskujejo učenci s posebnimi potrebami. Učenci imajo lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, imajo pa tudi druge motnje. Zaradi podpovprečnih intelektualnih sposobnosti imajo splošne učne težave pri učenju, ki se pogosto kažejo tudi pri matematiki.

Učitelji pomagamo učencem pri premagovanju težav pri matematiki z uporabo najrazličnejših učnih pripomočkov. Že dvajset let pri pouku vključujemo elemente montessori pedagogike, predvsem v prvih štirih razredih nižjega izobrazbenega standarda in prvih stopnjah posebnega programa vzgoje in izobraževanja.

V montessori pedagogiki ima prisotnost konkretnega materiala pri pouku velik pomen. Montessorijeva je menila, da vsaka mentalna operacija temelji na dejavnostih s konkretnimi materiali.

Bolj kot pri vsakem drugem predmetu so ravno pri matematiki najbolj pomembne aktivnosti z učnimi pripomočki. Uporaba konkretnega materiala pa je tudi nujna pri osvajanju matematičnih vsebin, zlasti če gre za pridobivanje temeljnih znanj pri matematiki. Razumevanje števil, številskega obsega, mestnih vrednosti, orientacije v številski vrsti, velikosti števil in štetje so podlaga za osvajanje kompleksnih in abstraktnih matematičnih znanj.

Z montessori učnimi pripomočki učencem na razumljiv in prepričljiv način posredujemo matematično znanje in jim s tem omogočamo, da lažje osvajajo matematične pojme, ker jim jih predstavimo s konkretnimi predmeti, s katerimi učenci tudi rokujejo.

Montessori pedagogika

Maria Montessori se je rodila leta 1870 v Italiji v provinci Ancona. Šolala se je v Rimu (OŠ, Tehnična šola, študirala naravoslovne znanosti, medicino, filozofijo …). Bila je zdravnica, učiteljica, filozofinja in feministka. Med drugim je bila tudi asistentka na psihiatrični kliniki, kjer je delala z otroki z motnjo v duševnem razvoju. V tem obdobju je razvila prve materiale – pripomočke za razvoj čutov. Metodo, ki zajema poučevanje otrok od rojstva do mladostništva, je razvijala postopoma. Leta 1907 je ustanovila prvo Hišo otrok v najrevnejši četrti Rima. Njena pedagogika se je razširila po vsem svetu. Nominirana je bila za Nobelovo nagrado (njene spremembe so pomenile napredek v izobraževanju, drugačen pogled odraslih na otroka in drugačno ravnanje z njimi). Umrla je leta 1952 na Nizozemskem. Njena metoda se še dandanes uveljavlja v vrtcih in šolah po vsem svetu.

Montessori material

- oblikovala ga je na podlagi opazovanj otrok pri učenju skozi igro.
- je razvojni material, saj otroci spoznavajo odnose in zakone, ki so prisotni v življenju,
- je multisenzoren – otroci se učijo s pomočjo čutil (vizualno, auditivno, kinestetično, skozi vonj in skozi okus),
- omogoča postopno učenje (od lažjega k težjemu, od konkretnega k abstraktnemu),
- je materializirana abstrakcija – konkretizira abstraktne matematične vsebine,
- večina montessori materiala je iz naravnih materialov,
- v učilnici obstaja samo en primer enega materiala (socialne veščine, dragocen material, ni tekmovalnosti),
- vsak material ima točno določeno mesto na polici,
- uči po eno stvar naenkrat (izolacija težavnosti),
- ima kontrolo napake (otrok sam preveri in popravi napake).

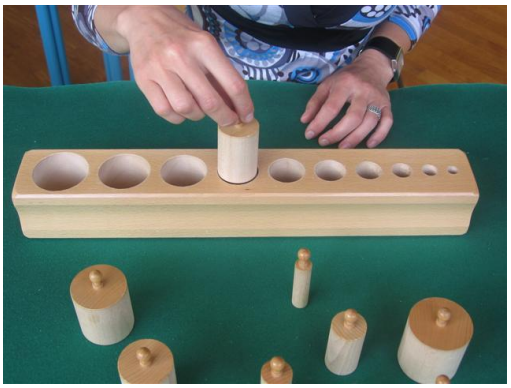

Slika 1: vstavni valji

Področja v montessori pedagogiki

- praktično življenje (učenje aktivnosti za delovanje v svojem okolju)
- zaznavanje (razvijanje in pridobivanje izkušenj z vsemi čutili)
- matematika (štetje do 10, decimalni sistem, računske operacije)
- jezik (učenje pisanja, branja, jezikovne posebnosti, besedne vrste, stavčni členi)
- kozmična vzgoja (učenje osnovnih zakonov o delovanju sveta)
- glasbena vzgoja

Matematika v osnovni šoli s prilagojenim programom

Mestne vrednosti

Indijski zapis številskega sistema mestnih vrednosti, skupaj z decimalnim merskim sistemom, uporabljajo skoraj vsa ljudstva sveta.

Ta številski sistem stoji na enem samem temelju – načelu mestne vrednosti:

- števila se zapisujejo z nizanjem števk, ki so razvrščene druga za drugo v vodoravni vrsti,
- brati se morajo vedno v določeni smeri,
- vsa mesta v zapisu, ki ga zasedajo, jim "prinesejo" določeno mesto v desetiškem sistemu (nič, enica, desetica, stotica, tisočica, itd.),
- vsaki števki je dovoljeno vsako mesto v številu, vključno z 0; po eni strani vsaka skupina števk, torej številka, predstavlja določeno število in samo to število, po drugi strani pa je vsako število mogoče zapisati samo z eno samo in edino skupino števk,
- obstaja povezava med dolžino števila in vrednostjo števila; čim daljše je število, tem

večja je vrednost števila in obratno,

- vsakemu številu pripada eno samo ime in vsakemu imenu le eno število; to se nam zdi danes samo po sebi umevno in zato težko ločujemo število od številke.

"ŠTEVKA je simbol, ki pomeni natanko določeno število ali pa samo znak, s katerim lahko sestavljamo nove številke.

ŠTEVILKA je zapis števila s števkami.

ŠTEVILO je oznaka za določeno množino; ustno ga izrazimo s števnikom, pisno pa s številko v izbranem številskem sistemu." (Guedj, 1996, str. 152)

Učne težave učencev z motnjo v duševnem razvoju pri matematiki

Učenci z motnjo v duševnem razvoju težko razumejo matematične pojme, saj so jim zelo abstraktni. Težave jim povzroča:

- zapis števil, zapis števk (zamenjujejo in obračajo števke),
- branje števil: nimajo priklica vidne podobe števil,
- štetje: težko naštevajo imena števil v vedno enakem zaporedju,
- določanje mestnih vrednosti (desetiške enote),
- urejanje števil, položaj števil,
- računske operacije,
- znanje poštevanke.

Za reševanje matematičnih problemov uporabljajo materialno strategijo, kjer potrebujejo materialno oporo - konkreten material (montessori material) in barvne opore (enice – zelene, desetice – modre, stotice – rdeče …). Potrebujejo več časa, da razvijejo sposobnosti za razumevanje pojma števila in več časa za utrjevanje znanja.

Montessori material za matematiko

- števne palice
- peščene številke
- pisane biserne palčke
- snopiči
- količine: ena, deset, sto, tisoč
- seguinove deščice
- stotiška veriga
- stotiški kvadrat

- sestavljanje in branje števil

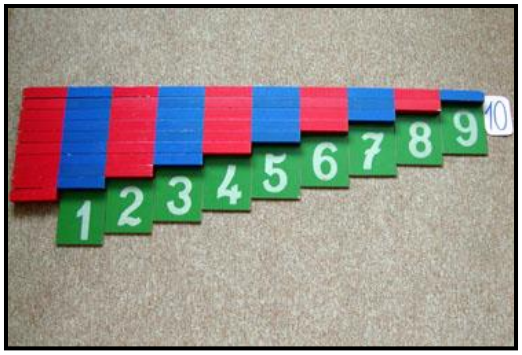

Slika 2: Števne palice in peščene številke

Zaključek

Menim, da imajo montessori pripomočki vpliv na izboljšanje znanja učencev na področju obvladovanja mestnih vrednosti. Učenci, ki uporabljajo pri učenju številk, štetja in mestnih vrednosti montessori učne pripomočke, imajo manj težav in individualno bolje napredujejo v znanja na področju obvladovanja mestnih vrednosti. Vendar je zaradi nižjih intelektualnih sposobnosti učencev napredek manjši kot pri vrstnikih, kar se sklada s trditvijo Kavklerjeve (1991), da čim nižje so intelektualne sposobnosti učencev, več težav imajo pri pojmovanju števila, štetju, seštevanju in odštevanju.

Pri učenju osnovnih aritmetičnih znanj in strategij otrok z motnjo v duševnem razvoju učitelji upoštevamo dve temeljni načeli montessori pedagogike: DAJTE NAM ČAS! in POMAGAJ MI, DA BOM NAREDIL SAM!

Viri in literature

Guedj, D.: Svet števil. Zbirka Mejniki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1996.

Huber, A. in Kaul, C.D.: Uvod v pedagogiko Marie Montessori (gradivo za MM seminar). Kranj: Društvo MM – učenje z vsemi čutili, 1995.

Huber, D. in Kaul, C.D.: Matematika I. (gradivo za MM seminar). Kranj: Društvo MM – učenje z vsemi čutili, 1997.

Kavkler, M. in sodelavke: Brati, pisati in računati. Zbirka Izstopiti ne moreš. Murska Sobota: Pomurska založba, 1991.

Kavkler, M. in Novljan, E.: Učimo se računati 1 - metodični napotki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991.

Kavkler, M.: Vključevanje elementov pedagogike Marie Montessori v naroslovje. Pedagoška obzorja, št. 1 – 2, 1997, str. 50 – 58.

Kavkler, M.: Strategije reševanja temeljnih aritmetičnih problemov. Matematika v šoli, letnik IV, 1996, str. 129 – 140.

Kavkler, M.: Pomoč otroku pri učenju računskih strategij. Pedagoška obzorja, št. 2, 1994, str. 33 – 41.

Več avtorjev: Opera nacionale Montessori. Montessori pedagogika. Ljubljana: Glotta Nova, 1996.

Pollard, M.: Maria Montessori. Celje: Mohorjeva družba, 1997.

Sirk, K.: Razvijanje pojmov mestnih vrednosti s pomočjo učnih pripomočkov Marie Montessori, diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2002

Več avtorjev: Težave pri učenju matematike: strategije za izboljšanje razumevanja in učnih dosežkov učencev. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami, 2015

Projektno delo: Dediščina našega kraja – Petra Smrdel

Osnovna šola Prestranek, Slovenija, petra.senkinc@guest.arnes.si

Sodoben otrok je zahteven otrok: z mnogimi potrebami, željami in interesi. Zato se učitelj spopada z izzivi, kako popestriti pouk, da bo zanimiv in bodo učenci od njega kar največ odnesli. Učitelj razrednega pouka ima veliko priložnosti za tovrstno delo. Ena od tem, ki zahteva preselitev iz učilnice, je Dediščina našega kraja. Učenci jo lahko spoznavajo v okviru projektnega dela, ki ga učitelj izvede kot dan dejavnosti. Ko učenci spoznajo pojem »dediščina«, jih popelje na opazovalni sprehod po kraju. Učencem bo zanimivejše, če učitelj povabi k sodelovanju krajana, ki bo znal predstaviti dediščino, spomenike in zgradbe in bo že s svojo prisotnostjo motiviral učence. Po opazovanju na terenu predvaja učitelj prispevke, ki so bili morda posneti na to temo, predstavi knjige in podoben material, ki ga ima na voljo. Sledi povezovanje z glasbo, likovno umetnostjo in športom. Za zaključek učenci oblikujejo in predstavijo npr. zgibanko – vodič po dediščini kraja in tako pokažejo, kaj so se naučili. Takšen način dela bo otrokom prijetnejši, usvojena znanja pa trajna.

Ključne besede: dediščina našega kraja, projektno delo, opazovalni sprehod, trajno znanje, aktiven učenec

Project work: Inheritance of Our Town

Contemporary child is a demanding child with many needs and interests. This is the reason why the teacher has to tackle various challenges in order to make the lessons more interesting. A class teacher has many opportunities to implement diverse ways of teaching. One of the topics that is perfect for moving the teaching/learning process out of the classroom is Inheritance of Our Town. The pupils can learn about it with the help of project work – the teacher performs it as a School Activity Day. As soon as the students get familiar with the concept of »inheritance« teacher can take the children to an observational walk around their hometown. It is more interesting for the students if the teacher

invites a local person to introduce the inheritance of a town. After the field observation, the teacher plays clips on the topic or shows some other material. These activities are followed up by cross-curriculum integrations with Music, Art and Sport. As a conclusion, the students make and present a tourist guide of their hometown - and by doing this they can show how much they have learned. Engaging children in such way may be more pleasing for them and children will gain permanent knowledge.

Key words: Inheritance of Our Town, project work, observational walk, permanent knowledge, active student

1 Umestitev v učni načrt

Sodoben otrok je zahteven otrok: z mnogimi potrebami, željami in interesi. Poleg tega smo z integracijo dobili v osnovnošolske oddelke otroke z različnimi posebnimi potrebami. To sta le dva od mnogih razlogov zakaj se klasični načini poučevanja nemalokrat izkažejo za neučinkovite. Zato se sodoben učitelj nenehno spopada z izzivi, kako organizirati pouk, da bo učencem zanimiv in pester ter da bodo od njega kar največ odnesli. Učitelj razrednega pouka preživi s svojo skupino učencev povprečno 5 ur dnevno. Pestrost predmetov, ki jih poučuje, mu ponuja veliko priložnosti za tovrstno delo.

Zlasti predmeti spoznavanje okolja v 1.,2. in 3. razredu ter družba in naravoslovje in tehnika v 4. in 5. ki »zajemajo nadaljevanje in usmerjanje spontanega otroškega raziskovanja sveta in odkrivanja prepletenosti ter soodvisnosti v pojavih in procesih v naravnem in družbenem okolju nudijo učitelju veliko priložnosti za preselitev iz učilnice v konkretno okolje" (Kolar, Krnel, in Velkavrh, 2011, 4).

Ena od tem, ki to zahteva, je Dediščina našega kraja. Le-te učenci nikakor ne morejo spoznavati sedeč v šolski klopi. Spoznavajo jo lahko v okviru projektnega dela, ki ga učitelj izvede kot dan dejavnosti – tehniški dan, razširi in poveže pa tudi z drugimi šolskimi predmeti (medpredmetno povezovanje) ali celo interesnimi dejavnostmi.

Delo organiziramo tako, da z različnimi dejavnostmi realiziramo cilje in dosežemo standarde znanja iz učnega načrta pri vsebinah Čas (SPO 3. razred) oziroma Ljudje v času (DRU 4. in 5. razred). Hkrati realiziramo tudi mnoge cilje drugih predmetnih področij: likovne umetnosti, glasbe, športa, slovenščine in matematike.

Standardi znanja

Čas (Spoznavanje okolja 3. razred) (Kolar, Krnel, in Velkavrh, 2011, 20)

Učenec:
ve, da se ljudje in družba skozi čas spreminjajo in da spremembe povzročijo različni dejavniki, meri čas, ustrezno uporablja koledar in časovne izraze (od minute do leta),
pozna pomen dediščine, prepozna različne materialne, pisne in ustne vire informacij, preko katerih pridobiva in širi znanje o preteklosti,
zna časovno opredeliti dogodke in pojave,
pozna nekaj dejstev in podatkov iz lokalne preteklosti in jih časovno razvršča, časovno zaporedje ponazarja s časovnim trakom.
Ljudje v času (Družba 4. in 5. razred) (Budnar, Kerin, 2011, 12)

Učenec:
zna izdelati preprost časovni trak in se orientirati z njim,
zna na zgledu predstaviti spremembe v domačem kraju/domači pokrajini skozi čas in navede nekaj vzrokov zanje,
zna opisati življenje ljudi v preteklosti in ga primerjati z današnjim,
zna uporabiti strategije za spoznavanje preteklosti (npr. delo z različnimi besedili, slikovnim gradivom in drugimi viri, časovni trak, muzeji),
pozna nekaj primerov naravne in kulturne dediščine v domači pokrajini in po Sloveniji, razloži pomen slovenske naravne in kulturne dediščine, sprejema pomen slovenstva kot del svetovne kulturne različnosti.

Kako organizirati delo

Ko učenci spoznajo pojem »dediščina« in učitelj ugotovi njihovo predznanje, jih popelje na opazovalni sprehod po domačem kraju. Učencem bo zanimivejše, če učitelj povabi k sodelovanju krajana, ki bo znal predstaviti naravno, kulturno, tehniško dediščino, spomenike in zgradbe in bo že s svojo prisotnostjo motiviral učence. Kljub dejstvu, da se otroci iz dneva v dan potikajo po domačem kraju (v našem primeru gre za manjši kraj – podeželsko okolje) nas vedno znova preseneti, česa vse otroci v svojem kraju še niso opazili. Nad mnogimi stvarmi so navdušeni, marsikaj jih preseneti.
Po sistematičnem opazovanju na terenu predvajamo prispevek, ki je bil posnet na temo dediščina našega kraja pri lokalni televizijski postaji in tako ponovimo tisto, kar smo na terenu spoznali.
Učencem predstavimo tudi knjige, fotografije, časopisne članke in podoben material, ki ga imamo na voljo.
Nova spoznanja zapišejo v zvezek (v obliki miselnega vzorca), ali pa učencem pripravimo delovni list, ki ga le dopolnijo:

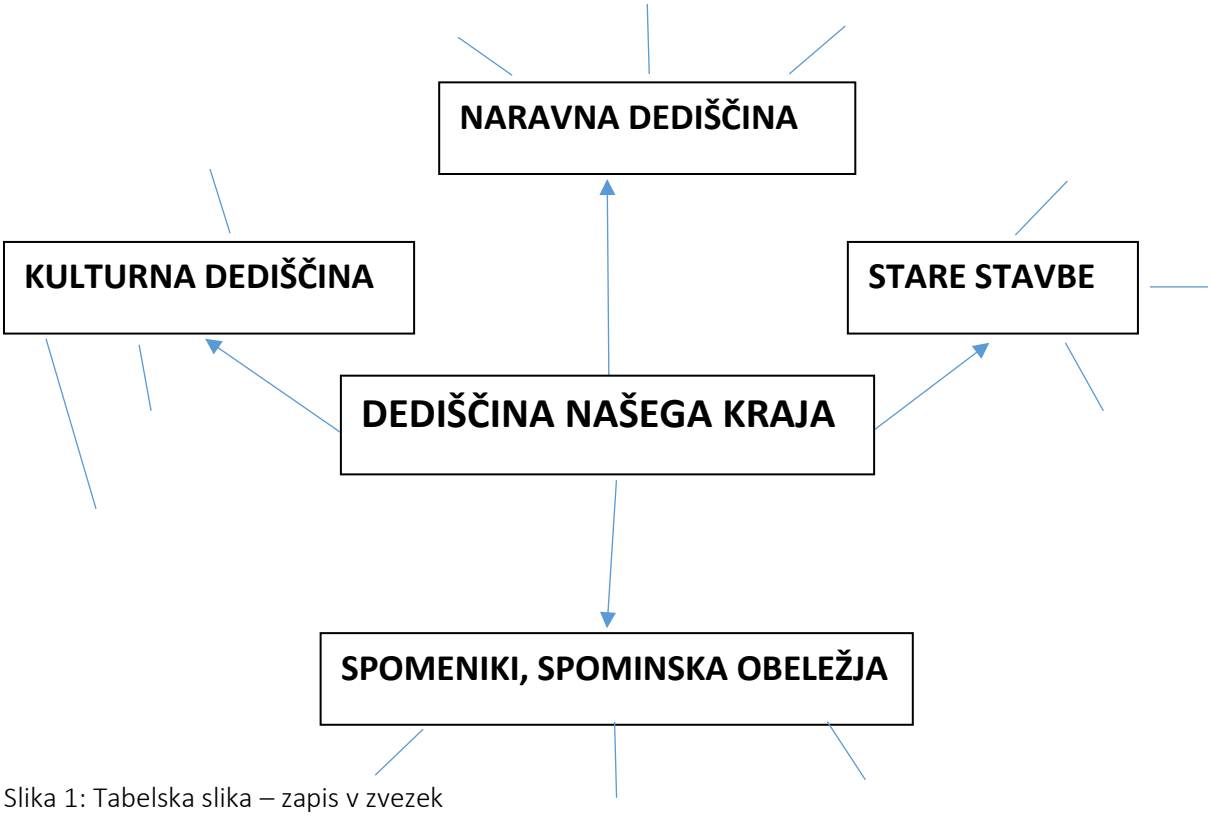

Slika 1: Tabelska slika – zapis v zvezek

Medpredmetno povezovanje

Sledi medpredmetno povezovanje z likovno umetnostjo, glasbo in športom.

Pri likovni umetnosti damo učencem na izbiro različne likovne naloge:

risanje stare stavbe – reprodukcija dela, ki ga proiciramo na tablo,

slikanje izbrane stare stavbe,

prostorsko oblikovanje izbrane stare stavbe iz odpadnih materialov (škatlic).

Kasneje lahko z izdelki učencev oblikujemo preprosto maketo našega kraja tako, da izrežemo ulice in pomembne stare stavbe umestimo v prostor, nato pa dodamo še ostale zgradbe, spomenike in obeležja, značilne točke… Takšno maketo bomo lahko koristno uporabili pri orientaciji in uvodnih urah v kartografijo.

Korelacija z glasbo nam omogoča, da učence naučimo staro ljudsko pesem, ki prihaja iz našega kraja (Mjete, mjete, mjete). Ponovimo vse, kar smo že spoznali o ljudski glasbi. Petje spremljamo z igranjem na stara ljudska glasbila oziroma učenci sami izdelajo preproste instrumente.

Pri športu igramo stare gibalne otroške igre, ki so nam jih predstavile babice in dedki.

Učence povabimo, naj v šolo prinesejo stare predmete, ki jih hranijo njihovi sorodniki in fotografije, ki govorijo o življenju naših prednikov. Skupaj oblikujemo razstavo.

2.2. Interesne dejavnosti

Pri pouku smo časovno omejeni in ne moremo izvesti vsega, kar bi želeli, čeprav so učenci visoko motivirani in si tega želijo. Zato se je smiselno povezati tudi z drugimi učitelji in projekt razširiti na nekatere interesne dejavnosti.

Učenci povprašajo svoje sorodnike ali sosede (ki izvirajo iz tega kraja) o jedeh, ki so jih v teh krajih nekoč pripravljali, pa so šle v pozabo. Zapišejo recepte in pri kuharskem krožku pripravijo nekatere jedi. Navadno so najbolj navdušeni nad sladicami in želijo prenesti recepte tudi v domačo kuhinjo. Najbolje je, da jih zberemo v mini kuharski knjižici, ki jo objavimo na šolski spletni strani in je tako vsem dostopna. S tem poskrbimo, da dragoceni recepti ne bodo šli v pozabo.

Za vsak kraj so značilne tudi legenda o nastanku in o pomenu imena kraja, pa razne vraže, pravljice in drugi plodovi človeške domišljije. Če se odločimo, da bomo raziskali tudi ta del naše kulturne dediščine, se je smiselno povezati s pravljičnim ali (v višjih razredih) novinarskim krožkom. K sodelovanju povabimo krajana, ki naj bo dober pripovedovalec. Učenci mu bodo z veseljem prisluhnili. Legendo naj zapišejo in ilustrirajo. Tudi tak izdelek je smiselno objaviti na šolski spletni strani, saj to predstavlja za učence dodatno motivacijo za delo.

Z manjšo skupino učencev ali z dramsko skupino lahko izbrano zgodbo uprizorimo na odru. Učenci likovnega krožka nam bodo v pomoč pri oblikovanju scene, k izdelavi kostumov pa povabimo učence, ki obiskujejo krožek ročnih del.

Za konec

Kot zaključek projekta učenci oblikujejo in v govornem nastopu predstavijo zgibanko – vodič po dediščini kraja in tako pokažejo, kaj so se naučili. Učenci bodo še bolj motivirani za delo, če bodo slednje lahko predstavili vrstnikom iz nižjih razredov ali celo staršem in krajanom na posebni prireditvi, za katero bodo izdelali tudi vabila in plakate. S tem bomo realizirali še nekatere cilje iz slovenščine in likovne umetnosti.

Kasneje znanje o dediščini nadgradimo in razširimo na celotno Slovenijo.

Zaključek

Takšen način dela zahteva od učitelja veliko časa, priprav, angažiranosti in energije. Nemalokrat imamo pri takem delu občutek, kot da v učilnici vlada kaos. Učenci niso zgolj sprejemniki informacij, pač pa s svojo aktivnostjo gradijo lastno znanje. V takem delu tudi učenci vidijo smisel, čutijo odgovornost in »dihajo« s projektom. Pri tem uživajo, znanja, ki jih usvojijo pa so uporabna in trajna. To brez sodelovanja in medsebojne interakcije ni izvedljivo.

Viri in literature

Kolar, M., Krnel, D. in Velkavrh, A.: Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno nanaslovu: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf.

Budnar, M., Kerin, M.: Učni načrt. Program osnovna šola. Družba. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.Dostopno na naslovu: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_druzba_OS.pdf.

Znanje za življenje – Stanka Stružnik

Osnovna šola Vodice, Slovenija, stanka.struznik@gmail.com

Izvleček

Avtorica v referatu predstavlja primera dobre prakse dela z nadarjenimi učenci na področju geografije in zgodovine v osnovni šoli. Z zanimivimi in pestrimi vsebinami so učenci nadgradili cilje pouka pri obeh predmetih. Ob tem jim je bilo nudeno aktivno in spodbudno učno okolje. Avtorica referata je učence pri dejavnostih spodbujala, jih usmerjala in jim stala ob strani ob dilemah in problemih. Obogatitvene dejavnosti za nadarjene so namreč potekale izven rednega pouka in tudi izven šole. Od učencev se je pričakovalo in tudi doseglo veliko samostojnega, raziskovalnega in problemskega dela. Učenci so ob tem krepili svoje socialne spretnosti, se medgeneracijsko povezovali in pridobili na samozavesti. Pri dejavnostih so pridobili splošna uporabna znanja in praktične veščine za življenje.

Ključne besede: delo z nadarjeni učenci, obogatitveni program, samostojno delo, raziskovalno delo, geografija, zgodovina.

Knowledge for life

Abstract

The author of the report presents two cases of good practice of working with the gifted students in the field of geography and history at primary school. The students upgraded the goals prescribed by the curriculum of the two subjects with interesting and varied topics. They were involved in active and stimulating environment. The author of the report encouraged and directed the students when they faced a dilemma or a problem. The expanded activities took place after the compulsory school work and outside the school. The students were expected to do a lot of independent and problem oriented research work. They built up their social skills and self-esteem and experienced some intergenerational learning. They gained a lot of practical general knowledge as well as skills for life.

Key words: work with the gifted students, expanded activities, independent work, research work, geography, history.

Nadarjeni in talentirani učenci

Za koga lahko rečemo, da je nadarjen, in za koga, da je talentiran? Enotnega odgovora ni. Učence je težko opredeliti, saj v strokovni literaturi ni enotne definicije o nadarjenosti. Najpogosteje se uporablja definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so že na predšolski stopnji, v osnovni ali kasneje v srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Koncept, 1999). Leta 2011 je bila v Sloveniji sprejeta zakonodajna odločitev, ki nadarjene učence opredeljuje kot samostojno skupino učencev, ki se obravnava neodvisno od drugih skupin učencev s posebnimi potrebami. V njej je zapisano: »Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu.« Kesič Dimic (2015) pa opozarja, da moramo ločiti nadarjenost in talentiranost. Predlaga, naj se izraz nadarjenost uporablja za učence z visoko splošno sposobnostjo, ki jim omogoča doseganje izjemnih rezultatov na več področjih hkrati. Izraz talentiranost pa naj se uporablja, kadar gre pri učencih za visoke specifične sposobnosti, ki vodijo do uspeha na različnih področjih.

Delo z nadarjenimi učenci

V Sloveniji se v zadnjem desetletju k problemu prepoznavanja in dela z nadarjenimi učenci pristopa bolj sistematično kot v preteklosti (Juriševič, 2012). Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli iz leta 2011 šolam nalaga, da morajo za nadarjene učence zagotavljati ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da se jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela.

Juriševičeva v svoji raziskavi (2012) o nadarjenih učencih v slovenski šoli ugotavlja, da so med devetošolci najljubše t. i. obogatitvene dejavnosti oz. dejavnosti, ki jih ni v razširjenem programu za vse učence, temveč so namenjene le nadarjenim – različni tematski tabori, ekskurzije, posebne delavnice za nadarjene, vključno s Sobotno šolo, in različne prostovoljne dejavnosti. Med prilagoditvami v okviru pouka pa so nadarjeni osnovnošolci kot najljubše izpostavili nivojski pouk ter dodatne in zahtevnejše naloge pri pouku različnih predmetov, v okviru razširjenega programa šole pa različne interesne dejavnosti ter pripravo na tekmovanja na različnih področjih. Nadalje ugotavlja, da nadarjeni učenci največkrat predlagajo povečanje oziroma razširjanje ponudbe za dejavnosti, ki so jim že znane in sledijo njihovim interesom ter osebnostnemu razvoju: ekskurzije, tabori, različni krožki, dodatne (interesne) dejavnosti med poukom in po pouku, zanimivejši in atraktivnejši pouk z več raziskovanja ter miselnih izzivov, temeljitejša priprava na tekmovanja, več posluha šole za potrebe nadarjenih tako na področju prilagajanja ocenjevanja kot obveznih in izbirnih vsebin. Avtorica navaja, da so osnovnošolci kot želeno izpostavili tudi pogostejša druženja nadarjenih ter možnosti za več skupinskega dela nadarjenih, poleg tega pa tudi pomembnost nudenja svetovanja nadarjenim o izbiri srednje šole in pomoč za pridobitev štipendije.

Delo z nadarjenimi učenci na naši šoli

Program za nadarjene učence za prihajajoče šolsko leto se na naši šoli začne oblikovati že v mesecu juniju. Strokovni delavci do konca meseca podamo svoje predloge dodatnih dejavnosti za nadarjene učence šolski pedagoginji. Predlog mora vsebovati temo, program in predvideno število ur za posamezno dejavnost. Prav tako je pomemben podatek, ali se bo dejavnost izvajala tedensko, mesečno ali strnjeno v enem delu. Šolska pedagoginja nato naredi zbir vseh predlogov.

Nadarjeni učenci v prvem tednu šolskega leta dobijo seznam ponujenih dodatnih dejavnosti za tekoče šolsko leto, ki je razdeljen na naravoslovni in družboslovni del. V seznamu je za vsako dodatno dejavnost navedeno ime dejavnosti, tema in kratek opis le-te. Evidentirani nadarjeni učenci vrnejo pedagoginji izpolnjene prijavnice v tednu dni. Učitelji, izvajalci dodatnih dejavnosti, dobimo povratno informacijo o tem, ali je bilo za našo predlagano dejavnost dovolj prijav, v drugi polovici meseca septembra. Dogovor učiteljskega zbora je, da se dejavnost izvede, če se zanjo odloči šest učencev predmetne stopnje.

3.1 Moje delo z nadarjenimi učenci na šoli

Kot učiteljica zgodovine in geografije sem v preteklih letih ponudila več dodatnih dejavnosti za nadarjene učence. Nadarjeni učenci so v šolskem letu 2015/16 izbrali temo »Z vlakom v neznano«, naslednje šolsko leto pa »Parenzana oz. Porečanka«. V obeh primerih sem najprej starše učencev, ki so si izbrali ti dve dodatni dejavnosti, povabila na uvodni sestanek. Na sestanku sem staršem predstavila način dela, časovni in finančni načrt, zadolžitve učencev in naš končni cilj. Prav tako sem jim predstavila zastavljene cilje celotne dejavnosti, ki jih bodo po mojih načrtih dosegli učenci. Starši so bili

seznanjeni s tem, da bodo učenci sami načrtovali in izpeljali celotno celodnevno potepanje tako vsebinsko kot tudi organizacijsko. Ob tem jim bom stala ob strani, jih spodbujala in jih usmerjala.

V obeh primerih sem staršem ob zemljevidu predstavila predvideni zaključni del dejavnosti. V prvem primeru je bilo to celodnevno potepanje po sledeh soške fronte in njenega zaledja. Končni cilj je bil hrib nad Novo Gorico, Sabotin, ki je bil v času soške fronte strateško eden najpomembnejših območij bojevanja. Že po zelo uspešni izvedbi tega projekta so udeleženci kar sami iskali ideje in cilje za naslednja potepanja, kot so sami poimenovali to obogatitveno dejavnost za nadarjene. In ko so v naboru ponujenih dodatnih dejavnosti videli temo »Parenzana oz. Porečanka«, so se prijavili in s svojim navdušenjem pritegnili še vrstnike.

Staršem so bili predstavljeni tudi predvideni cilji, v katerih naj bi se učenci urili oz. jih dosegli:

Razvijanje divergentnega in logičnega mišljenja

Urjenje v opazovanju okolice in izdelavi sklepov na podlagi opazovanj

Spodbujanje motorične spretnosti in vzdržljivosti

Spodbujanje radovednosti

Navajanje na neodvisnost in samostojnost

Razvijanje sposobnosti vodenja in vpliva na druge

Razvijanje sposobnosti organizacije

Seznaniti se oz. poglobiti znanje na področju zgodovine (dvajseto stoletje) in geografije (ledeniško, rečno preoblikovanje pokrajine)

Znati uživati v svojih dosežkih

3.1.1 Delo z učenci v šoli

Učence sem v obeh primerih prvič povabila na skupno srečanje v začetku meseca oktobra. Učenci so prišli z veliko radovednostjo in tudi z velikimi pričakovanji. Seznanila sem jih s tem, da bodo sami načrtovali in izpeljali celotno celodnevno potepanje, tako vsebinsko kot tudi organizacijsko, ter da jim bom stala ob strani, jih spodbujala in jih usmerjala. Seznanila sem jih, da bodo za en dan postali profesionalni turistični vodniki.

Po pogovorih, kaj vse je potrebno narediti, so učenci sami prišli do spoznanja, da bi bil najustreznejši termin za izpeljavo celodnevnega potepanja pozno spomladi oz. zgodaj poleti, ko so dnevi že daljši in vreme primernejše za pohod oziroma za kolesarjenje. Ker pa je bilo pred nami še veliko dela, smo se dogovorili, da se bomo srečevali enkrat do dvakrat na mesec in preverjali napredek pri delu ter iskali rešitve za dileme in probleme. Naloga učencev do naslednjega srečanja je bila, da poiščejo literaturo, slikovno gradivo in vse, kar najdejo v povezavi s temo, s katero se bodo ukvarjali. Ko je bil določen časovni okvir, sem na naslednjem srečanju učencem razdelila naloge. Vsak učenec je dobil temo, na katero se je moral za našo pot poglobljeno pripraviti, da jo je lahko suvereno in samozavestno predstavil vsem udeležencem.

3.1.2 Pred odhodom

Meseci so hitro minevali in učenci so dodobra zagrizli v delo. Pri tem sem jih usmerjala in jim pomagala z nasveti.

Ker so bili v obeh primerih v skupini učenci od šestega do devetega razreda, sem v enem od srečanj razložila glavne značilnosti prve svetovne vojne (zgodovinsko ozadje, nasprotujoče se sile, fronte, taktiko bojevanja). Učence, ki so si izbrali Porečanko, sem seznanila z zgodovino tega območja po prvi svetovni vojni ter z ozemeljskimi spremembami (razpad Avstro-Ogrske, priključitev Istre k Italiji, izbruh gospodarske krize in njen vpliv na Porečanko).

Učence sem seznanila tudi z značilnostmi pokrajin, skozi katere smo potovali. Posebno pozornost sem namenila nastanku rečnih teras in ledeniškemu preoblikovanju reliefa. V primeru Porečanke sem več pozornosti namenila obalni eroziji, podnebnim značilnostim in gospodarski navezanosti kmečkega prebivalstva na Trst.

Opozorila sem jih, naj predvidijo tudi možne neljube situacije in poskušajo najti rešitve za le-te. Njihove rešitve za morebitne neljube oz. nepredvidene situacije so bile zelo zanimive, napolnjene z veliko mero optimizma. Pozitivne energije je bilo na pretek.

3.1.3 Izvedba dejavnosti

Obe dejavnosti, »Z vlakom v neznano« in »Parenzana – Porečanka«, sta bili zelo dobro izpeljani. Pri izvedbi učenci niso imeli težav, pa tudi vreme nam je bilo naklonjeno. Obakrat smo se pozno zvečer utrujeni, a polni novih doživetij vračali domov brez nepredvidenih situacij. Zaradi varnosti mi je na terenu na pomoč priskočila sodelavka.

4. Zaključek

Obakrat smo zelo uspešno poželi, kar smo sejali preko celega šolskega leta. Dosegli in uresničili smo vse cilje, ki sem si jih zadala ob začetku dela z nadarjenimi. Učenci so se med seboj bolje spoznali in povezali. Postali so dobri prijatelji. Tudi odzivi staršev so bili izredno pozitivni. Po dveh letih izredno zanimivega dela z nadarjeni učenci sem dejansko dobila več, kot sem dala. Preteklo šolsko leto sem si vzela predah, da razmislim, kako še bolje naprej. Ideje so že dozorele … in dejavnosti se bodo lahko udeležili vsi, ne le nadarjeni učenci, temveč vsi, ki jih tema zanima.

5. Literatura

Juriševič, M.: Nadarjeni učenci v slovenski šoli, 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2012.

Kesič Dimic, K.: Vsi učenci so lahko uspešni, 1.izd.,1. ponatis. Ljubljana: Rokus Klett, 2015.

Kolnik, K. idr.: Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija. Elektronska knjiga. 2011. Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. (citirano 22. 8. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Geografija_obvezni.pdf.

Kunaver, V. idr.: Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. Elektronska knjiga. 2011. Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. (citirano 23. 8. 2018). Dostopno na naslovu:

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Zgodovina_obvezni.pdf.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (ZOsn-H) (2011). (citirano 23. 8. 2018). Dostopno na http:https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2011-01-3727?sop=2011-01-3727

Žagar, D. et al.: Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci, Področna kurikularna komisija za osnovno šolo, Nacionalni kurikularni svet, 1999.

Izbirni predmet Gledališki klub – Simona Špolad

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, sjereb9@gmail.com

Izvleček

Prispevek predstavlja dejavnosti, ki jih avtorica izvaja pri poučevanju izbirne vsebine Gledališki klub v 3. triletju osnovne šole. Avtorica prispevka prikaže, kako so dejavnosti prepletene v okviru 35 ur, ki jih ima na voljo v šolskem letu. Upošteva učni načrt za predmet in ga nekoliko razširi. To je enoletni predmet, ki pokriva celo paleto področij gledališke in besedne umetnosti. Pet sklopov pouka učence pripravi na to, da napišejo svoja besedila, dramatizirajo znana nedramska besedila, recitirajo, poustvarjajo, improvizirajo in nastopajo. Prevzamejo vlogo igralcev, režiserja, kostumografa, rekviziterja, glasbenega opremljevalca … Avtorica tudi opiše, kako nastajajo besedila za nastopanje in kako jih učenci pripravijo za nastop pred občinstvom. Pristopi k dejavnostim so inovativni in blizu otrokom. Dejavnosti pri Gledališkem klubu vplivajo na samozavest in izboljšano javno nastopanje učencev ter vključevanje v druge (gledališke) dejavnosti na šoli (proslave, impro krožek itd.).

Ključne besede: gledališče, osnovna šola, predmet Gledališki klub, dramatizacija, impro disciplina, lutkovna in filmska umetnost, predstava

Optional subject Drama Club in primary school

Abstract

The article presents the activities performed by the author in teaching the optional subject Drama Club in the last three years of primary school. The author of the article shows how the activities are carried out within the 35 hours available during the school year. She follows the syllabus and slightly expands it. This is a one-year course covering a wide range of fields of theatre and fiction. Five sets of lessons prepare pupils to write their lyrics, dramatize well-known non-dramatic texts, recite, recreate, improvise and perform. They take on the role of actor, director, costume designer, stagehand, musician, etc. The author also describes how the texts are produced for the performance and how the pupils prepare them to appear before the audience. The approaches to activities are innovative and close to children. The activities at the Drama Club positively influence self-confidence and improve public performance of pupils and encourage pupils to participate in other extracurricular and theatre-related activities at school (school events, etc.).

Key words: theatre, primary school, Drama Club as a school subject, dramatisation, improvisational form, puppets and film arts, (school) performance

1 Gledališki klub

Gledališki klub je izbirni predmet v 3. triletju osnovne šole. Pri poučevanju tega predmeta upoštevamo učni načrt in ga malce razširimo. Gledališče je dramska umetniška dejavnost, ki z nastopajočimi osebami, njihovim ravnanjem in dialogom prikazuje dramske prizore in dejanja. Igralci igrajo z besednim in nebesednim jezikom, mimiko, gestiko in z drugimi izraznimi sredstvi.

Ker je predmet enoletni, so v njem združeni učenci 7., 8. in 9. razredov. Njihovo predznanje, motivacija in nadarjenost za nastopanje so na različnih ravneh, ampak to lahko spremenimo v prednost: učenci 9.

razredov si jeseni za kulturni dan ogledajo predstavo v Cankarjevem domu, ki govori o zgodovini gledališča, zato lahko bolje spremljajo uvodni sklop, mlajši pa so bolj neobremenjeni, zato imajo manj treme pri javnem nastopanju.

Pristopi k delu so inovativni in mnogokrat popolnoma ,,nešolski''.

2 Letni delovni načrt za izbirni predmet Gledališki klub

Učne enote pri Gledališkem klubu so razdeljene na pet sklopov: Kaj je gledališče? Napiši in jezikaj, Razčlenjuj dramsko besedilo, Zaigraj in Improviziraj.

2.1 Kaj je gledališče?

Pri tem sklopu učenci izvedo, kaj sploh je gledališče, kaj je igra, igralec, dramski govor, seznanijo se z osnovnimi pojmi o gledališču in izvedo nekaj o zgodovini gledališča. Omenimo antično in elizabetinsko gledališče, komedijo dell' arte, Shakespeara, Molièra, balet, opero, melodramo, klasično gledališče in druge oblike gledališča: plesno, glasbeno, impro gledališče ... Zaradi obsežnosti tematike pripravim nekaj učnih listov, ogledamo si tudi posnetke in PPT-predstavitev.

2.2 Napiši in jezikaj

(1) V drugem sklopu učenci pripravijo govorne interpretacije pesmi. Vadijo pravilno držo telesa pri samostojni ali zborni deklamaciji, pravilno in izrazno deklamiranje. Spodbujam jih k avtentičnosti in modernim pristopom (lahko tudi repajo, pesem predstavijo s pantomimo …). Besedilo doživeto interpretirajo.

(2) Učenci pretvarjajo literarno besedilo v predlogo za predstavo (dober primer za spreminjanje v dramsko mini besedilo so bile basni, Prežihove Solzice oziroma naključna besedila iz berila (Feri Lainšček: Ajša Najša in ljubezen)). Učenci delajo v parih ali v skupinah po tri (prvič po izbiri, kasneje jih razdelimo naključno), posegajo v besedilo, dodajo didaskalije, izpustijo dele besedila in kaj malega tudi dodajo, aktualizirajo. Zakaj izhajamo iz že znanega besedila/odlomka? Da se ne zamudijo z velikopotezno idejo o perfektnem besedilu, potem pa v petih urah idejo težko spravijo do izvedbe, to je nastopa pred razredom. Napisano uprizorijo in upoštevajo omejitve prostora (razredno gledališče).

Učenci se po ogledu predstave pogovarjajo o nastopu in ga vrednotijo. Utemeljujejo svojo oceno in se učijo sprejemati različnost mnenj. Upoštevamo pravilo: preden ,,kritiziraš'', povej tri stvari, ki so te pritegnile.

Spoznajo interpretacijo, dramatizacijo, glavni in stranski govor osebe, govorjenje vstran, didaskalije, glavne in stranske osebe …

(3) Napišejo reklamo za kateri koli izdelek/storitev, ki še ne obstaja. Upoštevati morajo značilnosti reklame, morajo biti prepričljivi in hitri. Druga možnost je antireklama, ki deluje humorno.

2.3 Razčlenjuj dramsko besedilo

Učenci razčlenjujejo dramsko besedilo, ločujejo glavni govor (govor oseb) in stranski govor (scenske opombe). Spoznajo vlogo didaskalij kot pomoč igralcem in režiserju. Označujejo dogajalne enote. Poiščejo glavne in stranske motive (dogodke). Zaznavajo osnovni konflikt v dramskem besedilu. Spoznavajo zgradbo drame: zasnova – zaplet – vrh – razplet – razsnova. Razčlenjujejo podobo dramskih oseb (govor in dejanja, kar služi karakterizaciji). Ločujejo glavne in stranske osebe, dvogovor/dialog in samogovor/monolog; spoznajo tudi govorjenje vstran, ki služi komentiranju dogajanja na odru. Spoznavajo značilni dramski perspektivi: tragično in komično. Zavedajo se prvin komičnega: komična zunanjost lika, komični karakter, komična situacija (značajska, položajska in besedna komika). Pri tem sklopu se razdelijo v skupine in zaigrajo lutkovno predstavo.

Eden od staršev nam je pred leti poklonil doma izdelano lutkovno gledališče. Učenci so izdelali lutke na kuhalnicah in tudi sceno (dogajalni prostor), nato pa zaigrali besedilo, ki so ga pred tem napisali sami. Pri tem se prepletajo pripoved, igranje, razmerje med lutkarjem in lutko, dve skupini pa sta dodali tudi glasbo, v eni so repali …

Pri eni od generaciji je bilo v skupini pri Gledališkem klubu veliko sedmošolcev; pri slovenščini so ravno v tem času spoznavali frazeme, zato smo tudi pri izbirnem predmetu za rdečo nit lutkovnih predstav vzeli pregovore. Nastale so kratke predstave z izrazitim naukom na koncu. Prilagam fotografiji. Na eno od predstav smo povabili njihove učiteljice, nato pa smo nastopili tudi za učence iz podaljšanega bivanja. Bili so navdušeni.

Slika 1: Dialog (Pamet je boljša kot žamet).

Slika 2: Rana ura, zlata ura.

Poseben izziv pri nastopanju so tudi učenci, ki so bolj sramežljivi – zanje je kot nalašč gledališče na grafoskopu. Učenci so izdelali ploskovne lutke iz folije za prosojnice, jih pobarvali in opremili z vsem, kar potrebuje predstava, nato pa zaigrali na grafoskop. Sliko smo projicirali na tablo. Žal v zadnjem času grafoskopi iz šol izginjajo, zato bo taka oblika postala težko izvedljiva. To predstavo smo zgradili na prizorih iz risank, ki so jih učenci gledali kot otroci, nato pa so v zgodbo dodali ,,odrasle'' vložke (zelo všečna je bila Pujsa Pepa po stražiško). Vsaka skupina je nastopila za sošolce in tudi pred kamero, nato pa smo si skupaj ogledali še posnetek in komentirali nastope.

2.4 Zaigraj

Četrti sklop ne more biti ločen od prejšnjih. Z dramatizacijo, recitiranjem, izdelavo lutk in dogajalnega prostora ipd. so učenci v vlogah igralcev, režiserja, dramaturga, lektorja, scenografa, kostumografa, rekviziterja, šepetalca ...

Postopoma razvijajo zmožnost gledališkega izražanja, spoznavajo izrazna sredstva gledališča (govor, mimika, kretnje/gestika, gibanje, kostum, rekviziti, scenografija, luč, glasba in šumi). Vadijo pravilen in izrazen odrski govor ter se zavedajo možnosti fonetike besedila (členitev s premori, poudarjanje, intonacija, register, hitrost govorjenja in barva glasu).

Uprizorijo dramsko besedilo: svoj govor dopolnjujejo z mimiko, s kretnjami in z gibanjem ter tako ustvarjajo odrsko osebo. Pri lutkah odrsko osebo postavljajo v gledališki prostor, si zamislijo kostume in sceno – pri tem so čim bolj iznajdljivi (uporabljajo razpoložljive in tudi odpadne materiale). Predvidijo odrsko osvetlitev ter glasbo in zamisli v okviru možnosti izvedejo. Izdelajo spremna besedila: plakat in gledališki list.

V tem sklopu spoznajo poklice v gledališču. Delo se prepleta z likovno in glasbeno umetnostjo ter s slovenskim jezikom.

2.5 Improviziraj

Zadnji sklop je neločljivo povezan s prejšnjimi, saj ga uporabljam za uvodni uri v Gledališki klub, konec vsake šolske ure in vsakega sklopa. Služi motivaciji učencev, da predmet povežejo tudi z nečim zabavnim, da skorajda odpade podajanje snovi pred tablo, da tudi učiteljica, ki poučuje izbirni predmet, nastopa in se kdaj zmoti pri besednih zavozlankah ali asociacijah …

Prvi dve uri impro ,,porabim'' za to, da se dodobra spoznamo po imenih in pridevniku na enako črko, kot se začne ime učenca (in učiteljice). Imena si naslednjo uro tudi zamenjamo, odigramo podajanje asociacij in uspeh je tu – vzdušje pri gledališkem klubu postane sproščeno. Zadnji del vsake ure posvetimo eni od disciplin, ki jo podrobno predstavim z učnim list(k)om in razlago, nato pa zaigramo prizore na impro način (roke, od p do p …).

Kljub temu da namen Gledališkega kluba ni priprava predstave, se od učitelja tega predmeta nekako pričakuje, da bo ustvarjalnost svojih učencev tudi pokazal javnosti. S tistimi učenci, ki jim je impro najbolj všeč, se srečujemo še na impro krožku (popoldan) z zunanjo mentorico. Z njimi se vsako leto predstavimo staršem in drugim obiskovalcem, posamezne impro discipline pa uporabim tudi pri pripravi šolskih nastopov in proslav. Z nastopom učencev Gledališkega kluba smo pripravili tudi posebno Muco Copatarico in dedka Mraza za otroke zaposlenih na šoli.

Učenci z improm razvijajo možnost besednega izražanja in izražanja z mimiko, s kretnjami, z gibanjem in govorom v odrskem prostoru, z uporabo statusov ...

Vadijo tehniko igranja: sproščenost, vaje za ravnotežje, gibčnost, hitrost, ritem, dihanje, govorne vaje. Vadijo pantomimo, mimiko, kretnje, gibanje.

3 Zaključek: Doseženi cilji pri delu z mladimi igralci

Učenci radi obiskujejo Gledališki klub, čeprav je na urniku 7. ali 8. uro (zaradi učencev vseh 7., 8. in 9. razredov). V dveh generacijah sem poučevala kar po dve skupini, v vsaki pa več kot 22 otrok, kar predstavlja poseben izziv.

Učenci so dobro ocenjeni; za kriterije ocenjevanja se dogovorimo v naprej, otroci imajo možnost obrazložitve, v skrajnem primeru (kadar se skupina ne ujame dovolj), pa smo prizore in mini predstave tudi že pilili dlje kot pri ostalih in ocenili zadnjo, najboljšo izvedbo. Učenci imajo tudi mapo z zapiski, prizori, pravili za impro in učnimi listi, ki jo puščajo in urejajo v šoli.

Z nastopanjem pred sošolci in zunanjimi obiskovalci krepijo vztrajnost, samozavest in se urijo v javnem nastopanju. Med seboj se poznajo in marsikateri od njih sčasoma vstopi v šolsko impro skupino, nastopi na proslavi, je bolj samozavesten, ko odgovarja pred tablo pri zgodovini, ali se kasneje odloči za srednjo šolo v Ljubljani (gledališka smer na srednji vzgojiteljski šoli, ena celo v Novi Gorici) ali poskusi na sprejemnih izpitih na akademiji.

4 Viri in literatura

Lukan, Blaž: Iščemo gledališče, Aristej, Šentilj, 2000 (delovni zvezek).

Radmelič, Nena, Valič, Aleš, Medved - Udovič, Vida: Na šolskem odru, Rokus, Ljubljana 1999 (delovni zvezek).

Slovar slovenskega knjižnega jezika: peta knjiga: T–Ž. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991, str. 559.

Učni načrt za izbirni predmet Slovenščina – Gledališki klub. Dostopno na naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Slovenscina_izbirni.pdf (pridobljeno: 11. 8. 2018).

Simona Špolad: fotografiji lutkovnih predstav (posneto maja 2010).

Izvedba obveznega dela interesnih dejavnosti, povezanih s programom zdravstvena nega – Maja Štempihar

Srednja šola Jesenice, Slovenija, maja.stempihar@gmail.com

Izvleček

Interesne dejavnosti so sestavni del predmetnikov izobraževalnih programov srednjega strokovnega izobraževanja. V obveznem delu so tudi dodatne strokovne vsebine, s katerimi dijaki razširjajo in poglabljajo svoje strokovno znanje in uresničujejo ključne kompetence. Srednja šola Jesenice pri izvedbi interesnih dejavnosti, povezanih s stroko, upošteva interese dijakov in z zanimivi vsebinami njihovega poklicnega področja izboljšuje odnos dijakov do izobraževalnega programa in jih motivira za izobraževanje. V prispevku so predstavljeni primeri spoznavanj poklicnega področja na Srednji šoli Jesenice v programu zdravstvena nega v okviru obveznih interesnih dejavnosti, s katerimi skušamo zajeti sodobne izzive poklica srednja medicinska sestra/srednji zdravstvenik.

Ključne besede: interesne dejavnosti, zdravstvena nega, izobraževalni program, srednja medicinska sestra, srednji zdravstvenik

IMPLEMENTATION OF OPTIONAL COMPULSORY ACTIVITIES RELATED TO THE NURSING CARE PROGRAMME

Abstract

Optional compulsory activities form part of secondary technical school curricula. The compulsory activities also include some additional technical subjects that help students broaden their knowledge and develop key competences. The Jesenice Secondary School has taken its students' wishes into account by including interesting topics from their area of study in the optional compulsory activities. In turn, this improves the students' attitude towards the educational programme and motivates them to study. This article presents the ways to acquaint the students of the Jesenice Secondary School with modern challenges of nursing assistants through optional compulsory activities.

Keywords: optional compulsory activities, nursing care, educational programme, nursing assistant

1. Uvod

Interesne dejavnosti ali obvezne izbirne vsebine so sestavni del predmetnikov izobraževalnih programov srednjega strokovnega izobraževanja. Dijaki morajo v šolskem letu po predmetniku opraviti določeno število ur obveznih izbirnih vsebin. Čeprav je namen interesnih dejavnosti razbremeniti dijake od šolskega pouka, pomenijo med drugim tudi enega od načinov za razširjanje in poglabljanje splošnega in posebnega znanja, povezanega s cilji izobraževalnih programov, še posebej pa z uresničevanjem ciljev ključnih kompetenc. Hkrati je z interesnimi dejavnostmi dijakom omogočeno, da odkrivajo tudi področja, ki niso opredeljena s programom, po katerem se izobražujejo, ter da spoznavajo svoje talente in jih razvijajo. Z možnostjo proste izbire med posameznimi dejavnostmi naj bi se spreminjala tudi odnos dijaka do dela ter njegova odgovornost za lastne odločitve. Pri tem je šoli in dijakom dana široka avtonomija.

Izvajajo se kot vsebinski sklopi v čim bolj strnjeni obliki in ne kot razporejene ure v okviru urnika. Dijaki na podlagi programske ponudbe šole, ki je sestavni del letnega delovnega načrta šole, svobodno izbirajo med posameznimi ponujenimi dejavnostmi. Šole z letnim delovnim načrtom opredelijo konkretne interesne dejavnosti, pri tem pa morajo obvezno načrtovati vsaj v predpisanem minimalnem obsegu tiste vsebine, ki so določene v okviru obveznega dela.

Šola je pedagoško in organizacijsko odgovorna za izvedbo obveznih izbirnih vsebin. Evidenca o vsebinah in področjih, ki jih je dijak izbral, je v osebnem listu v skladu s pravilnikom o šolski dokumentaciji. Šola lahko (po lastni presoji in odgovornosti) prizna dijaku opravljene vsebine iz sklopa dijakove proste izbire za šolsko leto, tudi če jih ni opravil v organizaciji šole. Opravljene dejavnosti so pogoj za uspešno opravljen letnik. Predvidene stroške poravnajo starši.

2. Pregled interesnih dejavnosti

Interesne dejavnosti so razdeljene v tri sklope:

a) obvezni enotni del,

b) vsebine, povezane z izobraževalnim programom,

c) vsebine, povezane s prosto izbiro.

V obvezni del uvrščamo športne dneve, oglede gledaliških, filmskih in glasbenih predstav, likovnih razstav. Seznanjamo jih s kulturnimi in zgodovinskimi znamenitostmi v šolskem okolju, ogledi študijske knjižnice, sejmov: zdravja, informatike, učil, izobraževalnih ustanov, dnevi odprtih vrat ipd. V obvezni del spada tudi zdravstvena vzgoja dijakov.

Med vsebine, povezane s programom, spadajo metode učenja, motivacija, razvoj delovnih in učnih navad, naravoslovni dan - ekološki dan (organizirane čistilne akcije, predavanja, ogledi čistilnih naprav - v povezavi s tehnologijo stroke), spoznavanje poklicnega področja, organizacije panoge, obisk predavanja s strokovnega področja, ogled sejma s strokovnega področja, proizvodnih obratov; ekologija in ekološki problemi stroke v obratovalnici in v šolski delavnici ter poklicno usmerjanje in nadaljevanje izobraževanja.

Vsebine, povezane s prosto izbiro dijaka so gledališki, glasbeni in filmski abonmaji, glasbena šola, pevski zbor, dramska skupina, plesni in športni treningi, tečaj cestnoprometnih predpisov, mladinska raziskovalna dejavnost, tekmovalna dejavnost v znanju, socialno delo, mentorstva in pomoč drugim ter organizirano dopolnilno izobraževanje. Dijaki lahko izbirajo med dejavnostmi, ki se organizirajo v šoli,

obveznost pa lahko opravijo tudi zunaj šolskega prostora. Potrdilo o opravljeni dejavnosti dijak prinese razredniku najpozneje do maja tekočega šolskega leta.

3. Izvedba obveznega dela interesnih dejavnosti, povezanih s programom zdravstvena nega na Srednji šoli Jesenice

Kot primer za izvajanje interesnih dejavnosti nam bo služil predmetnik srednjega strokovnega izobraževanja. Med interesnimi dejavnostmi bomo posebej izpostavili izvedbo obveznega dela interesnih dejavnosti, povezanih s programom zdravstvena nega.

Preglednica 1: Preglednica interesnih dejavnosti vsebin, povezanih s programom srednja medicinska sestra/srednji zdravstvenik na Srednji šoli Jesenice

VSEBINE, POVEZANE S PROGRAMOM SREDNJA MEDICINSKA SESTRA/SREDNJI ZDRAVSTVENIK, 1. letnik	št. ur	
- metode učenja, motivacija, razvoj delovnih in učnih navad	6	Pouk
- naravoslovni dan - ekološki dan (organizirane čistilne akcije, predavanja, ogledi čistilnih naprav - v povezavi s tehnologijo stroke)	6	Naravoslovni dan na Pokljuki
- spoznavanje poklicnega področja, organizacije panoge, obisk predavanja s strokovnega področja	6	Obisk Splošne bolnišnice Jesenice
- ogled sejma s strokovnega področja, proizvodnih obratov; ekologija in ekološki problemi stroke v obratovalnici in v šolski delavnici	6	Sejem Narava Zdravje
- delavnice	3	Program svetovalne službe
SKUPAJ	27	
VSEBINE, POVEZANE S PROGRAMOM SREDNJA MEDICINSKA SESTRA/SREDNJI ZDRAVSTVENIK, 2. letnik		
- naravoslovni dan - ekološki dan (organizirane čistilne akcije, predavanja, ogledi čistilnih naprav - v povezavi s tehnologijo stroke)	6	Ekskurzija v Idrijo
- spoznavanje poklicnega področja, organizacije panoge, obisk predavanja s strokovnega področja	12	Ekskurzija po Trubarjevi poti
- delavnice	3	Program svetovalne službe
SKUPAJ	21	
VSEBINE, POVEZANE S PROGRAMOM SREDNJA MEDICINSKA SESTRA/SREDNJI ZDRAVSTVENIK, 3. letnik		
- naravoslovni dan - ekološki dan (organizirane čistilne akcije, predavanja, ogledi čistilnih naprav - v povezavi s tehnologijo stroke)	10	Ekskurzija v Valdoltro + soline
- spoznavanje poklicnega področja, organizacije panoge, obisk predavanja s strokovnega področja	10	Ekskurzija v Celovec
- delavnice, poklicno usmerjanje	1	Program svetovalne službe

	3	Posvet o paliativi
SKUPAJ	24	
VSEBINE, POVEZANE S PROGRAMOM SREDNJA MEDICINSKA SESTRA/SREDNJI ZDRAVSTVENIK, 4. letnik		
- spoznavanje poklicnega področja, organizacije panoge, obisk predavanja s strokovnega področja	6 4	Ogled bolnišnice in šole Izola Posvet o paliativi
- poklicno usmerjanje, nadaljevanje izobraževanja	2	Program svetovalne službe
SKUPAJ	12	

4. Opis posameznih interesnih dejavnosti, povezanih s programom zdravstvena nega na Srednji šoli Jesenice

4.1 Naravoslovni dan na Pokljuki

Dijaki si v spomladanskih mesecih ogledajo posebne ekosisteme Pokljuke – šotna barja na Goreljku. Na naravoslovnem dnevu pride do medpredmetnega povezovanja biologije, kemije, fizike in geografije. Dijaki analizirajo rastlinstvo, živalstvo, vodo in tla, merijo temperaturo vode, zraka in tal ter se učijo o nastanku, značilnostih in legi visokega barja. Hkrati spoznavajo splošne značilnosti Triglavskega narodnega parka in vedenje o njem.

4.2 Obisk Splošne bolnišnice Jesenice

V okviru projektnega dne si dijaki ogledajo Splošno bolnišnico Jesenice. Sprva imajo kratko predavanje o bolnišnični higieni, nato pa imajo voden ogled posameznih oddelkov Splošne bolnišnice Jesenice, vključno z urgenco, bolnišnično kuhinjo in lekarno. Ogledajo si kirurški, interni, porodniški oddelek ter oddelek za zdravstveno nego.

4.3 Sejem Narava Zdravje

Sejem Narava–zdravje temelji na dolgoročnih trendih povečevanja ekološke zavednosti in pomembnosti zdravega načina življenja. Celoten projekt, ki obsega razstavo in strokovni del, dijakom omogoča prikaz raznolikosti in celovitosti narave, ki danes vpliva na vsakdan naše celotne družbe. Prireditev dijakom ne nudi zgolj ogled, pač pa se aktivno seznanijo s predstavljenimi vsebinami. Prireditev je sestavljena iz več tematsko zaokroženih sklopov, ki obravnavajo različne načine zdravega življenja in sožitja z naravo, kot npr. prehrano, gibanje, wellness, zdravje, zeleno sobivanje, naravno lekarno. Prireditev nadgrajuje strokovni del, ki se navezuje na tematske sklope sejma in kjer so predstavljene praktične izkušnje priznanih strokovnjakov.

4.4 Ekskurzija v Idrijo

Jeseni peljemo dijake drugega letnika na izlet v Idrijo. Ogledajo si del rudnika v Antonijevem rovu, muzej Idrije na gradu Gewerkenegg in idrijsko kamšt – največje leseno vodno kolo v Evropi.

4.5 Ekskurzija po Trubarjevi poti

Za dijake 2. letnika organiziramo dvodnevno ekskurzijo v Nemčijo (Po Trubarjevi poti). Na pot se odpravijo v zgodnjih jutranjih urah. V Augsburgu si ogledajo Fuggerei, najstarejše obstoječe socialno naselje na svetu. Potem se odpeljejo v Ulm, kjer si ogledajo stolnico z najvišjim zvonikom na svetu. Pot nadaljujejo proti Stuttgartu, kjer si ogledajo Mercedesov muzej ter prenočijo v mladinskem hotelu, naslednji dan pa nadaljujejo po poteh Primoža Trubarja. V Derendingenu si ogledajo protestantsko cerkev sv. Gala, kjer je bil Trubar dolgo župnik ter bil najbrž tudi pokopan. V mestu Nagold se seznanijo z delovanjem bolnišnice, kjer jim omogočijo ogled urgence ter nekaterih drugih dejavnosti znotraj njihove bolnišnice. Ustavijo se še v mestu Bad Urach, kjer si ogledajo spomenik Primoža Trubarja ter mestno jedro. Po prijetnem, a napornem dnevu se odpravijo v domovino, kamor prispejo v zgodnjih jutranjih urah.

4.6 Ekskurzija v Valdoltro in ogled solin

Obisk Ortopedske bolnišnice Valdoltra je za dijake zelo zanimiv, hkrati pa jim je všeč, ker potujejo na Primorsko. Po predstavitvi specializirane bolnišnice si dijaki ogledajo še Piran, Sečoveljske soline in pridelovanje soli.

4.7 Ekskurzija v Celovec

Dijaki imajo v Celovcu najprej kratko predstavitev klinike Klinikum Klagenfurt, nato pa ogled urgence, interne, pediatrije in oddelka za lepotno kirurgijo. Pot nadaljujejo v Železno Kaplo (Eisenkappel-Vellach), kjer si ogledajo mesto, zdravilišče s termalno vodo in Obirsko jamo.

4.8 Ogled bolnišnice Izola in fakultete v Izoli

Za dijake 4. letnikov organiziramo ogled Splošne bolnišnice Izola ter ogled Fakultete za vede o zdravju Izola. Dijaki tako lahko primerjajo več bolnišničnih okolij, ki so jih videli med šolanjem ter spoznajo eno izmed možnih poti nadaljnjega študija na univerzi.

4.9 Posvet o paliativi

Za dijake 3. in 4. letnikov je organiziran posvet o paliativni zdravstveni negi, na katerem sedem strokovnih predavateljev predstavi temo na podlagi njihovega profesionalnega delovanja ter izkušenj, in sicer njihov subjektivni pogled na problematiko paliativne oskrbe. Na ta način dijakom približamo paliativo ter pomagamo izoblikovati pogled na temo lajšanja bolečine, umiranja in smrti.

5. Zaključek

Interesne dejavnosti dijakom omogočajo, da ob rednem splošnem in strokovnem izobraževalnem programu šole izrazijo svojo ustvarjalnost in nadgradijo svoja znanja na različnih področjih. Dejavnosti, povezane s poklicnim področjem, so zelo pomembne, saj se lahko le v okviru interesnih dejavnosti izvajajo v strnjeni obliki. Dijak tako na terenu spoznava svoje poklicno področje ter zmanjšuje razkorak med šolskim in delovnim okoljem. Ekskurzije omogočajo dijakom doseganje različnih ciljev, od izobraževalnih do vzgojnih, boljše razumevanje snovi, poživitev pouka, povečanje zanimanja za snov, seznanitev z določeno osebo, organizacijo, procesom dela in raznimi znamenitostmi. Poudarek je na dijakovem ustvarjanju in soustvarjanju, doživljanju, na sodelovanju in na dobrem medsebojnem odnosu med voditeljem in udeleženci. Vsebine naj bodo načrtovane in izvedene odprto, z možnostjo vključevanja novejših, aktualnejših poudarkov in povezovanja z okoljem, česar se na Srednji šoli Jesenice dobro zavedamo.

Šola lahko z izborom pokaže ustrezno empatijo v interese dijakov in pripomore k večji motivaciji in boljšemu odnosu dijakov do šole, ki je v današnjem času še kako problematičen. Potrebno je upoštevati interese dijakov, hkrati pa ne zdrsniti pod ustrezen nivo, kjer bi pozabili na temeljne kulturne in vzgojne vrednote naše civilizacije, ki jih želimo posredovati dijakom. Šola naj bo pri izbiri vsebin tudi vzgojna in naj oblikuje okus šolajočih se adolescentov.

Za uspešno izvedbo interesnih dejavnosti je potreben natančen premislek, kaj želimo z dejavnostmi doseči. Vsaka dejavnost mora biti ozaveščena in dopolnjevati celotno sliko šolske vizije in splošno sprejetih civilizacijskih vrednot. Tako ta del pouka ne bo zgolj prost dan za dijake, ampak komplementarna dejavnost, ki bo tudi od dijakov zahtevala maksimalno aktivnost ter doprinesla k oblikovanju osebnostnega in poklicnega profila dijaka.

6. Viri in literatura

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M. Kramar, M. Strmčnik F.: Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, 2003.

- Katalog programov obveznih izbirnih vsebin oz. interesnih dejavnosti za srednješolce v šolskem letu 2018/19. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana. Dostopno na naslovu https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/katalog_oiv_2018_19_objavljen_posodobljen13072018.pdf, 20. 9. 2018.

- Srednješolski izobraževalni program. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ljubljana. Dostopno na naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/interesne/interesneSSI.htm, 20. 9. 2018.

Učenec kot učitelj – Jana Šturm

Osnovna šola Šenčur, Slovenija, jana.sturm@os-sencur.si

Izvleček

Z interesno dejavnostjo Ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost želijo učitelji poiskati pristope, ki spodbujajo in opogumljajo učence, da se bodo v šoli v večji meri lahko izražali inovativno. Učenci ustvarjajo nove zamisli, znajo dobro razviti idejo, ji dati oprijemljivo obliko in jo uporabiti ter jo v prihodnje tudi tržiti. Učenci osmega in devetega razreda Osnovne šole Šenčur so v okviru interesne dejavnosti Ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost pripravili in vodili naravoslovni dan, čigar tema je bila Gozd za učence 7. razreda. Pod mentorstvom učitelja so učenci oblikovali knjižico Vodenje po učni gozdni poti – Srjanski hrib. Ob koncu šolskega leta so učenci, ki so interesno dejavnost obiskovali, raziskali, kako so se učenci-učitelji počutili v vlogi učitelja. Zanimalo jih je, ali učenci v vlogi učitelja glede na pridobljeno izkušnjo sedaj bolje razumejo delo učiteljev. Raziskali so tudi, ali so bili učenci v vlogi poslušalcev bolj motivirani za delo, ker so naravoslovni dan pripravili njihovi vrstniki.

Ključne besede: naravoslovni dan, Srjanski hrib, inovativnost, učenec–poslušalec, učenec–učitelj.

Pupil as a teacher

Abstract

The aim of extracurricular activity called Creativity, innovativeness and ambitions is to find approaches that would motivate and encourage pupils to express themselves in an innovative way. Pupils create new ideas, are able to develop, realise and even market them. Eight- and nine-graders of Šenčur Elementary School, who have decided for the extracurricular activity Creativity, innovativeness and ambitions developed and then coordinated a lesson in nature for seven-graders. The subject of the lesson was »Forest«. The pupils formed a guide booklet on a learning path »Srjanski hrib« under their teacher's supervision. At the end of the school year the pupils visiting extracurricular activity researched how the pupils-teachers felt in the role of teachers. They were interested in whether pupils, having been in a teacher's role, have a different view of teachers' work. They were also interested in whether pupils-listeners were more motivated for work since the teachers were their peers.

Keywords: nature school day, the hill »Srjanski hrib«, innovativeness, pupil-listener, pupil-teacher.

1 Uvod

Namen interesne dejavnosti Ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost je spodbujanje učencev k ustvarjanju novih zamisli. Učenci se naučijo ustvarjalne ideje prevesti preko celotne invencijsko-inovacijske verige, svoje dosežke predstaviti in tako razvijati ter ponotranjiti inovativno ravnanje. Učijo se razvijati nove rešitve za obstoječe in nove probleme v realističnih in avtentičnih situacijah, ob tem pa razvijajo osebnostne lastnosti, ki so pomembne za podjetništvo, ustvarjalnost, samoiniciativnost, sprejemanje tveganja in odgovornosti in samozavest. Pri tem je glavnega pomena odprtost in pozitivna naravnanost s strani mentorjev in učencev. Tako so se učenci odločili, da pripravijo program vodenja po učni gozdni poti Srjanski hrib.

Pri načrtovanju učne poti na območju Srjanskega hriba so si začrtali naslednja izhodišča:

seznanitev z naravnimi razmerami,

seznanitev z različnimi vrstami ekosistemov v naši krajini (gozd, travnik, potok …),

seznanitev s posebnimi in prezrtimi rastlinskimi vrstami (zaščitene in ogrožene vrste, gobe),

seznanitev z značilnostmi živalskega sveta (divjad, ptice),

seznanitev z obstoječimi degradacijami v okolju in sedanjo ter potencialno ogroženostjo krajine (smetišče),

seznanitev z obstoječo naravno in kulturno dediščino in načinom varovanja le-te,

možnosti za rekreacijo.

2 Opis dela skupine interesne dejavnosti

2. 1 Definicija problema

V 1. fazi – definicija problema – so učenci kritično opazovali probleme v njihovi okolici. Delo je potekalo v skupinah. Probleme smo skupaj analizirali. Po kritični presoji problemov smo se odločili za izvedbo naravoslovnega dne po učni gozdni poti (lokalno okolje) za učence sedmih razredov.

2. 2 Opazovanje

V 2. fazi – opazovanje – je delo potekalo v skupinah, kjer so učenci zbirali informacije o nastanku in namenu učne gozdne poti. Ogledali so si video posnetke na temo gozd. O tem so potekale razprave in diskusije. Učenci so izvedli nekaj praktičnih vaj in nalog. Delo je potekalo na terenu, kjer so neposredno zbirali informacije in ideje (ob ogledu učne gozdne poti so se odločili, da bodo poleg izvedbe naravoslovnega dne postavili tri dodatne učne table). Povabili smo g. Janeza Logarja, direktorja Gozdnega gospodarstva Kranj, in go. Majo Markič, občinsko krajinsko arhitektko občine Kranj. Podrobno sta nam predstavila nastanek in vsebino učne gozdne poti. Učenci so ob tej priložnosti izvedli intervju z gostoma in s tem pokazali samostojnost in iznajdljivost pri delu. Učence sva za izvedbo intervjuja predhodno usmerili mentorici. Ob tem smo pridobili informacije za nadaljnje delo – postavitev učnih tabel, pridobitev dovoljenja lastnikov zemljišč ... Delo je potekalo v računalniški učilnici in na terenu.

2. 3 Pridobivanje idej

V 3. fazi – pridobivanje idej – so učenci na osnovi izbranih podatkov iskali zamisli za rešitev problema s pomočjo tehnike »nevihta možganov«. Ponovno so si ogledali gozdno učno pot in ob tem razmišljali o rešitvah oziroma dodatnih idejah. Pri tem jih je spremljala in spodbujala učiteljica biologije ga. Milena Renko, ki je sodelovala tudi pri načrtovanju vsebine gozdne učne poti. Pri oblikovanju njene vsebine (legende in miti Srjanskega hriba) nam je pomagala učiteljica zgodovine in slovenščine ga. Olga Tomažič. Delo je nato potekalo samostojno po skupinah: iskanje literature, gradiv na spletu, strokovnih

knjig ob pomoči mentoric. Ob tem dejanju so učenci pridobili veliko idej o sami izvedbi naravoslovnega dne in podali idejo, da bi svojo storitev ponudili tudi drugim šolam in krajanom Občine Šenčur.

2. 4 Prototipiranje

V 4. fazi – prototipiranje – smo izvedli poskusno vajo za izvedbo naravoslovnega dne kot vrsto storitve. To smo večkrat ponovili in na ta način preizkusili vrsto alternativ in izboljšav. Prototipiranje smo podkrepili s fotografijami in video posnetki, na podlagi katerih smo odkrili pomanjkljivosti našega procesa. V tej fazi so bili dobrodošli nasveti učiteljev različnih strokovnih področij, kar smo upoštevali. K reševanju problema smo povabili učiteljico zgodovine in učiteljico biologije. Njuna strokovna pomoč nam je olajšala delo. Z učiteljico biologije Mileno Renko smo po posameznih skupinah opravili razgovore o določeni vsebini naravoslovnega dne ter skušali odpraviti posamezne nepravilnosti.

2. 5 Implementacija

V 5. fazi – implementacija – smo stopili v stik z županom Občine Šenčur in krajinsko arhitektko. Učenci so županu Občine Šenčur predstavili naše delo in se dogovarjali glede sredstev za postavitev treh dodatnih učnih tabel. Pripravili smo knjižico Vodenje po učni gozdni poti – Srjanski hrib. Vsebina knjižice, ki je v tej nalogi tudi predstavljena, opisuje posamezna področja učne gozdne poti, ki je prevedena tudi v angleški jezik z namenom širše uporabe. Pri tem sta nam pomagali učiteljici slovenščine Olga Tomažič in angleščine Barbara Stegnar.

V našem primeru smo pripeljali projekt do čim bolj zaključenih faz. Svojo idejo od zamisli do končnega izdelka oziroma storitve in ustrezno uporabo le-tega smo ob pomoči učiteljice Milene Renko javno predstavili vodstvu šole.

Knjižico Vodenje po učni gozdni poti – Srjanski hrib so učenci pripravili za namen javne predstavitve srjanske učne gozdne poti. Vodenje po njej so izvedli učenci naše OŠ za vse 7. razrede in jo predstavili tudi krajanom Šenčurja ter županu. Utrinki z naravoslovnega dne so prikazani na sliki 1, sliki 2, sliki 3 in sliki 4. Storitev so predstavili in oglaševali v občinskem časopisu Jurij.

Utrinki z naravoslovnega dne:

Slika 1: Začetek in predstavitev učne gozdne poti.

Slika 2: Učenci poslušajo navodila in rešujejo učne liste.

Slika 3: Ali je temperatura v gozdu, na gozdnem robu in izven gozda enaka ali različna?

Slika 4: Vrste ptic v gozdu.

3 Zaključek

V prihodnje nas čaka še veliko dela, saj nameravamo skupaj z ostalimi učenci interesne dejavnosti Ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost postaviti tri dodatne table na gozdni učni poti. Za to pa je

potrebno zbrati dovoljenja lastnikov zemljišč in sredstva za izdelavo in postavitev tabel, kar je delno že v teku. Vodenje po gozdni učni poti bodo učenci v okviru interesne dejavnosti izvedli za vse učence 7. razreda naše šole. Storitev nameravamo nuditi tudi krajanom Šenčurja in okoliškim šolam ter se povezati s Turističnim društvom Šenčur in Društvom upokojencev Šenčur.

Naša želja je predvsem mladim približati pomen in vlogo narave oz. gozda za ljudi in okolje, kjer živimo, in s tem oživiti Srjansko gozdno učno pot.

V prihodnjem letu želimo, da se v našem lokalnem okolju (Srjanska učna pot) postavi trim steza. Namen trim steze obsega spodbujanje zdravega življenjskega sloga s poudarkom na rekreaciji, povečanju kreativnega preživljanja prostega časa prebivalcev vseh starosti in skupin ter izboljšanje infrastrukture in dostopa do rekreativnih površin.

Ob koncu šolskega leta so učenci, ki so interesno dejavnost obiskovali, raziskali, kako so se učenci-učitelji počutili v vlogi učitelja. V vlogo so se učenci odlično postavili, saj so bili posebej pozorni na to, da so jim sledili vsi učenci–poslušalci ter da so učenci–poslušalci pravilno reševali dane naloge. Učenci–učitelji so bili izredno zadovoljni, saj so jih učenci–poslušalci upoštevali kot učitelje. Glede na pridobljeno izkušnjo učenci–učitelji sedaj bolje razumejo delo učitelja.

Večini učencem–učiteljem je bila vloga učitelja zelo všeč, saj so podajali svoje znanje naprej. Učitelje spoštujejo, ker opravljajo težko delo z veliko odgovornosti.

Učenci–poslušalci so bili z naravoslovnim dnem izredno zadovoljni, saj so naravoslovni dan pripravili učenci 9. razreda. Naravoslovni dan se jim je zaradi tega zdel bolj zanimiv. Sodelovali so, ker so želeli pridobiti novo znanje in ker so učenci 9. razreda vložili veliko truda za izvedbo naravoslovnega dne. Učencem–poslušalcem je bilo izredno všeč, saj so učenci–učitelji dajali jasna navodila in jim pomagali reševati naloge.

Večina učencev–poslušalcev bi z veseljem sprejelo vodenje naravoslovnega dne z namenom, da bi si pridobilo nove izkušnje in bi naslednje šolsko leto prevzelo vodenje naravoslovnega dne. Nekatere učence skrbi, če jih bodo učenci–poslušalci upoštevali in ali bodo naravoslovni dan pravilno izpeljali.

4 Literatura

Bajd, B.: Naravoslovje 7. Učbenik. Ljubljana: Modrijan, 2003.

Brancelj, A.: Biologija. Učbenik. Ljubljana: DZS, 2001.

Cankar, A.: Razvoj, implementacija in evalvacija modela za spodbujanje inovativnosti učencev v osnovnih šolah. Ljubljana. Interno gradivo, 2013.

Glažar, S. : Naravoslovje za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, 2002.

Logar, J.: Srjanska učna pot. Kranj. Interno gradivo, 2012.

Logar, J.: Kranj. Ustni vir, 2013.

Muller, W. in Vrezer, A.: Ptice Slovenije – mali priročnik. Ljubljana: DOPPS,1998.

Prah, J.: Gozdni rob. Pridobljeno s 25. 2. 2015 s http://sentjanz.si/index.php/goznaokna/435-gozdni-rob

Kuhajmo skupaj – Andreja Šuštar Konc

OŠ Franceta Prešerna Kranj, Slovenija, andreja.sustar-konc@sfpkr.si

Izvleček

Interesne dejavnosti so pomemben del vseživljenjskega učenja. Šola jih organizira zunaj šolskega pouka kot razširjeni program šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov in učence praktično uvajala v življenje in jih s tem usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa. Veliko je otrok, ki radi kuhajo, saj se radi lotijo česa koristnega, hkrati pa izražajo svojo ustvarjalnost. Kuhanje spodbuja razvoj otrokovega mišljenja, je pa tudi odlična priložnost za razvijanje motoričnih spretnosti. Pri interesni dejavnosti Kuhajmo skupaj imajo učenci možnost pripravljati že znane in nove jedi ter jih pokušati. Učijo se skupinskega dela in razdelitve vlog. Otroci so na jedi, ki jih sami pripravijo, ponosni, hkrati pa si razvijajo zdrav odnos do hrane, samostojnost in pozitivno samopodobo.

Ključne besede: interesne dejavnosti, otroci, kuhanje, učenje za življenje, spretnosti

Let’s Cook Together

Abstract

Joining different clubs is an important part of a lifelong learning. Our school organizes afterschool clubs after regular lessons as an extended school programme in order to give pupils a chance to discover and develop their interests. This is a practical way to introduce children into life and train them how to spend their free time usefully and healthily. There are many children who like to cook. They like doing something useful and at the same time they can express their creativity. Cooking encourages the development of children’s thinking and it is also an excellent opportunity to develop motor skills. In Let’s Cook Together club pupils can prepare dishes they already know as well as new ones and then taste them. They learn how to work in a group and take different roles. Children are very proud of the dishes they prepare, and at the same time they are developing a healthy attitude towards food, their autonomy and positive self-image.

Key words: afterschool activities, children, cooking, learning for life, skills

1 Interesne dejavnosti

Šola organizira za razvijanje različnih interesov učencev interesne dejavnosti, ki jih določi z letnim delovnim načrtom. V dejavnosti razširjenega programa, kamor sodijo tudi interesne dejavnosti, se učenci vključujejo prostovoljno. Vsaka šola program interesnih dejavnosti načrtuje na svoj način, ki je odvisen od šolskih in zunajšolskih dejavnikov. Specifiko interesnih dejavnosti v osnovni šoli predstavljajo predvsem interes učencev in pogoji za izvedbo ter možnost povezave z okoljem in za okolje. Interesne dejavnosti nimajo predpisanih učnih načrtov. To pomeni, da zanje ni opredeljenih standardov znanj, ki naj bi jih dosegli učenci. Učencev pri interesnih dejavnostih učitelji v šoli ne ocenjujejo.

1.1 Namen interesnih dejavnosti

Namen interesnih dejavnosti je razvijati interesna področja učencev s poudarkom na kakovosti izvedbe, ki se udejanja ob aktivnosti vseh, ki so vključeni v proces. Poudarjen je razvoj na učnem in socialnem področju, pri čemer učenci razvijajo produktivno mišljenje in so celostno, miselno in čustveno aktivni. V okviru interesnih dejavnosti lahko učenci poglabljajo in nadgrajujejo vsebine šolskega kurikula in spoznavajo vsebine, ki formalno niso predpisane oziroma predlagane. Temeljni namen interesnih dejavnosti je uporaba pridobljenih vedenj in znanj za preživljanje prostega časa, kar lahko služi kot izhodišče za nadaljnje izobraževanje.

1.2 Cilji interesnih dejavnosti

Interesne dejavnosti omogočajo uresničevanje naslednjih splošnih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

Učenci:

zadovoljujejo lastne potrebe;

razvijajo miselne procese, ki omogočajo širjenje in uporabo znanja in pripomorejo h globljemu razumevanju;

pridobljena znanja in sposobnosti usmerjajo v odgovorno ravnanje v naravnem okolju in družbenem življenju;

se moralno, intelektualno in osebnostno razvijajo;

spoznavajo in razvijajo spoštovanje do sebe in drugih;

medsebojno komunicirajo in razvijajo socialno-komunikacijske spretnosti in veščine;

presegajo meje med obveznim in razširjenim programom;

povezujejo teorijo s prakso;

spoznavajo poklicne interese;

spoznavajo potrebe po koristni in kulturni izrabi prostega časa in posledično možnosti zadovoljevanja interesov v poznejših obdobjih znotraj in zunaj institucionalnih okvirjev v smislu vseživljenjskega učenja.

1.3 Načela interesnih dejavnosti

Načela uresničevanja interesnih dejavnosti poudarjajo sodelovanje in soodločanje učencev v okviru razširjenega osnovnošolskega izobraževanja in vključujejo pomembne dejavnike z vidika ožjega in širšega okolja za vseživljenjsko učenje. Kakovostno izvajanje interesnih dejavnosti omogočajo naslednja načela:

načelo učenčevega interesa

načelo prostovoljnosti

načelo soustvarjanja in spodbujanje učenčeve lastne aktivnosti

načelo prehajanja

načelo vseživljenjskosti

načelo povezovanja

načelo sodelovanja

načelo (samo)vrednotenja

1.4 Znanja mentorjev interesnih dejavnosti

Izvajanje interesnih dejavnosti zahteva strokovno in pedagoško usposobljene ljudi. Mentor interesnih dejavnosti je lahko učitelj, ki v okviru svojih kompetenc avtonomno načrtuje in vodi program interesnih dejavnosti. Njegova vloga je vodenje, posredovanje in usmerjanje ter spodbujanje učencev k spoznavanju pomembnosti lastnega učenja in razvoja interesov.

1.5 Izhodišča za izvedbo interesnih dejavnosti

Izvedbeni del interesnih dejavnosti obsega načrtovanje, izvedbo in evalvacijo dela. Zanj so odgovorni mentorji posameznih interesnih dejavnosti v dogovoru oziroma ob sodelovanju s sodelavci. Sodelavci so lahko starši, člani različnih društev in drugi odrasli, ki izpolnjujejo pogoje za delo z učenci.

2 Kuhajmo skupaj

Izvedbeni pogoj za interesno dejavnost Kuhajmo skupaj je ustrezno opremljena učilnica za gospodinjski pouk, kar je na naši šoli zagotovljeno. Interesno dejavnost vodim že 7 let. Poteka vsak drugi teden dve ali tri šolske ure. V interesno dejavnost so vključeni učenci 4. in 5. razreda. Interesno dejavnost večinoma obiskujejo dekleta, čeprav so se v vseh letih našli tudi fantje, ki so bili zelo spretni za kuhinjskim pultom. Običajno interesno dejavnost Kuhajmo skupaj obiskuje okrog 12 otrok.

Cilji interesne dejavnosti Kuhajmo skupaj:

Učenci:

se usposobijo za enostavnejše pripravljanje hrane,

izvedejo posamezne postopke mehanske obdelave živil (rezanje, lupljenje, stepanje),

pri delu znajo pravilno in varno uporabljati osnovne gospodinjske pripomočke,

razvijajo odnos do dela,

si razvijajo odnos do ravnanja z živili,

upoštevajo osnovna načela osebne higiene in higiene delovnega mesta,

se naučijo pripraviti preprost pogrinjek,

razvijajo varčnost, vztrajnost, natančnost, občutek za estetiko,

razvijajo ročne spretnosti,

se navajajo na delo v skupini.

2.1 Načrtovanje

V uvodni uri interesne dejavnosti skupaj načrtujemo, kaj bomo tekom šolskega leta delali oz. katere jedi bomo pripravili. Učenci povedo svoje predloge, česa bi se radi naučili in katere jedi že znajo pripraviti. Jaz si vse stvari zabeležim in jim povem, da bodo uresničeni tisti njihovi predlogi, ki nimajo prezahtevnega postopka za izdelavo in ki so časovno izvedljivi. Tudi sama jim dam nekaj idej in predlogov. Povem jim tudi, da bomo pripravljeno hrano skupaj pojedli ter da interesna dejavnost Kuhajmo skupaj vključuje tudi pospravljanje, zato bomo morali učilnico vsakič zapustiti takšno, kot smo jo dobili. V preteklih letih se je pri nekaterih izkazalo, da je pospravljanje njihova šibka točka in jih je bilo včasih treba opozarjati na natančnost. V prvi uri srečanja se je potrebno dogovoriti za vsa pravila in učence seznaniti z njihovimi obveznostmi. Med njimi je tudi prinašanje zvezka, kamor se nalepijo ali zapišejo kuharski recepti. Dekleta, ki imajo dolge lase, pa morajo poskrbeti, da bodo lasje med delom speti. Na uvodnem srečanju si tudi natančno ogledamo gospodinjsko učilnico, da se seznanijo, kje so shranjeni vsi gospodinjski pripomočki.

2.2 Izvedba

Na začetku vsakega našega srečanja se usedemo za kuhinjsko mizo in jim povem kaj bomo pripravljali. Jedi so večinoma s seznama njihovih predlogov, včasih je tudi kakšna dodatna jed ali podobna varianta njihovi izbiri. Povem jim, katere sestavine bomo potrebovali in jih seznanim s postopkom priprave. Razdelimo se v skupine. Vsaka skupina dobi svoj recept. Običajno imajo skupine enako osnovno živilo, ki ga pripravijo na različne načine. Na primer: ko pripravljamo testenine, ena skupina naredi špagete s tunino omako, druga skupina peresnike s paradižnikovo omako, tretja skupina torteline s smetanovo omako. Včasih delamo v dveh skupinah. Na primer: ena skupina pripravi jabolčni zavitek, druga skutin zavitek. Ali ena skupina pripravi brokolijevo juho, druga cvetačno juho. Postopki, ki jih izvajajo učenci različnih skupin so običajno podobni. Preden začnemo s pripravo hrane, vedno poskrbimo za higieno ter si nadenemo predpasnike. Pri pripravi hrane učenci večinoma delajo samostojno. Sama jim določene stvari demonstriram, jih stalno nadziram, usmerjam in po potrebi priskočim na pomoč. Vmes jih tudi opozarjam na varnost pri delu, še posebej če rokujejo z noži ali z vročo posodo. Ko so jedi gotove, pripravijo pogrinjke in jedi postrežejo. Nato sledi pokušanje. Spodbujam jih, da vsi pokusijo vse jedi. Učenci običajno sami od sebe ocenjujejo jed svoje skupine in jedi drugih skupin. Po končanem obroku sledi pomivanje posode in pospravljanje. Ko je učilnica čista, v zvezek še zapišemo ali nalepimo kuharske recepte, ki smo jih tisti dan preizkusili.

2.3 Evalvacija

Evalvacija poteka na koncu vsakega našega srečanja, ko ugotavljamo, katere jedi so nam uspele, katere bi lahko še izboljšali ali napravili drugače. Ob koncu šolskega leta pa eno srečanje namenimo, da naredimo evalvacijo celotnega šolskega leta. Takrat učenci povedo, katere jedi so jim bile najbolj všeč in so jih potem pripravili tudi doma. Večinoma se na seznamu bolj priljubljenih jedi običajno znajdejo palačinke, testenine in torta. To so ob začetku tudi predlogi, ki se vedno znajdejo na seznamu želja za pripravo. Poleg teh pogosto pripravljamo piščančje zrezke na različne načine, rižote, razna peciva …V preteklem šolskem letu je naša šola sodelovala v projektu Evropska vas in smo pripravili tudi bolgarske in poljske jedi. Predlani smo pripravili sladke kolačke, ki smo jih postregli pred dobrodelnim

koncertom. Vsako leto pa v prednovoletne času spečemo piškote, ki jih prodajamo na novoletnem bazarju. Na koncu šolskega leta pregledamo in včasih še malo dopolnimo zvezek s kuharskimi recepti.

3 Zaključek

Veliko otrok z veseljem sodeluje pri pripravi hrane, če jim odrasli seveda to dovolimo. Smiselno je, da jih vključimo v proces pripravljanja hrane in jim omogočimo, da spoznajo različne vrste, oblike in stanja živil ter njihov pomen za rast in razvoj. Na ta način spontano pridobivajo zdrav odnos do hrane in prehranjevanja. Pri vodenju interesne dejavnosti Kuhajmo skupaj sem ugotovila, da so otroci veliko jedi sposobni pripraviti povsem samostojno. Izbrati je potrebno le ustrezen recept in jim dati dovolj časa. Učenci večinoma odhajajo iz interesne dejavnosti Kuhajmo skupaj zadovoljni, ponosni in siti.

4 Viri in literatura

Kolar, M., Komljanc, N., Kuščer, K., Arnejčič, B., Bizant, T. (2008). Koncept. Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Učenje v naravi o naravi-vključevanje učencev in dijakov v naravovarstvene projekte – Nina Ražen, Mojca Čadež

Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica, Slovenija, nina.razen@gmail.com

Izvleček

Splet naključij, tehnične težave in poletne temperature so bile povod, da smo na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica, zadnje tedne pouka biologije in naravoslovja v večji meri izvajali zunaj. Učenje v bližnjem gozdu se je izkazalo za pozitivno, učenci so ga dobro sprejeli, tudi učitelji drugih predmetov, pa so opazili njihov pozitiven učinek. Med poukom smo se spogledovali z gozdno pedagogiko, ki dobiva vse večje veljavo, smiselno pa je povezovanje pridobljenih znanj tudi s pridobivanjem za znanost pomembnih podatkov. V Sloveniji imajo učenci in dijaki veliko možnosti udejstvovanj in sodelovanja pri različnih naravovarstvenih projektih, ki bi jih bilo smiselno izkoristiti, med drugim lahko sodelujemo pri opazovanjih in preučevanjih rastlin, žuželk, ptic, dvoživk, plazilcev, netopirjev, velikih zveri, morskih sesalcev in drugih.

Ključne besede: gozd, učilnica v naravi, gozdna pedagogika, naravovarstveni projekti, sodelovanje učencev

Learning in nature about the nature-inclusion od students in environmental projects

Abstract

Coincidents, technical problems and summer temperatures were the reason why we performed science and biology lessons out of school in nature at elementary school of Anton Tomaž Linhart Radovljica. Learning in the nearby forest turned out to be a welcome and positive change. The

students accepted it well and teachers of other subjects, however, noticed their positive effect. During the lessons we were flirting with forest pedagogic, which is gaining increasing importance. On the other hand it is reasonable to combine the acquired knowledge with the real science. In Slovenia pupils and students have a lot of opportunities to participate in various nature conservation projects. Why not taking this opportunity? We are welcome to participate in observations and studies of plants, insects, birds, amphibians, reptiles, bats, large carnivores, marine mammals and others. .

Key words: forest, classroom in nature, forest pedagogic, nature protection projects, student participation

1 Uvod

V zadnjih desetletjih nevroznanost dokazuje, da aktivnosti v naravi spodbujajo razvoj možganov, kar krepi otrokove sposobnosti na vseh področjih. Otroci, ki so redno v naravi, imajo namreč bolj razvite motorične veščine in so bolj zdravi. Razvoj otroka na vseh področjih – kognitivni, socialni, čustveni, govorni in motorični – poteka v naravi spontano, na maksimalni možni stopnji, seveda ob prosti igri, izkustvenem in situacijskem učenju ter gibanju (Planinšek et al. 2018). Strokovnjaki ugotavljajo, da so ljudje vedno bolj odtujeni od narave in njenih dobrin, zato bi morali pripadnike različnih generacij pogosteje povabiti v gozd. Učenje v gozdu najučinkoviteje poteka v obliki izkustvenega učenja, ki vključuje dojemanje z vsemi čutili, pa tudi s srcem in glavo (Planinšek et al. 2018). In ni nujno, da učni načrt obravnava ravno temo gozd. Z nekaj iznajdljivosti je mogoče v naravi obravnavati tudi druge tematike. Tako bi lahko učenci in dijaki preko izkustvenega učenja z inovativnimi pedagoškimi pristopi spoznavali zakonitosti narave ter hkrati pridobili poglobljeno znanje in razumevanje snovi, sistemov in okolja. Pogosto se pri komunikaciji z javnostmi uporabljajo koncept »forest related environmental education«, ki bi ga lahko prevedli »z gozdom povezana okoljska vzgoja« (Planinšek et al 2018), ki pa se vedno bolj povezuje s pojmom gozdna pedagogika. Slovenija se je na evropski zemljevid gozdne pedagogike postavila v devetdesetih letih prejšnjega stoletja zdaj pa že nekaj let na tem področju vlada zatišje (Planinšek et al. 2018), a zanimanje za omenjeno področje je veliko. kar nakazujejo številne aktivnosti Zavoda za gozdove Slovenije (Odnosi z javnostmi Zavoda za gozdove Slovenije, 2017), Inštituta za gozdno pedagogiko (Györek, 2013), Gozdarskega inštituta Slovenije (Vilhar in Rantaša, 2016) ter vse več aktivnih članov v Mreži gozdnih vrtcev in šol Slovenije (Mreža gozdnih vrtcev in šol, 2017). Posameznikov odnos do narave odraža tudi njegov odnos do sočloveka in življenjskih vrednot, zato je vzgoja mladih o naravi, procesih v naravi in okolju, o prijaznem ravnanje z okoljem nujna. In z naravo ter njenimi viri in procesi je povezano vse. Nekega dne, bodo namreč prav prav oni odločevalci naše prihodnosti.

2 Pouk v gozdu

Pouk biologije in naravoslovja v višjih razredih osnovne šole ponuja veliko možnosti, za predajo znanja učencev zunaj, v naravi in ne le v okviru naravoslovnih, tehniških dni in taborov. Činčera in Holec (2016) sta med pregledom več kot sedemdesetih študij namreč ugotovila, da je en obisk gozda za vzgojo in izobraževanje premalo. Spodbujata ciljno usmerjene in dolgoročne aktivnosti, kar dosežemo z večkratnim obiskom gozda in drugih površin zunaj zidov učilnic.

Splet okoliščin, tehnične težave in visoke poletne temperature so bile povod, da smo na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica, konec šolskega leta 2017/2018 običajen pouk biologije in naravoslovja pričeli izvajati zunaj pogosteje kot ponavadi. Pouk v naravi izvajamo že nekaj časa tako v

jesenskem kot tudi spomladanskem času. Poleg gozdnega ekosistema spoznavamo tudi travnik, vrt, močvirje,… Pozitivni odzivi učencev in učiteljev so nas spodbudili, da smo izven učilnice preživeli kar čim več časa. V neposredni bližini šole se na manjši vzpetini nahaja mešan gozd, s klopmi in senčnimi jasami, ki nam je omogočil izvajanje pouka zunaj za učence od 6.- 9. razreda osnovne šole. Tudi 45min je bilo dovolj, da so se učenci preobuli in preoblekli, prišli do gozda, ter povzeli lekcijo ure. Pouk zunaj smo izvedli v 15 razredih, rezultatov nismo merili in kvantificirali. V pouk pa smo poleg spoznavanja gozda in rastlin, ekosistemov, vključili tudi poglavja biodiverzitete, vplivov človeka na okolje, spoznavanje snovi, kamnin, zgradbo človeka in delovanje organskih sistemov, genetiko in drugo. Učenci so imeli možnost svoje znanje takoj prenesti v prakso in ga nadgrajevati. Učitelji drugih predmetov, h katerim so se učenci kasneje vračali, pa so omenili pozitivne učinke, kot so bili večji mir, zbranost in sodelovanje pri pouku, ter lažje sledenje tekoči snovi.

Slika 1: Devetošolci med gradnjo ogromnih molekule DNA iz naravnih materialov v naravi. (Foto: Nina Ražen)

Slika 2: Šestošolci pri predstavitvi kamninske zgradbe Slovenije. (Foto: Nina Ražen)

3 Učilnice v naravi

Gozdovi so simbol Slovenije, del naše pretekle in sedanje identitete. Pokrivajo velik del površine Slovenije in sicer 63%.Po količini gozdov je Slovenija na tretjem mestu v Evropi, za Švedsko in Finsko (Resolucija 2008). Zato učilnice v naravi niso daleč. Tudi v mestih so parki in obronki gozdov povečini nedaleč stran. Smiselno bi jih bilo bolje izkoristiti.

Centri šolskih in obšolskih dejavnosti prepoznavajo gozd kot najboljšo učilnico (Planinšek et al 2018), ki jo imajo mnogi učenci možnost spoznati. Če nam zmanjka idej, kako osvežiti izvedbo učnega načrta jih mnogo lahko najdemo na 114 straneh priročnika za učenje in igro v gozdu avtorjev Vilhar in Rantaša (2018). Nekaj jih je navedenih tudi v gozdno učnem načrtu za osnovne šole na Orlovi učni poti v Kočevski reki (Györek et al. 2018) in drugje. Slednja, je le ena od obstoječih 120 gozdnih učnih poti v

Sloveniji (ZGS), ki bi jih učitelji z učenci in dijaki lahko večkrat obiskali. Prav tako, kot katerega od 18 naravnih in geoparkov Slovenije predstavljenih v brošuri Naravni parki (Renko 2018).

4 Možnosti za sodelovanje z raziskovalci in zbiranje uporabnih podatkov

Če nam možnosti omogočajo pa je smiselno izvedbo učnega načrta tudi nadgraditi z povezovanjem z drugimi institucijami in ustanovami. Različna naravoslovna in naravovrstvena društva ter parki in centri nas vabijo k sodelovanju in raziskovanju, ki jih lahko najdemo na njihovih spletnih straneh. Zakaj učenci in dijaki nebi pridobljenega znanja uporabili v praksi in se spoznali z različnimi načini proučevanja različnih rastlinskih in živalskih vrst, morda zbiranja podatkov in z njihovo obdelavo. Tako lahko učenci sprevidijo tudi uporabno vrednost nalog, ki jim jih zadajamo. Če že ne s celotnimi razredi, pa te priložnosti lahko izkoristimo v okviru interesnih dejavnosti in izbirnih predmetov.

Smiselno je naučeno preizkusiti tudi v praksi. V Sloveniji imamo srečo, da se lahko pridružimo mnogim raziskovalcem in strokovnjakom pri njihovem delu praktično po celi Sloveniji, ter tako pomembno prispevamo tudi k ohranjanju različnih vrst.

Tako se lahko pridružimo največji nevladni organizaciji za varstvo narave v Sloveniji - Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije na ornitološkim sprehodom ali popisom ptic v naseljih v zimskem času (www.ptice.si). Na spletnih straneh Vidrinega centra Lutra (www.lutra.si) in projekta Aquaviva (www.aquaviva.si), lahko najdete nekaj idej za izboljšanje življenjskega okolja različnih vodnih živali. Slovenskemu društvu za morske sesalce - Morigenosu, pri raziskovanju in varstvu delfinov (www.morigenos.org). Slovenskemu društvu za proučevanje in varstvo netopirjev morda pri izdelavi in postavljanju netopirnic, spoznavanju njihove prisotnosti, ekologije ter sodelovali pri njihovi ohranitvi (http://www.sdpvn-drustvo.si). Društvu Dinaricum –Društvu za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov pri zbiranju podatkov o prisotnosti volkov in šakalov v Sloveniji (www.dinaricum.si). Herpetološkemu društvu (http://www.herpetolosko-drustvo.si) pri prenašanju dvoživk čez cesto ter preprečevanju negativnega vpliva invazivnih vrst, morda pa tudi pri delovanih akcijah ohranjanja močvirske sklednice in plavčka. K sodelovanju pri dejavnostih, zbiranju fotografij in izboljšanju habitata metulja deteljinega modrina vabijo tudi člani Slovenskega entomološkega društva Štefana Michielija (SEDŠM) in mnogi drugi.

Tudi z uporabo novejših tehnologij, spletnih aplikacij in spletnih portalov v praktične namene lahko seznanite svoje učence na primer pri beleženju tujerodnih in invazivnih vrst gliv, rastlin, žuželk in sesalcev (www.invazivke.si) ali pa ogroženih rogačev, alpskih, bukovih in hrastovih kozličkov preko portala ZRSVN Sporoči vrsto (www.sporocivrsto.si), ali pa pri zbiranju podatkov in fotografij za Bioportal (www.bioportal.si) in še veliko bi lahko našteli.

Na nas je, da mlade naučimo, da znajo prepoznati bogastvo narave in se postaviti v njen bran, če in ko je ogrožena.

5 Viri in literatura

Aquaviva- Projekt živa voda-od biodiverzitete do pipe (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://aquaviva.si/sodeluj/delavnice

ARTEMIS 2018: Spletni portal Invazivke. (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.invazivke.si

BIOPORTAL (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www .bioportal.si

Činčera J., Holec J. Terénní výuka ve formálním vzdělávání/Outdoor education in formal education. Charles University E-journal for Environmental Education. 2016. Dostopno na naslovu: https://doi.org/10.14712/18023061.533

SEDŠM- Slovenskega entomološkega društva Štefana Michielija (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: https://sites.google.com/site/deteljinmodrin/home

Dinaricum- Društvu za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.dinaricum.si

DOPPS- Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije . (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www .ptice.si

Györek, N. Gozdna pedagogika v Sloveniji - priložnost za povezovanja in nova znanja. Gozdarski vestnik, letnik 71, številka 4, str. 225–234. 2013.

Györek, N. Gozdni učni načrt za osnovne šole na Orlovi učni poti v Kočevski regi. (citirano 8.8.2018)

Dostopno na naslovu: http://life-kocevsko.eu/wp content/uploads/2015/02/Orel_Kocevsko_A4_26.3.2018.pdf

LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.lutra.si

Morigenos, Slovensko društvo za morske sesalce. (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.morigenos.org

Mreža gozdnih vrtcev in šol. 2017. (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.gozdnivrtec.si/sl/

Odnosi z javnostmi Zavoda za gozdove Slovenije. 2017. (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.zgs.si/slo/delovna_podrocja/delo_z_javnostmi/delo_z_javnostmi/index.html

Planinšek, Š., Vochl, S., Flajšman, K., Vilhar, U., Železnik, P., Habič, Š.: Gozdna pedagogika – pot do vzgoje ljudi za trajnostni razvoj družbe. Gozdarski vestnik 76 (2018) 1.

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu: Zveza gozdarskih društev Slovenije, Gozdarska založba: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 108 str. 2008.

Renko M. 2018: Naravni parki Slovenija, Slovenska Turistična organizacija, 60 str. (https://issuu.com/slovenia/docs/naravni.parki-slovenija)

SDPVN- Slovensko društvu za proučevanje in varstvo netopirjev. (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.sdpvn-drustvo.si/

SHS Slovenskem herpetološkemu društvu (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.herpetolosko-drustvo.si/

Vilhar, U., Rantaša, B. (ur.). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Gozd eksperimentov. Ljubljana,

Silva Slovenica, Gozdarski inštitut Slovenije: str. 108. 2016.

ZRSVN Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – portal Sporoči vrsto (citirano 8.8.2018) Dostopno na naslovu: http://www.sporocivrsto.si

Mladi gledališčniki – Nina Tomšič

Osnovna šola Martina Konšaka, Slovenija, nina.tomsic@amis.net

Izvleček

Razvijanje dramske igre v okviru interesne dejavnosti v prvem triletnem obdobju osnovnega izobraževanja in v okviru neobveznega izbirnega predmeta v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju ponuja številne možnosti za razvoj dramskih vsebin in aktivnosti, povezanih z njimi, ki niso zgolj del učnega načrta slovenščine. V prvem triletnem obdobju šolanja mentorji dramske interesne dejavnosti učence popeljemo v svet tovrstne izrazne umetnosti, v svet šolskega gledališča. Skozi igro vlog in dramatizacije želimo učencem približati otroško dramatiko in pozitiven odnos do nje, hkrati pa razvijamo njihovo samozaupanje, osebno zadovoljstvo in spretnosti gibanja na šolskem odru. Z dramskimi aktivnostmi spodbujamo kreativno izražanje in stimuliramo domišljijo, razvijamo spretnosti branja in besedišče, izboljšujemo govor in izreko. Omenjene aktivnosti in potenciale lahko z učenci nadgradimo tudi v okviru neobveznega izbirnega predmeta umetnost, pri katerem doživljajo gledališko umetnost skozi lastne aktivnosti, samostojno delo in raziskovanje.

Ključne besede: dramska igra, domišljija, izrazna umetnost, kreativno izražanje, lastna aktivnost

Young People of the Theatre

Abstract

Developing theatrical performance in the context of an extracurricular activity in the first triennium and in the context of an optional elective course in the second triennium of primary education offers numerous opportunities for the development of theatrical content and associated activities which are not only a part of the course syllabus for Slovene. In the first triennial of primary education, mentors of the extracurricular activity of Theatrical Performance lead the students into the world of this expressive art, into the world of student theatre. Using role play and dramatisation, we want to bring children's drama closer to the students and evoke a positive attitude towards it while also develop students' confidence, personal satisfaction, and the skills of moving across the school stage. Drama activities encourage creative expression and stimulate imagination, develop reading skills and vocabulary, and improve speech and pronunciation. These activities and students' potential can be further upgraded and developed in the context of the optional elective course in Arts where students experience dramatic arts through their own activities, independent work, and research.

Key words: theatrical performance, imagination, expressive art, creative expression, own activity

1 Gledališka umetnost v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju

V okviru obveznega programa osnovne šole se učenci prvega triletnega obdobja pri pouku slovenščine pri obravnavi literarnih besedil srečajo tudi z dramskimi vsebinami.

Učenci v skupini dramatizirajo pravljice, pesmi ali prozna besedila ter izdelajo lutke. Samostojno in tekoče berejo krajša dramska besedila po vlogah in poiščejo primerne glasove za dramske osebe ter jih spreminjajo glede na spreminjajoče se lastnosti oseb. Ob branju krajšega dramskega prizora razlikujejo navedbo osebe od njenega dramskega govora. Književna besedila dramatizirajo in nadgradijo z

gledališkimi izraznimi sredstvi: igra vlog, izdelava lutk, nakazovanje scene, kostumov. Ob koncu prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja pišejo tudi dvogovore po vzorcu dramskih prizorov (Učni načrt. Slovenščina, 2011).

Učencem je tako omogočena možnost postopnega vstopanja v svet dramske umetnosti. Z igro vlog razvijajo domišljijo, kreativnost, sposobnost vživljanja v posamezne like, bogatijo besedišče, se učijo pravilne izgovorjave besed, sproščenega nastopanja, medsebojnega sodelovanja, razvijajo bralne veščine in spoznavajo osnovno zgradbo dramskega besedila. S pripravo scene, z izdelavo preprostih kostumov in oživitvijo dramskih likov se dotaknejo tudi nekaterih gledaliških izraznih sredstev.

Interesna dejavnost »mladi gledališčniki«

Razširjeni program v osnovni šoli učencem omogoča, da sledijo lastnim interesom, kar pomeni, da interesne dejavnosti predstavljajo pomemben del vseživljenjskega učenja. Namen interesnih dejavnosti je razvijati interesna področja. V okviru teh lahko učenci tudi poglabljajo in nadgrajujejo vsebine učnega načrta ter spoznavajo vsebine, ki formalno niso predpisane oziroma predlagane (Kolar, 2008).

Na naši šoli ponujamo pestro paleto interesnih dejavnosti in ena izmed teh je tudi dramska dejavnost »mladi gledališčniki«. Dejavnost je namenjena učencem prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, torej najmlajšim. Srečanja potekajo enkrat tedensko dve šolski uri. V skupini je osem do dvanajst učencev. Pri izvajanju dejavnosti se trudimo zadovoljevati interese učencev, hkrati pa skušamo razvijati njihove spretnosti, sposobnosti in že pridobljena znanja s področja dramske umetnosti. Člani interesne dejavnosti dopolnjujejo in nadgrajujejo znanja s področja dramatike, ki so jih pridobili pri pouku slovenščine. Aktivnosti v okviru dramske interesne dejavnosti za mlajše učence potekajo starostni stopnji primerno. Udejstvovanje v omenjeni interesni dejavnosti za najmlajše je prostovoljno in hkrati predstavlja tudi koristno preživljanje prostega časa.

»Vsaka ura krožka naj obsega vse zvrsti navedenih vaj: telesne, dihalne in govorne vaje, dramsko improvizacijo in kasneje študij dialogov in pesmi. Za male otroke (med sedmim in desetim letom) je mogoče raznovrstne vaje, ki naj jih obsega vsaka ura krožka, spraviti na skupni imenovalec, s tem da jih povežemo z določeno temo, kot je na primer gozd« (Ahačič, 1969, 37).

Delo z mladimi gledališčniki poteka tako, da najprej poskrbimo za prijetno vzdušje, ki je pogoj za kasnejše ustvarjalno delo. Na začetnem srečanju izvedemo nekaj iger (za spoznavanje, za graditev medsebojnega spoštovanja in zaupanja), nato pa učenci povedo, zakaj so se vključili v izbrano interesno dejavnost.

Na naslednjih srečanjih učencem razložimo postopek nastajanja predstave, povemo jim tudi o suhoparnih delih (bralne vaje). Nadaljnje dejavnosti popestrimo z igrami ali s preprostejšimi improvizacijami iz vsakdana. Z njimi učenci izrazijo pristnost in domiselnost, plašni in zadržani pa premagajo strah pred nastopanjem.

Naša začetna skupna srečanja torej temeljijo na različnih vajah, ki jih učenci izvajajo skozi igro. Na srečanjih sprva izvajamo vaje za zaupanje, različne gibalne igre, vaje za obvladovanje prostora, vaje za krepitev ustvarjalnosti in besednega zaklada, šele nato učence soočimo z besedilom, govorno tehniko, dihalnimi vajami, govornimi vajami, s spontanostjo in sproščenostjo nastopanja.

Prvo srečanje z besedilom izvedemo tako, da učencem pripovedujemo zgodbo, šele zatem se lotimo branja, med katerim čim bolj nazorno slikamo dogajanje. Nato oblikujemo lastne predstave

dogajalnega prostora, označimo lastnosti likov, značaje in raziščemo odnose med njimi. Učenci skušajo po spominu odigrati posamezne like in skupaj se odločimo, kdo bi bil primeren za katero izmed vlog.

Med bralnimi vajami, ki potekajo sede v krogu, dramsko besedilo sproti pojasnjujemo. Sprva vadimo prizore po delih, nato pa celotno besedilo. Ko je delo z besedilom prenaporno, izvedemo različne igre za popestritev: vaje za krepitev pozornosti, orientacijo v prostoru in za razvijanje koordinacije telesa.

Bralnim vajam sledijo vaje postavitve igralcev, vaje gibanja in obvladovanja telesa v prostoru in na odru. Premike po prostoru oblikujemo skupaj, na podlagi likov in njihovih medosebnih odnosov. Tako z učenci gradimo razgibanost predstave, oblikujemo like in dogajanje.

Pred pričetkom premiere vadimo besedilo v celoti in si zapomnimo morebitne popravke ter druge posredovane povratne informacije.

Zadnje ure srečanj mladi igralci spoznavajo kostume in se privajajo na sceno, morebitno glasbeno podlago in osvetlitev.

Pred prvo postavljeno predstavo še nekajkrat preigramo celotno dramsko besedilo in izvedemo generalko na odru. Po odigrani prvi predstavi se z učenci pogovorimo o občutkih, ki so jih doživljali v času nastopanja. Ogledamo si tudi posnetek igrane predstave, analiziramo naše delo in skušamo odpraviti morebitne pomanjkljivosti do naslednjih nastopov.

Mladi gledališčniki na naši šoli delujejo že deveto leto. Z dramskimi uprizoritvami smo se sprva predstavljali na šolskem odru, od leta 2012 pa se udeležujemo tudi različnih gledaliških srečanj izven šole. Na ogled predstav povabimo učence naše in sosednje šole, otroke iz vrtca in seveda tudi starše. Z dvema igranima predstavama smo se uvrstili tudi na Regijsko srečanje otroških gledaliških skupin. Zadnjo izmed predstav smo zasnovali skupaj s šolsko folklorno skupino in tako prepletli ljudsko plesno izročilo z dramsko igro, hkrati pa razvijali načelo sodelovanja.

Čeprav prvotni namen dramske interesne dejavnosti ni postavitev dramske predstave, pa se kljub temu lahko pohvalimo, da smo v vseh teh letih na oder postavili enajst otroških gledaliških predstav in prav vse so za seboj pustile nepozaben del otroške gledališke ustvarjalnosti.

Gledališka umetnost v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Pri pouku slovenščine v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju je opaziti nadgradnjo dramskih aktivnosti.
Učni načrt za slovenščino opredeljuje, da učenci na področju dramatike improvizirajo, ločijo in opišejo zgradbo dramskega besedila, razumejo dramsko dogajanje, razlikujejo glavne in stranske osebe v predstavi ter zaznavajo njihove lastnosti in čustvena stanja. Opazujejo prvine gledališke predstave, svoja opažanja primerjajo in utemeljujejo. Lastno domišljijsko-čutno predstavo primerjajo z osebami, sceno in kostumi. Glasno berejo besedilo, razčlenjeno na več prizorov in po vlogah. Pri tem izražajo spremembe razpoloženja oseb in govorijo čim bolj naravno, torej skladno z dogajanjem in okoliščinami. Po skupinah uprizorijo odlomek oziroma krajše dramsko delo ali odrsko postavitev mladinske oziroma otroške igre (Učni načrt. Slovenščina, 2011).

2.2 Neobvezni izbirni predmet umetnost: gledališka dejavnost – drama

V okviru neobveznega izbirnega predmeta učenci drugega triletnega obdobja spoznavajo osnovne strukture gledališča in dramskega besedila, usvajajo osnovna igralska izrazna sredstva, razvijajo

občutek za prostor, govorno in telesno interpretacijo, ustvarjajo idejna besedila ter lastna dramska besedila. Razvijajo sposobnosti za individualno in skupinsko delo ter interakcije s soigralci, prostorom, z likovnimi in drugimi prvinami predstave ter krepijo zaupanje in samozavest. Improvizirajo in ustvarjajo krajše gledališke prizore ter doživeto in estetsko poustvarijo otroške oziroma mladinske gledališke predstave (Učni načrt. Umetnost, 2013).

Cilje, zapisane v učnem načrtu za neobvezni izbirni predmet umetnost, učitelji uresničujemo selektivno glede na sposobnosti, spretnosti, motivacijo, interese in predznanje učencev. Skladno s poklicno etiko, osebno estetiko in lastnim poznavanjem življenja ter sveta lahko dodajamo, dopolnjujemo, zamenjujemo in prilagajamo cilje glede na interese in sposobnosti učencev, glede na svoja predznanja in usposobljenosti za delo, glede na razmere za delo itd., vendar moramo slediti temeljni usmeritvi in namenu izbirnega predmeta (Učni načrt. Umetnost, 2013).

V okviru neobveznega izbirnega predmeta razvijamo ustvarjalnost in inovativnost učencev. Tako spoznavajo sebe ter razvijajo lastno samopodobo in samozavest. Spodbujamo in usmerjamo jih, da prevzamejo lastno pobudo za učenje in so vseskozi aktivni. Omogočimo jim raziskovanje in s tem doživljanje gledališke umetnosti.

Na naši šoli neobvezni izbirni predmet umetnost: gledališka dejavnost – drama poteka že nekaj let. Prvič smo ga vpeljali v šolskem letu 2014/2015. K predmetu so vključeni učenci, ki gojijo zanimanje in pozitiven odnos do te vrste umetnosti. To so večinoma učenci, ki so v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju že obiskovali dramsko interesno dejavnost, nekaj pa je tudi takšnih, ki so jih naše gledališke predstave pritegnile in se želijo še sami preizkusiti v vlogi igralca. Predmet izvajamo v heterogeni skupini in po fleksibilnem urniku, kar pomeni, da se v posameznem ocenjevalnem obdobju srečujemo po dve šolski uri. Učne ure potekajo v sproščenem vzdušju. Začnemo jih z vajami za koncentracijo, koordinacijo, krepitev zaupanja v sebe, soigralca in skupino. Vse te vaje vpletamo tudi v druge učne ure, predvsem tiste nekoliko bolj suhoparne, ko se spopadamo z besedilom. Nekaj učnih ur posvetimo tudi gibanju, nebesednemu izražanju in improvizaciji. Po nekaj srečanjih se odločimo, ali bomo predstavo oblikovali po dramski predlogi ali pa jo bodo ustvarili učenci sami. Največkrat smo se lotili igre po dramski predlogi, eno šolsko leto pa je bila realizirana ideja, da tudi vsebinski del predstave ustvarijo učenci. Seveda so bili deležni spodbud in pomoči pri razvijanju zamisli.

Pri učnih urah besedila glasno prebiramo, jih analiziramo, nato pa skušamo izbrati primerne vloge za posamezne učence. Vsakdo izbere lik zase in se z njim predstavi skupini. Skupaj se odločimo, kateri lik je najprimernejši za posameznika. Na naslednjih urah določimo koncept uprizoritve, narišemo kostume in sceno. Predlagano sceno na srečanjih tudi izdelamo, ob tem pa so nam v pomoč učenci neobveznega izbirnega predmeta tehnika. Nekaj časa namenimo tudi izdelavi preprostejših kostumov. Izdelamo tiste elemente, ki jih lahko, doma pa poiščemo oblačila, ki ustrezajo likom iz predstave. Zadnje ure posvetimo vajam gibanja na odru in uprizoritvi celotnega besedila. Predstavo zaigramo sošolcem in staršem. Po odigrani predstavi spregovorimo o občutkih in analiziramo delo.

Zaključek

Razširjeni program dela ponuja osnovnošolcem v sproščenem vzdušju in v družbi vrstnikov različne možnosti prenosa znanja. Tako interesne dejavnosti kot tudi neobvezni izbirni predmeti učencem omogočajo razvoj lastnih interesov, ustvarjalnosti in radovednosti, hkrati pa jim ponujajo možnost za vseživljenjsko učenje. Takšne oblike dela dopuščajo prednost tudi učiteljem, saj omogočajo svobodnejši ter pestrejši pristop pri prenosu znanj na učence, ob tem pa jim nudijo možnost uresničitve morebitnih lastnih interesov.

Viri in literatura

Ahačič, D.: Mladina na odru: priročnik za aktivno in gledališko vzgojo na osnovnih in srednjih šolah. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1969.

Kolar, M.: Interesne dejavnosti za devetletno osnovno šolo: program osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

Učni načrt. Program osnovna šola. Umetnost: neobvezni izbirni predmet. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, 2013.

Znanje širimo na različite načine: Projekti – Jelena Trošić

Osnovna škola “France Prešern” Beograd, Srbija, bibliotekafp@gmail.com

Sažetak

Ovaj rad ima za cilj da predstavi projektnu nastavu baziranu na projektu kao vidu učenja i sticanja funkcionalnog znanja. Počevši od školske 2018/2019. Ministarstvo prosvete Republike Srbije u školama u Srbiji uvodi projektnu nastavu kao obavezni tip nastave u prvom i petom razredu. Nastavnici prolaze obuku koja im pomaže da se pripremaju za ovaj način nastave koji razvija partnerstvo između učenika i nastavnika u procesu učenja. Sve to ima za cilj da učenici upravljaju procesom učenja i razumeju naučeno. Pored predstavljanja projekta kao oblika projektne nastave u istorijskom kontekstu, definisanja faza u projektovanju školskog projekta, u radu će biti predstavljeni i primeri projekata koji su realizovani u OŠ”France Prešern” iz Beograda.

Ključne reči: projektna nastava, projekti, projektni plan, primeri iz prakse

Spreading knowledge in different ways: Projects

Abstract:

This work aims to present school projects as a form of learning and acquiring functional knowledge. Starting with 2018/19 school year, the Ministry of Education of the Republic of Serbia introduced project - based learning as a mandatory type of teaching in the first and the fifth grades. Educators receive training that helps them prepare for this way of teaching that develops a partnership between students and teachers in learning process. Moreover, this work will present project - based learning in its historical context, define the phases in the design of a school project, and provide the examples of the projects that were conducted in “France Presern” Elementary.

Key words: project teaching, projects, project plan, examples from practice

Projektna nastava i projekti

“Najbolja obuka nije ona koja nam pruža puke informacije,

već ona koja naš život usklađuje sa sveopštim postojanjem”

TAGORA

Projektno učenje predstavlja dinamičan pristup nastavi u kojem učenici istražuju problem, razvijaju veštine i stiču dublje znanje. Projektna nastava je širi pojam od projekta, a projekat može da zadovolji zahteve projektne nastave ukoliko uključuje sve učenike koji su u partnerskom odnosu sa nastavnicima, uključuje različite oblike i metode rada, ukoliko je usmeren na ostvarivanje ishoda u program nastave i učenja, i ukoliko učenici mogu da prezentuju produkt svog istraživačkog rada koji će podrazumevati evaluaciju i vrednovanje. Imajući to u vidu, kao i uzimajući u obzir iskustvo evropskih zemalja, Ministarstvo prosvete Republike Srbije u saradnji sa Zavodom za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja odlučilo je da od školske 2018/2019. godine uvede projektnu nastavu kao obavezni tip nastave u prvom i petom razredu Osnovne škole i prvom razredu Gimnazije. Nastavnici su prošli obuku, a od primera projekata koje su osmislili na praktičnim radionicama biće formirana baza znanja koju će kasnije svi koristiti. Pored ove obuke nastavnici su se upoznali i sa pojmom preduzetništva koja će se, takođe, negovati i razvijati kod učenika u toku nastavnog procesa.

Osnove projektne nastave

Pogrešno je mišljenje da je projektna nastava novina koja je došla sa novim tehnologijama. Naime izraz projektna nastava su u literaturu ’30 – ih godina prošlog veka uvela dva pedagoga. Prvi je Džon Devej koji je promovisao ideju „učenja kroz rad“ i izneo uverenje da učitelj nije u školi da nametne određene ideje ili da oblikuje određene navike u detetu, već da bira uticaj koji će detetu pomoći da da pravilan odgovor na zadatak. Drugi je Vilijam Kilpatrik, kolega i naslednik Džona Deveja. On je verovao da nastavnik treba da bude „vodič“, a ne autoritativna figura. Za projektnu nastavu najbolje je da nastavnik i učenici zajedno odrede temu, podele istraživačke zadatke, opredele se za oblast koja im najviše odgovara za izučavanje, da samostalno prikupljaju relevantne informacije, analiziraju ih i prezentuju rezultat svog rada. U centru projektne nastave više nije nastavnik, već učenici, a nastavnik je tu da motiviše, kanališe ideje, proverava informacije, podstiče i prezentuje, zajedno sa učenicima, rezultate rada. S obzirom na to da projektna nastava iziskuje dodatno angažovanje, potrebno je da bude detaljno isplanirana kako bi se postigli zadati ciljevi. Takođe, različiti tipovi projekata zahtevaju i različitu organizaciju. Svakako su projekti na nivou jednog odeljenja manje obimni, manje zahtevni, iziskuju manje i vremena i angažovanja, nego razredni projekti ili projekti na nivou škole.

Faze projektne nastave:

Definisanje teme i ciljeva projekta

Detaljno planiranje aktivnosti (tema se pretvara u zadatke koji mogu zadirati u različite nastavne oblasti.(Veoma je bitno da sami učenici budu zainteresovani za odabrani problem i da u vezi sa njim imaju bar izvesna iskustva)

Realizacija aktivnosti

Prikaz dobijenih rezultata (pisani izveštaji, nacrti, skice, slajdovi, tabele sa neophodnim podacima)

Evaluacija

Primer Projektnog plana „Библио–book авантуре” možete pogledati na sajtu http://skolskabibliotekafp.weebly.com/1055108810861112107710821090108 0.html

Primeri iz prakse

Projekat “Dani sećanja”

Projekat „Dani sećanja” nastao je u saradnji između Narodne biblioteke Srbije, Kuće Ane Frank iz Amsterdama, i švedsko - srpske organizacije Terraforming, uz podršku delegacije Republike Srbije u Međunarodnoj alijansi za sećanje na holokaust (International Holocaust Remembrance Alliance – IHRA). U okviru projekta, edukativna izložba i radionica „Čitamo i pišemo sa Anom Frank” je prevedena i adaptirana za upotrebu u školama i bibliotekama u Srbiji. Koncept je razvijen u Kući Ane Frank u Amsterdamu 2010. godine, i sa velikim uspehom je korišćen u bibliotekama širom Holandije. Izložba „Čitamo i pišemo sa Anom Frank” je predstavljena u više zemalja sveta, ali i u našoj školi.Informacije: http://danisecanja.rs/citamo-pisemo-sa-anom-frank/

Način realizacije ovog projekta u našoj školi

U saradnji sa nastavnicom istorije Dobrilom Kuzmanović projekat je proširen. Kroz vršnjačko učenje, grupe učenika su vodile radionice . Na radionici “Život sa Davidovom zvezdom” učenici su saznali šta je Davidova zvezda, njenu simboliku, čuli priču o položaju Jevreja u Drugom svetskom ratu, a potom sklapali slagalicu srpske i jevrejske zajednice. Na radionici u kojoj je tema bila “Život u getu” saznali su značenje pojma geto, zamišljali kako je to izgledalo i dovršavali priču po sopstvenom nahođenju (priču je sastavila učenica Darija Milić koja je učestvovala u projektu, a priča nosi naslov “Davidova želja”. Na sledećoj radionici “Život u strahu” učenici su poredili svoje strahove sa strahovima dece koja su preživela rat, a nakon toga su dovršavali stripove. Radionica “Život u skrovištu” bila je priča koja se oslanjala na život Ane Frank i njeno svedočenje iz “Dnevnika Ane Frank”. Po prolasku svih radionica, svaka grupa se vratila u učionicu iz koje je edukativno putovanje krenulo i tu je bila predviđena neka vrsta provere šta su učenici naučili (odgovore na pitanja šta je deportacija, sinagoga, rabin, diskriminacija, holocaust, skrovište). Pitanja su bila odštampana na papirima u formi kvadrata, a postavljanjem tih kvadrata na pravo mesto (tj. svaki tačan odgovor) kao deo slagalice, vodio ih je na sklapanje fotografije sa likom Ane Frank. Nakon ovih radionica učenici su posećivali izložbu u školskoj biblioteci. Gledali film o životu Ane Frank. Popunjavali odštampane radne sveske i saznavali istražujući. Kao krajnji rezultat radionice svaki učenik je dobio/napravio svoju pesmu u jednoj novoj literarnoj formi (rondo). Pored ove izložbe i radionice, napravljen je pano posvećen knjigama “Hanin kofer” i“Dečak u prugastoj pidžami” a sadržaj knjiga je povezan sa pričom o logorima i životu Jevreja u Drugom svetskom ratu. Po završetku projekta urađeno je vrednovanje projekta kroz anketu i kviz znanja, a analiza je pokazala da su učenici stekli znanja sagledavši temu kroz jedan širi okvir povezujući znanje iz istorije i srpskog jezika. Bili su vrlo zainteresovani, aktivni i radoznali.

Ostali realizovani projekti

Školski projekat „Upoznaj Napoleona“

(Biljana Nedić, Dobrila Kuzmanović, Jelena Trošić)

http://upoznajnapoleona.wordpress.com

http://skolskabibliotekafp.weebly.com/1055108810861112107710821090108 0.html

Školski projekat “Boj na Kosovu”, Ljubomir Simović

(Biljana Nedić, Jelena Trošić)

http://sumablista.wixsite.com/bojnakosovu/nature

Primena IKT-a u obradi školske lektire

(Biljana Nedić i Jelena Trošić)

http://sumablista.wixsite.com/pesnicizadecu

Primere ostalih realizovanih projekata (Digitalni Vuk Karadžić, Evropski dan jeziika) možete pogledati na sajtu http://skolskabibliotekafp.weebly.com/105510881086111210771082109010 80.html

Zaključak

Cilj projektne nastave je da osposobi učenike da stečena znanja primene u praksi i svakodnevnom životu, ali i da omogući nastavnicima da, kroz evaluaciju, mere domete i trajnost obrazovanja učenika. Projektna nastava omogućava učeniku da rešava zadati problem na osnovu ličnih afiniteta i sposobnosti. Rad svakog učenika je podjednako važan, što doprinosi afirmaciji učenikove ličnosti i pozitivno utiče na njegov emocionalni i psihički razvoj. Takođe, učenici na egzaktan način dolaze do saznanja, ohrabruje se njihova samostalnost , a to je, svakako, podsticajni faktor u inoviranju nastavnog procesa. Ovakav vid nastave omogućava učeniku da sagleda “širu sliku”, kontekstualizuje znanje, razvije moć kritičkog rasuđivanja, unapredi međupredmetnu korelaciju i interdisciplinarnost, a znanje stečeno na ovaj način je funkcionalno primenljivo. Iz naše prakse smo zaključili da ovakav vid nastave dodatno motiviše učenike. bez obzira na to da li je neki vid nagrade sastavni deo projekta (npr. ocena, knjiga, odlazak u bioskop, pozorište, …),jer je i samo javno prikazivanje produkata projekta već dovoljna motivacija za učenike i oni rado prihvataju učestvovanje u projektima. Sa druge strane, nastavnici imaju višestruke koristi od projektne nastave, jer im ona omogućava fleksibilniji i autonomniji pristup u kreiranju i izvodjenju nastavnih planova. Naša praksa je pokazala da projektna nastava podstiče kreativnost i kod učenika i kod nastavnika, međutim, da bi se ovi korisni rezultati održali, ne bi trebalo da se oslanja samo na entuzijazam i motivisanost individualnih nastavnika, već je važno uspostaviti institucionalnu podršku kroz treninge, razmenu iskustva sa kolegama, ali i kroz saradnju sa drugim institucijama koje se bave edukativnim radom (muzeji, instituti, fakulteti, galerije, I sl.). Seminari koje su ove godine nastavnici pohadjali su bili vrlo značajni jer su pružili stručnu podršku, podstakli razmenu iskustava i doprineli stvaranju baze znanja. Primenjujući ovakav oblik rada, korist imaju i učenici i nastavnici, jer on podstiče kreativnost i autonomnost svih učesnika u procesu i omogućava njihov stvarni partnerski odnos u širenju i prenošenju znanja.

Literatura:

Ivić, Ivan i Pešikan, Ana (2001). Aktivno učenje. Beograd: Institut za psihologiju

Đorđević, Jovan (1981). Savremena nastava. Beograd: Naučna knjiga

https://en.wikipedia.org/wiki/Project-based_learning

http://skolskabibliotekafp.weebly.com/

Učenje v naravi je zabavno – Alenka Vidgaj

Osnovna šola Litija, Podružnica s prilagojenim programom, Slovenija, alenka.vidgaj@gmail.com

Izvleček

Danes,ko se učenje izvaja predvsem v notranjosti, pogosto pred računalniškimi ekrani, je učenje v naravi pomembna osnova za učence, ki potrebujejo več gibanja, sproščanja in izkustvenega učenja.

Narava bi morala biti del našega vsakdana, saj je z otroke prostor, poln izzivov. Naravni prostor je lahko vir znanja, čustev in navdiha. Tudi zato je pomembno, da v šolah vse več časa namenjamo učenju v naravi. Naravna okolja so za otroke s posebnimi potrebami ena najbolj primernih okolji za učenje. Stik z naravo ima številne pozitivne učinke tudi na zdravje, motorični razvoj in koncentracijo. V oddelku 1. in 2. razreda prilagojenega programa z nižjim izobrazbeni standardom,so učenci urili čuječnost v naravnem okolju. Izvajali so jogo v parku, raziskovali na kmetiji ter ugotovili, da je učenje v naravi zelo zabavno.

Ključne besede: joga, kmetija, narava, otroci s posebnimi potrebami, učenje

LEARNING IN NATURE IS ENTERTAINING

Abstract

Nowadays learning mostly takes place inside, especially in front of the computers. That is why learning in nature is of even greater importance for the students as they need a lot of movement, relaxation and experiential learning. Nature should become a part of our everyday lives because in nature the students are given a chance to deal with various challenges. Natural environment can be a source of knowledge, emotions and inspiration. Therefore it is important that in schools more time is dedicated to learning in nature. Natural environment is among the most appropriate learning environments for children with special needs. Being in nature has positive effects on children's health, motoric development and concentration. In 1st and 2nd grade of the adapted education program based on lower standards of knowledge the students trained mindfulness in the natural environment. Students did yoga in the park, they did some research on the farm and eventually they realised that learning in nature can be entertaining.

Key words: children with special needs,farm, learning nature, yoga

Pouk na prostem

Vsenaokrog je narava. Otroke je potrebno naučiti se veseliti sveta narave, ki nas obdaja in mu pravimo okolje, ter jih naučiti skrbeti zanj. Varovanje okolja pomeni, da pazimo na okolje ter živali in rastline, ki v njem živijo. Mi vplivamo na okolje in okolje nenehno vpliva na nas. Narava pa je tudi naša največja učiteljica. Poleg tega, da nas hkrati pomirja in spodbuja, je v njej na razpolago vrsto možnosti in metod za bolj zabavno poučevanje. Učenje s celim telesom je za številne način, s katerim lahko združijo gibanje, znanje in naravno okolje v eno enoto. Kot kažejo raziskave, aktivnosti v naravi in gibanje pozitivno vplivajo na zdravje, motoriko in učenje, zato ima pouk na prostem vse večji pomen. Stik z naravo učencem pomaga pri izgradnji socialnih veščin, omogoča srečevanje z nepričakovanim in tako ponuja možnost za prilagojeno učenje.

Na Osnovni šoli Litija, Podružnici s prilagojenim programom, oddelek 1. in 2. razreda sestavlja 6 učencev s posebnimi potrebami. Izobražujejo se po prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Šola leži v središču mesta, ki ga obdajajo vzpetine. Moderna zgradba omogoča učencem direkten izhod iz učilnice na šolsko igrišče in vrt. V bližnji okolici šole so tudi travniki, polja, gozd in druga naravna življenjska okolja. Naravna okolja in aktivnosti na prostem so za otroke s posebnimi potrebami ena najbolj pomembnih načinov za učenje. V učnem načrtu 1. in 2. razreda je pri predmetu spoznavanje okolja, pomembna metoda poučevanja pouk na prostem ter konkretna izkušnja in stik z naravnim okoljem.

Najširša opredelitev pouka na prostem , ki jo navaja dr. Darja Skribe Dimec, je organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb. Pouk na prostem se sklicuje na filozofijo, teorijo in prakso izkustvenega učenja in okoljske vzgoje. Izkustveno učenje se je povečalo v zadnjih nekaj desetletjih kot odgovor na učenje, ki je zasnovano na knjigah, torej abstraktno učenje. Izkustveno učenje je način, kako se povežeta teorija in praksa, bistveno vlogo pa ima seveda osebna izkušnja, saj je za izkustveno učenje značilno, da se najbolje učimo, če kaj naredimo sami (Garvas,2010).

Pri izkustvenem učenju gre za neposredno srečanje s pojavom in ukrepanje v resnični situaciji, ne več samo za razmišljanje o pojavu ali možnosti, da bi nekaj naredili v določeni situaciji. Posameznik je lahko v procesu izkustvenega učenja sam ali pa v interakciji z drugimi ljudmi. Nekateri se uspešneje učijo tako, da se učenje začne pri konkretni izkušnji, potem pa sledi razmišljanje o dani situaciji ter učenje na abstraktni ravni. Drugi pa se raje najprej poučijo, nato pa znanje utrdijo z osebno izkušnjo. Izkustveno učenje temelji na konkretnih osebnih izkušnjah, vsak posameznik pa v nove izkušnje vstopa z že nekim predznanjem, prejšnjimi izkušnjami, svojimi teorijami ter osebnostjo. Zato je tudi vsaka situacija za posameznika lahko povsem drugačna izkušnja. Vsakdo situacijo doživlja drugače glede na prejšnje izkušnje (Garvas, 2010).

Pouk na prostem je lahko zabaven, zdrav, poceni, ter z velikimi uspehi pri osebnem in socialne razvoju. Obstaja veliko različnih možnosti za izvajanje pouka na prostem, tako z vidika časa, kot lokacije.

Pouk na prostem je pouk zunaj učilnice in lahko poteka na najrazličnejših lokacijah: v okolici šole, v naravi ali v urbanih okoljih, na kmetijah ali v parkih, gozdu, vrtovih itn.

Za pouk na prostem obstaja veliko različnih razlogov. Med drugim:

omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo

izboljša fizično in mentalno zdravje učencev

poveča motivacijo, navdušenje, samozavest, manj težav z motnjami pozornosti

izboljša vedenje učencev v razredu

poveča ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje

izboljša učne dosežke

omogoča socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje,…)

spodbuja individualne učne metode

poveča skrb in odgovornost za okolje

omogoča medpredmetno povezovanje

V vzgojno-izobraževalnem sistemu se večinoma uporablja tri glavne tipe pouka na prostem (Festeu, Humberstone, 2006:33):

Terensko delo in obiski
Pustolovske (avanturistične dejavnosti na prostem)
Okolica šole/projekti lokalnih skupnosti

Primeri dobre prakse

Ekskurzija na kmetiji

Vedno bolj se učence ozavešča, da je narava velik dar ter prostor, kjer lahko občudujemo življenje drugih živih bitji in prostor, ki nam omogoča pridelave hrane za življenje. Otroci, ki živijo v urbanem okolju, si težko predstavljajo življenje in delo na kmetiji, zato so učenci 1. in 2. razreda Podružnice s prilagojenim programom Litija, šolsko dopoldne preživeli na kmetiji. Spoznali so poslopja (hlev, skedenj, silos,…) in stroje (trosilnik, traktor, kombajn,…), ki jih uporabljajo pri delu.

Slika 1: Spoznavanje hleva.

Slika 2: Spoznavanje strojev.

V hlevu so opazovali in hranili živali s krmo. (slika 3) Gospodar jim je predstavil vrste krme ter opisal potek dnevnega dela v hlevu. Videli so tudi del živine, ki se pase na pašniku ter ji odpeljali vodo. (slika 4)

Slika 3: Hranjenje živine v hlevu.

Slika 4: Sprehod po pašniku.

el dopoldneva so imeli tudi praktično delo. Preizkusili so se pri kmečkem opravilu grabljenja sveže pokošene trave. Prav vsak učenec je poprijel za grablje in s skupnimi močmi jim je uspelo pograbiti delček travnika. (slika 5, 6)

Slika 5: Grabljenje trave.

Slika 6: Nalaganje trave na prikolico.

Ekskurzija je učencem omogočila, da so šolsko dopoldne preživeli na prostem. Vzgojno izobraževalni cilji so posegli na različne predmete in področja. Poleg spoznavanja kmetije, so učenci:

poglabljali medsebojne odnose,
krepili medsebojno sodelovanje,
se telesno sproščali,
krepili fizično moč in kondicijo
razvijali pozitiven odnos do živali in narave

Za učence je bil to nepozaben dan, saj so ga preživeli na domu svojega sošolca, ki jim vsak dan pripoveduje o dogodkih s kmetije. Pozitivna izkušnja tega dne se je prenesla tudi v naslednje dni v tednu. Učenci so pozitivno izkušnjo delili z drugimi učenci in delavci na šoli, opazna je bila tudi sproščenost in večja motiviranost za delo.

2.2 Joga v oddelku

Živimo v svetu, kjer sta sprostitev in umiritev že v mladih letih nujno potrebna. Joga lastnega telesa, ni namenjena le razvoju motoričnih sposobnosti, gibljivosti moči in prožnosti posameznih mišičnih sklepov, temveč tudi občutenju razvijanju sposobnosti komunikacije s samim seboj ter sposobnost koncentracije in sprostitve. Joga deluje na ves organizem in je primerna za vse starosti otrok. Ustreza različnim gibalnim sposobnostim otrok. Prav tako poveča zmožnost osredotočenja. Med vadbo so otroci usmerjeni na položaje - asane, na dihanje in na občutje v telesu. V našem vse bolj stresnem in glasnem okolju pomagajo, da se sprostijo, zberejo in umirijo.

Predvsem pa je pomembno, da je joga nežna, netekmovalna oblika vadbe, v kateri otroci uživajo. Uči nas spoznavati duševne in telesne zakonitosti in nam s tem omogoča, da si ohranjamo zdravje. V prenesenem pomenu pomeni joga: moč,mir, zavetje.

Skozi celotno vadbo joge v otrocih vzbujamo pozitivne misli, rahločutnost in razumevanje drugih ter njegovo ustvarjalnost. Vodimo ga k razlikovanju vrednot, da se bo razvil v zrelo, samostojno osebnost s pozitivno samopodobo.

V šoli je zelo veliko možnosti uporabe joge in drugih sprostitvenih tehnik: pri pouku, v jutranjem varstvu, jutranjem krogu, v podaljšanem bivanju, med odmori, med rekreativnim odmorom, če ga šola ima, kot krožek, med razrednimi urami, kot dejavnosti znotraj projektov (npr. Zdrava šola) ter v okviru tehniških dni, v šoli v naravi, kot program za nadarjene učence, med izvajanjem individualnega pouka za učence s posebnimi potrebami, zlasti za nemirne in s težavami s koncentracijo in pozornostjo, ki potrebujejo dodatne vmesne odmore. Včasih je dovolj par minut, da se učenci ob določeni dejavnosti popolnoma sprostijo. Pri iskanju načinov, kako vključevati sprostitvene tehnike v pouk, je vse odvisno le od iznajdljivosti in ustvarjalnosti učitelja.

Učenci 1. in 2. razreda Podružnice s prilagojenim programom Litija, so redno izvajali jogo med poukom športa, kot rekreativni odmor ali jutranje prebujanje. Oblika vadbe jim je bila prijetna, radi so sodelovali in opazovali lasten napredek. Po vadbi so bili učenci umirjeni, lažje so nadaljevali miselne aktivnosti, boljša je bila njihova osredotočenost na delo. V pomladnih mesecih so jogo izvajali na šolskem igrišču ali travniku blizu šole.

V vadbo so bile vedno vključene vaje za krepitev hrbtenice (slika 7, 8). Vaja, ki se v jogi imenuje Mačka, sprošča mišice vzdolž hrbtenice, zato povečuje gibljivost in prožnost hrbtenice.

Slika 7: Usločen hrbet.

Slika 8:Uleknjen hrbet.

V osrednjem delu ure so izvajali vaje za ravnotežje, ki izboljšujejo tudi koncentracijo in pozornost,umirjajo telo (slika 9) ter vaje za krepitev ramenskega obroča in povečanje moči rok (slika 10).

Slika 9: Vaja ravnotežja.

Slika 10: Vaja za krepitev moči rok.

V zaključnem delu so bile vedno vaje za umirjanje in sproščanje (slika 11,12). Učenci so z vajami ozaveščali svoje telo, ga telesno in duševno sproščali. Po končani uri so bili učenci umirjeni in so lažje nadaljevali z miselnimi aktivnostmi.

Slika 11: Meditacija.

Slika 12:Sproščanje.

Zaključek

Številni sodobni otroci živijo v urbanem okolju. Omejeni so na notranje prostore in na natančno sestavljena igrišča Učenje poteka pretežno z didaktičnimi pripomočki, zadnje čase vse bolj z interaktivnimi aplikacijami na računalniku. Pomembno je, da smo učitelji pozorni in učencem ponudimo naravo kot vir znanja, čustev in navdiha. Izsledki raziskav kažejo, da ima stik z naravnim okoljem, številne pozitivne učinke na zdravje, motorični razvoj, koncentracijo,…Zato je prav, da postane narava del našega vsakdana in da jo učitelji vse pogosteje uporabljamo kot vir v učnem procesu.

Literatura

Skribe Dimec D. (2012): Pouk na prostem. Dosegljivo na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2577/1/Skribe_Pouk_na_prostem.pdf

Festeu,D. in Humberstone, B. (2006),Non-formal Education through Outdoor Activities Guide.European Institute for Outdoor Adventure Education and Eksperiental Learning. Dosegljivo na: http//www.langeldur.com/documents/Non%20Formal%20Education%20Guide%EOE%20Network:pdf. (11.11.2013)

Garvas,M.(2010).Izkustveno učenje kot praksa in teorija izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vrtcu Trnovo,Andragoška spoznanja, 16(1), 35-46

Schmid G.(2009). Joga za šolske otroke. Dosegljivo na: www2.arnes.si/~gschmi/.../joga%20za%20solske%20otroke.pdf

Pes kot učitelj – Erika Vidrgar

Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice, erika.vidrgar@gmail.com

Prispevek predstavlja učinke in načine vključevanja treniranih psov v proces učenja otrok v osnovni šoli. Najprej iz strokovnega vidika vrednoti druženje psa in otroka na splošno, kasneje pa tudi v točno določenem okolju, kot je šola. Predstavljene so priložnosti, ki jih nudi prisotnost treniranega psa v učnem procesu. V prispevku je opisan tudi obisk psov iz društva Tačke pomagačke na Osnovni šoli Prežihovega Voranca na Jesenicah, kjer so jih že večkrat gostili prvošolci z namenom, da spoznajo, kako je treba za psa skrbeti, česa psi ne marajo in kaj vse se jih lahko nauči. Psi iz omenjenega društva so prisostvovali tudi pri nudenju individualne učne pomoči učencem pri šolski specialni pedagoginji.

Ključne besede: treniran pes, pouk, učenje, učna pomoč, Tačke pomagačke, osnovna šola

Dog as a teacher

The paper offers different effects and ways of involving trained dogs in the process of learning children in Primary school. In the first place socializing the dog and the child is valued from the professional point of view, later on it talks about the specific environment, such as school. The paper presents some opportunities that are offered by the presence of a trained dog in the learning process. There is also a description of the visit when dogs from Tačke pomagačke (Slovenian Society for Dog-Assisted Therapy) visited first graders from Primary school of Prežihov Voranc from Jesenice. They were hosted there for a few times now in order to teach children how to take care of a dog, what they do not like and what can they learn. Dogs from the aforementioned society were also present in providing individual learning assistance to pupils at the school's special education teacher.

Key words: trained dog, school time, learning, learning assistance, Tačke pomagačke (Slovenian Society for Dog-Assisted Therapy), primary school

Pes kot otrokov prijatelj

Številne raziskave kažejo, da imajo otroci, ki odraščajo z živalmi, bistveno več sočutja za sočloveka in okolico. Razvoj empatije se pri otrocih začne že zelo zgodaj, približno med drugim in tretjim letom starosti.

Psiholog profesor Reinhold Bergler opozarja, da je stik z živalmi za otroke izrednega pomena. Pri težavah v družini je žival za otroka pogosto rešitev v stiski. To velja predvsem za otroke ločenih staršev. Otroci, ki imajo psa, se veliko pogosteje izognejo vedenjskim motnjam, kot je na primer agresivnost, saj njihov socialni sistem ni popolnoma porušen. Otroci pogosto navajajo, da se jih pes vedno razveseli oziroma jih vedno čaka. Tako doživijo svet brez konfliktov.

Pes kot otrokov učitelj

Domače živali pozitivno učinkujejo tudi na dosežke v šoli. Profesor Reinhold Bergler in njegova sodelavka dr. Tanja Hoff sta raziskovala povezavo med dosežki v šoli in domačimi živalmi. Raziskava je pokazala, da obstajajo številne sposobnosti za dosežke in šolske kompetence, kot jih prikazujejo raziskave PISA, ki jih je mogoče podpirati in razvijati s pomočjo psa. Ta namreč povečuje veselje do učenja in dosežkov ter pomaga razvijati tako sposobnost timskega dela kot tudi komunikacijsko sposobnost. Poleg tega spodbuja občutek odgovornosti, delovno disciplino in sposobnost reševanja težav ter pomaga vzpostavljati duševno ravnovesje in dobro počutje. Vsekakor pa je vpliv psa na otroka odvisen predvsem od tega, ali je otrok v tesnem odnosu s psom ali ne. Le tesen odnos odpira širok spekter psiholoških učinkov.

Kot je pokazala omenjena študija, je tesen odnos med otrokom in psom pozitivno povezan s socialno občutljivostjo, komunikacijsko kompetenco, sposobnostjo sklepanja odnosov ter z razvojem sledečih kompetenc:

- večja pripravljenost za prevzem odgovornosti,
- sposobnost razvijanja prijateljstva,
- kompetenca za razumljivo prenašanje znanja in sposobnosti na sovrstnike,
  - sposobnost vživljanja v težave drugih,
- sposobnost sprostitve in reševanja težav,
- izrazita skrbnost in toleranca,
- izrazita motivacija za doseganje uspehov v šoli,
- spoznanje, da je uspeh v šoli pomemben za osebno življenje,
- izboljšanje delovnih in učnih navad,
- primerno sprejemanje šolskih uspehov oziroma neuspehov,
- pripravljenost za učenje in trajanje učenja in
- sposobnost koncentracije (http://www.zazdravje.net/aktualno.asp?novica=943).

1 Šole in vrtci v Sloveniji

Organizacije, ki se v Sloveniji ukvarjajo s posredovanjem s pomočjo psa, kot enega od programov izvajajo tudi izobraževanje s pomočjo psa. V šolah in vrtcih strokovne osebe terapevtske pare (posebej usposobljene vodnike in pse) vključujejo v vzgojno-izobraževalni proces. Psi so neke vrste pomožni vzgojitelji in učitelji, s pomočjo katerih otroke in mladostnike v sproščenem učnem okolju motivirajo k razmišljanju, iskanju novih informacij in razvijanju domišljije, predvsem pa spodbujajo razvoj

spoštljivega in odgovornega odnosa do živali, kar se nemalokrat pokaže tudi v spoštljivem odnosu do ljudi. Pedagogi lahko s pomočjo terapevtskega psa otrokom in mladostnikom na zanimiv način približajo praktično vsak šolski predmet oz. vzgojitelji v vrtcih pomagajo otrokom na drugačen način spoznavati osnove matematike ali znanje o naravi in družbi; npr. terapevtski psi so nemalokrat tudi dragocena pomoč otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami oz. učnimi težavami.

Zadnja leta zelo popularen program, ki se izvaja v vrtcih, šolah in knjižnicah, je program R.E.A.D.®. Cilj programa je izboljšati bralno pismenost otrok, povečati motivacijo, interes ter privzgojiti pozitiven odnos do knjig in branja na specifičen način: otrok bere psu. Program vedno poteka samo z enim otrokom. Kot terapija največkrat poteka v šoli. Otroci, ki sodelujejo v programu, so izbrani s strani strokovne osebe, ravno tako strokovna oseba izbere knjige in osmisli srečanje, postavi cilje za vsakega otroka posebej, spremlja napredek in ga dokumentira. Pri terapiji sodelujejo otrok, pes in vodnik, strokovna oseba pa v samem prostoru, kjer otrok bere psu, ni prisotna. Kot aktivnost poteka največkrat v knjižnici. Otrok se vnaprej prijavi v knjižnici za enkratno sodelovanje, cilji niso zastavljeni in aktivnosti se ne dokumentira. Namen so motivacija za branje, sproščanje pri branju in zabava ter s tem vzgajanje ljubezni do knjig in branja. Ravno tako pa sodeluje le en otrok na enkrat (https://kuzek.si/terapevtski-psi-v-vrtcih-solah/).

Tačke pomagačke na obisku pri nas

V lanskem in predlanskem šolskem letu, ko sem poučevala v 1. razredu, smo se v aktivu odločile, da bomo omogočile našim prvošolcem, da jih obiščejo terapevtski psi v okviru pouka. Za to smo se odločile, ker smo že iz večih virov izvedele, kako pozitivna izkušnja je to za otroke. Učencem smo želele omogočiti novo in zanimivo izkušnjo v okviru pouka, ki bi jih dodatno motivirala za učno delo in sodelovanje. Ker veliko prvošolcev doma nima psa oziroma drugega hišnega ljubljenca, smo bile mnenja, da bodo na tak način pridobili pozitivno izkušnjo srečanja s psom pod vodstvom in nadzorom njegovega vodnika. Zavedale smo se, da je med učenci morda kdo, ki se psov boji, zato smo, pred gostovanjem le-teh, staršem v podpis posredovale soglasje. S podpisom so potrdili strinjanje, da je njihov otrok navzoč pri obisku psa v razredu. Pridobile smo vsa soglasja, le starši enega učenca so kljub podpisanemu soglasju izrazili željo, da njihov otrok ne bi imel neposrednega stika z njim in naj bi opazoval dogajanje od daleč, saj se psov boji.

Za obisk terapevtskih psov na naši šoli smo se dogovorili z društvom Tačke pomagačke. Povedali so nam, da nas bo obiskalo pet psov s svojimi vodniki. Predhodno so nam poslali še tri pisma, za vsak razred enega, ki so bila namenjena učencem. Tako so učenci spoznali svoje nove pasje prijatelje, še preden so jih obiskali. Prav tako smo s strani društva prejeli kopije veterinarskih spričeval omenjenih psov.

Odkar so moji učenci izvedeli, da jih bo v razredu obiskala labradorka Luna in njena vodnica, so bili navdušeni. Na dan obiska smo skupaj uredili učilnico po navodilih, kot so nam jih posredovali iz društva Tačke pomagačke. Mize smo umaknili in postavili stole v polkrog. Učenci so se pred vstopom Lune in njene vodnice v razred usedli na stole in tiho pričakali njun prihod. Seveda so bili zelo vznemirjeni od veselega pričakovanja, zato so se le s težka zadrževali, da niso bili glasni. Ko sta vstopili, ju je vodnica predstavila in povedala nekaj splošnih pravil ustreznega vedenja v družbi psa. Nato je z Luno potovala od enega do drugega učenca, da jih je Luna lahko ovohala. Nekateri so se ob tem počutili nelagodno, vendar se nihče ni umaknil. V času ene ure, je vodnica ob demonstraciji razložila, kako primerno skrbimo za psa. Pokazala je tudi vse potrebne pripomočke, ki jih pri tem uporabljamo. Učence je povabila, da so jih poimenovali in jih po zgledu na Luni poskusili uporabiti še sami. Vsak je Luni dal briket kot pohvalo za sodelovanje. Učenci, ki se niso bali neposrednega stika, so ji ponudili briket na

dlani. Tisti, ki bi se ob tem počutili nelagodno, pa so ji ponudili briket na konici copata oziroma so ji ga položili na tla. Vsakič je Luna z veseljem vendar lepo vzela briket s svojim gobcem. Ena ura druženja je zelo hitro minila. Učenci so si želeli, da bi obisk lahko podaljšali. Vsi so bili zelo zadovoljni. Menim, da tudi Luna in njena vodnica. Z učiteljicami aktiva smo lahko ugotovile, da je bil naš namen dosežen.

Ko sem o obisku Lune pripovedovala šolski specialni pedagoginji, mi je povedala, da je pred nekaj leti tudi sama povabila terapevtskega psa in njegovega vodnika k uram individualne učne pomoči učencem. Ugotovila je, da so bili učenci ob njima bolj motivirani za delo, sproščeni in osredotočeni. Obe pa sva se strinjali, da tisti, ki se psov ne bojijo, v večini izkazujejo močno empatijo do psa, ki pa se nadaljuje v odnose s sošolci.

Zaključek

Pasja zvestoba, naklonjenost, prijaznost … lahko bistveno pripomorejo k ustvarjanju spodbudne učne klime. Prisotnost terapevtskega psa ustvarja v razredu in na šoli prijetno razpoloženje, spodbuja pogovor, sodelovanje. Pričakujemo lahko, da bodo ob njem učenci bolj sproščeni, pogumni, motivirani, da bodo laže vzpostavljali socialne stike. Pasja brezpogojna naklonjenost spodbuja občutke sprejetosti in varnosti (http://www.tackepomagacke.si/kdo_smo/o_nas/).

Viri in literatura

Skupaj za zdravje človeka in narave. Živali zdravilno vplivajo na človeka (splet). 2010. (citirano 22. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.zazdravje.net/aktualno.asp?novica=943

Kužek. Terapevtski psi v vrtcih in šolah (splet). 2017. (citirano 22. 9. 2018). Dostopno na naslovu: https://kuzek.si/terapevtski-psi-v-vrtcih-solah/

Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke. Pes v šoli (splet). (citirano 22. 9. 2018). Dostopno na naslovu: http://www.tackepomagacke.si/kdo_smo/o_nas/

Priloge

Lunino pismo

Veterinarsko spričevalo-Luna

Priloga 1: Lunino pismo

Dragi otroci!

Pišem vam, ker so me vaše učiteljice povabile, da vas obiščem. Sem Luna, prijazna, vzgojena kužika, ki večkrat pridem med otroke.

Gotovo marsikdo od vas ve, kaj imamo kužki radi in česa ne maramo. Prosim vas, da ob mojem obisku ne vpijete in ne skačete okrog mene. Veste, malo me je strah – jaz sem samo ena, vas pa je veliko in vsi ste večji od mene.

Pokazala vam bom, kaj znam. Izvedeli boste marsikaj o kužkih. Rada bom dovolila, da me boste pobožali. Za vas sem pripravila tudi naloge, ki jih bomo skupaj reševali.

Veselim se srečanja z vami, prepričana sem, da bomo postali dobri prijatelji! Hov hov!

Luna

Priloga 2: Veterinarsko spričevalo-Luna

TAČKE POMAGAČKE

Ljubljana, 01.09.2016

VETERINARSKO SPRIČEVALO ZA PSA, KI IZVAJA TERAPIJO, OZ. AKTIVNOSTI S POMOČJO ŽIVALI

PES:

Evid.št./Ime:	**0146**	**LUNA**	Pasma:	**LABRADOR**
Poležen:	**11.3.2010**		Spol:	**Ž**
Sterilizirana/Kastriran:	**da**		Značilnosti:	
Številka mikročipa oz. ID:	**705100000008410**			

SKRBNIK/VODNIK:

Priimek in Ime / Evid.št.:	**DARJA JAGODIC**	**ID 0401**
Naslov:	**Lojzeta Hrovata 5, 4000 Kranj**	
GSM:/E-naslov:	**040 662 724**	jagodda1@gmail.com

KLINIČNI PREGLED:

Splošni vtis in teža ter stanje prehranjenosti:	29,5 kg; kg;
Koža in dlaka:	kg
Sluznice:	kg
Stopnja zobnega kamna:	0
Telesna temperatura ob pregledu:	38,3 °C
Dihanje (pljuča):	kg
Srce in krvožilni sistem	kg
Gibala (okončine, hrbtenica):	kg
Bolečina ob dotiku (ustrezno obkroži)	DA (NE)
Cepljenje stekline (datum):	19.06.2014 (3 leta)
Datum zadnjega razglistenja:	25.09.2016
Pregled blata dne / izvid:	4.10.2016, negativno
Sredstvo proti zunanjim zajedalcem:	Defend
Ostalo (trajna zdravljenja, dosedanje bolezni):	/
Iz medicinsko veterinarskega stališča je pes primeren za tako delo:	**(DA) NE**

PODATKI O VETERINARJU:

Ambulanta:	**VET KLINIKA LESCE, d.o.o.,**	
Naslov in tel.številka:	Alpska cesta 49, **4248 LESCE**	**04-53-77-100**
Ime in priimek veterinarja:	**Zlata Čop, dr.vet.med**	
Lesce, dne	Žig in podpis veterinarja:	ROMAN BURJA dr. vet. med. Št. licence: 677

Spričevalo velja 6 mesecev od datuma pregleda!

Interesna dejavnost v naravi – Mojca Vilić

OŠ Prežihovega Voranca Jesenice, Slovenija, mojca.vilic@gmail.com

Izvleček

Tako kot vse, se tudi šolstvo spreminja. Prav tako se spreminjajo učenci, njihove zahteve in pričakovanja. Učitelji se skušajo vsem spremembam prilagajati. Pogosto se dogaja, da učenci prihajajo v šolo z znanji, ki se jih nato še enkrat učijo. Zato, da so jim podana s strani učiteljev, morajo sedeti, poslušati, biti pri tem tiho in pri miru. V šolah prihaja do vse večjih vzgojnih težav, do vse večjih odstopanj vedenja. Ali lahko učitelji ponudijo zanimivo šolo? Je možno izobraževanje, kjer bi učenci usvojili potrebna znanja brez večjih naporov? Ali šole učence izobražujejo, da bodo imeli osnovna znanja preživetja? Da, toda nemalokrat le teoretično. Temelj vsega je pristen stik z naravo. Učence je potrebno peljati ven in jih izobraževati od temeljev, torej s pomočjo naravnih zakonitosti. Te lahko spoznavajo le, če stopijo iz šolske stavbe, se dotaknejo rastlin, živali in njihovega okolja. Vse to lahko nudi tudi interesna dejavnost.

Ključne besede: šolstvo, sprememba, učenec, zanimiva šola, narava, interesna dejavnost.

Extracurricular activity in nature

Mojca Vilić

OŠ Prežihovega Voranca Jesenice, Slovenija, mojca.vilic@gmail.com

Abstract

Like everything, the educational system is changing too. As do the pupils, their conditions and expectations. Teachers try to adjust to all of the changes. However, it seems that the pupils come to school with knowledge, which they already have and have to learn it again. Because knowledge has to be given by the teachers, pupils must sit, listen, be quiet and must not move. There are also more and more educational problems and the deviation of the proper behaviour is rising. Can teachers make school interesting? Is there a way of education where the pupils would get the knowledge that is needed without a lot of exertion? Are the pupils educated by schools to get basic knowledge of surviving? They are, but often only theoretically. But the point of everything is real contact with nature. Pupils have to be taken out and be educated from the roots, with help of the laws of nature. This can be found only outside, if pupils step out of the school building, touch plants, animals and their environment. These can also be offered by extracurricular activity.

KEY WORDS: educational system, changes, pupil, interesting school, nature, extracurricular activity.

UVOD

Spremembe v vsakdanjem življenju se vrstijo z vrtoglavo hitrostjo. Prav tako tudi v šolstvu, saj vsi moramo in želimo slediti novostim. V začetku mojega službovanja so se stvari spreminjale nekoliko počasneje. Programi tudi niso bili tako natrpani, kot zdaj. Smo pa vsi učitelji z veliko vnemo uvajali novosti, ki so se pojavljale. Verjetno prav vse tudi ni bilo dobro. Dobro se spomnim učilnice, v kateri sem začela poučevati. V kotu zadaj je bilo korito s peskom, ki je bilo namenjeno pouku spoznavanja narave in družbe, kot smo takrat rekli spoznavanju okolja. Čeprav je bil to le delček narave, komaj

vreden omembe, je bil. Danes si vse, kar so takrat učenci lahko naredili v peskovniku, sicer ogledamo s pomočjo računalnika, vendar pa se učenci peska na ta način ne dotaknejo. Tako torej ne dobilo neposredne izkušnje. Primer je morda nekoliko ozek, je pa zelo resničen. S premislekom pridemo do zaključka, da je tako v mnogih primerih poučevanja. Povsod, tudi v šoli, nam zelo primanjkuje stika z naravo. Učencev v času pouka ni enostavno peljati ven. Če poučuješ v mestni šoli, ki jo obdajajo ceste, še toliko manj.

JEDRO

Med razmišljanjem, kako bi učence vseeno peljala ven, vsaj malo v naravo, se mi je utrnila ideja o interesni dejavnosti. Ker sama obožujem pohode po gozdu, sem se odločila, da bom učence peljala v gozd. Zato sem interesno dejavnost poimenovala 'Gremo v gozd'. Na srečo imam sodelavko, ki je za takšne pohode prav tako zagreta kot jaz. Tako sva lansko šolsko leto postali mentorici nove interesne dejavnosti na naši šoli.

Zaradi same narave interesne dejavnosti le-ta potekala enkrat tedensko po dve šolski uri. Časovna opredelitev je smiselna, saj učenci v gozdu zelo uživajo, tako da nam čas, ki ga imamo na voljo, vedno hitro mine. V lanskem šolskem letu se je na interesno dejavnost prijavilo toliko učencev, da jih je bilo potrebno razdeliti v dve skupini. Predvsem zaradi varnosti.

Kadar smo odhajali v gozd, so bili učenci vedno zelo nemirni. Za tako razpoloženje sta bila po mojem mnenju dva razloga. Prvi je izviral iz utrujenosti učencev, saj se je interesna dejavnost pričenjala ob dveh popoldne. Ob tem času so učenci že kar nekaj ur v šoli. Drugi vzrok pa je bil veselje ob skorajšnjem odhodu ven, v gozd. Vsi so komaj čakali, da bomo odšli. Komaj so zdržali dve ulici hoje v vrsti, saj so vedeli, da se bodo potem lahko veliko bolj svobodno gibali, da se ne bo potrebno več držati za roke. Seveda pa smo tudi za gibanje po gozdu določili pravila, ki smo se jih skušali čim bolj natančno držati. Uvedba teh pravil je bila nujna, saj nekateri otroci zelo malo ali nič hodijo s starši v gozd, zato se tam ne znajo primerno obnašati. Pravila smo sestavili skupaj, učenci pa so se z njimi strinjali. Tako so ob morebitnem neupoštevanju le-teh sami opominjali sošolce. Pravila so bila sledeča:

- živali ne želimo motiti v njihovem domovanju, zato v gozdu ne bomo kričali,

- pazili bomo, kje hodimo, da ne bomo pohodili rastlin in živali,

- rastline si bomo ogledovali, ne bomo pa jih trgali,

- če bomo našli odpadke, jih bomo (po svojih močeh) odnesli v koš. Želimo, da je narava čista.

Že ko smo prvič šli v gozd, sem ugotovila, da moji načrti za dejavnosti ne bodo izvedljivi v taki meri, kot sem si predstavljala. Gozd, v katerega zahajamo, se dviguje nad našo šolo. Je na strmem pobočju, zato je gibanje po njem omejeno. Pravzaprav sta naša cilja lahko samo dva. Prvi je na poti na sredini hriba, ki se dviguje nad šolo. Drugi pa je ob potoku, ki teče v bližini. Prvi cilj je zanimiv za učence zato, ker je na terenu, ko se pot za nekaj deset metrov zravna. Tam se vedno ustavimo in razgledamo po dolini pod nami. Moja ideja je bila, da bomo opisali razgled, si ogledali drevesa in ostale rastline, jih poimenovali… To smo sicer vsakič, ko smo prišli na to mesto storili, vendar v nekoliko okrnjeni obliki. Učenci namreč niso zdržali pogovarjanja in razlaganja. Zato sva jih s sodelavko razdelili v skupine, vsaki skupini določili svoj prostor in jim dali okvirna navodila za delo. Le-ta so vsebovala sledeče napotke: ustvarjajte iz materiala, ki ga najdete na tleh. Ne trgajte nobenih rastlin, morebitne živali samo opazujte. Če nekaj časa smo pogledali, kaj je vsaka skupina ustvarila. Vsi smo bili navdušeni, tako medve s sodelavko, kot tudi učenci. Kaj vse so ustvarili iz kamenčkov, vejic, storžev,… Obenem pa jim je bila ta dejavnost tako všeč, da so vsakič znova prosili, če gremo na to pot, da bodo oni lahko

ustvarjali. Opazila sem, da so se ob takem ustvarjanju umirili tudi nemirni učenci. Tako so tudi oni lahko pokazali svojo ustvarjalnost, ki jo drugače zaradi svojega nemira pogosto težko.

Naš drugi cilj je bil v delu gozda ob potoku. Po tem, ko smo si ogledali, kako teče voda in kaj vse vidimo ob njej, smo raziskovali med bližnjimi drevesi. Ker se je teren ob poti hitro začel dvigovati, so učenci začeli plezati tudi v to smer. Seveda do dovoljenega cilja. Nekaterim se je kar precej zatikalo, saj take hoje niso vajeni. Zgodilo se je tudi, da dva učenca nista znala sestopiti. Tako se je naše spoznavanje in učenje razširilo tudi na vrste hoje. Kot učiteljica sem bila najbolj zadovoljna in srečna, ko sem v očeh učencev, ki jim je uspelo samostojno varno sestopiti, opazila navdušenje in samozavest. Ena od učenk je to tudi sama opazila, prišla k meni in mi ponosno rekla: 'Učiteljica, uspelo mi je sami priti dol!'

Na pohod v gozd smo se odpravili v skoraj vsakem vremenu. Učenci so bili navdušeni nad tem in ni jih motilo, če je pozimi snežilo ali če je pršel rahel dež. Seveda se pretiranim vremenskim razmeram nikoli nismo izpostavljali, smo se pa pozimi valjali po snegu in ustvarjali iz snega. Učencev nikoli ni zeblo, saj so se gibali ves čas. Tudi starši niso imeli pripomb nad našimi dejavnostmi.

ZAKLJUČEK

Živimo v času, ko stik z naravo, po kar nekaj dolgih letih, med ljudmi spet postaja zanimiv. Na srečo. Preveč smo pozabljali, da iz narave izhajamo, da nam narava daje vse, kar zares potrebujemo in brez česar ne moremo živeti. Smiselno je, da to vedenje predamo tudi zanamcem. Tukaj pa šola lahko naredi zelo veliko. Prav bi bilo, da bi učitelji začeli učence voditi v naravo več, kot do sedaj. Da bi izvajali pouk na prostem v čim večji možni meri. Za marsikoga je tako razmišljanje in realizacija trenutno le utopija. Mislim pa, da bi, z nekaj fleksibilnosti in prilagajanj, lahko marsikatero učno uro izvedli v naravi. Pomembno je, da se učenci začnejo privajati na naravo, da se v njej počutijo udobno. Začnemo lahko z interesno dejavnostjo, ki pa ni zanemarljiva. Med učenci je veliko zanimanja zanjo, saj v času izvajanja uživajo, so sproščeni in veseli. Pozitivna naravnanost pa je temelj vsakega učenja.

Kako v petih potezah na oder postaviti znano literarno delo

Tatjana Žagar

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, keynelziss@gmail.com

Izvleček

Impro gledališče Gimnazije Škofja Loka O.sti j.arej je zelo aktivno, saj veliko nastopa. Velik izziv je bilo povabilo na Rusijado. Na oder so želeli postaviti pet del ruske klasike (Dostojevski: Zločin in kazen, Puškin: Jevgenij Onjegin, Gogolj: Revizor, Gogolj: Plašč in Lermontov: Jadro). Dijakom so dela znana, saj so del obveznega ali izbirnega učnega načrta pri pouku slovenščine. Vsakega dela so se lotili posebej. Z metodo od splošnega h konkretnemu so izluščili bistveno od nebistvenega in dobili pet povedi (strnjena obnova). Potem so teh pet povedi dramatizirali. Na vajah so ideje kar »letele«, zato so potrebovali tudi nekaj samodiscipline, da so posamezne slike skrčili na 5 do 9 minut. Vsi prizori so bili obarvani s humorjem. Aktivnost in ustvarjalnost dijakov sta brezmejni. Dijaki razvijajo veščine in spretnosti improvizacije ter hkrati usvojijo tudi znanje literarnega dela, pri tem pa se družijo in zabavajo.

Ključne besede: impro gledališče, literarno delo, scenarij, dramatizacija, odrska slika (predstava)

How to put a famous literary work on stage in five moves

Tatjana Žagar

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, keynelziss@gmail.com

Abstract

Impro Theater of Grammar School Škofja Loka O.sti j.arej is very active as it performs a lot for various audiences on different stages. One of the big challenges was an invitation to Rusijada. The organizers wanted to see five works of the Russian classics performed (Dostoyevsky: Crime and Punishment, Pushkin: Yevgeny Onegin, Gogol: Auditor, Gogol: Coat and Lermontov: The Sail). Students are familiar with the literary works because they are part of either compulsory or optional syllabus for the Slovene language. Every literary work was addressed separately. Using the method of going from the general to the concrete, the students separated the essential content from the non-essential and formed five sentences (a concise summary). These five sentences were subsequently dramatized. During theatre practice, the ideas were "flying", so they needed some self-discipline to reduce the individual scenes to 5 to 9 minutes. All the scenes were colored with humor. The activity and creativity of students are

literally infinite. Students develop improvisational skills and at the same time acquire knowledge of a literary work while socializing and having fun.

Key words: impro theatre, literary work, scenario, dramatisation, scenes (performance)

1 Impro gledališče Gimnazije Škofja Loka O.sti j.arej

Na Gimnaziji Škofja Loka že nekaj let deluje impro gledališče. Vsako leto se »starim mačkom« pridružijo novi člani in nastane čudovita mešanica izkušenj in novih pristopov. Druži nas predvsem ljubezen do smeha, gledališča in improviziranja. Enkrat tedensko se zbiramo na vajah, ki so še posebej pred nastopom res nekaj posebnega. Takrat iztisnemo iz sebe maksimalno število idej, ki jih po improvizacijsko oplemenitimo.

Naše impro gledališče je mešanica tradicionalnega gledališča in improvizacije. Ko ustvarjamo, iščemo različne načine kako nekaj prikazati (vedno izberemo najboljšo možnost), na nastopu pa ne improviziramo več, ampak je vsak nastop že zaključena celota. V svoje predstave vključujemo različne tehnike improvizacijskih veščin, izmislimo pa si tudi svoje.

Sicer pa je naša posebnost predvsem ta, da vsaka od točk, s katerimi nastopamo, nastane v zadnjih nekaj dneh pred prireditvijo. S časom se ne obremenjujemo, ker vemo, da dobre ideje (ki so ključne) pridejo spontano in same od sebe.

Bistvena za tako zvrst gledališča je skupinska dinamika. Ure in ure vaj nas bogatijo, saj spodbujajo naše lokomotorične spretnosti, pospešujejo mentalne sposobnosti in utrjujejo prijateljske vezi. Smo sproščeni in se med seboj zelo dobro razumemo. V naši družbi je vedno veselo: smejimo se sebi ali pa drugim. Poimenovali smo se O.sti j.arej, kar pomeni Ostani mlad, to pa nas še posebej označuje: igrivi, fletni, simpatični, dinamični, zabavni pa še pa še.

2 Z improvizacijo do originalne ideje

2.1 Gledališko pred-ustvarjanje – od ideje do realizacije

Ker nam je bilo povabilo za nastop na Rusijadi izziv, smo izbrali pet klasičnih del ruskih avtorjev iz obdobja romantike in realizma. Izbirali smo med predpisanimi besedili, ki jih obravnavamo pri pouku slovenščine na gimnaziji in jih dijaki poznajo. Najprej smo se lotili razčlenjevanja besedila. To smo delali v krogu za vsako literarno delo posebej. Začeli smo z obnovo literarnega dela, nato pa jo iz kroga v krog krajšali. Tako smo dobili strnjeno zgodbo v največ petih povedih.

Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Zločin in kazen
Raskolnikov umori staro oderuhinjo.
Petrovič išče morilca.
Sonja prepriča Raskolnikova, da se preda policiji.
Raskolnikov in Sonja skupaj odideta na prestajanje kazni v Sibirijo.

Nikolaj Vasiljevič Gogolj, Plašč
Akakij ima star, strgan plašč.
Varčuje in kupi novega, a mu ga ukradejo.
Pritoži se pri važni osebi, a ga ta spodi.
Akakij se prehladi in umre.
Njegov duh krade plašče po Peterburgu.

Aleksander Sergejevič Puškin, Jevgenij Onjegin
Tatjana izpove svojo ljubezen Onjeginu.
Onjegin jo zavrne.
Tatjana se poroči z drugim.
Onjegin se zaljubi in Tatjani izpove svojo ljubezen.
Tatjana ga zavrne, čeprav ga ljubi.

Nikolaj Vasiljevič Gogolj, Revizor
Hlestakov pride v malo gubernijsko mesto in meščani ga zamenjajo za revizorja.
Hlestakov to spretno izkoristi in jim pobere zajeten kupček denarja.
Hlestakov izgine, v mestu pa je že pravi revizor.

Mihail Jurjevič Lermontov, Jadro

Svet vabi človeka, naj ga spoznava.

Človek gre in se prepusti trenutku.

Vzame, kar mu svet ponudi.

To je bila naša iztočnica za vseh pet slik oz. za pet dramskih situacij. Potem se je začela …

2.2 Gledališka improvizacija

Je oblika gledališkega ustvarjanja brez vnaprej napisanega besedila – scenarija. Gre za spontano proizvajanje »teksta« (npr. govorjenega ali gibalnega) brez natančne vnaprejšnje priprave, ki se odvija v realnem času – med samim procesom izvajanja. Postopki, ki so pomembni za preoblikovanje literarne predloge v gledališko uprizoritev s sestavinami improvizacije, so: spontanost, kreativnost, intuitivnost, inovativnost in originalnost. Improvizacija nam je omogočala vstop v neznano. Ker je intuicija pri tem zelo pomembna, smo si ji drznili prisluhniti in se na neki točki odločiti, da je to, kar nam je na vajah uspevalo, tisto, kar si želimo pokazati na odru.

Improvizacijski proces nam je dal veliko možnosti izbire. V proces nastajanja prizora igralec poleg glave (razumsko-logično dojemanje) vključuje vse čute in se celostno vplete v proces. Taka oblika je po navadi bolj sproščena in manj zavezujoča, bolj spontana in po mojem mnenju trajnejša. Pozornost in osredotočenost igralca se kažeta tudi pri njegovem usvajanju tehnik in veščin. Improvizacijske tehnike pomagajo razumeti človeške odnose. Ker večina tehnik poteka v skupini ali v paru, v igralcu spodbujajo družabnost, razvijajo njegove socialne veščine in kar je najpomembneje: ves čas je aktiven. Igralec mora biti prisoten in radoveden, to pa pomeni, da je ustvarjalen in pogumen. To pa sta dve lastnosti, ki sta bistveni tudi v gledališču.

Medsebojna povezanost igralcev je v improvizaciji ključna pri usklajevanju različnih uprizoritvenih zamisli in razdelitvah vlog. Določili smo mizansceno (razporeditev igralcev v prostoru in podrobna določitev gibanja, govorjenja glede na vsebino in idejo dela) za vsako sliko posebej. Premiki na odru lahko nastanejo samo iz dejavnosti in odnosov. Rekvizitom smo namenili posebno pozornost, saj so bili, čeprav jih je bilo zelo malo, ključnega pomena za prizor. Uporabili smo svetilke, loparje in žogice za namizni tenis, krofe, plašč, lonček in drobiž. Prostor smo določili glede na mizansceno. Kulis in kostumov nismo potrebovali. V naprej smo vedeli, da posamezna slika lahko traja največ deset minut. Omejen čas nas je prisilil, da smo ločili bistveno od nebistvenega, kar pa ni bila lahka naloga.

Improvizacijo smo uporabili, da smo dosegli posamezne elemente prizora. Ko je bilo to izbrano, smo prizor »zabetonirali« in od tu naprej improvizacije v smislu iskanja novega in drugačnega ni bilo več. Svoboda in ustvarjalnost ne smeta iti preko meja, ki jih postavlja igra. V tem se ločimo od zgolj improvizacijskega gledališča.

Kot se za impro predstavo spodobi, smo vsako sliko pobarvali z barvami humorja. Nekatere z intenzivnejšimi barvami, nekatere samo rahlo. To pri igralcih, ki jim ideje kar letijo in jim je igranje zabavno, niti ni tako težko.

Ker gre za gledališko predstavo, smo nekaj časa namenili tudi zvočnim učinkom v prizorih. Izbira glasbe je bila poseben izziv. Ker smo jo vključili nekje na sredi našega ustvarjanja, smo imeli manj problemov s postavljanjem prizora, saj smo nekatere že prej izdelane elemente potem popravili ali zavrgli, kljub temu pa smo imeli še dovolj časa za preigravanje novega. Nato pa je sledil …

3 Zaključek

Predstavo so ustvarjali igralci, ki so že imeli nekaj impro nastopov in so bili vešči nastopanja pred občinstvom. Nastop na odru pa je bil za vse nova dogodivščina. Vaje so potekale predvsem v zelo sproščenem vzdušju. Na vsaki vaji smo imeli najprej ogrevanje z različnimi impro disciplinami. Ko smo dodobra ogreli svoja telesa in govorne organe, smo spontano vstopili v svet domišljije ter fikcije in se prepustili krilom ustvarjalnosti.

Pomembno je, da igralec v procesu nastajanja in uprizoritve krepi občutek odgovornosti, sprejemanja vlog in odnosov. Hkrati ozavešča telo, premikanje, hojo, počutje, čustva, način vzpostavljanja stika z okoljem in drugimi. Spoznava pa se tudi z zakonitostmi dramsko-gledališkega ustvarjanja. Izkušnje in spoznanja ter interakcije med igralci in mentorjem obogatijo tudi igralčevo védenje in podobo o sebi in svetu. Kjer se dela dobro in na polno, kjer so aktivni vsi, tako mentor kot igralci, uspeh ne more biti zgolj naključen. Smeh v dvorani in aplavz pa sta nagradi za ljubezen do gledališkega ustvarjanja.

4 Viri in literatura

Spolin, V.: Improvizacije za gledališče. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije, 1982.

Dimec Bogdanovski, M.: IMPRO DISCIPLINE, delovni snopič. Ljubljana: KUD France Prešeren, 2004.

Slovar slovenskega knjižnega jezika: prva knjiga: A–Pa. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2014, str. 466.

Strelec, I.: Improvizacija kot medij doseganja socialnointegracijskih ciljev socialne krepitve ranljivih skupin. Ljubljana, 2014. Doktorska disertacija, str. 57. Dostopno na naslovu: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2139/1/DOKTORAT_IMPRO_Strelec.pdf

https://www.av-studio.si/sl/z-improvizacijo-do-originalne-ideje/ (pridobljeno: 14. 9. 2018)

Fotografije 1–7: Tatjana Žagar, osebni arhiv

Priloge

Slika 1: Zločin in kazen 1

Slika 2: Zločin in kazen 2

Slika 3: Plašč

Slika 4: Jevgenij Onjegin 1

Slika 5: Jevgenij Onjegin 2

Slika 6: Jadro

Slika 7: Revizor

Narava kot ustvarjalni in likovni prostor, kot navdih in kot kraj umirjanja

Valentina Žemva

OŠ Gorje, Slovenija, valentina.zemva@guest.arnes.si

Izvleček

Otroci so vse manj povezani z naravo in vse manj sposobni, da zaživijo za dani trenutek. Zato je pomembno, da jim učitelji nudimo čim več možnosti, kjer lahko dobijo tovrstne izkušnje. Za učence prvega triletja osnovne šole je likovna umetnost zelo primerna za doživljanje sproščenega ustvarjanja v naravi. Na ta način se z njo povežejo, hkrati pa ustvarjalno izrazijo svoja občutja danega trenutka. V prispevku predstavljam nekaj možnosti, kako lahko učenci prvega triletja zaživijo likovno ustvarjalnost v naravi. Tam lahko ustvarjamo kadarkoli, vendar pri ustvarjanju ne smemo biti časovno preveč omejeni. Izbrati moramo primeren prostor v bližnji ali bolj oddaljeni okolici šole. Materiale in pripomočke izberemo v naravi, ali jih prinesemo s seboj. Učencem prepustimo čim več izbire glede likovnega izraza.

Ključne besede: likovna umetnost, naravni material, naravno okolje, pripomoček, ustvarjanje.

Nature as a creative and artistic space, as inspiration and a place of calming

Abstract

Children are less and less connected to nature and less and less capable of living in the given moment. Thus, our role as teachers to give them necessary experiences of that kind seem ever more important. For students of the first three years of the Primary School (the First Educational Cycle) visual art is very suitable to experience relaxed creativity outdoors. This way they can connect with nature and express their emotions in the given moment at the same time. This paper shows some of the possibilities, how can pupils of the first three years of the Primary School fully experience visual creativity outdoors. They can be creative there whenever, but they should not be limited in time. The most suitable venue would be somewhere near the school. Materials and utensils that are needed for the process can be chosen outside or brought with. Pupils should have as much choice regarding their artistic expression as possible.

Key words: creativity, natural environment, natural material, utensil, visual art.

1 Uvod

V današnjem svetu hitenja in premnogih zunanjih impulzov, ki delujejo na vse nas, je umirjenost izziv. Narave okoli nas sploh ne dojemamo več, vse manj je ustvarjalnosti. Osredotočenost in ustvarjalnost sta neločljivo povezani. Penman (2016) ustvarjalnost opredeljuje kot dojemanje sveta na nove načine in vključuje razmišljanje in proizvajanje. Med drugim ugotavlja, da čuječnost izboljšuje ustvarjalnost. Navaja, da so »s poskusi dokazali, da čuječnost povečuje ustvarjalnost predvsem zato, ker spodbuja divergentno mišljenje, vendar pa čuječnost spodbuja tudi veliko odlik, ki so povezane s konvergentnim mišljenjem« (Penman, 2016, 32). Vsakršna ustvarjalnost ima za pogoj biti tu, sedaj, v danem trenutku. Zato sem se odločila, da bom svojim učencem omogočila čim več tovrstnih izkušenj, da jim pokažem način, kako povečati njihove sposobnosti za lažje učenje in razmah ustvarjalnosti. Samo na ta način bodo kot odrasli lahko doprinesli k razvoju družbe, hkrati pa se bodo razvijali tudi sami.

2 Preden se podamo izzivom naproti

2.1 Izbira primernega prostora v naravi

Za likovno ustvarjanje v naravi vnaprej poiščemo primeren prostor. Ta naj bo miren, s čim manj zunanjimi dražljaji, prijeten in varen. Kadar imamo v skupini učence s posebnimi potrebami (npr. gibalno ovirane) pomislimo tudi nanje. Učenci naj imajo možnost, da so sproščeni in varni. To lahko dosežemo s predstavitvijo in upoštevanjem jasnih pravil v posameznem naravnem okolju. Lahko je v neposredni okolici šole, ali bolj oddaljen. Oboje ima svoje prednosti in slabosti. Kadar pa izberemo prostor, ki ni del šolskega prostora, se moramo z lastnikom o uporabi dogovoriti in pridobiti njegovo privoljenje. Seveda moramo prostor, kjer smo ustvarjali, zapustiti čist, s čim manj sledovi naše prisotnosti.

2.2 Likovni materiali in pripomočki

Likovne materiale in pripomočke lahko prinesemo na mesto ustvarjanja, ali jih poiščemo na kraju samem in v njegovi neposredni okolici. Kadar želimo, da je likovno ustvarjanje ena od oblik umetniškega izraza, smo pri naboru lahko zelo sproščeni. Kadar likovno ustvarjanje povežemo z drugimi izobraževalnimi vidiki, jih podredimo le-tem. Ko ustvarjamo v naravi, je primerno, da izberemo naravne materiale in pripomočke. Če ustvarjamo na ploskvi, ne smemo pozabiti na primerno podlago. Ne pozabimo pa tudi na druge pripomočke, ki nam bodo olajšali delo.

2.3 Likovno področje

Pri izbiri likovnega področja ustvarjanja v naravi se lahko odločimo za ustvarjanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafiko) in izrabimo različne podlage. Lahko pa izberemo oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo ali arhitekturo).

2.4 Likovni motiv

Za izbiro likovnega motiva pri ustvarjanju v naravi je najbolje, da ga izberemo v naravi. Izbiro motiva lahko prepustimo tudi učencem.

2.5 Korelacija likovne umetnosti z drugimi predmeti prvega triletja

Likovno umetnost z malo domišljije zlahka povežemo z ostalimi učnimi predmeti v prvem triletju. K temu nas spodbujajo razmišljanja mnogih strokovnjakov s področja medpredmetnih povezav. Hkrati pa v vzgojno-izobraževalnem procesu ne smemo pozabiti na opredelitev predmeta likovne umetnosti. »Temeljna naloga likovne vzgoje je razvoj učenčeve likovne zmožnosti (kompetence), ki izhaja iz razumevanja vizualnega (naravnega, osebnega, družbenega in kulturnega) prostora in se izrazi v aktivnem preoblikovanju tega prostora v likovni prostor« (Kocjančič idr., 2011, 4).

3 Primeri likovnega ustvarjanja v naravi

3.1 Ustvarjanje na ploskvi v neposredni okolici šole, ko je likovno ustvarjanje eden od delov učnega procesa pri drugih predmetnih področjih

V korelaciji s spoznavanjem okolja smo v okviru učne enote Vreme odšli na šolski travnik, kjer smo našli primerno mesto za opazovanje oblakov. Za delo nismo potrebovali veliko pripomočkov. Vzeli smo suhe barvice, brezčrtni zvezek za SPO in blazinice za sedenje na tleh. Cilj opazovanja iz SPO je bil ugotoviti, kako se oblaki v kratkem času spremenijo. Učenci so si izbrali svoj košček travnika, se umirili in v tišini opazovali oblak nad seboj. Nato so oblak narisali. Enako vajo smo ponovili čez deset minut. Sedaj so izbrani oblak narisali na sosednjo stran v zvezku. Nato smo oblake primerjali in nadaljevali delo po načrtu za spoznavanje okolja.

Slika 1: Opazovanje oblakov

Slika 2: Risanje oblakov

3.2 Likovno ustvarjanje v tridimenzionalnem prostoru na kraju, ki ponuja različni likovni material

Dan pouka v naravi smo izkoristili za različne dejavnosti, ki smo jih povezali v ustvarjalno celoto. Priprava je zahtevala več dela (poskrbeti za spremljevalno učiteljico, malico in pijačo, obvestiti starše o delu izven šole, da so učenci primerno obuti, oblečeni, zaščiteni pred klopi, soncem, dogovor z lastnikom zemljišča …). Ker je bil prostor tik ob reki, smo z učenci postavili jasna pravila o varnosti. Sledila so navodila za ustvarjanje. Likovna naloga je zahtevala, da iz naravnega materiala, ki ga najdejo v neposredni okolici, izdelajo likovno stvaritev v smislu »land art«. S to zvrstjo umetnosti so se učenci že seznanili v eni od preteklih ur likovne umetnosti. Učenci so se razdelili v pare in se dogovorili o izboru likovnega motiva. Nato je sledilo ustvarjanje. Po končanem ustvarjanju smo skupaj pogledali vse stvaritve, avtorji pa so nam pojasnili, kaj in kako so ustvarjali.

Slika 4: Ustvarjanje

Slika 5: Umetnina

3.3 Likovno ustvarjanje v naravi iz kombinacije materialov, ki jih dobimo v okolju in materialov, ki smo jih prinesli s seboj

Včasih nam narava ne ponudi dovolj primernega materiala za izvedbo zastavljene likovne naloge. Morda bi našli primeren material, pa učenci nanj še niso pripravljeni. Tokratna likovna naloga je bila izdelava svoje »prepletenke«. Za ogrodje smo izbrali vejico primerne oblike (črka Y), ali pa smo nekaj vejic povezali v primeren okvir. Pri tem delu naloge so učenci potrebovali največ pomoči. Nato so med ogrodje prepletli vrvice, v okolju poiskali primerne bilke, vejice, trave in travniško cvetje in jih vpletli med barvne vrvice. Izdelane »prepletenke« smo si skupaj ogledali, avtorji so pojasnili svoj izbor rastlin, barv cvetja, barv vrvic in povedali, kako so sami doživeli postopek ustvarjanja.

Slika 6: Prepletanje

Slika 7: »Prepletenka«

Zanimivo je tudi slikanje ali risanje na različne podlage. V šoli za to navadno uporabljamo različne liste papirja, kar lahko kljub trudu učitelja postane monotono. Zato je prijetno, kadar ravno slikarsko podlago zamenjamo s tridimenzionalno. Ker je bilo okoli nas polno kamnov različnih oblik in velikosti, smo se odločili, da vsak učenec poslika svoj kamen. Motivika je bila prepuščena učencem.

Slika 8: Risanje na kamne

Slika 9: Umetnina

3.4 Likovno ustvarjanje iz naravnega materiala v tridimenzionalnem prostoru

Ko smo se pri SPO pogovarjali o značilnostih domače pokrajine, smo se odločili, da obiščemo enega od naravnih spomenikov v naši okolici, Pokljuško sotesko. Iz kamnov, ki smo jih našli ob delu poti, so poskušali postaviti kar najvišji stolp. Če smo pri postavljanju prehitri, se stolp lahko podre in potrebno je začeti znova. Vsak kamen je potrebno dobro opazovati, da najdeš zanj najprimernejši položaj v stolpu. Tovrstno likovno ustvarjanje je bilo za učence v začetku kar stresno, saj so prehitro želeli sestaviti stolp in so med seboj tekmovali. Šele ko so iz izkušenj ugotovili, da je potrebna predanost ustvarjanju, je delo zares steklo.

Slika 10: Ustvarjanje iz naravnega materiala v tridimenzionalnem prostoru

3.5 Likovno ustvarjanje iz naravnih materialov, ki ga začnemo v naravi in dokončamo v šoli

Narava nam ponuja v različnih letnih časih raznolike materiale za ustvarjanje. To lahko pokažemo tudi z odtisom letnega časa na tkanini. V okolici smo nabrali razne dele rastlin in jih položili na kos bombažne tkanine, jo tesno ovili okoli palice in zvitek trdno povezali z vrvico. Nato so se zvitki dve uri kuhali v parni kopeli. Ti dve uri sta poskrbeli za magično pričakovanje. Ko so bili zvitki hladni, nas je pričakala čarovnija. Vsak je lahko odvil svoj zvitek in se prepričal o lepoti svojega izdelka.

Slika 11: Polaganje rastlin

Slika 12: Odvijanje zvitka

Slika 13: Odtis na tkanini

4 Zaključek

Likovna umetnost, podobno kot tudi druge zvrsti umetnosti, v človeku buri domišljijo in ga hkrati pomirja. Vsakršno ustvarjanje je odsev ustvarjalčevega videnja zunanjega sveta, njegovega doživljanja. Otroci so za tovrstna doživetja zelo dojemljivi. Prav zato je zelo pomembno, da jim pomagamo ozaveščati ta občutja in jih na ta način nanje navajati. Za likovno ustvarjanje v naravi so otroci zreli zelo zgodaj, že v predšolskem obdobju. Iz tega izhaja, da je v prvem triletju osnovne šole to res lepa priložnost, ko učencem lahko učitelji damo več kot le izobrazbo. Pri tem pa ne potrebujemo veliko dodatnih materialov, ne veliko dodatnega dela, marveč le dobro voljo in pripravljenost na nove izzive.

5 Viri in literatura

Kocjančič, N. in dr.: Program osnovna šola. Likovna vzgoja Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2011.

Penman, D.: Čuječnost za ustvarjalnost. Kako se prilagajati, ustvarjati in uspevati v ponorelem svetu. Tržič: Učila International, 2016.

Williams, M. in Penman, D.: Čuječnost. Kako najti mir v ponorelem svetu. Tržič: Učila International, 2015.

OSNOVNA ŠOLA
FRANCETA PREŠERNA KRANJ
KIDRIČEVA 49, 4000 KRANJ

9 789619 211649